

श्रीप्राचीनजैनसाहित्योद्धारग्रन्थावल्याश्चतुर्थं पुष्पम्

मन्त्राधिराज-चिन्तामणि

अनेकजैनाचार्यविरचितः

जैनस्तोत्रसन्दोहः

तस्य द्वितीयो विभागः ।

सम्पादकः संशोधकश्च

पूज्यपाद-दक्षिणविहारिश्रीमदमरविजयमुनिवर्य-

चरणारविद्वक्षरीकः

चतुरविजयो मुनिः ।

प्रसिद्धिकारकः

साराभाई मणिलाल नवाव-अमदावाद.

वीरसंवत् २४६२ प्रथमावृत्तौ प्रतयः ५०० सने १९३६

विक्रमसंवत् १९९२ मूल्यं रु ७-८-० आत्मसंवत् ३९

પ્રાપ્તિસ્થાન—

સારાભાઈ મણિલાલ નવાવ
નાગજી ભૂદરની પોઢ
અહમદાવાદ.

સર્વહક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.

: સુદક :

મણિલાલ કલ્યાણદાસ પટેલ
ધી: સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ
પાનકોર નાકા-અમદાવાદ

સમર્પણ.

આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવ શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજીના
કરકમલમાં.

વિષયસૂચી.

વિષય	પાનું
૧ સમર્પણ	૩
૨ પ્રાર્થના	૭-૧૨
૩ સ્તોત્રાનુક્રમઃ	૧૩-૧૫
૪ પ્રાસંગિક નિવેદન	૫-૨૦
૫ પ્રસ્તાવના	૧-૧૪૦
૬ સ્તોત્રાણિ	૧-૨૮૮
૭ ગૂજરાતી અનુવાદ	૨૯૧-૩૪૦
૮ ચમત્કાણિ	૧-૬૪

વિનયશ્રુતિ ' ભારતીય જૈન શ્રમણ સંસ્કૃતિ અને લેખનકળા x ' નામનો એક સ્વતંત્ર પુસ્તક જેટલો વિસ્તૃત નિબંધ તૈયાર કરીને, આધુનિક મુદ્રણયુગમાં અદ્યત્થ થતી પ્રાચીન લેખનકળા અને તેનાં સાધનોના સંરક્ષણ કરવા તરફ જાહેર જનતાનું લક્ષ્ય દોર્યું. સાથે સાથે મેં પણ મારા પાંચ પાંચ વર્ષના અવલોકન દરમ્યાન મારા જાણવામાં આવી તેટલી સાધનસામગ્રીનો ઉપયોગ કરી ' ગુજરાતની જૈનાશ્રિત કળા અને તેનો ઇતિહાસ ' તથા ' ચિત્રવિવરણ ' નામના બે સ્વતંત્ર નિબંધો લખીને મોગલ સમય પહેલાંની ગુજરાતની, ખાસ કરીને જૈનોથી આશ્રય પામેલી ચિત્રકળા તરફ સૌથી પ્રથમ ધ્યાન દોરવા પ્રયત્ન કર્યો છે, અને મને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે આવા વિકટ સમયમાં પણ મારા ધાર્યા કરતાં ઘણી જ સુંદર રીતે તે ગ્રંથની લગભગ બધી નકલો ખરીદી લઈને મારા કાર્યમાં આગળ વધવા જનતાએ ગર્ભિત રીતે પ્રેરણા કરી છે. અન્યબીની વાત તો એ છે કે શ્રીમાન અને ઉદાર એવી જૈન કોમના દરેકે દરેક આગેવાને તથા પૂજ્ય અને પવિત્ર એવા મુનિમહારાજઓએ મને સાથ આપ્યો છે. આ રીતે ઉપર્યુક્ત ત્રણ વિભાગો પૈકી (૧) ચિત્રકળા અને (૨) લેખનકળાની સામગ્રી મેં જનતા સમક્ષ રજુ કરી છે, બ્યારે બાકી રહેલા (૩) મંત્રચંદ્રાદિ વિભાગની જેટલી સામગ્રી મને પ્રાપ્ત થઈ છે તેમાંથી કેટલીક પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં અને બાકીની સામગ્રી હવે પછી દૂરં વખતમાં મારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થનાર ' ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ ' માં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે. હું આશા રાખું છું કે જાહેર જનતા મારા આ સાહસને વધાવી લેશે અને મને બીજા અમૂલ્ય ગ્રંથોનું પ્રકાશન કરવા પ્રેરણા કરશે જ.

પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં મુખ્યત્વે કરીને આદ્ય નામકર્મના ઉદયવાળા, x આ નિબંધની પુસ્તકાકારે પણ થોડી નકલો બંધાવેલી છે, જેની કિંમત રૂ. ૮-૦-૦ આઠ રૂપૈયા રાખવામાં આવી છે.

જંગમ દેવપૂજ્ય સમાન, પુરુષાદનીય શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને લગતાં મંત્રયંત્રાદિગણિત તેમજ ચમકાવેલાલક્ષ્મીનાની મોટી ૬૪ કૃતિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે. તે કૃતિઓની રચના કરનાર મહાપુરુષો વગેરેની ઐતિહાસિક ચર્ચા સંપાદકે પ્રસ્તાવનામાં કરેલી હોવાથી તે તરફ વાચકોનું ખાસ ધ્યાન ખેંચવાની રજા લઈ છું.

આટલા સૂચન બાદ આ પુસ્તકપ્રકાશનને અંગે જેમનો હું ઝણી છું તેમનું ઝણુ જાહેર કરીને પણ અદા કરવાની શિષ્ટ પુરુષોની પ્રયાત્ન હું અનુકરણ કરું તે સ્થાને જ ગણાશે. પાટણ ખિરાજતા પૂજ્ય પ્રવર્તકજી શ્રીકાંતિવિજયજી તથા તેઓશ્રીના પ્રશિષ્ય વિદ્વદ્ધ મુનિ-મહારાજ શ્રીપુણ્યવિજયજીનો અને દક્ષિણવિહારી શ્રીઅમરવિજયજી તથા પ્રસ્તુત ગ્રંથના સંપાદક અને સંશોધક પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રીચતુરવિજયજીનો અત્યંત આભારી છું.

આ ગ્રંથમાં છાપવામાં આવેલી કૃતિઓ પૈકી ‘શ્રીદેવસંગ્રહરં-સ્તોત્ર’ની પાર્શ્વદેવગણિકૃત ટીકા પ્રથમ શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ પુસ્તકોદારા ફંડ તરફથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી તે છાપવા પરવાનગી આપવા માટે શ્રીયુત જીવજીવંદ સાકરચંદ ઝવેરીનો, તથા શ્રી જૈનાનંદ પુસ્તકાલય, સુરત અને શ્રી આત્મારામ જૈન જ્ઞાનમંદિર વડોદરાના વહીવટકર્તાઓનો પણ હસ્તક્ષિપ્ત પ્રતો આપવા માટે આ તકે આભાર માનું છું. આ પુસ્તકના અગાઉથી પ્રાદેશક થઇને જે જે પૂજ્ય મુનિ-મહારાજઓએ તથા ભાઈઓએ મદને ઉત્તેજિત કર્યો છે તેઓનો પણ આભાર માનું છું. ઇશ્વરે જે-મદારાં ભવિષ્યનાં પ્રકાશનોમાં પણ મદારી સાથે ઉભા રહીને આ બધાજ મદારો ભાવનાને સફલ બનાવશે.

આ ગ્રંથમાં છાપવામાં આવેલા યત્રોના પ્રકાશનના છાપવા છપાવવાના સર્વદક્ષ પ્રકાશકને જ સ્વાધીન હોવાથી પ્રકાશકની મંજૂરી વિના કોઇપણ સંસ્થા અથવા ચંદ્રચંદ નહિ છપાવવા આમદ્ભરો વિનંતિ છે. વળી આ અતિ દુર્લભ યત્રો પૂજનીય તથા વંદનીય છે તેમજ

મહાપુરુષોનાં ધ્યેય અને સાધકોના ધ્યેય જૂદાજૂદા હોવાથી ફલસિદ્ધિ થતી નથી. આ વિષે ઘણું ઘણું કહી શકાય તેમ છે, પરંતુ સ્થાનાભાવે તેની ચર્ચા હવે પછીના મહારા 'લૈરવપદ્માવતીકલ્પ'ના પ્રકાશનમાં કરવાની ઇચ્છા રાખતો આ વિષય અત્રે જ સમાપ્ત કરું છું.

છાપકામ માટે, સૂર્યપ્રકાશ પ્રેસના માલિક, ચંત્રના બ્લોકો તથા ટાઈટલ વગેરે સુંદર રીતે છાપી આપવા માટે કુમાર કાર્યાલયવાળા શ્રીયુત બચુભાઈ રાવત, તથા ચંત્રવિવરણના છાપ કામ માટે શ્રી શારદા મુદ્રણાલયના વ્યવસ્થાપકોનો અત્રે હું આભાર માનું છું.

છેવટે મહારા આ ગ્રન્થ પ્રકાશન કાર્યમાં પ્રેસદોષ અગર દષ્ટિ-દોષથી કાંઈપણ સ્ખલના રહી જવા પામી હોય તે સુઝ બંધુઓ સુધારી લેશે એવી ઇચ્છા રાખતો વિરમું છું.

સંવત ૧૯૯૨
લાદ્રપદ શુકલ દશમી
વડોદરા તા. ૨૬-૯-૧૯૭૬

પ્રકાશક
સારાભાઈ મણિલાલ નવાખ
નવી પત્થરચાલ, કાલેજસામે
વડોદરા.

अनुक्रमणिका

स्तोत्रप्रतीकः	कर्ता.	पृष्ठम्
१ उवसागरं. (द्विजपार्श्वदेवगणिकृता टीका)	भद्रबाहुस्वामी.	१
२ नमिऊण० (मयहरस्तोत्रम्)	मानतुङ्गसूरिः (सटीकम्)	१४
३ श्रीचिन्तामणिद्वयः	मानतुङ्गसूरिशिष्यधर्मघोषसूरिः	३०
चिन्तामणिसम्प्रदायः	०	३४
४ श्री चिन्तामणिकम्पसारः	०	३५
५ श्रीस्तम्भन० (स्तम्भनपार्श्व०)	तरुणप्रभाचार्यः	३८
६ जसस फणिद० (मन्त्रगर्भितं)	कमलप्रभाचार्यः	३९
७ नमिऊण० („)	रत्नकीर्तिसूरिः	४०
८ श्रीपार्श्वः पातु० (मन्त्राधिराजः)	०	४१
९ जगद्गुरुं जगद्देवं (चिन्तामणिपार्श्वमंत्रगर्भितम्)	जिनपतिसूरिः	४४
१० ॐ नमो देवदेवाय (अष्टमष्टमन्त्रगर्भितम्)	मेरुतुङ्गसूरिः	४८
११ जसु सासणएवि० (मन्त्रयन्त्रादिमयं स्तम्भन०)	पूर्णकलशः	५०
	(सटीकम्)	
१२ धरणोरगेन्द्र० (सटीकं मन्त्रादिगर्भितम्)	शिवनागः	७०
१३ श्रीमदेवेन्द्र० (मन्त्रगर्भितं कलिकुण्डपार्श्व०)	०	८८
१४ ॐ नमो भगवते० (अष्टमष्टमन्त्रगर्भितम्)	अजितसिंहाचार्यः	९०
१५ ॐ नत्वा ० (पार्श्वसप्ततीर्थ०)	सद्गुर्विजयगणि	९१
१६ स्तुये श्रीस्तम्भनाम्भोज० (स्तम्भनपार्श्वजिनस्तवनम्)	०	९३
१७ स्तवीमि त पार्श्व०	„ श्रुतलाभद्वयम्	९४
१८ स्फुरत्कैवल०	„ देवसुन्दरसूरिः	९५
१९ श्रीस्तम्भनं पार्श्वजिनं	„ जिनस्रोमसूरिः	९८
२० योगात्मना० (यमकमयं स्वोपज्ञावचुरियुतं च)	जयसागरः	९९
२१ श्रीमान् पार्श्वः० (महेशानामण्डन०)	रत्नशेखरसूरिशिष्य	१०३

પ્રાસંગિક નિવેદન.

જૈનો નીરાગ ઇશ્વર (વીતરાગ)ના ઉપાસક છે. એમનું સુખ્ય ક્યેય મોક્ષ છે અને મોક્ષાભિલાષી ખરા જૈનો રાગ દ્રેષાદિ દોષરહિત શ્રીજિનેશ્વર (અર્હન) શિવાય અન્યદેવોની કદિ પણ ઉપાસના કરે નહી. તથાપિ જેઓ તેટલી હદે પહોંચ્યા નથી એવા ઐહિક સુખના અભિલાષી ભવાભિનંદી છવોને પણ સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ સધાય તેવા હેતુથી ભયાપહારક, રોગોપશામક, સંપદ વિન્યાદિપ્રાપક અને સર્વ મનઃકામનાદાયક અનેક યંત્રો, મંત્રોની પણ પૂર્વાચાર્યોએ યોજના કરેલી છે. વિદ્યાપ્રવાહ નામના પૂર્વમાં એવા અનેક વિધાનો હતા એમ કહેવાય છે. હાલમાં પણ નમસ્કાર ૧ મંત્રકલ્પ, શકસ્તવ (નમોત્યુલ્) કલ્પ, લોગસ્સકલ્પ, સૂરિમંત્ર કલ્પ, વર્ધમાન વિદ્યાકલ્પ, ચિતામણીકલ્પ, રજવાલામાલિની કલ્પ, પ્રત્યગિરાકલ્પ, અંબિકાકલ્પ, લૈરવપદાવતીકલ્પ, ૭ છીંકારકલ્પ, ૪ ઘંટાકલ્પ મંત્રકલ્પ તેમજ અંગવિદ્યા વગેરે અનેક ગ્રંથો દ્રષ્ટિગોચર થાય છે.

૧ કલ્પ એટલે શાસ્ત્ર તે અનેક જાતના હોય છે, ૧ તીર્થકલ્પ, ૨ વનસ્પતિ (ઔષધિ)કલ્પ, ૩ મંત્રવંત્રાદિ કલ્પ અને મણિકલ્પ વિગેરે.

૨ શ્રીચંદ્રપ્રભ તીર્થેશ્વરની શાસન દેવતા સર્વાસ્ત્રા મહાન્નવાળા,

૩ આ કલ્પને કેટલાક વિદ્વાનો બૌદ્ધરચિત માને છે, પરંતુ

ચૈદમી શતાબ્દીમાં થયેલા શ્રીજિનપ્રભસુગ્ગિના કથનાનુસાર શ્રી પર્વત ઉપર ઘંટાકલ્પ સંગ્રહ શ્રીમહાવીર હતા (જુઓ સિંધી જૈન-મંથમાળા તરફથી પ્રકટ થયેલા તીર્થકલ્પમાં ૪૫ મો ચતુરશીતિ મહા તીર્થ નામ સંગ્રહ કલ્પ) તેમની સ્તુતિરૂપ આ સ્તોત્ર સંભવે

૪ પ્રેસમાં.

બાણવું જોઈએ. સંપૂર્ણ રામગ્રી ખાત્રી મેળવ્યા શિવાય કોઈ પણ વખત કાર્યો સિદ્ધ થતાં નથી.

જૈનદર્શન અનેકાંતિક છે. કાળ, સ્વભાવ, ભવિતવ્યતા, કર્મ અને પુરૂષાર્થ એ પાંચ સમવાયના સમન્વયે કાર્યની સિદ્ધિ સ્વીકારે છે. ખીજ શુદ્ધ હોય તો પણ હવા, પાણી, અને મૃત્તિકા વગેરે સર્વ અનુકૂલ સાધનો હોય તોજ ફલપ્રાપ્તિ થાય છે, તે શિવાય બની શકે નહીં. એજ પ્રમાણે મંત્રાદિકમાં પણ સમજવું. હાલમાં દુઃખમાં કાળ છે, મનુષ્યોમાં દિનપ્રતિદિન શારીરિક તેમજ માનસિક બળની હાનિ થતી જાય છે, પુણ્યપ્રકૃતિની ખામી જોવામાં આવે છે, ગુરુગમની દુર્લભતા છે, અને સ્વાર્થ, પ્રમાદ, કષાયાદિકનું જોર વધતું જાય છે. આવા સંયોગોમાં અનાયાસે સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થવી શક્ય હોઈ શકે ખરી. ?

પ્રયત્ન કરનાર કોઈ પણ વ્યક્તિને હતાશ કરવાનો મારો આશય નથી. મેં માત્ર મારો અનુભવ દર્શાવ્યો છે. વિષય ગહન હોવાને લીધે સ્ખલના થવા સંભવ છે. પરંતુ તે તરફ લક્ષ્ય ન આપતાં ક્ષીરનીરના વિવેકી હંસચંચુવત્ વાચકો આમાંથી કાંઈક પણ સાર ગ્રહણ કરશે તો હું મારો પ્રયત્ન સફળ થયો માનીશ.

ધત્યલં વિસ્તરેણ.

લી. મુનિ ચતુરવિજય. સિનાર.

તૈયાર થાય છે ।

તૈયાર થાય છે ।

જૈન મન્ત્રશાસ્ત્રનો હાન ગ્રન્થ

શ્રી ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ

ગુજરાત કૌલેજના સંસ્કૃત તથા અર્ધભાગધી

ભાષાના અધ્યાપક

પ્રો. કે. વી. અભ્યંકર

તથા ત્રિદ્વર્ણ મુનિમહારાજ

શ્રી પુણ્યવિજયજી તથા શ્રી ચતુરવિજયજી

દ્વારા સંશોધિત તથા સંપાદિત

શ્રી મહાવૈષ્ણુસૂરિ વિરચિત તેમના જ શુરુભાષા શ્રી બન્ધુવૈષ્ણુની
દરેકે દરેક શબ્દ ઉપરની વિસ્તૃત ટીકા સહિત

શ્રી ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ

જેની સંપૂર્ણ ટીકાયુક્ત હસ્તલિખિત પણ જવલ્લેજ
અને મહામુસીબતે મળે છે તે આ ગ્રંથ અમારા તરફથી
હીંમડી, અમદાવાદ, પાટણ, વડોદરા તથા પૂણ્ય મુનિવર્યોના
ગ્રંથભંડારોની પ્રતો મેળવીને છાપવો શરૂ કર્યો છે. આ ગ્રંથમાં
દસ અધ્યાય છે, અને તેમાં મન્ત્રસાધનાને લગતા દરેક અંગનું
વિસ્તારથી સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં તેમાં
જણાવેલ અધિકારો ઉપરથી જૂની હસ્તલિખિત પ્રતો ઉપરથી
આચાર્યશ્રી જયસૂરિશ્વરજીએ તૈયાર કરેલા જેતાલીશ મંત્રોના
બ્લોકો બનાવી આર્ટપેપર ઉપર છાપીને મુદ્રવાના છે.

(૩) છુટક પત્ર ઉપરથી ઉપલબ્ધ થયેલી સહેલી રીત-

	અરિ ૧૨	સિદ્ધ ૧	સાધ્ય ૨	
સુસિદ્ધ ૧૧	અં, ટ, અ, ઘ અઃ, ઠ. લ. ઝ,	અ, ક, ડ, મ,	આ ખ, ઢ, ય,	સિદ્ધિ ૬
સાધ્ય ૧૦	આ, ઝ, કં; ળ	અ ક ડ મ ચ ક્ર	સ, ઘ, ટ, લ,	સાધ્ય ૨
સિદ્ધ ૯	ઓ ઝ, પ, ઘ, સિં, ટ, રો, ઘ	સિં, ટ, રો, ઘ	હિ, ઝ, ઘ, પ,	સિદ્ધિ ૫
	૭ દોષ	૭ ક્રમસિદ્ધિ	૩ ક્રમસિદ્ધિ	

અ કોષ્ટક બનાવી સાધકના નામાક્ષરથી સાધ્યમંત્રના આધાક્ષર અથવા મંત્રના અધિપતિદેવના નામના આધાક્ષર સુધી ગણીયે. તેમ ગણતાં ૧, ૫, ૯ સંખ્યામાં આવે તો સિદ્ધ ૨, ૬, ૧૦ આવે તો સાધ્ય ૭, ૧૧ હોય તો સુસિદ્ધ અને ૪, ૮, ૧૨ માં નંબર આવે તો શત્રુ સમજવો. કૃપા ઉપર પ્રમાણે.

(૪) સિદ્ધનાગાર્જુન કણ્ઠપુટકમાં કહ્યું છે કે—

અનુસ્વાર, વિસર્ગ, જિહ્વામૂલીય તેમજ અપ્રશ્ન-ક્ષરોને ખાદ કરી સાધ્ય તથા સાધકના નામના કેવળ વ્યંજન અને સ્વરો જુદા જુદા લખી વ્યંજનથી વ્યંજન, સ્વરથી સ્વર, આદ્યથી આદ્ય અને ધીજથી ધીજ એમ સર્વને શોધીયે અને અનુક્રમે સુકી સિદ્ધ સાધ્યાદિ લેઈ ઉપજાવીયે. આ વિધિ જરા અઘરી હોવાથી સામાન્ય રીતે સમજમાં આવે તેમ નથી.)

(૫) મંત્રપદ્ધતિના મતે—

આઠાં, ઉભાં ચાર ચાર કોષ્ઠકો બનાવી અક્ષરથી હ સુધીની વર્ણ માત્રિકા લખીયે. અને જે ચારસમાં સાધકના નામના આદ્યક્ષર હોય ત્યાંથી મંત્રના આદિ વર્ણ સુધી ગણીયે. અને સિદ્ધ, સાધ્યાદિનો નિશ્ચય કરીયે.

તે કોષ્ઠક આ પ્રમાણે—

અ, ઠ, થ, ઢ,	ઉ, ડ; પ,	આ, ખ, દ,	જી, ચ, ફ,
ઝો, ડ, વ,	ઘ, જ, મ,	ઞો, ઢ, ટ,	ઠ, ઝ, ય,
ઈ, ધ, ન,	ત્ત, જ, લ,	ઈ, ગ, ધ,	ત્ત, છ, બ,
અઃ, ત, સ,	ઞે, ઠ, લ,	અ ળ, પ,	ઞે, ટ, ર,

૧ માતૃકાના અક્ષરો લખવાનો ક્રમ—અક્ષરથી પ્રારંભી ૧૬ સ્વર અને સર્વ વ્યંજન અનુક્રમે ૧, ૩, ૧૧, ૬, ૨, ૪, ૧૨, ૧૦, ૬, ૮, ૧૬, ૧૪, ૫, ૭, ૧૫, ૧૩, આ દર્શાવેલાં કોષ્ઠકોમાં લખીયે.

૫ એક મંત્રાક્ષર, બીજો નામાક્ષર, ત્રીજો મંત્રાક્ષર એવી રીતે સંકલિત કરવાં તે અથન. હ્રૌં દે હ્રૌં વ હ્રૌં દ હ્રૌં ત્ત હ્રૌં.

૬ મંત્રના બે બે અક્ષરો બાદ એકેક નામાક્ષર મૂકવો તે વિદર્ભાણુ.

ઉદાહરણ-હ્રૌં ત્ત હ્રૌં દ હ્રૌં ત્ત હ્રૌં દે.

સુગમતા ખાતર અહિં હ્રૌંકારમાત્રથી ઉદાહરણ જણાવેલ છે. પરંતુ સંપ્રદાયानુસાર અન્ય બીજાક્ષરોથી પણ બની શકે છે.

પંચોપચાર પૂજા.

મંત્રની આરાધના દરમ્યાન સાધકે દરરોજ સાધ્ય દેવની પંચોપચાર પૂજા કરવી જોઈએ. તેનો ક્રમ-

ૐ હ્રીં નમોઽસ્તુ^૧.....અહિ અહિ સંઘૌષટ્ આઠ્ઠાન.

૧૧તિષ્ઠ તિષ્ઠ ઠઃ ઠઃ ઠઃ સ્થાપન.

૧૧ મમ સન્નિહિતા ભવ ભવ વષટ્

સન્નિધીકરણુ

એ જ પ્રમાણે મસ્તક ઉપર ચારે દિશામાં સ્થાપન કરી જાપ કરીને અન્ય મત પ્રમાણે પ્રથમ પદ નાલિએ, બીજાપદ હૃદયે, ત્રીજા પદ કંઠે, ચોથા પદ મુખે અને પંચમ પદ મસ્તકે સ્થાપન કરવાથી અંગરક્ષા કરાય છે.

વિશેષ માટે જુઓ 'આત્મરક્ષા' 'જિનપંજર' વગેરે સ્તોત્રો.

૧ આ ખાલી જગ્યાએ જે દેવની આરાધના હોય તેનું નામ બોલીયો. જેમ કે " ભગવતિ ! પદ્માવતિ । દેવિ । "

.....ગન્ધાદીન્ ગૃહ્ ગૃહ્ નમઃ પૂજન.
 ૧૧સ્વસ્થાન્ ગચ્છ જઃ જઃ જઃ વિસર્જન.

આહ્વાનં નૈવ જાનામિ ન ચ જાનામિ પૂજનમ્ ।
 વિસર્જનં ન જાનામિ પ્રસીદ પરમેશ્વર ! ૨ ॥
 આજ્ઞાહીનં ક્રિયાહીનં મન્ત્રહીનં ચ યત્ કૃતમ્ ।
 ક્ષમસ્વ દેવ ! તત્ સર્વં પ્રસીદ પરમેશ્વર ! ॥

આવી રીતે અનેક બાબતો સાધકે બાંધવાની જરૂર હોય છે. મેં તો માત્ર રૂપરેખા બતાવી છે. આને કોઈએ સંપૂર્ણ વિધિ માની લેવાની બૂલ કરવી નહીં. સંપૂર્ણ વિધિ તો તત્ત્વનો જ્ઞાતા શુરુ ઉપર રહી શીખવે તોજ પ્રાપ્ત થાય અને સાધનામાં કૃતકૃતિમાં પણ ત્યારેજ થવાય. તે શિવાય પોતાની મેળે પુસ્તકાદિ સાધન ઉપરથી જેઓ પ્રયત્ન આદરે છે તે તો માત્ર હવામાં બાયકા ભરવા જેવુંજ કરે છે. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહિમચંદ્રાચાર્ય કહે છે કે—

ધ્યાનં વિધિત્સતા જ્ઞેયં ધ્યાતા ધ્યેયં તથા ફલમ્ ।

સિધ્યન્તિ ન હિ સામગ્રીં વિના કાર્યાણિ કર્હિચિત્ ॥

યોગશાસ્ત્ર પ્ર. ૭. શ્લો. ૧.

ભાવાર્થ—ધ્યાન કરવાની ઇચ્છાવાળા મનુષ્યોએ, ધ્યાન કરનારમાં કેટલી યોગ્યતા હોવી જોઈએ ?, જેનું ધ્યાન કરવું છે તે ધ્યેય કેવું હોવું જોઈએ ? અને ધ્યાન કરવાથી ક્ષણ શું થાય ? એ ત્રણે (ધ્યાતા, ધ્યેય અને ક્ષણ)નું સ્વરૂપ

૨. દેવી હોય તો દેવિ ! અને પરમેશ્વરિ ! એમ સ્ત્રીલિંગ વાક્ય ઉચ્ચારીયે.

જાણવું જોઈએ. સંપૂર્ણ રામગ્રી ખાત્રી મેળવ્યા શિવાય કોઈ પણ વખત કાર્યો સિદ્ધ થતાં નથી.

જૈનદર્શન અનેકાંતિક છે. કાળ, સ્વભાવ, ભવિતવ્યતા, કર્મ અને પુરુષાર્થ એ પાંચ સમવાયના સમન્વયે કાર્યની સિદ્ધિ સ્વીકારે છે. બીજા શુદ્ધ હોય તો પણ હવા, પાણી, અને મૃત્તિકા વગેરે સર્વ અનુકૂલ સાધનો હોય તોજ ફલપ્રાપ્તિ થાય છે, તે શિવાય બીજી શકે નહી. એજ પ્રમાણે મંત્રાદિકમાં પણ સમજવું. હાલમાં દુઃખમા કાળ છે, મનુષ્યોમાં દિનપ્રતિદિન શારીરિક તેમજ માનસિક બળની હાનિ થતી જાય છે, પુણ્યપ્રકૃતિની ખામી જોવામાં આવે છે, શુરુગમની હુર્લભતા છે, અને સ્વાર્થ, પ્રમાદ, કષાયાદિકનું જોર વધતું જાય છે. આવા સંયોગોમાં અનાયાસે સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થવી શક્ય હોઈ શકે ખરી. ?

પ્રયત્ન કરનાર કોઈ પણ વ્યક્તિને હતાશ કરવાનો મારો આશય નથી. મેં માત્ર મારો અનુભવ દર્શાવ્યો છે. વિષય ગહન હોવાને લીધે સ્ખલના થવા સંભવ છે. પરંતુ તે તરફ લક્ષ્ય ન આપતાં ક્ષીરનીરના વિવેકી હંસચંચુવત વાચકો આમાંથી કાંઈક પણ સાર ગ્રહણ કરશે તો હું મારો પ્રયત્ન સફળ થયો માનીશ.

ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

લી. મુનિ ચતુરવિજય. સિતાર.

તૈયાર થાય છે ।

તૈયાર થાય છે ।

જૈન મન્ત્રશાસ્ત્રનો હાન ગ્રન્થ

શ્રી ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ

ગુજરાત કોલેજના સંસ્કૃત તથા અર્ધભાગધી

ભાષાના અધ્યાપક

પ્રો. કે. વી. અશ્વ્યંકર

તથા વિદ્વદ્ય મુનિમહારાજ

શ્રી પુણ્યવિજયજી તથા શ્રી ચતુરવિજયજી

દ્વારા સંશોધિત તથા સંપાદિત

શ્રી મહાવેણુસૂરિ વિરચિત તેમના જ ગુરુભાષ્ય શ્રી બન્ધુવેણુની

દરેકે દરેક શબ્દ ઉપરની વિસ્તૃત ટીકા સહિત

શ્રી ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ

જેની સંપૂર્ણ ટીકાયુક્ત હસ્તલિખિત પદ્ય જવહરેજી અને મહામુસીજીએ મળે છે તે આ ગ્રંથ અમારા તરફથી લીંબડી, અમદાવાદ, પાટણ, વડોદરા તથા પૂન્ય મુનિવર્યોના ગ્રંથલંકારોની પ્રતો મેળવીને છાપવો શરૂ કર્યો છે. આ ગ્રંથમાં દસ અધ્યાય છે, અને તેમાં મન્ત્રસાધનાને લગતા દરેક અંગનું વિસ્તારથી સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં તેમાં જણાવેલ અધિકારો ઉપરથી જૂની હસ્તલિખિત પ્રતો ઉપરથી આત્માર્ચથી જંગમસૂરિશ્વરજીએ તૈયાર કરેલા બેતાલીશ યંત્રોના ખેલોકો બનાવી આટલેપર ઉપર છાપીને મૂકવાના છે.

પરિશિષ્ટમાં

છ અધ્યાયની વ્યાખ્યાવાળો શ્રી અદ્ભુત પદ્માવતી
કલ્પ, શ્રીરક્ત પદ્માવતી પટલ, શ્રી પદ્માવતી દણ્ડક,
શ્રી પદ્માવતી સહસ્રનામ, શ્રી પદ્માવતી મંત્રામાન્યાય
વિધિ તથા શ્રી મહિષેશુસૂરિ વિરચિત શ્રી સારસ્વત
કલ્પ, શ્રી બ્રહ્મભટ્ટિસૂરિ વિરચિત શ્રી સારસ્વત કલ્પ
શ્રી જિનપ્રભસૂરિ વિરચિત શ્રી પદ્માવતી ચતુષ્પદી અને
શ્રી અંવિકા કલ્પ વગેરે યંત્રો સહિત તથા યક્ષ યક્ષિણીઓનાં
પ્રાચીન ચિત્રો વગેરે આપવાનાં છે. કુમાર પ્રિન્ટરીમાં છપા-
એલ સંપૂર્ણ ગ્રન્થ, પાકું બાઇન્ડીંગ છતાં અગાઉથી ગ્રાહક
ચનાર પાસેથી કિંમત ફક્ત રૂ. ૧૦-૦-૦; પાછળથી રૂ.
૧૫-૦-૦. ગ્રાહક ચનારે અગાઉથી રૂપીઆ મનીઓર્ડરથી
નીચેના સરનામે મોકલવા:

નવાગ સારાભાઈ મણિલાલ
નાગજી ભુદરની પોળ-અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽस्विसोऽस्यलिङ्गया यया तया ।
वीतदोषकलुषः स वेद् भवानेक एव भगवन् । नमोऽस्तु ते ॥

—શ્રીહૃમંચંદ્રાચાર્ય.

અનુક્રમે જોઈએ મહાત્માઓની અપ્રતિમ પ્રતિભા રૂપ 'સુકતા-
સમૂહ'માંથી વેરાએલાં અને જોઈએ સાહિત્યરૂપ વિશાળ મહાસાગરના
ઉદરમાં સંતાએલાં ૧૧૦ અપૂર્વ સ્તોત્ર મૌકિકોનો સંગ્રહ કરી, યોગ્ય
સંસ્કાર આપી, અને યથાસ્થાને સંયોજી ઈ. સ. ૧૯૩૨માં જોઈએ
સ્તોત્ર મંદોહના પ્રથમ વિભાગ તરીકે અમેએ અર્ધહારની ભેટ ધરી
હતી. જોઈએ એતદ્દેશીય તેમજ પાશ્ચાત્ય સાક્ષરોએ સાબાર સ્વીકાર
કરી અમારા આનંદમાં વધારો કર્યો હતો. તેથી તેના સમાનકોટીના
બાકી તેથી પણ વિશેષ કિંમતી અન્ય સ્તોત્રરત્નોથી પરિપૂર્ણ આ
તેના દ્વિતીય વિભાગ આજે પુનઃ સાદર ભેટ કરવામાં આવે છે.
આશા છે કે એને પણ વિદ્વાનો હૃદયપટ પર સ્થાન આપી પોતાના
આત્માને જરૂર અલંકૃત બનાવશે.

પ્રસ્તુત વિભાગમાં માત્ર જોઈએના ત્રેવીસમા તીર્થંકર પુરુષદાનીય
શ્રીપાર્શ્વનાથને લગતાં મંત્રયંત્રાદિગર્જિત તેમજ યમકસેવાઘસંકૃત ૬૪
સ્તોત્રો આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી કેટલાંકનો કર્તાજોઈએનો નામ
સરખો પણ ઉલ્લેખ મળી શકતો નથી, અને કેટલાંક આચાર્યોની
એકથી વધુ કૃતિઓ અત્રે સંગ્રહિત કરેલી હોવાથી કર્તાના નામની
સંખ્યા ૪૦ની થાય છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ શ્રીભદ્રબાહુસ્વામી, ૨ શ્રીમાનેતુંગસુરિ, ૩ ધર્મધોપસુરિ, ૪
સુઆવક શિવનાગ, ૫ મહાકવિ બિલ્હણ, ૬ પાશ્વદેવગણિ, ૭ સાંગ-

શ્રીમશોભદ્રસૂરિના શિષ્ય ૧૪ પૂર્વધર (પંચમશ્રુતદેવલી) ચંદ્ર-
ગુપ્તના સમયમાં થયા હતા અને વીરનિર્વાણ ૧૭૦મા વર્ષે દેવ

અરિહંતે વંદિતા ચતુર્દસપુન્વી તદેવ દસપુન્વી ।

અક્ષારસંગસુત્તધારણ સર્વસાહુ ય ॥

ઓધનિર્યુક્તિ પ્રથમગાથા.

આ ગાથામાં દશપૂર્વિ વગેરેને નમસ્કાર કરવાથી નિર્યુક્તિકાર
ચતુર્દશપૂર્વી નથી એમ ચોક્કસ થાય છે. અને એટલા માટે જ
લીકાર શંકા ઉઠાવે છે કે-‘ભદ્રવાહુ સ્વામિનશ્ચતુર્દશપૂર્વધરત્વાત્
દશપૂર્વધરાદીનાં ન્યૂનત્વાત્ કિંતેષાં નમસ્કારમસૌ કરોતિ? ૧’
પરંતુ તે સમયે ઐતિહાસિક સાધનોની ખુબી દુર્લભતા હોવાને
કારણે પારંપરિક પ્રધોષને અનુસારે નિર્યુક્તિકારને ચતુર્દશપૂર્વધર
કહીને યથામતિ શંકાનું સમાધાન કરેલ છે.

દશવૈકાલિકસ્ય ચ નિર્યુક્તિશ્ચતુર્દશપૂર્વવિદા ભદ્રવાહુ-
સ્વામિના કૃતા ।

—મલયગિરિકૃતા પિંડનિર્યુક્તિવૃત્તિ.

અસ્ય ચાતીવગમ્મીરાર્થતાં સકલસાધુ-શ્રાવકવર્ગસ્ય-
નિત્યોપયોગિતાં ચ વિજ્ઞાય ચતુર્દશપૂર્વધરેણ શ્રીભદ્રવાહુ-
સ્વામિના તદવ્યાખ્યારૂપા ‘આભિનિબોહિયનાણં સુઅનાણં ચેવ
ઓહિનાણં ચ ।’ इत्यादिप्रसिद्धग्रन्थरूपा निर्युक्तिः कृता ।

—મલધારિ હેમચંદ્રસૂરિકૃતા શિષ્યહિતાખ્યા વિશેષાવશ્યકવૃત્તિ.

૩ ચંદ્રગુપ્તનો રાજ્યારોહણ કાળ વીરનિર્વાણથી ૧૫૫ મું વર્ષ
છે. જુઓ પરિશિષ્ટ પર્વ. સર્ગ ૮માનો નિમ્નલિખિત શ્લોક—

एवं च श्रीमहावीरमुक्तेर्वर्षशते गते ।

पञ्चपञ्चाशदधिके चन्द्रगुप्तोऽभवन्मृतः ॥ ૩૩૯ ॥

૪ વીરમોક્ષાદ્ વર્ષશતે સપ્તત્યગ્રે ગતે સતિ ।

ભદ્રવાહુરપિ સ્વામી યયૌ સ્વર્ગં સમાધિના ॥

—પરિશિષ્ટ પર્વ સ. ૯. શ્લો. ૧૧૨

સોક પામ્યા હતા. એમના જીવન વિષે જુનામાં જુનો ઉલ્લેખ મારા ધારવા પ્રમાણે આવશ્યકનિયુક્તિમાં દૃષ્ટિગોચર થાય છે. તેમાં શ્રીસ્થૂતિ-ભદ્રને પૂર્વની વાચના આપ્યાની હકીકત છે. પરંતુ વરાહમિહર તેમજ એમણે રચેલા અથો સંબંધી નામનિશાન પંજુ નથી. જો નિયુક્તિઓ વગેરે અથો એમની કૃતિ હોત તો સમર્થ વિદ્વાન શ્રીહેમચંદ્રાચાર્ય તેનો ઉલ્લેખ કર્યા સિવાય રહેત નહી.

આવશ્યકનિયુક્તિની ગાથા ૨૩૦માં શ્રીવજ્રસ્વામીનો^૫ અને ૨૪૨માં શ્રીઆર્યરક્ષિતનો^૬ અનુયોગના પૃથક્કરણના અંગે ઉલ્લેખ આવે છે. ત્યાર બાદ સાત નિન્હવો પરત્વે વર્ણન કરતાં મહાવીર નિર્વાણુ બાદ ૪૦૯મે વર્ષે બોટિક (દિગંબર) મતની ઉત્પત્તિ જણાવેલ છે. આ રહી તે ગાથાઓ—

ચંદુરય'પણસ'અવ્યક્ત'સામુંચંછા'દુગ'તિગ અવદ્ધિમા સેવ' ।
 અર્થસિ' નિગમર્ણ' ઘોચંછામિ અદ્વાણુપુલ્લોદ ॥ ૨૩૫ ॥
 ચંદુરય' જંમોલિપમંચા' જીવપંપેસા'ય' તોસંગુત્તાઓ' ।
 અવ્યંચ્તા' સાદાંઓ' સામુંચંછેઅસ્સંમિત્તાંઓ' ॥

૫ વી. નિ. સંવત્ ૪૯૬ (વિક્રમ સં. ૨૬)માં વજ્રતો જન્મ, વી. નિ. સં. ૫૦૪ (વિ. સં. ૩૪)માં દીક્ષા, વી. નિ. સં. ૫૪૮ (વિ. સં. ૭૮)માં યુગપ્રધાનપદ અને વી. નિ. સં. ૫૮૪ (વિ. સં. ૧૧૪)માં સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

૬ વી. નિ. સં. ૫૨૨ (વિ. સં. ૫૨)માં જન્મ, વી. નિ. સં. ૫૪૪ (વિ. સં. ૭૪)માં દીક્ષા, વી. નિ. સં. ૫૮૪ (વિ. સં. ૧૧૪)માં યુગપ્રધાનપદ, અને વી. નિ. સં. ૫૯૭ (વિ. સં. ૧૨૭)માં સ્વર્ગવાસ થયો હતો. માયુરી વાચનાનુસાર ૫૮૪માં સ્વર્ગવાસ મનાય છે.

ગંગાઓ દોકિરિયા હલુગા તેરાસિયાણ ઉપ્પત્તી ।

થેરા ય મોઢમાહિલ પુઢમવઢં પસુવિતિ ॥

સાવત્થી ઉસમપુરં સેયંવિયા મિહિલ ઉલ્લુગાતીરં ।

પુરિમંતરંજિયા દસરહ વીરપુરં ચ નયરાઈ ॥

ચોદસ સોલસ વાસા ચોદસ વીસુત્તરા ય દુણિણ સયા ।

અઢાવોસા ય દુવે પંચેવ સયા ય ચોઆલા ॥ ૨૩૯ ॥

પંચ સયા ચુલસીઓ છન્ચેવ સયા નવુત્તરા હુંતિ ।

નાણુપ્પત્તીઘ દુવે ઉપ્પજા નિવ્વુણ સેસા ॥ ૨૪૦ ॥

પત્યાદિ ગા. મુખી.

અર્થ—ભગવાન મહાવીરને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી ચૌદ વર્ષે શ્રાવસ્તી નગરીમાં જન્માલિ આચાર્યથી બહુરત નિન્હવ થયા. ૧, ભગવાનની જ્ઞાનોત્પત્તિ પછી સોળ વર્ષે ઋષભપુર નગરમાં તિષ્ઠ્યગ્રુમાચાર્યથી છેલ્લા પ્રદેશમાં જીવત્વ માનનાર નિન્હવ થયા. ૨, ભગવંતના નિર્વાણ કાળ પછી બસોને ચૌદ વર્ષે શ્વેતંબિકાનગરીમાં આષાઢાચાર્યથી અવ્યક્તવાદી નિન્હવ થયા. ૩, ભગવાનના નિર્વાણ પછી બસોને વીસ વર્ષે મિથિલાનગરીમાં અશ્વમિત્રાચાર્યથી સામુચ્છેદિક નિન્હવ થયા. ૪, બસોને અઢાવીસ વર્ષે ઉલ્લુકાતીરે ગંગાચાર્યથી દ્વિક્રિય નિન્હવ થયા. ૫, પાંચસોને ચુમાલીસ વર્ષે અંતરંજિકાનગરીમાં પહુલ્લુકાચાર્યથી ત્રેરાશિક નિન્હવ થયા. ૬, પાંચસોને ચોરાસી વર્ષે દસપુરનગરમાં સ્પૃષ્ઠ કર્મ પ્રરૂપનાર સ્થવિર ગોળ્હામાહિલથી અબ્ધિક નિન્હવ થયા. ૭, અને આઠમા ખોટિક (દિગંબર) નિન્હવ સ્થવીરપુરનગરમાં ભગવંતના નિર્વાણ પછી બસોને નવ વર્ષે થયા. ૮, એવી રીતે ભગવાનને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી બે અને નિર્વાણ પછી ૬ એમ આઠ નિન્હવ થયા.

આથી પણ નિર્યુક્તિકાર ભદ્રબાહુસ્વામી પંચમ શ્રુતકેવલીથી લિખ્ત હોવાનો નિશ્ચય થાય છે. કારણ કે પૂર્વે થઈ ગયેલ વ્યક્તિ

અવિધ્યમાં થનાર માટે 'અમુક વર્ષે' અમુક થયો. ' એવો પ્રયોગ કરે નહી, માટે નિયુક્તિકાર શ્રીમદ્બાહુનો સમય વીરનિર્વાણુ ૧૫૮ ૧૭૦મે વર્ષે હોઈ શકે નહી.

શ્રીમંથતિલકચરિત સમ્યક્ત્વસમતિકાવૃત્તિ,^૭ વગેરે શ્વેતાંબર મથોમાં શ્રીમદ્બાહુને પ્રખર જ્યોતિષી વરાહમિહરના બાઈ તરીકે વર્ણવેલા છે. વરાહમિહરના રચેલા ચાર મથો અત્યારે ઉપલબ્ધ થાય છે. તેમાં છેલ્લો મંથ ખગોલ શાસ્ત્રનું અવકાશ જ્ઞાન આપનાર.

૭ તત્થ ય ઘઉદસવિજ્ઞાઠાણપારગો છયામ્મમમ્મવિજ્ઞ પપ્પઈય મહ્મો મહ્મયાહુ નામ માહુણો હુત્થા । તસ્સ પરમ-પિમ્મસરસીરુદ્ધમિહરો વરાહમિહરો સહોયરો ।

—સંધનિં સમ્યક્ત્વસં ।

૮. વરાહમિહરનો જન્મ ઉત્તરેન આગળ થયો હતો. એણે ગણિતનું કામ આસરે ઈ. સ. ૫૦૫માં કરવા માંડ્યુ, અને એના એક દીકાકારના કહેવા પ્રમાણે એ ઈ. સ. ૫૮૭માં મરણ પામ્યો.

—પ્રો. એ. મેંકડોનચરિત ચરિત સાહિત્યનો ઇતિહાસ પૃ. ૫૬૪

૯. 'મૃદ-સંદિના' (જે ૧૮૬૪-૧૮૬૫ની " Bibliotheca Indica "માં ફર્ને પ્રસિદ્ધ કરી છે. અને " Journal of Asiatic Society "ના ચોથા પુસ્તકમાં એનું ભાષાંતર થયું છે. એ જ મથોની બહોત્પલની દીકા સાથની નવી આવૃત્તિ ૧૮૯૫-૯૭માં એસ. દિવેદીએ બનાવસમાં પ્રસિદ્ધ કરી છે. દોરાશાસ્ત્ર (જેનું મદ્રાસના સી આયરે ૧૮૮૫માં ભાષાંતર કર્યું છે). લઘુજાતક (જેના ચોથા ભાગનું બેનરે અને જોહાબીએ ૧૮૭૨માં ભાષાંતર કર્યું છે.) અને પંચસિદ્ધાન્તિકા બનાવસમાં યીબો અને એસ દિવેદીએ ૧૮૮૬માં પ્રસિદ્ધ કરેલ છે અને તેના મોટા ભાગનું ભાષાંતર ૫૫ કર્યું છે.

પંચસિદ્ધાન્તિકા નામનો છે. તેમાં તેનો રચના કાળ શાકે ૪૨૭
જણાવેલ છે. જુઓ નિમ્નલિખિત આર્યા—

સત્તાશ્વિવેદ (૪૨૭) સંખ્યં શકકાલમપાસ્ય ચૈત્રશુકલાદૌ ।
અર્ધાસ્તિમિતે ભાનૌ યવનપુરે સૌમ્યદિવસાદ્યે ॥

વરાહમિહરનો સમય ઈસ્વીસનના ૭૬૫ સૈકાનો છે (૫૦૫-
૫૮૫ સુધીમાં) તેથી ખ્રીસ્ત ભદ્રબાહુનો સમય પણ ૭૬૦ સૈકા
નિર્વિવાદ સિદ્ધ થાય છે અને

‘તેહિ નાણવલેણ વરાહમિહરયંતરસ્સ દુન્નિચ્છિદ્ધિયં નાઝ્ઞણ
સિરિપાસસામિણો ‘ઉવસગ્ગહરં’ થવણં કાઝ્ઞણ સંઘકણ
પેસિયં ।’

—સંઘતિલક્ષકૃતા સમ્યક્ત્વસમતિકાવૃત્તિ (સં. ૧૪૨૨)

ઈત્યાદિ વૃત્તાંત ધ્યાનમાં લઈએ તો ઉવસગ્ગહરંસ્તોત્રના પ્રણેતા
આજ ભદ્રબાહુસ્વામી નિશ્ચિત થાય છે.

એમના રચેલા ગ્રંથો—

૧. આવશ્યક નિર્ચુકિત. ૧૦

૨. દશવૈકાલિક ”

૩. ઉત્તરાધ્યયન ”

૪. આચારાંગ ”

૫. સૂત્રકૃતાંગ ”

૧૦. આ નિર્ચુકિતઓનાં નામ ગ્રંથકાર પોતે આ પ્રમાણે
જણાવે છે—

આવસ્સયસ્સ દસકાલિયસ્સ તહ ઉત્તરજ્ઞમાયારે ।

સૂયગદે નિજ્જુત્તિ વોચ્છામિ તહા દસાણં ચ ॥

કપ્પસ્સ ય નિજ્જુત્તિ વવહારસ્સ ય પરમનિઝ્ઞણસ્સ ।

સૂરિયપ્પણત્તોષ વોચ્છં ઇસિમાસિયાણં ચ ॥

—આવશ્ય. નિ. ગા. ૮૨-૮૩

૬ સૂર્યપ્રગમ્ભિ નિર્ધુક્તિ. ૧૧

૭ અપિઞાપિત નિર્ધુક્તિ મૂળ પલ્લ પોતે રચેલું અને નિર્ધુક્તિ પલ્લ પોતે રચી છે.

૮ વ્યવહારસૂત્ર નિર્ધુક્તિ

૯ બૃહત્કલ્પસૂત્ર નિર્ધુક્તિ

૧૦ દશાશ્રિતસ્કંધ ૧૨

૧૧ પિંડ નિર્ધુક્તિ ૧૩

૧૨ સંસકૃતકે નિર્ધુક્તિ.

૧૩ ઓધનિર્ધુક્તિ.

૧૪ બદ્રબાહુ સંહિતા. ૧૪

૧૫ નવમદશાંતિસ્તોત્ર. ૧૫

૧૬ દ્વાદશ ભાવજન્મ પ્રદીપ. ૧૬

૧૧. આ નિર્ધુક્તિ અત્યારે ઉપલબ્ધ નથી. છુઓ નિમ્નલિખિત ઉલ્લેખ—

મસ્યા નિર્ધુક્તિરભૂત પૂર્વે ધીમદ્રવાહુમૂરિહતા ।

કલિદોષાલ્ સાઝનેશત્ દ્યાચક્ષે કેચલં સુત્રમ્ ॥

—મહાવગિરિકૃતા સૂર્યપ્રગમ્ભિવૃત્તિ.

૧૨. પંચજમ્ભાં આવેશા કમવાઙા ગામ્ભાં યતિશ્ચના ગાનમંડા-
રમાં સંપૂર્ણ પ્રાપ્તીન પ્રતિ છે. દાસમાં મંગલનિમિત્તે પદ્યપાત્રપર્વમાં
વંચાલ છે તે કલ્પસૂત્ર આ મંથનું આદ્યમું અધ્યયન છે.

૧૩. યેનૈવા પિષ્ઠનિર્ધુક્તિર્યુક્તિરમ્યા વિનિમિત્તા ।

દ્વાદશાક્ષયિદે. તસ્મૈ નમઃ ધીમદ્રવાહુદયે ॥

—મહાવગિરિકૃતા પિંડનિર્ધુક્તિવૃત્તિ.

૧૪. ૧૫. આ બન્ને મથો માટે નિધપ નથી. દાસમાં જે ‘બદ્ર-
બાહુસંહિતા’ એ નામનું પુસ્તક હાથમાં છે તે આ બદ્રબાહુકૃત નથી.

૧૬. આ મંથ સંસ્કૃત પદ્યજમ્ભ છે. એનો ત્રુટક ભાગ અમારા
જોવામાં આવેલો છે.

૧૭ વસુદેવહિંદી. ૧૭ આ ગ્રંથ મૂળ પ્રાકૃતમાં રચેલો કે જે સવા લાખ શ્લોક પ્રમાણ હતો એમ પ્રસિદ્ધ શ્રીહિમચંદ્રાચાર્યના ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રસૂરિ જણાવે છે. ભદ્રબાહુનો જન્મ, દીક્ષા, અવસાન સમય તથા શિષ્યાદિ સંતતિ જણવા માટે આપણા પાસે કાંઈ ચોક્કસ સાધન નથી. શ્રીભદ્રબાહુસ્વામી પોતાના નિર્યુક્તિ વગેરે કાંઈ પણ ગ્રંથમાં રચના-કાળ જણાવતા નથી. માત્ર કલ્પસૂત્રમાં—

સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ જાવ સવ્વહુકલ્પહોણ-
સ્સ નવ વાસસયાઈં વિહકંતાઈં, દસમસ્સ વાસસયસ્સ અયં
અસીઈમે સંવચ્છરે કાલે ગચ્છહ. વાયણંતરે^{૧૮} પુણ અયં તેણણ
સંવચ્છરે કાલે ગચ્છહ ।—સૂત્ર ૧૪૮

૧૭ વંદામિ મહાવાહું જેણ ય અરસિયં વહુકહાકલિયં ।
રહયં સવાયલકલ્પં ચરિયં વસુદેવરાયસ્સ ।

—શાંતિનાથચરિત્ર મંગળાચરણ.

૧૮ આ વાક્યનો અર્થ કલ્પસૂત્રના ટીકાકારો પૈકી ઘણાખરા ભિન્ન ભિન્ન રીતે ઉપજાવે છે. પરંતુ ખરી હકીકત તો એમ લાગે છે કે—તે સમયે વિક્રમ સંવત્ ૫૧૦ ચાલતો હશે અને તે વિક્રમના રાજ્યારોહણ દિવસથી તેમજ સંવત્સર પ્રવૃત્તિ દિવસથી ગણવામાં મતભેદ હશે, વીર નિર્વાણથી ૪૭૦ વર્ષે વિક્રમરાજા ગાદીએ બેઠો અને ત્યાર બાદ ૧૩ મે વર્ષે સંવત્સર પ્રવર્તાવ્યો હતો. માટે વિક્રમ સંવત્માં ૪૭૦ ઉમેરતાં વીર સં. ૯૮૦ આવે અને ૪૮૩ ઉમેરીએ તો ૯૮૩ વર્ષ આવે. આ બાબતના સમર્થન માટે બુદ્ધો કાલિકાચાર્યની પરંપરામાં થએલા શ્રીભાવદેવસૂત્રએ બનાવેલી કાલિકા-ચાર્ય કથાની નિમ્ન લિખિત ગાથાઓ—

વિક્રમરજારંભા પુરઓ સિરિવીરનિવ્વુઈ મણિયા ।

સુત્રમુણિવેયજુત્ત (૪૭૦) વિક્રમકાલાઝ જિણકાલં ॥

આ પ્રમાણે ઉદ્દેશ નગરે પડે છે એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાયોગ્ય છે; આપણે આ અંથને એમની પ્રાથમિક કૃતિ માનીએ. જો આચાર્ય-શ્રીએ પોતાની ૧૫ વર્ષ લગભગની કિશોર વયે અંથર્યનાની શરૂઆત કરી હોય અને વરાહમિહરના અવસાન (ઇ. સ. ૫૮૫) બાદ ચાર પાંચ વર્ષ સુધી હયાતી ધરાવતા હોય એમ માનીએ તો એમનું સર્વાધુ વર્ષ ૧૨૫થી ઉપર અને ૧૫૦ વચ્ચેનું ધારી શકાય છે. પરંતુ એટલા લાંબા આયુષ્ય માટે સંકેતે સ્થાન મળે ખરૂં.

વીરનિર્વાણસંવત્ ૯૮૦ (વાચનાંતરે ૯૯૩) વર્ષે દેવદિગ્-ગણિક્ષમાશ્રમણે પુસ્તકો લખાવવાની પ્રવૃત્તિ આરંભી તે સમયે એમણે આ સ્થવિરાવલી (પદાવલી) બનાવેલી છે એમ માનવામાં^{૧૯} આવે છે પરંતુ તે માન્યતા હોય રહિત નથી, અન્યકૃત અંથમાં બીજાએ પ્રકરણ વગેરે ઉમેરવાથી તે અંથની મહત્તાને હાની પહોંચે છે. એનું કાર્ય શિષ્ટ પુરુષ કદિ પથ્ય કરે નહીં. થોડા સમય માટે આપણે

ચિવકમરજ્જાણંતરે તેરસ ઘાસેસુ ૧૩ ઘચ્છરપવત્તી ।

નિરિધીરમુપ્પન્નમો સા ચડસયતેસીર (૪૮૩) ઘાસાડ ॥

જિણમુપ્પન્ના ચડયરિસે [૪] પળમરમો દૂસમડ ય સંજામો
મરયા ચડસયગુણસી [૪૭૯) ઘાસેદિં ચિવ્વમં ઘાસં ॥

૧૯. સ્વતાત્ત્વં ધીદેયદ્વિગણિક્ષમાધમણેઃ પ્રશિષ્ઠમિતિ
પચ્ચિત્ પર્યુપ્પણાકલ્પાવચ્છર્ણોઃ, તદ્મિપ્રાયેણ ધીધીરનિર્વાણાત્
નયશતાશોતિયપાંતિકમે સિદ્ધાન્તં પુસ્તકે ન્યસદ્ધિઃ ધીદેય-
દ્વિગણિક્ષમાધમણેઃ શ્રીપર્યુપ્પણાકલ્પસ્યાપિ યાચના પુસ્તકે
ન્યસ્તાત્તાનો પુસ્તકલિખનકાલસાપનાયેતત્ સૂત્રં લિગિ-
તમિતિ ।

સ્થવિરાવલી. દેવર્ધિગણિક્ષમાશ્રમણકૃત માની લખ્યો તો પછી તેના છેવટમાં આપેલી—

સુત્તત્થરચળમરિણં ચમદમમદ્વગુણેહિ સંપુણ્ણે ।

દેવદ્વિઘ્નમાસમણે કાસવગુત્તે પણિવયામિ ॥

આ ગાથાની શી દશા થાય? કોઈ પણ વિદ્વાન સ્વયં પોતાને માટે આવા શબ્દો ઉચ્ચારે ખરા? માટે તે જરૂર અન્યકૃત માનવી પડશે. આખો ગ્રંથ કોઈ રચે, વચ્ચે પ્રકરણ અન્ય ઉમેરે અને તેમના માટે ઉલ્લેખ ત્રીજી વ્યક્તિ કરે એમ બની શકે ખરું? માટે મારા ધારવા પ્રમાણે તો મૂળ ગ્રંથ, અને અંત્યગાથા સુધીની સ્થવિરાવલી એ સર્વ એકજ વ્યક્તિ (બીજા ભદ્રબાહુ)ની રચના છે.

ગ્રંથકાર ઉપરોક્ત ગાથા લખી પટ્ટાવલી અષ્ટકાવે છે તેથી તેઓ દેવર્ધિગણિક્ષમાશ્રમણના સંતાનીય છે કે અન્ય વંશના છે તેના માટે ઉહાપોહ કરવાને અવકાશ રહે છે.

૨ માનતુંગસૂરિ.

આ આચાર્ય બનારસનિવાસી ધનદેવશેઠના પુત્ર હતા. એમણે પ્રથમ આર્યકીર્તિ નામના દિગંબર પાસે દીક્ષા લીધી હતી. ત્યાં એમનું નામ મહાકીર્તિ રાખ્યું હતું. પાછળથી એમણે પોતાની બહેનના કહેવાથી શ્રીજિનસિંહસૂરિ પાસે શ્વેતાંબર મતની દીક્ષા સ્વીકારી હતી.

આ વખતે બનારસમાં (પ્રભાવક ચરિત્રના મતે) બાણ અને મયૂર નામના બ્રાહ્મણ પંડિતોની વિદ્યાર્થી આકર્ષાયલા હર્ષદેવ નામના બ્રહ્મક્ષત્રિય (થાણેશ્વરનો વૈશ્ય વંશીય રાજા શ્રીહર્ષ) રાજા સાથે એમનો મેલાપ થયો. ૨૦ રાજાએ ચંમતકાર જોવા ઇચ્છા જણાવી ત્યારે આચાર્યે કહ્યું કે—‘રાજા’ એમે ગૃહસ્થ નથી, કે વિદ્યા અને ગુણનું પ્રકાશન કરીને રાજાઓ પાસેથી ધન પ્રાપ્ત કરીએ. એમે

જે કાંઈ હરિએ તે કેવળ ધર્મને માટે જ. આવાં નિરીહ વચનો સાંભળીને રાજાએ, સાંકળાથી બાંધી અંધારી કોટડીમાં પૂરી દેવા સેવકોને આજ્ઞા આપી અને તરત તેનો અમલ થયો (અન્ય ગ્રંથકારોના મતે સ્વેચ્છાથી પૂરાયા હતા), પણ આચાર્યે ત્યાં જ પોતાના ઇષ્ટદેવ શ્રીઆદિનાથની ભક્તામરૂ આ વાક્યથી શરૂ થતા સ્તોત્રથી સ્તવના કરી પોતે બંધન અને કેદમાંથી છુટી રાજાને જઈને મળ્યા. આચાર્યની અદ્ભુત શક્તિ જોઈ રાજા પ્રસન્ન થયો અને તે જ સમયથી જૈનધર્મ તથા જૈન સાધુઓનો ભક્ત બન્યો.

એમની કૃતિ-૧ ભક્તામરૂ સ્તોત્ર, ૨૧ ૨ ભયહર-નમિઉથુસ્તવ ૩ ભત્તિખર-પંચપરમેષ્ઠિસ્તવ સુપ્રસિદ્ધ છે. મણિકલ્પના ૨૨ રચયિતા એ જ છે કે અન્ય તે શંકાસ્પદ છે. સત્તરમા સૈકાની દિગંબરીય પદ્માવલીમાં ૧ ચિંતામણિકલ્પ, ૨ મણિકલ્પ, ૩ ચારિત્રસાર, ૪ ઉવસગ્ગહરસ્તોત્ર ૫ ભક્તામરૂસ્તોત્ર એમ પાંચ ગ્રંથોના રચયિતા જણાવેલ છે.

શ્રીદર્શનો રાજત્વકાળ વિ. સં. ૬૬૩ થી ૭૦૪ અને કર્ણવ-ટોકના લખવા પ્રમાણે વૃદ્ધ બોજનો સમય પણ વિક્રમનો સાતમો સૈકા (સં. ૬૩૧) છે એટલે આ આચાર્યનો પણ તે જ સમય સંભવે છે. તથા એમની દિગંબરાવસ્થાના " ગુરૂના ચારૂકીર્તિ અને એમના પોતાના મહાકીર્તિ " આ નામો ઉપરથી પણ એઓ છટ્ટી સાતમી

૨૧. લુઓ મુનિસુંદરસરિકૃત ગુર્વાવલી. શ્લો. ૩૫-૩૬-૩૭, તથા દેવવિમળગણિ વિરચિત હીરસૌભાગ્યે (સ. ૪, પૃ. ૧૬૪) શ્લો. ૭૫ થી ૭૮.

૨૨ આનું ખીલુ નામ રત્નપરીક્ષા છે. લગભગ ૨૨૫ શ્લોક પ્રમાણે છે. અંતે પદ નીચે મુજબ છે:—

ગુણેષુ રાગઃ સુદૃત્તેષુ લાભઃ, રોગઃ શ્વેતોગ્ર મયમ્ કામઃ ।
ધીમાનનુદ્ગસ્ય તથાપિ ધર્મઃ, શ્રીશ્રીતરાગસ્ય સ પથ યે ત્તિ ॥

શતાબ્દીના જ હોવાનું સિદ્ધ થાય છે. કારણ કે દિગંબર સંપ્રદાયમાં આવાં નામે બહુ પ્રાચીનકાળમાં અપાતાં નહતાં. વિશેષ માટે જુઓ ઇતિહાસપ્રેમી મુનિશ્રી કલ્યાણ કૃત પ્રભાણ ચં પ્રં પર્યાલોચના.

૩ ધર્મધોષસૂરિ.

શ્રીમાનતુઙ્ગ શિષ્યેણ ધર્મધોષેણ સૂરિણા ।

રચિતોડનઘકલ્પોડયં ચિન્તામણિ જગત્પ્રભોઃ ॥ ૨૭ ॥

અહિં પૃષ્ઠ ૩૪ ઉપર મુદ્રિત શ્રી ચિંતામણિકલ્પને અંતે માત્ર આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ હોવાથી કર્તા ક્યા સમયમાં અને ક્યા ગચ્છમાં થયા તેનો નિર્ણય કરવો અશક્ય છે, કારણ કે ઉપરોક્ત માનતુંગસૂરિ ઉપરાંત તે નામના બીજા પણ આચાર્યો થયા છે. જેમકે—

૧ સં. ૧૩૩૩માં ત્રેયાંસ ચરિત્રના કર્તા. ૨ પરિગ્રહપ્રમાણના રચયિતા. (પી. પરિ. ૧, પૃષ્ઠ. ૯૪) ૩ વટ-વડગચ્છના સર્વદેવસૂરિ જ્યસિંહ-ચંદ્રપ્રભ-ધર્મધોષ-શીલગુણસૂરિ શિષ્ય. સં. માં જ્યંતી પ્રશ્નોત્તરસંગ્રહના રચયિતા. એમના જ શિષ્ય મલયપ્રભે સં. ૧૨૬૦માં ઉપરોક્ત જ્યંતી પ્રશ્નોત્તર પર સિદ્ધ જ્યંતી વૃત્તિ રચી (પી. ૩, ૩૭) અને તે પ્રાણવાટજ્ઞાતીય ઐહિ ધવલ મરૂની પુત્રી નાઉ નામની શ્રાવિકાએ સં. ૧૨૬૧ આશ્વિન વદિ ૭ રવૌ પુષ્ય નક્ષત્રે શુભયોગે અણહિલપુર પાટણમાં આત્મત્રેયાર્થે પંડિત મુંબલ ખામે મુકુન્દશિકા સ્થાને લખાવીને અજિતપ્રભસૂરિને સમર્પિત કરી. (પી. ૩, ૪૫ તથા શાંતિ. જ્ઞા. ભં. ખંભાત).

૪ અંચલગચ્છીય મહેંદ્રપ્રભસૂરિના શિષ્ય જયશેખરસૂરિએ સં. ૧૪૩૬માં રચેલી ઉપદેશ ચિંતામણીની દીકાના લેખક (તેમના ગુરુ-અંધુ અને સતીર્થ). તથા ચંદ્રકુળના માનદેવસૂરિના વંશમાં ત્રીજો ચોથો માટે માનતુંગસૂરિનું નામ હર વખતે દેખાય છે. જુઓ શાં. જ્ઞા. ભં. ખંભાતમાં યોગશાસ્ત્ર સ્વોપચ વૃત્તિની પ્રતની પુષ્પિકા (પ્રશ. પૃ. ૫).

દરેક આચાર્યોના અંગે કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવા છતાં કોઈ સ્થળે ધર્મધોપ નામના શિષ્યનો ઉલ્લેખ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી. જૈન-સ્તોત્રસમુચ્ચયના પૃષ્ઠ ૨૫૯ પર મુદ્રિત કલ્યાણઘામ સંસૃક આઘ પદાર્થ નામ ગર્ભિં ૦ શ્રી મહાવીરજિનસ્તવનના પ્રણેતા પણુ શ્રી માનનુંગસુરિના શિષ્ય સંભવે જી. (નામ નિર્દેશ નથી તેથી એજ છે કે એમનાથી જિન્ન તે વિચારણીય છે.)

૪ શિવનાગ.

આ એક ગૃહસ્થ વિદ્વાન છે. ધૂમરાજવંશમાં ઉત્પન્ન થએલ દેવરાજના રાજ્ય સમયે થીમાળ (હાલ જિન્નમાલ)નો રહેવાસી હતો, એમની વંશ પરંપરાનો ક્યાંય ઉલ્લેખ મળતો નથી. જાતે વંશિક અને કાટિધ્વજ શેઠ હતો. એમણે ધરણેન્દ્રને આરાધ્યો હતો તેથી તેણે સંતુષ્ટ થઈને સર્વ સિદ્ધિ કરનાર તથા જાપ કે હોમાદિક વિના તરત વિધને દૂર કરનાર એવો મંત્ર આપ્યો હતો. કે જે મંત્ર પુણ્યહીન જાતોને મળવો ફર્લજ તથા ફૂંક અને હાથના સ્પર્શ માત્રથી આઠ નાગકુળોના વિધનો નાશ કરતો. એટલે એણે તે મંત્રની રચના અને પ્રભાવ યુક્ત ઘરણોરમેન્દ્ર સ્તવન બનાવ્યું. જેના સ્મરણ માત્રથી ઉપદ્રવો દૂર થતા.

એને પૂર્ણસતા નામે પત્ની હતી. જેનાથી રત્નદીપક સમાન વીર નામે પુત્ર થયો. જે વીરશ્રિ નામે મહાપ્રભાવક આચાર્ય થયા હતા. (જુઓ પ્રભાવક ચરિત્ર પ્રબંધ નં. ૧૫).

વીરશ્રિનો જન્મ વિક્રમ સંવત્ ૯૩૮માં થયો હતો. પોતાના પિતાના અવસાનથી વૈરાગ્યવાસિન થયા અને નપથ્વર્યા તથા ગામ બંદાર કાપોત્સર્ગાદિ કરતા. એક સમયે સંધ્યાસમયે બાજબૃમિએ કાપોત્સર્ગ કરવા જતા મથુરા નગરીથી આવતા ૧૦૦ વર્ષના વૃદ્ધ કિમળશ્રિનો ભેટો થતાં તેમની પાસે સં. ૯૮૦માં દીક્રા લીધી. અને ત્રેપન વર્ષનું સર્વાધુ ભોગવી ૯૯૧માં સ્વર્ગે ગયા હતા. એમના પદધર શ્રીમદ્ સયા.

એમના વાસક્ષેપના પ્રભાવે અણહિલપુર નરેશ ચામુંડરાજને વલ્લભરાજ વગેરે પુત્ર રત્નોની પ્રાપ્તિ થઈ હતી તેથી તે ભક્ત બન્યો હતો.

વીરસૂરિના વૈરાગ્યનું કારણ પિતાનું અવસાન બળાવેલ છે તેથી શિવનાગનો સમય વિક્રમની દશમી શતાબ્દી નિશ્ચિત થાય છે.

ધરણોરગેન્દ્ર સ્તોત્ર ઉપરાંત એની કાઈ કૃતિ હશે કે કેમ તે નિશ્ચિત નથી. પુરાતત્ત્વવેત્તાઓ બહાર આણશે તો ઉપકાર થશે.

એમના સમયે શ્રીમાલમાં રાજ્ય કરતા ધૂમરાજ વંશીય (? પરમાર) દેવરાજ તેમજ અણહિલપુરના રાજા ચામુંડરાજ^{૨૩} વગેરેના સમય ઉપર લક્ષ્ય આપી ઇતિહાસપ્રેમી મુનિશ્રી કલ્યાણ-વિજયજી મહારાજ વીરસૂરિનો અસ્તિત્વકાળ અગ્યારમી સદીનો પૂર્વ ભાગ ઠરાવે છે. (જુઓ પ્રભાવક ચરિત્ર-પ્રખંધ પર્યાલોચના)^{૨૪}

૫ મહાકવિ વિલ્હણ.

કવિ વિલ્હણથી પામી, સ્વચ્છતા જે સરસ્વતી.

ધન દુર્જનથી થે તે, કદિ મેલી નથી થતી.—કીર્તિ કૌમુદી ૧-૧૭

આ કવિએ પોતે ઇ. સ. ૧૦૮૫માં રચેલા વિક્રમાંક ચરિત્ર મહાકાવ્યના અંતિમ (૧૮મા) સર્ગમાં પોતાની વંશપરંપરા, સ્થાન વગેરે વિસ્તારપૂર્વક આપેલ છે.^{૨૫} તે તથા અન્ય સાધનોદ્વારા જે હકીકત પ્રાપ્ત થઈ છે તે નીચે મુજબ—

વિલ્હણ કવિ ઇ. સ. ૧૦૬૬થી ૧૦૮૫માં હતો (કી. કૌ.

૨૩ મેરુતુંગની વિચારશ્રેણી-સ્થવિરાવલી પ્રમાણે સં. ૯૪૪-૯૭૧ (વર્ષ ૨૭) અને ઓઝાજીના મતાનુસાર સં. ૧૦૫૨-૧૦૬૬.

૨૪ પ્રસિદ્ધકર્તા આત્માનંદ જૈન સભા ભાવનગર. સં. ૧૯૮૭

૨૫ જુઓ શ્રીમદ્ ૧૪૦૧-૧૪૦૨-૧૪૦૩

નો. પૃ. ૧૪૫). તે કાશ્મીરના^{૨૬} જોનમુખ ગામનો રહીશ, કૌશિક ગોત્રી બ્રાહ્મણ હતો. એના વિદ્વાન પૂર્વજોને કાશ્મીરનો ગોપાદિત્ય રાજા^{૨૭} મધ્યદેશમાંથી^{૨૮} કાશ્મીરમાં લાવ્યો હતો. જેમાં મુખ્ય મુદ્ધિકળશ હતો, તે અગ્નિહોત્રી હતો. તેનો પુત્ર રાજકળશ તે પણ અગ્નિહોત્રી હતો. ઉપરાંત દાની, પરાક્રમી અને વેદવિદ્યાપારંગત હતો. એણે જનમુખાર્થ વ્યાખ્યાન રચાવે, કુવા અને પરણે કરાવી હતી. તેનો પુત્ર જ્યેષ્ઠ કળશ હતો તેણે મહાભાષ્ય^{૨૯} ઉપર ટીકા કરી છે (પણ ડૉ. બ્રુક્સર કહે છે કે તે ક્યાંય ઉપલબ્ધ થતી નથી). તેને નાગદેવી નામની સ્ત્રીથી ઇષ્ટરામ, વિલ્લણ અને આનંદ એમ ત્રણ પુત્રો થયા. તે ત્રણે વિદ્વાન અને કવિ હતા. વિલ્લણે કાશ્મીરમાં રહીને વેદ, વેદાંગ, વ્યાકરણ, સાહિત્ય આદિ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર્યો અને એની કવિતાની ખ્યાતિ દૂર દૂર સુધી ફેલાઈ.

રાજા કળશ^{૩૦}ના સમયમાં તેની સાથે કાંઈકે કચવાટ થવાથી તે ત્યાંથી નીકળ્યો અને કર્ણાટકમાં જઈને રહ્યો. તથા સ્વદેશમાં મુસાફરી કરી. તે મથુરાં, વૃંદાવન, કનોજ, પ્રયાગ અને કાશીમાં

૨૬ હાલતું ખુનમોહ જે કાશ્મીરની રાજધાની શ્રીનગરથી ૩ માઈલ દૂર જયવત નામના સ્થાન પાસે છે.

૨૭ જોનંદવંશી અક્ષનો પુત્ર હતો.

૨૮ દ્વિમાયત્ર અને વિંખ્યાયલની વચ્ચેનો પ્રદેશ. જેને આજ-કાલ સંયુક્ત પ્રાંત કહેવામાં આવે છે. વિશેષ માટે જુઓ નાગરી-પ્રચારિણી પત્રિકા પુ. ૩, અંક ૧માં છપાએલો શ્રીયુત ધીરેન્દ્રવર્મા M. A.નો 'મધ્યદેશનો વિકાસ' એ નામનો લેખ,

૨૯ પાણીનીએ રચેલી અષ્ટાધ્યાયી ઉપર પાતંજલ ત્રાયિએ કરેલા ભાષ્યની જ મહાભાષ્ય સંગ્રા છે.

૩૦ કાશ્મીરનો રાજા ઈ. સ. ૧૦૬૩-૧૦૮૯

કેટલાક દિવસ રહ્યો અને ત્યાંના પંડિતોથી શાસ્ત્રાર્થ કરતો કાલ્દય (ચેદી)ના કર્ણરાજના દરબારમાં પહોંચ્યો. ત્યાં પંડિત ગંગાધરને શાસ્ત્રાર્થમાં જીતીને તે ધારામાં^{૩૧} આવ્યો પણ તે સમયે ત્યાંનો વિદ્વાન રાજ ભોજ જીવતો ન હતો.^{૩૨} ત્યાંથી ગુજરાતમાં પદાર્પણ કર્યું અને રાજ કર્ણદેવ સોલંકીના સમયમાં અણહિલવાડમાં ઉતર્યો. ત્યાં કેટલાક સમય સુધી નિવાસ કરી સોમેશ્વરની યાત્રા કરી સમુદ્રમાર્ગે દક્ષિણમાં પહોંચ્યો. ત્યાંથી રામેશ્વર થઈને પાછો ઉત્તરમાં કલ્યાણપુરમાં આવ્યો હતો. ત્યાંના સોલંકી રાજ વિક્રમાદિત્યે (૬) તેનું સન્માન કરીને પોતાને ત્યાં રાખ્યો અને વિદ્યાપતિ (મુખ્ય પંડિત)ની ઉપાધિ (ધિક્કાખ) તથા વિશાળ સમૃદ્ધિ પ્રદાન કરી. કવિએ પોતાની પાછળની અવસ્થા અહિંજ વિદ્યાવ્યાસંગમાં પસાર કરી હતી.

વંશવૃક્ષ.

મુક્તિકળશ

રાજકળશ

ન્યેષ્ઠકળશ - નાગદેવી

ધૃષ્ટરામ

ખિલ્હણ

આનંદ

એણે રચેલા અને ઉપલબ્ધ થતા ગ્રંથો આ પ્રમાણે—

૩૧ વિશેષ માહિતી માટે જુઓ ઈ. સ. ૧૯૩૩ જીનનાં શારદાના અંકમાં છપાયેલ 'ભોજરાજની ધારાનગરી' નામનો ન્યા. વ્યા. તીર્થ મુનિશ્રી હિમાંશુવિજયજીનો લેખ.

૩૨ જુઓ સોલંકીયોંકા પ્રાચીન ઇતિહાસ પૃ. ૧૨૧-૧૨૨ નું પ્રિપ્ન.

૧. શ્રીપાર્શ્વનાયસ્તવ.^{૩૩} ખિલ્લુણાટક.. પ્રસ્તુત વિલાસમાં પૃ. ૧૯૪ ઉપર, મુદ્રિત.

૨ કર્ણુમુંદરી નાટિકા. પાટણ નરેશ કર્ણુદેવ^{૩૪} સોલંકીના મહામાત્ય સંપત્કર^{૩૫}. (સાંતૂમહેતા)ની પ્રાર્થનાથી પ્રેરિત થઈ ઉક્ત

૩૩. પાટણના ભંડારમાં તાડપત્ર પર લખાએલી એની પ્રતો મળે છે. લુઓ સ્વ. ચિમનલાલ દલાલનો 'ગુજરાતનું સંસ્કૃત નાટક સાહિત્ય'નામનો લેખ.---, વસંત'; ઓઆજી રા. ઈ. ૧, પૃ. ૨૧૭; તાથુરામાં પ્રેમી: કૃત સિદ્ધદ્રવ્યમાળા પૃ. ૯૭ ટિપ્પન.

૩૪. કર્ણુદેવે વિ. સં. ૧૧૨૦ થી ૧૧૫૦ પર્યન્ત રાજ્ય કર્યું હતું.

૩૫. આખૂમાં દેલવાડા ગામમાં બાંધેલા વિમળશાહના મંદિરે સાથે સંબંધ ધરાવનાર દક્ષિણ તરફની દેવકુલિકાઓમાંની એક અંદરની મૂર્તિના આસન ઉપર નિમ્નલિખિત આશયનો એક લેખ કારેલો છે—

‘વિ. સં. ૧૧૧૯માં રાજ્ય ભીમના પ્રીતિપાત્ર ચારાપદ્રીય વંશના અમાત્ય શાંતિની સ્ત્રી શિવાદેવીએ પોતાના પુત્ર નિન્ન(નીના), અને ગીગાના કસ્યાણુથે આ પ્રતિમા સ્થાપન કરી.’ આ લેખ પ્રાચીન લેખ સંગ્રહ દ્વિતીય ભાગ (જનવિ.) પૃ. ૧૨૬, સંખ્યા ૧૫૪માં છપાયેલ છે પરંતુ તે બહુ જ અશુદ્ધ છે. ખરી રીતે તે નીચે મુજબ ભેઈએ—

ચારાપદ્રીયસન્તાને ભીમમૂળાલચલ્લભઃ ।
 શાન્ત્યમાત્યો મહોરવ્યાતોઽજનિ આચકસત્તમઃ ॥
 માર્યા તસ્ય શિવાદેવી શ્રેયસે પ્રતિમામિમામ્ ।
 નોન્નગીગાણ્યયોઃ સુન્વોઃ કારયામાસ નિર્મલામ્ ॥

આ લેખમાંનો શાંતિ અને પ્રબંધચિંતામણિનો શાંતુ એકજ પુરૂષ છે. આ લેખ ઉપરથી એ પણ જણાઈ આવે છે કે કર્ણુદેવના પિતા ભીમના સમયમાં શાંતુ મંત્રી પદ પર નિભાયો હતો.

મંત્રી દ્વારા પ્રવર્તિત થએલ ભગવાન નાભેય [ઋષભદેવ]ની યાત્રા મહોત્સવ પર અભિનય કરાવવા સારૂ આ નાટિકા રચવામાં આવી હતી. જેનો નાયક સ્વયં રાજા કર્ણુદેવ હતો. આ નાટિકામાં ગર્જન ઉપર ગૂર્જરાએ ચઢાઈ કરીને લાંના લશ્કરને હરાવ્યું એવો ઉલ્લેખ કરેલો છે, તે સંબંધમાં એવું ધારી શકાય કે ગૂર્જર ઐન્દ્રે ગીઝની વંશના આદ્યશાહના લશ્કર સાથે યુદ્ધ કર્યું હશે.

કવિએ નાંદીમાં પ્રથમ જિનેશ્વરનું આશીર્વાદાત્મક મંગલાચરણ કરેલું છે એનું કારણ એ છે કે મહામાત્ય સંપત્કર તરફથી તેને સારો આશ્રય મળેલો હતો.

૩ વિક્રમાંક દેવચરિત. આ કાવ્ય પોતાની વૃદ્ધાવસ્થામાં આશ્રય આપનાર કલ્યાણપુરના રાજા વિક્રમાદિત્યને ઉદ્દેશીને વિક્રમ સં. ૧૧૪૨ના આસપાસમાં રચ્યું. એ ગ્રંથ દક્ષિણના સોલંકીયોનો ઇતિહાસ બતાવવા સારૂ ઉપયોગી છે.

૪ વિલ્હણ ચરિત્ર. આની અધિકાંશ પ્રતિઓમાં કર્તાનું નામ મળતું નથી, પરંતુ કાવ્યમાળામાં છપાયેલ પુસ્તકના કર્તાનું નામ ‘કાશ્મીરિક વિલ્હણ કવિ’ મળે છે. જે વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય નથી.

વાસ્તવિક રીતે જેતાં તો એ ગ્રંથ વિલ્હણનો રચેલો નથી જણાતો. અને તેના કર્તાને વિલ્હણના વૃત્તાન્તનું જ જ્ઞાન નથી. ઉક્ત પુસ્તકમાં લખેલું છે કે—‘ગુજરાતના રાજા વૈરસિંહના^{૩૬} રાજ્ય-

૩૬ કેટલાક વિદ્વાનોનું એમ માનવું છે કે એ સર્વ પાત્રો કલ્પના રૂપ છે. કારણ કે એક જગોએ કવિ વિલ્હણ પંજબના હાકેમ ક્ષિતિપતિ કિંવા ક્ષિતિપાળને ત્યાં રહ્યો હતો તે દરમ્યાન તેની પુત્રી સાથે સ્નેહ બંધાયો અને વાત બહાર થતાં દેશ ત્યાગ કરવો પડ્યો. તેના સ્મરણરૂપ વિલ્હણે આ પંચાશિકા રચી એમ લખ્યું છે ત્યારે જૈન સાધુ જ્ઞાનાચાર્યે (જેન શ્વેતાંબર કાન્દરન્સ તરફથી છપાયેલી જૈન રાસ માળા મુજબ સારંગે) જુની ગુજરાતીમાં વિલ્હણ કાવ્ય રચ્યું છે.

કાળમાં કાશ્મીરી પંડિત ખિલ્લણ અણુહિલવાડમાં આવ્યો હતો. રાજા વૈરસિંહે તેની પ્રગટ વિદ્વતા જોઈને પોતાની પુત્રી શશિકળા સાથે શિક્ષક તરીકે તેની નિમણૂંક કરી. થોડા સમય પછી ખિલ્લણ રાજકન્યાના પ્રણયમાં ફસાયો. ત્યારે એ સમાચાર રાજાના કાને પહોંચ્યા ત્યારે તેને પ્રણાદંડની સજા કરવામાં આવી. વધસ્થળમાં ખિલ્લણને ઇષ્ટ-દેવનું સ્મરણ કરી લેવા સાથે કહેવામાં આવ્યું; પરંતુ ખિલ્લણે પોતાની પ્રાણેશ્વરી રાજકન્યા શશિકળાના સ્મરણમાં અદ્યાપિ તાં કનકચમ્પ-કદામગૌરીં એ પદ્યથી પ્રારંભ કરી એવાં ૫૦ શ્લોકો રચ્યાં. એટલામાં જ રાજાએ સહસા પોતાની મહારાણીના મ્હોંઘાથી પોતાની કન્યા શશિકળાનો પૂર્ણ પ્રેમ ખિલ્લણ પર હોવાનું સાંભળ્યું. રાજાનો ક્રોધ શાંત પડ્યો અને બાહ્યવધના પાપથી ભયભીત થઈને ખિલ્લણનો અપરાધ માફ કર્યો તથા તેની સાથે પોતાની પુત્રી શશિકળાનું લગ્ન કરી આપ્યું અને સાથે જ દ્રવ્ય-સમૃદ્ધિ આપીને તેની ક્ષમા પણ માગી.' એ સમસ્ત કથા સર્વથા કપોલ કલ્પિત છે અને તેના લેખકે ખિલ્લણના પ્રતિ મોટા અન્યાય કર્યો જણાય છે કારણકે તે સમયમાં ગુજરાતનો રાજા કર્ણુ હતો. વૈરસિંહ નહિ. વૈરસિંહ ચાવડા (ચાપોલકટ) વંશનો રાજા હતો અને ખિલ્લણના સમયમાં તેને (વૈરસિંહને) મરણ પામે ૨૦૦ વર્ષથી પણ વધારે સમય થઈ ગયો હતો. ૩૭

એ ૫૦ શ્લોકનું ખંડકાવ્ય ચૌરપંચાશિકા અથવા સુરત-પંચાશિકાના નામથી પણ પ્રખ્યાત છે. એના બધા શ્લોક દ્વિઅર્થી તેમાં શશિકળાના પિતાનું નામ પૃથિવીચંદ્ર આપ્યું છે તે તેને પાટજીનો રાજા કહ્યો છે. અને પંડિત વામનાચાર્ય ઝાલાંકર કહે છે કે કર્ણાટકમાં પંચાશિકાનું હસ્તલિખિત પુસ્તક છે તેમાં રાજાનું નામ મદનાબિરામ અને તેની દિકરીનું નામ ચામિની પૂર્ણતિલકા હતું. તે જન્મે પંચાલદેશની રાજધાની લક્ષ્મી મંદિરમાં રહેતાં હતાં.

૩૭ એણે ઇ. સ. ૮૩૮ થી ૮૪૬ સુધી ગુજરાતમાં રાજ્ય કર્યું હતું.

છે. જેમ તે શ્લોકોનો આશય રાજકન્યા સાથે થયે છે તેમ દુર્ગાના પક્ષમાં પણ ઘટિત થાય છે. તેના હસ્તલિખિત આદર્શોમાં કાઈ સ્થળે બિલ્હણુ તો અન્ય સ્થળે ચાર^{૩૮} કવિનું તથા સુંદર^{૩૯} કવિનું પણ નામ દષ્ટિગોચર થાય છે. બિલ્હણુના ઉપર્યુક્ત બંને ગ્રંથોની કવિતા અને કવિત્વમાં રાતદિવસનો ભેદ જણાય છે.^{૪૦} પંચાશિકાનો અંગ્રેજી કવિતામાં અનુવાદ સર એડવીન આર્નોલ્ડે કર્યો છે. સોમેશ્વરદેવ^{૪૧} કાર્તિકૌમુદીમાં^{૪૨} એની વિદ્વાતાના વખાણ કરે (સ. ૧, શ્લો. ૧૭) છે.

૩૮ ડો. રાજેન્દ્રલાલ મિત્ર સંગ્રહીત 'નોટિસઝ ઓફ સંસ્કૃત મેન્યુસ્ક્રિપ્ટ્સ', વોલ્યુમ ૧, પૃ. ૨૫૦, નં. ૪૪૧.

૩૯ इति सुंदरकविविरचितं चौरपंचाशिकाख्यं काव्यं समाप्तं । श्रीकालो जयति ॥

શાકે નવગ્રહહિમાંશુસમુદ્રચન્દ્રે

સૂર્યે ગતે પરિમિતે મિથુનં ગિરીશમ્ ।

શ્રીસુન્દરેણ રચિતં પ્રથમં સુકાવ્યં

કાશ્યાદિનાથચરમદ્વિજ આલિલેખ ॥

(કલકત્તાના સંસ્કૃત કોલેજ લાયબ્રેરીના સંસ્કૃત પુસ્તકોની સૂચી ૧૭ કાવ્ય પૃ. ૨૬, નં. ૪૪)

૪૦ બિલ્હણુનો વિશેષ વૃત્તાંત જાણવા સાર સોલંકીયોંકા ગ્રામીન ઇતિહાસ પ્રથમ ભાગના પૃ. ૧૨૦થી ૧૨૪ સુધી જુઓ.

૪૧ સોમેશ્વર દેવ ચૌલુક્યોનો કુલગુરુ હતો અને મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળનો ગાઢ મિત્ર હતો. તેણે વસ્તુપાળની કાર્તિકે અમર કરવા માટે કાર્તિકૌમુદી નામનું ઉત્તમ કાવ્ય બનાવ્યું છે, સુરથોત્સવ, ઉદ્ધાધરાધવ, રામશંતક આદિ બીજા પણ તેના કરેલા ગ્રંથો વિદ્વાનોમાં આદર પામેલા છે.

૪૨ આ ગ્રંથ વિ. સં. ૧૨૮૨ લગભગ રચાયો છે. અને સ્વ. વલ્લભજી હરિદત્ત આચાર્ય સંપાદિત ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી તરફથી મુદ્રિત થયેલ છે.

વિલ્હણ નામની અનેક વ્યક્તિઓ લિખ્ત લિખ્ત સમયે થયેલી છે. જેમકે—૧ સં. ૧૧૯૮માં જયસિંહ રાજ્યે લગ્નમાં તાડપત્ર પર વિમલસૂરિકૃત પંચમચરિત્રની પ્રત લખનાર (જે. ૧૭).

૨ વીળપુર પૌષધશાળાના ચાર કાર્યવાહકો પૈકીનો એક.

—જુઓ પ્રશસ્તિસંગ્રહ 'ભા. ૧ પૃ. ૪૮-૪૯-૫૪.

૩ વિન્ધ્યવર્માનો સંધિવૈગ્રહિક અને મંત્રી. એ અર્જુનવર્મા અને દેવપાળના સમય સુધી મંત્રીપદે રહ્યો હતો. માંડુમાંથી મળેલા વિન્ધ્યવર્માના લેખમાં ૪૩ નીચેના શબ્દો નજરે પડે છે—વિન્ધ્ય-વર્મનૃપતે: પ્રસાદભૂ: સાંન્ધિવૈગ્રહિકં વિલેહણકવિ: । સં. ૧૨૬૨ માં દેવપાળના રાજ્યકાળમાં ત્રિપંથિરમૃતિ અને વિ. સં. ૧૩૦૦ જૈતુગિદેવના રાજ્યકાળમાં ધર્મામૃતશાસ્ત્ર ઉપર ભવ્યકુમુદચંદ્રિકા ટીકા રચનાર જૈન પંડિત આશાધર ૪૪ ઉપરોક્ત ધર્મામૃતની ટીકામાં આ વિલ્હણનો હિલેખ કયો છે. અને તે જ આશાધર સં. ૧૨૮૫માં

૪૩ આ લેખમાં જણાવેલ છે કે—

ચાલંલીલાહવે 'યસ્ય જયસિંહે પલાયિતે ।

દિક્પાલંહાસવ્યાજેન યજ્ઞો દિક્ષુ ચિજૃમ્ભિતંમ્ ॥

અર્થાત્ જયસિંહનો પરાજય આ દાનપત્રના સમયપૂર્વે હોવો જોઈએ એ બતાવતી મોડામાં મોડી સાલ સં. ૧૨૭૨ સંભવે છે. આ સંબંધમાં પ્રભાસપાટણના મોટા દરવાજા ઉપરનો સં. ૧૨૭૩નો ભીમ-દેવનો લેખ વિચારવો.

૪૪ આ આશાધર પંડિત નલકચ્છનિવાસી મુત્રાવક આલ્હણનો પુત્ર હતો. વિન્ધ્યવર્માના સંધિવૈગ્રહિક વિલ્હણના મિત્ર સુલટ વર્મા અને અર્જુનવર્માના સમયમાં તેમ તેના પછી દેવપાળ અને જૈતુગિ-દેવ દિંવા જયસિંહદેવ (ખીજ)ના સમય સુધી હયાત હતો. એણે અર્જુનવર્માની પ્રીતિ પણ મેળવી હતી એણે પોતાના રચેલા ગ્રંથોનો નામનિર્દેશ પ્રતિષ્ઠાસારોદ્ધારની પ્રશસ્તિમાં કરેલો છે. (જુઓ મુદ્રિત આવૃત્તિ હિંદી બાપાનુવાદ યુક્ત.).

પોતાના રચેલા પ્રતિષ્ઠાસારોદ્ધારમાં વિદ્ધણને પોતાની સ્તુતિ કર્તા તરીકે દર્શાવેલ છે. જુઓ નિમ્ન લિખિત શ્લોક—

इत्युपश्लोकिता विद्वद् विलहणेन कवीशिना ।

श्रीविन्ध्यभूपतिमहासान्धिवित्रहिकेण यः ॥ ७ ॥

પરંતુ આ સર્વમાંથી કાષ્ઠ્યે રચેલા ગ્રંથો અઘાવધિ મારા જોવામાં આવ્યા નથી અને અહિં પૃ. ૧૯૪ ઉપર મુદ્રિત પાર્શ્વનાથ સ્તોત્રને અંતે મહાકવિવિલ્હણઃ આવો ઉલ્લેખ છે તેથી મહેં ઉપ-રોક્તજ કર્તા સ્વીકાર્યા છે.

૬ પાર્શ્વદેવગણિ.

૪. સ. ૧૯૩૨ માં અમોચે પ્રસિદ્ધ કરેલા જૈનસ્તોત્ર સંદોહતા પ્રથમ વિભાગની પ્રસ્તાવનામાં ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્રની ટીકા તથા પદ્માવત્યષ્ટક વૃત્તિના રચયિતા તરીકે શ્રીચંદ્રસૂરિ (અપરનામ) પાર્શ્વદેવગણિનો ઉલ્લેખ કરેલો, પરંતુ આ વિભાગમાં મુદ્રિત ઉવ-સગ્ગહરં સ્તોત્રની વૃત્તિના અન્તે કર્તાચે રચના સંવત્, ગચ્છ કે ગુરનામ વગેરે કંઈ જણાવેલ નથી, અને જુદા જુદા ગચ્છોમાં આ નામની ત્રણ વ્યક્તિઓ થયેલ છે તેથી અનાભોગમાં કાષ્ઠને અન્યાય અપાઈ જાય નહીં એટલા માટે દરેકનો અહિં ટુંકમાં પરિચય આપવો ઉચિત ધારીએ છીએ.

૧. વિ. સં. ૧૧૬૯માં ચંદ્રગચ્છ યા સરવાળગચ્છના ઇશ્વરગણિના શિષ્ય વીરગણિએ દધિપ્રદ (દાહોદ)માં રચેલી ૭૬૯૧ શ્લોક પ્રમાણ પિંડનિર્યુક્તિ પરની વૃત્તિમાં મહેન્દ્રસૂરિ અને દેવચંદ્રગણિ સાથે આધારભૂત હતા તે.

૨. વિ. સં. ૧૧૯૦માં બૃહદ્ગચ્છના જિનચંદ્રસૂરિના શિષ્ય આમ્રદેસૂરિએ યશોનાગશેઠની વસતિમાં રહીને આરંભેલી દેવેન્દ્રગણિ-નેમિ-ચંદ્રસૂરિકૃત આખ્યાનક મણિકાષ પરની વૃત્તિ ધવલકુપુર (ધોળકા)માં અચ્છુમ્મની વસતિમાં પૂર્ણ કરી હતી તેના લેખન, શોધનાદિ અને આધાનોદ્ધરણમાં નેમિચંદ્ર અને ગુણાકર સાથે સહાય કરનાર.

૩ ચંદ્રકુળના શીલભદ્રસૂરિના શિષ્ય ધનેશ્વરસૂરિના શિષ્ય. એમનું આચાર્યાવસ્થામાં ત્રીચંદ્રસૂરિ નામ હતું. એમણે સં. ૧૧૬૯માં બૌદ્ધાચાર્ય દિક્ષનામના ન્યાયપ્રવેશ નામના બૌદ્ધ ન્યાયગ્રંથ ઉપરની હરિભદ્રસૂરિ (પહેલા)ની વૃત્તિ પર પંજિકા રચી (પી. ૧,૮૧, પ્ર. ગા. ઓ. સી.), સં. ૧૧૭૧માં પોતાના ગુરુ ધનેશ્વરસૂરિએ રચેલી જિનવદ્ધભસૂરિકૃત સૂક્ષ્માર્થ વિચારસાર-સાર્થશતક પરની વૃત્તિમાં સહાયતા આપી, સં. ૧૧૭૩માં જિનદાસ મહત્તરની નિશીથચૂર્ણિ પર વિશોદેશક વ્યાખ્યા રચી, ગુર્જરેશ્વર કુમારપાળના રાજ્યમાં સં. ૧૨૨૨ના ચૈત્ર સુદિ ૧૦મીએ '૨૦૦૦' શ્લોક પ્રમાણુ શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણસૂત્રવૃત્તિ (જે. ૬, પી. ૧, ૩; ૩ અંગ્રેજી પ્રત ૧૪), નંદીટીકા દુર્ગપદ વ્યાખ્યા (સં. ૧૨૨૬ની પ્રત જે. બં, માં છે. જે. ૬; પી. ૫, ૨૦૨) સં. ૧૨૨૭માં ૧૧૨૦ શ્લોક પ્રમાણુ જીતકંઠ્ય બૃહત્ચૂર્ણિ વ્યાખ્યા, સં. ૧૨૨૮માં નિરયાવલિ (પાંચે ઉપાંગ) પર વૃત્તિ અને તે ઉપરાંત ૫૫૦ શ્લોક પ્રમાણુ ચૈત્યવંદનસૂત્રવૃત્તિ, પ્રતિષ્ઠાકંઠ્ય, સર્વસિદ્ધાંત વિષમપદપર્યાય, સુખબોધાસમાચારી (પ્ર. દે. લા.) આદિ અનેક ગ્રંથો રચ્યા છે. (જે. પ્ર. ૨૧)

સાહિત્ય સર્જનમાં એમનો જ મોટો ફાળો હોવાથી પદ્માવત્યેક વૃત્તિ તેમજ ઉવસંગહરં સ્તોત્રની વૃત્તિ પણ એમની જ કૃતિ મંભવે છે. પરંતુ એક જ વ્યક્તિ તેના તે ગ્રંથ ઉપર સરખી રીતની એ વૃત્તિ રચે એ સંભવિત નથી લાગતું. સાક્ષરો વિચારી નિર્ણય લાવશે.

૭ સાગરચંદ્ર.

આ નામની ત્રણ વ્યક્તિઓ નજરે પડે છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ ગૂર્જરેશ્વર સિદ્ધરાજ જયસિંહની સલામાંના એક વિદ્વાન. સં. ૧૧૯૩માં ગોવિંદસૂરિના શિષ્ય વર્ધમાનસૂરિએ રચેલા ગણુરત્ન-મહોદધિ (પ્ર. ચોખ્ખાં લા. ગ્રં. ૦) નામના ગ્રંથમાં એમના કેટલાક શ્લોક ઉદ્ધૃત કરેલા છે તેથી એમણે સિદ્ધરાજના વર્ણુન રૂપી કોઈ કાવ્ય

લખ્યું હશે એમ અનુમાન થાય છે, મુનિરત્નસૂરિ કૃત અમમચરિત્રની પ્રથમાદર્શ પ્રત લખનાર પણ આજ હોય. (જુઓ પી. ૩, ૯૮.)

ગુર્જરવંશોદ્યોતનપુત્રોદયરાજમન્ત્રિતનુજન્મા ।

વિદ્વાન્ સાગરચન્દ્રઃ પ્રથમાદર્શ લિલેલાસ્ય ॥

૨ રાજગચ્છીય શીલભદ્ર-માણિક્ય-ભરતેશ્વર-વૈરસ્વામી-નેમિ-ચંદ્ર શિષ્ય એમણે સં. ૧૨૪૬ માં મમ્મટકૃત કાવ્યપ્રકાશ મંકેત નામની ટીકા રચી (પ્ર. આનંદાશ્રમ અંથમાલા પૂના, સં. ૧૨૭૧ ની પ્રત જે. ૦ પા. સ્ક. નં. ૬૭), પાર્શ્વનાથ ચરિત્ર (પી. ૩, ૧૫૭. જે. ૫) રચ્યું તે લિલ્લમાલવંશીય ઐષ્ઠિ દેહડગ્ગની પ્રાર્થનાથી સં. ૧૨૭૬ માં દીવાળી દિને વેલાફૂલ શ્રી દેવકૂપકમાં પૂર્ણ કર્યું, એ ઉપરાંત શાંતિનાથ ચરિતાદિ (જે. પ્ર. ૪૯) અંથો રચ્યા.

૩ ખરતરગચ્છીય એમને શ્રી જિનરાજસૂરિએ આચાર્યપદ આપ્યું હતું. અને તેજ જિનરાજસૂરિના આદેશથી જેશલમેરના ત્રિંતામણિ પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં સં. ૧૪૫૯માં જિનખિંખોની સ્થાપના કરી હતી. જેશલમેરનો રાજા લક્ષ્મણદેવ રાહલ એમનો ભક્ત અને પ્રશંસક હતો ૪૫ (જુઓ. જે. પરિ. ૧, શ્લો. ૧૪-૨૧).

એમણે સં. ૧૪૬૧ માં આષાઢ વદિ ૧૦ દિને દેવકુલપાટકમાં શાહ નાન્હાએ કરાવેલા નંદિમહોત્સવ પૂર્વક પૂર્વાદિ દેશોમાં વિચરી

૪૫ ગામ્ભીર્યવત્ત્વાત્ પરમોદક-ત્વાદ્

દધાર યઃ સાગરચન્દ્રલક્ષ્મીમ્ ।

યુક્તં સ મેજે તદિદં કૃતજ્ઞઃ

સૂરીશ્વરાન્ સાગરચન્દ્રપાદાન્ ॥ ૧૪ ॥

+

+

+

નવેપુવાદ્ધીન્દુ (૧૪૫૯) મિતે ૬૫વર્ષે નિદેશતઃ શ્રીજિનરાજસૂરેઃ ।
અસ્થાપયન્ ગર્ભગૃહેઽન્ન વિમ્બં મુનીશ્વરાઃ સાગરચન્દ્રસારાઃ ॥૨૧॥

સંયોજનંતિ અને ગણવૃદ્ધિ કરનાર જિનવર્ધનને આચાર્ય પદથી આપી દત્તી, પરંતુ પાછળથી ચતુર્થ વ્રતમાં શંકા લાગવાથી સર્વ મુનિ મંડળની સમ્મતિ મેળવી તેમને પદચ્યુત કરી સં. ૧૪૭૫ માં મહા મુદિ ૧૫ દિને જિનવર્ધસરિને પદાવૃદ્ધ કર્યા હતા.૪૬

આ વ્રજમાંથી અદિ. ૫. ૨૨૭ ઉપર મુદ્રિત મંત્રાધિગજ-હરપના કતાનો નિશ્ચય કરવો દુર્ધટ છે. તથાપિ તદંતર્ગત અભયદેવ, પદ્મદેવ, લક્ષ્મિપ્રભ, શ્રોત્રભ, નેમિપ્રભ, પુષ્પસાગર, અને યશશ્રદ્ધ નામની વ્યક્તિઓને અંગે વિશેષ તપાસ કરતાં દંદ પખ વિશેષ માદિની મળી રહેવા સંભવ છે.

૮ આલ્હાદન.

આ મંદાન દંડનાયક હતો. એમનું કુલ ગદસક નામથી પ્રસિદ્ધ હતું અને તે સમસ્તકુલ નાગેન્દ્રગચ્છના સાધુઓને ગુરૂ તરીકે સ્વીકારતું હતું. મંડળપતિ ચચિચળના પ્રતિબોધક નાગેન્દ્રગચ્છીય વીરમુરિ-પરમારવંશીય વર્ધમાનમુરિ-ગામમુરિ-ચંદ્રમુરિ-દેવમુરિ-અભયદેવમુરિ-૪૭ ધનેશ્વરમુરિ-વિજયસિંહસરિના શિષ્ય વર્ધમાનમુરિના ઉપદેશથી એમણે અંજલિવપુરનગરમાં શ્રીવાસુપત્ય પ્રજુના દેરાસરનો છબ્બોદાર કરાવ્યો હતો તે પ્રસંગે એમની અભ્યર્ચનાથી વર્ધમાનમુરિએ સં. ૧૨૬૬માં દરેક સર્ગને અન્તે આલ્હાદન શબ્દથી મંદિત ચાર સર્ગમાં ૫૪૬૪

૪૬ સંઘત્ ૧૬૬૨ ચર્વે આપાદ યદિ ૧૦ શ્રીદેવકુલપાટકે
જા. નાનહા કારિતનન્યાં સાગરચન્દ્રાચાર્યઃ સ્થાપિતાનાં
પ્રાણ્યાદિષુ દેશેષુ કૃતપિદારાણાં સંયોજનિ-ગજવૃદ્ધિકારિણાં
જતુયંમગપિરાધના શુદ્ધયા મેરેચ પૃથક્કૃતાનાં શ્રીજિનવર્ધ-
નમુરિણાં શાસ્ત્રા વિન્યન્નગણો જાતઃ ।

અ. ૫૬૧૫લી.

૪૭ થી દેવમુરિએ ચાર ગદસક મંત્રની નારીક કરી હતી.

શ્લોક પ્રમાણુ નવીન વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર રચ્યું. (વે. નં. ૧૭૭૨, પ્ર. નૈ. ધ. પ્ર. સલા. નં. ૧૮), અને તેની પ્રશસ્તિમાં એમના પૂર્વજો વગેરેનો નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કરેલો છે—

‘ પૂર્વે નાગેન્દ્રગચ્છના ભક્ત ગદ્વલકદુળમાં વાધૂ નામે ઐથી થયો, જેણે સંગમખેટકમાં મહાવીર એત્ય અંધાવી સો હળ-સાંતીવાળી જમીન વાડી સહિત તે એત્યને અર્પણ કરી. તેના પુત્ર કપદિએ વટસર નામના ગામમાં ઋષભદેવયુગાદિદેવનું એત્ય અંધાવ્યું. તેના પુત્ર આમ્રદેવને રાણુકા નામની પત્નીથી દેવચંદ્ર પુત્ર થયો અને તે દેવચંદ્રને પદ્મિની નામક સ્ત્રીથી ચાર પુત્ર થયા. જ્યેષ્ઠ અંબડ સચિવ હતો, બીજો જલ્હણ, ત્રીજો આલ્હાદન નામે દંડનાયક (સેનાધિપતિ) થયો અને ચોથો પ્રદહાદન. આમાં અંબડ મંત્રી^{૪૮} સ્વર્ગસ્થ થતાં આલ્હાદન દંડનાયકે સત્યપુર (સાચોર) માં વીરપ્રસાદમાં ઋષભદેવની, ચારાપદ્ર (ચરાદ)ના નાભેય એત્યમાં પાર્શ્વનાથની તથા ચંદ્રપ્રભસ્વામી, સીમંધર યુગમંધરની અને અંબિકા, ભારતી વગેરેની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી. ૪૯સંગમખેટક અને વટસરમાં એમના પૂર્વજોએ અંધાવેલા પૂર્વોક્ત બન્ને એત્યોનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો, પોતાના ગુરુઓ માટે અણહિલપુર પાટણમાં વસતિ (ઉપાશ્રય) બનાવી અને પુસ્તકો વગેરે લખાવી સાહિત્યસેવા બજાવી. ’

એ સેનાધિપતિના વ્યવસાયવાળો હોવા છતાં વિદ્યાવ્યાસંગી તેમજ કાવ્યશક્તિસંપન્ન પણ હોવો જોઈએ. એની અન્ય કોઈ કૃતિ જોવામાં આવી નથી.

૪૮ આ અંબડ મંત્રી સં. ૧૨૯૬ માં ભીમદેવનો મહામાત્ય હતો. જુઓ ઉપદેશ કંદલી લેખન પ્રશસ્તિ. પી. ૫, પૃ. ૫૦.

૪૯ ગાયકવાડના તાબાનો સંખેડા પ્રાંત તથા હાલ પણ સંખેડા મેવાસ કહેવાતો રેવાકાંકા એજન્સિના નજીકનો ભાગ જે ડોમોઈ નજીક આવેલ છે. અને બહાદરપર-સંખેડા કહેવાય છે તે હોય. ત્યાં ઉન્હ અને ચોર નામની બે નદીઓનો સંગમ થાય છે.

૯ અજિતસિંહસૂરિ.

આ નામના ત્રણ આચાર્યો થયા છે. તેમાં—

૧ સમ્મતિતર્કવૃત્તિ^{૫૦} (વાદમહાર્ણવ) ના રચયિતા તર્કપંચા-
નન અભયદેવસૂરિના શિષ્ય ધનેશ્વરસૂરિ^{૫૧} (રાજગચ્છ મંસ્થાપક)
ના શિષ્ય. એમની પરંપરામાં ચતુર્થ પાટિ થયેલા વૈરસ્વામીના શિષ્ય
નેમિચંદ્રસૂરિએ કણ્ણાદ-વૈશેષિકમતનું ખંડન કર્યું.^{૫૨} તેમના શિષ્ય

૫૦ આ ટીકાનું નામ તત્ત્વાવવબોધવિધાયિની છે. પુરાતત્ત્વ
મંદિર [અમદાવાદ] તરફથી ૭ વિભાગમાં મુદ્રિત કરવામાં આવી છે.

૫૧ ધારાધીશ મુંજરાજની સભામાં વિજેતા તરીકે પંકાતા અને
તે રાજના માનીતા ગુરુ હતા. પોતે મૂળ ત્રિભુવનગિરિના સ્વામી કર્દમ-
ભૂપતિ હતા. તેમણે રાજ થઈ દીક્ષા લીધી અને તેઓ રાજના માન્ય થયા
તેથી તેમના ગચ્છનું નામ રાજગચ્છ પડ્યું. મુંજનું મરણ સં. ૧૦૫૦ને
૧૦૫૪ વચ્ચે થયું છે. તેનું દાનપત્ર સં. ૧૦૩૧નું મળે છે. તેમજ
સં. ૧૦૫૦ માં દિગંબરાચાર્ય અમિતગતિએ સુભાષિતરત્ન સદાહ
નામનો ગ્રંથ તેના રાજ્યમાં રચ્યો છે. (પ્ર. નિ. સા. પ્રેસ મુંબઈ)

જુઓ પ્રભાવક ચરિત્રનો નિમ્નલિખિત ઉલ્લેખ—

ત્રિભુવનગિરિસ્વામી શ્રોમાન્ સ કર્દમભૂપતિ-

સ્તદુપસમભૂત શિષ્ય. શ્રીમદ્ધનેશ્વરસચ્ચયા ।

શજનિ સુગુરુસ્તત્પટ્ટેઽસ્માત્ પ્રમૃત્યવનિસ્તુત-

સ્તદન્તુ વિદિતો વિશે ગચ્છઃ સ રાજપદોત્તરઃ ॥

૫૨ પટ્ટતર્કી લલનાવિલાસવસતિશ્ચત્તપોઽદર્પતિ

સ્તત્પટ્ટોદયચન્દ્રમાઃ સમજનિ શ્રીનેમિચન્દ્રઃ પ્રભુઃ ।

નિઃસામાન્યગુણૈર્મૂવિ પ્રસૃમરઃ પ્રાલેયશૈલોઽર્ચ્વલ-

યશ્ચક્રે કણમોજિનો મુનિપતેર્વ્યર્થ મતં સયંતઃ ॥

સાગરેન્દુસૂરિના શિષ્ય માણિક્યચંદ્રસૂરિએ સં. ૧૨૧(૪)૬ માં કાવ્યપ્રકાશસંકેત રચ્યો, લિલ્લમાલવંશીય શ્રેષ્ઠ દેહડની પ્રાર્થનાથી સં. ૧૨૭૬માં દીવાલીદિને વેલાદૂલ શ્રીદેવકૂપકમાં પાર્શ્વનાથચરિત્ર (પી. ૩, ૧૫૭; જ્ઞ. ૫) પૂર્ણ કર્યું, અને શાંતિનાથ ચરિત્રાદિ (જ્ઞ. પ્ર. ૪૯.) ગ્રંથો રચ્યા. તથા એમના જ સમુદાયના છટ્ટા પુરુષ ચંદ્રપ્રભસૂરિના શિષ્ય પ્રભાચંદ્ર તથા કે જેમણે સં ૧૩૩૪ માં પ્રભાવક ચરિત્ર રચ્યું.

૨ ઉપરોક્ત અજીતસિંહથી ચતુર્થ પાટ્ટે થએલા ૫૩ભદ્રેશ્વરસૂરિના શિષ્ય એમના શિષ્ય દેવભદ્રસૂરિએ સં. ૧૨૪૮ માં પ્રમાણુ પ્રકાશ અને શ્રેયાંસચરિત્ર રચ્યાં. તેમના શિષ્ય સિદ્ધસેનસૂરિએ નેમિચંદ્રકૃત પ્રવચનસારોદ્ધાર પર સં ૧૨૪૮ માં તત્ત્વજ્ઞાનવિકાશિની નામની વૃત્તિ રચી. (પી. ૨, ૮૮. વે. નં. ૧૬૪૦-૪૧, પ્ર. દે. લા. નં. ૫૮ અને ૬૪) એમાં સિદ્ધસેનસૂરિ પોતાના અન્યગ્રંથો નામે સ્તુતિઓ, પદ્મપ્રભચરિત્ર અને સામાચારીનો પણ ઉલ્લેખ કરે છે, (પ્ર. સા. વૃત્તિ. પૃ. ૧૮૭, ૪૪૦ અને ૪૪૨).

૩ અંચલગચ્છના ૫૧મા પદ્મધર શ્રીસિંહપ્રભસૂરિ ૫૪નો શિષ્ય.

માણિક્યચંદ્રકૃત પાર્શ્વનાથચરિત્રને કાવ્યપ્રકાશની પ્રશસ્તિ. પી. ૧૬૦ અને ૩૨૧, ૩૦ શતીશચંદ્રનો ન્યાયશાસ્ત્રનો ઇતિ. પૃ. ૪૦.

૫૩ એમના શિષ્ય હરિભદ્રાચાર્યથી આચાર્ય પદને પ્રાપ્ત થએલા જિનચંદ્રસૂરિના શિષ્ય વિજયસિંહસૂરિએ ઉમાસ્વાતિવાચકકૃત જંબૂદ્વીપ સમાસપર વિનેયજનહિતા ટીકા (પ્ર. સત્યવિજય, ગ્રંથમાળા નં. ૨) સં. ૧૨૧૫ માં શરદઋતુમાં પાલીમાં સાહારશ્રેષ્ઠિના ઘરમાં રહીને રચી હતી.

૫૪ વીજપુરના શ્રેષ્ઠિ અરિસિંહ પીતા. પ્રીતિમતી માતા, જન્મ સં. ૧૨૮૩, દીક્ષા સં. ૧૨૯૧, આચાર્ય તથા ગચ્છનાયક પદ સં. ૧૩૦૯ (મેરૂ. પ્ર. સં. ૧૩૦૮), સ્વ. ૩૦ વર્ષની વયે સં. ૧૩૧૩માં.

એમનો જન્મ સં. ૧૨૮૩ ડાડગામમાં (મેરૂ. પ્ર. તથા શત૦માં કાક ગામમાં) થયો હતો. જિનદેવશેઠ પિતા. જિનદેવી માતા. સં. ૧૨૯૧માં દીક્ષા. સં. ૧૩૧૪ અણહિલપુરમાં આચાર્યપદ. સં. ૧૩૧૬ જલોરમાં ગચ્છનાયકપદ અને સં. ૧૩૩૯માં ૫૬ વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસ.

આ ત્રણેમાંથી અહિં પૃ. ૯૦ ઉપર છપાએલ અદ્દેમદે મંત્ર ગર્જિત પાર્શ્વનાથ, સ્તોત્રના રચયિતા કયા હશે એ કહેવું કઠિન છે. કારણ કે આ ત્રણે આચાર્યોનો સમુદાય, વિદ્વાન હતો અને તેમણે અનેક ગ્રંથો રચી, જૈન સાહિત્યને સમૃદ્ધ કર્યું છે, પરંતુ એમની પોતાની એક કૃતિ હજી સુધી જોવામાં આવી નથી તેમજ કોઈ એકસ પુરાવો, મળ્યો નથી. વિદ્વાનો સ્વયં નિર્ણય કરી લે.

૧૦ શ્રીજિનપતિસૂરિ.

વાગ્મિ ગ્રામશિરોરત્નં વન્દેમત્યેશ્વરસ્તુતમ્ ।

ભક્તયા સુમેધસાં ધુર્યં શ્રીમજ્જિનપતિં ગુરુમ્ ॥

જન્મ સંવત ૧૨૧૦ ચૈત્ર વદિ ૮ માસુગોત્રીય યશોવર્ધનશાહ પિતા. સુહ્રવદેવી માતા. સં. ૧૨૧૮ ના ફાલ્ગુન વદિ ૮ દિને દિલ્હીમાં દીક્ષા, સં. ૧૨૨૩ના કાર્તિક સુદિ ૧૩ને દિને તેમનું પદસ્થાપન જ્યદેવાચાર્યે કર્યું. એમણે પ્રતિબોધ આપી મરૂકોટ નિવાસી શ્રેષ્ઠ નેમિચંદ્ર લાંડામારિકંને જૈનધર્મી બનાવ્યો હતો [ભા. ૪ ૧૪૯,] તે શ્રેષ્ઠિએ સં. ૧૨૪૫ માં જિનવલ્લભસૂરિગીત રચેલ છે તેમજ સદ્વિસય (પષ્ટિશતક) નામનો ઉપદેશમય પ્રકરણ ગ્રંથ પ્રાકૃતમાં રચ્યો (વે. નં. ૧૬૭૦-૭૨). સં. ૧૨૩૫ માં આ શ્રેષ્ઠિના પુત્ર દીક્ષા લઈ પછી જિનપતિસૂરિના પદધર નામે જિનેશ્વર સૂરિ તરીકે થયા.

વાદિવસૂરિના શિષ્ય મહેંદ્રસૂરિ-શિષ્ય પ્રદ્યુમ્નસૂરિએ વાદસ્થળ નામનો ગ્રંથ રચ્યો હતો તેમાં આશાપદ્મીના ઉદયનવિહારમાં શ્વે-

તાંબર યતિથી પ્રતિષ્ઠિત થએલાં જિનગિંઓ પૂજનીય નથી એવો વાદ ખરતર જિનપતિસૂરિના મતાનુયાયિઓ કરતા હતા તેનું ખંડન છે (જો. પ્ર. ૨૭) તે ગ્રંથનાં સામે આ આચાર્યો વિધિપ્રબોધ-વાદ સ્થળ નામનો ગ્રંથ રચ્યો કે જેમાં પોતાના મતનું પ્રતિપાદન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે (જો. પ્ર. ૨૮). સં. ૧૨૩૩ માં એમણે કલ્યાણ નગરમાં મહાવીરપ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરી. એમણે રચેલ તીર્થ-માળા, જિનવલ્લભકૃત સંઘપટક પર ટીકા ૫૫ ગ્રહદ્વૃત્તિ, જિનેશ્વર-સૂરિકૃત પંચલિંગી પર વિવરણ [વે. નં. ૧૬૨૩] ઇત્યાદિ સુપ્રસિદ્ધ છે, એમણે ચૈત્યવાસિઓને વધુ ખોખરા કર્યા હતા, તે ઉપરાંત ત્રિંતામણિ પાર્શ્વસ્તવ, અંતરીક્ષપાર્શ્વસ્તવ, ચતુર્વિંશતિ જનસ્તવ વિરોધાલંકારમંડિતા સાવચૂરિકા ઋષભસ્તુતિ (પ્ર. દે. લા. પુ. ૬૩) વગેરે પણ એમની કૃતિઓ છે.

સં. ૧૨૬૦ની આસપાસ વિશેષાવશ્યક પર શિષ્યહિતા નામની ટીકાની તાડપત્ર પરની પ્રત આશાદિત્ય નામના દ્વિજે લખી, તે લેખકે આ આચાર્યના પરમભક્ત મોઢવંશીય શાંતિ નામના શ્રાવકને યશોમતિ નામની ભાર્યાથી થએલ પદ્મન્ન નામના પુત્રની ભાર્યા લક્ષ્મી માટે પ્રશસ્તિ રચી પ્રાંતે મુકી છે. તે લક્ષ્મીએ વર્ધમાન (વઢવાણ) નામના નગરમાં દેવભદ્રસૂરિના વ્યાખ્યાન સાંભળી આ પ્રત લખાવી તેજ સૂરિને અર્પણ કરી હતી. તે ભાં. ઇ.માં મૌલુદ છે.

એમના શિષ્યો—

પૂર્ણભદ્ર—એમણે સં. ૧૨૮૨માં પાલણુપુરમાં અતિમુક્તક ચરિત્ર રચ્યું. સં. ૧૨૮૫માં જોશભેરમાં છ પરિચ્છેદવાળું ધન્યશાલિભદ્ર-

૫૫ તત્પદ્મે શ્રી જિનપતિસૂરિર્જજ્ઞેઽથ પદ્મલિઙ્ગી ચઃ ।

શ્રી સદ્ગુપ્તકમલં વિવૃત્ય ચક્રે બુધાશ્ચર્યમ્ ॥ ૧૬ ॥

અભયકુમારચરિત્ર પ્રશસ્તિ-લક્ષ્મીતિલક્ષણિ

ચરિત્ર તેમજ સં. ૧૩૦૫ જેશલમેરમાં કૃતપુણ્યકચરિત્ર (મોટી ટોળી ભ. પાલિતાણા) આદિ રચ્યાં છે. આ ધન્યશાલિભદ્ર ચરિત્રમાં સર્વ-
 દેવસુરિએ^{૫૬} સદાય આપી છે. સં. ૧૨૫૫માં પંચાખ્યાન (પંચતંત્ર)
 શોધ્યું કે જેના પર ઇટલીનો વિદ્વાન હર્ટલ મુખ્ય થયો છે. સં. ૧૨૭૫માં
 આનંદાદિ દશ ઉપાસક કથા (જે. પ્ર. ૧૭) રચી.

જિનપાસ-એમણે સં. ૧૨૬૨માં જિનેશ્વરસૂરિકૃત પદ્મસ્થાનક
 પર વૃત્તિ રચી (જુદ્ધ. ૬, નં. ૭૭૬), સનતકુમાર ચરિત્ર મહાકાવ્ય
 સતીક, સં. ૧૨૬૩ માં જિનવલ્લભસૂરિકૃત^{૫૭} દ્વાદશકુલક પર વિવરણ,
 સં. ૧૨૬૪માં જિનદત્તસૂરિકૃત^{૫૮} ઉપદેશરસાપન ઉપર વિવરણ, પંચ-
 સિંગી વિવરણ-ટિપ્પન, સં. ૧૨૬૪ માં જિનદત્તસૂરિકૃત ચર્યારી નામના
 અપભ્રંશ કાવ્ય પર વિવરણ (પ્ર. ગા. ઝો. સી), તે ઉપરાંત સ્વપ્ન-
 વિચાર ભાષ્યાદિ રચ્યાં. (અપભ્રંશકાવ્યત્રયી પ્રસ્તાવના પૃ. ૬૫-૭૦.
 જેસ. પ્ર. ૪૧. વે. નં. ૧૬૨૩).

સુમનિગણિ—એમણે સં. ૧૨૬૫માં જિનદત્તસૂરિકૃત ગણધર-
 સાર્થ શતક પર બૃહદ્વૃત્તિ રચી. તે વૃત્તિ પહેલાં ખંભાતમાં
 આરંભીને ધારાપુરી-નલકચ્છાદિ તરફ વિહાર કરતાં છેવટે મંડ-
 પદુર્ગ (માંડવગઢ)માં પૂરી કરી. તેને જૈન વિદ્વાન જદ્દહણે લખી
 અને તેનો પ્રથમાદર્શ જિનેશ્વરસૂરિ શિષ્ય કનકચંદ્રે લખ્યો. (જેસ.
 ૩૬, જે. પ્ર. ૫૦, ભાં. રી. ૧૮૮૨-૮૩ પૃ. ૪૮).

મુરપ્રભા—આ મહાત્માએ સ્તંભતીર્થમાં પોતાના જદ્દપ-વાણી
 વટે દિગંબરવાદિ યમદંડને જીત્યો હતો. કાલસ્વરૂપ કુલકવૃત્તિ સ્તંભ-
 નકેશપાર્શ્વજિનસ્તવન (પ્ર. જૈ. સ્તો. સમુચ્ચય.) તેમજ
 કવિતામાં અઘ્નકલ્પ રચ્યો હતો. ચંદ્રતિલક ઉપાધ્યાયને વિદ્યાનંદ નામનું

૫૬ એમણે સં. ૧૨૮૭ માં જેસલમેરમાં સ્વપ્નસપ્તતિકાવૃત્તિ
 રચી (કાં. જાણી.).

૫૭-૫૮ જુઓ જૈનસ્તોત્ર સદાહ ભા. ૧ની પ્રસ્તાવના પા.
 ૨૫ અને ૩૩.

આકરણ લણાવ્યું હતું. અને પૂર્ણભદ્રગણિકૃત ધન્યશાલિભદ્ર ચરિત્ર સંશોધ્યું હતું.

જિનેશ્વરસૂરિ—મરકાદના રહેવાસી ઐષ્ઠિ નેમિચંદ્ર ભાણ્ડારિકના પુત્ર હતા. માતાનું નામ લક્ષ્મી. સં. ૧૨૪૫ માગશર સુદિ ૧૧ દિને જન્મ. મૂળ નામ અંભડ. સં. ૧૨૫૫માં ખેડનગરમાં દીક્ષા લીધી તે સમયે વીરપ્રભ નામ ધારણ કર્યું. સં. ૧૨૭૮ ના માત્ર સુદિ ૬ને દિને સર્વદેવાચાર્યે તેમની જલોર (જલવાત્ર) નગરમાં સ્થાપના કરી. સં. ૧૩૩૧ના આશ્વિનવદિ ૬ને દિને સ્વર્ગસ્થ થયા.

વિશેષ માટે જુઓ સં. ૧૩૩૧ માં સોમમૂર્તિરચિત જિનેશ્વરસૂરિ દીક્ષાવિવાહવર્ણનરાસ, (પ્ર. જૈ; ઐ. ગૂ. ડા. સં. પૃ. ૨૨૪) ખરતરગચ્છ પટ્ટાવલી, સંઘપુરસ્થ શિલાલેખ અને અભયકુમારચરિત્ર પ્રસન્નિત વગેરે.

એમણે રચેલા ગ્રંથો—સં. ૧૩૧૩માં પાણણપુરમાં સંસ્કૃતમાં આવકધર્મ વિધિ રચી (જે. સ. પ્ર. ૩૬) અને તેના પર સં. ૧૩૧૭ માં પોતે જલવાલિપુર (જલોર)માં બૃહદ્વૃત્તિ રચી સંલગાય છે. ન્યારે એમના શિષ્ય લક્ષ્મીતિલકે પણ વૃત્તિ રચી છે (ડાં. વડો. નં. ૨૧૪), રચિતદંડકે સ્તુતિ કે જે સં. ૧૬૨૪માં દ્વિવર્ધિ (દ્વિલોધી)માં જિન-હંસસૂરિ—પુણ્યસાગર ઉપા.ના શિષ્ય પદ્મરાજે રચેલી વૃત્તિ—વ્યાખ્યા યુક્ત (પી. ૬, ૪૮) ઉપલબ્ધ થાય છે. વિ. સં. ૧૦૮૦ હરિભદ્રીય અષ્ટક-વૃત્તિ^{૫૯} કથાકોષ, પંચલિંગી^{૬૦} પ્રકરણ પ્રભાલક્ષ્મ, ^{૬૧} પદ્મસ્થાન પ્રકરણ, નિર્વાણલીલાવતી^{૬૨} આદિના કર્તા ચૈત્યવાસીઓનો વિજ્ય મેળવનારા જિનેશ્વરસૂરિ વર્ધમાનસૂરિના શિષ્ય હોવાથી એમનાથી લિખ સમજવા.

૫૯. પ્ર. શ્રે. સ. ભ. અમદાવાદ. ૬૦ પ્ર. જિનદત્તસૂરિ જ્ઞાન-ભંડાર સૂરત. ૬૧. પ્ર. તત્ત્વવિવેચક સભા અમદાવાદ.

૬૨ Co :—of 2nd ઉત્સાહ । इति श्रीवर्द्धमानसूरि-शिष्यावतंस वसन्तिमार्गप्रकाशकप्रभुश्रीजिनेश्वरसूरिविरचित प्राकृत श्रीनिर्वाणलीलावतीकथेतिवृत्तोद्दारे लीलावतीस्तानि जिनाङ्के etc.

૧૧ પૂર્ણકળશગણિ

આ મહર્ષિ અત્યંત વિદ્વાન હતા. અત્યારે ઉપસબ્ધ થતી એમની એક એજ કૃતિ વિદ્વાનોને મુગ્ધ બનાવે છે. પરંતુ અદ્વૈતસંતો માત્ર છે કે એમના જીવન પ્રસંગ સંબંધી કંઈ પણ વિશેષ બીના પ્રાપ્ત થતી નથી તેથી વતન, માતા, પિતા, જ્ઞાતિ, દીક્ષા, અને અવસાન વગેરેની જિજ્ઞાસા મનમાં જ સમાવી દેવી પડે છે. માત્ર એઓ ઉપરોક્ત જિતેશ્વરમુનિના શિષ્ય હતા, શ્રીજિનરત્નાચાર્ય પાસે ભણ્યા હતા. અને ચૌદમી શતાબ્દીને વિખૂણિન કરતા હતા એટલી જ હકીકત મળે છે.

પ્રસ્તુત વિભાગમાં આપેલ મંત્રયંત્રાદિગર્જિત સ્તંભન પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર ઉપરાંત એમણે સં. ૧૩૦૭ માં શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યકૃત પ્રાકૃત દ્વાયાત્રયકાવ્યની વૃત્તિ રચી છે. જે એમના જ ગુરુશ્રી સદ્મોનિસદે સંશોધન કરેલી છે, (સં. ચંકર પાંકુરંગ પંડિત. પ્ર૦ મુંબઈ સંસ્કૃત સિરીઝ સને ૧૯૦૦).

એમના ગુરુશ્રીઓ ધમ્મા હતા અને સમર્થ વિદ્વાન હતા તે પછી કેટલાક નો પરિચય નીચે મુજબ—

૧ વીરકગણ—એમણે સં. ૧૨૯૫માં આવશ્યકવૃત્તિ (કાં. છાન્દો), અને સં. ૧૨૯૬ માં ઉપદેશકંદલીવૃત્તિ પુરનકની તાલપત્ર ઉપર પ્રતો લખાવી. (પી. પ. ૪૨).

૨ કનકચંદ્ર—સુમનિગમિએ રચેલી મહાપરસાદ્વચનક ગુદવૃત્તિ નો પ્રથમાદર્શ એમણે લખ્યો હતો. (જોસ. ૨૬. જે. પ્ર. ૫૦; જાં. રી. ૧૮૮૨-૮૩ પૃ. ૪૮).

૩ કુમારકવિ—સં. ૧૩૧૨માં ચંદ્રનિવસક ઉપાખ્ય.મે રચેલા અન્ય કુમારકવિની પ્રશસ્તિ એમણે રચી છે (પ્ર. લીનપુર રતાંન.).

સં. ૧૦૬૫ માં ધનેશ્વરમુનિએ રચેલા સુરમુંદરી કદા નામના મંથ (પ્ર. જન વિવિધ સાહિત્ય સારસંગ્રહ)ની પ્રશસ્તિમાં આની અત્યંત પ્રશંસા કરી છે.

૪ ધર્મતિલક—સં. ૧૩૨૨ માં જિનવલ્લભના ઉદ્ધાસિક્રમથી શરૂ થતા અજિતશાંતિસ્તવ ઉપર વૃત્તિ રચી છે (જુઓ તે વૃત્તિની પ્રશસ્તિ—કલાટ.).

૫ દેવમૂર્તિ ઉપાધ્યાય—હેમપ્રભકૃત પ્રશ્નોત્તર રત્નમાળાની વૃત્તિના અંતે નીચે મુજબ ઉદ્દેશ્ય નજરે પડે છે—

શ્રીજિનેશ્વરસૂરીણાં પાદામ્ભોજમયુત્તરૈઃ ।

શ્રીદેવમૂર્ત્યુપાધ્યાયૈર્નિર્મિતૈપા પ્રશસ્તિકા ॥

इति प्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तिपु० साधु अभयचन्द्रलिखितायाः प्रशस्तिः समाप्ता ।

—જેશ. ભા. સૂ. પૃ. ૧૦

૬ વિવેકસમુદ્ર—એમણે સં. ૧૩૩૪ માં જેશલમેરમાં પ્રથમ કાર્તિક પૂર્ણિમાના દિવસે પુણ્યસાર કથાનક રચ્યું. (જેસ. પ્ર. ૫૩; કાં. વડો.) સં. ૧૩૮૩ માં જિનદત્તસૂરિકૃત ચૈત્યવંદન-દેવવંદનકુલક ઉપર વૃત્તિ (તાડપત્ર કી. ૨, નં. ૧૯; કી. ૩. નં. ૧૪૮; કાં. વડો. નં. ૧૮૨ પ્ર. જિ. જા. ભં. સૂરત) રચનાર જિનકુશલસૂરિ એમને પોતાના વિદ્યા ગુરૂ તરીકે દર્શાવે છે. સમ્યક્ત્વાલંકાર (જે. ૮; જે. પ્ર. ૩૭) નામક ગ્રંથ પણ રચ્યો છે.

૭ પ્રબોધચંદ્ર—આ મહાત્મા પદ્મદેવગણિ પાસેથી લક્ષણ અને સાહિત્ય, જિનચંદ્રસૂરિ શિષ્ય ગુણભદ્ર વાચનાચાર્ય પાસેથી કાતંત્ર-પંજિકા, વિજયદેવસૂરિ પાસેથી તર્કશાસ્ત્ર અને જિનપાલ ઉપાધ્યાય પાસેથી આગમ શિષ્યા હતા. સં. ૧૩૨(૦)૧ માં મહેહોલાવલી પર બૃહદ્વૃત્તિ રચી, જેનું સંશોધન લક્ષ્મીતિલક ઉં, જિનરત્ન, અને ચંદ્રતિલક ઉપાધ્યાયે કર્યું હતું. (લીં; કાં. વડો. નં. ૨૫૦)

૮ પ્રબોધમૂર્તિ—જન્મ સં. ૧૨૮૫, પિતા શાહ શ્રીચંદ્ર, માતા સિરિયા દેવી, મૂળ નામ પર્વત. દીક્ષા સં. ૧૨૯૬ ફાગુણ વદિ ૫

દિને ધિરાપદ્ર (થરાદ) નગરમાં, દીક્ષા નામ પ્રબોધમૂર્તિ. સં. ૧૨૩૧
ના આશ્વિન સુદિ પંચમીને દિને પટ્ટાભિષેક અને તેજ વર્ષે ફા. વદિ
૮ દિને પદ મહોત્સવ થયો હતો. આચાર્ય પદ્મીનું નામ જિનપ્રબોધ-
મૂર્તિ. ૬૩ સં. ૧૩૨૮માં કાતંગ વ્યાકરણ ઉપર દુર્ગપદપ્રબોધ નામની
ટીકા રચી (જે. પ્ર, ૫૭). વિવેકસમુદ્રકૃત પુણ્યસાર કથાનક એમણે
સંશોધ્યું છે. સં. ૧૩૫૧માં જિનચંદ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી એમની
મૂર્તિ ખંભાતમાં છે.

૯ શ્રીજિનરત્નસૂરિ—એમણે જિનાંકયુક્ત નિર્વાણલીલાવતી
કથા સાર તેમજ સિદ્ધાંતરત્નિકા વ્યાકરણ રચેલ છે^{૧૪} અને પ્રબોધચંદ્રકૃત

૬૩ સામાન્યાવસ્થાયાં પ્રબોધમૂર્તિગણિનામધેયઃ શ્રીજિનેશ્વર-
મૂરિપટ્ટાલક્ષારઃ શ્રીજિનપ્રબોધસૂરિભિર્વિરચિતો દુર્ગપદપ્રબોધઃ
સંપૂર્ણઃ ॥ કા. હુ. પ્ર.

તથા શ્રી જિનેશ્વરસૂરિ દીક્ષાવિવાહ વર્ણન રાસને અતે સોમ-
મર્નિગણિ લખ્યાં છે કે—

સિરિગ્નવાસિપુરમિ કિએદિ જેદિ નિય અંતસમયં મુયં મુણે-
વિનિય પદમિ સઈ દત્તિય સંઠાવિઓ વાણારિઉ પ્રબોધમર્નિગણિ ૩૦
સિરિગ્નિથપ્રબોધસૂરિ દિન્નુ તમુ નામુ, તઉ લણિઉ સયલસંધરસ
અગ્ગે અમ્મ જિમ એહુ માનેવઓ સંધિ લુમપવડ જિનપ્રબો-
ધસૂરિ ગુરુ. ૩૧

૬૪ નિર્વાણાશ્વરયં કથાં નવરસાં નિર્વાણલીલાવર્તી
મૂયં વૃત્તિયુતં કથાનકમહાકોશસ્ય સંવેગકૃત્ ।
તર્કન્યાયધિલાસર્નકચતુરં સશીતિરત્નાકરં
તર્કં યો વિદધે ધિયાં જલનિધિઃ સંવિદ્મહામણિઃ ॥

—અમલપદ્મમારચરિત્ર પ્રશસ્તિ.

આ ઉપરથી એમણે રચેલા અન્ય ગ્રંથો પણ હોવાનો સંભવ
રહે છે.

સંદેહોલાવલીની બહુવૃત્તિ સંશોધનમાં મદદ આપી હતી. પ્રસ્તુત પૂર્ણકળશગણિ અને લક્ષ્મીતિલક ઉપાધ્યાયના તેઓ વિદ્યાગુરુ હતા.

૧૦ ચંદ્રતિલકોપાધ્યાય—એમણે સં. ૧૩૧૨માં ૯૦૩૬ શ્લોક પ્રમાણુ અભયકુમારચરિત્ર વાગ્ભટ્ટમેર (ખાહડમેરમાં શરૂ કરીને દીવાલીને દિને વીસળદેવના રાત્ર્યમાં ખંભાતમાં પૂર્ણ કર્યું. તેનું સંશોધન લક્ષ્મીતિલક અને અભયતિલકે કર્યું હતું. આ ગ્રંથની પ્રશસ્તિ કુમારકવિએ રચી છે. (પ્ર. વીગ્નપુરવૃત્તાંત). એમાં કર્તા પોતાના વિદ્યાગુરુઓનાં નામ જણાવે છે કે—

તપસ્વી નેમિચંદ્રગણિએ સામાયિકચુતાદિ લખાવી પાળ્યો, સિદ્ધસેનમુનિએ પ્રભાણિ શીખવ્યાં, જિનચંદ્રસૂરિના મોટા શિષ્ય વાચનાચાર્ય ગુણભદ્રસૂરિએ પંચિકા લખાવી, સૂરપ્રભે વિદ્યાનંદ આકરણુ શીખવ્યું. વિજયદેવસૂરિએ પ્રમાણુ સાહિત્ય શીખવ્યું, જિનપાલ ઉપાધ્યાયે નંદાદિ મૂળ આગમોની વાચના આપી હતી.

૧૧ લક્ષ્મીતિલકોપાધ્યાય—એમણે જિનરત્નસૂરિ પાસે અધ્યયન કર્યું હતું અને અભયતિલક વગેરેને લખાવ્યા હતા. પ્રસ્તુત પૂર્ણકળશગણિએ રચેલી પ્રાકૃતદ્વાયાત્રયકાવ્યની વૃત્તિ (પ્ર. મુંબઈ સંસ્કૃત સીરીઝ.) એમણે સંશોધી હતી અને સં. ૧૩૧૧માં સત્તર સર્ગવાલુ જિનલક્ષ્યકયુક્ત સંસ્કૃતમાં પ્રત્યેકબુદ્ધચરિત્ર મહાકાવ્ય (જે. પ્ર. ૫૧) રચ્યું.

૧૨ અભયતિલકોપાધ્યાય—એમના દીક્ષાગુરુ જિનેશ્વરસૂરિ અને વિદ્યાગુરુ લક્ષ્મીતિલકોપાધ્યાય હતા. એમણે સં. ૧૩૧૨માં હેમચંદ્રાચાર્ય વિરચિત ૨૦ સર્ગાત્મક સંસ્કૃત દ્વાયાત્રયકાવ્ય ઉપર વૃત્તિ રચીને પાલણપુરમાં પૂર્ણ કરી. તે દશ સર્ગ સુધીની પ્રસિદ્ધ થઈ છે, અને તેનું ગુજરાતી ભાષાંતર રવ. મણીભાઈ નભુભાઈકૃત ગાયકવાડ કેળવણી ખાતા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયું છે (જે. પ્ર. ૬૦) પરંતુ બેઠકએ તેનું શુદ્ધ નથી. આ ગ્રંથના રચના સમયે જ ચંદ્રતિલકોપાધ્યાય

પાખ્યાયકૃત અભયકુમાર ચરિત્રનું સંશોધન કર્યું હતું, ઉપદેશમાળાની બુદ્ધિવૃત્તિના અતિ એમણે પ્રશસ્તિ રચી છે. (જે. નં. ૨૮૬). અને ન્યાયાલંકારટિપ્પન અપર નામ પંચપ્રસ્થન્યાયતર્કવ્યાખ્યા રચી (જે.સ. પ્ર. ૩૧). જોડેલે ૧૫અક્ષપાદનું ન્યાયતર્કસૂત્ર, તે પરવાત્સા-યનનું ભાષ્ય, ભારદ્વાજનું વાર્તિક, વાચસ્પતિની તાત્પર્યટીકા, તે ટીકા ઉપર ઉદયનની તત્પરિશુદ્ધિ—ન્યાયતાત્પર્ય પરિશુદ્ધિ અને તે પર શ્રીકંકનો ન્યાયાલંકારવૃત્તિ અને તે શ્રીકંકનો વૃત્તિ ઉપર એમણે પંચ-પ્રસ્થ-ન્યાયતર્ક નામની વ્યાખ્યા રચી વિદ્વત્સમૂહને આશ્ચર્ય બનાવ્યા છે. એ સિવાય ૬૬બુદ્ધિસાગર, અમરકીર્તિ વગેરે વિદ્વાન ગુરુમંદુઓ દના.

૧૩ જગદ્-એણે સં. ૧૨૭૮ અને સં. ૧૩૩૦ વચ્ચે સંપાદન ચક્રપદ રચી. (પ્ર. પ્રા. ગૃ. કા. સંગ્રહ)

૧૪ સોમકીર્તિ-એમણે સં. ૧૪૧૧ માં અણ્વિક્ષપુરપત્તને કાનંતવૃત્તિપંજિકા લખી (જે ૧૨).

૧૫. ન્યાયતર્કમૂત્ર ૧, ભાષ્ય ૨, વાર્તિક ૩, તાત્પર્ય-ટીકા ૪. તત્પરિશુદ્ધિ ૫, ન્યાયાલંકારવૃત્તિ ૬, પંચપ્રસ્થ ન્યાય તર્કાંજિ ક્રમશઃ અક્ષપાદ-વાત્સ્યાયન-ભારદ્વાજ-વાચ-સ્પતિ-ઉદયન-શ્રીકણ્ઠ-અમરતિલકોપાધ્યાયકૃત્તાનિ પ-રુપિ ૬૩૦૦૦—૪૯૬૦

ન્યાયમૂત્ર ૧, ભાષ્ય ૨, ન્યાયવાર્તિક ૩, તાત્પર્યટીકા ૪, તાત્પર્યપરિશુદ્ધિ ૫, ન્યાયાલંકારવૃત્તયઃ ક્રમેણક્ષપાદ—વાત્સ્યાયન—ઉદયતર્ક—વાચસ્પતિ—શ્રીકણ્ઠ—અમરતિલકોપાધ્યાય વિરચિતાઃ ૬૪૦૦૦

—પદ્મનભસમુચ્ચય ટીકા, ગુણરત્નમુરિ

૧૬. શરિત્તિનરરત્ન ૬૪ બુદ્ધિસાગરમુધીરમરચીતિઃ
કવિઃ પૂર્ણકાન્દશી સુખઃ । કૌ પ્રવોચન્દુગણિ—અદ્વિમનિલકો
પ્રવોધાદિમુખ્યાંશ્ચો ગદ્ધિનેયાઃ ॥—અભયનિલક

—મેરુત ૬૫૫૫ કાવ્યવૃત્તિ પ્રશન્તિ.

૧૨ તરણ પ્રભાચાર્ય

પરતરગચ્છીય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિએ (ત્રીજી) પાસે એમણે દીક્ષા લીધી હતી. યશઃકીર્તિ અને રાજેન્દ્રચંદ્ર પાસે એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. શ્રી જિનકુશળસૂરિએ એમને સૂરિપદ આપ્યું હતું. અણ-

૬૭ જન્મસંવત્ ૧૩૨૬ ના માગશર સુદિ ૪ ને દિને, સ્થાન સમિયાણા ગામમાં. પિતા મંત્રી દેવરાજ, ગોત્ર જાજહડ, માતા કમલાદેવી. મૂળનામ ખલરાય. દીક્ષા જલોરમાં સં. ૧૩૩૨ માં. પદોત્સવ સં. ૧૩૪૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારે. એમણે ચાર રાત્રગોત્રે જૈન કર્યા. અને કલિકેવલી નામના ગિરદથી પ્રસિદ્ધ થયા. સં. ૧૩૭૬ માં કુસુમાણાગ્રામમાં સ્વર્ગવાસી થયા. એમને સં. ૧૩૪૩ માં યુગાદિદેવચરિત્ર અને સં. ૧૩૫૪ માં હરિભદ્રસૂરિ દ્વિત ઉપદેશ પદનુ પુસ્તક શ્રાવકાએ જોરાવેલું (જે. નં. ૧૭૭). એમના શિષ્ય વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે સં. ૧૪૧૨ માં ગૌતમરાસો બનાવી પોતાના નિર્ધન થયેલા લાઈને સમૃદ્ધ બનાવ્યો. બુદ્ધો અમીજનના નેમના થના મંદિરાન્તર્ગત જ્ઞાનભંડારસ્થ પ્રાચીન પટ્ટાવલીમાંનો પાદ— તથા શ્રીગુરુભિઃ (શ્રીજિનકુશલસૂરિભિઃ) વિનયપ્રભાદિ— શિષ્યેભ્ય ઉપાધ્યાય પદં દત્તમ્, ચેન વિનયપ્રભોપાધ્યાયેન નિર્ધનીભૂતસ્ય નિજઞ્ચાતુઃ સમ્પત્તિસિદ્ધચર્ય મંત્રગર્ભિત ગૌતમરાસો વિહિતઃ, તદ્ગુણેન સ્વઞ્ચાતા પુનર્ધનવાન્ જાતઃ । ઇત્યાદિ.

૬૮. એમણે સં. ૧૩૮૭ માં શ્રી જીનકુશળસૂરિએ રચેલી ચૈત્યવંદનકુળક (મૂળ જીનદત્તસૂરિ દ્વિત) વૃત્તિના સંશોધનમાં સહાયતા આપી હતી.

૬૯. જન્મસંવત્ ૧૩૮૭ સમિયાણા ગ્રામમાં. પિતા મંત્રી જિલહા-ગર. માતા જ્યોતિશ્રી. ગોત્ર જાજહડ, દીક્ષા સં. ૧૩૪૭ માં. સૂરિમંત્ર રાજેન્દ્રાચાર્ય પાસેથી સં. ૧૩૭૭ ના જ્યેષ્ઠ વદિ એકાદશીને દિને લીધો. સં. ૧૩૮૯ ના ફાલ્ગુન વદિ અમાવાસ્યાએ દેરાઉરામાં સ્વર્ગ-

દ્વિપક્તનમાં પાતશાહ પિરોજશાહિરાજ્યે ઠંકુર બલિરાજની અધ્ય-
 ર્થનાથી સં. ૧૪૧૧ માં દીપોત્સવી દિવસે એમણે પડાવસ્થાકૃતિપર
 બાલાવબોધ-આવક પ્રતિક્રમણસૂત્ર વિવરણ રચ્યું હતું. ૭૦ સં. ૧૩૮૯
 માં જોઈ શુદ્ધિ ૬ ને દિવસે દેરાહરપુરમાં શાહ હરપાલે શ્રી જિનપદ્મ-
 સૂરિના ૭૧ નંદિમહોત્સવ કયો હતો, તે પછી આક્રમે વર્ષે આ આચાર્યે
 તેમને સુરિમંત્ર પ્રદાન કર્યું હતું, અને શ્રી જિનલલિધસૂરિ ૭૨ તેમજ
 શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ ૭૩ (૪થા)ને પણ એમણે સુરિમંત્રથી નવાજ્યા હતા.
 આવકોએ ભક્તિભાવથી એમણે બહારાવેલી ત્રિપટિ-વીરચરિત્ર અને
 આધનિર્ધુક્તિવૃત્તિ (દ્રોણાચાર્યકૃત) ની પ્રતો જેશલમેરના ભંડારોમાં
 અધ્યાવધિ સચવાઈ રહેલી છે (જુઓ. જ. નં. ૧૮૧, ૩૨૮).

વાસ. દાદાજી નામથી પ્રસિદ્ધ થયા. એમના ઉપદેશથી સં. ૧૩૮૯
 માં નૈપધકાખ્યની તાડપત્રની પ્રત ખરીદાઈ (જે. ૧૨૪). અને સં.
 ૧૩૮૯ માં કંપચૂર્ણિ (જે. ૨૯૭) તેમજ જંબૂદ્વીપ પ્રતિભિની વૃત્તિ
 લખાઈ (જે. નં. ૧૯૧). એમના શિષ્યોમાં જયધર્મ, લલિધનિધાન
 વિનયપ્રભઆદિ ઉપાધ્યાયો જિનપદ્મસૂરિએ મુખ્ય હતા. સં. ૧૩૮૧
 માં જિનપ્રબોધસૂરિની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી કે જે મૂર્તિ ઉદે-
 પુર પાસે દેસવાડાના મંદિરમાં છે.

જુઓ રત્નસાગર ભા. ૨ પૃ. ૧૧૮.

૭૦. આ બાલાવબોધને અનુસરીને સં. ૧૫૨૫ માં ખ. જિન-
 ભદ્રસૂરિ-રત્નમૂર્તિ શિષ્ય મેરુસુન્દર ઉપાધ્યાયે માંડવગઢમાં પડાવસ્થાક
 બાલાવબોધ રચ્યો.

૭૧. વંશ છાજહડ, જન્મ પંજાબમાં સં. ૧૩૮૨ માં, પાટણ
 પાસે સરસ્વતીતટ બિપર સરસ્વતીનું વરદાન મેળવ્યું અને હર્ષિન્તો
 ભગવન્ત રુદ્રમહિતા૦ નવીન કાવ્ય બનાવી ઉપદેશ દીધો. પછી
 બાલધવલ દુર્યાલ સરસ્વતી એવું બિરુદ પામ્યા. અને સં. ૧૪૦૦ ના
 વૈશાખ. શુદ્ધિ ૧૪ ના દિવસે પાટણમાં સ્વર્ગે ગયા. એમના પ્રતિમા
 લેખ સં. ૧૮૧-જુઓ. ના. ૨.

સં. ૧૪૧૫ ના આપાડ સુદિ ૨ ના દિને સ્તંભતીર્થમાં શ્રી જિનોદયસૂરિની ૭૪ પદસ્થાપના કરી.

એમના સદુપદેશથી સં. ૧૩૯૧ માં નૈપધકાવ્યની તાડપત્રની પ્રત આવકો તરફથી ખરીદાઈ (જે. ૧૪). અને સં. ૧૪૦૦ માં અલય-દેવસૂરિ દ્વિત લગવતીસૂત્રવૃત્તિની પ્રત (સં. ૧૨૭૪ માં લખેલી) ભંડારમાં મૂકાઈ. (જે. નં. ૨૫૨) ૨૭ હુંકમાં સ્થૂલિલદ્ર કાગ રચ્યો.

૭૨. મૂળવતની પાટણના નવલખા ગોત્રીય શાહ ઈશ્વરદાસે નંદીમહોત્સવ (પદોત્સવ) કર્યો હતો. સં. ૧૪૦૬ માં નાગપુરમાં સ્વર્ગસ્થ થયા. એમને સં. ૧૪૦૧ માં ભેટ અપાયેલી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર-વૃત્તિની તાડપત્રથી પ્રત ભાં. ઈ. માં છે.

૭૩. સં. ૧૪૦૬ માં માત્ર શુદ્ધિ ૧૦ દિને નાગપુરના રહેવાસી શ્રીમાળશાહ હાથીએ કરેલા નંદીમહોત્સવ સહિત પદસ્થાપના થઈ. સં. ૧૪૧૫ના આપાડ વદિ ૧૩ને દિને સ્તંભતીર્થમાં દિવંગત થયા. એમની શિષ્યા ગુણસમૃદ્ધિ મહત્તરાએ સં. ૧૪૦૭ માં જ્ઞેશલમેરમાં પ્રાકૃતમાં અંબનાસુંદરી ચરિયં રચ્યું. સં. ૧૪૧૧ માં એમના શિષ્ય સોમકીર્તિગણીએ પોતાને માટે કાંતંત્ર વૃત્તિવિવરણ પંજિકા લખાવી. સં. ૧૪૧૨ માં એમને આવકોએ નિરયાવલિશ્રુતસ્કંધની પ્રત બહોરાવી.

૭૪ જન્મ. સં. ૧૩૭૫, પાલણપુરના વતની શાહ રૂદ્રપાળ પિતા. ધારલદેવી માતા. મૂળનામ સમરો. દીક્ષા નામ સોમપ્રભ સં. ૧૪૧૫ માં આપાડ સુદિ ૨ ને દિને તરણાપ્રભાચાર્યના હસ્તે પદસ્થાપના. પદ સ્થાપનાની જગ્યાએ જિનોદયસૂરિએ અજિત જિન ચૈલ્ય પ્રતિષ્ઠિત કર્યું તથા શત્રુંજયની યાત્રા કરી ત્યાં પાંચ પ્રતિષ્ઠા કરી.

૭૨ ભાદ્રવા વદિ ૧૧ ના દિને પાટણમાં મરણ. સં. ૧૪૨૩માં

૧. ઉદયસિંહે શતકવૃત્તિ નામનું પુસ્તક બહોરાવ્યું (જે. નં.

એમણે સં. ૧૪૧૫ માં ત્રિવિક્રમરાસ રચ્યો છે. સં.

માં જિનોદયસૂરિ વિવાહલો; અજિતશાંતિસ્તવ તથા

૧૩ ક્રમખપ્રભ.

ભુદા ભુદા ગચ્છોમાં લિન્ન લિન્ન સમયે આ નામની પણ અનેક વ્યક્તિઓ થયેલી છે. જેમકે—

૧ રૂદ્રપદ્મીય ગચ્છના દેવપ્રભાચાર્યના શિષ્ય. એમણે રચેલ જિનપંચરસોત્તર પ્રસિદ્ધ છે. સમય નિર્ણય માટે સાધન નથી.

૨ પૌર્ણિમા ગચ્છના ચક્રેશ્વરમુનિજીવ-ત્રિદશપ્રભ-તિલકજીવ-ધર્મપ્રભ-અક્ષયપ્રભ-રત્નપ્રભમુનિના શિષ્ય. એમણે સં. ૧૩૭૨માં પુંડરીક ચરિત્ર રચ્યું. પ્ર. લે. સં. ૧૩૭૯, ૧૩૮૭-ભુ. ભા. ૨, લે. ૪૮૬, ૧૮૪.

શ્રીમધર જિનસ્તવન અપ્રભંશ (પ્ર. જૈ. સ્તો. સં. ભાગ ૧ લો) બનાવનાર મેરૂનંદનના, તેમજ સં. ૧૫૦૧ માં નેમિચંદ્ર ભાંડાગારિક દ્વારા પશ્ચિમતક પર દીકા (વિવેક. ઉદ્ધે; લાં; કાં. વડો; વે. નં. ૧૬૭૦-૭૨) માં તથા ઉત્તરાધ્યયન લઘુવૃત્તના રચનાર સાધુ-નંદનના શિષ્ય તથોરત્ન અને ગુણરત્નના દીક્ષા ગુરૂ. એમની વિશેષ હકીકત માટે ભુજો. મેરૂનંદન દ્વારા જિનોદયમુનિ વિનાહલો (પ્ર. જૈ. ધ ગૂ. કા. સં. તેમજ જૈ. રા. સં. ૩) તથા ૧૪૧૫ માં જ્ઞાન-કળશદ્વાર જિનોદયમુનિ પદ્માભિષેક રાસ. (પ્ર. જૈ. અ. ગૂ. કા. સં.)

૭૫. એમના ગુરૂ વર્ધમાનમુનિ હતા. એમણે રચેલા અંથો પૈકી જનવલ્લભમુનિદ્વારા આર્ધશતક ઉપર પ્રાદત વૃત્તિ (તાડપત્ર), ચતક બુદ્ધ ભાષ્ય. સ્લો. ૧૪૧૩ (સં. ૧૧૭૬) પૌપધ વિધિ પ્રકરણ ગા. ૯૨, સિદ્ધાંતસારોદ્ધાર પ્રકરણ ગા. ૧૧૩, પદાર્થ સ્થાપના સંપ્રદ પ્રકરણ ગા. ૧૧૮, ઉપધાન પૌપધ પ્રકરણ. મુક્તમાર્ગ સમ્પત્તિ પ્રકરણ ગા. ૭૫, ચરણકરણસમ્પત્તિ પ્રકરણ ગા. ૫૫, સભાપંચદસ્તરૂપ પ્રકરણ ગા. ૪૩, મુક્તમાર્ગસમ્પત્તિદ્વારેતિપયપદ્મણિતદિપ્પન (પ્ર. કે. ઝ. સં. ઇંદોર-માળવા) વગેરે ઉપત્તબ્ધ થાય છે. ચંદ્રપ્રભમુનિ-દ્વારા પ્રાદત સમ્પત્તિ પ્રકરણ-દર્શનશુદ્ધિ પર વૃત્તિ રચવા માટેલી પરંતુ અધૂરી મુદ્રા સ્વર્ગે જતાં એમના પ્રશિષ્ય તિલકાચાર્યે સં. ૧૨૭૭માં પૂરી કરી હતી. એમના શિષ્ય પરમાનંદમુનિના ઉપદેશથી

૩ મંડાહડગચ્છીય. એમના શિષ્ય અમરચંદ્રે સં. ૧૫૧૭માં કલ્પસૂત્ર પર આલાવબોધ રચ્યો (ક જેની તેજ વર્ષમાં લખેલી પ્રત લી. દા. ૧૨ પ્રત નં. ૪૨ મોજૂદ છે.)

૪ નાગેન્દ્રગચ્છીય પ્ર. લે. સં. ૧૫૨૬ (ખુ લા. ૧), પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં પૃ. ૩૯ ઉપર મુદ્રિત પાર્શ્વનાથ સ્તવનના અંતે ગચ્છ, ગુરુ નામ અને રચના સંવત્ શિવાય માત્ર નામનો જ નિર્દેશ કરેલ હોવાથી અન્ય સાધનો મેળવ્યા શિવાય અમુકની જ કૃતિ છે એમ નિર્ણય કરવો મુશ્કેલ છે.

૧૪ શ્રીજીનપ્રભસૂરિ.

સં. ૧૩૩૧માં લઘુખરતર શાખા પ્રવર્તાવનાર શ્રીજિનસિંહ-સૂરિના શિષ્ય હતા.

આ આચાર્ય દિલ્હીની આસપાસ વિચરતા હતા તે વખતે દિલ્હીમાં મહિમ્મદશાહની^{૭૭} સલામાં જ્યોતિષી ધારાધરે વર્ણવેલા

સં. ૧૨૨૧માં પાટણમાં કુમારપાળના રાજ્યે અને વડાવલીમાં કુમાર-પાળના કૃપારૂપદ ધારાવર્ષના રાજ્યમાં લખાયેલી રત્નચૂડકથાની તાડપત્રની પ્રત પાટણમાં છે (પી. ૩, પૃ. ૬૯-૭૦). આ પરમાનંદસૂરિ કર્મવિપાકના વૃત્તિકાર હશે.

૭૬. સં. ૧૨૬૧માં પ્રત્યેકજીવ્યચરિત્ર, સં. ૧૨૭૪માં જીત-કલ્પવૃત્તિ, સં. ૧૨૭૭માં સમ્યક્ત્વપ્રકરણ વૃત્તિ, સં. ૧૨૯૬ આવશ્યકલઘુવૃત્તિ સં. ૧૩૦૪ (?) દશવૈકલિક ટીકા, સમાચારી, (મુદ્રિત) શ્રાવક પ્રાયશ્ચિત સમાચારી, પૌષધિક પ્રાયશ્ચિત સમાચારી, ચૈત્યવંદના વંદનક-પ્રત્યાખ્યાન લઘુવૃત્તિ, શ્રાવકપ્રતિક્રમણસૂત્ર વૃત્તિ, સાધુ પ્રતિક્રમણસૂત્ર વૃત્તિ, પાક્ષિકસૂત્ર, પાક્ષિક્ષામણુકાવચૂરિ. વગેરે શ્રીપદ વિશિષ્ટ ગ્રંથોના રચયિતા તિલકાચાર્ય ચંદ્રગચ્છીય ચંદ્રપ્રભસૂરિ ધર્મ-ધોષ-ચંદ્રેશ્વર શિષ્ય શિવપ્રભસૂરિના શિષ્ય હોવાથી એમનાથી ભિન્ન હોવા સંભવે.

૭૭. સં. ૧૩૮૨થી ૧૪૦૭ વર્ષ ૨૫ રાજ્ય.

ગુણોથી આકર્ષાયેલા શાહે સં. ૧૩૮૫ના પોષ સુદિ બીજે સંધ્યા સમયે ગુરૂનો પ્રથમ સમાગમ કર્યો. અર્ધરાત્રી સુધી ધર્મગોષ્ઠી ચાલી. સંતુષ્ટ થએલા શાહે પ્રભાતે બોલાવીને હનર ગાયો, ૧૦૦ વસ્ત્ર, ૧૦૦ કંબલ, પ્રધાન બાગ, પુષ્કળ દ્રવ્ય અને અગર, અંદન કપૂરાદિ સુગંધી દ્રવ્ય આપવા માંડ્યા, પરંતુ સાધુઓને એ ન કહ્યે એમ કહી આચાર્યે નિમેષ્યા અને રાજાને અપ્રીતિ ન થાય એવા હેતુથી ઉપયોગ પુરતાં કંબલાદિ ગ્રહણ કર્યા. પછી નાના દેશના વિદ્વાન વાદિઓ સાથે વાદ કરાવીને બે હાથી મંગાવી એક ઉપર ગુરૂ અને બીજા ઉપર શ્રીજિનદેવાચાર્યને બેસારી મહોત્સવ પૂર્વક પૌષધ શાળામાં પ્રવેશ કરાવ્યો. પાતશાહે સર્વ સ્વેતાંબરીય દર્શનના ઉપદ્રવના નિવારણાર્થે ફરમાન પત્ર આપ્યો. અન્યદા ગુરૂએ શત્રુજય, ગિરનાર, ફોલધી વગેરે તીર્થોનાં રક્ષણ માટે ફરમાન માંડ્યા. શાહે સાદર આપ્યાં એટલે તે તે તીર્થોમાં મોકલાવી આપ્યાં અનેક બંદી મુકાવ્યા.

પાતશાહના ફરમાન બતાવી શાહ પેથડ, શાહ સહજન, ઠ. અચળે દગવેલા ચૈત્યોનો તુરકોથી થતો ભંગ અટકાવીને જિનસાસનની પ્રભાવના કરતા, મુનિઓને સિદ્ધાંતની વાચના આપતા, તપસ્વીઓને અંગ ઉપાંગના યોગોદ્દહન કરાવતા, શિષ્યોને તેમજ અન્ય ગચ્છના મુનિઓને પણ પ્રેમાણુ, વ્યાકરણ, કાવ્ય, નાટક, અલંકારના શાસ્ત્રો શીખવતા અને ઉદ્ભટ વાદિઓના ગર્વને ગાળતા આ આચાર્ય કંઈકે અધિક તણ વર્ષ સુધી દોહતાઆદ તરફ વિચરતા રહ્યા. તે પ્રસંગે સં. ૧૩૮૫માં અલ્લવિયવંશમાં જન્મેલા ધોરપરિ નામના આસીન-ગરના શિક્ષકે કંટાવાસ સ્થળ ભાંગી સાધુઓને અને શ્રાવકોને બંદીવાન બનાવ્યા, પાર્શ્વનાથની પાપાણુમય પ્રતિમાનો ભંગ કર્યો. અને ૭૮ મહાવીર પ્રભુની પ્રતિમાને કંઈ પણ નુકસાન કર્યા સિવાય ગાડામાં ધાકી દિલ્હી લાવીને તુગુલકાબાદમાં સ્થાપેલા મુરત્રાણુના ભંડારમાં

૭૮. આ પ્રતિમા ચોલદેશના કજાનય નગરમાં વિક્રમપુર (વીકા-નેર)ના રહેવાસી જિનપતિમુરિના કાકા એષી માનદેવે કરાવેલી અને

રાખી. સુરત્રાણુ આવીને જોમ ફરમાવશે તેમ એની અવસ્થા કરીશું એમ વિચારી ૧૫ મહિના સુધી તાપ્યામાં રાખી.

મહન્મદશાહ સુલતાન દેવગિરિથી (દાલતાખાદથી) યોગિનીપુર દિલ્હી આવ્યા. ત્યાં પંડિતોની ગોટીમાં સંક્ર પડતાં શાહે ગુરૂને સંભાર્યા, દોલતાખાદથી આવેલા તાજિલમલિકે અવસર જોઈ કહ્યું કે આચાર્ય દોલતાખાદ વિરાજે છે, પરંતુ ત્યાંનું પાણી નહીં સદ્વાથી દૃશ થઈ ગયા છે.

એ જ જિનપ્રભસૂરના પૂર્વાચાર્ય જિનપતિસૂરિએ સં. ૧૨૩૩માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલી. સં. ૧૨૪૮માં સુરત્રાણુ ૫ સાહવદીને (સં. ૧૨૪૦-૧૨૬૬ વર્ષ ૨૬ રાત્ર્ય) ચૌદાણુ કુલ પ્રદીપ પૃથ્વીરાજ નામના રાગનો વિનાશ કર્યો તે સમયે રાજપ્રધાન પરમશ્રાવક એષ્ટી રામદેવે સંઘને પત્ર લખ્યો કે અહિં સ્થેચ્છ રાત્ર્ય થયું છે માટે પ્રતિમાને સુરક્ષિત સ્થળે ગ્રામ કરો. શ્રાવકોએ ક્યંવાસ ગામ નજીક વાલુકામાં ગોપવી. સં. ૧૩૧૧માં અતિ દારણુ દુર્ભિક્ષ થતાં જોગદ નામનો સુધાર કુટુંબ સહિત આશુવિદ્યાર્થે સુભીક્ષ દેશ તરફ જતો હતો. તેણે ક્યંવાસ સ્થળમાં પ્રવાસની પ્રથમ રાત્રી ગાળી. અર્ધરાત્રિએ સ્વપ્નમાં દેવતાએ કહ્યું કે તું મૃતો છે ત્યાં આટલા હાથ નીચે સદાવીર સ્વામીની પ્રતિમા છે. દેશાંતરે ન જ. અહિં જ તારો નિર્વાહ થશે. સુધારે જગીને પુત્રાદિ પાસે જમીન ખોદાવી; પ્રતિમા મળી. નગરમાં જઈ સંઘને વાત કરી. શ્રાવકોએ આડંબરપૂર્વક લાવી દેરાસરમાં પધરાવી. ત્રિકાળ પૂજવા લાગી. અનેકવાર સુસન્નમાનોના ઉપદ્રવોથી જતી. શ્રાવકોએ સુધારને રોહ બાંધી આપી. પ્રતિમાના પરંવરની તપાસ કરી પણ પ્રાપ્ત થયો નહીં. કોઈ જગ્યાએ પડ્યો હતો. તેના ઉપર પ્રસન્નિત તેમ સંવત્ વગેરે હોવા સંભવ છે. એક વખતે નહવણ કરાવતાં પ્રસુના અંગે પરસેવો લેવામાં આવ્યો. લુંછતાં પણ બંધ થયો નહીં. ત્યારે શ્રાવકોએ કોઈ ઉપદ્રવ ઘડાવી કલ્પના કરી. એટલામાં સુસન્નમાનોની ધાડ આવી.

શાહે દોહનાખાદના દિવાન ઉપર પત્ર લખી બહુમાનપૂર્વક તેડાવ્યા. જોડે લેખક સુદિ ૧૨ રાજ્યોગે ગુરૂએ પ્રસ્થાન કર્યું. માર્ગમાં અહા-
પપુરે દોહ માસ સિંચરતા કરી જોનધર્મની પ્રભાવના કરતા કરતા
પાતશાદને મળ્યા.

એક દિવસે વરસના વરસાદમાં કાદવથી ખરડાયલા પગે ગુરૂ
શાદ મારે પહોંચ્યા. શાહે મલિકાફૂર પાસે બેઠક વસાવી પગ
લગાવ્યા. ગુરૂએ આપેલા આશિર્વાદથી શાદ ખુશ થયો. ગુરૂએ અવ-
સર જોઈ ઉપરોક્ત મહાવીરપ્રભુની પ્રતિમાની માગણી કરી. શાહે
તુચ્છકાખાદના બંડારમાંથી મંગાવી અર્પણ કરી. પાત્રખીમાં પધરાવી
મલિકાનાગદીન સરાઈમાં લાવી વાસશેષ નાંખી રચાવિત કરી.

એક સુદિ દશમીએ રાજ્યોગે શાદને પુછી શા. ધિરદેવના પુત્ર
દ.મદને કરાવેલા નંદી મહેલરાવપૂર્વક પાંચ શિષ્યોને દીક્ષા આપી,
અને માતારોપબાદિ દિવાળી કરાવી. અગાડ સુદિ ૧૮ મીઝી ૧૩
નવીન જિનજિંબની પ્રતિષ્ઠા કરી. જોમાં જિજ્ઞ ભરાવનારાઓએ
મેમજ શાદ મહારાજનના પુત્ર અન્નદેવે કવનો સદ્ગુણોગ કર્યો.

ગુરૂને દનેશ્યાં આવનાં લતાં કુદ થાય એમ સમજી શાહે
પોનાના મહેલ પાસે ૮ નવીન સરાય બનાવી બહારક સરાય નામ
આપ્યું. જોને મરિહને આવશે અગિય ત્યાં રહેવા ફરમાવ્યું. ત્યાં શાહે
પૌપથયાગા અને મહાવીર જેલ બનાવ્યાં. સં. ૧૨૮૬ અગાડ વદિ
ના રાજ મહેલરાવપૂર્વક ગુરૂએ પૌપથયાગામાં પ્રવેશ કર્યો.

મદમદયાગે પુછીને ૧૪ સહુએ આવે જિનદેવચરિતે જિહીમાં
રચાવિત કરી ગુરૂને હાજર રેલ (મરદેમંડળ) વરક વિદાર કર્યો.
શાહે સુખાગમનાદિ સામગ્રી આપી. માલેમામ ખર્ચની પ્રમાણતા કરેલા
કમે કરીને રાજનગાદ ખસાવી. પ્રવેશ મહેલરાવ રમેલ તમેલી પ્રતિષ્ઠાન-
પુરે રાંધણિ કરાવિત. અગાડકુલકાગદેવ અમુખસંકલ સાથે કલિનજીની-
કલિનજીવન પ્રતિમાની ગણા કરી.

પાછળ દિલ્હી નજીક વિજયકટકમાં જિનદેવસૂરિના શાહ સાથે મેળાપ થયો. શાહે બહુમાનપૂર્વક એક સરાય અર્પણ કરી. જેનું નામ સુરત્રાણસરાય રાખ્યું. ત્યાં ૪૦૦ શ્રાવકના કુળોને રહેવાનો આદેશ કર્યો. પૌષધશાળા અને ચૈત્ય બંધાવ્યાં. ચૈત્યમાં મહાવીર પ્રભુની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

અન્યદા પૂર્વદેશનો વિજયયાત્રાએ જતાં શાહિએ ગુરૂને સાથે લીધા. કેકેકેકાણે બંદિ મોચનાદિ વડે જૈનધર્મની પ્રભાવના કરી. મધુરાતીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો, સૈન્ય સાથે હમેશાં પ્રયાણ કરવાથી ગુરૂને કષ્ટ થાય છે એમ જાણી જોળે જહાં મલિકની સાથે ગુરૂને આગરાથી પાછા વળાવ્યા. હસ્તિનાપુર સંબંધી ફરમાન મેળવી ગુરૂ પોતાને સ્થળે આવ્યા. ચાહડિસાહના પુત્ર સાધુ ગોહિત્યને સંઘપતિ તિલક કરી ચતુર્વિધ સંઘ સાથે હસ્તિનાપુરની યાત્રા કરી અને ત્યાં શાંતિ, કુંથુ, અરનાથના નવીન કરાવેલા ખિંઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. યાત્રા કરી પાછા આવી શાહીરાજે કરાવેલા દેરાસરમાં વૈશાખ સુદિ ૧૦ ને દિવસે ખુબ ધામધૂમ પૂર્વક મહાવીર પ્રભુના ખિંબની સ્થાપના કરી. ૭૯

આચાર્યે શાહિને વિજયયત્ર લેટ ધર્યો. અને તેનો પ્રભાવ પ્રત્યક્ષ બતાવ્યો. શાહે ગૂર્જરદેશમાં જવાના ઈરાદાથી વડ નીચે પડાવ કર્યો. શાહની ઇચ્છાથી ગુરૂએ વડને સાથે ચલાવ્યો, કેટલા માર્ગે જઈ પાછો વળાવ્યો.

૭૯. આચાર્યે પોતે રચેલા તીર્થકલ્પાંતર્ગત કન્યાનયનીય મહાવીર પ્રતિમાકલ્પ, તથા સંઘતિલકસૂરિના આદેશથી વિદ્યાતિલકમુનિએ રચેલા કન્યાનય મહાવીર કલ્પ પરિશેષમાં આ હકીકત હોવાથી ખાસ વિશ્વસનીય ગણાય. (જુઓ જનવિ, મુદ્રિત તીર્થકલ્પ. પૃ. ૪૫-૬૫) અહિંથી નીચેની બાબતો સં. ૧૫૦૩ માં ચારિત્રરત્નસૂરિના શિષ્ય સોમધર્મે રચેલી ઉપદેશ સપ્તતિકા પંચમ ઉપદેશ ઉપરથી લીધી છે.

(પ્ર. આ. જૈ. સલા. ભાવનગર.)

પાટણમાં તપાગચ્છીય સોમપ્રભમુરિને ૮૦ મળવા ગયા ઝોળાકાદિને તુકશાન કરતા ઉદ્ધરેને વિદ્યાળખે આકુર્ચ્યા અને અપરાધીને તારવી સાજા બહાર કઢાવી કૌતુક બતાવી સાધુઓને પ્રસન્ન કર્યા.

સાંધી સંધ સાથે પાતશાહ સત્રુંન્ય ઉપર ગયો. પોતે સંધપતિનાં કર્તવ્ય બજાવ્યાં. ગુરૂએ રામણને દૂધથી વર્ધાવી. ત્યાંથી પાછા સ્વસ્થાનકે આવ્યા.

પાતશાહની સભામાં ઝેઠ જણે અદ્ધર રાખેલા ટોપી અને ઘડાને ગુરૂએ પોતાના રમેહરણવડે હણી નીચે પાછા અને ઘડામાંના જળને નિરાધાર સ્તંભાવી સર્વને ચક્રિત કર્યા.

આ મુરિને પ્રતિદિન નવું સ્તોત્ર રચી નિરવધ આહાર મહાશુનો અભિમદ્ધ (પ્રતિષ્ઠાવિશેષ) હતો. એમણે યમક-શ્લેષ-ચિત્ર-છંદો વિશેષમાં નવ નવ જાતનાં ૭૦૦ સ્તવન ૮૧૨થી તપાગચ્છના ૮૨સોમનિલકમુરિને અર્પણ કર્યા હતાં (કાવ્યમાળા ગુચ્છક ૭, પૃ. ૮૬).

એમના પાસેથી ન્યાયકંદલી શીખીને સં. ૧૪૦૫ માં પ્રબંધ-કાવ્યકર્તા ૮૩રાજશેખર ન્યાયકંદલી વિવૃત્તિ રચી. (પી. ૩, ૨૭૩) અને સં. ૧૪૨૨માં સમ્યક્તવ સમતિકા રચનાર રૂદ્રપદ્મીયગચ્છના સંધતિલક-૮૪મુરિના પણુ એ વિદ્યાગુરૂ દત્તા. સં. ૧૩૪૯માં નાગેન્દ્રગચ્છીય મહેન્દ્ર

૮૦ પરિચય માટે જુઓ. નૈ. સ્તો. સંદોહ ભાગ ૧ ની પ્રસ્તાવના. પૃ. ૬૧ તથા તપાગચ્છીય પદાવલી.

૮૧ અઘારમિ ઉપલબ્ધ સ્તોત્રો માટે જુઓ. નૈ. સ્તો. સં. ભા. ૧ ની પ્રસ્તાવના. પૃ. ૬૫.

૮૨ આ આચાર્ય ઉપરોક્ત સોમપ્રભમુરિના શિષ્ય દત્તા. વિરોધ માટે જુઓ. નૈ. સ્તો. સંદો. ભા. ૧ ની પ્રસ્તા. પૃ. ૬૨.

૮૩ એમની ગુરૂપરંપરા તથા વિશેષ હકીકત માટે જુઓ 'શ્રીવિજયપાનંદમુરૂતિશ્વર જનમસતાબ્દીસમારુદ્ધમંચ'માં પ્રકાશિત વાચના-ચાર્પ સુપ્રાકાશ અને તેની ગુરૂપરંપરાસીર્ષક મારો લેખ.

૮૪ જુઓ, નૈ. સ્તો. સંદોહ ભા. ૧ની પ્રસ્તાવના. પૃ. ૭૦.

—શાંતિઆનંદ—૫—હરિભદ્ર—૮—વિજયસેન—૭—ઉદયપ્રભસૂરિના ૮—શિષ્ય
મલ્લિષેણ રચેલી સ્યાદ્રાદમંજરીમાં એમણે સહાયતા આપી હતી. (પી. ૪,

૮૫ એમણે તથા એમના ગુરુપંથુ અમરચંદ્રસૂરિએ બાલ્યાવસ્થામાં
વાદિઓને છતેલા હોવાથી સિદ્ધરાજ નયસિંહે બન્નેને અનુક્રમે આદ્ર-
શિશુક અને સિંહશિશુક બિરુદ આપ્યાં હતાં. જુઓ ઉદયપ્રભસૂરિદ્વિત
ધર્માભ્યુદયકાવ્ય (પી. ૩, ૧૮) ની પ્રશસ્તિમાંનો ઉલ્લેખ—

આનન્દસૂરિરિતિ તસ્ય ચમૂવ શિષ્યઃ

પૂર્વોઽપરઃ શમધરોઽમરચન્દ્રસૂરિઃ ।

વાલ્યેઽપિ નિર્દલિતવાદિગર્જો જગદ્

યૌ વ્યાઘ્રસિંહશિશુકાવિતિ સિદ્ધરાજઃ ॥

એમાંના અમરચંદ્રસૂરિએ સિદ્ધાંતાર્ણવ નામનો મહાગ્રંથ રચ્યો.

૮૬ એમણે કલિકાલ ગૌતમ બિરુદ મેળવ્યું હતું અને તત્ત્વ-
પ્રણોધાદિક અનેક ગ્રંથો રચ્યા હતા.

૮૭ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળના પિતૃપક્ષના ગુરુ હતા. આબુગિરિપરના
દેલવાડા ગામમાં મંત્રીશ્વરે કરાવેલા લૂણસિંહ (લૂણિંગ) વસહદિકા નામના
નેમનાથ પ્રભુના દેરાસરની સં. ૧૨૮૭ના (ગૂ.) ફાગણ (માર) ચૈત્રવદિ
૩ રવિવારે એમણે પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. સં. ૧૨૪(૭)૮માં બાલચંદ્ર-
સૂરિએ રચેલી આસડ કવિ કૃત વિવેકમંજરી ટીકા (કી. ૨, ૫; પી.
૩, ૧૦૦)ના સંશોધનમાં એમનો પણ ફાળો હતો.

૮૮ એમને મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળે સૂરિપદથી અલંકૃત કર્યા હતા.
એમણે રચેલા ગ્રંથો—લક્ષ્મ્યંકયુક્તા ૧૬ સર્ગમય ધર્માભ્યુદય (સંઘપતિ-
ચરિત્ર) મહાકાવ્ય કે જે નરચંદ્રસૂરિએ સંશોધ્યું હતું (પી. ૨, ૩૩
પી. ૩, ૧૬; પા. ભ. તાડપત્ર) જ્યોતિષનો ગ્રંથ નામે આરંભસિદ્ધિ
(પુરુષોત્તમ ગીગાભાઈ ભાવ. ભાષાં. જે. ધ. પ્ર. સભા.) સંસ્કૃત
નેમનાથચરિત્ર, પડશીતિ અને કર્મસ્તવસંગ્રહ કર્મગ્રંથો પર ટિપ્પન સં.
૧૨૯૯માં ધર્મદાસગણિકૃત ઉપદેશમાળા પર ઉપદેશમાળાકર્ણિકા
નામની ટીકા ઘોળકામાં રચી. અને સુકૃતકલ્પલિની (કાં. છાણી)
નામનું પ્રશસ્તિકાવ્ય (પ્ર. હમ્મીરમદમદન પરિ. ૩ ગા. ઓ.સી.) વગેરે.

૧૨૫; વે. નં. ૧૬૯૬; પ્ર. હિંદી અનુવાદસહિત પરમશ્રુત પ્રભાવક મંડળ,
ગૃ. અનુવાદયુક્ત. બીમશી માણેક, મૂળ આદ્યતમતપ્રભાકર પૂના
અને ચૌખંભા ગ્રંથમાળા. સને ૧૯૦૦ કાશી.

એમણે રચેલા ગ્રંથો—

સં. ૧૩૫૨માં કાયસ્થ ખેતવ્રતની અભ્યર્થનાથી કસ્ય વૈધાતો-
સ્તિવાદીનાં સંગ્રહ કાતંત્રવિગ્રમ (હેમવિગ્રમ) ઉપર યોગિની-
પુરમાં (દિલ્હીમાં) ૨૬૧ શ્લોકની વૃત્તિ (જે. પૂ. ૫૮), સં. ૧૩૫૬માં
દ્વાયાત્રયમહાકાવ્ય (ત્રિણિક ચરિત્ર), સં. ૧૩૬૩ની વિજયાદશમીને
દિને કોસલા નગરમાં વિધિપ્રમા નામક સામાચારી ગ્રંથ, જેનો
પ્રથમાદર્શ એમના શિષ્ય વાયનાથાર્ય ઉદ્યાકરે લખ્યો (પી. ૪,
૧૧૪; વેળર નં. ૧૯૪૪), સં. ૧૩૬૪ વર્ષે અયોધ્યામાં સદેવવિષ્ણુવધિ
નામક કંઈપ્રમુખવૃત્તિ (વેળર નં. ૧૮૮૭) સં. ૧૩૬૪ સાધુપ્રતિકમણસૂત્ર-
વૃત્તિ, સં. ૧૩૬૫માં દશરથપુરી (અયોધ્યા)માં અન્નિતશાંનિવૃત્તિ (પ્ર. ૬,
ખે. વલાદ) અને ઉવસગ્ગદ્ગરસ્તોત્રવૃત્તિ (વિવેક. ઉદે. પ્ર. દે. લા. ગ્રં. ૮૧),
સં. ૧૩૬૫ સાકેતપુરમાં માનતુંગમુરિકૃત ભવદ્ગરસ્તોત્ર પર વૃત્તિ (પી.
૧, ૫૨, વેળર નં. ૧૯૬૫) સં. ૧૩૮૦માં પાદસિમ્ધમુરિકૃત સ્વર્ણ-
સિદ્ધિગર્જિત મહાવોર રતવન અવચૂરિ (ભુદ. ૨, નં. ૩૨૬) રચી
સં. ૧૩૨૭ થી સં. ૧૩૮૬ ત્રિવિધતીર્થકંઠ્ય-કંઠ્યપ્રદીપ (ભુદ. ૩,
નં. ૬૭; પી. ૪, ૬૧; પ્ર. બિખરી ઇ. કલકત્તા તથા સિંધો જૈન
ગ્રંથમાળા.) એ સિવાય સંવદ્ગરસ્તોત્ર અનુયોગયતુષ્કાપેત ગાથા (પ્ર. દે.
લા. પુ. ૬. નં. ૮૧), ધર્માધર્મપ્રકરણ પ્રા. (પી. ૫, ૧૧૧), આવશ્યક
ચૂલાવચૂરિ (પાદવશ્યક ટીકા), શ્વસ્યકંઠ્યદ્રુમ, ૯૦ અનુવિધ આવના

૮૯ ગ્રં. ૧૬૨૫ માં ખ. વાયક મતિમદના શિષ્ય ચારિત્રસિંહે
રચેલી અવચૂરિ યુક્ત ગ્રં. ૩. સંસ્થા રતલામ (માળવા) નરદયો
સારસ્વત વિગ્રમના નામે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. મૂળ કર્તા માટે કંઈ કદો
ચકાવ તેમ નથી.

૯૦ જુઓ અનુયોગ અનુદ વ્યાખ્યાંતર્ગત ઉદ્દેશ—

‘આમ્નાયસ્ત્યં રદસ્યવસ્તુમેડસ્મમિઃ પ્રકટિતઃ ।

કુલક, તપોમતકુટન, સુરિમંત્રપ્રદેશવિવરણ, જ્ઞાનપ્રકાશ, ચૈત્ય પરિપાટી, પદ્માવતીચતુષ્પદિકા, ૯૧ પરમસુખદ્વાત્રિશિક્ષા, નર્મદાસુદરીસંધી, નેમિનાથ-મુનિસુત્રત જન્માભિષેક, પદ્મપંચાશતદિક્કુમારિકાભિષેક, નેમનાથરાસ, પ્રાયશ્ચિત્તવિધાન, યુગાદિજનચરિત કુલક, સ્થૂલભદ્રદ્રાગ, વગેરે.

એમના શિષ્ય જિનદેવ-જિનમેર-જિનદિતસૂરિ-કલ્યાણુરાજ શિષ્ય ચારિત્રવર્ધને સં. ૧૫૦૫ માં ભીપણ કંકડુરની વિનંતીથી સિદ્ધપ્રકરણ પર ટીકા રચી (ડાસા. ભાવ. તેજ સં. ૧૫૦૫ ની, લખ્યાની પ્રત પ્ર. કાં. વડો નં. ૧૮૭૨ છે.), અને શ્રીમાળ સાક્ષિગના પુત્ર અરકકમલના કહેવાથી કાલિદાસ કવિ દ્વિત રઘુવંશકાવ્યપર શિશુદિતૈપિણી નામની ટીકા રચી છે (પી. ૩, ૨૧૦).

શત્રુંજય ઉપર રહીને મદનરેહાસંધિ (સં. ૧૨૬૭) વગેરે અનેક અપભ્રંશ કૃતિના કર્તા જિનપ્રભસૂરિ આગમગચ્છીય દેવભદ્રસૂરિના શિષ્ય હોવાને લીધે એમનાથી લિખ્ત હોવા સંભવે. વિસ્તારથી જુઓ જૈ. ગૂ. ક. ભા. ૧, પ્રસ્તાવના પૃ. ૭૯-૮૩.

૧૫ મહેન્દ્રસૂરિ.

લિખ્ત લિખ્ત ગચ્છોના ઇતિહાસ તરફ દૃષ્ટિપાત કરતાં આ નામના અનેક આચાર્યો થઈ ગયેલા નજરે પડે છે. જેમ કે-

૧ મહાકવિ ધનપાળના પ્રતિબોધક અને મળ્યામ્મભોજ૦ થી શરૂ થતી યમકમય ચતુર્વિંશતિજિન સ્તુતિના રચયિતા શોભનમુનિના ગુરૂ, સત્તા સમય ૧૧ મી શતાબ્દી જુઓ પ્રભાવકચરિત્રાંતર્ગત મહેન્દ્રસૂરિ પ્રબંધ.

૨ સ્વશિષ્ય મુનિચંદ્ર માટે સં. ૧૧૬૧ માં પૃથ્વીચંદ્રચરિત્ર (કાં. છાણી; જૈ. પ્ર. ૪૬) ચન્દ્રકુળના બૃહદ્ગચ્છના નેમિચંદ્રના શિષ્ય શાંતિસૂરિએ સિદ્ધ નામના આવકે અંધાવેલ નેમિચૈત્યમાં પોતાની પાટે સ્થાપેલા ૮ આચાર્યોમાંના એક.

૯૧ જુઓ કુંડ સમયમાં અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થનાર લૈરવ-પદ્માવતીકલ્પ. પરિ. ૧૦.

૩ પોતાના શિષ્યની અવ્યર્થનાથી સં. ૧૧૮૭માં પ્રાકૃતમાં નર્મદાસુંદરી કથાના રચયિતા.

૪ સં. ૧૧૬૯માં દધિપ્રદ (દાહોદ)માં ૭૬૯૧ શ્લોક પ્રમાણ પિંડનિર્ધુક્તિની વૃત્તિના પ્રણેતા વીરગણિના ગુરુબંધુ.

૫ કુમારપાળ નૃપ પ્રતિબોધક, કલિકાળસર્વજ્ઞ, પૂર્ણતલ્લગમ્ધીય શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યના શિષ્ય.સં.૧૨૪૧માં અનેકાર્થકૈરવાકરકૌમુદીના કર્તા.

૬ વાદિદેવસૂરિના શિષ્ય અને વાદસ્થળ નામના અંથના રચયિતા પ્રદુમ્નસૂરિના ગુરુ. સત્તાસમય શતાબ્દી ૧૩.

૭ સં. ૧૨૮૭ના (ગૃ.) ફાલ્ગુન (માર્ગ) ચૈત્ર વદિ ૩ ના રવિ-વારે આબુગિરિપરના દેલવાડા ગામમાં વિમળવસહિ સામે મંત્રીશ્વર વસ્તુ-પાળ, તેજપાળે કરાવેલા લૂણસિંહ (લૂણિગ) વસહિકા નામના લખ્ય દેરાસરની પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર નાગેન્દ્રગમ્ધીય.

૮. સં. ૧૪૨૨માં કુમારપાળ મહાકાવ્ય (પ્ર. ગોડીછની પેઢી મુબંઈ)ના રચયિતા કૃષ્ણર્ષિગમ્ધીય જ્યસિંહસૂરિના ગુરુ. એમની નિર્લેખતા જોઈ મહમ્મદશાહે પ્રશંસા કરી હતી.

૯. મદનસૂરિના શિષ્ય, દિલ્હીના ફિરોજશાહ તખલખના મુખ્ય જ્યોતિષી અને સં. ૧૪૨૭માં યંત્રરાજ નામના જ્યોતિષવિધ્યક-અંથના બનાવનાર.

૧૦ અંચલગમ્ધીના ૫૬મા પદ્ધતર અને જયશેખર તેમજ મેરૂતુંગ સૂરીના ગુરુ. આ સર્વમાંથી અત્રે પૃ. ૧૪૪ ઉપર છપાયેલા છરાપ-હીપાર્શ્વરતત્વનના કર્તા છેલા (અંચલગમ્ધીય) હોવાનો સંજવ છે. કારણ કે ત્રિધિપદપદ્મલીમાં નીચે મુજબ તે સંબંધી ઉલ્લેખ મળે છે—
“ એકદા મરુસ્થળે નાણીઆમે આવકાએ ચોમાસું રાખ્યા. તિહાં ગ્યાસીમે દિવસે વિદ્ય થયું જાણીને ધર્મની વાહર કરાવી, એટલે આશ્વિન મુદિ આઠમને દિવસે મધ્યરાત્રીને અવસરે ગુરુમહારાજ કાયોત્સર્ગમાં બેઠા છતાં તેમને કાળદાણુ સર્પ ડસ્યો. તેવારે મંત્ર, તંત્ર અને બીછ પણુ અનેક જંગલની ઔષધીઓ કરવાનો ભ્રમ ત્યાગીને એકાંતે

દઢ મન રાખી એક જ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ધ્યાન ધર્યું, તેમાં જ નિશ્ચલ રહ્યા. જે વારે તે દશ પ્રહર ધ્યાનમાં રહ્યા તેવારે લહેર વાજી, પણુ ધ્યાનને બળે તે સર્પે પ્રાણ તબ્બો. સમગ્ર વિષવ્યાપ ટાબ્યો. આકાશે જ્યજ્યારવ પ્રવર્ત્યો. સમસ્તલોક આનંદ પામ્યા,”

એમનો જન્મ સં. ૧૩૬૩ વડગામમાં, ઓસવાળ જ્ઞાતીય શેઠ આશા (મેરૂ. પ્ર. પારેખ આલા) જીવણાદે માતા. દીક્ષા વીજપુરે સં. ૧૩૭૫ (મેરૂ. પ્ર. અને શત. ૧૩૬૫). નામ મહેન્દ્રપ્રભ. આચાર્ય પદ ૧૩૯૩ (મેરૂ. પ્ર. ૧૩૮૯) અણહિલપુર પાટણમાં સં. ૧૩૯૮ સ્તંભતીર્થ (ખંભાત)માં ગચ્છનાયક પદ. એકાદશી વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી સં. ૧૪૪૪ (મેરૂ. પ્ર. શત. ૧૪૪૩)માં સ્વર્ગવાસ.

એમનો પ્રતિષ્ઠા લેખ સં. ૧૪૫૪ યુ. ૧. બ્રાંત જણાય છે.

એમણે દીક્ષિત કરેલા શાખાચાર્ય દરભુવનતુંગસૂરિ માટે “રાહિલ ખેંગારની સમક્ષ જુનાગઢમાં (ખેંગાર જથો. રાજ્ય સં. ૧૩૩૬-૯૦) જુઓ. આર્કી. સર્વે વેસ્ટ ઈન્ડિયા. ૨, પૃ. ૧૬૪-૬૫) તક્ષનાગને પ્રત્યક્ષ આણી ૧૬ ગાડીઓના વાદ જીત્યા તે તેમની પાસે બિંદગી સુધી સર્પ પકડવાનો અને ખેલાવવાનો ધંધો ન કરવો એવો નિયમ કરાવ્યો. પાતશાહની મંજૂરીયાતથી સવા લાખ જળ છોડાવી, ૫૦૦ ભઠ્ઠી બંધ કરાવી.” આવો ઉદ્દેશ્ય હોવાથી પણ મંત્રવિદ્યામાં એમની પ્રવીણતા પુરવાર થાય છે.

એમના બીજા શિષ્ય જ્યશેખરસૂરિ (શાખાચાર્ય) થયા. તેમણે (નૃ. સમુદ્રગક) રોકડા ગ્રામમાં સં. ૧૪૩૬માં ૧૨૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ સ્વોપજવૃત્તિ ચુકત ઉપદેશચિંતામણિ. (ભાંડારકર રીપોર્ટ સં. ૧૮૮૩-૮૪ પૃ. ૧૩૦, ૪૪૨-૪૩; વે. નં. ૧૫૬૫; પ્ર. હી. હં.), સં. ૧૪૬૨માં ખંભાતમાં પ્રબોધચિંતામણિ (કીલહોર્ન રીપોર્ટ પૃ. ૯૫, પ્ર. જૈ. ધ. પ્ર. સલા

દર એમણે સં. ૧૩૮૦ પહેલાં ઋષિમંડળ પર (જે. ૧૨૬. જે. પ્ર. ૫૪). આતુર પ્રત્યાખ્યાન (કાં. વડો: છુદ્ ૪ નં. ૧૨૪) અને ચતુ:શરણ પર વૃત્તિઓ રચી છે.

ભાવનગર), ધમ્મિલકુમારચરિત્ર કાવ્ય સં. ૧૪૬૨. (લૉ; પ્ર. હી. હં.),
 જૈન કુમાર સંભવ ૯૩ (પ્ર. ભી. મા; વે. નં. ૧૫૬૫ અને ૧૭૨૧),
 શત્રુજય-ગિરનાર-મહાવીરદ્વાનિશિકાત્રયો (પ્ર. આ. સભા.), આત્મા-
 વખોધકુલક અને ખીજા ૧૨ કુલક (પ્રા.), ધર્મસર્વસ્વ, ઉપદેશ-
 માળાવચૂરિ (વેબર નં. ૨૦૦૩, પુષ્પમાળાવચૂરિ, ગાયાબદ્ધ નવતત્ત્વ,
 (ગૃ. ભા. સહિત નવતત્ત્વ સાહિત્યસંગ્રહમા પ્ર. વિજયોદયસૂરિ)
 (વિવેક ઉપે.), સંસ્કૃત અજિત શાંતિસ્તવ શ્લો. ૧૭, (પી ૧, નં.
 ૩૧૬), સખોધ સમતિકા (જુઓ પીટર્સન પહેલો રીપોર્ટ, પૃ. ૧૨૫;
 વે. નં. ૧૬૯૦-૯૧. પ્ર. ગૃ. ભા. સહિત આત્માનંદસભા સને ૧૯૨૨),
 બૃહદ્અતિચાર (વિધિપક્ષ પ્રતિક્રમણમાં છપાયેલ છે), આદિ અનેક
 ગ્રંથો રચ્યા છે. આ ઉપરાંત નલદમયંતી ચંપૂ, કલ્પસૂત્ર પર સુખા-
 વખોધ નામનું વિવરણ, અને ન્યાયમંજરી નામના ગ્રંથો રચ્યાનું હી.
 હં. જણાવે છે. ગૃ. ભાષામાં ત્રિભુવનદીપકગ્રંથ-પરમહંસગ્રંથ
 પ્રખોધચિંતામણિ ચોપાઈ, અંતરંગ ચોપાઈ (પ્ર. પં. લા. ભ. યશો.
 ગ્રંથમાળા), ૫૮ કડીનો નેમિનાથદ્વાગ તથા કેટલાક સ્તવનો વગેરે
 રચ્યાં છે. પોતાને 'વાણીદત્તવર' તરીકે ઓળખાવે છે.

એમના સમયમાં શાખામાર્ગ અભયસિંહસૂરિ થયા, તેમના ઉપ-
 દેશથી સં. ૧૪૩૨માં પાટણનિવાસી મીઠડીયા ગોત્રના શા. ખેતા
 નોડીએ પાર્શ્વ પ્રતિમા ભરાવી કે જે ગોડી પાર્શ્વનાથજી હાલ વિદ્યમાન
 છે. (જુઓ ગોડી પાર્શ્વનાથનું ચોઢાલીયું. વિધિપક્ષ પ્રતિક્રમણમાં
 છપાયું છે તે, તથા જાંઝરકર ૧૮૮૩-૮૪નો રીપોર્ટ. પૃ. ૩૨૩).

૯૩ એમના શિષ્ય ધર્મશેખરે કુમારસંભવ કાવ્ય પર સં.
 ૧૪૮૨માં દીક્ષા રચી છે તેમાં જણાવે છે કે—

શ્રીમદ્બલગચ્છે શ્રીજયશેખરસૂરયઃ ।

ચત્યારસ્તર્મદાગ્રન્થાઃ કવિશર્કોર્થિનિર્મિતાઃ ॥

પ્રયોધજ્ઞોપદેશઘ ચિન્તામણિકૃતૌત્તરૌ ।

કુમારસમ્ભવં કાવ્યં ચરિત્રં ધમ્મિલસ્ય ચ ॥

સં. ૧૪૪૪માં એમણે તીર્થમાળા પ્રકરણ રચ્યું. પ્રાકૃત વિચાર-
અતિથિ પણ પ્રાયઃ એમની જ કૃતિ હશે.

૧૬ આં. મેરુતુંગસૂરિ

નં. ૧૫ માં જણાવેલા અંચલગચ્છીય મહેન્દ્રપ્રભુસૂરિ પદ્ધત્, એમનો જન્મ નાણી (મરદેશે જીર્ણપુર) ગામમાં સં. ૧૪૦૩માં પોરવાડ બહેરા વર્ધરસિંહ પિતા, ન્હાલણદે માતા. સં ૧૪૧૮માં દીક્ષા. સં. ૧૪૨૬માં આચાર્યપદ. સં. ૧૪૪૬માં ગચ્છનાયકપદ. ૬૮ વર્ષની વયે સં. ૧૪૭૧માં માગશર સુદિ પમે પાટણમાં કાળધર્મ, એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો; સં. ૧૪૫૬-૬૮-૭૦ જી. ૧, સં. ૧૪૪૫-૬૮ જી. ૨. સં. ૧૪૬૯ ના. ૨. સં. ૧૪૭૧-૪૯ ના. ૧.

સ્તોત્રની ઉત્પત્તિનું કારણ “એકદા વિચરતા આચાર્ય મહારાજ વડનગર આવ્યા. અહિં નાગરના ૩૦૦ ઘર મિથ્યાત્વી હતા. ગામની બહાર તળાવ ઉપર ઉતર્યા. શિષ્યો ગામમાં ગોચરી ગયા. ગોચરી ન મળી. ગુરૂને વાત કહી. ગુરૂએ કહ્યું કે રૂંડુ થયું. તપોવૃદ્ધિ થઈ. થોડા વખતમાં આ જ નગરના એક કોટિધ્વજ શેઠનો એકનો એક પુત્ર સર્પદંશથી મરણ પામ્યો. ગુરૂએ પુછાવ્યું કે જીવતો કંઈ તો શું આપો ? તેમણે ભારેભાર સોનું આપવા ઈચ્છા બતાવી. ગુરૂ નિરપ્રહ હતા. સર્પને શ્રાવક થવા કહ્યું. તેમણે કબૂલ કર્યું. પછી ઈ નમો દેવદેવાયંથી શરૂ થતું સ્તોત્ર રચી નવકુળ નાગને આકર્ષ્યા. ડોશલા સર્પને ડાંકે વળગાડી સર્પને રજા આપી. સર્પે ઝેરને ચૂસી લીધું. પુત્ર જીવતો થયો. જૈનધર્મ અંગીકાર કરી સર્વ શ્રાવક બન્યા. વડનગરમાં હજી સુધી નાગરવાણિયાનાં કેટલાક ઘર શ્રાવક છે.” એમણે વંદિયારદેશમાં મહાતીર્થ શંખેશ્વર પાસે લોલાડગામમાં પોતે રચેલા ઉપરોક્ત સ્તોત્રથી વિઘ્ન નિવાર્યું અને તેજ ગામમાં બાદશાહ મહમ્મદની ચઢી આવેલી ફાજને પાર્શ્વનાથના મહિમાથી પાછી વાળી. લીંબડી ભંડારમાં મેરુતુંગસૂરિનો રાસ. (દા. ૪૨, નં. ૨૫) છે તે આ સૂરિના સંબંધમાં વધારે પ્રકાશ પાડી શકે તેમ છે.

એમના રચેલા ગ્રંથો—જૈનમેધકૃત કાવ્ય. ૯૪ પદ્ધર્શનસમુચ્ચય (વે. નં. ૧૬૬૬) સં. ૧૪૪૪માં કાતંત્ર વ્યાકરણ પર સંસ્કૃત બાલાવમોધ શ્રુતિ રમી (વે. નં. ૨૨), સં. ૧૪૪૬માં સપ્તતિભાષ્ય પર દીકા બનાવી ૯૫ તેમાં મુનિશેખરસૂરિએ રચવામાં ઉત્તેજન આપેલું હતું. ભાવકર્મપ્રક્રિયા, શતક્રમાધ્ય, નમોત્યુલ્કાં પર દીકા, ઉપદેશમાળાની દીકા, મુસદ્દકથા, ધર્મોપદેશ, લઘુશતપદી. સં ૧૪૫૦માં, પોતાની ૫૩ વર્ષની વયે એટલે સં. ૧૪૫૬ અથવા તે શતકના ૫૩મા વર્ષે એટલે સં. ૧૪૫૨માં શતપદિકાસારોદ્ધાર, મૂરિમંત્રકલ્પસારોદ્ધાર. (જુઓ પીટર્સન રીપોર્ટ પૃ ૨૪૮). શ્રી કંકાલય રસાધ્યાય (જુઓ વેબર વર્ક ૧, પૃ. ૨૬૭), તથા નાલિવંશસંભવકાવ્ય, વદુવંશસંભવકાવ્ય, નેમિકૃતકાવ્ય આદિ કાલીદાસ, માધ વગેરેના પાંચ કાવ્યની પેઢે પાંચ કાવ્ય, જેસાણ પ્રબંધ વગેરે. (જેમાં ઉમરકોટના જેસાણએ ત્યાં આ મૂરિના ઉપદેશથી શાંતિનાથનો ૭૨ દેવકુસિદાવાળો પ્રાસાદ કરાવ્યો, શતુઝ્યાદિ તીર્થોની યાત્રા કરી વગેરેનું વર્ણન છે.)

એમના શિષ્ય—

૧ મામિક્યમુંદરસૂરિ—એમણે સં. ૧૪૮૪માં ગુણુવર્માચરિત્ર (જુઓ ક્રં. ૭૧૫૫; છુદ્દ ૪ નં ૨૪૧; ખેડા બંડાર; ખેડક જર્નલ

૯૪ આ કાવ્ય ઉપર શીતગ્નમુરિકૃત દીકા મુદ્રિત થઈ છે. (આ. જ. સ. ભાવનગર)

૯૫ આ મંથની પ્રચસ્તિમાં કર્તા પેતિ આ પ્રમાણે લખાવે છે—

શિષ્યપ્રશિષ્યસ્મરણાર્થમેતે વિનેયવાત્સલ્યરસામ્યુપેતઃ ।

ચ્યતાનિ નન્દામ્બુધિયેદસોમ (૧૬૬૯) સંયત્સરે સતતિ-
માન્યદીકા ॥

કાવ્યં ધ્રીમેષદુતાત્મ્યં, પદ્ધર્શનસમુચયઃ ।

નૃતિયાંગાચયોગાભ્યા ધાતુપારાયણં તથા ॥

ણ્યમાદિસહાષન્ધનિર્માણપરાયણાઃ ।

ચતુરાણાં ચિરં જેતશ્ચામત્કારાય ચેત્યવદમ્ ॥

પૃ. ૬૪), સત્તરભેદીપૂજા કથા, પૃથ્વીચન્દ્રચરિત્ર (વેળર વર્ગ ૨, પૃ. ૧૭૫, નં. ૨૪૧ સને ૧૮૭૩-૭૪; બુદ્ધર રી; કસ્તૂરસાગર ભં. ભાવનગર), ચતુઃપર્વિકથા-ચંપૂ, ચંદ્રધવલ ધર્મદત્ત કથાનક (બુદ્ધ ૩, નં. ૧૬૦; કાં. છાણી, રીપોર્ટ સન ૧૮૭૨-૭૩ નં. ૧૬૦; વે. નં. ૧૭૪૪); શુકરાજકથા ભાં. ૧, નં. ૮૩; ૧૮૮૦-૮૧ રીપોર્ટ પૃ. ૨૭, (પ્ર. હંસ. જૈ. ફી ગ્રંથમાળા. નં. ૨૦), મલયામુંદરી કથા ગુજરાતના શંખરાજની સભામાં (કાં. છાણી; પી. નં. ૩૧૩ પૃ. ૧૨૩), સરખાવો તેની પ્રશસ્તિ-શંખસ્ય નરેશ્વરસ્ય પુરતોઽપ્યુચ્ચે । સંવિભાગવ્રતકથા (મિત્ર, નોટીસીઝ નં. ૮, પૃ. ૨૩૭, ૩૮), શ્રીધર ચરિત્ર. સં. ૧૪૬૩ માં (કાં. છાણી) વગેરે રચેલ છે.

૨ માણિક્યશેખર—

એમણે રચેલી આવશ્યકનિર્યુક્તિદીપિકા (નં. ૩૭૬-સને ૧૮૭૯-૮૦ ભાં. ઇ, તથા બુદ્ધ ૮, નં. ૩૭૭) ની પ્રશસ્તિમાં પોતે રચેલા ગ્રન્થોનો આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ કરે છે:-પિંડનિર્યુક્તિદીપિકા (નં. ૩૮૯ સન ૧૮૭૯-૮૦ ભાં. ઇ; તથા બુદ્ધ. નં. ૩૮૯) ઓધનિર્યુક્તિદીપિકા, દશવૈકાલિકદીપિકા, ઉત્તરાધ્યયનદીપિકા, આચારંગદીપિકા, કલ્પનિર્યુક્તિ પર અવચૂરિ (નં. ૧૯ સન ૧૮૭૭-૭૮ ભાં. ઇ. તથા બુદ્ધ. ૭, નં. ૧૯), નવતત્ત્વવિવરણ. આ ગ્રંથમાં કર્તા પોતે લખે છે કે એક કર્તાત્વથી આ સર્વે એના સહોદર ૩૫ છે. (एककर्तृतया ग्रन्था अमी अस्याः सहोदराः ।)

સં. ૧૪૦૯ માં કામદેવચરિત્ર (કાં. વડો.) અને સં. ૧૪૧૩ માં સંભવનાથચરિત્રના કર્તા મેરૂતુંગ એમનાથી લિન્ન છે. જિતકલ્પસાર અને ઋષિમંડળસ્તોત્રના કર્તા માટે ચોક્કસ નિર્ણય નથી. સં. ૧૩૬૧ માં વર્ધમાનપુર (વઢવાણ)માં પાંચસર્ગમાં પ્રબંધચિંતામણિ (પી. ૨૮૬; વે. નં. ૧૭૫૩; ગૂ. ભા. સહિત રામચંદ્ર દીનાનાથ; અંગ્રેજી ભા. પ્રિ. ઇ. સન ૧૯૦૨), વિચારઐણી-સ્થવિરાવલી અને મહાપુરુષચરિત્ર (ઉપદેશશતી) પી. ૩, ૨૬૬; પી. ૬-૪૩, વેળર. ૨,

૧૦૨૪નં. ૧૯૮૬)ના રચયિતા મેરુતુંગસૂરિ નાગેન્દ્રગચ્છીય ચંદ્રપ્રભસૂરિના શિષ્ય હોવાથી અને લગભગ એક શતાબ્દી જેટલો બને વચ્ચે અંતર હોવાથી એમનાથી બિન્ન સમજવા. વિશેષ માટે જોખ્ખે પ્લાન્ય રાયજ્ઞ એશિયાટીક સોસાયટી જર્નલ ઈ. સ. ૧૮૬૭-૬૮ પૃ. ૧૪૭ જુઓ.

૧૭ જયકીર્તિસૂરિ

ઉપરોક્ત શ્રી મેરુતુંગસૂરિના શિષ્ય હતા. એમનો જન્મ સં. ૧૪૩૩, તિમિરપુરમાં શ્રીમાળી ભૂપાળશેઠ પિતા, ભરમાદે માતા. સં. ૧૪૪૪માં દીક્ષા સં. ૧૪૬૭ ખંભાતમાં સૂરિપદ સં. ૧૪૯૩ (૭૩ ?) પાટણમાં ગચ્છનાયકપદ. ૬૭ વર્ષની વયે સં. ૧૫૦૦ માં સ્વર્ગસ્થ થયા.

એમની કૃતિ શ્રીપાળચરિત્ર ગદ્ય, પાર્શ્વજનસ્તવન વગેરે. એમના પ્રતિ. લેખો સં. ૧૪૮૧-૮૭-૮૮-૯૩-૯૯-૧૫૦૧-૧૫૦૫ જુ. ૧, સં. ૧૪૭૩-૮૪-૮૭-૯૦-૯૧-૯૯- જુ. ૨; સં. ૧૪૮૧-૮૩ ના. ૧; સં. ૧૪૮૩-૯૦-૯૨ ના. ૨.

પ્રાકૃત શીલોપદેશમાળાના કર્તા જયસિંહસૂરિના શિષ્ય હોવાને લીધે એમનાથી બિન્ન છે.

એમના શિષ્ય—

૧ ઋષિવર્ધન એમણે સં. ૧૫૧૨માં ચિત્રકોટ (ચિતોડ)માં નસદમયાંતી રાસ, જિનેન્દ્રાતિથયપંચાશિકા (ડોસા. ભાવા.), ૨૪ જનનાં ૨૪ ચૈત્યવંદન (વિધિપદ્ય પ્રતિ), નેમિસ્તવન વગેરે રચ્યા.

૨ મહિમેરૂ-ક્રિયાગુપ્તજનસ્તુતિપંચાશિકા (જે. સ્તો. સં.ભા. ૧), જનમેધદૂતકાવ્ય દીકા, કલ્પસૂત્રાવચૂરિ વગેરેના રચયિતા.

૩ શીલરત્ન-એમણે મેરુતુંગસૂરિકૃત મેધદૂત કાવ્ય પર સં. ૧૪૯૧ ચૈત્ર વદિ ૫ જુધે અણહિલપુર પાટણમાં વૃત્તિ રચી. જેતું સંશોધન ઉપરોક્ત માણિક્યમુંદરસૂરિએ કર્યું હતું. (જુઓ પીટર્સન ત્રીબ્લે રીપોર્ટ,

પૃ. ૨૬૯-૫૦ તથા ઈ. એ. વો. ૧૯ પૃ. ૩૬૬). તે ઉપરાંત ત્રૈત્ય-
વંદન ચતુર્વિંશતિકા, સીમંધરજિનાષ્ટક, (પ્ર. આ. જ્ઞે. સ.) વગેરે
રચેલ છે.

૧૮ શ્રી જિનભદ્રસૂરિ

ખરતરગચ્છના ૫૫ મા પદ્ધર શ્રી જિનરાજસૂરિના^{૬૬} શિષ્ય
હતા. એમની પહેલાં ૯૭ જિનવર્ધનસૂરિને સં. ૧૪૬૧માં જિનરાજ-
સૂરિએ પોતાની પાટે સ્થાપિત કર્યા હતા, પણ ચતુર્થ વ્રતનો ભંગ
જાણી તેમને અપાત્ર ઠરાવ્યા અને તેમની જગ્યા સં. ૧૪૭૫ ના
માઘ સુદિ ૧૫ ને દિવસે એમને આપવામાં આવી. એમનો જન્મ સં.

૯૬ સં. ૧૪૩૨ ના ફાલ્ગુન વદિ ૬ ને દિને પાટણમાં શાહ
ધરણે કરાવેલા નંદીમહોત્સવ પૂર્વક સૂરિ પદ મળ્યું હતું. સવાલાખ
પ્રમાણુ-ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને સર્વ સિદ્ધાંતના પાર-
ગામી થયા. સં. ૧૪૬૧ દેલવાડા ગામમાં સ્વર્ગવાસ સં. ૧૪૬૯ વર્ષે
જિનવર્ધનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત એમની મૂર્તિ દેવકુળપાટકમાં હળુ
વિદ્યમાન છે. એમના પ્રતિમા લેખ સં. ૧૪૩૮-૪૧-૪૯ જુઓ ના.
૧ અને સં. ૧૪૫૮ જુ. ૧.

૯૭ એમણે સં. ૧૪૭૪ માં પિંચપલક ખરતર શાખા ચલાવી.
સં. ૧૪૭૪ માં શિલાદિત્યકૃત સપ્તપદાર્થો પર (ભાં. ૩, નં. ૨૯૧;
કાં. વડો.) અને વાગ્ભટાલંકાર પર (વેખર નં. ૧૭૧૯) વૃત્તિ
રચી. એમના શિષ્ય ન્યાયસુંદરે સં. ૧૫૧૬ માં વિદ્યાવિલાસ નરેન્દ્ર
ચોપાઈ રચી અને જિનચંદ્રસૂરિના શિષ્ય જનસાગરસૂરિ (સમય સં.
૧૪૮૯-૧૫૦૫) એ હેમબ્યાકરણ પર હુંદિકા હેમલધુવૃત્તિના ૪
અધ્યાયની દીપિકા (ખે. સંઘ. ભં.) તથા કર્પૂરપ્રકરણ પર
અવચૂરિ-લધુ ટીકા કે જેનો પ્રથમાદર્શ શિષ્ય ધર્મચંદ્રે લખ્યો તે
રચી (વે. નં. ૧૭૯૮ પ્ર. હી. હં; જૈ. ધ. પ્ર. સલા સં. ૧૯૭૫)
આ ધર્મચંદ્રે જૈનેતર કવિ રાજશેખરકૃત કર્પૂરમંજરી પર ટીકા રચી
(વે. નં. ૧૨૮૧, ભાં. ૩, નં. ૪૧૮-૧૯).

૧૪૫૦ ગોત્ર ભણુશાહી, મૂળનામ ભાડે, દીક્ષા સં. ૧૪૬૧. વાયક શીલચંદ્ર ગણિ પાસે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. અને સં. ૧૫૧૪ (૫) માં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા.

એમણે સં. ૧૪૮૫ થી ૧૪૯૩ સુધીમાં લખાવેલાં આગમોની તાડપત્રોની પ્રતો જ્ઞેશભેર ભંડારમાં અઘાવધિ સુરક્ષિત છે. (જુઓ જો. નં. ૪, ૧૨, ૧૯, ૨૩, ૩૧, ૩૬, ૩૮, ૪૨, ૪૩).

એમના ઉપદેશથી ગિરનાર, ચિત્રકૂટ (ચિતોડગઢ), માંડવ્યપુર(મંડોવર) આદિ અનેક સ્થળોમાં આવકાએ મોટાં મોટાં જીનભવનો બંધાવ્યાં હતાં, જ્ઞેશભેર, જળાસિપુર (જલોર) દેવગિરિ, અહિપુર (નાગોર) અને અણુહિલપુરપાટણ આદિ સ્થાનોમાં એમણે વિશાળ પુસ્તક ભંડાર સ્થપાવ્યાં હતાં. મંડપદુર્ગ (માંડવગઢ) પ્રહ્લાદનપુર (પાલનપુર), તલપાટક (મારવાડ-જેઠપુર રાજ્યમાં આવેલ તરવાડા) આદિ નગરોમાં અનેક જીનમિત્રોની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. ૯૯૫૦તાની શુદ્ધિથી અનેકાંતજ્ય-પતાકા જેવા પ્રખર તર્કના ગ્રંથો અને વિશેષાવશ્યક લાખ્ય જેવા મહાન

૯૮ થી ઉજ્જયન્તાચલ ચિત્રકૂટ-માણ્ડવ્યપૂર્જાડિર મુખ્યકેષુ ।
સ્થાનેષુ ચેપામુપદેશવાફ્યાન્નિર્માપિતાઃ આદ્યવરૈર્વિહારાઃ ॥

અણિદિલપાટકપ્રમુખસ્થાનેષુચરકાર્યન્ત ।

શ્રીજ્ઞાનરત્નકોશા વિધિપક્ષશ્રાદ્ધસદ્ધચેન ॥

મણ્ડપદુર્ગપ્રહ્લાદનપુરતલપાટકાદિનગરેષુ ।

ચર્જિનવરચિમ્યાનાં વિધિપ્રતિષ્ઠાઃ ક્રિયન્તે સ્મ ॥

—જિનભદ્રગુરુચર્યુનાદૃક-જ્ઞેસભેર જિનાલયપ્રશસ્તિ. સં. ૧૪૯૭
શ્રીમજ્જેસલમેરુદુર્ગનગરે જાવાલિપુર્યા તથા

શ્રીમદ્દેવગિરૌ તથા અહિપુરે શ્રીપત્તને પત્તને ।
માણ્ડાગારમયીમરદ્ વરતર્નનાવિધૈઃ પુસ્તકૈઃ

સ શ્રીમજ્જિનભદ્રસૂરિસુગુરુર્માગ્યાદ્ભુતોઽમૃદ્ ભુવિ ॥

—સમયમુંદર, કૃત અદ્વૈતશ્રી પ્રશસ્તિ

સિદ્ધાંતિક અથો એમણે અનેક મુનિઓને શીખવ્યા હતા. અને કર્મ-
પ્રકૃતિ જેવા ગહન અથોના રહસ્યપર વિવેચન કરીને પર પદ્વીય
મુનિઓને પણ ચમત્કાર પમાડતા હતા.

રાહલશ્રી વૈરિસિંહ (જેસલમેરનો રાજા કે જેણે સં. ૧૪૯૫ માં
જેસલમેરમાં પંચાયતનપ્રાસાદ લક્ષ્મીકાંત પ્રીત્યર્થ બંધાવ્યું કે જે હાલ
લક્ષ્મીનારાયણનું મંદિર કહેવામાં આવે છે જુઓ જે. પરિ. ૪) અને
ત્ર્યંબકદાસ જેવા નૃપતિ એમના ચરણમાં પડતા, એમના ઉપદેશથી શા.શિવા
આદિ ચાર ભાઈઓએ જેસલમેરમાં સં. ૧૪૯૪માં મોટું ભવ્ય જિનમંદિર
બંધાવ્યું અને તેમાં સં. ૧૪૯૭ માં આ ચુરિએ સંભવનાથ પ્રમુખ
૩૦૦ જિનર્ષિઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. (જુઓ તે સંબંધીના શિલાલેખની
પ્રશસ્તિ ભાં. ૨, પૃ. ૯૬, ૯૭; જે. પરિશિષ્ટ ૩) સં. ૧૪૮૪ વર્ષે
માધમાસની દશમીએ જ્યસાગરોપાધ્યાયે એમને વિગ્રહિત્રિવેણી અંથ
અર્પણ કર્યો અને સં. ૧૪૯૫ માં જ્યસાગરે રચેલી સંદેહોદ્ધાવલી
વૃત્તિ એમણે સંશોધી હતી. સં. ૧૫૦૧ માં તપાસનકૃત પશ્ચિમતક
વૃત્તિ શોધી હતી. દ્વાદશાંગી પદ્યપ્રમાણ કુલક (પ્ર. જૈ. સ્તો. સંદો.
ભા. ૧) અને ૨૨૦ પ્રાકૃત ગાથા બદ્ધ જિનસમ્પતિકા, વગેરે
અંથ રચેલ છે. ભાવપ્રભાચાર્ય, કીર્તિરતનાચાર્ય વગેરેને એમણે
આચાર્ય પદવી આપી હતી.

૧ જનચંદ્રસૂરિ, ૯૯ ૨ કમળસંયમોપાધ્યાય, ૧૦૦ ૩ હિપાં સિદ્ધાંત-

૯૯ એમનો જન્મ સં. ૧૪૮૭, જેસલમેરવાસ્તવ્ય ચમ્મડગોત્રીય
શાહ વચ્છરાજ પિતા, બાહલદેવી માતા. મં. ૧૪૯૨ દીક્ષા. સં. ૧૫૧૪
વૈશાખ વદિ ખીજે કુંભલમેર વાસ્તવ્ય (મેવાડ રાજ્યાંતર્ગત અરવલ્લી
પહાડીવાળા પ્રસિદ્ધ સ્થળના રહેવાસી) કુકુડા-ચોપડાગોત્રીય શાહ સમ-
રસિંહે કરાવેલા નંદીમહોત્સવપૂર્વક શ્રીકીર્તિરતનાચાર્યે પદસ્થાપના
કરી. આ ઉપરાંત આણુ ઉપર નવકુળા પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર
શ્રી ધર્મરતનસૂરિ, ગુણુરતનસૂરિ વગેરે અનેકની પદસ્થાપના કરી.
સં. ૧૫૩૦ જેસલમેર નગરે સ્વર્ગસ્થ થયા. એમણે પ્રતિષ્ઠિત કરેલા
તીર્થપદ્ધિકાના લેખો માટે જુઓ (જે. પરિ. ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮).

૧૦૦ એમણે સં. ૧૪૭૬ માં દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી. સં.

૩૩, ૧૦૧ ૪ પં. પૂર્વમૂર્તિગણિ, ૫ લક્ષ્મીસુંદરગણિ, ૬ પં. મતિવિશાલ-
ગણિ ૭ પં. લબ્ધિવિશાલગણિ, ૮ વાચનાચાર્ય રત્નમૂર્તિગણિ, ૧૦૨
૮ પં. મતિરાજગણિ, ૧૦૩. મુનિરાજગણિ, ૧૧ પં. સહજશીલમુનિ, ૧૨

૧૫૧૮માં જિનચંદ્રસૂરિની આઘાથી પૂર્વદેશમાં વિહાર કરી અનેક
યાત્રાઓ કરી હતી. જિનસમુદ્રસૂરિના આદેશથી ૧૪૦૦૦ શ્લોકપ્રમાણ
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર પર સર્વાર્થસિદ્ધિ નામની ટીકા રચી. (પ્ર. ય. વિ.
અન્યમાલા) જેનું સંશોધન બાનુભેડ વાચકે કરેલ છે. સં. ૧૫૪૯માં
રચેલ કર્મસ્તવ વિવરણ જે. ભં. માં છે (જુઓ. જૈન-
મંથાવલી પૃ. ૧૧૯) સં. ૧૫૧૧માં સં. નગરાજની પુત્રી સોનાબે
જિનવલ્લભસૂરિકૃત સંક્ષિપ્ત ધીરચરિત્રની પ્રત સોનેરીશાહીથી લખી એમને
ઘોરાવી હતી. અને સં. ૧૫૨૨માં દિલ્લીમાં જિનચંદ્રસૂરિ સાથે ચો-
મામું કર્યું હતું તે વખતે સૂરિનો આઘાથી સં. દાલીદાસની સ્ત્રી.
સં. હરસિણીએ સુંદર ચિત્રયુક્ત સોનેરી કલ્પસૂત્રની પ્રત બેટ ધરી.
જે હાલ રાતમૂર્તિ હંસવિ. મહારાજના ભંડારમાં (વડોદરા)
મોજુદ છે. આ પ્રતની આલુમાલુના અન્નેડ અને અદ્વિતીય શુશોભન
કળાના નમૂનાઓ મટિ જુઓ સારાભાષ મ. નવાબદ્વારા સંપાદિત
તાજેતરના પ્રસિદ્ધ ગ્રંથેલ 'જૈનચિત્રકલ્પદ્રુમ' નામના ગ્રંથમાંની ચિત્રંગી
ચિત્રપ્રોટો. એમના ઉપદેશથી યવનપુર (જેનપુર)માં શ્રીમાળી મહારાજે
સર્વસિદ્ધાંત લખાવ્યા. તે પછી ભગવતીસૂત્રની પ્રત ગુ. નં. ૩૬૮માં
વિદ્યમાન છે. એમના શિષ્ય મુનિભેડ ઉપાખ્યાયે સં. ૧૫૪૯ વર્ષે
લખેલી ચૃણિની. પ્રત જે. નં. ૧૦૧ માં છે.

૧૦૧ એમના અંગે હવે પછી આગળ લખવામાં આવશે.

૧૦૨ એમના શિષ્ય મેદંતુંદરે સં. ૧૫૨૫ માં માંડવગઢમાં
પદાવસ્થક ખાલાવખોધ રચ્યો.

પં. પદ્મમેરુમુનિ, ૧૦૩ ૧૩ પં. સુમતિસેનગણિ, ૧૪ વિવેકતિલકમુનિ,

૧૦૩ એમના શિષ્ય મતિવર્ધન-મેરુતિલક-દયાકળશ-અમરમા-
ણિક્યનાશિષ્ય કનકસોમે સં. ૧૬૩૮ વિજ્યાદશમીએ આપાદભૂતિ
ચોદાલિયું, સં. ૧૬૪૪ અમરસરમાં આર્દ્રકુમાર ચોપાઈ, અને સં.
૧૬૪૯ મુલતાનમાં મંગલકળશ ચોપાઈ રચી, બીજા શિષ્ય સાધુકીર્તિ-
ગણિએ મોગલસમ્રાટ અકબરની સલામાં તેની પાસેથી વાદીન્દ્રનું ગિરફ
મેળવી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી હતી. સં. ૧૬૧૭માં જિનચંદ્રસૂરિએ રંગેશ
પૌષધવિધિ વૃત્તિનું સંશોધન કર્યું હતું. અને સં. ૧૬૧૮માં સત્તરભેદી પૂજા
રચી. સં. ૧૬૨૪માં આપાદભૂતિ પ્રગન્ધ, ૧૬ કડીનું શત્રુંજય સ્તવન
તથા ૪ કડીની પ્રાસ્તાવિક સ્તુતિ વગેરે રચેલ છે,

એમના શિષ્યે સં. ૧૬૧૯માં સંઘપદ્ધત પર અવચૂરિ લખી (આ.
ક. પાલી.) સાધુસુંદરે જિનહિંસસૂરિ રાજ્યે (સં. ૧૬૭૦ ને ૧૬૭૪
ની વચ્ચે) શબ્દરત્નાકર (પ્ર, થ. વિ, ગ્રં.) ઉક્તિરત્નાકર ગ્રંથ
(પી. ૩, નં. ૫૭૮; પી. ૪ પૃ. ૧૪; વે. નં. ૧૦૩), સં. ૧૬૮૦માં
ધાતુપારાયણ પર ધાતુરત્નાકર તે પર સ્વોપજ્ઞ ટીકા નામે ક્રિયાકલ્પલતા
સહિત (પા. ૫, ૧૫૬-૧૬૦) અને સં. ૧૬૮૩માં જ્ઞેશલમેરુ દુર્ગસ્થ
પાર્શ્વનાથની સ્તુતિ (વિવેક. ઉદ્દે) આ સાધુસુંદરના ત્રણ શિષ્યની
પરંપરા મળે છે. તે પૈકી પ્રથમ અને એ સાધુસુંદરના વિમળકીર્તિ-
વિજયહર્ષના શિષ્ય નામે ધર્મવર્ધને (ધર્મસિંહે) લકતામર સ્તોત્રની પાદપૂ-
ર્તિરૂપ. કાવ્ય અને રાસાદિ પુષ્કળ બનાવેલ છે. બીજા શિષ્ય મહિમ-
સુંદર-નયમેરુ લાવણ્યરત્નના શિષ્ય કુશલસાગરે (કેશવે) સં. ૧૭૪૫
વિજ્યાદશમી સોમવારે નવાનગરમાં ઉદયલાણ રાસ રચ્યો. સં. ૧૭૩૨
માં કેશવબાવની રચી.

ત્રીજા શિષ્ય હેમસૂરિ-જ્ઞાનમેરુએ સં. ૧૬૭૪ આસો સુદિ
૧૩ વિગયપુરીમાં ગુણકરંડ-ગુણાવલી રાસ રચ્યો.

૫ ક્રિયાતિલક મુનિ, ૧૬ જ્ઞાનુપભમુનિ, ૧૦૪ ૧૭ સમયધ્વજ, ૧૦૫
૮ દયાકમળ, ૧૦૬ વગેરે એમના વિદ્વાન શિષ્યો હતા. ૧૦૭ સં. ૧૫૩૬માં
જેશ્વમેરમાં દેવકર્ણના રાજ્યમાં અષ્ટાપદ પ્રાસાદની પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર
જનસમુદ્રમુરિ એમના પ્રશિષ્ય હતા. અને પરમહંસ સંબંધ ચરિત્ર-
૧૨ નયરંગ પદ્ય એમનાજ સંતાનીયા હતા. જે નયરંગના શિષ્ય
વેમળવિનયના શિષ્ય રાજસિંહે સં. ૧૬૮૭ જેઠ સુદિ ૮ બાહડ-
૩૨માં આરામશેખા યોપાર્છ રચી.

જોધપુર (મારવાડ) રાજ્યના ખેડગઢની નજીક નગરગામના જૈન-
મંદિરના બોયરામાં એમની મૂર્તિ સ્થાપિત છે. જે મૂર્તિ ઉકેશવંશના

૧૦૪ એમના ૪ શિષ્ય નામે માતસેન, મહિમાલાલ, કુશલસિંહ અને
દેવધર્મ, તે ચારેના ત્રણ શિષ્ય મેધનંદન, દયાનંદન અને જયવિજયજી.
૧ પૈકી મેધનંદનના શિષ્ય રત્નાકર પાઠકે સાંતિસુરિના પ્રા. જીવવિચાર
૧૨ સંસ્કૃત વૃત્તિ રચી. (કાં. વડો; પ્ર. યશોવિ. પાઠશાળા-મહેસાણા.)

૧૦૫ એમના શિષ્ય જ્ઞાનમંદિર-ગુણુશેખર વાચકના શિષ્ય નયરંગે
અર્જુન માલાકાર કથા (જાં. ૬, નં. ૧૪૭૬), સં. ૧૬૨૪માં
લાલપનાકાપુરીમાં પરમહંસ સંબોધચરિત રચ્યું. અને એમના શિષ્ય
વેમળવિનય-ધર્મમંદિર-પુણ્ડળશ શિષ્ય જયરંગે (જેતસી) સં. ૧૭૦૦
દેવાળી દિને જેશ્વમેરમાં અમરસેન ૫યરસેન યોપાર્છ, સં. ૧૭૨૧
વેકાનેરમાં ક્યવલરાસ રચ્યો, અને એમના શિષ્ય તિલકચંદે સં. ૧૭૪૧
ખતોરમાં પરદેશીનૃપ સંબંધ રચ્યો.

૧૦૬ એમના શિષ્ય શિવનંદન-દેવકીર્તિ શિષ્ય દેવરત્ને સં.
૧૬૬૮ કાર્તિક માસે વાલસીસરમાં શીલવતી યોપાર્છ રચી.

૧૦૭. જિનરંગના સમયમાં પં. વિનયવલ્લભે લખેલી પદ્માવતીમાં
જિનમુરિના ૧૮ શિષ્યો હોવાનો ઉલ્લેખ છે—

તસ્ય અશ્વત્થ શિષ્યાઃ સિદ્ધાન્તરુચિપાટક-કમલસંયમો;

પાષ્પાયાદયો વિદ્વાંસઃ ॥

કાયસ્થ કુળના કોઈ શ્રાવકે (નામોલ્લેખ નથી) સં. ૧૫૧૮ માં બનાવરાવેલ છે. જુઓ ભાવનગર પ્રાચીન શોધ સંગ્રહ ભા. ૧, સંવત ૧૯૪૨ માં છપાયેલ પૃષ્ઠ (પરિશિષ્ટ) ૭૧ અને સં. ૧૫૨૪ માં જિનચંદ્રસૂરિના રાજ્યમાં તેમના આદેશથી કમળસંયમોપાધ્યાયે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી એમની પાદુકા વૈભારગિરિ (રાજગૃહ) ઉપર હજી વિદ્યમાન છે.

એમના પ્રતિમા લેખો પુષ્કળ સાંપડે છે. જુઓ સં. ૧૪૭૯-૮૪ ૯૭-૧૫૦૩-૧૫૦૪-૧૫૦૭-૧૫૦૯-૧૫૧૧-૧૫૧૨-૧૫૧૫ ના. ૧, સં. ૧૪૮૨-૯૩-૯૯-૧૫૦૩-૦૭-૦૯-૧૧-૧૭ ના. ૨, સં. ૧૫૦૫ ૦૯. જુ. ૨, સં. ૧૪૭૯-૮૮-૯૨-૯૬-૯૯-૧૫૦૫-૦૯-૧૦-૧૧ ૧૨. જુ. ૧.

છેવટમાં જણાવવાનું કે એમના શિષ્ય પદ્મમેરૂની પરંપરામાં થએલા અમરમાણિક્યના સાધુકીર્તિ ઉપરાંત અન્ય શિષ્ય પ્રશિષ્યાદિ સંબંધે નીચે મુજબ માહિતી મળે છે—

ક્ષમારંગ-રત્નલાલના શિષ્ય રાજકીર્તિ ગણિએ સં. ૧૬૮૧ માં લખેલી અભિધાન ચિંતામણી (નામમાળા) ની પ્રતિ આ. વિ. વી. સ્ક. શા. મં. રાધનપુરમાં છે. (પ્રશ. ભા. ૨, પૃ. ૧૮૯), અને ઉપરોક્ત કનકસોમ (સં. ૧૬૩૮-૧૬૪૮) ના શિષ્ય લક્ષ્મીપ્રભ—સોમકળશના શિષ્ય માનસિંહે સં. ૧૭૧૪માં લખેલી પરિશિષ્ટ પર્વની પ્રત જૈ. આ. પુ. સુરતમાં છે. (પ્રશ. પૃ. ૨૨૩)

એ શિવાય એમની શાખાના હેમરાજ^{૧૦૮} અને વિજય-

૧૦૮ જુઓ જૈન વિદ્યાશાળા જ્ઞાનભંડાર (અમદાવાદ) માંની પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રવૃત્તિની પુષ્પિકા—સંવત્ ૧૬૬૬ વર્ષે આશરે સુદિ વિજયદશમી દિવસે ઓજિનભદ્રસૂરિશાખાવાં શ્રોવાચનાચાર્ય હેમરાજગણીનાં શિષ્ય પં. લાભતિલકમુનીનાં શિષ્ય પં. ચારિત્રકીર્તિ મુનીનાં પં. સુલ્લક્ષ્મીકીર્તિમુનિના લિખિતા પ્રતિરિચં । શુભં ભવતુ । કલ્યાણમસ્તુ શ્રીદેવગુરુપ્રસાદાત ।

—પ્રશસ્તિ સંગ્રહ ભા. ૨, પૃ. ૧૯૨.

મંદિરની^{૧૦૬} પણ શિષ્યસંતતીનાં કેટલાંક નામો પ્રાપ્ત થાય છે; પરંતુ તે ક્યા શિષ્યની પરાપરામાં આવેલાં છે તે સંબંધી ચોક્કસ નિર્ણય નહીં હોવાથી વંશવૃક્ષમાં સંકલિત કર્યા નથી.

૧૯ ઉપા. સિદ્ધાંત૩૩.

ઉપરોક્ત નિમ્નલેખસૂરિના શિષ્ય હતા. એમણે શ્રી. જીરાવસ્તી^{૧૧૦}

૧૦૬ જુઓ શ્રી મોહનલાલજી જ્ઞાનભંડાર (મુરત)માંની ઉપવાઈ સૂત્રની પ્રતિનો પ્રાન્તગત નિમ્નલિખિત ઉલ્લેખ—

સં. ૧૭૧૭ વર્ષે થાવળ સુદિ ૧૫ દિને શુક્રવારે શ્રી ધડંસીસર મધ્યે શ્રીજિનમપ્રસૂરિશાસ્ત્રાયં । વાં ૦ શ્રી વિજય-મંદિરગણીનાં શિષ્ય પં. સૌમાગ્યમેરુણીનાં શિષ્ય પં. ફલાચી-નિધાનગણિ તચ્છિષ્ય પં. જીયરત્ન તચ્છિષ્ય કમલમંદન-મુનિનાં લિખિતમિદમ્ ॥

—પ્રશસ્તિ. ભા. ૨, પૃ. ૨૨૬.

૧૧૦ જુઓ સાધુસોમ કૃત મહાવીરચરિત્ર ટીકાની પ્રશસ્તિગત નિમ્નલિખિત કાવ્ય—

શ્રીચરતરગચ્છેશશ્રીમંજિનમપ્રસૂરિશિષ્યાણામ્ ।

જીરાપહ્લીપાર્શ્વપ્રમુલધ્વવરપ્રસાદાનામ્ ॥ ૧ ॥

શ્રીગ્યાસંદીનસાહેર્મહાસંભાલધ્વવાદિવિજયાનામ્ ।

શ્રીસિદ્ધાન્તરુચિમહોપાધ્યાયાનાં વિનેયેન ॥ ૨ ॥

સાધુસોમગણીશેનાકલેશેનાર્થપ્રવોધિની ।

શ્રીધીરચરિતે ચક્રે ધૃતિશિત્તપ્રમોદિની, ॥ ૩ ॥

x x x x

ચાર્વીં ચરિત્રપદ્યકવૃત્તિવિદિતા નયૈકતિથિ (૧૫૧૯) વર્ષે ।

દર્પણ મહર્પિંગણઃ પ્રજાચ્યમાના ચિરં જયતુ ॥ ૪ ॥

પાર્શ્વ પાસેથી પ્રસાદ મેળવ્યો હતો અને માંડવગઢના ૧૧૧ગ્ધાસદીન-
શાહની મહાસલામાં વાદિઓનો વિજય પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

એમના જન્મ, દીક્ષા, અવસાન, જન્મભૂમિ, કુળ અને માતા-
પિતા સંબંધે તપાસ કરવા છતાં ક્યાંય સાધન પ્રાપ્ત થયા નહિ
એટલે નિરૂપાય છું. વિઙ્ગમિત્રિવેણીમાં જ્યસાગરોપાધ્યાયે પણ તેઓનો
સિદ્ધાંતરૂચિગણિ એવા સામાન્ય વિશેષણથી તેઓનો નિર્દેશ કર્યો છે તેથી
ત્યાર બાદ એમને મહોપાધ્યાય પદ મળ્યું હોય એમ સંભાવના થાય છે.

એમના શિષ્યો—

૧ સાધુસોમ—એમણે સં. ૧૫૧૨માં અમદાવાદમાં ખીમરાજની
શાળામાં પુષ્પમાળા પર વૃત્તિ, સં. ૧૫૧૬માં જિનવલ્લભસૂરિકૃત
અહાવીરચરિત્ર— (ચરિત્ર પંચક) પર વૃત્તિ અને નંદીશ્વરસ્તવવૃત્તિ
(બાલચંદ્ર યતિ ભં. કાશી) રચી.

૨ વિજયસોમ—એમની સહાયતાથી માંડવગઢના મંડન શેઠે
(મંડન ૧૧૨ કવિએ) શાસ્ત્રસંગ્રહ લખાવ્યો હતો. તેમાંની સં. ૧૫૩૨માં
લખાયેલી ભગવતીસૂત્રની પ્રત પાટણના શેઠ હાલાભાઈના ભંડારમાં,
દર્શનશુદ્ધિપ્રકરણ વૃત્તિની પ્રત આ. વિ. પી. સૂ. સં. ગા. ભં.
રાધનપુરમાં (પ્રશસ્તિસંગ્રહ ભા. ૨, પ્રત નં. ૧૫૦), અને ખરતર-
ગચ્છીયા સમાચારીની પ્રત જૈ. આ. પુ. સુરત (પ્રશ. ભા. ૨, પ્ર.
નં. ૧૫૨) માં અદ્વાવધિ સુરક્ષિત દૃષ્ટિગોચર થાય છે.

૩ અભયસોમ—એમના શિષ્ય હર્ષરાજે સંઘપટ્ટક પર લઘુવૃત્તિ
રચી (પી. ૫, ૨૧૫).

૧૧૧ માંડવગઢના પાતશાહ ખિલજી મહમૂદના પુત્ર.

૧૧૨ એ પોતે એક વિદ્વાન હતો. એણે વ્યાકરણ, કાવ્ય, સાહિત્ય,
અભંકાર, અને સંગીત આદિ વિષયો પર મંડન શબ્દાંકિત અનેક
ગ્રંથ લખેલ છે. એની વિદ્યમાનતામાં જ એના મિત્ર મહેશ્વરકવિએ
સાત સર્ગમાં કાવ્ય મનોહર રચેલ છે. જેમાં એના પૂર્વજો અને
એનો જીવનવર્ત્તાંત સંબંધમાં વર્ણવેલ છે.

૨૦. ઉપા. જયસાગર

નં. ૧૮ માં જણાવેલા ખરતરગચ્છીય જિનરાજમુરિના શિષ્ય હતા. જિનવર્ધનમુરિ પાસે વિદ્યાધ્યયન કર્યું હતું. અને શ્રીજિનભદ્ર-મુરિએ ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું હતું. પ્રહલાદનપુર (પાલનપુર-ઉત્તર ગુજરાત) માં માહા શ્રાવકની વસતિ (ઉપાશ્રય) માં રહી પોતાના શિષ્ય સત્ય-શ્રિની પ્રાર્થનાથી સં. ૧૫૦૩માં રચેલા પૃથ્વીચંદ્રચરિત્રની પ્રશસ્તિમાં પોતે નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કરે છે—

તત્પદ્મશાસ્ત્રલવણઃ સ્વલકૌ સ્તુભસન્નિભઃ ।

શ્રીજિનરાજમૂરીન્દ્રો યોઽમૃદ્ દીક્ષાગુરુર્મમ ॥ ૩ ॥

તદનુ ચ શ્રીજિનવર્ધનમૂરિઃ શ્રીમાનુદ્દુદારમતાઃ ।

લક્ષણસાદિત્યાદિગ્રન્થેષુ ગુરુર્મમ પ્રથિતઃ ॥ ૪ ॥

શ્રીજિનમદ્રમુનીન્દ્રાઃ ચરતરગણગગનપૂર્ણચન્દ્રમસઃ ।

તે ચોપાધ્યાયપદ્મપ્રદાનતો મે પરમપૂજ્યાઃ ॥ ૫ ॥

શ્રીજયસાગરગણિના તેન મયા યાંચકેન શુચિ વાચ્યમ્ ।

પૃથ્વીચન્દ્રચરિત્રં ચિરચિત્તમુચિત્તમધિસ્તારમ્ ॥ ૬ ॥

પ્રહલાદનપુરનગરે ત્રિચિન્દુતિથિ (૧૫૦૩) વત્સરે પૂર્તો ગ્રન્થઃ ।

માહાધ્યાયકયસર્તો સમાધિસન્તોપયોગેન ॥ ૭ ॥

અન્યથાના મત્યગચંચંભૂય સાહાય્યકારી ગણિરત્નચન્દ્રઃ ।

ઉપગમોઽયં ફલધાન્ મમામન્ ક્રિયા દિ સાહાય્યકસચ્ચ-

પેક્ષા ॥ ૮ ॥

ઉપાધ્યાયપદ અપાપાનો સંવદ્સેખ નથી. પરન્તુ અનુમાન થાય છે કે—સં. ૧૪૭૫માં જિનવર્ધનમુરિને પદ્મપદ કરી સાગરચંદ્ર-મુરિએ શ્રીજિનભદ્રમુરિને સ્થાપન કર્યા તે સમયે પોતાના પક્ષમાં સેવા એમને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું હોય તેમજ સં. ૧૪૭૮માં એમણે રચેલી પરંરત્નાવલીમાં ઉપાધ્યાય વિગેલજી વિશિષ્ટ એવામાં આવે છે. એમની સાદિત્યમેવા—

૧. સં. ૧૫૦૩માં પૃથ્વીચંદ્ર ચરિત્ર (વીરખાઇ પાઠશાળા પાલી-
તાણા; કાં, વડો. નં. ૨૯), સં. ૧૪૭૮માં પાટણમાં ૬૨૧ ગાથાની
પર્વરેત્નાવલી કથા. (કાં. વડો; બુહ. ૪, નં. ૧૬૭). સં. ૧૪૮૪માં
સિંધુદેશના મલિકકવાહણપુરથી તે વખતે અણહિલપુરમાં ચાર્તુમાસ રહેલા
ગચ્છનાયક જિનભદ્રસૂરિ પ્રત્યે મોકલેલ વિજ્ઞપ્તિત્રિવેણી, (પ્ર. આ.
સભા. ભાવ.) તીર્થરાજસ્તવન, ઉવસગ્ગહરંસ્તોત્રવૃત્તિ, જિનદત્તસૂરિકૃત
ગુરુપારતંત્ર્યાદિ સ્તવો પર વૃત્તિ, જિનદત્તસૂરિકૃત સ્મરણાસ્તવ પર
વૃત્તિ (વિવેક. ઉદ્દે; કાં. જાણી) ભાવારિવારણ પર વૃત્તિ, સં. ૧૪૯૫માં
જિનદત્તસૂરિકૃત સંદેહદોલાવલી પર લઘુવૃત્તિ (પ્ર. જિનદત્તસૂરિ ભંડાર
ગ્રંથમાળા સૂરત નં. ૯), જિનકુશલસૂરિ ચતુષ્પદી સં. ૧૪૮૭માં ચૈત્ય-
પરિપાટી અને શાંતિજિનાલય પ્રશસ્તિ વગેરે ગ્રંથો રચ્યા. સં. ૧૪૭૩માં
જેશલમેરના પાર્શ્વજિનાલયની પ્રશસ્તિ શોધી.

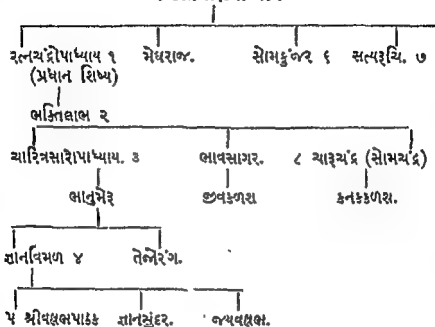
આશાપદ્મીના^{૧૧૩} જ્ઞાનકોશ માટે તેમજ પાટણના કોશ માટે એમણે
પોતાના ઉપદેશદ્વારા શ્રાવકાને પ્રતિબોધ આપી હજારો પુસ્તકોનું પુન-
લેખન સં. ૧૪૯૫-૯૭ સુધીમાં કરાવ્યું હતું, સં. ૧૪૯૫માં એક શાસ્ત્રની
પ્રત એમણે લખાવેલી તે પાટણના ભંડારમાં વિદ્યમાન છે. વિશેષ
માટે જુઓ જિનવિ. સંપા. શ્રીવલ્લભરચિત શિલોચ્છટીકા, વગેરેના
આધારે એમની વિજ્ઞપ્તિત્રિવેણીની પ્રસ્તાવના.

૧૧૩ હાલમાં જે સ્થાને અહમદશાહે વસાવેલ અમદાવાદ છે
તે જ સ્થળે પૂર્વે કર્ણાવતી નગરી હતી. જેનું ખીજું નામ આશાપદ્મી હતું.

શિષ્ય સંતતિનું વૃક્ષ.

—:૦:—

જયસાગરોપાધ્યાય

[આ વૃક્ષમાં આપેલી વ્યક્તિઓ સંબંધે કિંચિત્ ઉપલબ્ધ હકીકત.

૧ રતનચંદ્રોપાધ્યાય—

વિરમિત્રિવેણીમાં એમને કુલક-નવદીક્ષિત જણાવેલ છે તેથી સં. ૧૪૮૪ લગભગમાંજ એમણે દીક્ષા દીધેલી હોવી જોઈ એ, અને શાસ્ત્રાભ્યાસમાં સારી પ્રગતિ કરી હુંક સમયમાં જ ઉચ્ચકક્ષાએ પહોંચ્યા હશે. યોગ્યતા પ્રાપ્ત કર્યા બાદ ગચ્છપતિ તરફથી એમને ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું હશે. ઉપાધ્યાય પદ વિશિષ્ટ ઉલ્લેખો સર્વથી પ્રથમ ૧૫૨૧ની સાલના મળે છે. તેથી તે પહેલાં એટલે ૧૫૧૫ પછી ૭ વર્ષના વચ્ચે એમને ઉપાધ્યાય પદ મળ્યા સંબંધે અનુમાન થઈ શકે છે. પૃથ્વીચંદ્ર ચરિત્રની રચનામાં એમની સહાય હતી. એમના ઉપદેશથી લખાયેલી

સં. ૧૫૨૧ના ઉલ્લેખયુક્ત સિદ્ધહેમ વ્યાકરણની પ્રત પાટણ વાડી-
પાશ્વનાથના ભંડારમાં છે. એમના અધ્યયન માટે સં. ૧૫૦૧ની
ઉલ્લેખયુક્ત ક્રિયારત્નસમુચ્ચયની ખાસ જયસાગરજીના પોતાના
હસ્તાક્ષરે લખાયેલી પ્રત પાટણના ભંડારમાં છે.

૨ એમના માટે સં. ૧૫૩૨ માં લખાયેલી પ્રાકૃત વ્યાકરણની
પ્રત પાટણના સંઘના ભંડારમાં છે તેના ઉપર સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે.
એમના રચેલા કાર્ધ પણ ગ્રંથ હજી મુઘી અમારા જોવામાં નથી
આવ્યા. જૈ. ગ્રં. પૃ. ૨૯૮માં એમણે ખાલશિક્ષા વ્યાકરણ રચ્યાનું
જેશલમેરની દીપમાં જણાવેલ છે.

૩ એમના અધ્યયન માટે લખાયેલ શશધર નામના તર્કગ્રંથની
પ્રત હાલાભાર્તના ભંડારમાં (પાટણમાં) સંગ્રહિત છે. તેના ઉપર
પણ ઉલ્લેખ છે.

૪ એ સારા વિદ્વાન હતા. સં. ૧૬૫૪માં ખીકાનેર (રાજપુ-
તાના મારવાડ)માં રાજસિંહના રાજ્યમાં એમણે મહેશ્વર કવિ દ્વિત
શબ્દપ્રભેદકાપ ઉપર વિસ્તૃત વૃત્તિ રચી હતી (પી. ૨, ૧૨૪) આ
દીકાની એમના જ ઉપદેશથી સં. ૧૬૫૭માં લખાયેલી (ઉલ્લેખયુક્ત)
પ્રત પાટણના સાગરગચ્છના ઉપાશ્રયમાં મોજુદ છે.

૫ ઉપરોક્ત દીકા રચવામાં એ સહાયક હતા. અને જિનેશ્વર-
સૂરિ (યા જિનદેવ ?) દ્વિત શિલોચનામકાશ પર દીકા, સં. ૧૬૬૧માં
જોધપુરમાં સૂરસિંહના રાજ્યમાં હેમચંદ્રાચાર્યના લિંગાનુશાસનપરની
દુર્ગપ્રબોધનામની વૃત્તિ (કાં. છાણી) વે. નં. ૧૬૯૨, સં. ૧૬૬૭
માં અભિધાનનામમાલા પર સારોદ્યાર નામની વૃત્તિ રચી હતી, વિશેષ
ધ્યાન ખેંચે તેવી વાત તો એ છે કે પોતે ખરતરગચ્છના હોવા છતાં
અને તપાગચ્છ સાથે ઝઘડા ચાલતા હોવા છતાં તપાગચ્છના આચાર્ય
વિજયદેવસૂરિની સ્તુતિરૂપે ૧૯ સર્ગમાં સં. ૧૬૯૯ માં પુરું કરેલું વિજય-
દેવસૂરિ મહાત્મ્ય ટુંકી દીકા સહિત રચ્યું (જુહ. ૩, નં. ૧૫૬; પ્ર.

જેન સા. સં. સમિતિ), અને જિનમાણિક્યસૂરિ^{૧૧૪} રાજ્યે રચેલું
અરનાથસ્તુતિ સવૃત્તિ (શુ. ૪. નં. ૨૨૬) નામે હુંક કાવ્ય
ઉપલબ્ધ થાય છે.

૬ એ પણ સારા વિદ્વાન હતા. એમણે જ્ઞેશલમેરના સંભવ-
નાથમંદિરની પ્રશસ્તિ રચી છે. અને વિ. ત્રિ. માં પૃ. ૬૧-૬૩
સુધીમાં એમણે રચેલાં ચિત્રકાવ્યો નજરે પડે છે. તે ઉપરાંત સં. ૧૪૮૫
માં ઠા. સારંગે લખાવેલી શીલાચાર્યકૃત આચારાંગવૃત્તિ (સં. ૧૪૯૨માં
એમણે શોધેલી) ની પ્રત. જે. નં. ૩૩૬ જણાવેલ છે. સં. ૧૪૯૫
માં એમણે સ્વગુરુકૃત સંદેહહોલાવલીની પ્રથમ પ્રતિ લખી હતી.

૭ એમણે પોતાની બાસ્વાવ્યસ્થામાં પ્રાથમિક કૃતિ તરીકે ઉત્તમ-
ચરિત્ર કથા રચી. (વિ. નં. ૧૭૦૨) જેનું સંશોધન ચારિત્રસારોપાધ્યાયે
કર્ચે હતું.

૮ એમની અભ્યર્થનાથી જ પૃથ્વીચંદ્રચરિત્ર રચાયું હતું.

જ્યસાગર નામની ખીજ પણ વ્યક્તિઓ થયેલી છે. જેમકે—
૧ સં. ૧૪૮૨માં વયરસ્વામી ગુરૂસના કર્તા.

૨ સં. ૧૬૮૧ના પ્રથમ ચૈત્ર વદિ ૫ ગુરૂવારે સ્વર્ણગિરિ ઉપર
મહાવીરબિંબની પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર, તપાઠ મહોપાધ્યાય વિદ્યાસાગરગણિ
શિષ્ય પં. સહજસાગરગણિના શિષ્ય. (જિન. લે. ૩૫૪-૩૫૮.)
રંગેરે. પરંતુ એમના વિશેષ ગ્રંથો ઉપલબ્ધ થતા નથી.

૧૧૪ જન્મ સં. ૧૫૪૯, કુક્કડ ચોપડા ગોત્ર, શાહ જીવરાજ
પિતા. પદ્માદેવી માતા. સં. ૧૫૬૦ દીક્ષા. સં. ૧૮૫૨ના ભાદ્રવા વદિ
૯ દિને શાહ દેવરાજે કરેલા નંદીમહોત્સવ પૂર્વક પદસ્થાપના સં.
૧૫૯૩માં ખીકાનેરવાસી વચ્છાસુત મંત્રી કર્મસિંહે કરાવેલા નેમિનાથના
ચૈત્યમાં બિંબ પ્રતિષ્ઠા કરી. સં. ૧૬૧૨ના આષાઢ સુદિ ૫ દિને જ્ઞેશલ-
મેરમાં જળના અભાવે પિપાસા પરિસહચી એમનો સ્વર્ગવાસ થયો.
એમના પ્રતિમાલેખ સં. ૧૮૫૩-૬૩-૬૮ શુ. ૧, સં. ૧૮૫૪ શુ.
૨, સં. ૧૬૦૬ના ૨.

પ્રસ્તુત ઉપાધ્યાયજી જળરા સાહિત્યોપાસક હતા એટલે અહિં પૃ.૯૯ ઉપર
સુદ્રિત સ્વોપજાવચૂરિ યુક્ત પાર્શ્વસ્તોત્રમાં ગુર્વાદિ ઉલ્લેખ ન હોવા છતાં
હું એમની જ કૃતિ ધારે છું. અન્યાય અપાતો હોય તો વિદ્વાનો ક્ષમા કરે.

૨૧ જિનસમુદ્રસૂરિ.

આ આચાર્ય જિનચંદ્રસૂરિ (પ) ના શિષ્ય હતા. જન્મસંવત
૧૫૦૬, બાહડમેરવાસી પારેખગોત્રીય દેકાશાહ પિતા. દેવલદેવી માતા.
સં. ૧૫૨૧માં દીક્ષા. સં. ૧૫૩૦ મહા સુદિ ૧૩ ના રોજ જ્ઞેશલમેરવાસી
સંઘપતિ સોનપાળે કરેલા નંદીમહોત્સવપૂર્વક શ્રીજિનચંદ્રસૂરિએ પોતાના
હાથે સૂરિમંત્ર આપી સૂરિપદ ઉપર સ્થાપિત કર્યા હતા. સં. ૧૫૫૫માં
અમદાવાદમાં દેવલોક પામ્યા.

સં. ૧૫૩૬માં એમણે જ્ઞેશલમેરના કર્ણદેવરાજ્યે અષ્ટાપદ પ્રાસા-
દમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. જુઓ જે. પરિ. ૫ એમના પ્રતિમા લેખ સં.
૧૫૪૭-૪૯ જી. ૧, સં. ૧૫૩૬-૩૭-૪૮-૫૧-૫૩ના ૧; સં. ૧૫૫૩
અને સં. ૧૫૫૫ના ૨, સં. ૧૫૩૬ જિ. ૨.

શિષ્યો—

૧ જિનહંસસૂરિ^{૧૧૫}—જન્મ સંવત ૧૫૨૪. પિતાશાહ મેઘરાજ
માતા કમળાદેવી. ગોત્ર ચોપડા. સં. ૧૫૩૫ માં દીક્ષા. સં. ૧૫૫૫

૧૧૫ એમના શિષ્ય પુણ્યસાગરે સં. ૧૬૦૪માં જ્ઞેશલમેરમાં સુબાહુ
સંધિ, સં. ૧૬૪૦ માં જિનવલ્લભસૂરિકૃત પ્રશ્નોત્તર કાવ્યની વૃત્તિ, અને
સં. ૧૬૪૫ માં જ્ઞેશલમેરમાં ભીમરાઉલ રાજ્યે જંજૂદ્રીપત્રપતિ પર
વૃત્તિ રચી (ગુ. પોથી નં. ૧૨; જે. પ્ર. ૧૯) કે જેમાં તેમના શિષ્ય
સં. ૧૬૪૪ (૧૬૩૪) માં જુવનહિતાચાર્યકૃત રચિત દંડક સ્તુતિ
પર વૃત્તિ (જે. પ્ર. ૧૯; વિવેક વિ. ઉદ્દે.) ના કર્તા પદ્મરાજે
સહાય આપી હતી. તે તેની પ્રથમાદર્શ પ્રતિ પદ્મરાજના શિષ્ય જ્ઞાન-
તિલકે લખી. આ જ્ઞાનતિલક તેજ કે જેણે સં. ૧૬૬૦ માં દીવાળી-
૧ ગૌતમકુળકવૃત્તિ રચી (જે. પ્ર. ૧૯; ગુ. નં. ૪૮-૩૫) રચી.

અમદાવાદમાં પદ્મસ્થાપના સં. ૧૫૮૨ પાટણમાં સ્વર્ગવાસ થયો. એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૫૫૭ જી. ૧, સં. ૧૫૫૮-૬૦-૬૩-૬૫-૬૮-૭૬ ના. ૧, સં. ૧૫૫૬-૬૨ ના. ૨. એમણે સં. ૧૫૮૨ માં શીલાંકાચાર્ય કૃત સવિસ્તર વૃત્તિને દુર્વિગાહ સમજી સ્તબ્ધોના અનુગ્રહથી વ્યાખ્યાતાઓ માટે સુખાવહ એવી આચારંગ સૂત્ર પ્રેર દીપિકા રચી. (પી. ૪, ૭૩ પ્ર. ધ. બાજુ)

૨. સાગરચંદ્રસુરિ—એમના શિષ્ય રત્નકીર્તિ-સમયભક્તના શિષ્ય પુણ્યનંદિએ સં. ૧૫૮૨માં રૂપકમાળા રચી.

એમના પ્રતિષ્ઠાલેખાંક સં. ૧૫૩૬. જિન વિ. ૨, ૪૧૬.

ઉદ્દેપુરરથ શાંતિનાથ જિનસ્તોત્ર કડી ૨૧, પાર્શ્વનાથ ગીત, વિધિ ચૈત્રી પૂર્ણિમાગર્ભિત શત્રુજય તીર્થ સ્તવન, પંચમીસ્તવરૂપક વર્ધમાન જિનસ્તોત્ર સં. ૧૬૯૮ માં સમીયાણા નગરે, સ્થૂલભદ્ર સંઝાય ખે (૧૪-૧૭ કડીની) જીવ અને કરણીનો સંવાદ. પંચમી સ્તોત્ર કડી ૯. ચંદ્રોપમાગર્ભિત પાર્શ્વનાથ સ્તવ ૧૩ કડી, સીમંધરસ્વામી વિનતીસ્તોત્ર સં. ૧૬૯૮ શિવાણામાં, અધ્યાત્મ પચ્ચીશી વગેરેના રચયિતા જિનસમુદ્ર પણ જિનચંદ્રસુરિના શિષ્ય છે, પરંતુ તે અપરતર-મગ્ધની ચોથી વેંગડશાખાના હોવાથી એમનાથી જિન છે.

૨૨ રત્નકીર્તિ.

અહીં પૃ. ૪૦ ઉપર મુદ્રિત શ્રી પાર્શ્વજિનસ્તોત્રના અંતે—

સિરિમુણિસમુદ્દસુદ્દગુરુસીસેજં રચણકિત્તિણા રહયં ।

મહિયાણ મંગલકરં સંથવણં પાસનાદસ્સ ॥

આ પ્રમાણેનો ઉલ્લેખ છે, પરંતુ ખારીક તપાસ કરવા છતાં મુનિસમુદ્ર શબ્દ નજરે પડતો નહિ હોવાથી, અનુમાન થઈ શકે છે કે ઉપરોક્ત જિનસમુદ્રસુરિના શિષ્ય સાગરચંદ્રનું કુંકું પર્યાય વાચી નામ સમુદ્ર શબ્દથી દર્શાવવામાં આવ્યું હોય. એમના અંગે ખીછ કાંઈ પણ હકીકત ઉપલબ્ધ નહિ થવાથી તેમજ અન્ય કાંઈ કૃતિ પણ દૃષ્ટિગોચર નહિ થવાથી તેમના નામોદ્દેશ સિવાય ખીજું કાંઈ વર્ણન આપી શકાયું નથી.

૨૩ ઉદયધર્મ

આ મહાત્મા શ્રુતતતપાગચ્છીય^{૧૧૬} રતનાકરસૂરિની પર-
પરામાં સમુદ્ધારિ અભયસિંહસૂરિ^{૧૧૭}—જયતિલક્ષ્મિ^{૧૧૮}—

૧૧૬ આ આચાર્ય નામ પ્રમાણે ગુણવાળા હતા અને એમના નામથી તપગણુ રતનાકરગચ્છથી ખ્યાતિ પામ્યો, સંભતીર્થવાસી વ્યવહારી શાહ શાણુરાજે ગિરનાર પર વિમળનાથ પ્રાસાદ બંધાવ્યો તેમાં આપેલી પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે કે—તેમની પાસેથી ધર્મપ્રાપ્તિ કરી પૃથ્વીધરે (પેથડ) દર વિહાર બંધાવ્યા, તથા સિદ્ધાચલ પર હેમકળશવાળું ઋષભનાથ મંદિર બંધાવ્યું. ગિરનાર પર હેમમય ધ્વજ ચઢાવી. સમરાશાહે કરાવેલી શત્રુજયના મૂલનાયક ઋષભદેવની પ્રતિમાની આ આચાર્યે સં. ૧૩૭૧માં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. એમના પછી રત્નપ્રભ-મુનિશેખર-ધર્મદેવસૂરિ-જ્ઞાનચંદ્ર આચાર્યો થયો.

૧૧૭ ગિરનાર પ્રશસ્તિના આધારે ઉપરોક્ત જ્ઞાનચંદ્રસૂરિની પાટે આ આચાર્ય આવ્યા હતા. પરંતુ પદ્માવલીઓના કથન પ્રમાણે ધર્મદેવસૂરિની પાટે આ આચાર્ય છે. એમણે મહાવીર તપ કર્યું હતું. કહ્યું છે કે—

અમૂચરમતીર્થકૃતઃ સમસ્તમાસ્વત્તપાઃ ।

તતસ્તપમહોદયસ્ત્વભયસિંહસૂરિર્ગુરુઃ ॥

આચાર્યપદલીધા પછી છએ વિકૃતિઓને તેઓએ ત્યજી હતી, વળી પંચપંચાશત આચાર્ય (આંખિલ) તપ નિરંતર ત્રીજે વારે કરતા હતા અને દુઃસાધ્ય એવું અંગવિધાનું પુસ્તક અર્થસહિત સારી રીતે વાંચ્યું હતું. પદ્માવલીઓમાં કાંઈ સ્થળેથી ઉદ્ધૃત કડીઓ નીચે મુજબ દષ્ટિગોચર થાય છે—

આખૂ તારણુ ગઢ ગિરિહિં, છઠ્ઠ કિયા ધગવીસ,
વિમળાચલિ સિત્તરિ કિયા, રેવઈ ગિરિ અડવીસ. ૧

રત્નસિંહસૂરિના ૧૧૯શિષ્ય હતા એ શ્રેષ્ઠ કવિ અને પ્રખર વિદ્વાન હતા. તથાપિ એમના કોઈ જુદા પ્રમાણ ગ્રંથ દષ્ટિગોચર થતા નથી. તેમજ અન્ય રાસાદિ સાધન પણ પ્રાપ્ત થયા નથી જોયી એમના જીવન પરિચય માટે જિજ્ઞાસા અપૂર્ણ જ રહે છે.

શિવકુમારના છઠ્ઠ કિય, દો સય એગુણીસ,
 દુસમ દુવાલસ વિવિધ તપ, સોસિય તણ નિસદોસ. ૨
 તપ સિંગાર અલંકરિય દેહ, નિમ્મલ ચરણ કરણ વર ગેહ,
 અભયસિંહસૂરિ હરિસિયં, કરિયસુ તપ છ માસી વરસિયં. ૩
 પદ પદ વરસી તપસિરિ, મુકુટ ખેડિ હમ્માસી,
 કુંડળ ચઢિમાસી દોમાસી, હાર અદ્ધ હારસુ,
 નિમ્મલ ભદ્ મહાભદ્ ખેડિ બાહિરપા વધાણું,
 પ્રતિમા સર્વતોભદ્ હૃદય, સિરિવચ્છુ ભાણું,
 અંગિલ નિરંતર પંચ સદ્યં, મહારયણુમય હાર ખપ;
 સિરિ અભયસિંહસૂરિહિં શુરિ, કિદ્દ દેહસિણુગાર તપ. ૪

૧૧૮ એ આચાર્ય ચારિત્રપ્રભના શિષ્ય હતા. કંપર્દિયક્ષે એમનો મહિમા પ્રગટ કર્યો હતો. અનેક આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પંચાસ, મુનીશ્વર, મહત્તરા વગેરે ૨૨૦૦ સાધુ સાધ્વીના પરિવારવાળા, ૨૧ વાર શત્રુજ્યાદિ તીર્થયાત્રા કરનાર, ૧૨૫ આવકને સંધપતિનું તિલક આપનારા થયા. એમણે ત્રણ આચાર્ય બનાવ્યા. ધર્મશેખરસૂરિ, માણિક્યસૂરિ, રત્નસાગરસૂરિ, તે પછી કરેલા ચોથા આચાર્ય સંઘતિલકસૂરિ પ્રભાવક થયા કે જેણે નિર્વિકલ્પ સૂરિમંત્ર કલ્પ કાઢ્યો. પ્રતિમા લેખ સં. ૧૪૫૯ ભુ. ૨. સં. ૧૪૫૬માં સ્તંભતીર્થમાં જુદાપૌષ્પશાળામાં એમણે અનુયોગદ્વાર ચૂર્ણિનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો (પી. ૩, પરિ. ૫. ૧૮૫. પી. ૫. પરિ. ૫. ૫૩) તે પ્રંતને છેવટે લખેલ છે કે—સંવત્ ૧૪૫૬ વર્ષે શ્રીસ્તમ્મતીર્થે શુદ્ધપૌષ્પશાલાયાં મટારક શ્રીજયતિલક-સૂરિણા અનુયોગદ્વારણિ ઉદ્ધારઃ કારાપિતઃ ॥ અને તેજ રથને એમના ઉપદેશથી કુમારપાલપ્રતિજોષની પ્રત તાડપત્ર પર લખાઈ.

અત્યારે ઉપલબ્ધ થતા એમણે રચેલા ગ્રંથો—

વાક્યપ્રકાશ ઔદિતક રચના સં. ૧૫૦૭ સિદ્ધપુરમાં (શુ. તં.

(પી. પ. ૩૯૬) એ બન્ને પ્રતો પાટણલગારમાં મૌબુદ છે. એમના શિષ્ય દયાસિંહગણિએ સં. ૧૫૨૯માં ક્ષેત્રસમાસપર ગુજરાતી ભાષામાં બાલાવબોધ રચ્યો.

મલયાસુંદરી ચરિત્ર (પ્ર. દે. લા.) મુલસાચરિત્ર, (પ્ર. હી.હ.) સુપાર્શ્વચરિત્ર, મહાબલચરિત્ર રચ્યું તે ઉપરાંત શ્રીવીતરાગસ્તવ, ઋષભ-જ્ઞનસ્તવ હરિવિક્રમચરિત્ર (પ્ર. ભુવન વિ.) વગેરે ગ્રંથો રચ્યા.

૧૧૯ ગિરનાર પ્રશસ્તિના શ્લો. ૭૭ થી ૮૨ સુધીમાં એમના અંગે નીચે મુજબ ઉલ્લેખ પ્રાપ્ત થાય છે. એમણે સં. ૧૫૦૯ માં સુદિ પને દિને વિમળનાથના પ્રાસાદમાં ગિરનાર પર પ્રતિષ્ઠા કરી.

સં. ૧૪૫૨માં સ્તંભતીર્થમાં શાણુરાજે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક જયતિલકસ્મરિએ એમણે આચાર્યપદારૂઢ કર્યા હતા.

શાણુરાજની વંશાવલી વગેરે હકીકત ગિરનાર પ્રશસ્તિના ૬૫ થી ૩૭ સુધીના શ્લોકોથી નીચે મુજબ મળે છે—

‘ પૂના-જગત-વાઘણનો પુત્ર વિક્રમાદિત્ય થયો કે જેણે તિમિરિપુર (મારવાડ—જોધપુર રાજ્યમાં આવેલ તિવરી)માં પાર્શ્વ-નાથનું ઉચ્ચ વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું. તેના પુત્ર માલદેવે સંઘ કાઢી શત્રુજય તે ગિરનારની યાત્રા કરી સંઘપતિ બિરૂદ મેળવ્યું. તેના પુત્ર વયરસિંહને ભાર્યા ધવળદેવી પાંચ પુત્ર થયા. ૧ હરપતિ. ૨ વયર. ૩ કર્મસિંહ. ૪ રામ, ૫ ચંપક. હરપતિને બે ભાર્યા નામે હેમાદે અને નામલદેવી છ પુત્રો સંજ્ઞનાદિ થયા. અને હરપતિએ સં. ૧૪૪૨માં પડેલા દુષ્કાલમાં બહુ અન્ન વસ્ત્ર દાન કર્યું. પિંખલકું ગામના રહીશોને ત્યાંના અધિપે બંદીવાન કર્યા હતા તે છોડાવ્યા. ગૂર્જરપાતશાહ પાસે સારી ખ્યાતિ મેળવી અને જય-તિલકસ્મરિના ઉપદેશથી સં. ૧૪૪૯માં ગિરનાર પર નેમિપ્રાસાદનો ઉદ્ધાર કર્યો. પાતશાહનું ફરમાન લઈ ૭ દેવાલય સાથે સિદ્ધગિરિ અને

૪૬૦૫ પ્ર. જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ-મહેસાણા.), દ્વાત્રિંશદ્વલકમળમંધ
સત્તમન્ત્રદર્શન મહાવીર સ્તોત્ર (પૂના રાજ્યવિજય સંગ્રહ, પ્ર. જૈન

ગિરનાર પર સંઘ લઈ યાત્રા કરી. સં. ૧૪૫૨માં સ્તંભતીર્થમાં જય-
તિલકસુરિએ રત્નસિંહને આચાર્યપદ આપ્યું તેનો મહોત્સવ કર્યો.
રત્નચુલા સાધ્વીને મહત્તરપદ આપ્યું. તેના ઉક્ત પુત્ર સજ્જનસિંહને
કૌતુગદેથી શાણરાજ નામનો પુત્ર થયો જેણે પોતાની બહેન
કર્માદેવીના, શ્રેયાર્થે મહેસાણામાં ઋષભદેવનો પરિકર રચાવ્યો,
મોઢેરા પુર વાસી દ્વિજ ને તથા વશિક જાતિના બંદીવાનોને છોડાવ્યા.
ગિરનાર પર વિમળનાથ પ્રાસાદ બધાવ્યો અને ચાર ગૂર્જર પાતશાહ
(અહમ્મદશાહિ) પાસે સાર માન મેળવ્યું. પ્રસ્તુત શાણરાજે આ
આચાર્યના ઉપદેશથી સાર્વજનિકમાં ધન ખર્ચ્યું. એ સુરિએ ગિરિપુર
(કુગરપુર) નગરમાં ધીમાવિહાર નામના ઋષભદેવ પ્રાસાદમાં ૧૨૫થી
અધિક મણના પિત્તલના સંપરિકર ઋષભદેવ બિંબની ચિત્ર પ્રતિષ્ઠા
કરી, કાટનગરમાં પિત્તલમય સંભવજિન બિંબ અને પ્રાસાદની પ્રતિષ્ઠા
કરી. એમ માલવક, મેઢપાટ, ખડગ, વાગડ, ગુર્જર, સૌરાષ્ટ્ર, કુંકણ્ય,
દક્ષિણાપથ વગેરે દેશોમાં સ્થાને સ્થાને આ આચાર્ય પ્રતિષ્ઠિત કરેલા
ચિત્ર બિંબો જોવામાં આવે છે.

અમદાવાદના સુલતાન બાદશાહ અહમ્મદને પ્રતિબોધી
શાસનોપત્તિ કરી હતી, હતું છે કે—

તત્પદ્મે સુરયઃ શશ્વદ્ રત્નસિંહા દિદીપિરે ।

સદ્ભ્યઃ સ્વેદપ્રદાનેન ચૈલ્લધ્યા ગૌતમાયિતમ્ ॥

જાયેતે સ્માદમ્મદાવાદાધિપઃ શાહિરદિમ્મદઃ ।

તે પ્રયોજ્ય મહીવીઠે ચંકિરે શાસનોપત્તિમ્ ॥

એમના પ્રતિભાલેખો-અ. ૧૪૮૯, ૧૫૧૦-૧૧-૧૨-૧૩ ના.
૨, સં. ૧૪૮૧-૮૯-૧૫૧૩ ના, ૧, સં. ૧૪૫૯ (?) ૮૪-૫-૮૭
-૮૮-૯૩-૧૫૦૦-૦૩-૦૪-૦૫-૦૮-૦૯-૧૦-૧૧-૧૪-૧૫-૧૭-

સ્તોત્ર સમુચ્ચય. નિ. સા.) આદિજિનસ્તવન-ચિત્રકાવ્ય. કાવ્ય ૨૪, અને આ વિભાગમાં મુદ્રિત જિરાપદ્વી મંડન પાર્શ્વજિનસ્તવન વગેરે.

આ નામની ખીજી પણ વ્યક્તિઓ થઈ છે તે આ પ્રમાણે—

૧ ખ. ત. રત્નાકર પક્ષના જ્ઞાનસાગરસૂરિ શિષ્ય અને સં. ૧૫૨૫માં મંગળકળશ રાસના રચયિતા મંગળધર્મના ગુરુ.

૨. સં. ૧૫૪૩માં મલયસુંદરી રાસ તથા સં. ૧૫૫૦માં કથા ખત્રીસીના કર્તા. આગમગચ્છીય (મતિ) મુનિસાગર શિષ્ય.

૩ તપાગચ્છીય લાવણ્યધર્મના શિષ્ય—એમણે સં. ૧૬૦૫માં વિજયદાનસૂરિ રાજ્યે ઉપદેશમાળાની ૫૧મી પ્રાકૃત ગાથા (દોસસય-મૂલજાલં)ના ૧૦૦ અર્થ કરી શતાર્થી રચી. (કાં. વડો; હાલા. પાટણ),

એમની શિષ્ય પરંપરાને અંગે પણ કંઈ માહતી મળી નથી. કેટલાક ગુરુધુઓની હકીકત મળે છે. તે અહિં રજુ કરે છું—

૧ ચારિત્રસુંદર—એમણે સં. ૧૪૮૪(૭)માં સ્તંભતીર્થ-ખંભાતમાં શીલહૂતકાવ્ય ((બુદ્ધ ૨ નં. ૩૧૬, પ્ર. ય. ગ્રં. નં. ૧૮),

૧૮-બુ. ૧, સં. ૧૪૯૧-૮૬-૮૮-૧૫૦૩-૦૭-૦૯-૧૦-૧૧-૧૩-૧૬-૧૭ બુ. ૨.

સુલતાન અહમ્મદશાહે સં. ૧૫૦૯ માધ સુદી ૫ દિને આ આચાર્યના પગની પૂજા કરી હતી. કહેવાય છે કે— રત્નસિંહસૂરિ ૧૬ વર્ષ મુઘી પૃથ્વીમાં વિચરતા હતા, તે સમયે અહમ્મદ આદશાહે અહમ્મદનગર વસાવ્યું, તેને પત્થરનો દુર્ગ બંધાવ્યો, તે દુર્ગમાં ૬૪ કોણક (કોણ) કર્યા હતા. તેમાં ૬૪ જોગણીનો નિવેશ થયો. રાત્રે સુરત્રાણ પલંગ પરથી ભૂમિ પર પડતો. આથી સુલતાનના વચનથી બંધા જૈન દર્શનીઓને દેશ બહાર કર્યા, અહિં રાજનગર—અમદાવાદમાં શેઠ શ્રીમાલી ભાઈઓ વ્યવહારી રત્ના કૃતા નામના રત્નસિંહસૂરિના ભક્ત રહેતા હતા. તે સમયે સુરત્રાણે સર્વ અન્ય દર્શનીકાને બોલાવી પુછ્યું કે યોગિનીનો ઉપદ્રવ નિવારનાર કોઈ છે કે

દશસર્ગમય કુમારપાલ ચરિત મહાકાવ્ય (પ્ર. આ. સભા નં. ૫૭),
મહીપાલચરિત, આચારોપદેશ, ધર્મચૂલા સાધ્વી સ્વાધ્યાય. (પ્ર. જી.
ઐ. ગૂ. કા. સંયથ. પૃ. ૨૧૫ નં. ૨૫) આદિજિનસ્તવ (સાવચૂરિક)
માદિ રચ્યા.

૨ દયાસિંહ—એમણે સં. ૧૪૬૭માં સંગ્રહણીસૂત્ર પર અને
૧. ૧૫૨૬ માં ક્ષેત્રસમાસ પર બાલાવબોધ રચ્યો.

૩ માણિક્યમુંદરગણિ—સં. ૧૫૦૧ માં મલધારી હેમચંદ્ર—
પુરિકૃત ભવભાવનાસૂત્ર પર દેવકૃત્તપાટકમાં બાલાવબોધ રચ્યો.

એમના પ્રતિષ્ઠાલેખ સં. ૧૫૧૯ ના. ૧, સં. ૧૫૨૧ ના.
૨, સં. ૧૫૧૪-૧૯-૨૧ જી. ૧, સં. ૧૫૧૯-૨૧ જી. ૨.

૪ ઉદયવલ્લભ—એમના શિષ્ય જ્ઞાનસાગરસૂરિએ સં.
૧૫૧૭માં વિમળનાથચરિત રચ્યું. (કાં. વડો; ગૂ. ભા. પ્ર. આ.
સભા.) એમના પ્રતિષ્ઠાલેખ-સં. ૧૫૨૫-૨૮ ના. ૨, સં. ૧૫૩૨-
૩૬-૪૯-૫૧ ના. ૧, સં. ૧૫૨૦-૨૩-૨૪-૨૭-૨૮-૩૧ જી. ૧,
સં. ૧૫૨૪-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ જી. ૨; સં. ૧૫૦૦ જિન. ૨.

તેઓએ અનેક ઉપાયો બનાવ્યા પરંતુ એકે ઉપાયથી આ ઉપદ્રવ
શમ્યો નહિ, હેવટે આ આચાર્યે શાંત કર્યો તેથી બાદગ્રાહ
તેઓનો ભક્ત બન્યો હતો. (અદ્ભુતસંસ્કૃત રાજ્ય સં. ૧૪૫૪-૧૪૮૫, વર્ષ
૩૨, અદ્ભુતસંસ્કૃતની સ્થાપના સં. ૧૪૬૮ વૈશાખ વદિ ૭ રવિ પુષ્યે).

એકાદશવંશારાત્ર પ્રકરણસંગ્રહ (પ્ર. ઝ. કે. રતનામ)
માં મુદ્રિત પ્રકરણોના રચયિતા ધર્મચૂરિના શિષ્ય હોવાને લીધે
એમનાથી ભિન્ન સમજવા.

શ્રી નયમુંદર કવિ નલદમયંતી ચરિતમાં જણાવે છે કે—
હેમચંકુળ રત્નાકરસૂરિ, પ્રગાઈ જિત્સું સુરસૂરિ. ૨.
મુનિએખર દેવ દેવ મુલિંદ, અભયસિંહ તપસી સૂરિંદ.
તેના તપનું ન લઈ પાર, શ્રીજયતિસકસૂરિ ગુણપાર. ૩.
રત્નસિંદ શ્રી સદગુરુ તણા, અદ્ભુતસંસ્કૃત ગુણ બોલિ ધણા.
પાતશાહ પ્રતિબોધક સૂરિ, સપ્રભાવ વંદુ મદ ચૂરિ. ૪.

૫ શિવસુંદર—આ મહર્ષિ સમર્થ વિક્રાન્ હતા તે ઉપરાંત મુવર્ણસિદ્ધિ વગેરે લાખ્ધના પણ પાત્ર હતા—જુઓ નીચેનો ઉલ્લેખ-

શિષ્ય તેહ પંડિત મુખ્ય, શ્રીશિવસુંદર અંથર્ધ દક્ષ.
હેમસિદ્ધિ વિદ્યાનું ધણી, ખીજી લખધિ મુંણીજી ધણી.
શ્રીગિરનારિ પાજ બંધાર્ધ, તુ જુતે ગુરુ સદ્ગુણ પસાર્ધ.
શિવસુંદરી પાજનું નામ, આજ લર્ગિ દીસર્ધ અલિરામ.

—સં. ૧૬૬૨ કેનકસુંદરકૃત કપૂરમંજરી રાસ પ્રશસ્તિ.

૬ હેમસુંદર—એમનું નામ ગિરનાર પ્રશસ્તિમાં જોવામાં આવે છે.

વૃક્ષ- રત્નસિંહસૂરિ.

ઉદયધર્મ ચારિત્રસુંદર દ્યાસિંહ માણિક્યસુંદર ઉદયવલ્લભ શિવસુંદર હેમસુંદર

જ્ઞાનસાગરસૂરિ

ઉદયધર્મ.

મંગળધર્મ.

૨૪ શ્રીદેવસુંદરસૂરિ.

તપાગચ્છના ૪૯ મા પદ્ધત હતા. જન્મ સં. ૧૩૯૬, વ્રત સં. ૧૪૦૪ મહેશ્વરગ્રામમાં, સૂરિપદ સં. ૧૪૨૦ અણહિલપુરપત્તનમાં

એમના આદેશથી સં. ૧૪૬૬ માં ગુણુરત્નસૂરિએ ક્રિયારત્ન સમુચ્ચય રચ્યો (પી. ૬, ૧૭ ને ૧૯; પ્ર. યશો વિ. ગ્રં. નં. ૧૦) અને તેજ વર્ષમાં મુનિસુંદરસૂરિએ ત્રિદશતરંગિણી નામે વિગ્રહિત એમની સેવામાં મોકલ્યો હતો. એમના પ્રતિષ્ઠાલેખો—સં. ૧૪૫૮ ન ૨, સં. ૧૪૬૬ જી. ૧,

કૃતિ—સાધારણ જિનસ્તવન (પ્ર. જૈ. સ્તો. સં. ભા. ૧),
ઉત્તમશ્રુતિ સંસ્મરણા ચતુષ્પદી, પાર્શ્વજિનસ્તવન (ભા. ૨, પૃ.
૬૫), વગેરે.

એમણે અનેક પુસ્તકો તાડપત્ર પર હતાં તેને કાગળ ઉપર
લખાવી તેનો પુનરુદ્ધાર કર્યો હતો. એમની આશ્રાથી સં. ૧૪૪૪માં
એક શ્રાવિકાએ જ્યોતિઃકરંડકવૃત્તિ, તીર્થકરંડ, ચૈત્યવંદનચૂલિ આદિ
તાડપત્ર પર લખાવ્યાની નોંધ છે. (જુઓ કાં. જાણી ભાં. માની એક
વૃત્તિની પ્રતની પ્રશસ્તિ).

એમના શિષ્ય—

૧ જ્ઞાનસાગર—જન્મસં. ૧૪૦૫, દીક્ષા, સં. ૧૪૧૭, સૂરિપદ
સં. ૧૪૪૧, સ્વર્ગ ૦ સં. ૧૪૬૦ એમના રચેલા ગ્રંથો. સં. ૧૪૪૦માં
આવશ્યકમુત્રપર અવચૂલિ, સં. ૧૪૪૧માં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર પર અવ-
ચૂલિ (પી. ૨, નં. ૨૮૪), બોધનિર્બુદ્ધિપર અવચૂલિ (બુદ્ધ. ૭,
નં. ૧૮), મુનિસુત્રતસ્તવન, ધનૌધ નવખંડ પાર્શ્વનાથસ્તવન.
(પ્ર. જૈ. સ્તો. સં. ભા. ૧) શાશ્વતચૈત્યસ્તવન વગેરે.

૨ કુળમંડન—જન્મસં. ૧૪૦૬, વ્રત ૧૪૧૭, સૂરિપદ ૧૪૪૨,
સ્વર્ગ ૧૪૫૫ના ગ્રંથમાં. એમણે રચેલા ગ્રંથો—સં. ૧૪૪૩ (રામાખંધ
શ્લોક) માં વિચારામૃત સંગ્રહ (કાં. વરો.), પ્રવચન પાશ્વિકાદિરૂપ
અધિકારવાળા આશાપદ નામે સિદ્ધાંતાશાખિકાદાર, ૧૨૦ પ્રતાપનાવચૂલિ,
પ્રતિભજનમુદ્રાવચૂરિ, કર્મમુદ્રાવચૂરિ (ડો. ભાવ.), પ્રા. કાવ-
રિપતિસ્તોત્ર પર અવચૂરિ (વે. નં. ૧૮૦૨, પ્ર. આ. સમા. સં.
૧૮૮૮) વિશ્વશ્રીદ્વં અષ્ટાદશારચક્રમધસ્તવ (જૈન. સ્તો. સમુ. ૫. ૮૭)
શ્રીયોગુદ્ધ ૦ દારમધસ્તવ (પ્ર. પયગમુ સદોદ. કે. ઝ. પેદી,
સત્યામ.), અને કાકમધ ચોપદ વગેરે.

૩ ગુણુરત્ન—

એમણે સં. ૧૪૫૭ માં કલ્પાન્તર્વાચ્ય (ભક્તિ વિ. ભાવ.), સં. ૧૪૫૯ સપ્તતિકાપર દેવેન્દ્રસૂરિની ટીકાપર આધાર રાખી અવચૂરિણિ (ડો. ભાવ.), તેજ વર્ષમાં દેવેન્દ્રસૂરિકૃત કર્મત્રયોપર અવચૂરિઓ, ૪ પયના (પ્રકીર્ણક) પર અવચૂરિઓ, સોમતિલકસૂરિના ક્ષેત્રસમાસ પર અવચૂરિ (પી. ૬, ૪૨), નવતત્ત્વ પર અવચૂરિ (વે. નં. ૧૬૨૨) વાસોડન્તિકાપ્રકરણ—અંચલમત નિરાકરણ (છુદ્ધ. ૮, નં. ૩૯૪), ઓધનિર્યુક્તિનો ઉદ્ધાર, સં. ૧૪૬૬ માં પોતાના ગુરુ દેવસુંદરસૂરિના નિર્દેશથી ક્રિયારત્નસમુચ્ચય (પી. ૬, ૧૭ ને ૧૯ પ્ર. યશો. ગ્રં. નં. ૧૦), હરિભદ્રસૂરિકૃત પદ્ધર્શનસમુચ્ચય પર તર્કરહસ્યદીપિકા નામે ટીકા રચી (પ્ર. ડો. સ્વાલિ સંશોધિત બિ. ઇ. માં, તથા જો. આ. સભા; વે. નં. ૧૬૬૭-૬૯). પ્રતિ. લે. ૧૪૬૯ છુ. ૧, ભુવન-૧૨૧ સુંદરાદિના વિદ્યાગુરુ હતા.

૪ સાધુરત્ન—એમણે સં. ૧૪૫૬માં સોમપ્રભસૂરિકૃત યતિજીત-કલ્પ પર વૃત્તિ અને તેજ સમયની આસપાસ નવતત્ત્વ પર અવચૂરિ (વે. નં. ૧૬૨૨)ની રચના કરી તથા અસમ્મદ આદિ સ્તોત્રોના કર્તા.

૫ સોમસુંદર—એમના માટે હવે પછી નં. ૨૫મા લખવામાં આવશે.

૨૫ સોમસુંદરસૂરિ

ઉપરોક્ત દેવસુંદરસૂરિના પદ્ધર શિષ્ય હતા. જન્મ સં. ૧૪૩૦ પ્રદ્ધાદનપુર (પાલણપુર) માં સજ્જન શ્રેષ્ઠ પિતા. માલહણુદેવી માતા જન્મ નામ સોમ. સં. ૧૪૩૭માં માત્ર સાતવર્ષની વયે જ્યાનંદસૂરિ પાસે દીક્ષા. નામ સોમસુંદર સં. ૧૪૫૦ માં વાચક પદ મેળવી દેવકુળ

૧૨૧ ષડ્દર્શનવૃત્તિ-ક્રિયારત્નસમુચ્ચય-વિચારનિચયસૂત્ર: ।

શ્રીભુવનસુન્દરાદિપુ મેજુવિદ્યા ગુરુત્વં ચે ॥ ૧૪ ॥

—અથ દીપિકા-રત્નશેખર

એમણે રચેલા ગ્રંથો—

ચક્રિશરણપયત્રા ઉપર સંસ્કૃતમાં અવચૂરિ (વેળર નં. ૧૮૬૨), ભાષ્યત્રયચૂરિ, કલ્યાણકસ્તવ, રત્નકોષ, અષ્ટાદશસ્તવી (યુષ્મદ્દશબ્દ નવસ્તવી અને અદ્ભુદ્દશબ્દ નવસ્તવી) ઉપદેશમાળા બ્રાહ્મવબોધ, સં. ૧૪૮૫ ચોગશાસ્ત્ર બ્રાહ્મવબોધ, પદારથ્યક બ્રાહ્મવબોધ, આરાધનાપતાકા બ્રાહ્મવબોધ નવતત્ત્વ બ્રાહ્મવબોધ (સં. ૧૪૯૬), પાર્શ્વજિનસ્તવન, પંચકલ્યાણકસ્તોત્ર, ચતુર્વિંશતિજિનસ્તવન, નેમિજિનસ્તવન, શાંતિજિનસ્તોત્ર, કલ્યાણકસ્તોત્ર, યુગાદિજિનસ્તવન, જિનપંચક સ્તવન (૭ ભાષા), ચતુર્વિંશતિજિનસ્તવન સર્વિગ્ન સાધુ મર્યાદા કુલક એમની ઉગ્રવિદ્યારતાની આદ્ધી જાંખી કરાવે છે.

માંડવગઢના સંગ્રામસોનીએ આચાર્યશ્રીને ચોમાસું રાખી ભગવતીચત્ર વંચાલું હતું, અને પ્રત્યેક ગોચમા! શબ્દે સોનામહોરો ચઢાવી હતી એકંદર સંગ્રામે ૩૬૦૦૦ સોનામહોરો, તેની માતાએ ૧૮૦૦૦ અને તેની સ્ત્રીએ ૬૦૦૦ એમ કુલ ૬૩૦૦૦ સોનામહોરો ચઢાવી હતી. તેની અંદર ૧ લાખ અને ૪૫૦૦૦ સોનામહોરો ખીછ ઉમેરી તે બધું દ્રવ્ય સં. ૧૪૭૧ની સાલમાં કલ્પસૂત્ર અને કાલિકાચાર્યની કથાની પ્રતિઓ સચિત્ર મુવર્ણ અને રૂપેરી અક્ષરોએ લખાવામાં વાપર્યું હતું. આ બધી પ્રતિઓ સાધુઓને વાંચવા માટે આપી હતી. વળી તેજ સંગ્રામે મુપાર્શ્વનાથનું મંદિર ગંધાવ્યું હતું. કવિઋષભદાસ કહે છે કે—

માંડવગઢનો રાજિઓ, નામે દેવ સુપાસ.

ઋષભ કહે જિન સમરતાં, પહોંચે મનની આશ.

એ ઉપરાંત મહમીજીમાં પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ સ્થાપિત કરાવી

યાત્રા કરી તેમનાયના ત્રણ કલ્યાણકના ઐત્ય—એટલે વસ્તુપાળના પ્રાસાદનો ઉદ્ધાર પોતાના કાકા માલદેવની સમ્મતિથી કર્યો.

પાટણ જોન સંઘના જ્ઞાન ભંડારમાં રહેલી સં. ૧૪૯૨ માં શ્રી સોમસુંદરસૂરિના ઉપદેશથી લખાયેલી એક કાલિકાચાર્યકથાની ૧૨૨ પ્રતિપાંતગત પ્રશસ્તિ ઉપરથી એમનો વંશવૃક્ષ નીચે મુજબ દર્શિત થાય છે.

સાધુ વીરા (સરસ્વતીપતન-સિદ્ધપુરના રહેવાસી.)

કર્મણિપત્ની.

શાહ સજ્જન, શા મુબટ શા. શાલિંગ સંત્રામસિંહ સરવણ.

ભાવદિગ્ગ*

એમનો શિષ્ય પરિવાર વિશાળ હતો. તથાપિ અંધકાર અને વિદ્યાન મહાત્માઓની જેટલી હકીકત પ્રાપ્ત થઇ છે તે ઉપયોગી હોવાથી અત્રે રજુ કરવામાં આવી છે—

૧ સુનિસુંદરસૂરિ—જીઓ. નં. ૨૬

૧૨૨ પ્રશ. ભા, ૨ પૃ. ૬ ઉપરની નોંધમાં માત્ર કાલિકાચાર્યની કથાનું જ નામ જણાવેલ છે પરંતુ કલ્પસૂત્રની (કાલિકાચાર્યકથા યુક્ત) ની પાંચ પ્રતો લખાવેલી તે પૈકીની આ એક હોવી જોઈએ. જીઓ. પ્રશસ્તિગત ઉલ્લેખ—શ્રીદેવસુંદરયુગોત્તમસૂરિશિષ્ય શ્રીસોમસુંદર તપાસુગુરુપદેશાત્ । સાપ્રતિલિખદ્વિગજરત્નશરણાત્મ શ્રેયસ્કૃતે વિશદકલ્પપ્રતીશ્ચ પદ્ય ॥ ૧૨ ॥

* નાગપુર (નાગોર) માં ઝોશવાળવંશી હીરા શાહ રહેતા. તેમને ધર્મિણિ નામની પત્નીથી પૂર્ણસિંહ અને કેશવ નામે બે પુત્ર અને દેહ નામે એક પુત્રી થઈ.

૨ ભાવસુંદર—એમણે ઉજ્જૈનમાં પાનવિહારમંડન મહાવીર-
સ્તવન રચ્યું.

૩ ભુવનસુંદરસૂરિ—એમના માટે હવે પછી નં. ૨૭માં લખ-
વામાં આવશે.

૪ જયચંદ્રસૂરિ—એમણે પોતાની વિદ્વતાથી કૃષ્ણસરસ્વતી—
કૃષ્ણવાગ્દેવતા એવું ખિરદ ધારણ કર્યું હતું. (બુદ્ધો ગુરુગુરુત્નાકર
આદિ:), એમણે કાવ્યપ્રકાશ, સન્મતિતર્ક જેવા મહાન અર્થવાળા
ગ્રંથો શિષ્યોને લણાવ્યા હતા. અને પ્રત્યાખ્યાન સ્થાનવિવરણ,
સમ્યક્ત્વકૌમુદી, પ્રતિક્રમણવિધિ સં. ૧૫૦૬માં (મુ. પી. ૪, ૧૦૭)
આદિ પ્રકરણો રચ્યાં હતાં. (ઉ. ધર્મસાગરજીની પદ્માવલીમાં આવેલ
જયસુંદર નામ ખરૂં નથી લાગતું).

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૫૦૩-૧૫૦૫-૧૫૦૪ બુ. ૧,
સં. ૧૪૯૬-૧૫૦૨-૩-૪-૫-૬ બુ. ૨, સં. ૧૫૦૩-૪-ના. ૧, ૨.

એમના ઉપદેશથી અણહિલપુરના શ્રીમાલી પર્વતે એક લક્ષ
પ્રમાણુગ્રંથો લખાવ્યા. તેમાંની મહાયગિરિ કૃત પિંડનિર્ધુક્તિ વૃત્તિની
પ્રત મળે છે. (વિરમગામ. ભં.)

એમના શિષ્ય જીનહર્ષે સં. ૧૪૯૭માં ચિતોડમાં વસ્તુપાલ
ચરિત્ર (ગૂ. ભા. જૈ. ધ. પ્ર. ભાં. ઇ. નં. ૧૭૧૦, ૧૮૭૧) પ્રાકૃતમાં
ચણસેહરી કહા ચિતોડમાં (પી. ૪, ૧૧૧; મુ. આત્મા. જૈ. સભા)
સં. પ્રા. માં વિંશતિસ્થાનપ્રકરણ (વિચારામૃત સંગ્રહ) વિરમગામમાં
સં. ૧૫૦૨માં (પી. ૧, ૧૧૨; પ્ર. દે. ભા. નં. ૬૦), પ્રતિક્રમણ-
વિધિ સં. ૧૫૨૫માં, પ્રાય: આરામશોભાચરિત્ર ૪૫૧ શ્લોકમાં
(ખેડા ભં), અનર્ધરાધવવૃત્તિ અષ્ટભાષામય સીમંધરજિનસ્તવન
(પ્ર. જૈનજ્યોતિ. વર્ષ ૧ અંક ૨) આદિ ગ્રંથો રચ્યા હતા. એમના
દરેક ગ્રંથો હર્ષાંક એટલે હર્ષ શબ્દથી અંકિત છે.

એમની સંતતિમાં સાધુવિજય, ૧૨૩ શુભવર્ધન વગેરે સમર્થ વિદ્વાનો થયા હતા.

૫ જિનમુદરસૂરિ—મધુમતીપુરી (મહુવા) માં સંઘપતિ ગુણરાજે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક શ્રી સોમમુદરસૂરિના વરદ હસ્તે એમને સૂરિપદ પ્રાપ્ત થયું હતું. સં. ૧૪૮૩ માં એમણે દીપાલિકાકલ્પ (કાં. વડો. નં. ૧૦૧૫ લી.) રચ્યો એમના શિષ્ય ચારિત્રરત્નગણિએ ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) ના મહાવીરસ્વામીના મંદિરની પ્રશસ્તિ તરીકે મહાવીરપ્રશસ્તિ-ચિત્રકૂટપ્રશસ્તિ (કાયવટે રી૦; જુઓ ટિ. નં. ૪૪૦ અને ૪૪૪), સં. ૧૪૯૯ માં ચિતોડમાં જ દાનપ્રદીપ ગ્રંથ રચ્યો (પ્ર. આત્મા. જૈ, સભા. નં. ૬૬; ગૂ. ભા. આ. સભા. નં. ૫૦). સ્તોત્ર વગેરે રચ્યા અને એમના શિષ્ય હેમહુસગણિએ સં. ૧૫૦૧માં ધડાવચ્ચક પર બાલાવબોધ, ૧૨૪ સં. ૧૫૧૪માં રત્નશેખર-સૂરિના રાજ્યમાં ગુર્જર આશાપદ્મીમાં ઉદયપ્રભસૂરિકૃત આરંભ-સિદ્ધપર વાર્તિક રચ્યો (પ્ર. ય. ગ્રં., ગૂ. ભા. જૈ ધ. પ્ર. સભા.)

૧૨૩ એમણે વાદિવિજય પ્રકરણ. (કાં. વડો; જ્યવિ. ડભોઇ) તથા હેતુમંડન પ્રકરણ (કેશરવિજય ભં. વઢવાણ) વગેરે રચ્યાં, અને તેમના શિષ્ય શુભવર્ધને પ્રા દસગ્રાવક ચરિત્ર (કાં. છાણી) અને હેમવિમળસૂરિના રાજ્યમાં સ. ૧૫૫૨માં વર્ધમાનદેશના (ખેડા. ભં; પ્ર. આત્મા. જૈ. સ) રચી, અને તેજ સૂરિના રાજ્યમાં નાપિમંડળ પર વૃત્તિ રચી (પી. ૪, ૭૮; વે. નં. ૧૭૯૭), એમના શિષ્યે સં. ૧૫૭૫માં રથૂલિલદ્રરાસ રચેલ છે. (કર્તાએ નામ જણાવ્યું નથી). અને અપાદ્મસ્તિભુનિરાસ.

૧૨૪ આ ગ્રંથમાં પોતાને જયચંદ્રસૂરિના શિષ્ય જણાવે છે અને આરંભસિદ્ધિ વાર્તિકમાં રત્નશેખરસૂરિના ચારિત્રરત્નગણિના શિષ્ય હોવાનો ઉલ્લેખ કરે છે.

સં. ૧૫૧૫ માં ન્યાયપરિભાષા અને સં. ૧૫૧૬ માં તે ઉપર ન્યાયાર્થમંજૂષા નામની ન્યાયબૃહદ્વૃત્તિ અમદાવાદમાં રચી. (પી. ૪, ૧૭; વે. નં. ૭૬) તથા તે ઉપર ન્યાય રચ્યો.

ચારિત્રરત્નગણિના શિષ્યો પંદરી લઘુઉપદેશસંપત્તિકા (પ્ર. જૈ. ધ. સલા)ના કર્તા સોમચંદ્રમંજુગણિ અને સરસ્વતી શબ્દ યમકમય યુગાદિ-જિનસ્તવન રચયિતા જિનમાણિક્યગણિ એમના શિષ્ય હતા.

૬ અમરસુંદર—એમના શિષ્ય ધીરસુંદરગણિએ સં. ૧૫૦૦ લગભગમાં આવશ્યકનિર્યુક્તિ પર અવચૂર્ણી બનાવી. (મોટી ટોળીનો ભં. પાલીતાણા)

૭ જિનકીર્તિસૂરિ—દેવકુળપાટકના લાખ્યારાજ (સં. ૧૪૩૯-સં. ૧૪૭૫) ના માન્ય એકી વીરાલના પુત્ર ચંપકે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક શ્રીસોમચુંદરસૂરિના હસ્તે એમને સૂરિપદારૂઢ કરવામાં આવ્યા હતા.

એદરનગરમાંના પાતશાહના માન્ય પૂર્ણચંદ્ર કોઠારીએ ગિરનાર ઉપર બંધાવેલા જિનચૈત્યમાં એમણે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. એમણે રચેલા ગ્રંથો—

સં. ૧૪૯૪માં નમસ્કારસ્તવ પર સ્વોપગ્નવૃત્તિ (બુદ્ધ ૨ નં. ૨૯૨; ૬. નં. ૭૩૦; અમરવિ. જ્ઞા. ભં. ડભોઈ), ઉત્તમકુમારચરિત્ર (પી. ૧, નં. ૨૪૪), શીલ વિષય પર શ્રીપાલગોપાળ કથા (વે. નં. ૧૭૬૧ પ્ર. આત્માનંદ સલા. જ્ય ગ્રં. ડભોઈ), ચંપકચૈત્યિકથા, પંચજિનસ્તવન, સં. ૧૪૯૭ માં ધન્યકુમારચરિત્ર દાનકલ્પદ્રુમ ૧૨૫ (ગુ. નં. ૧૪-૬ પ્ર. દે; લા.) સં. ૧૪૯૮ માં શ્રાદ્ધગુણસંગ્રહ (બુદ્ધ ૬ નં. ૬૭૫) વગેરે વગેરે.

૧૨૫ આ સંસ્કૃત પદ્ય ગ્રંથ પરથી સંસ્કૃત ગદ્યમાં ત. જ્ઞાન-જાગર ઉપાધ્યાયના શિષ્યે ધન્યચરિત્ર રચ્યું. (વે. નં. ૧૭૪૨)

૮ રત્નશેખરસૂરિ—ભુજો નં. ૨૮ મો.

૯ મોમદેવ ૧૨૬—એમણે મોમમુદરસૂરિ કૃત 'યુગ્પદરમં-

૧૨૬ આ મુનિ શબ્દાનુયાયનમાં દક્ષ હતા અને મુનિમુદર-
સૂરિ કૃત મિત્રચતુષ્ક (સુમુખાદિનૃપચતુષ્ક) કથાનું સંશોધન
એમણે કર્યું હતું. સં. ૧૪૯૬ માં તેમજ રત્નશેખરસૂરિ કૃત અર્થદીપિકા
પણ શોધી હતી.

એમની શાખામાં થયેલા શુભવિમળ, અમરવિજય-
કમળવિજયના શિષ્ય હેમવિજય એક સારા કવિ અને
મંથકાર હતા. તેમણે સં. ૧૬૩૨ માં પાર્શ્વનાથચરિત્ર (પ્ર. મોહન-
લાલજી નં. ૧) સં. ૧૬૫૬ માં ખંભાતમાં ઝપલ-
ચતક કે જેને લાભવિજયગણિએ સંશોધ્યું. (કાથ ૧૮૯૧-૯૫.
રીપોર્ટ) અને સં. ૧૬૫૭ માં અમદાવાદમાં દસ તરંગમાં ૨૫૦
કથાવાળો કથારત્નાકર (કાં. વડો પ્ર. હી. દં.), અન્યોક્તિ
મુખામદોદ્દિપ્તિ, કીર્તિસ્તોત્રિણી (વિજયસેનસૂરિની પ્રશંસા રૂપે)
મુક્તારત્નાવલી, સદ્ભાવચતક, ચતુર્વિંશતિગિનસ્તુતિ, (શ્લેષમય
સદીક) કમળખંડ રતુનિ ચતુર્વિંશતિ (પ્ર. જૈનસ્તોત્રસમુચ્ચય)
રતુનિવિદ્યનરજિણી, કરતુરિપ્રકર અને સેંકડો સ્તોત્રો વગેરે રચેલ
છે. તે ઉપરાંત આજૂ હિપરના કર્માચાલના છુર્ણોદ્ધારની પ્રશસ્તિ
લખી છે અને પોતાના ગુરના જીવન પ્રસંગને અનુસરી સં. ૧૬૬૧
મદેસ જ્ઞામાં કમળવિજય રાસ અને નેમિજન ચંદ્રાવળો વગેરે ગુજરાતી
પદમાં લખ્યું છે. તે ઉપરાંત વિજયપ્રશસ્તિકાવ્યના ૧૬ સર્ગ
રચી પોને સ્વર્મસ્થ થતાં તેમના ગુરભાષ વિદ્યાવિજયના શિષ્ય
યુગ્વિજયે પાંચ સર્ગ રચી પૂર્ણ કરી અને તે આખા મંથ ઉપર સં.
૧૬૮૮ માં તેમણે પોને જ વિજયદીપિકા દીકા રચી. (પ્ર. ૫. મં.
નં. ૨૩) આ કાવ્યમાં મુખ્યપણે વિજયસેનસૂરિનું ચરિત્ર છે.)
પ્રકરિતમાં યુગ્વિજયે હેમવિજય ગ્રંથની વ્યાખ્યાનમાં જે જે

અબ્દ અષ્ટાદશસ્ત્રી ઉપર સં. ૧૪૬૭ માં અવચૂરિ ખનાવી (વે. નં. ૧૭૬૫) અમરવિ. જા. ભં. ડભોઈ, ઐયઃ શ્રીમન્ ૦ ચતુર્વિંશતિ-
જિનસ્તવન રચ્યું, અને ખીજ શિષ્ય સિદ્ધાંતસમુદ્રના શિષ્ય કમળ-
રત્નગણિએ સં. ૧૫૦૧ માં લખેલી ત્રિભુવનદીપકપ્રગંધની પ્રત હં.
વિ. શા. સં. વડોદરામાં છે. (પ્રશ. પૃ. ૩૪) એમના ચારિત્ર-
હંસના શિષ્ય સોમચારિત્રગણિએ સં. ૧૫૪૧ માં ગુરુગુણરત્નાકર-
કાવ્ય રચ્યું. (પ્ર. ય. ગ્રં. ૨૪)

૧૦ સુધાનંદનસૂરિ—મંડપદુર્ગના વાસી શ્રી પ્રાગવાટગ્રાતિય
સં. સૂરિ અને વીરાએ કાઢેલા સંઘ સાથે એમણે સિદ્ધાચલની
યાત્રા કરી હતી અને ઉંખરહટ્ટ (ઉમરેક ?) ગામમાં શુભરત્ન-
વાચકને ચૂરિપદે પ્રતિષ્ઠિત કર્યા હતા. એમના શિષ્યે સં. ૧૫૨૯ માં
જલ્પમંજરી (ભાં. ૬ નં. ૧૩૬૮) તથા ઇંડર ચૈત્યપરિપાટી રચી
(જુઓ જન યુગ સં. ૧૯૮૫ માહત્તી ચૈત્રનો અંક પૃ. ૩૪૧)

૧૧ જિનમંડનગણિ—એમને સોમસુંદરસૂરિએ વાચક પદ
આપ્યું હતું. એમણે રચેલા ગ્રંથો—સં. ૧૪૯૨ માં કુમારપાળ
પ્રગંધ, (વે. નં. ૧૭૦૮-૯; પી. ૧, ૮૨; ડી. ૧૭૭, પ્ર. આ.
સભા નં. ૩૪ સં. ૧૯૭૧) સં. ૧૪૯૮ માં શ્રાદ્ધગુણસંગ્રહ-
વિવરણ (મિત્ર ૮, ૨૩૩; પ્ર. આ. સભા) અને ધર્મપરીક્ષા
(પ્ર. આ. સભા, નં. ૬૭; ગૂ. ભા. આ. સ.) જયશ્રીનેતાનં
ચતુર્વિંશતિજનસ્તવન,

૧૨ રત્નહંસગણિ—એમના હસ્તાક્ષરની ચતુર્વિંશતિજનસ્તુતિ-

શ્રી હેમસુકવેસ્તસ્ય હેમસૂરેરિવામવત્ ।

વાગ્લાલિત્યે તથા દેવે ગુરૌ ભક્તિશ્ચ મૂલસી

યદીયા કવિતા કાન્તા ન કેષાં કૌતુકાવહા ।

વિના પિહિરજો યસ્માદ્ યશઃ સુતમસ્યત યા ॥

ની પ્રત મુનિશ્રી અમરવિજયજી મહારાજના જ્ઞાન લંડાર (ડોઝર્)માં છે અને સં. ૧૫૦૯માં પાટણમાં એમના વાંચવા માટે લખાયેલ શાંતિનાથ-ચરિત્રની પ્રત આ. વિ. દા. શા. સં. છાણીમાં છે. એમના શિષ્ય માણિક્યમંદિરે સં. ૧૬૬૧ માં લખેલી સપ્તતિશતસ્થાનકની પ્રત પાટણમાં છે. (મ. પૃ. ૧૬૫)

૧૩ સાધુરાજગણિ—એમના એક શિષ્યે ભરતકદ્દારિશિકા રચી (મુદ્રિત) અને બીજા શિષ્ય વીરદેવ મુનિએ સર્વ પદમાં મહાવીર ચબ્દવાળું યમકમય સમવસરણુરથ મહાવીર સ્તવન રચ્યું. એમના શિષ્ય આનંદરત્ને સં. ૧૪૧૦ માં લખેલી સાવચૂરક પિંડવિશુદ્ધિની પ્રત કાં. વડો. માં છે. મ. પૃ. ૨. નં. ૭.

૧૪ વિવેકસમુદ્ર—એમના શિષ્ય અમરચંદ્રે સં. ૧૫૧૮ વર્ષે ક્રા. શુ. ૧૧ દિને ભુધવારે કર્કરા મહાગ્રામે લખેલી ઉપદેશમાળા પ્રકરણાવચૂરિની પ્રત દક્ષિણેચર થાય છે.

એ ઉપરાંત એમના વિશાળ સમુદાયમાં શુભરત્ન, સોમજય વગેરે આચાર્યો, સત્યશેખર, પુણ્યરાજ, વિવેકસાગર પંડિત, રાજવર્ધન, અને ચારિત્રરાજ કે જેણે દક્ષિણના વાદિઓને છલા હતા, કુતશેખર, વીરશેખર, સોમશેખર, જ્ઞાનકીર્તિ, શિવ-મૂર્તિ, હર્ષકીર્તિ, વિજયશેખર, લક્ષ્મીભદ્ર, સિદ્ધદેવ, રત્નપ્રભ, શીલજદ્ર, શાંતિચંદ્ર કે જેણે શાંતિનાથનું સ્મરણ કરી વીર પ્રભુએ કરેલા તપ જેવું ઉત્તમ તપ કર્યું હતું. તપસ્વી વિજયસેન, હર્ષસેન, હર્ષસિંહ આદિ વાચક-ઉપાધ્યાયો પંડિતો હતા.

૨૬ મુનિસુંદરસૂરિ

આ આચાર્ય અત્યંત પ્રતિભાસંપન્ન અને શ્રીભોમસુંદરસૂરિના મુખ્ય પદ્ધતિ હતા. એમનો જન્મ સં. ૧૪૩૬, વત સં. ૧૪૪૩, વાચકપદ સં. ૧૪૬૬, વદનગર (વડનગર)ના શ્રેષ્ઠ દેવરાજે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક સૂરિપદ

સં. ૧૪૭૮ અને સં. ૧૫૦૩ કાર્તિક મુદિ ૧ ને દિવસે કાર્યામાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા. એમને સ્તંભતીર્થમાં ત્યાંના નાયક દંડરખાને (જંદરખાં. જુઓ ઝોઝાજીનો રા, ઈ. પૃ. ૫૬૬ ટિ. ૨) વાદિગોકુલસંઠ એ નામનું ગિરદ આપ્યું હતું (હીરસૌભાગ્ય ૧૪, ૨૦૪), અને દક્ષિણમાં કાલી-સરસ્વતીનું ગિરદ મળ્યું હતું. એક હજાર અને આઠ અવધાન કરવા જેટલી ધારણા શક્તિ તેઓ ધરાવતા હતા એટલે સહસ્રાવધાની હતા એમની સૂરિમંત્રનું સ્મરણ કરવાની શક્તિ અજ્ઞા હતી તેથી અને પશ્ચાદ્દેશમાં તપો વિશેષથી પદ્માવતી આદિ દેવીઓ એમને પ્રત્યક્ષ થતી હતી એઓ સિદ્ધ સારસ્વત કવિ હતા. દેવકૃષ્ણપાટક (મેવાડ દેશમાં આવેલ દેવવાડા)માં સંતિકરં નામક નવીન સ્તવન રચી મહા-મારીનો ઉપદ્રવ નિવાર્યો હતો. અને રાહિણી (શિરોહી) નામના નગરમાં તીડના ઉપદ્રવનો નાશ કરવાથી તે નગરના રાજાએ મૃગયા (શિકાર) નો નિષેધ કર્યો અને દેશમાં અમારી પ્રવર્તાવી હતી.

એમણે ૧૨-૧૪ વર્ષની નાની ઉંમરમાં (સં. ૧૪૫૫માં) ત્રૈવિદ્ય જાણિ (મુદ્રિત, કી. ૨, નં. ૩૭૬) નામનો ગ્રંથ રચ્યો હતો. સં. ૧૪૬૬માં એમણે એક વિજ્ઞાપિત્ર ગ્રંથ પોતાના ગુરુ (આચાર્ય) દેવસુંદરસૂરિની સેવામાં મોકલ્યો હતો જેનું નામ ત્રિદશતરંગિણી હતું. તે ૧૦૮ હાથ લાંબો હતો અને તેમાં એકથી એક વિચિત્ર અને અનુપમ એવાં સેંકડો ચિત્ર અને હજારો કાવ્ય લખવામાં આવ્યાં હતાં. તેમાં ત્રણ સ્રોત અને ૬૧ તરંગ હતા તે હાલ અંપૂર્ણ મળતો નથી. માત્ર ત્રીજા સ્રોતનો ગુર્વાવલિ નામનો એક વિભાગ અને પ્રાસાદાદિ ચિત્ર-બંધ કેટલાંક સ્તોત્રો અહિં તહીં છુટાં મળે છે. ગુર્વાવલિ યશોવિ. ગ્રંથમાળામાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે. એ ઉપરાંત એમણે રચેલા ગ્રંથો અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમ-શાંતરસભાવના વે. નં. ૧૬૬૨; પ્ર. ધનવિજયકૃત ટીકા સહિત નિ. પ્રે.; મ. ભ; (તત્ત્વવિવેચક સભા) ગૂ. ભા. જૈ. ધ. પ્ર. ભા.), ઉપદેશરત્નાકર સ્વોપજ્ઞવૃત્તિ સહિત (પ્ર. દે. ભા. નં. ૨૨; પ્રથમ ભાગ ગૂ. ભા. સહિત જૈનવિદ્યાપ્રસારકર્ણ; વે. નં.

૧૫૭૨), અનેક પ્રસ્તાવોમાં જિનસ્તોત્રરત્નકોષ (પ્રથમ પ્રસ્તાવ પ્ર. જિનસ્તોત્ર સંગ્રહ. ૫ અં; વે. નં. ૧૮૦૦), જ્ઞાનંદ ચરિત્ર (કાં. વડો; ગુ. ભા. જો. ધ. પ્ર.), મિત્ર ચતુષ્કથા (જેતું સંશોધન શબ્દ-નુશાસનમાં દક્ષ એવા લક્ષ્મીભદ્રમુનિએ કર્યું. મુ. આત્મા જો. સ.), સં. ૧૪૮૪માં સીમંધર સ્તુતિ વગેરે વિદ્વદ્ગંને આનંદિત બનાવે છે.

શિષ્યાદિ પરિચય—

૧ શ્રીરત્નશેખરસૂરિ—જુઓ. નંબર ૨૮ મો. એમના શિષ્ય સંધક્ષણે સં. ૧૫૦૫ અષ્ટભાષામાં સમ્યક્ત્વરાસ રચ્યો.

૨ સંધવિમળ—એમણે સં. ૧૫૦૧માં જોકે સુદિ ૪ ગુરૂવારે સુદર્શનશ્રેષ્ઠિનો રાસ-પ્રબંધ રચ્યો.

૩ જ્યયંદ્રસૂરિ—એમના શિષ્ય હેમહંસગણિએ સં. ૧૫૦૧માં પડાવશ્યક બાલાવબોધ રચ્યો.

૪. હર્પસેન—એમના શિષ્ય હર્પભૂપણે સં. ૧૪૮૦માં શ્રાદ્ધ-વિધિવિનિશ્ચય (કાં. વડો. નં, ૧૦૧૬) અંચલમત દલન પ્રકરણ (કી. ૨, નં. ૩૬૦), તથા સં. ૧૪૮૬માં પર્મુપણા વિચાર રચ્યો.

૫ શુભશીલગણિ—એમણે સં. ૧૪૯૨માં વિક્રમચરિત્ર (પ્ર. હે. અં. અમદાવાદ), સં. ૧૫૦૪માં પ્રભાવક કથા (ડો. ભાવ.), સં. ૧૫૦૬માં કથાકોષ અપરનામ ભરતેશ્વરબાહુમણિવૃત્તિ (પી. ૪, ૧૧૦; મિત્ર ૮, ૧૬૩; પ્ર. ગૂ. ભા. મગનલાલ દહીસિંગ. સં, ૧૯૦૬), સં. ૧૫૧૮માં ચતુર્જ્યેષ્ઠપૃષ્ઠિ અને અભિધાનચિંતામણિને અનુસરી ઉણાદિ નામમાળા (આગરનો ભંડાર, પાટણ.) વગેરે ગ્રંથો રચ્યા. સં. ૧૫૮૦માં સાત્રિવાહનચરિત્ર, પૂર્ણપંચાગિદા પુણ્યધન દયાનંક.

૬ વિશાલરાજ—આ મુનિવર્ધ અત્યંત પ્રભાવશાળી હતા. એમનો પરિવાર વિદ્યાગ હશે પરંતુ તેમાંથી ઉપવબ્ધ ચતાં નામો નિચે મુજબ છે.—

-૧૨-૧૩-૧૫-૧૭ જી. ૨, સં. ૧૫૦૭-૧૦-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-
૧૬ ના. ૧, સં. ૧૫૦૨-૦૪-૦૬-૦૭-૦૮-૦૯-૧૦-૧૧-૧૨-
૧૩-૧૬-૧૭ ના. ૨, સં. ૧૫૦૮-૧૪ જિ. ૨.

એમણે રચેલા ગ્રંથો—પડાવશ્યકવૃત્તિ આદ્યપ્રતિક્રમણ સૂત્ર પર
અર્થદીપિકા નામની વૃત્તિ (સં. ૧૪૯૬) કે જેનું સંશોધન
લક્ષ્મીભદ્રગણિએ કર્યું હતું, (ભા. ૪, ૪૬૪ પ્ર. દે. ભા. નં.
૪૮), આદ્યવિધિવૃત્તિ^{૧૨૯}—વિધિકૌમુદી સં. ૧૫૦૬ (પ્ર. આ.
સભા નં. ૪૮, ગૂ. ભા. જૈન ગ્રંથાવલી નં. ૩), આચારપ્રદીપ^{૧૩૦}
૪૦૬૫ શ્લોક પ્રમાણ સં. ૧૫૧૬ માં (ભા. ૬, ૪૦ પ્ર. દે.
ભા. નં. ૭૧) કે જેમાં જિનહંસગણિએ શોધન, લેખનાદિમાં
સહાય કરી હતી, લઘુક્ષેત્રસમાસ અને હેમવ્યાકરણ પર અવ-
ચૂરિ, પ્રબોધચંદ્રોદયવૃત્તિ આદિ પણ રચ્યા હોય. એ ઉપરાંત
મહેસાણા મંડન પાર્શ્વજિનસ્તવન (પૃ. ૧૦૮), નવખંડ પાર્શ્વ-
જિનસ્તવન, પાર્શ્વસ્તવન, અર્જુદાદ્રિ મંડન પાર્શ્વનેમિસ્તવ,
ચતુર્વિંશતિ જિનસ્તવન, અને રત્નચૂડરાસ સં. ૧૫૧૦ આસપાસ એમ
કવચિત્ કથન મળે છે. આદ્યપ્રતિક્રમણ વૃત્તિ વગેરેમાં પોતાને
જીવનસુંદરસૂરિના શિષ્ય હોવાનું પણ જણાવે છે.

એમના શિષ્યાદિ સખધી ટુંક માહિતી—

૧ સંવેગદેવ—એમણે સં. ૧૫૧૩ માં પિંડવિશુદ્ધિ પર અને
સં. ૧૫૧૪ માં આવશ્યકની પીઠિકા પર બાલાવબોધ રચ્યો. એમના
શિષ્ય ઉદયનંદીના શિષ્ય સંઘકળશગણિએ તલવાડામાં અષ્ટ-
ભાષામાં સં. ૧૫૦૭ માં સમ્યક્ત્વ રાસ રચ્યો.

૧૨૯ સુપ્રસિદ્ધ શ્રી યશોવિં ઉપાન્ના ગુણવિજય-મુમતિ-
વિજય શિષ્ય ઉત્તમવિજયે વિજયજિનેન્દ્રસૂરિ રાજ્યે સં.
૧૮૪૧ થી ૧૮૮૪ વચ્ચે આ ગ્રંથ ઉપર બાલાવબોધ રચ્યો.

૧૩૦ સં. ૧૭૯૮ માં ભોજસાગરે આ ગ્રંથ ઉપર બાલાવ-
બોધ રચ્યો.

૨ સોમદેવ—

આ મહાત્મા પ્રખર વાદી હતા. એમને વાયક પદ ગદ્યાએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક અપાયું હતું. એમની નવીન કાવ્ય કળાથી મેવાડપતિ કુંભકર્ણુ રાજા રંજિત થયા હતા. એમણે પૂરેલી સમસ્યાથી છર્ણુદુર્ગના રાજા મંડલિક (ત્રોજે ઈ. સ. ૧૪૫૧ થી ૧૪૭૩) ચમત્કાર પામ્યો હતો. અને એમના વચનોથી માવાપુર, ચંપકનેર (ચાંપાનેર) નો રાજા જયસીંહ પ્રસન્ન થઈ નમ્યો હતો. અને એમને સુરિ પદ રાણકપુરમાં ધરણુ સંઘપતિએ કરેલા ઉત્સવ-પૂર્વક રત્નશેખરસુરિએ આપ્યું હતું. (સોમસૌભાગ્ય, સ. ૧૦ શ્લોક ૩૨ થી ૪૩, ગુરુગુણરત્નાકર કાવ્ય પૃ. ૧૬-૨૦), એમણે સં. ૧૫૦૪ માં કથામહોદધિ નામનો કથા ગ્રંથ ગદ્યપદ્યમાં રચ્યો. જેમાં હરિષેણુ કૃત કર્પૂરપ્રકરમાં સુચિત ૧૫૭ કથાઓ છે (કાં. વડો; પી. ૩, ૩૧૬, વેપર નં. ૨૦૧૫, વે. નં. ૧૭૦૫), અને જિનપ્રભસુરિ કૃત સિદ્ધાંતસ્તવો પર કૃતિ રચી (લખ્યા સં. ૧૫૧૪ કી. ૩, નં. ૧૮૮). એમનો સ્વર્ગવાસ વાગડ દેશના વઢિયાર નગરમાં થયો. (વીરવંશાવલી જી. સા. સંશોધક ખં. ૧, પૃ. ૪૬-૫૦) એમના શિષ્ય સુમતિસુંદર થયા. જેમને આબુવાસી શાહ રાંડાએ ઉપાધ્યાય પદ અને સુંડાકના કુંતા નામના સંઘવીએ આચાર્ય પદની અપાવી હતી. માંડવમહત્તા સં. વેલાએ એમના ઉપદેશથી સુત્રતાનનું કરમાન લઈ જિન યાત્રા માટે સંઘ ઠાટ્યો હતો તથા એમના ઉપદેશથી સં. સહુરાએ^{૧૩૧} લક્ષ (લાખા)

૧૩૧ મેવાડના કુંભકર્ણુ રાજાથી સત્કારિત એવા સંઘપતિ જે ધરણુએ રાણકપુરમાં એમુખ ચંચ અંધાન્યું, તેના પ્રથમ બહુ રત્નસિંહને સં. ચાલિંગ નામનો પુત્ર થયો. તેનો પુત્ર સં. સહુરા થયો, કે જેને માલવાનીશ ગ્યાસદીને ધર્મના વાઈથી અધિક મિત્ર થઈ હતા.

રાણાની અનુમતિ લઈ આખૂના અચલદુર્ગ શિખર પર મોટા ચોમુખ પ્રાસાદ કરાવી તેમાં ૧૨૦ મણુ પિત્તલનું જિનગિંચ કરાવી પ્રતિષ્ઠિત કર્યું.

૩ નંદિરત્ન—એમના શિષ્ય રત્નમંદિરગણિગો સં. ૧૫૧૭ માં ભોજપ્રબંધ—અપર નામ પ્રબંધરાજ (જુદ્ ૬, નં. ૭૨૩ વે. નં. ૧૭૫૪ પ્ર. પં. ભગવાનદાસ અમદાવાદ સં. ૧૯૭૮ ગૂ. ભાષાં. પ્ર. જૈ. ધ. સભા, ભાવનગર) તથા ઉપદેશતરંગિણી (પ્ર. ય. ગ્રં; ગૂ. ભાષાં. પ્ર. ભી. મા.) વગેરે રચ્યા. તેમનાથ નવરસ કાગ, નારીનિરાસ કાગ વગેરે ગૂર્જર ગિરાની કૃતિઓ પણ રચી છે.

ગુરુગુણપટ્ટત્રિશિકા (આ. જૈ. સ.), શ્રીપાદચરિત્ર પ્રા. (પ્ર. દે. લા. હી. હં.), પદ્મર્શનસમુચ્ચય, ગુણુ-સ્થાનકમારોહ, (પ્ર. દે. લા. ગૂ. ભા. મહેસાણા) સંબોધસપ્તતિકા (આત્મા. જૈ. સભા), દિનશુદ્ધિદીપિકા, વિનોદકથાસંગ્રહ વગેરેના રચયિતા રત્નશેખરસૂરિ હેમતિલકસૂરિના શિષ્ય હોવાથી એમનાથી ભિન્ન સમજવા.

રત્નશેખરસૂરિ

સંવેગદેવ	સોમદેવ	નંદિરત્ન	સોમસાગર
ઉદયનંદી	રત્નહંસ	રત્નમંદિર	
સંધકળશ	સુમતિસુંદર		

૨૯ શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિ

આ આચાર્ય ઉપરોક્ત તં શ્રીરત્નશેખરસૂરિ (નં. ૨૮) ન પદ્ધતિ હતા. એમનું જીવનચરિત્ર ગુરુગુણરત્નાકરકાવ્યમાં વિસ્તાર્થ આપેલ છે તેનો ટુંક સાર—જન્મ સં. ૧૪૬૪ ભાદ્રવા વદિ ૨

માત્ર ૭ વર્ષની વયે સં. ૧૪૭૦માં ઉમાપુરમાં શ્રી મુનિસુન્દરસૂરિ પાસે દીક્ષા લઈ સિદ્ધાંતો શીખી લીધા અને દુર્વાદિઓના માન ઉતારી બાળદશા છતાં શુદ્ધદુર્ગમાં મહિપાળ રાગને રંજિત કરેલ હતો. ક્રમે કરીને વિવાહપ્રતિષ્ઠિ (લગવતી)ના યોગોદ્દહન કરી ગણિપદ પ્રાપ્ત કર્યા પછી સં. ૧૪૯૩ (૬)માં દેવગિરિથી આવેલા શાહ મહાદેવના કરેલા ઉત્સવપૂર્વક પંડિતપદ આપ્યું. સં. ૧૫૦૧માં મુંડરથળમાં મુનિસુન્દરસૂરિએ વાયકપદ આપ્યું, જેનો ઉત્સવ સંઘપતિ ભીમે કર્યો. સૂરિપદ સં. ૧૫૦૮ પેથાપુરમાં વિદ્યાપુર લાટપલિમાં પદસ્થાપના શાહ નગરાજે મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૫૧૭ ગચ્છનાયકપદ. ગચ્છનાયક બન્યા પછી માલવદેશ અવલોકી ગુજરાતમાં આવી સ્તંભતીર્થમાં રત્નમંડન અને સોમ-દેવસૂરિ સાથે ગચ્છમેળ કર્યો—પૃથક્ પક્ષ જેવું યર્ષ ગયું હતું તે દર કયું. સં. ૧૫૧૮માં યુગપ્રધાનપદની લાટપદ્મી (લાડોલ)માં સંઘપતિ મહાદેવે (જુઓ દેવકુલપાટક પૃ. ૮ તથા ગુરુગુણરત્નાકરકાવ્ય સ. ૩; લો. ૫-૭) કરેલા મોટા ઉત્સવપૂર્વક આપવામાં આવી હતી. આ સૂરિએ મુધા-નંદન અને હેમહુસને વાચનાઆર્યની અને ઉદયચુલા ૧૩૨ગણિની સાધ્વીને મહત્તરની પદવી આપી હતી. લઘુ. પૌ. પદ્મવત્રીમાં લખ્યું છે કે તે મહાદેવના ઉત્સવપૂર્વક જે ને ઉપાધ્યાયની અને ૧૧ ને આચાર્ય પદવી આપી હતી. સં. ૧૫૫૨માં ગચ્છપરિધાપનિકા વિધિ કરી અનેકને આચાર્યપદ, વાયકપદ, વિબુધપદ, આખ્યાં (તેની સૂચિ માટે જુઓ સર્ગ ૫૧નો). ગૃહ્યરત્ના, મરૂ અને માલવદેશના પ્રસિદ્ધ શ્રાવકો અને તેમના કરેલા ઉત્સવપૂર્વક જિંબ પ્રતિષ્ઠાદિનો ઉલ્લેખ ત્રીગ્ન સર્ગમાં છે. ગિરિપુર (કુંગરપુર)માં ઉદ્દેશજાનિનો શાહ સાદહુ તે સોમદાસ રાગનો મંત્રી હતો તેણે ૧૨૦ મણુ પિત્તલની જિનમૂર્તિ કરાવી તેની અન્ય જિંબો સાથે આ આચાર્યે પ્રતિષ્ઠા કરી. દક્ષિણ

દેવગિરિના શાહ મહાદેવે શત્રુઞ્યાદિ તીર્થયાત્રા કરી લાટપલ્લિ આદિમાં પુષ્કળ દ્રવ્યથી કરેલા ઉત્સવપૂર્વક અનેકને વાચક, મહત્તરાપદ આપ્યા, હાડાવટિ માલદેવના પ્રજાપ્રિય અહુરમદના મુખ્ય મંત્રી મંડપ (માંડવગઢ)ના વાસી પ્રાગવાટ વંશના સંઘપતિ ચંદ્રસાધુ-ચાંદાશાહે ૭૨ કાષ્ઠમય જિનાલય અને ધાતુના ૨૪ જિનના પદો વગેરે કરાવ્યા તેની પ્રતિષ્ઠા પણ એમણે કરેલી, અને સુભતિસાધુને સૂરિપદ આપ્યું. અમદાવાદના વાસી શ્રીગદરાજ (ગદા) મંત્રીએ સોઝીત્રક (સોજીતરા)માં કરેલા ઉત્સવપૂર્વક શુભરત્નને વાચકપદ આપ્યું અને મંડનશ્રેષ્ઠિવાળા આશાપલ્લીપુરમાં આ આચાર્યે સોમ-લખ્મિને ગણિનીતું પદ આપ્યું. તથા ઉંબરહકુમાં ૨૪ પદ પ્રતિષ્ઠા કરી અને શુભરત્ન વાચકને સૂરિપદ અર્પણ કર્યું. અમદાવાદના શ્રી સંઘમુખ્ય સંઘવી ગદાએ અર્જુદમાં પરિકર સહિત ૪૦ અંગુલની પ્રતિમા કરાવી, સિરોહીમાં કેટલાક મુનિઓને સૂરિપદ આપવાનો ઉત્સવ સં. ખીમાંકે કર્યો હતો. પેથાપુરમાં ચારને ઉપાધ્યાય પદવી આપી. તેમાં પં. ચરણપ્રમોદગણિ શિષ્ય પ્રમુખ ૨૪ ને પંડિત પદવી આપી. તે ચરણપ્રમોદગણિએ ઘણા સાધુ પરિવારને કદપ-પ્રદાન કર્યું. વિષુધ, મહત્તરા, પ્રવર્તિનીની પદવી ઘણાને આપી. ૫૦૦ સાધુને દીક્ષા આપી. આમ આ મહાલાઝ્યસૂરિ થયા. (લ. પૌ. પદ્માવલી).

અક્રમીપુરના ૧૩૩ ઓશવશીય સોની ઇશ્વર અને પતા એ એ લાઈઓએ ઇડરના ભાણરાજના દુર્ગ ઉપરના પ્રાસાદ કરતાં ઉંચો પ્રાસાદ કરાવી તેમાં ઘણા જિંઓ સાથે સં. ૧૫૩૮માં આ આચાર્ય પાસે અજિતનાથના જિંબની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. પુનઃ માલવદેશમાં ધારાનગરે એમના ઉપદેશથી પ્રાગ્વાદ્વૃક્ષ સં. હર્ષસિંહે સમ્પદી

૧૩૩ આ સંબંધી હકીકત સુધાનંદનસૂરિના શિષ્યે તે સમયે રચેલી ઇડરચૈત્યપરિપાટીમાંથી લેવામાં આવી છે. જુઓ જૈનયુગ સં. ૧૯૮૫, મહાથી ચૈત્રનો અંક પૃ. ૩૪૧

મુવર્જ ખર્ચ દરી પ્રાસાદ અગિયાર નિપજ્જ્યા. સં. ૧૫૪૭માં ગૃહસ્થેશો
માનધાર ખરે (પાલનપુર પાસેના દેશમાં) શ્રીયક્ષની ઉત્પત્તિ થઈ.
શ્રુતિએ જૂનિગામે, ખલદુકે (સિરોહી પરગણા જોરામગરામાં) પાંચ
પ્રાસાદ પ્રતિષ્ઠા. સં. ૧૫૩૭ (?) તાડોલી દેશે સુમાદલી ગામમાં
આ શ્રુતિનો સ્વર્ભવાસ થયો.

એમજું અગિયારને આચાર્યપદ આપેલાં તેઓનાં નામ—

૧ સુધાનંદન, ૨ રત્નમંડન, ૩ શુભરત્ન, ૪ સોમગૃપ,
૫ જિનસોમ, ૬ જિનદંસ, ૭ શુભનિમુંદર, ૮ શુભતિસાધુ, ૯ હર્દિનંદિ,
૧૦ શાન્તપ્રિય, ૧૧ સોમદેવ

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો—સં. ૧૫૧૭-૧૬-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-
૨૫-૨૬-૨૭-૩૦-૩૨-૩૩-૩૪-૩૫-૩૬-૩૭-૩૮ ના. ૧, સં. ૧૧૮-
૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૨૭-૨૮-૩૦-૩૪-૩૫--
૧-૪૧-૪૨-૫૦ ના. ૨, સં. ૧૫૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩
૨૪-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૩૨-૩૩-૩૪-૩૫-૩૬-૩૭-૩૮
૪૦-૪૨ જી. ૧, સં. ૧૫૧૮-૨૧-૨૨-૨૭-૨૮-૨૯ ૩૦-૩૧-
૧-૪૩ જી. ૨, સં. ૧૫૧૮-૧૫૨૫ જિન વિ. ૨.

આ આચાર્યના તેમજ સોમગૃપશ્રુતિના ઉપદેશથી સં. ૧૫૩૮માં
ભાવપાદના શ્રીમાત્ર દેવાએ જાનીય તખ્તાઓ. તે પછી પલવજા-
ની પ્રગ (શ્રુ. પોથી ૧૦) વિષમાન છે.

શિષ્યાદિપરિચય

૧ સોમદેવ—એમના શિષ્યો પછી—

રત્નદંસનજી—એમના ઉપદેશથી સં. ૧૫૧૧માં ભાવપદેશના
મહાદેવજીના સહુ દર્મસિદ્ધિ પંચમી નપના ઉદ્ઘાપન નિમિત્તે

લખાવેલ શાંતિનાથચરિત્રની પ્રત આ વિ. દા. સુ. શા. સં. છાણીમાં છે.

સ્તનમંડન—એમણે સુકૃતસાગર કાવ્ય રચ્યું. (પ્ર. આ. સ. લાવ.) એમના શિષ્ય આગમમંડન—હૃષીકેલોડના શિષ્ય લક્ષ્મીકેલોડે સં. ૧૫૬૬ વર્ષે આચારાંગસૂત્ર પર તત્ત્વાવગમા નામની અવચૂરિ રચી. (વે. નં. ૧૩૯૭) અને સોમવિમળસૂરિ રાજ્યે (સં. ૧૫૯૭-૧૬૩૭ વચ્ચે) જ્ઞાતાસૂત્રપર મુગ્ધાવખોધા નામની લઘુવૃત્તિ રચી (વે. નં. ૧૪૭૩).

સ્તનમંડનના બીજા શિષ્ય સોમજયસૂરિ થયા.

૨ શ્રુતમૂર્તિ—એમણે સં. ૧૫૧૭ ક્રિષ્ટિક વદિ ૧૦ ગુરુવારે સ્તંભતીર્થમાં લખેલી દ્વાત્રિંશિકાની પ્રત જૈ. સં. જ્ઞા. ભં. પાટણમાં છે. પ્ર. પૃ. ૨૩.

૩ જિનમાણિક્ય—એમના અનંતકીર્તિગણિએ સં. ૧૫૨૯ કા. વદિ ૬. શનિવારે સં. ગદ્દાભાર્યા સં. સાસૂ પડનાર્યે લખેલી શીલોપદેશમાળાની પ્રત જૈ. સં. જ્ઞા. ભં. પાટણમાં છે. પ્રશ. પૃ. ૩૩

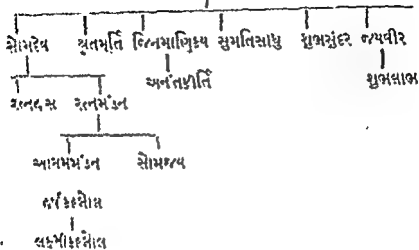
૪ સુમતિસાધુ—એમના માટે આગળ લખવામાં આવશે.

૫ શુભમુદર—એમણે રચેલ મંત્ર, યંત્ર આધિપ્રયોગ ગર્ભિત દેહલવાડામંડન ઋષભજિનસ્તવન સટીક જૈ. સ્તો. સંદો. ભા. ૧ માં મુદ્રિત છે.

૬ જયવીર—એમના શિષ્ય શુભલાલે સં. ૧૫૩૬ માગસર મુદિ ૮સોમવારે લખેલી ઉપદેશમાળાવચૂરિની પ્રત જૈ. સં. જ્ઞા. ભં. પાટણમાં છે. (પ્રશ. પૃ. ૩૯)

વંશવૃક્ષ

લક્ષ્મીસાગરચરિ

૩૦ આચાર્યગિનસોમ

નં. ૨૬માં દર્શવિદ્યા શ્રીલક્ષ્મીસાગરચરિના શિષ્ય ૧૩૪સોમ-
દેવ ચંદ્રમંડન^{૧૩૫}—સોમજયના^{૧૩૬} શિષ્ય દત્તા એમને લક્ષ્મી-

૧૩૪ સુત્રો નં. ૨૬ લક્ષ્મીસાગરચરિના પરિવારની દર્શકત.

૧૩૫ સુત્રો. નં. ૨૬

૧૩૬ એમને પાટણમાં લક્ષ્મીસાગરચરિએ સુરિપદ આપ્યું
કર્તે ઉપરુંકન મંત્રો મંત્રવી મલકે કરાવેલા ૧૦૮ મંત્ર પિત્તલમય
કાચકરેવના બિગલી અને અન્ય પ્રતિમાઓની આણુના બીમપિદારમાં
મ. ૧૫૧૫માં આ આચાર્ય પ્રતિષ્ઠા કરી હતી ગિરોલીમાં એમની દેગના
અંતરગત ૮૪ આરંદંબની સ્થિતિ જાણીએવન સ્તીકાંતુ હતું. અમદાવાદના
સુપ્રસાદના મંત્રો પ્રાચીન કાચકરેવના સંપત્તિ, દર્શનનાસપત્તિ પાસે
કર્તે કરી સ્થિતિ સુપ્રસાદના પાસે કરનાર ગુણુનાજ સંપત્તિ, દો.
અંતરગત. અને દો. સુપ્રા એ ગાર જનાએ અમદાવાદથી આવી

સાગરસૂરિએ પાટણમાં ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું અને ગૂર્જર જ્ઞાતિના

આગ્રહ કરતાં આ આચાર્યે દરેકના તરફથી અનુક્રમે મહીસમુદ્ર, લખિંધ્રસમુદ્ર, અમરનાંદિ અને જિનમાણિક્યને વાચકપદ આપ્યાં હતાં. પ્રસ્તુત આચાર્ય જિનસોમ ઉપરાંત એમના શિષ્ય—

૧ સત્યહૃંસ—એમના શિષ્ય ધર્મમંગલે સં. ૧૫૩૩ પોષ સુદિ ૬ લખાવેલી શ્રી આવશ્યકસૂત્રની પ્રત આ. વિ. મે. મુ. જ્ઞા. ભં. અમદાવાદમાં છે. (પ્રશ. પૃ. ૬૩)

૨ ઇંદ્રનાંદિ—અમદાવાદના અકમીપુરના ઉકેશ જ્ઞાતીય અને પદ પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઇંદિયરના લઘુભાઈ પતા અને પુત્ર હરિશ્ચંદ્રે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક લક્ષ્મીસાગરસૂરિએ એમને સૂરિપદ આપ્યું હતું અને અમદાવાદના એઘ મંત્રીએ એમના શિષ્ય ધર્મહૃંસ અને પ્રશિષ્ય ઇંદ્રહૃંસને વાચકપદ અપાવ્યાં હતાં. ધર્મહૃંસના જીવનને અંગે જુઓ ઉપદેશકલ્પવલ્લી (ગૂ. ભા. ભા. પૃ. ૨૦) આ ઇંદ્રહૃંસગણિએ સં. ૧૫૫૪માં જીવનભાનુચરિત્ર (સં. ગદ્ય) સં. ૧૫૫૫માં શ્રાવકના કૃત્યની મળ્લજિણાણં આણં૦ વાલી પાંચ ગાથાની સ્વાધ્યાય પર ઉપદેશકલ્પવલ્લી નામની ટીકા (ગુ. ભા. પ્ર. જૈ. ધ. સભા. ભાવ.) તથા સં. ૧૫૫૭માં બલિનરેંદ્ર કથા (કાં. છાણી) રચ્યાં આજ ઇંદ્રનાંદિના અન્યશિષ્ય સિદ્ધાંતસાગરે સં. ૧૫૭૦માં દર્શનરતનાકર નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો. તથા એમના પટ્ટધર સૌભાગ્યનાંદિસૂરિએ હમીરપુરમાં રહી સં. ૧૫૭૬માં મૌનએકાદશી કથા રચી. (ચુનીજી. ભં. કાશી) અને સં. ૧૫૭૮માં વિમળચરિત્ર રચ્યું

૩ સમયરત્ન—એમના શિષ્ય મહાકવિ લાવણ્યસમય થયા. એમનો જન્મ અમદાવાદમાં સં. ૧૫૨૧ શકે ૧૩૮૨ પોષવદિ ૩ અશ્લેષા નક્ષત્રે એમના પૂર્વજ મંગ પાટણથી અમદાવાદ આવી વસ્યા હતા. તેમને ત્રણ પુત્રા પૈકી શ્રીધર વડિલ હતા. તેજ એમના પિતા અજદર પરામાં રહેતા તેમને ઝમકલદેવી નામની ભાર્યાથી વસ્તુપાલ, જિન-

વણિક મુલ્લતાનના મંત્રી ગદાના ૧૩૭ આગ્રહથી મુધાનંદન-૧૩૮ સૂરિએ એમને સ્વહસ્તે આચાર્યપદવી આપી હતી.

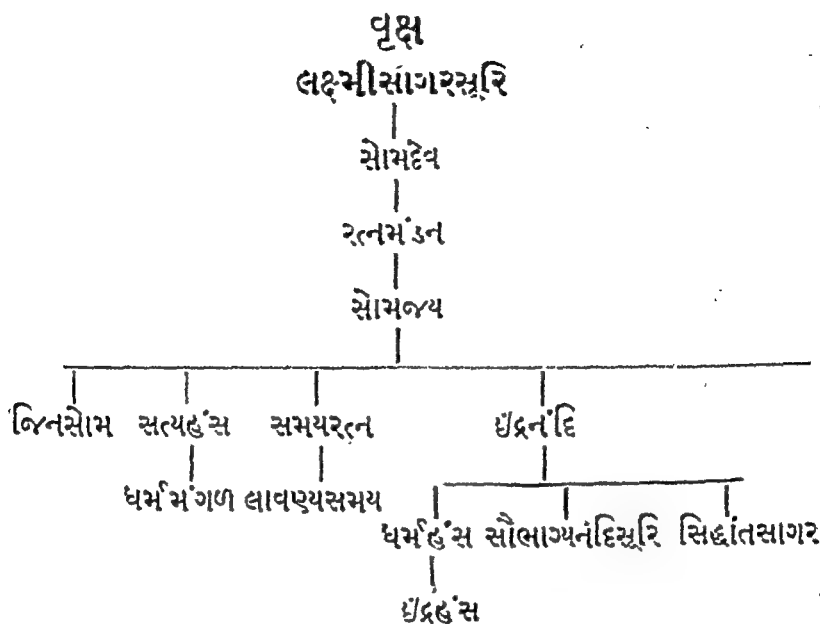
પ્રસ્તુત ગ્રંથના પૃ. ૯૮ ઉપર મુદ્રિત સ્તંભનપાશ્વર્જિનસ્તોત્ર ઉપરાંત ઋષભવર્ધમાન જિનસ્તોત્ર (દ્વિસંધાન. ગા. ૯), તારંગા-મંડન અજિતજિનસ્તવન શ્લો. ૮, અને મહાવીરસ્તવન વગેરે ઉપ-લબ્ધ થાય છે.

ઉપરોક્ત ગદા મંત્રી એ ભરાવેલ અને સં. ૧૫૨૫ ફા. સુ. ૭, શનિવારે પ્રતિષ્ઠિત ૧૦૮ મણુ પ્રમાણુ પિત્તલમય શ્રીઋષભજિન-જિંબ અર્ચુદાયક લીમાશાહના મંદિરમાં છે. તેના ઉપરના લેખમાં એમનું નામ પણ નજરે પડે છે. (જુઓ પ્રા. જી. લે. સં; જનવિ. ભા. ૨, સે. ૨૪૯, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૬).

દાસ, મંગળદાસ, લહુરાજ નામે ચારપુત્ર અને લીલાવતી નામે પુત્રી થઈ. લહુરાજે વેરાચ થવાથી લક્ષ્મીસાગરસૂરિ પાસે દીક્ષા સં. ૧૫૨૯ જેઃ સુદિ ૧૦ પાટણમાં લીધી. સમયરત્નના શિષ્ય થયા. સરસ્વતીની કૃપા વડે ૧૬મા વર્ષમાં સં. ૧૫૩૭માં કવિત્વ શક્તિ ઉદ્ભવી સં. ૧૫૫૫માં પંડિત પદ મળ્યું. વિશેષ માટે જુઓ યશો. જી. ગ્રંથ. તરફથી પ્રગટ થયેલ અંતિહાસિક દાસ સંગ્રહ અને કૃતિઓ માટે જી. ગૃ. કવિઓ ભા. ૧ પૃ. ૭ થી તથા જી. સં, ઈ પૃ. ૫૨૪ એમની કૃતિઓ ઉપરથી સં. ૧૫૮૯ મુધી એમની વિદ્યમાનતા પુરવાર થાય છે.

૧૩૭ આ મંત્રીના પિતાનું નામ મંત્રી મુદર હતું. આ મંત્રી ભાલુ (મંદરનો ભાલુ) અને લક્ષ (મેવાડના લાખા) તરફથી સન્માન પાત્ર હતો. એજે પ્રતિષ્ઠિત કરાવેલી પ્રતિમા આજે આણંદ ઉપર બીમ-વિદાર કે જે લીમાશાહ વાળુ ઋષભદેવનું મંદિર પૂર્વ સં. ૧૩૭૩ પછી બનેલું ને પિત્તળદર એ નામથી ઓળખાય છે તેમાં વિદ્યમાન છે જુઓ મુનિ દ્રષ્ટ્યાણ્વિ. નો લેખ " આણના જૈન સિંહાલેઓ " જી. ન. ગા. ૧૬-૧૦-૨૭

૧૩૮ જુઓ નં. ૨૫માં સામમુદરમુરિના ગ્રંથો સંબંધી વર્ણન.

૩૧ શ્રી હેમવિમળસૂરિ

તપાગચ્છતી પદ્મી પાટપર શ્રી સુભતિસાધુ^{૧૩૯}સુરિ થયા.

૧૩૯ જન્મ સંવત ૧૪૯૪ મેવાડના જાઉર (જાવરા)માં થયો હતો. પિતા ગજપતિશાહ, માતા સંપૂરીદેવી. મૂળનામ મનપરાજ. સં. ૧૫૧૧માં શ્રી રત્નશેખરસૂરિ પાસે દીક્ષા. દીક્ષા નામ સુમતિ-સાધુ, શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિએ પંડિતપદ આપ્યું, અને તેજ સૂરિએ પદવીથી સં. ૧૫૧૮માં ઈડરમાં શ્રીપાલ આદિએ કરેલા ઉત્સવપૂર્વક આચાર્ય (ગચ્છનાયક) પદ આપ્યું. સં. ૧૫૫૧માં ખમાણૂર ગામમાં સ્વર્ગવાસ થયો. જીવ્યો સુમતિસૂરિ વિવાહલો (જે. ઈ. રા. સં. ભા. ૧)

વીરવંશાવલીમાં જણાવ્યું છે કે-જન્મ અર્ધદાસ-ને વેલાંગરિ નગરે પ્રા. વ. નારણગોત્રે શા. દીકુ, સ્ત્રી રૂડી કુખે સં. ૧૪૯૪, દીક્ષા સં. ૧૫૧૧, ગરજનાયક પદ સં. ૧૫૧૮ (? ૧૫૩૮ સંભવે).

તેમણે પ્રથમ ઇંદ્રનંદી ૧૪૦ અને કમળકળશ ૧૪૧ નામના બે શિષ્યોને આચાર્યપદ આપ્યું હતું, પરંતુ પાછળથી તેમને સૂરિમંત્રના અધિ-

તેમણે જ્ઞેયલમેર, કૃષ્ણગઢ, અર્જુનસત્ર, દેવકમદ્વજ, ગઢનગર, ખંભાયત, ગંધાર, ઇંડર નગરે ગીતાર્થ પાસે જ્ઞાનકોષ શોધાવ્યા. તેમના ઉપદેશથી માળવદેશે માંડવગઢે પ્રા. વ. સરહડીયા ગોત્રે શા સહુસાએ અર્જુન-ગિરિ ઉપર અચલગઢમાં પાંચ લાખ મનુષ્યોનો સંઘ લઈ ઋષભદેવનો ચતુર્મુખ પ્રાસાદ નિપજવી તેમાં ચાર બિંબ કરાવ્યા. તેમાં ૮ બિંબો કાઢિસગીઆ ને ૪ બિંબ ચતુર્મુખ પ્રાસાદના પધરાવ્યા અને તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૪૫૪ (૧ ૧૫૪૪)માં આ સૂરિએ કરી હતી. સં. ૧૫૫૧માં ખમણૂર ગામમાં સ્વર્ગવાસી થયા. —જે. સા. સંશો. ખ. ૧, અ. ૩, પૃ. ૫૧.

લઘુપૌરાણની પદાવલીમાં દર્શાવ્યું છે કે:—‘તેઓ મંડપદુર્ગમાં ગયા. ત્યાં પ્રવેશોત્સવ મહાડંબરથી કરવામાં આવ્યો. ૧૧ શેર સુવર્ણ ને ૨૨ શેર રૂપાની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. વટપક્ષિમાં સૂરિમંત્ર આરાધી હેમવિમળસૂરિને પદ્ધર પદે રચાવ્યા. તેની પૂર્વે સૂરિપદ પર ઇંદ્રનંદી તથા કમળકળશને રચાવ્યા હતા. પણ તે ગચ્છમેદ કરશે એમ જાણી પોતાના પદ પર તે પૈકી કાઢીને રચાવ્યા નહી. ૬૦૦ સાધુઓને દીક્ષા આપી. તેઓનો ૧૮૦૦ સાધુઓનો પરિવાર હતો.’

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૫૪૪-૪૬-૪૭-૪૮ જી. સા. ૧; સં. ૧૫૪૦-૪૬-૪૭ જી. ૨.

૧૪૦ પ્રતિમા લેખ સંવત ૧૫૫૨ અને ૧૫૬૯ ના. ૧, સં. ૧૫૫૬-૫૮-૬૧-૬૩ જી. ૨, સં. ૧૫૬૩ જી. ૧, તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યનંદિસૂરિ (સં. ૧૫૭૧ થી ૧૫૯૦) પ્રા. લે. સં. ૧૫૭૧ જન વિ, જા. ૨, સં. ૧૫૯૧ ના. ૧, સં. ૧૫૭૬-૮૯-૯૦-૯૭ જી. ૧. અને પ્રમોદચંદર પ્ર. લે. ૧૫૭૧ ના. ૧, એમની શાખા-વાળા ‘કુતુબપુરા’ કહેવાયા.

ધાયક દેવે કહ્યું કે એ ગેને આચાર્યપદ આપ્યું તે કીક ક્યું નહિ. કારણ કે તેઓ ગચ્છનો ભેદ કરશે.

નિગમ પ્રાદુર્ભાવક—નિગમિયા તપાગચ્છ કાદનાર અને કુતુખ-પુરા ગચ્છના ઇંદ્રનંદિ કદાચ એક જ હશે. સં. ૧૫૫૪ માં ભુવન-ભાનુચરિત્ર ગદ્ય અને સં. ૧૫૫૫ માં ઉપદેશકલ્પવલ્લીના કર્તા નિગમિયા ઇંદ્રહુંસગણિ (ઇંદ્રનંદિ શિષ્ય ધર્મહુંસ વાચકના શિષ્ય) પોતાની પ્રશસ્તિમાં ઇંદ્રનંદિને લક્ષ્મીસાગરસૂરિ સોમદેવસૂરિ-રત્નમંડનસૂરિ-સોમજયસૂરિ અને તેના શિષ્ય તરીકે જણાવે છે. ઇંદ્રનંદિના બીજા શિષ્ય સૌભાગ્યનંદિસૂરિએ હમ્મીરપુરમાં રહી સં. ૧૫૭૬ માં મૌનએકાદશી કથા રચી (ચુનીજી ભં. કાશી).

૧૪૧ કમળકળશ (લક્ષ્મીસાગર તથા સોમજયસૂરિ શિષ્ય સુમતિસુંદર સૂરિ શિષ્ય) ગચ્છનાયક (પ્રા. લે. ૧૫૫૨-૫૩-૧૬૦૩ ના. ૧), તેના શિષ્ય જયકલ્યાણસૂરિ પ્રા. લે. સં. ૧૫૬૬ જિ. ૨, સં. ૧૫૬૩ બુ. ૨.

આ આચાર્યે સં. ૧૫૬૬ ના ફાલ્ગુન સુદિ દશમીએ આબુ પર્વત પર પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના સં. સહુસાએ અચલગઢ ઉપર મહારાજાધિરાજ જગભાલના રાજ્યમાં ચતુર્મુખ વિહાર બનાવ્યો, તેની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી તે વખતે તેમની સાથે ચરણસુંદરસૂરિ આદિ બીજો પણ કુટુંબીક શિષ્ય પરિવાર હતો, બુઝો લેખાંક ૨૬૩ અને ૨૬૮ શ્રી જિનવિજય સંપાદિત પ્રાચીન જન લેખ સંગ્રહ ભાગ બીજો.

કમળકળશ ગચ્છ સં. ૧૫૭૨ માં થયો એવું વીજપુર વિદ્યાશાળાના ૩૧ મા દાખડામાં એક પદાવલી છે તેમાં એથે પાતે લખ્યું છે.

લહેરભાઈ વઢીલના જ્ઞાન ભંડાર (પાટણ) માંની શ્રી દશ-વૈકાલિકસૂત્રની પ્રત ઉપર નીચે મુજબ ઉલ્લેખ નજરે પડે છે.

તેથી તેમણે ફરીથી સં. ૧૫૪૮માં ગુજરાતના પંચાસરા ગામમાં શ્રીમાળા પાતુએ કરેલા ઉત્સવપૂર્વક એક નવા આચાર્યની સ્થાપના કરી તેમનું નામ હેમવિમળસૂરિ રાખ્યું.

આ આચાર્યનો જન્મ સં. ૧૫૨૨માં મારવાડના વડગામમાં થયો હતો. પિતા ગંગારાજ અને માતા ગંગારાણી. મૂળ નામ હાલકુમાર. દીક્ષા સં. ૧૫૩૮, દીક્ષા નામ હેમચર્મ સં. ૧૫૫૬ માં કિયોદ્ધાર કર્યા પછી ઈડર અને શ્રીપાળે એમનો પદોત્સવ કર્યો જેમાં રાજ રાયભાણે પણ ભાગ લીધો હતો.

હેમવિમળસૂરિની શાળા પાલણપુરા (હેમશાળા) નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ અને તે વધુ વિસ્તાર પામી. સં. ૧૫૫૦ માં દેવદત્તના સ્વપ્નાનુસાર સ્તંભતીર્થના શ્રી સંઘસાથે મહોત્સવપૂર્વક શત્રુંજયની યાત્રા કરી. સં. ૧૫૫૨ માં સોની જીવા જગાએ પ્રતિષ્ઠા કરેલી, તે વખતે દાનધીરને સૂરિપદ આપ્યું પણ તે છ માસમાં સ્વર્ગવાસી થયા, ત્યારપછી શુરએ લાલપુરામાં ચોમાસું કર્યું. ત્યાં સં. ચિરા-સમક્ષ સૂરિમંત્ર આરાધ્યો; તે પ્રમાણે સં. ૧૫૭૦ માં ડાલિયા ગામમાં સ્તંભતીર્થના સોની જીવા જગાએ આવીને કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક આનંદવિમળ ને સૂરિ પદવી અને દાનશેખર તથા માણિક્ય-શેખરને વાચક પદવી આપી. સં. ૧૫૭૨માં સ્તંભતીર્થ જવા ઇડરથી ચાલતાં કર્પદવાણિન્ય (કપડવંજ) આવતાં સંઘે મોટો પ્રવેશોત્સવ કર્યો કાઈ ચાડીયાએ આવા પ્રવેશોત્સવ માટે પાતશાહ મુજદર પાસે વાત કરી. તેણે પકડવા બંદિ મોકલ્યા. શુર મુણેજી આવતાં આ

તપાગચ્છાધિરાજ મટ્ટારક પુરન્દર-શ્રી સોમસુન્દરસૂરિ શિષ્ય મટ્ટારક પ્રમુદી સોમદેવસૂરિ શિષ્ય મટ્ટારક શ્રી સુમતિચંદરસૂરિ શિષ્ય મટ્ટારક પ્રમુદી કમલકલશસૂરિ શિષ્ય પં મુવનસોમગણિમિઃ આનન્દમુવનગણિ પઠનાર્ય લિખિતમ્ । સં. ૧૫૫૨ હીસા નગરે ।

આ વિઘ્નની ખચર પડતાં રાતોરાત નીકળી સોજત્રા ને ત્યાંથી ખંભાત પહોંચી ગયા. ખોજકાએ ગુરૂને બંદિસ્થાનકે રક્ષિત કર્યાં. સંઘ પાસેથી ૧૨૦૦૦ લીધા. પછી તેમણે ફરી સૂરિમંત્ર આરાધ્યો. ત્યારપછી શતાર્થી હુર્ષકુલગણિ^{૧૪૨} પં. સંઘહુર્ષગણિ, પં. કુશલસંયમગણિ, શીઘ્રકવિ પં. શુભશીલગણિ^{૧૪૩} એ ચારને ચંપકદુર્ગ (ચાંપાનેર) મોકલ્યા તેમણે સુલતાનને સ્વકાવ્યથી રંજીત કરી દ્રવ્ય પાછું વળાવ્યું અને સૂરિને સુલતાને વંદન કર્યું. સં. ૧૫૭૮માં પ્રત્તનમાં ચોમાસું કર્યું.

સ્તંભતીર્થમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. પુનઃ પત્તને દો. ગોપાકે જિનપદ્ધરાવ્યા ને સૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યાં. વિદ્યાનગરે કાઠારી સાયર શ્રીપાલે

૧૪૨ એ સમર્થ વિદ્વાન હતા. સં. ૧૫૮૩ માં સૂત્રકૃતાંગસૂત્ર પર દીપિકા નામની ટીકા રચી (વેળર નં. ૧૭૭૭, વે. નં. ૧૫૫૦-૫૨, જી. ૩, નં. ૧૪૫), બંધહેતુદ્યત્રિભંગી, વાક્યપ્રકાશ (લી.), કવિકલ્પદ્રુમ, સં. ૧૫૫૭ માં લાસમાં વાસુદેવ ચોપાઈ રચી સં. ૧૫૭૭માં પૌર્ણિમાગચ્છીય ચંદ્રપ્રભ સૂરિ સંતાનીય વિદ્યારત્ને રચેલા કુર્માપુત્રચરિત્રનું સંશોધન કર્યું. સં. ૧૫૯૧ માં ગુજરાતના બહાદુરશાહ (સં. ૧૫૮૧-૯૨) ના રાજ્યમાં ખંભાતમાં એમની પાસેથી હેમપ્રાકૃત વ્યાકરણ શીખીને વૃ. ત. સૌભાગ્યસાગરસૂરિ શિષ્ય દ્વદ્યસાગરે હેમપ્રાકૃત વૃત્તિ નામે હુંદિકામાં યુપિત્તિદીપિકા નામની વૃત્તિ રચી (વે. નં. ૭૨).

૧૪૩ શ્રીમુનિસુંદરસૂરિના શિષ્ય હતા. એમણે ભરતેશ્વરબાહુ-બલિવૃત્તિ (કથાકાવ્ય), વિક્રમંચરિત્ર, પ્રભાવકકથા મં. ૧૫૦૪ (ડો. ભાવ.), સં. ૧૫૧૮ માં શત્રુજ્યકલ્પવૃત્તિ, અભિધાનચિંતામણિને અનુસારે જિણાદિ નામમાળા (સાગ. ભં. પાટણ), સં. ૧૫૪૦ શાલિવાહનચરિત્ર, પૂજ્યપંચાશિકા, શાંતિજનસ્તોત્ર, નેમિ-સ્તવન, વગેરે અનેક ગ્રંથો રચ્યા છે.

કરોલેલ પ્રાસાદમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. ૫૦૦ સાધુઓને દીક્ષા આપી. તે વર્ષમાં આનંદવિમળસૂરિએ કુમરગિરિમાં ચોમાસું કર્યું અને શ્રી પૂજ્યની આજ્ઞા વિના નાની વયની સાધ્વીને દીક્ષા આપી ને પછી સિદ્ધપુર શિરોહીમાં ૪ ચોમાસાં આનંદવિમળે કર્યાં. ગુજરાતમાં આવી શ્રીપૂજ્યને પુછ્યા વગર 'સં. ૧૫૮૨ વૈશાખ સુદિ ૩ને દિને' લુંદા ઉપાશ્રયમાં રહ્યા, ત્યાં તેણે ધૂસરથી ભલિન વેસોની કંપિ મતિ જેવી પ્રવૃત્તિ થઈ. શ્રીપૂજ્યે સં. ૧૫૮૩ માં પિસલનગરમાં અસંખ્યા યતાં વટપદિલથી ચોમાસું રહેલા આનંદવિમળને બોલાવી ગચ્છ-ભાર લેવા કહ્યું. પોતાને ગચ્છભારની જરૂર નથી એમ કહ્યું એટલે હેમવિમળસૂરિએ સ્વદેસ્તથી સોલાંક્યુંહુંપંશ્રિને પોતાની પાટ રચાવ્યા. સં. ૧૫૮૩ માં આશ્વિન સુદિ ૧૩ ના દિને સ્વર્ગસ્થ થયા.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૫૪૧-૪૬-૪૭-૪૮-૫૧-૫૨-૫૩-૫૪-૫૫-૫૬-૫૭-૫૮-૬૧-૬૩-૬૪-૬૭-૭૧-૭૨-૭૬-૭૭-૭૮-૮૧-૮૪ જી. ૧, સં. ૧૫૫૧-૫૩-૫૫-૫૬-૬૩-૬૫-૬૬-૬૭-૬૮-૭૭-૮૦-૮૪-૮૭ જી. ૨, સં. ૧૫૫૬-૬૪-૬૬-૭૧-૭૬ ના. ૧, સં. ૧૫૫૨-૫૪-૫૭-૬૦-૬૧-૬૫-૬૬-૮૦ ના. ૨,

એમનો શિષ્ય પરિવાર બહોળો હતો, પરંતુ નીચે મુજબનાં નામો પ્રાપ્ત થયાં છે.

૧ આનંદવિમળસૂરિ—એમનો જન્મ સં. ૧૫૪૭ ઈસા-કુર્ગ (ઈડર) માં, પિતા ઓસરાજ એવંજી, માતા માલુકદે, મૂળ નામ વાઘજી, દીક્ષા હેમવિમળસૂરિ પાસે સં. ૧૫૫૨ માં, દીક્ષા નામ આનંદવિમળ (અમૃતમેડ—વીરવંશાવલી), સં. ૧૫૬૮ માં ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું. સિદ્ધપુરમાં આર્યાય પદ. સં. ૧૫૭૦ ડાંગલા ગામમાં ખંભાત નિવાસી સોની જેઠું અને જગરાજે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક પદ રચાવનાં થઈ. આ સંગે શિયલતા પ્રવર્તતી હતી.

તપઃ ક્રિયા વગર મોટી પદ્ધતી ધરાતી હતી. જિનાના વિરૂદ્ધ આચરણ થતાં હતાં. કથની કંઈ ને રહણી કંઈ એમ છતાં લોટા પાસે વંદન કરાવાતી. અભિમાન વિશેષ, પરિગ્રહનું ગ્રહણ, આદિ શુદ્ધ સાધુત નહોતી. આથી એમણે શુદ્ધ સાધુનો ઉગ્ર આચાર પાળી અંત્યજે સ્થળે જઈ ઉગ્ર વિહાર કરી ક્રિયાદ્વાર સં. ૧૫૮૨ માં પાટણ પાસે વડાવલીમાં કર્યો, તેમાં શિષ્ય વિનયભાવની મદદ લીધી. પૂર્વે સોમપ્રભસૂરિએ મરૂભૂમિમાં પાણીની દુર્લભતા જોઈ સાવિહાર બંધ કરેલો તે એમણે મરૂભૂમિમાં વિહાર કરી ખુલ્લો કર્યો જેસલમેરમાં ૬૪ દેરાસરો બંધ હતાં તે ઉઘડાવી તેમાં પૂજન ચાલુ કરાવી. એમણે ઉપવાસાદિ તપસ્યા કરી હતી. સં. ૧૫૯૬ ના ચૈત્ર સુદિ ૭ ને દિને તેઓ અમદાવાદમાં સ્વર્ગરથ થયા.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખ સં. ૧૫૯૫ ના. ૨, સં. ૧૫૯૦-૯૧ યુ. ૧, સં. ૧૫૯૫ યુ. ૨.

એમની પાટે શ્રીવિજયદાનસૂરિ^{૧૪૪} આવ્યા અને તેમના શિષ્ય શ્રી વિજયાહીરસૂરિએ મોગલસમ્રાટ અકબરને પ્રતિજોધ્યો.

૧૪૪ એમનો જન્મ સં. ૧૫૫૩ માં જમલામાં, પિતા ભાવડ, માતા ભરમાદે. મૂળ નામ લક્ષ્મણ. નવ વર્ષની લઘુ વયે સં. ૧૫૬૨ માં દાનહુષ્ટ પાસે દીક્ષા. તેમના પાસેથી માગીને સં. ૧૫૮૭ માં શિરોહીમાં આનંદવિમળસૂરિએ આચાર્ય પદવી આપી પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યા અને વિજયદાનસૂરિ નામ રાખ્યું. સં. ૧૬૨૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૨ ના દિવસે પાટણની પાસે આવેલ વડાવલીમાં તેઓનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. વિશેષ માટે જુઓ એતિ. સંક્રામણા ભાગ પહેલો.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો—સં. ૧૬૦૩-૧૬૧૨ ના. ૧, સં. ૧૫૯૬-૧૬૦૧-૧૬-૧૭-૧૯-૨૨ ના. ૨, સં. ૧૫૯૬-૧૬૧૫-૧૭ યુ. ૧, સં. ૧૫૯૨-૯૫-૯૬-૯૮-૧૬૦૪-૧૨-૧૭ યુ. ૨.

વર્તમાનમાં વિચરતો સાધુ સમુદાય મોટા ભાગે એમની જ પરંપરાનો છે.

વિશેષ માટે જુઓ આનંદવિમળસુરિ ગ્રાસ ઐ. રા. સં. ભા. ૩, તે સુરિની સંખ્યા ઐ. સંખ્યામાળા તથા જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જરકાવ્યસંગ્રહ.

૨ દયાવર્ધન—એમના શિષ્ય હંસધીરે સં. ૧૫૫૪ આવશ્ય માસમાં શ્રી હેમવિમળસુરિ કાગ રચેલ છે.

૩ કૃપાચરણ—એમના શિષ્ય હર્ષકૃપાચે સં. ૧૫૫૭ માં લાસ નગરમાં વસુદેવચંડિપાઠ રચી.

૪ જ્ઞાનશીલિ—એમના શિષ્ય સીંહકુશલે સં. ૧૫૬૦ ચૈત્ર સુદિ ૧૩ શુક્રવારે નંદબત્રીસીચંડિપાઠ બનાવી.

૫ સાધુવિજય—એમના શિષ્ય હંમળસાધુના શિષ્ય આણંદે સં. ૧૫૬૨ માં ચોવીસજીનરતવન રચ્યું.

૬ આનંદહંસ—એમણે ઈડરગદનાં ચૈત્યોનાં વર્ધન રૂપે સં. ૧૫૭૦ લગભગમાં ઈલાપ્રકાર ચૈત્યપરિપાટી રચી અને સં. ૧૫૭૦ પહેલાં બારમતસંપ્રદાયની રચના કરી.

૭ હંમળધર્મ—એમના શિષ્ય હંસસોમે સં. ૧૫૬૫ માં પૂર્વ દેશ ચૈત્યપરિપાટી ગ્રાસ રચ્યો.

૮ કૃતવીર અને કૃતધીર—એમના શિષ્ય કુશલસંઘમે હરિપ્રકાશનો ગ્રાસ રચ્યો.

૯ ધનદેવ—એમના શિષ્ય સૂરહંસના શિષ્ય લાવણ્યરત્ને સં. ૧૫૭૧ દેવગિરિમાં વતસરાજદેવરાજગ્રાસ, સં. ૧૫૭૩ મત્સો-દરગ્રાસ, કલાવતી-હંમલાવતીગ્રાસ વગેરે રચ્યાં.

૧૦ કૃતગ્ન—એમના માણિક્યનંદિ—માણિક્યમંદિર—સંઘમાણિક્ય—સાદુજમંદિર—વિવેકધર્મના શિષ્ય વિજયરત્ને

સં. ૧૫૬૩ માં લખેલી ઉપદેશમાળાની પ્રત અમદાવાદ જૈન વિદ્યા-
શાળાના લંડારમાં છે.

૧૧ કમળાભુવન—એમના શુભાગમગણિ— હંસસમય-
ગણિ—ઉદયકમળ મુનિએ સં. ૧૫૬૪ માં લખેલી જ્ઞાતાસૂત્રની
પ્રત જૈન સંઘ જ્ઞાન લંડાર (પાટણ) માં છે.

૧૨ ધર્મસંગળ—એમના શિષ્ય સુંદરધર્મગણિએ સં.
૧૫૭૨ માં લખેલી પાર્શ્વનાથચરિત્રની પ્રત જૈન વિદ્યાશાળા જ્ઞાન
લંડાર (અમદાવાદમાં) છે.

૧૩ પ્રમોદમંડન—એમના શિષ્ય સુમતિમંડનગણિએ સં.
૧૬૦૦ માં ફાગણ વદિ ૧ સોમવારે દીવાલીકરૂપ બાલાવખોધની
પ્રત ગંધાર્યદરમાં લખી. તથા સં. ૧૬૪૪ માં દીપપૂજા વિષયે
તેજસારરાસની પ્રત લખી. (જૈ. ગૂ. ક. પૃ. ૨૧૫) એમના
શિષ્ય સહજવિમળે સં. ૧૬૫૪ માં અણહિલપુરમાં લખેલી શ્રાદ્ધ-
પ્રતિક્રમણસૂત્રની પ્રત ઉ. વિ. જ્ઞા. ભં. આણરમાં છે, જે વિદ્યા-
વિમળ અને વિજયવિમળના વાચનાર્થે લખેલ છે.

૧૪ વિજયચંદ્રગણિ—એમના શિષ્ય—ચેલા વીરચંદ્ર સં.
૧૬૨૦ માં કાર્તિક સુદિ ૧૧ શુક્રે શીલશિક્ષારાસની પ્રત લખી.

૧૫ સુમતિવિમળ—એમના સુંદરવિમળ—શિવવિમળ—
ધીરવિમળના શિષ્ય સૌભાગ્યવિમળે સં. ૧૬૭૧ માં કાર્તિક સુદિ
૧૩ દિને કડી નગરે શ્રોકર્મત્રયવૃત્તિની પ્રત લખી, પં. લા. વિ.
જ્ઞા. ભં. રાધનપુર.

૧૬ લક્ષ્મીભદ્ર—એમણે મુનિમુદરસૂરિ કૃત સુમુખાદિ
નૃપચતુષ્કથાનું તેમજ રત્નશેખરસૂરિ કૃત શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણસૂત્ર
વૃત્તિ (અર્થદીપિકા) નું સંશોધન કર્યું હતું. એમના શિષ્ય આનંદમો-
ણિક્યના શિષ્ય શ્રુતસમુદ્રે સં. ૧૫૫૮ માં લખેલી સૂત્રકૃતાંગસૂત્રની
પ્રત જૈ. સં. જ્ઞા. ભં. પાટણમાં છે.

૧૭ હુપકુલગણિ—હુંક હટ્ટીકત ઉપર આપી છે.

૧૮ ચારિત્રરત્ન—દાનપ્રદીપ. ચસ્તેશ્વીર ચતુર્વિંશતિગિન-
સ્તવન, શ્રીજિનર્પમં ચતુર્વિંશતિગિનસ્તવન આદિના રચયિતા.
એમના શિષ્ય ગિનમાણિક્ય ૧૪૫ સુમતિસાગર-શિષ્ય સિંહસારે
સં. ૧૫૫૮માં ચૈત્ર સુદિ ૩ ને ગુરુવારે લખેલી શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણવૃત્તિની
પ્રતિ ને. સં. શા. ભં. પાટણમાં છે.

૧૯ આનંદમાણિક્ય—એમણે નવખંડપાર્શ્વજીનસ્તવન રચેલ
છે. (લુઓ. ૫. ૧૮૩)

૨૦ સાલાગ્યહુપકુલ—એમનો જન્મ સં. ૧૫૫૫. ૫. શ્રી
હુપકુલગણિ વિહરતા વૃદ્ધનગર (વડનગર) આવ્યા સં. ૧૫૬૩માં
હેમવિમળમુરિએ દીક્ષા આપી અને તેમણે જ સં. ૧૫૮૩માં
આશિન સુદિ ૧૦ ના રાજ સરિપદ આપી નિજપદે સ્થાપિત કર્યા.
તે વખતે વ્યવહારી ભીમશી રૂપા, દેવદત્ત દખા, જયવત પ્રમુખે.
એક લાખ ખર્ચા પદ મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૫૮૬માં અક્ષવર નગરથી
આવેલ અને વૃદ્ધનગરમાં રહેતા ટંકશાહીય શા. ડાહ્યા પ્રમુખ
લક્ષ્મિવદાસ ભવાનીદાસે ત્યાંના ગુજરાતના શ્રીસંઘસહિત આ
સરીશ્વર સાથે પત્તન (પાટણ)થી માંડી શત્રુંજય-ગિરનાર સુધીના
દરેક નગરે સુવર્ણટંક ખર્ચો સ્તંભતીર્થની યાત્રા કરી સ્તંભતીર્થમાં
સં. ૧૫૮૯ વ્યેષ સુદિ ૯ રવિવારે મન્થનાપદ પદ મહોત્સવ કર્યો.

૧૪૫ લુઓ જીનસ્તોત્રસદીહ ભા. ૧, ૫. ૭૦ અને જીન-
સ્તોત્રસમુચ્ચય ભા. ૧, ૫. ૧૬૩

● એમને શતાર્થો સોમપ્રભના મિત્ર કહેવામાં આવે છે. લુઓ
હેમવિમળમુરિ રાજ્યે એમના જ શિષ્ય અનંતદાસ કૃત દશદશાન્તચરિત્ર
(આ. ૬. પાણિનાખા)

તેષાં ય ચિજયરાજ્યે શતાર્થિનોમપ્રમપ્રમોઃ સજ્જુપામ્ ।

જિનમાણિક્યગુરુણાં પ્રસાદતઃ પ્રામયિષેન ॥

એમણે પ્રાકૃતમાં કુર્માપુત્ર ચરિત્ર રચેલ છે. (પી. ૩, નં. ૫૮૮).

વિદ્યાપુર (વિજ્ઞપુર)માં સં. ૧૫૯૫ પોષ સુદિ ૫ ગુરુ પુષ્પયોગે અમદાવાદના સંઘે મળીને પં. સોમવિમળને વાચકપદ આપ્યું, તેજ વર્ષે ઇસમાં ૫૦૦ પાપાણુ પ્રતિમા ને ૭૦૦ દિગંબર, ૫૦૦ અન્યગચ્છી યતિ ૭૦૦ સ્વદર્શની સાધુ સમક્ષ પરિધાપનિકાપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરી. સં. ૧૫૯૬માં અમદાવાદ આવ્યા. શ્રીસંઘે સં. ૧૫૯૭માં આશ્વિન સુદિ ૫ દિને વાચક સોમવિમળ તથા સકલહર્ષ મુનિને સૂરિ પદવી આપી. તેનો મહોત્સવ શા. ગંગાદાસ પુત્ર દેવચંદ્રે કર્યો. વિજયકુલ અને વિનયકુલને ઉપાધ્યાય પદવી આપી. ઓસવંશના ૩૦૦ શ્રાવકોને સાધુ દીક્ષા આપી. સં. ૧૫૯૭ના કાર્તિક સુદિ ૧૨ સ્વર્ગવાસ.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખ—સં. ૧૫૮૪ યુ. ૨, સં. ૧૫૯૦ યુ. ૧.

સૌભાગ્યહર્ષસૂરિના એક શિષ્ય કલ્યાણ નામે હતા જેમણે સં. ૧૫૯૪ ગંધારમાં કૃતવર્મ રાજધિકારરાસ રચ્યો છે.

બીજા શિષ્ય સોમવિમળસૂરિ—ખંભાત પાસે કંસારી ગામના વૃદ્ધ પ્રાગ્વાટ મંત્રી સમધરવશે મંત્રી રૂપા (કવચિત શ્રીપંત) ભાર્યા અમરાદે કુખે જન્મ સં. ૧૫૭૦, અમદાવાદમાં હેમવિમળસૂરિ પાસે દીક્ષા સં. ૧૫૭૪ વૈશાખ સુદી ૩, દીક્ષા મહોત્સવ સં. ભૂભચ જમુકે કર્યો. ખંભાતમાં પ્રાગ્વાટ શા. કીકાએ સં. ૧૫૯૦ના ફા. વદિ પને દિવસે ખુબ દ્રવ્યનો વ્યય કરી ગણિપદ અપાવ્યું. સં. ૧૫૯૪ ફા. વદિ ૫ ને દિને શિરોહીમાં સૌભાગ્યસૂરિએ ગાંધી રાણા જોધાએ કરેલા ઉત્સવપૂર્વક પંડિતપદ આપ્યું. અબહરીમાં શોરદા આરાધી વર લીધો, ત્યાંથી સુર સાથે વિદ્યાપુર આવ્યા. ત્યાં તેજ માંગાએ ઉત્સવ કરી વાચક પદ અપાવ્યું સં. ૧૫૯૫, અમદાવાદમાં સૌભાગ્યહર્ષસૂરિએ સં. ૧૫૯૭માં સૂરિપદ આપ્યું, તેજ વર્ષમાં ચૈત્ર માસે વીજ્ઞપુરના ડો. તેજાએ બહુગામના સંઘ સાથે ૩૦૦ સાધુ સહિત સોમવિમળ-સૂરિ સંગાથે ૪ લાખના વ્યયથી વિમળાયળની યાત્રા કરી. સં. ૧૫૯૯ પાટણમાં ચતુર્માસ, સં. ૧૬૦૦ કાર્તિક સુદિ ૧ને દિને પત્તના

સંઘ સાથે શત્રુજય, રૈવતાચલની યાત્રાએ ગયા. ત્યાંથી દીવબંદર જઈ ચંત્ર સુદિ ૧૪ દિને અભિગ્રહ લીધો, તે પુરે થયા પછી શત્રુજયની યાત્રા કરી ધોલકા, ખંભાત ને ત્યાંથી કાન્દમ દેશે વણુછરા ગામે આત્યા. ત્યાં આનંદપ્રમોદને વાયકપદ આપ્યું. પછી આત્રપદ (આમોદ) આવીને સં. માંડણના કરેલા ઉત્સવપૂર્વક વિધારત્ન, વિધાન્યને વિશુધની પદવી આપી. સં. ૧૬૦૨ અમદાવાદમાં ચતુર્માસ. સં. ૧૬૦૫ના માઘ સુદિ ૫ દિને ગચ્છાધીશ પદ મળ્યું. સં. ૧૬૦૮ રાજપુરમાં ચોમાસું. પછી ત્યાં વૈશાખ સુદિ ૩ને દિને ચીકીયા અભિપાલે કરાવેલી પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠી. સં. ૧૬૧૭માં અક્ષયદુર્ગે ચોમાસું. ત્યાં આસો સુદિ ૧૪ને દિને અશુભસૂચક ચિન્હ જોતાં સંઘને જણાવ્યું કે તે દુર્ગને લંગ થશે એમ કહી સાતમે શુક્ર હથિલ ગામમાં જઈ હુંડપદની મરકી નિવારવા ત્યાંના સંઘના આગ્રહથી હુંડપદમાં જઈ મરકી નિવારી. સં. ૧૬૧૯માં ખંભાત ચોમાસું કરી પછી નંદુરબારમાં. સં. ૧૬૨૩માં અમદાવાદમાં ૭ વિગયને ત્યાગવાનો અભિગ્રહ એમ અનેક અભિગ્રહ કર્યા અને પાળ્યા. અજ્ઞાવધાની, ઇચ્છાલિપિવાચક, વર્ષમાનવિદ્યા, સૂરિમંત્ર સાધક, ચૌર્યાદિ લય તથા કુષ્ટરોગાદિ નિવારક અને શતાર્થ બિરદ ધારક થયા. કુલ ૨૦૦ને દીક્ષા આપી.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૬૦૩૨૨ જુ. ૨, સં. ૧૬૩૭ માગશર માસે સ્વર્ગવાસ. વિશેષ માટે લુઓતેમના શિષ્ય આનંદસોમે સં. ૧૬૧૯માં રચેલ શ્રીસોમવિમળસૂરિ રાસ. (પ્ર. જૈ. એ. ગૂ. કાવ્યસંચય, જિન વિ. સંપાદિત), એમના હસ્તાક્ષરની લખેલી સં. ૧૬૦૪ની અંતકૃદશાંગસૂત્રની પ્રત મુનિ શ્રીદાસતપિજય સંગ્રહિત શાસ્ત્રસંગ્રહ (જાણી)માં છે.

એમની સાહિત્યસૃષ્ટિ—અપકથેષ્ટિ રાસ સં. ૧૬૨૨ના આવજુ સુદિ ૭ શુક્રવારે વિરાટનગરમાં, દશદશાંતગીતા, કલ્પસૂત્ર ખાલાવખોધ. ૨. સં. ૧૬૨૫, લ. સં. ૧૬૫૯-૧૬૭૮, દશવૈકલિક ખાલાવખોધ.

વિપાકસૂત્ર બાલાવબોધ. લ. સં. ૧૬૨૭ ધર્મિલકુમારરામ. સં.
૧૫૯૧ ગૌતમપૃષ્ઠા બાલાવબોધ. લ. સં. ૧૬૪૫ પદ્માવલી સન્ન્યાય.
સં. ૧૬૦૨ શ્રેણિકરાસ (સમ્યક્ત્વસાર) ૨ સં. ૧૬૦૩ ભાદ્રવા સુદી
કુમારગિરિમાં. નવતત્ત્વ જોડ સં. ૧૬૨૨ પહેલાં. શુદ્ધક કુમારરાસ. સં.
૧૬૩૩ ભાદ્રવા વદિ ૮ અમદાવાદના રાજપરામાં.

એમનો શિષ્ય પરિવાર—

૧ આનંદસોમ—જન્મ સં. ૧૫૯૬ ડા. સુ. ૧૫ દીક્ષા સં. ૧૬૦૧
ડા. સુ. ૧૫. પંડિતપદ પા. સાંડાએ કરેલ ઉત્સવપૂર્વક મળ્યું. સં. ૧૬૨૫
વૈ. સુ. ૫ ને દિને પત્તનમાં સં. દેવજકૃત ઉત્સવથી શ્રી સોમવિમળ-
સૂરિએ સૂરિપદ આપ્યું, અમદાવાદમાં સં. ૧૬૩૦ માઘ સુદિ ૫
આચાર્યવંદન મહોત્સવ થયો તે વખતે હંસસોમ અને દેવસોમને
વાચક પદવી આપી. તે ઉત્સવ વૃદ્ધનગરના સંઘવી લખમણ
પુત્ર નાનજી આદિએ કર્યો, સં. ૧૬૩૬ ભાદ્રવા વદિ ૫ દિને
એમનો સ્વર્ગવાસ થયો, તેથી સોમવિમળસૂરિએ હેમસોમને
સૂરિપદ આપ્યું.

૨ હેમસોમ—ધાણુધાર (પાલણપુર પાસે) દેશમાં પ્રા. વૃ. શા.
જોધરાજની પત્ની રૂડીથી સં. ૧૬૨૩માં જન્મ, મૂળનામ હરખો
(હર્ષરાજ) આઠ વર્ષની વયે વડગામમાં આવેલા સોમવિમળસૂરિને
વાંદવા જતાં ત્યાં સં. ૧૬૩૦માં દિક્ષા. દિક્ષા નામ હેમસોમ. સં.
૧૬૩૫માં સં. લખમણ કરેલા ઉત્સવપૂર્વક પંડિતપદ. સં. ૧૬૩૬
વૈશાખ સુદિ. ૨ દિને સં. લખમણ તેમજ વૃદ્ધનગર (વડનગર) વાસી
બધા સધે મળીને શ્રી સોમવિમળસૂરિના હસ્તે સૂરિપદ અપાવ્યું.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો: સં. ૧૬૬૭-૮૭, ખુ. ભા. ૧. એમના
શિષ્ય વિમળસોમ — આનંદપ્રમોદ-સુકૃતપ્રમોદના શિષ્ય તેજ-

પ્રમોદે તથા આનંદવીર-સંઘવીર-ઉદયવીર^{૧૪૬}—ઉદયસિંહે સં. ૧૬૪૬ માં લખેલી રત્નશેખરસુરિકૃત શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણવૃત્તિ (અર્થદીપિકા) ની પ્રત ખંભાત શ્રી શાંતિનાથજીના હાંડારમાં છે.

૩ પ્રમોદશીલ—સં. ૧૬૧૩ના ફા. સુ. ૧૦ના વીસવિહર-માનના પાંચ ખોલ સંયુક્ત ૩૭૦ જિનનામસ્તવન રચ્યું.

૪ સંઘચારિત્ર—એમના શિષ્ય વિમળચારિત્રે સં. ૧૬૦૫ આવળુ મુદિ ૧ શુક્રવાર નટપદ્ર (નડીયાદ)માં રાજસિંહરાજ-નવકાર આપાદ રચી અને તેમના શિષ્ય હેમચારિત્રે લખી.

૫ લક્ષ્મીભદ્ર—એમના ઉદયશીલ-ચારિત્રશીલ-પ્રમોદશીલ ના શિષ્ય કેવશીલે સં. ૧૬૧૯ ખીજ આવળુ વદ ૯ રવિવારે વડવા ગામમાં વૈતાલપત્રીશી રાસ રચ્યો. ખીજ શિષ્ય આનંદમાણિક્યના શિષ્ય શ્રુતસમુદ્રે શોધેલ મૂત્રકૃતાંગની પ્રત સં. ૧૫૫૮ની જા. મં. જા. લં. પાટણમાં છે.

૬ હંસસોમના વિમળસોમ-વિશાલસોમ-જિનકુશલના શિષ્ય લક્ષ્મીકુશલે સં. ૧૬૬૪ ફા. સુ. ૧૩ શુક્રવારે ઈડર પાસેના ઓડગામમાં વૈદ્યસાર-રત્નપ્રકાશ રચ્યો.

૭ હર્ષસોમ—એમના જશસોમના શિષ્ય જયસોમે સં. ૧૭૧૬માં ૭ દર્મગ્રંથ ઉપર ખાલાવખોધ રચ્યો.

૮ વિદ્યાવિજય—એમના શિષ્ય શ્રીવિજયે સં. ૧૫૬૭માં માગશર વદિ ૨ રવિવારે નંદ્યાર નગરમાં શ્રીસિદ્ધાંતવિચારરાસ લખ્યો. (લે. લં. પાટણ)

૯ રત્નસોમ—એમના શિષ્ય વિદ્યાસોમે સં. ૧૬૮૭માં લખેલી શાંતિનાથચરિત્રની પ્રત વિ. દા. મુ. જા. મં. હાણીમાં છે. (પ્ર. પ. ૧૯૮)

૧૪૬ એમણે સં. ૧૬૫૪માં પાર્શ્વનાથચરિત્ર ગદ્ય રચેલ છે. (મુદિત. જી. ધ. પ્ર. સભા લાવનગર).

આ પ્રમાણે એમની પરંપરા વિસ્તૃત અને વિદ્વાતામૃતપન્ન હતી. મને મલી આવ્યા એટલાનો મહે ઉલ્લેખ કર્યો છે. અન્ય વિદ્વાનો વધુ પ્રકાશ પાડશે તો તેમનો આભાર માનીશ.

પ્રસ્તુત વિલાગના પૃ. ૨૧૭ ઉપર આપેલ ક્રમગણક શ્લોકમય શ્રીપાર્શ્વજિનસ્તવન સિવાય શ્રીહેમવિમળસૂરિની કાઠ પણ કૃતિ હળુ સુધી મારા જાણવામાં કે જોવામાં આવી નથી, તેઓ ઉગ્ર-વિહારી, મહાતપસ્વી અને પ્રભાવક હતા.

વાચકોની સુગમતા ખાતર ઉપરોક્ત સર્વ મુનિઓની પરંપરા વૃક્ષરૂપે સાથેના કાઠમાં આલેખવામાં આવી છે—

૩૨ આનંદમાણિક્ય

આ મહાત્મા નં. ૩૧માં દર્શાવેલા હેમવિમળસૂરિના શિષ્ય હતા. હેમવિમળસૂરિના જન્મ સં. ૧૫૨૨માં અને સ્વર્ગવાસ સં. ૧૫૮૩માં થયો હતો તેથી એમનો પણ સત્તાકાળ એજ હોઈ શકે. એમની અન્યકૃતિ ઓ વગેરે હળુ સુધી ક્યાંય મારા જોવામાં કે જાણવામાં નહી આવવાથી વિશેષ પરિચય આપવાનું બની શકે તેમ નથી.

૩૩ મહોપાધ્યાય કંઠ્યાણવિજય

જન્મસ્થળ લાલપુર ૧૪૭. પિતા હરખાશાહ ૧૪૮. માતા પુંજી ૧૪૯. સં. ૧૬૦૧ના આસો વદિ ૫ શનિવારે જન્મ. નામ ડાકરશી.

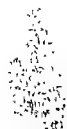
૧૪૭ ગૂર્જર દેશના પલખડી નગરમાં પ્રાગવાટવંશીય સંઘવી આજડ રહેતો હતો. તેનો પુત્ર સંઘવી ઝીંપુર (!) હતો તેને બે પુત્ર થયા. તેમાં રાજસી નામનો પુત્ર અતિ ઉદાર હતો. તેનો પુત્ર ચિરખાળ નામે હતો. આ વખતે ગુજરાત દેશમાં મહામૂદ (પહેલો બેગડો. ઇ. સ. ૧૪૫૯-૧૫૧૩) નામનો સુલતાન રાજ્ય કરતો હતો તેની પાસે ચિરખાળ ગયો અને સુલતાને બહુ માન આપી તેને લાલપુર ગામ ભેટ આપ્યું. ત્યાર પછી તે ત્યાં રહેવા લાગ્યો. સં. ૧૫૬૩ માં

27-1

11

11

(કકકુરસિંહ) પાડવામાં આવ્યું સં. ૧૬૧૬ વૈશાખ વદિ ૨ ને દિવસે એમના મામા સોમદત્તે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક શ્રીહીરરિજયસરિના ૧૫૦

થિરપાળે એક જિનમંદિર કરાવ્યું. અને સં. ૧૫૬૫ માં પુષ્કલ વિત ખરચી આનંદવિમળસરિને હિપાખ્યાય પદવી અપાવી અને સાથે જિનર્ણિય પ્રતિષ્ઠા કરાવવામાં આવી હતી.

૧૪૮ ઉપરોક્ત થિરપાળને છ પુત્ર થયા. તેમનાં નામ—
૧ મોટા, ૨ લાલા, ૩ ખીમા, ૪ લીમા. ૫ કરમણ, ૬ ધરમણ.
સંઘપતિ થયા. સંઘવી લીમાને પાંચ પુત્ર નામે—સંઘપતિ હીરા,
હુરખા, વિરમાળ, તેજક, પ્રમુખ થયા. તેઓ પરણ્યા, જુદા થયા
અને પછી માખાપ અનશન કરી સ્વર્ગે સિધાયા. એમાંના હુરખા-
શાહુ તે પ્રસ્તુત મહાત્માના પિતા

૧૪૯ મહેસાણા નગરમાં ચંપક નામનો વણિક વસતો હતો.
તેને એ પુત્ર સોમદત્ત અને લીમણ તથા પુત્રી પુણી હતી. તે
ઉપરોક્ત સં. હરખાશાને પરણાવી હતી.

૧૫૦ નં ૩૧માં જણાવેલ આનંદવિમળસરિના પદધર શ્રી
વિજયદાનસરિના પદ પ્રભાવક હતા એમનો જન્મ સં. ૧૫૮૩
માગશર સુદિ ૯ પાલજીપુરમાં કુંવરજી પિતાં. નાથી માતા. દીક્ષા
પાદજીમાં સં. ૧૫૬૬ના કાર્તિક વદ ૨. વાયકપદ નારદપુરીમા વર-
કાણિક નગજલદેવના મંદિરમાં સં. ૧૬૦૮ના માઘ સુદિ ૫ મુર્ગિપદ
શિરોહીમાં સં. ૧૬૧૦માં સ્વર્ગગમન ઉઘ્ના (હાલના ઉતા) નગરમાં
સં. ૧૬૫૨ના ભાદ્રપદ સુદિ ૧૧ને દિને થયું હતું. એમણે મોગલ
સમ્રાટ અકબરને પ્રતિજોખ્યો હતો. તીર્થરક્ષાના ફરમાનો મેળવ્યાં
હતાં, અને પર્ણગણાદિ દિનોમાં (એકંદર છ માસ) જીવદિસા બંધ કરાવી
હતી એમણે સં. ૧૬૩૯માં જજીવોપગ્રજમિ રીકા (વે. નં. ૧૪૫૯)
અંનરિકપાર્થરતવ આદિ કૃતિઓ રચી છે.

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો-સં. ૧૬૧૧-૨૩-૨૮-૩૦-૩૪-૩૮-૪૪

વરદ હસ્તે દીક્ષા લીધી. અનેક શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરી સારી વિદ્યા મેળવી સં. ૧૬૨૪ના ફાગણ વદિ ૭ ને દિને પાટણમાં પ્રાગ્ધર્મ (ઉપાધ્યાયપદ) ગુરૂએ આપ્યું.

સં. ૧૬૮૬માં શ્રીવિજયપુરીસ્મરિએ રચેલી જળદ્વિપવ્રતસિ વૃત્તિ તથા ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયકૃત સવૃત્તિકે ગુર્વાવલી (પદ્માવલી)ના સંશોધનમાં સં. ૧૬૫૮ વર્ષમાં અમદાવાદમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો.

સં. ૧૬૭૧માં દેવવિજય શિષ્ય જયવિજયે રચેલી શોભન-સ્તુતિવૃત્તિમાં એમને પોતાના વિદ્યાગુરૂ જણાવ્યા છે.

સં. ૧૬૪૪નાં શ્રીભાગવતશીય ટ્રેપ્સી ભારમદ્વના પુત્ર સંઘપતિ ઇંદ્રરાજે ઘેરાટનગરમાં ૧૧ નવીન અંધાવેલા ઇંદ્રવિહાર નામના જિનમં-

-૪૭ ના. ૧, સં. ૧૬૧૭-૨૪-૨૭-૨૮-૩૩-૩૭-૩૮-૪૧-૪૨-૪૪-૫૧ ના. ૨, સં. ૧૬૨૪ ૨૮-૩૦-૩૬-૩૭ યુ. ૧, સં. ૧૬૨૨-૨૪-૨૬-૨૭-૨૮-૩૦-૩૧ ૩૨-૩૭-૩૮-૪૪-૫૩ યુ. ૨; સં. ૧૬૨૦-૪૨-૫૦ ગે. ૩. એમનાં સ્વર્ગવાસ પછી ઉનામાં લાડકી-બાઈએ સ્મરિનો સ્તૂપ બનાવી પગલાંની સ્થાપના કરી હતી.

વિશેષ માટે જુઓ સંસ્કૃત હોરસૌભાગ્યકાવ્ય (નિર્ણયસાગર સુદ્રિત), વિજયપ્રશસ્તિકાવ્ય (નિ. સા. મુ) ઋષભદાસકૃત હોરવિજય-સ્મરિનો રાસ, આ. કા. મહોદધિ. સ્મરિશ્વર અને સમ્રાટ (મુનિ વિદ્યાવિજયજી), હોરવિજયસ્મરિ સગ્રાય. ઐ. સગ્રાયમાળા અને જૈ. ઐ. કાવ્યસંગ્રહ વગેરે.

૧૫૧ રાજપુતાનાના જયપુર રાજ્યમાં આવેલું ઘેરાટ નામે ગામ. જેના આજુબાજુના પ્રદેશને હજી પણ લોકો મત્સ્યદેશ કહે છે. અહિં જોવાલાયક ત્રણ વસ્તુઓ જણાય છે. ૧. પાર્શ્વનાથનું મંદિર. ૨ ખીજક પહાડ. ૩ ભીમકી ડુંગરી. પાર્શ્વનાથનું મંદિર અત્યારે દિગંબરીઓને તાબે છે પરંતુ નિર્વિવાદ રીતે કહી શકાય છે કે મૂળ એ મંદિર શ્વેતાંબરોની માલિકીનું હતું, વિશેષ માટે જુઓ જિનવિં જૈ. પ્રા. લે. ભા. ૨, અવલોકન પૃ. ૨૬૯ ની ફુટનોટ.

દિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. વિશેષ માટે જુઓ શ્રીજીવિસાગરસૂરિ સંપાદિત
જૈન રાસમાળા લા. ૧માં મુદ્રિત એમના જ શિષ્ય જયવિજય કૃત
કલ્યાણવિજયસૂરિ રાસ.

એમનો શિષ્ય પરિવાર—૫. લાલવિજય—વ્યાકરણ શાસ્ત્રમાં
અત્યંત પ્રવીણ હતા. યોગ શાસ્ત્રના શ્લોક નમોદુર્વારરાગાદિઃ ઉપર
૫૦૦ અર્થ કરેલ છે એમ પટ્ટાવલીઓમાં ઉલ્લેખ મળે છે. ઉપરોક્ત ઈદ્ર-
વિહારની પ્રશસ્તિ એમણે રચી છે. (જુઓ જિન વિ. ૨, ૩૭૯), સં. ૧૬૪૪
માં વૈરાટનગરના દેરાસરની પ્રશસ્તિ લખી. સં. ૧૬૫૨ માં વિજય-
સેનસૂરિના શિષ્ય વિનયકુશળે રચેલા રવોપજ વૃત્તિયુક્ત મંડળ
પ્રકરણ (પ્ર આ. સભા.) સં. ૧૬૫૬ ખંભાતમાં હેમવિજયે
રચેલા ઋષ્યભશતકનું, સં. ૧૬૫૮ માં કલ્યાણવિજય અને મુનિ-
વિજયના શિષ્ય દેવવિજયગણિ કૃત જિનસહજનામનું :૨તોત્ર
(તેની સુખોધિકા વૃત્તિયુક્ત) અને હમગવિજય શિષ્ય હેમવિજય
ગણિ વિરચિત ચિંતામણિપાર્શ્વનાથ નામક દેરાસરની પ્રશસ્તિનું
એમણે સંશોધન કર્યું હતું, એમની શિષ્ય સંતતિમાં—

૧ જીવવિજય-૧૫૨—એમના શિષ્ય પદ્મવિજય-૧૫૩ થયા.

૨ નયવિજય-૧૫૪ એમના શિષ્ય મુપ્રસિદ્ધ ન્યાય વિશારદ

૧૫૨ એ ગૃહસ્થ અવસ્થાએ નાગોરના વતની હોઈ ખાદશાહ
અકબર પાસે રહેતા અને તેના માનપત્ર ગણાતા. નામ જૈતાશાહ.
ખાદશાહની અનુમતિથી મોટી ધામધૂમપૂર્વક શ્રી હીરવિજયસૂરિ પાસે
તેમણે દીક્ષા લીધી હતી.

— જુઓ સૂરીશ્વર અને સમ્રાટ પૃ. ૨૨૦

૧૫૩ મહોપા. યશોવિ. ના ગૃહસ્થાવસ્થાના સગા લાઈ હતા
નામ પદ્મસેની.

૧૫૪ એમણે સં. ૧૬૯૨માં મેરૂવિજય કૃત 'યમકમય ચતુ-
વિંશતિજિનસ્તોત્ર'ની પ્રત મુનિ જશવિજયના વાંચન માટે લખેલી
હાલમાં અમને પ્રાપ્ત થએલી છે.

ન્યાયાચાર્ય મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી^{૧૫૫} થયા. એમના જીવન પ્રસંગ માટે જુઓ શાસ્ત્રવાર્તાસમુચ્ચય (દે. લા. પુ. કં.) પ્રતિમાશતક (પ્ર. મુ. ક. મો.), જૈનસ્તોત્રસન્દોહ લા. ૧ (પ્ર. નવાળ સારાભાઈ) યશોવિ. ગૂર્જરકાવ્યસંગ્રહ વગેરેની પ્રસ્તાવના એ જ,

૧૫૫ અત્રે અપ્રાસંગિક હોવા છતાં અઘાવધિ અપ્રસિદ્ધ હોવાને લીધે એમની શિષ્ય પરંપરા સંગ્રાહી કેટલીક ઉપલબ્ધ થતી નામાવલી કુંક હકીકત સાથે રજુ કરે છું—

૧ તત્ત્વવિજય—એમણે સં. ૧૭૨૪ વસંતપંચમી ગુરુવારે શ્યાણી શહરમાં અમરદત્તમિત્રાણુંદરાસ રચ્યો તથા જ્ઞાનપંચમી સ્તવન, ચોવિસી વગેરે બનાવેલ છે. એમના શિષ્ય પુણ્યવિન્ના શિષ્ય રત્નવિજયે સં. ૧૭૯૪માં લખેલી જ્ઞાનસાગર કૃત શ્રીપાળ રાસની પ્રત ૩૩-૧૩ લી. માં છે.

૨ લક્ષ્મીવિજય—એમણે સં. ૧૬૫૦માં વ્યાસ કલ્યાણે લખેલી સારસ્વત વ્યાકરણ પૂર્વાર્ધની પંચ પાટી પ્રત પોતાને માટે લીધી હતી તે હાલ સિતોર જૈન સંઘના જ્ઞાનમંદિરમાં છે. એમના શિષ્ય પ્રેમવિજય થયા. જેમણે ઉપરોક્ત તત્ત્વવિજય કૃત સ્તવન ચોવીસીની પ્રત સં. ૧૭૩૫ વર્ષે પોસ વદિ ૩ દિને શ્રી વીજપુરના શ્યાહપુરમાં લખી. ૮-૧૪ આ. ક. આ પ્રતના પ્રારંભમાં લક્ષ્મીવિન્ને નમસ્કાર કરેલ છે.

૩ ગુણવિજય—એમના શિષ્ય કેશરવિજયે સં. ૧૭૬૪ પોષ સુદિ ૩ દિને અમ્મદપુર ચૌમાસુ રહીને લખેલી જ્ઞાનસાગર કૃત શાંતિનાથરાસની પ્રત પ્ર. કાં. વડો. ૫૪ પત્ર, ૪૭-૧૬ મો. અને કેશરવિજયના શિષ્ય વિનીતવિજયના દેવવિજયે સં. ૧૭૬૭ વર્ષે આષાઢ વદિ ૩૦ દિને રાત્રિના પ્રથમ પ્રહરે લખેલી મહોપા ૧૦ યશો ૧૦ કૃત દષ્ટિવિચાર સજાયના બાલાવખોધની પ્રત મલી આવી છે. જે પ્રતના પત્ર ૧૬ છે. (પ્ર. કાં. વડો.)

સાહિત્ય પરિષદના અહેવાલમાં મુદ્રિત.....તથા જૈન જ્યોતિ
કાર્યોલય તરફથી પ્રકાશિત યશોવેલી ભાસ વગેરે. એમણે રચેલા ગ્રંથોના
આદિ અંત વિભાગ સાથેની યાદિ (સ્તુતિચતુર્વિંશતિકાની જૂઠિયા.)

૩ ધર્મવિજય^{૧૫૬}—સં. ૧૬૬૫માં રાજનગરમાં શ્રી વિજય-
દેવસૂરિની આગ્રાથી શુભવિજયે રચેલા કાવ્યકલ્પલતામકરંદ
(જ. પૃ. પી. ૬, ૨૬; ખે. ભં.), તથા દેવેન્દ્રસૂરિ કૃત દાનાદિ ચાર
કુલક ઉપર સં. ૧૬૬૬ માં દેવવિજયે રચેલી ધર્મરત્નમંજૂષા નામક-
ત્રિસંઘવિજય સાથે એમણે સંરોધી હતી.

શુભવિજયના બીજા શિષ્ય સુભતિવિજય થયા. એમના
શિષ્ય પ્રતાપવિજયે મીયાનગર દુરખચંદ પડનારો લખેલી મહો
યશોવિં કૃત સીમંધરસ્વામી રતવન (૧૨૫ ગાથા)ની પ્રત ૮-
૧૨ જી. સં. એ. ૧૩૨૮માં છે.

સુભતિવિજયના બીજા શિષ્ય ઉત્તમવિજયે વિજયજિનેન્-
દ્રસૂરિ રાજ્યે (સં. ૧૮૪૧ થી ૧૮૮૪ વચ્ચે) શ્રી રત્નશેખર-
સૂરિ કૃત શ્રાદ્ધવિધિ ઉપર બાલાવબોધ રચ્યો. ઉપરોક્ત ૧૨૫ ગાથાના
સ્તવનની પ્રતના પ્રારંભમાં એમને નમસ્કાર કરેલ છે

૪ હૈમવિજય—એમણે ‘ જન્મ લગ ઉપસમ નાંહી રતી ’એ
સંક્રાપ રચેલી છે. તેની છેલ્લી કડીમાં—

શ્રી નયવિજય વિષ્ણુધવર રાજે, જાને જગ પ્રીરતિ.

શ્રી જશવિજય ઉવકાપ પસાયે, હૈમ પ્રજુ મુખ સંતતિ ॥૬॥
આ પ્રમાણે પોતાના નામનો નિર્દેશ કરે છે, છતાં ઘણી ખરી પ્રતોમાં
ઉપાધ્યાયજીની કૃતિ તરીકે જ ઓળખાવવામાં આવે છે.

એમના શિષ્ય ત્રયવિં—શુભવિં—સુભતિવિં ના શિષ્ય
રામવિજય થયા. જેઓ વ્યાખ્યાન ક્ષામાં ધનુ કુસળ દના. એમણે
ધર્મદાસગણિ કૃત ઉપદેશમાળા ત્રીકા રચી (પ્ર. દી. ૮.) અને

ગુજરાતીમાં સં. ૧૭૬૦માં તેજપાળરાસ, સં. ૧૭૬૬માં ધર્મદત્ત-
ઋષિરાસ, સં. ૧૭૮૫ વૈશાખ સુદિ ૭ ગુરુવારે રાજનગરમાં શાંતિગિત-
રાસ, સં. ૧૭૮૮ પછી લક્ષ્મીસાગરસુરિ નિર્વાણરાસ, ચોવિસી, ૨૦
વિહરમાનગિતસ્તવનો વગેરે રચ્યાં.

એમના હસ્તાક્ષરની લખેલી પ્રત અમારા ભંડારમાં છે.

એમના શિષ્ય પ્રતાપવિં—વિવેકવિં—પં. હેતવિં—પં.
લખમ્હીવિજયે સં. ૧૮૭૧ વર્ષે પ્રથમ લાદવા સુદિ ૧ દિને

૧૫૬ રોહ (આખૂથી લગભગ દક્ષિણમાં ૧૨ માઈલ ઉપર
રાજપુતાના માળવા રેલ્વે સ્ટેશનનું ગામ)ના રહેવાસી શ્રીવંત શેઠ
અને તેના કુટુંબના ખીજ નવ જણાએ એટલી સાથે દીક્ષા લીધી તે
દશે આ હતા—

શ્રીવંતશેઠ તેમની સ્ત્રી લાલખાઈ. (ખીજું નામ શિણુગારદે)
હતું. તેમના ચાર પુત્રો (ધારો મેધો) કુંવરજી (કલો) અને અન્ને.
તેમની પુત્રી, તેમની બહેન, તેમના બનેલી અને ભાણેજ.

આ દશેનાં નામો આ પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યાં—

૧ શ્રીવંત શેઠનું—કાંઈ જાણવામાં નથી.	
૨ સ્ત્રીનું	લાલશ્રી.
૩ ધારાનું	ધર્મવિજય.
૪ મેધાનું	મેરવિજય.
૫ કુંવરજી (કલો)નું	વિજયાનંદસૂરિ.
૬ અન્નેનું	અમૃતવિજય.
૭ પુત્રીનું	સહજશ્રી.
૮ બહેનનું	રંગશ્રી.
૯ બનેલીનું	શાફલઋષિ.
૧૦ ભાણેજનું	લોકિતવિજય.

રાધનપુરમાં આત્માર્થે લખેલી શાંતિજિનરાસની પ્રતિ ૨૬૬-૧૫ વિ. ને. નં. ૩૧૬૫.

ધર્મવિજયના બીજા શિષ્ય ધનહર્ષ યયા. એમણે સં. ૧૬૫૩-માં તીર્થમાળારસોત્ર, સં. ૧૬૭૭ મકરસંક્રાંતિ—પોષ સુદિ ૧૩ દિને જંબૂદ્વીપવિચારસ્તવન. દેવકુરુક્ષેત્રવિચારસ્તવન, મદોદરીરાવણસંવાદ, વગેરે સેનાપુર (શિતોર) માં, રચેલ છે. હરિઆલીઓ જ્ઞેનયુગ-માં પ્રગટ થયેલ છે.

૪ ધનવિજય ૧૫૭—એમણે સં. ૧૬૫૦ આસપાસ હરિયેણુ-શ્રીયેણુરાસ રચ્યો. સં. ૧૬૫૪ના વૈશાખ વદિ ૧૩ દિને અમદાવાદમાં પોતાના શિષ્ય ગુણવિજયને વાંચવા માટે હૈમખ્યાકરણ બૃહદ્વ્રત્તિ-દીપિકા લખી સં. ૧૬૭૨ અને ૧૬૮૫ની વચ્ચેમાં વિજયદેવસૂરિના ગુણ્યમાં દેવવિમળગણિએ રચેલ હીરસૌભાગ્ય કાવ્ય, સં. ૧૬૭૪માં વિજયસેનસૂરિ શિષ્ય સંઘાવજયગણિએ રચેલી કંઠપસૂત્રદીપિકા સં. ૧૬૮૧માં, સિંહુવિમળગણિ દ્વિત ગિનવૃષભ સમવસરણુપ્રકરણુ તથા ભવિકપ્રકરણુ એમણે સંશોધ્યા હતા. (જુઓ રાજકોટની ત્રોણ ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના અહેવાલમાં પ્રો. આનંદશંકર આપુ-ભાઈ ધ્રુવનો ' ગુજરાતનું સંસ્કૃત સાહિત્ય ' નામનો લેખ). મુનિમુંદર-સૂરિ દ્વિત અધ્યાત્મકંઠપદ્ય—શાંતરસ ભાવના (વે. નં. ૧૬૬૨) ઉપર સંસ્કૃતમાં ટીકા રચી. (પ્ર. તત્ત્વવિવેચક સભા અમદાવાદ), સં. ૧૬૯૬માં રાજનગરના ઉખા (ઉસમાન) પુરમાં ધર્મો-પ્રદેશ નામનું આભાણુક શતક ૧૦૮ શ્લોકમાં રચ્યું. (પ્ર. આગ. સમિતિ નં. ૪૯), અને સં. ૧૭૦૦માં સમતિકા નામના કર્મત્રય પર બાલાવબોધ રચ્યો સં. ૧૭૦૨ જેઠ વદિ ૧૦ ગુરવારે લખેલી કર્મત્રયરતનક (ટગા) ની પ્રત. આ. વિ. મે. યા. લં.

૧૫૭ એમણે પોતાના માતાપિતા અને બે ભાઈ (કમળ અને વિમળ) સાથે દીક્ષા લીધી હતી.

સં. ૧૭૧૩ની વચમાં મહાવીર ૨૭ લવ સ્તવન રચ્યું. ૧૫૮(સાગર
ભં. પાટણ પત્ર ૪ પ્ર. કાં. ભં.)

એમના શિષ્ય લાલવિજયે સં. ૧૬૭૩ આપાડ વદિ ૪ રવિ
છડીઆડામાં જ્ઞાતાધર્મ ૧૯ અધ્યયન સંજાય (પ્ર. કાં.) નંદનમણી-
યારરાસ (વિદ્યા.), સુદર્શનસંજાય સં. ૧૬૭૬ માગશર-કડીમાં, વિચાર-
સંજાય, ભરતઆહુણલીસંજાય, ક્યવન્નાઋષિસંજાય વગેરે રચ્યાં છે.

૩૪ સંઘવિજયગણિ

મોગલ સમ્રાટ અકબર નૃપ પ્રતિજોષિ શ્રી હીરવિજયસૂરિજી
પાસે મેઘજીઋષિએ લોકા મતનો ત્યાગ કરી સં. ૧૬૨૮માં દીક્ષા
લીધી અને મેઘજીનું નામ ઉદ્યોતવિજય રાખ્યું. આ પ્રસંગે અમદા-
વાદના જૈન સંઘે મોટો ઉત્સવ કર્યો હતો. આ દીક્ષા અવસરે મેઘજીની
સાથે તેના ત્રીશ (અઠાવીશ) શિષ્યોએ પણ તપાગચ્છની દીક્ષા લીધી
હતી તે પૈકી ગણેા નામના શિષ્યનું ગુણવિજય નામ રાખ્યું હતું.
અને તેમના શિષ્ય તે પ્રસ્તુત કવિ સંઘવિજય ૧૫૯ પોતે અહિં પૃ.

૧૫૮ ઉપરોક્ત સર્વ ગ્રંથોમાં પોતાને હીરવિજયસૂરિના
શિષ્ય જણાવે છે ત્યારે અહિં—શ્રી વીરપાટ પરંપરાગત, અનંદ-
વિમળ સૂરીસરો.—

શ્રી વિજયદાનસૂરિ તાસ પાટિ, હીરવિજયસૂરિ ગણધરો.

શ્રી વિજયસેનસૂરિ તાસ પાટિ, વિજયદેવસૂરિ હિતધરો.

શ્રી કલ્યાણવિજય ઉવજાય પંડિત, શ્રી શુભવિજય શિષ્ય
જય કરો. આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે. છતાં એ બન્ને એક જ હોવાનો
સંભવ છે.

૧૫૯ ગૂજરાત પાટણનો વતની સંઘજી નામનો ગૃહસ્થ હતો.
તેને સ્ત્રીધી એક પુત્રી થઈ હતી. પોતાને ૩૨ વર્ષની ઉંમર થતાં
હીરવિજયસૂરિના ઉપદેશથી દીક્ષા લેવાનું મન થતાં છેવટે સ્ત્રીની
અનુમતિ લઈ, પોતાની પુત્રીનું લગ્ન કરી આપવા માટે ખોટી થયા
વગર દીક્ષા લીધી, અને તેની સાથે બીજા સાત જણાએ દીક્ષા લીધી.

૯૯ પર મુદ્રિત સમતીથીસ્તવનના અતિ વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય હોવાનું જણાવે છે.

એમણે સં. ૧૬૬૯ આસો મુદિ ૩ શ્રી ઝાપભદેવાધિદેવ જિન-રાજ સ્તવન રચ્યું. જેની કૃતિએ પોતે સં. ૧૬૭૦માં લખેલી પત વિ. ધ. ભંડારમાં છે. સં. ૧૬૭૪માં વિજયદેવસૂરિ રાજ્યે ૬૬૫-મુત્ર ઉપર ૬૬૫પ્રદીપિકા વૃત્તિ રચી. અં. ૩૩૦૦, એની સં. ૧૬૮૧માં લખેલી પ્રત લીંબડીના જ્ઞાનભંડારમાં ૧૨મા દાખડામાં સચવાઈ રહી છે. પત્ર સંખ્યા ૧૫૫, સં. ૧૬૭૮માં સિંહાસનખત્રીસી, સં. ૧૬૭૬ માગસર મુદિ ૫ અમરસેનવપરસેનગજર્ષિ આખ્યાનક રચ્યું. સં. ૧૬૮૮માં દેવવિજયે રચેલી દેવેન્દ્રસુરિકૃત દાનાદિ ચાર કુલક પરની ધર્મરત્નમંજૂષા નામની વૃત્તિના સંશોધક તરીકે પણ એમનો ઉલ્લેખ મળે છે.

એમના શિષ્ય વૃદ્ધિવિજય હતા કે જેમણે લખેલી શ્રાદ્ધ-પ્રતિક્રમણ વૃત્તિની પ્રતિ. કાં. વડો.માં છે. તેના ઉપર નીચે મુજબ ઉલ્લેખ છે—

સં. ૧૬૭૪ ઘર્ષે આશ્વિન સિતવ્રયોદ્દયાં લિગિતં તપા-ગચ્છાધિરાજ મહારક શ્રીવિજયસેનસૂરીશ્વર તત્પટ્ટાલદ્વાર મહારક શ્રીવિજયતિલકસુરિરાજ્યે પં. શ્રીસંઘવિજયગણિ શિષ્ય ॥ વૃદ્ધિવિજયેન શ્રીરાજનગરસત્કે શાશ્વાપુર હસ્મા-

નામ સુરિજીએ સંઘવિજય રાખ્યું (જુઓ મૂરીખર અને સમ્રાટ . ૨૧૦ અને ૨૨૫). એ સંઘવિજય એમનાથી ભિન્ન હોવા સંભવે.

હીરવિ-મુમતિ વિ.ના શિષ્ય સિંહવિજય હતા. જેમણે સં. ૧૫૭૫માં લખેલી મૃગાવતી આખ્યાનની પ્રત નિ. વિ. છ મ. પુ ચાખડામાં છે (જુઓ પ્રચલિત અંગ્રહ. પૃ ૧૮૪, નં. ૭૭૧) એમને પણ ક્વચિત્ સંઘવિજયના સ્થળે મુકી દેવા જૂલ યદ્ધ મળે છે.

પુરે । इतिमद्रम् भीष्म शिष्य सुरविजय-એમણે સં. ૧૬૬૨માં લખેલી સપ્તપદ્યાર્થીની પ્રત રાધનપુરમાં છે. (પ્રશ. પૃ. ૧૬૭)

૩૫ રવિસાગર

તપાગચ્છીય હર્ષસાગર શિષ્ય રાજસાગર શિષ્ય સહજ-સાગરના શિષ્ય થાય છે. એમણે સં. ૧૬૩૬માં રૂપસેનચરિત્ર (કાં. છાણી), સં. ૧૬૪૫ માંડલમાં જેંગાર રાજ્યે ૭૨૦૦ સ્લોક પ્રમાણે પ્રદ્યુમ્નચરિત્ર (કાં. વડો, હાલા, પાટણ, પ્ર. હી. હં.) અને સં. ૧૬૭૫ વર્ષે ઉત્તર (ઉના) નગરમાં મૌનએકાદશીકથા (ખુલ્લર ૨, નં. ૨૨૬. હાલા. પાટણ, ગુ. નં. ૪૮, ૨૨), વીરસ્તુતિ, મહાવીરસ્તોત્ર, ગૌતમસ્તુતિ જે, નેમિજનસ્તવન, હીરવિજયસૂરિસ્તવન (આમાં દરેક પદના અક્ષરો મેળવતાં શ્રીઆનંદવિમળસૂરિ, શ્રીવિજયદાન મુનીશ, શ્રી રાજપાળ^{૧૬૦} વિશારદ અને ગુરુ હીરવિજય યતિ પાદ આ પ્રમાણે નામો નિકળે છે.) વગેરે રચેલ છે.

એમણે હીરવિજયસૂરિને પુછેલા પ્રશ્નો હીરપ્રશ્નમાં અને વિજયસેનસૂરિને પુછેલા સેનપ્રશ્નમાં દષ્ટિગોચર થાય છે.

૩૬ હંસરત્ન

તપાગચ્છીય વિજયરાજસૂરિના^{૧૬૧} શિષ્ય જ્ઞાનરત્ન-ન્યા-

૧૬૦ પિપ્પલકગચ્છ સ્થાપક શાંતિસૂરિના સંતાનને પદ પર-પરામાં પૂર્ણચંદ્ર શાખામાં ૧૫મી પાટ પદ્માતલકસૂરિ-ધર્મસાગરસૂરિ-વિમળપ્રભસૂરિના શિષ્ય હતા. એમણે સં. ૧૬૪૨માં મહા વદિ ૭ રવિવારે જંજુકુમાર રાસ રચેલ છે. એમના પાસે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હોય અંગર કાઠ કરાણને લઇને પૂજ્ય ગણુતા હોય.

૧૬૧ ગૂર્જરદેશના કડીવાસી શ્રીમાલીવંશીય ખીમાશાહ પિતા ગમતદે માતા મૂળનામ કુંવરજી જન્મ સં. ૧૬૭૯ વૈશાખ સુદિ ૩, દીક્ષા સં. ૧૬૮૯ અષાઢ સુદિ ૧૦ ને દિને રાજનગરમાં શાહ મનજીએ કરાવેલા ઉત્સવપૂર્વક વિજયાનંદસૂરિ પાસે પિતા સહિત

નરત્નના શિષ્ય હતા. એમનો સત્તાકાળ સં. ૧૭૫૫થી સં. ૧૭૮૬ એમણે સં. ૧૭૫૫ માં સુદિ ૩ મંગળવારે ચોવીસી રચી. સં. ૧૭૮૧ માં ધનેશ્વરસૂરિદ્વિત શત્રુંજય મહાત્મ્ય ઉપરથી શત્રુંજય મહા-
ત્મ્યોદ્દેશ્ય નામનો ૧૫ સર્ગમાં સાદા સંસ્કૃતગદ્યમાં સાર રચ્યો (વે. નં. ૧૭૩૬), સં. ૧૭૮૬ ફાગણ વદિ ૫ ગુરુવારે ઊનામાં શિક્ષાશતક દુહા બનાવ્યા. સં. ૧૭૮૮ પહેલાં અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમ ઉપર

લીધી. દીક્ષા નામ કુશળવિજય સૂરિપદ સં. ૧૭૦૪ (૧૭૦૩) શિરોહીમાં વિજયાનંદસૂરિએ આપી પોતાના પદ્ધતિ બનાવ્યા. શા. રાઉતે પદ મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૭૦૫માં ખંભાતમાં વિમળાદે આવિકાએ વંદના મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૭૦૬માં ખંભાતમાં ભટ્ટારક પદ. સં. ૧૭૨૦માં દુષ્કાળ પડતાં અમદાવાદના મનિયા સુત શાંતિ-
દાસે તે માટે પુષ્કળ દ્રવ્ય ખર્ચ્યું સં. ૧૭૪૨ અષાઢ વદિ ૧૩ ખંભા-
તમાં સ્વર્ગવાસી થયા.

મોહ્યાતીય શ્રીવંતલાલજી પિતા. લલિતાદે માતાના જે પુત્રો નામે માલજી અને રામજીએ અમદાવાદથી શત્રુંજયનો સંઘ કાઢ્યો ને આ સૂરિ સાથે યાત્રા કરી. સં. ૧૭૨૩ ફા. સુદિ ૭ (જુઓ વિજયરાજસૂરિ રાસ પરથી હકીકત. જૈનયુગ કા. માગશર ૧૬૮૩ નો અંક).

એમના પ્રતિષ્ઠા લેખો સં. ૧૭૦૬-૧૭૧૦ના. ૨, સં. ૧૭૦૬ ૨૧-જુ. ૧, સં. ૧૭૦૬-૧૦-૨૧ જુ. ૨, સં. ૧૭૨૧ જિ. ૨.

આ વિજયરાજસૂરિના શિષ્ય દાનવિજયે પોતાના શિષ્ય :રત્નવિજય માટે કલ્પસૂત્ર પર દાનદીપિકા નામની દીક્ષા (કાં. જાણી). અને સં. ૧૭૭૦ની આસપાસ ગૃહસ્થાશ્રમમાં ત્રિપ્યાત એવા દ્રાવ્ય દ્વેષના પુત્ર બેડમીયાને શીખવા માટે રાજદેવપણ નામનું એક સંસ્કૃત વ્યાકરણ પદ્યમાં રચ્યું (વે નં. ૮૫; જાં. ૧૮૮૨-૮૩ નં. ૪૫૭).

આલાવબોધ રચ્યો. (પ્ર. પ્રકરણ રત્નાકર ભા. ૩) તે ઉપરાંત શંખેશ્વરપાર્શ્વનાથજીંદ, વાસુપૂજ્યજિનસ્તવન, વગેરે રચેલ છે.

સં. ૧૭૬૪ ચૈત્ર સુદિ ૧૫ ગુરુવારે પાટણમાં લખેલી એમના હસ્તાક્ષરની યશોધરચરિત્રની પ્રત જૈ. આ. પુ. સૂરતમાં છે

૩૭ વિદ્યાવિમળ

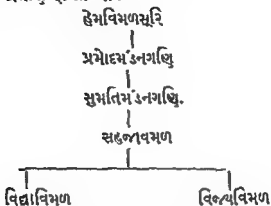
અહિં પૃ. ૨૦૬ ઉપર મુદ્રિત પાર્શ્વજિનસ્તવનના કર્તા પોતાને વિદ્યાવિમળના શિષ્ય હોવાનું જણાવે છે. પોતાનું નામ દર્શાવતા નથી. વિદ્યાવિમળના રચેલા કાંઈ ગ્રંથ અઘાવધિ ઉપલબ્ધ થયા નથી તેથી એમની ગુરુપરંપરા માટે ચોક્કસ નિર્ણય થઈ શકે તેમ નથી. તથાપિ પં. ઉ. વિ. સં. જ્ઞા. ભં. ચાણુસ્મામાં અત્યારે અસ્તિત્વ ધરાવતી શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણસૂત્રની પ્રતિની અન્તે—

તપાગચ્છનાયક પરમ્પરાગત શ્રીશ્રીશ્રીશ્રીશ્રીશ્રી શ્રીહેમ-
વિમલસૂરિશ્વરાણામન્તેવાસિનાં પં. શ્રી ૩ શ્રી પ્રમોદમण्डन-
ગણિવરાણાં શિષ્યદેશ્ય પण्डितमण्डलीमण्डन-भूमामिनी-
भालस्थलतिलकायमान—अस्मादशां चित्तचकोरमण्डन-
पण्डितशिरोमण्डन—पण्डितश्रेणीशिरोमणि पण्डित श्रीश्री-
श्रीसुमंतिमण्डनगणितच्छिष्याणुना सहजविमलेनालेखि । स्व-
वाचनकृते पण्डित श्रीश्रीश्रीविद्याविमलवाचनकृते तथा ग०
श्री^{१६२}विजयविमलवाच्यमाना आचन्द्रार्कं नन्दतु वाच्यमाना ।
श्री शङ्खेश्वरपार्ष्वनाथ प्रसादात् लिपीकृता संवत् १६५४
वर्षे अणहिल्लपुरनगरे । श्रीः ।

—પ્રશસ્તિસંગ્રહ ભા. ૨, પૃ. ૧૫૪. પ્રત નં. ૬૦૫

૧૬૨ તપાગચ્છીય (નં. ૩૧) આનંદવિમળસૂરિના શિષ્ય હતા. એમણે વિજયદાનસૂરિરાજ્યે (સં. ૧૬૨૨ પહેલાં) ગચ્છાચારપયના પર ટીકા લખી (પ્ર. આ. સમિતિ નં. ૩૬) સં. ૧૬૨૩માં ઔપ-
શમિકાદિ ૫ ભાવ ઉપર ભાવપ્રકરણ અને તેની સ્વોપજ્ઞવૃત્તિ અવચૂરિ (મુદ્રિત), અંધોદય સત્તા પ્રકરણ અને તેના ઉપર સ્વોપજ્ઞ અવચૂરિ

આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ નજરે પડે છે તેથી સહજવિમળના જ શિષ્ય હોવા સંભવે. મારી આ કલ્પના સત્ય જ હોય તો એમનો વંશવૃક્ષ આ પ્રમાણે ફલિત થાય—

સં. ૧૫૩૪માં આનંદવિમળસુરિશિષ્ય વાનરઝપિ-વિજ્ઞાનવિમળ દ્વિત ગચ્છાચારપયનાની ટીકા (પ્ર. દયાવિમળ પ્રથમાળા નં. ૨૫) ના લેખન અને સંશોધન કાર્યમાં પણ એ મદદગાર હતા. સં. ૧૭૦૩ કાર્તિક સુદિ ૧૦ રાનિવારે એમણે લખેલી ભરતબાહુબલિ પ્રબંધની પ્રત રત્ન. ૩. માં છે.

(પ્ર. આ. સભા.) પ્રથમ રચેલી ગચ્છાચારપયનાની લઘુ ટીકા ઉપરથી સં. ૧૬૩૪માં વિસ્તૃત (મોટી) ટીકા. (પી. ૫, ૧૬૧, કાં. વડો. છુદ્દ ૬ નં. ૮૩૫ પ્ર. દયા. વિમળ પ્રથમાળા. નં. ૨૫), તંદુલવેયાલિપયનો પર અવચૂરિ (પ્ર. દે. આ. નં. ૫૯) કે જેના પરથી સં. ૧૧૫૫માં તેના શિષ્ય વિશાલસુન્દરે નાગપુર (નાગોર)માં સંક્ષેપ કર્યો. (પ્ર. કાં.) જિનેન્દ્રવ્યાં અનિદ્રકારિકા અવચૂરિ (વિવેક. ઉદે.) જ્યાનંદસુરિ દ્વિત સાધારણજનસ્તવન પર અવચૂરિ (પી. ૪. નં. ૧૩૬૯), સં. ૧૬૬૨માં હર્ષકુલગણિકૃત બધ સેતુદય ત્રિભંગી પર અવચૂરિ (ભાં. ૬ નં. ૧૧૬૫) પ્રાચીન ૪ કર્મમ્નોની પ્રસ્તાવના પ્રતિલેખનાકુળક રત્ન. પ્રા. ગાયામાં રચ્યું (કાં. વડો.) સં. ૧૬૩૯માં હીરવિજયસુરિએ રચેલી જંબુદ્રીપપ્રગમિ વૃત્તિના સંશોધક તરીકે એમનો પણ ઉલ્લેખ નજરે પડે છે.

૩૮ શિવમુંદર

આ નામની ખે વ્યક્તિઓ ઇતિહાસને પાને ચંદ્રેલી નજરે પડે છે તે આ પ્રમાણે—

૧ ખરતરગચ્છીય ખેમશાખા મંસ્થાપક ક્ષેમકીર્તિ સંતાનીય શિવમુંદર પાઠક. એમના શિષ્ય હેમસોમ-જ્ઞાનાનંદના શિષ્ય ભુવનકીર્તિ (ખીજ)એ સં. ૧૭૦૩ મહાવદિ ૧૧ ગુરૂ ખંભાતમાં ગજસુકુમાળયોપાધ્ય, સં. ૧૭૦૬ મહા મુદિ ૩ ગુરૂ ઉદયપુરમાં અંજનામુંદરીરાસ રચ્યો.

૨ કવળાગચ્છીય. (જિનવિ. પ્રા. લે. નં. ૩૧૬ સં. ૧૬૦૩). આ એમાંથી અહિં પૃ. ૨૦૪ પર મુદ્રિત યમકમય સ્તોત્રના કર્તા કાણુ હશે તેનો નિર્ણય કરવો મુશ્કેલ છે. તથાપિ પ્રતો જરા જીર્ણ અવસ્થાની ઉપલબ્ધ થાય છે તેથી ખેમશાખાના જ આચાર્ય હોય એમ માફ માનવું છે.

આ સિવાય એમની કૃતિ વરસંવરસં પાર્શ્વજિનસ્તવન સદીક પ્ર. નં. શ્રે. મહેસાણા મળી આવે છે.

ઉપસંહાર:—

આ વિભાગમાં આપેલાં ૬૨ સ્તોત્રોના ૩૮ રચયિતાઓનો ટુંક પરિચય અહિં સંમાપ્ત થાય છે. ગચ્છવ્યામોહ તથા કદાચંદને દ્વર રાખી ખરતર, તપા, અંચલ, અને પાર્શ્વચંદ્ર વગેરે કાઈનો પણ ભેદભાવ રાખ્યા સિવાય દરેકને યોગ્ય ન્યાય આપવામાં આવેલ છે, છતાં ઇતિહાસનો વિષય અત્યંત ગહન અને પુષ્કળ શોધખોળને માંગનારો હોવાથી કાઈ સ્થળે સ્ખલના થવા પામી હોય અગર કાઈની લાગણી દુખાય તેવા શબ્દો લખાયા હોય તો તેની ક્ષમા આપવી એ સજ્જનોનો ધર્મ છે.

પ્રસ્તાવના લગભગ ચાર પાંચ ફરમાં જોટલી લખવા ધારેલી, પરંતુ સ્તોત્રપ્રણેતાઓની ગરુપગપગ શિષ્યસંતતિ અન્ય કૃતિઓ

અને સમાન નામધારક બિન્નબિન્ન ગરુઓમાં થએલી વ્યક્તિઓ વગેરેની નોંધ લેતાં અંનાયાસે જમણી વિસ્તૃત બની ગઈ છે. તથાપિ કેટલીક ઉપયોગી અને નવીન બાબતો ઉપર પ્રકાશ નાંખતી હોવાથી વાંચકને અત્રિય નહીં લાગે તેમજ જોનોનો સળંગ ઇતિહાસ યોજવાની ઇચ્છા ધરાવનારાઓને કંઈક અંશે માર્ગદર્શક થશે એવી આશા છે.

આ ગ્રંથના સંપાદન કાર્યમાં પ્રાચીન પ્રતો વગેરેના પ્રદાનથી સહાયતા આપનાર પોંટલુ બિરાજતો વયોવૃદ્ધ પૂજ્યપાદ પ્રવર્તકજી શ્રીકાંતિવિજયજી મહારાજ તથા પરમપૂજ્ય પ્રાતઃસ્મરણીય ગુરુદેવ (દક્ષિણ વિહારી શ્રી અમરવિજયજી મહારાજ)નો ઉપકાર કદિ પણ ભૂલી શકાય તેમ નથી.

આ પ્રસ્તાવના યોજવામાં—

અનુભવપ્રબંધ—	સંપાદક આચાર્ય શ્રી જીવિસાગરજી.
જૈનરાસમાળા ભા. ૧	”
વાતુપ્રતિમા લેખ સંગ્રહ ભા. ૧-૨	”
પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ ભા. ૨	” શ્રી જિનવિજયજી.
જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જરકાવ્ય સંચય	”
વિષ્ણુમિત્રવેણી.	”
ઐતિહાસિક સંક્રાંતિમાળા ભા. ૧	” વિજયધર્મસુરિજી.
ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ ભા. ૨	”
પ્રભાવકચરિત્રપર્વાલોચન	” યોજક મુનિ શ્રી કસ્પાલુવિજયજી
જૈન ગૂર્જર કવિઓ ભા. ૧-૨	” વકીલ મોહનલાલ દલીયંદ દેશાઈ
જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ	”
પ્રશસ્તિસંગ્રહ	” જૈન સાહિત્ય પ્રદર્શન અમદાવાદ
જેશલમેરુભાંડાગારીયસૂત્રિ	” પ્ર. ગા. ઓ. સિરીઝ વડોદરા.

વગેરે મુદ્રિત ગ્રંથોનો આધાર લેવામાં આવેલ છે, માટે તે તે ગ્રંથોના સંપાદક મહાશયો તેમજ પ્રકાશકોનો અત્રે આભાર માનવામાં આવે છે.

મારી અદ્યપમતિ પ્રમાણે કાળજીપૂર્વક સંશોધન કાર્ય કર્યું છે; છતાં અનાભોગ પ્રમાદવશાત્ જે કંઈ અશુદ્ધિઓ રહેલી દષ્ટિગોચર થાય તેની ક્ષમા યાચી, સુધારી વાંચવા માટે વાચકોને અભ્યર્થના કરી, જિનેશ્વરદેવનાં સ્તોત્રોનું પકન-પાકન કરી ભવ્ય જીવો સમ્યક્ત્વની નિર્મલતાપૂર્વક આત્મશુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે. અને અપાર સંસારસમુદ્રને સુતર બનાવે એવી હાર્દિક અભિલાષા રાખતો વિરમું છું.

તા. ૨૦-૯-૩૬

શીતાર.

જૈન ઉપાશ્રય.

{ દક્ષિણવિહારિ મુનિશ્રીઅમરવિજયજી
મહારાજનો ચરણસેવક મુનિ ચતુરવિજય

જૈનસ્તોત્રસંદોહ

ભાગ ૧ લો.

સંપાદક : મુનિમહારાજ શ્રીચતુરવિજયભ

કમત પાંચ રૂપિયા

લગભગ ૭૦૦ પાનાં, બેરંગી બેકેટ, ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્રનાં (૧) જગદ્વલ્લભ, (૨) સૌભાગ્યદાયિ, (૩) લક્ષ્મીવૃદ્ધિકર, (૪) ભૂતાદિ-નિગ્રહકર, (૫) સર્વજ્વરહર, (૬) શાકિનીનિગ્રહકર તથા (૭) વિધનિગ્રહકર સાત યંત્રો અને કલિકુંડ પાર્શ્વનાથનો યંત્ર વગેરે આર્ટપેપર ઉપર છાપેલાં આઠ યંત્રો.

—: તથા :—

૧. શ્રી ધર્મધોષસૂરિકૃત મહામન્ત્રગર્ભિત શ્રી અજિતશાન્તિસ્તવ, (૨) શ્રી વાદિદેવસૂરિકૃત કલિકુણ્ડપાર્શ્વજિનસ્તવ, (૩) શ્રી મુનિચન્દ્રસૂરિકૃત કલિકુણ્ડપાર્શ્વજિનસ્તવ, (૪) શ્રી જિનપ્રભસૂરિકૃત મંત્રગર્ભિત શ્રી ગૌતમસ્તોત્ર, (૫) શ્રી આર્યનન્દિલકૃત મંત્રમય ચૈરાટચાસ્તવ, (૬) શ્રી શુભસુન્દરગણિકૃત યંત્રમંત્રમેષાદિગર્ભિત શ્રી યુગાદિદેવસ્તવ, (૭) મન્ત્રાધિરાજસ્તોત્ર, (૮) ઉપસર્ગહરસ્તોત્ર શ્રી ચન્દ્રસૂરિની મંત્રમય દીકા સહિત, (૯) પદ્માવત્યક પાંચસો બાવીસ શ્લોક પ્રમાણુ શ્રી પાર્શ્વદેવગણિ વિરચિત મંત્રમય દીકા તથા (૧૦) શ્રી ધર્મધોષસૂરિકૃત શ્રી પાર્શ્વનાથમાત્રામન્ત્રસ્તવ વગેરે મંત્રમય સ્તોત્રોનો અમૂલ્ય સંગ્રહ. જેના ઉપર પાશ્વિમાત્ર વિદ્વાનોના સંકેડો અભિપ્રાયો મળી ચૂકેલા છે, તેમાંના કેટલાક અભિપ્રાયો જોડેનાં પાનાંઓ ઉપર વાંચવા વાચકોને લલામણુ છે.

કેટલાક અભિપ્રાયો

(1)

Prof. M. Winternitz

Prague (Czechoslovakia)

Jan. 5th. 1933.

x x x x This beautiful collection of Jaina Stotras will be welcome to all students of Jaina literature.

Yours sincerely,

M. Winternitz.

(2)

Professor Dr. Stien Konow

Oslo. Jan. 8th. 1933.

Dear Mr. Nawab,

I beg to send you my sincere thanks for kindly letting me have a copy of the beautiful edition of the Jaina Stotra Sandoha Part I. It has been a pleasure to look through it, and it will be very convenient also as a handy reader. I am convinced that many European scholars would welcome an edition of the Sacred Scriptures of the Jaina religion on similar lines, in small handy volumes; and some day I hope that we shall get such a series.

Yours sincerely,

Stien Konow.

(૩)

Dr. L. Alsdorf. Ph. D.

Berlin, 7th. Feb. 1933.

Dear Sir,

I have much pleasure in acknowledging the receipt of ' Jaina Stotra Sandoha Part I. ' x x x x x May this promising first volume of the new series soon be followed by other jewels from the hidden treasures of Jain literature !

Yours truly,

Dr. L. Alsdorf. Ph. D.

(4)

British Museum,

London, W. C. 1 4th. Jan. 1933.

Sir,

x x x x The book is very interesting and in many respects valuable; I wish you all success in your enterprise.

Yours faithfully,

L. D. Barnett.

(5)

Walter Ruben

Frankfurt. A. M.

28-1-33 (Germany)

Dear Sir,

I thank you very much for your valuable book. The learned Introduction, the very full

index, the diagrams and the other appendices are extremely useful additions to the prayers who are till now not in any sense known in Europe as they are worth to be ! We European scholars generally read only the philosophical books and biographies of the Jains, but up to date we did not know what a great treasure of religious feelings and high-class poetry is invested in your prayers ! Many thanks for this welcomed gift ! I hope that you will be in a position further to pursue your edition of such jewels of your religion ! That will be a good help for the science of India, of Jainism, of the general history of religions, and you will get many friends by this work !

Sincerely yours
Walter Ruben.

NOTE

Besides these valued opinions we have felicitations from Dr. Schubring of Germany, Dr. Guerinot of Paris, Dr. Stien of Prague, Dr. Glesenap of Koenigsberg and many other distinguished scholars. We regret, encroachment on our limited space does not allow us to print them all.

—**Sarabhai Nawab.**

ॐ ह्रीं श्रीं पार्श्वनाथाय नमः ।

अनेकजैनपूर्वाचार्यविरचितः

श्रीजैनस्तोत्रसन्दोहः ।

द्वितीयो विभागः ।

—*—
[१]

श्रुतकेवलिश्रीभद्रबाहुस्वामिसूत्रितं
श्रीद्विजपार्श्वदेवगणिरचितलघुवृत्त्या विभूषितं

उपसर्गहरस्तोत्रम् ।

भरणेन्द्रं नमस्कृत्य, श्रीपार्श्वं मुनिपुङ्गवम् ।

‘उपसर्गहर’स्तोत्र—वृत्तिं वक्ष्ये समासतः ॥ १ ॥

प्रणतसुरासुरललाटविन्ध्यस्तमुकुटध्रेणिसमाश्रितस्य चक्षुचूडामणिदम्भो-
लिप्रमुखरत्नप्रभाप्राग्भारप्रकाशितपादपद्मेदहस्य श्रीपार्श्वनाथस्य सम्यन्धि मन्त्र-
स्तोत्रं ‘उपसर्गहर’ नामप्रख्यातं पञ्चगाथाप्रमाणम् । तस्य मया कथितं-
द्रोपदेशेन अस्यैव स्तोत्रकल्पानुसारेण चात्मनः स्फुट्यवबोधनिमित्तं संक्षिप्ता-
वृत्तिर्विधीयते । [मध्यगाथा] तस्य ‘चायां गायामनुक्रमेणाह—

उवसर्गहरं पासं पासं वंदामि कम्भघणमुक्कं ।

विसहरविसनिनासं, मंगलकलाणआवासं ॥ १ ॥

१ ‘पायं’ (?) इति स-पाठः ।

अस्य व्याख्या—वन्दामि—स्तौमि । कं कर्मतापन्नम् ? पार्श्वनाथ-
स्वामिनं अशोकाद्यष्टमहाप्रातिहार्यपूजासमन्वितं चतुर्विंशद् बुद्धातिशयोपेतं
त्रयोविंशतितीर्थकरेभ्यः श्रीपार्श्वनाथस्वामिनः समवसरणभूतलं तत्सर्वबाह्यं
तस्य सम्बन्धापन्नमनेकं प्राकारत्रयालङ्कृतगोपुररत्नमयकवसीस(पिशीर्ष)तो-
रणविराजितमवनितलानि । योजनहारीणि प्रसन्नभव्यलोकाहृदयानन्दकारीणि
प्रधानार्धमागधीभाषाविशेषेण समकालमेव चित्रस्वरूपनरामरादिजन्तुसंशयस-
न्दोहापोह^१समन्वाद्यनेन (सम्पादनेन)स्वविहारपवनप्रसरेण ? पञ्चविंशतियोजन-
प्रमाणं चतुर्दिग्विभागमहीमण्डलमध्ये सर्वव्याधिरजोराशेरपसारणेन चतुर्विधश्री-
श्रमणसङ्घदेवनरेन्द्रदानवचारणविद्याधरकिन्नरनारीतिर्यश्च(क्?)प्रभृतिभिरमृतरसं-
(मिव)पीयमानं निरन्तरं चित्ताह्लाददानमिति ध्यानमित्युच्यते । पुनरपि कथ-
म्भूतम् ? उपसर्गहरमिति । कः शब्दार्थः ? उच्यते—‘सृज-विसर्गे’ (पा०
धा० १४१५) इत्यस्य धातोरुपशब्दपूर्वकस्य उपसर्जनं उपसर्गः । ‘भावे’
(कातन्त्रे सू० ७५० पृ० २१४) घञ्प्रत्ययः ‘नामिनश्चोपधाया
लघोः’ (कातन्त्रे सू० १०६ पृ० ११७) इत्यनेन सूत्रेण गुणे कृते
पश्चात् ‘चजोः कर्गो बुद्धानुबन्धयोः’ (कातन्त्रे सू० ५४२, पृ० १९०)
इत्यनेन सूत्रेण गादेशे कृते उपसर्ग इति सिद्धम् । ‘हज् हरगे’ (पा०
धा० ८९९) इत्यस्य धातोः हरणं हरः ‘स्वरवृद्धगमिग्रहाम् (अल्)’
(कातन्त्रे सू० ५७५ पृ० १९४) अल्प्रत्ययः । ‘नाम्यन्तयोर्धातु-
विकरणयोर्गुणः’ (कातन्त्रे सू० ३२, पृ० १०७) हरः इति सिद्धम् ।
उपसर्गहरं—प्रत्यहविध्वंसकमित्यर्थः । पार्श्वमिति शब्देन पार्श्वनामा यक्षः स
उच्यते । तत्र पार्श्वनाथतीर्थसमुत्पन्नस्त्रयोविंशतितमो यक्षराट् अष्टा-
चत्वारिंशत्सहस्रयक्षपरिवृतः श्रीपार्श्वनाथपादयुग्मसेवां करोति । पुनः कथ-
म्भूतम् ? ‘कर्मघनमुक्तं’, क्रियन्ते इति कर्माणि, घनानि च तानि कर्माणि

१ ‘यान्वमनेकं’ इति ख-पाठः । २ ‘प्रसरन्त’ इति ख-पाठः ।

३ ‘समत्पाद्यनेन’ इति ख-पाठः । ४ एष सूत्रपृष्ठाद्धो दीयते १९५२
तमे वैकमीयाब्दे हीराचन्द्रनेमिचन्द्रश्रेष्ठिना प्राकाश्यं नीतायाः कात-
न्त्ररूपमालाया आधारेण ।

च 'कञ्चित् परनिपातोऽपि' इति (वचनात्) कर्मणानि तैमुक्तम्,
निबिडकर्मरहितमित्यर्थः । पुनरपि कथम्भूतम् ? 'विपधरविपनिनाश' दुष्-
श्रविषविनाशकमित्यर्थः । कथम्भूतम् ? 'मङ्गलकल्याणावाप्त' । मङ्गलमिति
कः शब्दार्थः ? उच्यते—अगि-रगि-लगि-मगी'ति दण्डकधातुरस्य 'इवि-
तानुसंधातोः' इति विहितकुणादिकाडलभूतप्रत्ययान्तस्य अहुबन्धलोपे च
कृते प्रथमकवचनान्तस्य मङ्गलमिति रूपं भवति । मङ्गयते यथाहितमनेनेति
मङ्गलम् । मङ्गयते—विधिना गम्यते—साध्यते इति यावत् । अथवा मङ्गेति
धर्माभिधानम् । 'रात्रा आदाने' इत्यस्य धातोर्मङ्ग उपपदे 'आतोऽनुपसर्गात्
कः' (कातन्त्रे सू० ५८७, पृ० १९५) इति कप्रत्ययान्तस्य 'आतो
लोप इद् किञ्चिती (?)' अनेन सूत्रेणाकारलोपे च कृते प्रथमैकवचनान्तस्यैव
मङ्गलमुभ(रूपं!)सिद्धमिति । कल्याणमिति कः शब्दार्थः ? उच्यते—'अण रण'
इत्यादिदण्डकधातोः कल्यशब्दपूर्वस्य कल्यमणतीति कल्याणं कर्मण्यपि
'अस्योपधाया (दीर्घे पृथिनामिनामिनिचट्सु)' (कातन्त्रे सू० २२१,
पृ० १३६) इत्यनेन सूत्रेण अकारदीर्घत्वम् । 'समानः सवर्णे दीर्घो भवति
(परथ लोपम्)' (कातन्त्रे सू० २४ पृ० ५) इत्यनेन दीर्घं कृते
द्वितीयैकवचनान्तस्यैव कल्याणं सिद्धमिति । आवासमिति कः शब्दार्थः ?
उच्यते—'दस निवासे' इत्यस्य धातोः आङ्गान्दपूर्वरस्य आवासनं आवासः।
भावे घनि कृते च समासे 'अस्योपधाया०' (कातन्त्रे सू० २२३)
इत्यनेन सूत्रेण कृते दीर्घे आवासं-निवासं रमणीयं स्थानं श्रीपार्श्वनाथजिना-
लयम् । इति गार्थः ॥ १ ॥

अधुना वृद्धसम्प्रदायः—

उपसर्गहरं पार्श्वं प्रत्येकमष्टयन्त्रमन्त्रदर्शनायाह—संकारनामगमितस्य
बाधेषु चतुर्दलेषु पार्श्वनाथ दातव्यम् । दलाग्रेषु हरः ४ इति न्यसेत् ।
बाधे ह हा हि हो हु ह्र हे ह्रै हो ह्रौ हं हः वेष्टयेत्, मायावीजे त्रिगुणं
वेष्टिते स्त्रम् । १

* संकारनामगमितस्य बहिष्चतुर्दलेषु पार्श्वनाथ दातव्यम् । बहिर्हरः

* द्वितीययन्त्रज्ञापकः पाठः पतितो भाति ।

निरन्तरं पूरयेत् । बाह्ये द्वादश ह हा इत्यादि वेष्टयेत् । बाह्ये अकारादि-
क्षकारपर्यन्तं वेष्टयेत् । मायावीजं त्रिगुणं वेष्ट्यं, तृतीयं यन्त्रम् । ३

हंकारनामगमितस्य शेषं पूर्ववत् सर्वं द्रष्टव्यम् ४ । हं हूं नामगमितस्य
इकारं वेष्टयेत् । बाह्ये धोडश स्वरानावेष्टयेत् शेषं पूर्ववत् ५ ।

पञ्चमयन्त्रवद् क्षनामगमितस्य बहिरष्टदलेषु ॐ पार्श्वनाथाय स्वाहा
दातव्यं, शेषं पूर्ववत् यन्त्रम् ६ । हं (हूं?) कारनामगमितस्य बाह्ये मायया
वेष्टयेत् । बहिः ॐ पार्श्वनाथाय स्वाहा वेष्ट्यं, शेषं पूर्ववत् ॥ ७ ॥

एतेषां ^१सप्तयन्त्राणामपि कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे संलिख्य कुमारी-
(कर्तित) सूत्रेणावेष्ट्य वामभुजदण्डे धारणीयं जगद्गलभसौभाग्यशोल-
क्ष्मीवृद्धिभूतपिशाचराक्षसज्वरग्रहदोषशाकिनीविषमविषधरप्रभृतिभयरक्षा भव-
ति । ॐ ह्रीं श्रीं हर हर स्वाहा । अस्य क्रिया-अष्टोत्तरशतश्वेतपुष्पै-
र्दिनत्रयं श्रीपार्श्वनाथसमीपे क्रियमाणेन सर्वसम्पदादिकं भवति । ॐ गम-
लवर्यु (गम्ल्यूर्यु?) त्रिशूलमुद्रया ग्रां ग्रीं ग्रूं ग्रां ग्राह्य २ छिद २ भिद २ विवा-
रिम (निवारयं?) २ दमलवर्यु (दम्ल्यूर्यु) ग्रां ग्रीं ग्रूं ग्रां ग्राः ग्रूं २ हुं २ फट् हमलवर्यु
(हमल्यूर्यु) हां ह्रीं हूं हौं हः हा हा चै २ (चे २) कठोरमुद्रायां ज्वल २
वालय २ प्रज्वल २ प्रज्वाल २ ॐ नमो भगवते पार्श्वयक्षाय चण्डक्रोधाय
सप्तफणाय हुं क्षूं श्रूं शमलवर्यु (शम्ल्यूर्यु) श्रां श्रीं श्रूं श्रीं श्रः हा २ घे २
वज्रासित्रिशूलधारया हर २ इदं भूतं हन २ पच २ त्रासय २ ख २
स्वाहि २ मन्त्रराज आज्ञापयति हुं फट् स्वाहा । पार्श्वयक्षमन्त्रः ॥

अधुना भूतपिशाचप्रेतप्रभृतिरक्षामाह-अनेय^२मण्डले त्रिकोणेषु
रांकारे दातव्यं ज्वालाग्रे रेफस्वस्तिकभूषितम् । तन्मध्ये रमलवर्यु (रम्ल्यूर्यु) संलि-
ख्य बाह्ये ॐ रमलवर्यु (रम्ल्यूर्यु) रपरां हाः हां आं क्रों क्षीं ह्रीं क्लीं व्लूं हां न्हीं
पार्श्वयक्षिणी ज्वल २ प्रज्वल २ दह २ पच २ इदं भूतं निर्धाटय २ धूमान्धकारिणी
ज्वलनशिखे । हुं फट्(व) मात्रीदूतिकासहिते पार्श्वयक्षिणी आज्ञापयति स्वाहा ।

एतन्मन्त्रेण वेष्टयेदुच्चाटय इमं पिण्डं ललाटे ध्यायेदमिवर्णं सर्वाङ्गं भूतं उवरं
किनीप्रमृति नाशयतीत्यर्थः ॥

इदानीं भूतमन्त्रानन्तरं सर्वविषापहारमहाविषधरविषनिर्नाश-
भावमाह—ॐ यमलवर्यं (यन्त्यं) वं ५ हां आं कों क्षीं क्षीं वृं हां ह्रीं
ज्वालामालिनी शङ्कारिणी प्रतिसहितविषं निर्विषं कुरु २ स्थावरविषं निर्विषं कुरु
१ स्थावरविषं अज्ञं कृत्रिमं विषं जाठरं जोगजङ्गमविषं अपहर २ इमं
वृं धं अमृतेन अभिषिष्य २ उत्पापय २ दण्डेनाक्रम्य विषमं विषं ठः ३
ज्वालामालिन्याक्षपयति स्वाहा । पुरुषप्रमाणं दण्डं गृहीत्वा अष्टोत्तरशत-
वारमभिमन्त्रयेत् ताडयेदूर्ध्वं साधेया सर्वसन्धिषु कासदष्टो उत्पापयति ।
ॐ नमो भगवते श्रीघोणे हर २ दह २ धर २ मध २ धर २ धर १
नप २ जरसीद्ध प्रस २ मं २ धं २ क्षीं ह्रीं हां ३ ह् भगवति धीमं
शोणधः सः ३ ठः ३ डः ३ रः ३ धेन् क्रीन् वीधरविहगमानुजेयन दारि-
करपरिदासोरय २ गं ३ ठ २ हुं फट् स्वाहा । श्रीघोणमन्त्रः—ॐ नमो
भगवते श्रीघोणे हर २ दह २ धर १ धर २ मध २ हरसा २ क्ष २
॥ २ हमलवर्यं धमलवर्यं धमलवर्यं रमलवर्यं यमलवर्यं तर्पस्य गति-
तन्मं कुरु कुरु स्वाहा । एतन्मन्त्रद्वयं स्मरयेत् (स्मरेत्) त्रिसन्ध्यं सर्पभयं नाश-
यति ॥ ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय पद्मावतीसहिताय हिलि २ मिलि २
चिलि २ किलि २ हां ह्रीं हूं हां हः कौं २ यां २ हंसं हुं फट् स्वाहा ।
तर्जणरनाशमन्त्रः ॥ ज्वरानन्तरं देवकुलं दर्शयन्नाह । तद्यथा—यमल-
वर्यं धमलवर्यं समलवर्यं नामगमितस्य बाधे प्रत्येकं हमलवर्यं वेष्टयेत्,
तां पोडाश स्वराः पूरयेत्, तद्वहिरष्टदत्तेषु कन्वतदक्षपयय ममलवर्यं
त्रिधाधराणि दातव्यानि । बहिरष्टपत्रेषु व्रज्याणी कुमारी इन्द्राणी माहेश्वरी
ताराणी तैष्णवी चामुण्डा गणपतये ॐकारपूर्वं नामान्तं दातव्यम् । तद्वाग्रे
धमलवर्यं यः ५ हाः हां आं कों क्षीं क्षीं वृं हां ह्रीं पार्श्वयक्षिणी माय्री
रक्षाणी दूतिवारहिते नमः । (आ) वेष्टय पूर्वोक्तक्रमेण क्वारादिदका-
पयन्तं पिण्डाधराणि बिन्दुक्लृप्तिभूषितानि वेष्टयेत् । बाधे मायाभोजं
त्रिधा वेष्टयेत् । मन्त्रत्रयस्य मन्त्रम्—ॐ आं कौं क्षीं ह्रीं क्लीं मूं हां

हीं ज्वालामालिनी नमः । मूलविद्या । अष्टोत्तरशतं निरन्तरं त्रिसन्ध्यं ध्याय-
मानेन सर्वसिद्धिर्बृद्धिर्लक्ष्मीर्भवति ॥ १ ॥

इदानीं प्रथमगाथायाः कल्पानुसारेण मन्त्रं यन्त्रं च व्याख्याय गाथ-
याऽनन्तरं अष्टारमष्टवल्यारचक्रं सप्रपञ्चमाह—

विसहरफुलिङ्गमन्तं कंठे धारेद् जो सया मणुओ ।

तस्स गह-रोग-मारी-दुट्ठजरा जंति उवसामं ॥ २ ॥

अस्य व्याख्या—यान्ति-गच्छन्ति । के एते कर्तारः ? ग्रहरोगमा-
रिदुष्टज्वरा इति । आदित्यप्रभृतयोऽष्टाशीतिग्रहपीडा नाशयन्ति, रोगा-
वातपित्तश्लैष्मिकामयादयः । मारी-क्षुद्रयन्त्रमन्त्रयोगिनीकृतमहाधोरोपसर्ग-
ज्वररक्तप्रभृतयः । दुष्टज्वरा अनेकप्रकारा-दाघ-(ह)-ज्वर-वातज्वर-पित्त-
ज्वर-विषमज्वर-नित्यज्वर-वेलाज्वर-मुहूर्तज्वरादयः । कं कर्मतापन्नम् ? 'उप-
शामम्' विनाशं यान्तीत्यर्थः । कस्य ? तस्य । यः किं ? आत्मना[म]नुजः—
पुरुषो धारयति-व्यवस्थापयति । कं कर्मतापन्नम् ? 'विषधरस्फु-
लिङ्गमन्त्रं' विषधरस्फुलिङ्गस्य मन्त्रस्तम् । विषधरस्फुलिङ्गमन्त्रोपलक्षणत्वात्
तथैवप्रकारं पञ्चनमस्कारचक्रमष्टारमष्टवल्यारचक्रमुच्यते । क धारयति ?
कण्ठे । निरन्तरं एकाग्रमानसध्यायमानसर्वकल्याणसम्पत्कारकमित्यर्थः ।
कथम् ? 'सदा' सर्वकालम् । इति गाथार्थः ॥

अस्य भावनाविशेषः नृद्धसम्प्रदायः—प्रथमं तावदष्टारमष्टवल-
यारमध्ये हूँकारनामगर्भितस्य बहिरष्टदलेषु ॐ पार्श्वनाथाय ह्रीं नमः संलि-
ख्य दक्षिणपार्श्वे पार्श्वयक्षं संस्थाप्य वामपार्श्वे पार्श्वयक्षिणीं संस्थाप्य बाह्य
चतुर्दश ॐ ब्रह्मणे नमः, ॐ धरणेन्द्राय नमः, ॐ नागाय नमः, ॐ
पद्मावस्ये नमः, संलिख्य बाह्य षोडश स्वरानावेष्टयेत् । बहिरष्टपत्रेषु ॐ
ह्रीं श्रीं १ नमिळण २ पासनाह ३ विसहर ४ वसह ५ जिण ६ फुलिङ्ग ७ ह्रीं नमः ८
संलिख्य, तद्वहिरष्टपत्रेषु ॐ नमो अरिहताणं ह्रीं नमः, ॐ [नमो] सिद्धाणं ह्रीं
नमः, ॐ [नमो] आयरियाणं ह्रीं नमः, ॐ [नमो] उवज्झायाणं ह्रीं नमः, ॐ नमो

लोए सव्यसाहृणं ह्रीं नमः, ॐ ज्ञानाय ह्रीं नमः, ॐ दर्शनाय ह्रीं नमः,
 ॐ चारित्र्याय ह्रीं नमः आलिख्य, तद्वाग्ने षोडशपत्रेषु षोडश-
 विद्यादेव्या नामानि, तद्यथा-रोहिण्यै नमः, प्रहस्त्यै०, वज्रशृङ्गलायै०, वज्रा-
 द्युत्यै०, अप्रतिचक्रायै० पुरुषदत्तायै०, काल्यै०, महाकाल्यै०, गीर्यै०,
 गान्धार्यै०, सर्वाक्षमहाज्वालायै०, मानव्यै०, वैरोट्यायै०, अच्युतायै०,
 मानस्यै०, ॐ ह्रीं महामानस्यै०, नमोऽन्तं सर्वत्र द्रष्टव्यम् । तद्वाग्ने
 चतुर्विंशतितीर्थद्वारजननीनामानि । तद्यथा—ॐ ह्रीं महदेवायै नमः, विज-
 यायै०, सेनायै०, सिद्धार्यायै० मङ्गलायै०, गुप्तायै० पृथिव्यै०, लक्ष्मणायै०
 रामायै०, नन्दार्यै०, वैष्णव्यै०, जयार्यै०, श्यामायै०, मुजसायै०, गुप्तायै०
 अचिरायै०, ध्रियै०, देव्यै०, प्रभावत्यै०, पद्मायै०, वषाण्यै०, विद्यादेव्यै०,
 वामादेव्यै०, ॐ ह्रीं त्रिशलाय नमः, ॐ नमोऽन्तं सर्वत्र द्रष्टव्यम् ।
 तद्वाग्ने षोडशपत्रेषु—ॐ इन्द्राय नमः, ॐ जयार्यै ह्रीं नमः, ॐ अग्नये
 ह्रीं नमः, ॐ अजितायै ह्रीं नमः ॐ यमाय ह्रीं नमः, ॐ अपराजितायै
 ह्रीं नमः, ॐ नैर्ऋत्याय ह्रीं नमः, ॐ जम्भायै नमः, ॐ वरुणाय नमः
 ॐ मोहायै नमः, ॐ वायवे नमः, ॐ वीरार्यै (!) ह्रीं नमः, ॐ कुवे-
 राय नमः, ॐ नारायणाय नमः, ॐ ईशानाय नमः, ॐ विजयायै ह्रीं
 नमः, आलिख्य, तद्वाहिरष्टपत्रेषु ॐ आदित्याय नमः, ॐ सोमाय नमः,
 ॐ मङ्गलाय नमः, ॐ सुषाय नमः, ॐ यूहस्पतये नमः, ॐ शुक्राय
 नमः, ॐ रत्नधराय नमः ॐ राहुकेतुभ्यो (भ्यां) नमः ।

वाग्ने मायावीजं त्रिगुणं वेष्टयत्, माहेन्द्रमण्डलं यन्नादितं चतुष्कोणेषु
 लिङ्गारमालिख्य धाम्य पात्रस्य सम्यन्धिमूलमन्त्रेण ह्रीं श्रीं क्लीं प्रों ह्रीं
 नमः । ॐ नमो भगवतो अरिहतो पासस्य सिज्जसु ने भगवद्
 महाविष्णो उगं मशरुगे जते पासे, मुपासे २ पस्तानालिनि टः ३ स्वाहा ।
 एषाए विज्जाए गामं नमं पट्टं कव्वं घरं सिनं विवरं कुदागारं चहुद
 वेकुमवामिधूयं दारं वा नेनं मिरं निरोगं माणुसं बुद्धव्यं सुपीणा सुखा-

१-२ 'सर्वेषु' इति स्व-पाठः । ३ 'कमं चाभिधूयं दायं वा
 नेम गिरं नीरोगं माणुसं' इति स्व-पाठः ।

बहेवरु । ॐ वम्माएवि ! सपुत्ति ! सवाहणि ! सअपरिकरं मज्जं आगच्छ २
अत्र स्थाने तिष्ठ तिष्ठ स्वाहा ।

आह्वानमन्त्रानन्तरं द्वितीयं बृहच्चक्रं कल्पानुसारेण चिन्ता-
मणिनामचक्रस्य सम्यन्धि विस्तरेण बीजाक्षरं दर्शयन्नाह-
अष्टारमष्टवलयरमध्ये ॐ ह्रीं श्रीं वां हं हुं धूं ह्रीं हीं वां श्रीं
ॐ वां ऐं ह्रीं वां क्षीं वा हं सं वमलवरयूं वा मध्यभागे हुंकारे
नामगर्भितमालिख्य बाह्ये चतुर्दलेषु पार्श्वनाथं संलिख्य बाह्ये
ह्रींकारं (सं) वेष्टय त्रिगुणं बहिरष्टकोणोपेतं चक्रमालिख्य
कोणेषु ब्रह्माणं च ममलवरयूं धरणेन्द्राय धमलवरयूं नागान्
नमलवरयूं संलिख्य पद्मावतीं यमलवरयूं संलिख्य बाह्ये ह्रीं ॐ इः
३ ह्यदेवत्राभयहरत्रात्र ॐ ह्रीं (ज्रीं ?) सं हं सः यः ३ क्षिप स्वाहा ।
ह्रीं ह्रीं संवेष्टय बाह्ये षोडशकमलमध्ये षोडश स्वरान् संलिख्य प्रथममध्यदले
द्वौ द्वौ संलिख्य ऊर्ध्वभागे दलाग्रे ॐ ह्रीं श्रीं नमिल्लण पासनाह विसहर-
वसहजिणफुल्लिग ह्रीं श्रीं नमः । पुनरपि बाह्ये कमलमध्येषु ॐ नमो
अरिहंताणं ह्रीं नमः, ॐ[नमो] सिद्धाणं ह्रीं नमः, ॐ नमो आयरियाणं ह्रीं
नमः, ॐ नमो उवज्झायाणं ह्रीं नमः, ॐ नमो लोए सब्बसाहूणं ह्रीं नमः,
ॐ नमो ज्ञानाय ह्रीं नमः, ॐ दर्शनाय ह्रीं नमः, ॐ चारित्राय ह्रीं नमः,
विदिगरेषु [ॐ] उवसग्गहरं पासं १ पासं २ वंदामि ३ कम्मघणमुक्कं
४ विसहर ५ विसनित्रासं ६ मंगलकल्लाण ७ आवासं ८ स्वाहा इति संलिख्य
ततो बाह्ये अनन्तकुलिकवासुकिशङ्खपालतक्षककर्कोटपद्ममहापद्म ॐ कारपूर्वं
नमोऽन्तमालिख्य विदिगरेषु ॐ विसहरफुल्लिगमंतं १ कंठे धारेइ २ जो
संया २ मणुओ ४ तस्स गह ५ रोगमारी ६ दुद्धजरा जंति ७ उवसामं
८ स्वाहा संलिख्य, पुनरपि बाह्ये षोडशविद्यादेव्या नामानि षोडशदलेषु
ऐं ह्रीं क्लीं रोहिण्यै नमः (एवं) सर्वेषु द्रष्टव्यानि । पुनरपि बाह्ये तीर्थङ्करजननी-
नामानि मरुदेव्यादीनि दलेषु प्रत्येकं २ ॐ ह्रीं नमोऽन्तं संलिख्य
बाह्यदलेषु प्रत्येकं २ इन्द्राग्नियमनिर्ऋतवरुणवायव्यकुबेरईशाननागान् ब्रह्माणं
ॐ कारपूर्वं नमोऽन्तं संलिख्य विदिगरेषु चिह्नं १ दूरे मंतो २ तुज्झ
पणामो वि ३ बहुफलो होइ ४ नरतिरिएसु ५ वि जीवा ६ पार्वति न ७

दुःखदोहगं ॥ स्वाहा इति संलिख्य बाह्ये चतुर्विंशतिदलेषु आदित्य-जया
त्रोम-अजिता, मङ्गल-अपराजिता, बुध-जम्भा, बृहस्पति-मोहा, शुक्र-गौरी,
गुनैधर-गान्धारी, राहु-केतू संलिख्य विदिगरेषु तुह सम्मत्ते लङ्गे १
चिन्तामणि २ कप्पपायवन्महि ३ पावंति ४ अविग्वेणं ५ जीवा ६ अय-
रामरं ७ ठाणं ८ स्वाहा संलिख्य उं (ॐ!) वामायेवि ! १ महाबाहणि ! सपरि-
करि ! महि भागच्छ २ अत्र स्थाने तिष्ठ २ स्वाहा । मायावीजं त्रिगुणं
(सं)वेष्टय माहेन्द्रवज्रादितस्य तु चतुष्कोणेषु क्षिकारं देयं । चक्रं कुङ्कुमगोरो-
चनया सुगन्धद्रव्यैर्भूर्जपत्रे संलिख्य श्वेतवज्रैश्चन्दनाभरणादिभिर्निरन्तरं त्रिसन्ध्यं
ध्यायन् अष्टोत्तरशतपुष्पैर्जापः क्रियते सर्वसम्पत्करणम् । कुङ्कुमगोरोचनया सुग-
न्धद्रव्यैर्भूर्जपत्रे संलिख्य कण्ठे धारणीयम् । सर्वमयरक्षां करोति ।
द्वितीयचक्रमिति ॥ २ ॥

इदानीं चिन्तामणिष्वहृषकानन्तरं शुभाशुभं यन्त्रं सप्रपञ्चमाह-

चिट्टु दूरे मंतो तुज्झ पणामो वि बहुफलो होई ।

नरतिरिएमु वि जीया पावंति न दुःखदोहगं ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्या—तिष्ठतु-आस्तां दूरे-व्यवहितदेशे रमणीयमित्यर्थः ।

नमस्कारसम्बन्धी ॐ ह्रीं हूं नमो अरिहंताणं ह्रीं नमः । त्रिसन्ध्यं
निरन्तरं अष्टोत्तरशतश्वेतपुष्पैरेकान्तस्थानेन जापेन क्रियमाणेन सर्वसम्पत्करी
रुद्धमीर्भवति । अथवा ध्यायेत (ध्यानेन?) हरहासकाशशङ्खगोक्षीरहारिणी(णा)
हारकुन्देन्दुधवलनिबद्धं हरपुण्डरीके मनसि धृत्वा धारणं सज्जाता तत्प्रत्येका-
न्तासमापूरितध्याननिरुद्धाः करणवृत्तयः आविर्भूतस्वरूपाः । पुण्य इचार्यनि-
ष्काराः सज्जातसमाधिविहितो अमूर्धानाहतु संयमशतयन्तमूर्धानं त्रिकालं
सर्वसम्पत्करी ईप्सितफलदायिनी सर्वकल्याणकारिणी ध्यानमित्युच्यते । नव-
भवतः प्रणामः-प्रदोभाव इत्यर्थः । बहुफलः-प्रचुरफल इत्यर्थः । भवति-
विद्यते । नरा-मनुष्याः तिर्यक्पि जीवाः-प्राणिन इत्यर्थः । प्राप्नुवन्ति-
आप्तादयन्ति न दुःखदोर्भाग्यमिति-पीडा^२भज्योमयमिति गायार्थः । अवि-
शान्तेऽत्र समुच्चयार्थः ।

१ 'महाविहा (विज्ञा) बाहणि' इति ख-पाठः । २ 'बालभज्योमयमय०'
इति ख-पाठः ।

यन्त्रं सूचयते । अस्य भावमाह-हीनामगर्भितस्य बहिरष्टदलेषु ही
 ज्ञं हीं ४ देवदत्तं ४ दातव्यम् । एतद् यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनादिसुगन्ध-
 द्रव्यैर्भूर्जपत्रे संलिख्य नारीवाही धारणीयम् । वन्द्या गुर्विणी भवति, मृत-
 वत्सा गर्भे धारयति, काकवन्द्या प्रसवति, सर्वभूतपिशाचरक्षा (च) भवति (१)
 । वंकारनामगर्भितस्य बाह्ये षोडश स्वरान् वेष्टयेत् । ॐ ह्रां हीं चामुण्डे!
 स्वाहा । आवेष्ट्य बाह्ये वलं २ पूरयेत् । एतद् यन्त्रं तु कुङ्कुमादिसुगन्ध-
 द्रव्यैः भूर्जपत्रे संलिख्य बाही धारणीयम् । बालग्रहरक्षा भवति (२) । माया-
 बीजत्रिगुणं नामगर्भितस्य बहिरष्टदलेषु हीं दे इत्यादि दातव्यम् । एतद् यन्त्रं
 भूर्जं कुङ्कुमगोरोचनया आलिख्य स्त्रीपुरुषबाहौ धारणीयम् । सौभाग्यं
 भवति (३) । वंकारं नामगर्भितस्य बहिध्वतुर्दलेषु वंकारं दातव्यम् । बहिरष्ट-
 पत्रेषु रकारं दातव्यम् । एतद् यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे संलिख्य-
 (ते) क्षुद्रोपद्रवोपसर्गदोषा उपशाम्यन्ति । आ (वै?) रोदधानामविद्या (४) । हीना-
 मगर्भितस्य बहिरष्टपत्रेषु देयं ह्रस्वम्यं हीं दातव्यम् । एतद् यन्त्रं गोरोच-
 नया भूर्जपत्रे संलिख्य कण्ठे हस्ते वा बद्ध्वा चौरभयं न भवति (५) ।
 अघोरा नाम विद्या । हींकारनामगर्भितस्य बहिरष्टदलेषु मायाबीजं दात-
 व्यम् । एतद् यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे संलिख्य बाही धारणीयम् ।
 सौभाग्यं भवति (६) । मायागर्भितस्य बहिरष्टपत्रेषु हींकारं दातव्यम् । एतद्
 यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे संलिख्य बाही धारणीयम् । सर्वजनप्रियो
 भवति (७) । मायानामगर्भितस्य बहिरष्टपत्रेषु रकारं दातव्यम् । एतद् यन्त्रं
 कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे विलिख्य (ते) बालानां शान्तिपुष्टिकरी रक्षा
 भवति (८) । मायाबीजं नामगर्भितत्रिगुणं (सं) वेष्ट्य बहिरष्टपत्रेषु हींकारं दात-
 व्यम् । एतद् यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जपत्रे आलिख्य कण्ठबाहुभ्यां
 धारयेत् । आयुषः अपश्रितज्वरभूतपिशाचस्कन्दोपस्मारप्रहृष्टहीतस्य वन्द्यः
 तत्क्षणादेव शुभं भवति (९) । ह्रां [हीं] श्रीं हीं श्रीं हीं नामगर्भितस्य बाह्ये
 षोडशपत्रेषु हीं श्रीं ठकारं दातव्यम् । एतद् यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूर्ज-
 पत्रे विलिख्य (ते) दुर्मगनारीणां सौभाग्यं करोति (१०) ॥ ३ ॥

इदानीं पञ्चनमस्कारस्मरणीयफलं सप्रपञ्चमाह —

तुह सम्मते लब्धे, चिन्तामणिकप्पपायवन्महिम् ।

पावन्ति अविघ्नेण जीवा अयरामरं ठाणं ॥ ४ ॥

व्याख्या—‘प्राप्नुवन्ति’ लभन्ते । के ते कर्तारः ? ‘जीवाः’ प्राणिनः । कं कर्मेतापन्नम् ? ‘अयरामरं स्थानं’ आश्रितं धवलं गोक्षीर-
कुन्देन्दुजलद्वारसंकाशं सिद्धिक्षेत्रं रमणीयमित्यर्थः । पुनरपि कथम्भूतम् ?
‘अविघ्नेन’ निर्विघ्नेन । कस्मिन् ? तुह सम्मते लब्धे, तव सम्यक्त्वे
लब्धे सति-सम्यग्दर्शने प्राप्ते । कीदृशे ? ‘चिन्तामणिकप्पपादपाभ्यधिके’
चिन्तारत्नानेकप्रकारार्णवयज्ञवैद्यमहानीलकंकेतनपद्मरागमरकतपुष्परागचन्द्रका-
न्तरुचक्रमेचकाद्यनर्घयत्नराशिपरिपूरितावित्यर्थः । (परिपूरयिता इत्यर्थः)
कप्पपृष्ठमुसमधिके । [कल्पवृक्षस्य] दश प्रकारा दृश्यन्ते । उच्यते च—

‘चत्तारि सागरोवमकोशकोदीण संतई काले ।

एगंतमुस्समा सल्ल जिणेहि सव्येहि निदिट्ठा ॥ १ ॥

तीइ पुरिस्ताणमाऊ तिमि २उ पलियाइ तह अपरीमाणं ।

तिन्नेव गाउभाइ आईए ४भणइ समयन्नु ॥ २ ॥

उषभोगपरीभोगा जम्मंतरमुक्यवीयजाया उ ।

कप्पतरुसमूहाओ होति किलेसं बिना वेसि ॥ ३ ॥

ते पुण दसप्पयारा निदिट्ठा समणसमयकेऊहि ।

धीरेहि ५ कप्पतरुओ ६ रकारवासरमामया (१) एए ॥ ४ ॥

मत्तंगया य भिगा तुडियंगा दीवजोडचित्तंगा ।

चित्तरसा मणियंगा गेहागारा म ७अनियक्का ॥ ५ ॥

१ ‘कोटिकोदीउ संतईए उ एगंत मुस्समा’ इति पाठोऽवतारितो
नर्दामृतस्य श्रीमलयगिरिसुरिकृतायां वृत्तौ १९६ तमे पत्रे । २ ‘य’,
३ ‘पमाणं च’, ४ ‘मणति’, ५ ‘कप्पतरु’, ६ ‘विनिदिट्ठा मणोरहपूरगा’
७ ‘अकिय(मि)णा य’

१ मत्तंगेषु मज्जं सुहृपेज्जं भायणाणि भिंगेषु ।

तुडियंगेषु य संगय (सययं) तुडियाणि बहुप्पयाराणि ॥ ६ ॥

दीवसिहा जोइसनामया य निच्चं करेति उज्जोयं ।

२ चियन्नणसु (चित्तगेषु) य मज्जं चित्तरसा भोयणट्ठाए ॥ ७ ॥

मणियंगेषु य भूसणवराणि भवणाणि भवणरुक्खेसुं ।

३ अणियतेसु णियपत्थववत्थाणि बहुप्पयाराणि ॥ ८ ॥

एणसु य अन्नेसु य नरनारिणणाण ४ भायणवसुभोगां ।

भविचपुणब्भवरहिया इय सव्वन्नु जिणा वेति ॥ ९ ॥

इत्यादयः कस्य सम्बन्धी(धिनः) न भवन्ति इति गाथार्थः ॥ ४ ॥

इदानीं स्तुतेः उपसंहारमाह—

इय संथुओ महायस ! भक्तिभरनिभरेण हियएण ।

ता देव ! दिज्ज बोहिं, भवे भवे पासजिणचंद ! ॥ ५ ॥

व्याख्या—संस्तवः—संस्तवनम् । कोऽसौ ? महायशः—महाकीर्तिः ।

पुनरपि कथम्भूतेन ? 'भक्तिभरनिभरेण हृदयेन' बहुमानसमन्वितेन चेतसा ।

कथमिति ? अमुना प्रकारेण पर्यन्तं शान्तिकपौष्टिकयन्त्रमन्त्र उच्यते ।

तस्मादेव हि बोधिः । यस्मादेवं तस्माद् वेति । देव ! कं कर्मतापन्नं ?

बोधिम्—सम्यक्त्वं भवे भवे पार्श्वजिनचन्द्र ! जन्मनि जन्मनि श्रीपार्श्व-

नाथ !, स्वामिनो नामग्रहणेन क्षुद्रोपद्रवनाशनमिति गाथार्थः ॥

१ 'गाराणि', २ 'चित्तेसु', ३ 'आइण्णे (अणिगिणे)सु य इच्छि-

ववत्थाणि बहुप्पगाराणि', ४ 'ताणमुवभोगा' इति तत्रत्यानि पाठान्तराणि ।

स्थानाद्भूतौ ५१७तमे पत्रेऽपि सप्तमाष्टमश्वमा गाथाः कतिपया विद्यन्ते,

तद्गतविशिष्टपाठान्तराणि एवम्—* 'मत्तंगेषु य मज्जं संपज्जइ', * 'आइ-

न्नेसु य धणियं वत्थाइ' ।

५ 'देसु बोहि' इति पाठान्तरम् । ६ 'चंदो' इति स्व-पाठः ।

अस्य भावमाह-चक्रं हूं यः, क्षिणामगमितस्य बहिः उकारं वेष्टयेत् । बहिः षोडश स्वरानावेष्टय बहिरष्टदलेषु पार्श्वनायाय ह्रीं श्रीं स्वाहा । श्राव्याद्वादशपत्रेषु हर २ दातव्यम् । बाह्ये क्लीं ह्रीं हूं सः वेष्टयेत् । बाह्ये उकारं युगसम्पुटस्थं बहिः पवर्ण युगसम्पुटस्थं बहिः क्षींकारं त्रिगुणं वेष्टयम् । एतदयन्त्रस्य तन्त्रं ॐ हूं वं ह्वां पक्षि ह्रीं क्षीं हूं सः स्वाहा । एतन्मन्त्रेण श्वेतपुष्पैरष्टोत्तरशतप्रमाणं दिनत्रयं यन्त्रं पूजयेत् । शान्तिक-
पौष्टिकज्वररुक्शाकिनीभूतप्रेतराक्षसकिन्नरप्रमृतीन् नाशयति । यन्त्रं शुभद्रव्यैः भूर्जपत्रे संमिश्र्य कुमारीसूत्रेणावेष्ट्य बाहौ धारणीयम् । सर्वकल्याणसम्प-
त्कारि यन्त्रं भवति ॥

द्विजपार्श्वदेवगणिविरचिते यत् किमपि (विद्वद्) श्रीधरणेन्द्रपार्श्व-
यक्षपद्मावतीप्रमुखाभिः स्वदेवताभिर्मम समितव्यमिति । यच्च किञ्चिद्
विरूपं मन्त्रमितः सर्वस्य मिथ्यादुष्कृतमिति ॥ ५ ॥

इति उपसर्गहरस्तोत्रस्य वृत्तिरियम् ॥ ॥ श्रीस्तु ॥ मधुर्गु ॥
॥ श्री ॥

१ 'ह यन्त्रं मंसित (?)' इति ख-पाठः ।

२ 'शक्तिः समाप्ता ॥ संवत्सरे विक्रमनृपतौ सप्त-नन्द-काय-भू-
(१६१७)-युते वर्षे आश्विनमासे शुभ्रपक्षे दुर्गाष्टम्यां तिथौ लिखितं जग-
तीवर्षिणा स्वात्महेतवे । कल्याणमस्तु । मय्यं भवतु ।

क्षत्ररमताहीनं जं मया लिखितं अयाणमाणेण ।

तं (ख)मह मुञ्ज सामी जिणिदमुहनिगया वाणी ॥ १ ॥

शास्त्रदुर्गे स्थिते सति केप(ख)क-पाठकयोर्जयः' इति ख-पाठः ।

[२]

श्रीमानतुङ्गसूरिप्रणीतं 'नमिऊणा' पराभिधानं भयहरस्तोत्रम् ।

नमिऊण पणयसुरगणचूडामणिकिरणरंजितं मुणिणो ।

चलणजुअलं महाभयपणासणं संथवं वुच्छं ॥ १ ॥

वृत्तिः ।

सिद्धार्थपार्थिवसुतं सिद्धार्थं सिद्धशासनं वीरम् ।

नत्वा चरमजिनेन्द्रं भयहरवृत्तिं भणिष्यामि ॥ १ ॥

‘नमिऊण०’ नत्वा चरणयुगलम् । कस्य ? ‘मुनेः’ पार्श्वनाथस्य ।
प्रणतसुरगणचूडामणिकिरणरञ्जितम् । महाभयप्रणाशनं संस्तवं वक्ष्ये ।

इत्यक्षरार्थः १ ।

सम्प्रदायः प्रोच्यते—

हुंकारे देवदत्तनामालिख्य बहिरष्टाश्व्युजं विधेयम्, दलेषु ॐ श्री
पार्श्वनाथाय स्वाहा प्रत्येकं संलिखेत्, बाह्ये षोडशस्वरैर्वष्टयेत् ।

इदं चक्रं कुङ्कुमगोरोचनादिसुरभिद्रव्यैर्भूर्यपत्रेषु शुभेऽहि संलिख्य
कुमारीसूत्रेणावेष्ट्य सहस्रवारजापः, त्रिकोणकुण्डे होमः क्रियते, सहस्र १२,
तद्दिने उपोषणः क्रियते । तद्दिने दानादिकं दीयते । श्रीपार्श्वनाथविम्बे
पूजा । पश्चात् शुभदिने बाहौ धारणीयम् । महाभयहरं भवति ।

पूजाविधिः—

सोपारी १२, मुद्रा १, आच्छादनं वस्त्रं पुष्पादि । [आचं यन्त्रमिदम् ॥ १ ॥]

पुनः द्वासप्ततिशतं यन्त्रं प्रारभ्यते—

चतुःस्थाने अजित-शान्ति-पार्श्व-वर्द्धमानाः । ॐ रोहिण्यादिषोडश
विद्यादेवी, मध्यकोष्ठके क्षिप ॐ स्वाहा इति, वर्णैरुपरि च

“ वरकनक-शङ्ख-विद्रुम-मरकत-घनसन्निभं विगतमोहम् ।

सप्तातशतं जिनानां सर्वामरपूजितं वन्दे ॥ १ ॥

ॐ भवणवद् — वाणवन्तर — जोइसवासी विमाणवासी यं ।

जे केवि दुद्रुदेवा ते सन्धे उवसमंतु मम स्वाहा ॥ ”

इयालिह्य गृहे पूज्यमानं शान्तिदायकं भवति । इदं सप्ततिशतं यन्त्रम् ॥ २ ॥

तथा ‘ ॐ कालाक्षिपतये स्वाहा ’ अनेन प्रसूतिसमये तैलम-
भिमन्त्र्य योनौ क्षिपेत् सुखं प्रसूते । [द्वितीयं यन्त्रम् ॥ २ ॥]

‘ ॐ घण्टाकर्ण ! महावीर ! सर्वव्याधिविनाशक ! ।

विस्फोटकभये प्राप्ते रक्ष रक्ष महाबल ! स्वाहा ॥ ’

गृहो त्वरे (?) गेहे लिखितं पूजितं विस्फोटकभयं नाशयति ॥

प्रथमं पट्कोणचक्रमालिह्य मध्ये ह्रींकारोदरे नाम दत्त्वा तदुपरि ॐ-
कारं दत्त्वा ॐ २५, ह्रीं ८० तं १५ क्षं ५० गुं २० राः ४५, द ३०,
ॐ ७५, ॐ ७० ह्रीं ३५ ३ ह्रीं ६० क्ष ५ गुं ५५, रा १० ह्रीं ६५ ह्रीं
४० इति यन्त्रमालिह्य

‘ ॐ ह्रीं श्रीं नमिऊण विसहर वसह जिणफुलिंग ह्रीं नमः ’ इति
मूलमन्त्रेण वेष्टयित्वा बहिरैन्द्रपुरं वज्राद्धितं चतुरस्रमालिह्य यन्त्रं पूजयेत्
अर्थकार्यसाधकोऽयं यन्त्रः ॥ वृद्धसप्ततिशतं यन्त्रम् । [तृतीयं यन्त्रम् ३]

यात्रकोणेषु ह्रीं दत्त्वा ॐ कुक्कुत्रे । स्वाहा मन्त्रेण वेष्टनीयम्, पुन-
रपि यहिः अ धा इत्यादि क्षमार्पण्यन्तया मात्रिकया वेष्टयेत् । पाद्ये—
“ ॐ त्रिशुलिनीं प्रेतकपालहस्तां नृमुण्डमालावलि...कङ्कणाम् ।
कृतान्नहारां रुधिरौघसंप्लुतां त्वामेवं रोद्रीं सततं स्मरामि ॥ ”
इत्यनेन वेष्टनीयम् इदं यन्त्रम् । [चतुर्थं यन्त्रम् ४]

सडियकरचरणनहमुहनिवुड्डनासा विवण्णलायण्णा ।

कुट्टमहारोगानलफुल्लिगनिदडुसव्वंगा ॥ २ ॥

ते तुह चलणाराहणसलिलजलिसेअवड्डिउच्छाहो ।

वणदवदड्डा गिरिपायव व्व पत्ता पुणो लच्छि ॥ ३ ॥ युग्मम् ॥

वृत्तिः ।

अप्रतिचके । कुक्कु मपायन्तमदायंतमपि स(म)पित हौं हूं क्षूं ॐ

सः ठः ह्रीं नमोऽस्तु ते विचक्राय स्वाहा । अनेन मन्त्रेण संपूज्य बाहौ धृतं ज्वालागर्दभ-शीतलिका-लूता-विस्फोटिका-दन्ती-कौटकाभ्राशयति ॥ १ ॥

[पञ्चमं यन्त्रम् ५]

सडिय०, ते तुह०, व्याख्या—

शटितकरचरणनखमुखनिमग्ननाशाविवर्णलावण्याः । कुट्टमहारोगानलफुल्लिगनिर्दग्धसर्वाङ्गाः । ते तव चरणाराधनसलिलाञ्जलिसेकबद्धितोत्साहाः गिरिदवदग्धा गिरिपादपा इव प्राप्ताः पुनर्लक्ष्मीम्

इति गाथायुगलार्थः ॥ २ । ३ ॥

सम्प्रदायः प्रोच्यते—

श्रींकारगर्भं नाम कृत्वा बहिरष्टपत्रेषु श्रींकारमेव दद्यात् । ततस्त्रिषु मायाबीजेन वेष्टयेत् । [षष्ठं यन्त्रम् ६]

तथा हरिप्रियाक्षरे स्वं नाम कृत्वा बहिश्चतुर्दलेषु प्रत्येकं श्रीं श्रीं चेति दातव्यम् । उपरि मायाबीजेन वेष्टनीयम् । [सप्तमं यन्त्रम् ७]

पार्श्वं श्री (श्रीं) नाम नामगर्भितस्य बहिरष्टपत्रे पत्रे ।

तथा श्रींकारादिषु ॐ ह्रीं श्रीं पार्श्वनाथाय नमः इति प्रत्येकं दातव्यम् । तदुपरि षोडशस्वराणां वेष्टकाः कार्याः । [अष्टमं यन्त्रम् ८]

तथा ॐ दे श्री व ह्रीं द श्रीं त इति कल्पनां कृत्वा बहिरष्टपत्रं कमलं विधाय, कमलदलेषु ॐ ह्रीं पार्श्वनाथाय ह्रीं नमः इति दत्त्वा ॐ ह्रीं श्री भगवते श्रीपार्श्वनाथाय हर हर स्वाहा इति मन्त्रेण सर्वतो वेष्टना कार्या । त्रिगुणमायाबीजमुपरि देयम् । [नवमं यन्त्रम् ९]

तथा श्रीकारोदरे नाम कृत्वा षाड्ये द्वादशच्छदमम्बुजं विधाय पदे पदे ॐ ह्रीं श्रीं इत्यक्षरद्वयं दत्त्वा उपरि स्वरैरावेष्ट्य तदुपरि त्रिगुणमाया-बीजं देयम् । [दशमं यन्त्रम् १०] इति यन्त्रपरिकल्पना ।

अमीपां पञ्चानामपि यन्त्राणां विधिरयम्—

कुङ्कुमगोरोचनादिसुरभिद्रव्यैर्भूषणपत्रे लिखित्वा कुमारीसूत्रेणावेष्ट्य कण्ठे बाह्वौ वा धारणीयम् । अल्पमृत्यु-ज्वरा-ऽपस्मार-भूत-प्रेत-पिशाचाऽऽदिरक्षा ययासह्ययं भवति । पूजामन्त्रोऽयम्—

ॐ ह्रीं श्रीं भगवते श्रीपार्श्वनाथाय हर हर स्वाहा ।

अस्य पूर्वसेवायां जापो दश सहस्राणि देवो दक्षिणकरेण, ततो-ऽष्टोत्तरशतपुष्पैरनेन मन्त्रेण पूजा कार्या ॥

जलभयोपहारमाह—

दुव्यायसुमित्रजलनिहिउब्भंडकल्लोलंभीसणारांवे ।

संभंतमयविसंतुलंनिज्जामयमुंक्कवांयोरे ॥ ४ ॥

अविदलितयानपात्राः क्षणेण पांवंति इच्छिभं कूलं ।

पासजिणचलणजुअलं निचं चिअ जे नमेति नेरा ॥ ५ ॥ युगंम् ॥

व्याख्या—

दुर्वातधुमितजलनिघौ उद्भटकल्लोलमीयणारावे ।

सम्प्रान्तमयविसंतुलनिर्यामिकमुक्तव्यापारे ॥

अविदलितयानपात्राः क्षणेन प्राप्नुवन्तीप्सितं स्थानम् ।

ये पार्श्वजिनचरणयुगलं नित्यमेव प्रणमन्ति नराः ॥

इति सङ्क्षेपादक्षरार्थः ।

इदानीमाभ्यायो भण्यते—

हूँ ततो नाम, ततो क्लौं (क्षूँ) कृत्वा वाद्ये ठकारसम्पुटेनावेष्ट्य
वहिरष्टवर्हं कमलमालिख्य ॐ हौं पार्श्वनायाय स्वाहा इत्यक्षराणि प्रतिदत्त्वा
विन्यस्य स्वरैरावेष्टयेत् । ततः षोडशदलं कमलं पुनः कृत्वा दलेषु
ह्रीं दत्त्वा उपरि च ऐं हाँ ह्रीं हाँ ह्रीं क्लीं ब्लूँ क्लीं हाँ ह्रीं हँ ह्रीं हः
ठः ठः ठः इत्यक्षरैः सर्वतो वेष्टनीयम् । उपरि च रेखात्रयं दातव्यम् ।
न मायाबीजम् । [एकादशं यन्त्रम् ११]

इदं यन्त्रं कुङ्कुमादिद्रव्यैर्हरितालमिश्रैर्लिखितं, प्रधानपुष्पैरष्टाधिक-
सहस्रसङ्ख्यैराचतं, प्रचुरनैवेद्यफलादि दत्त्वा आत्मसमीपे धारयितव्यं
जलभयमपहरति प्रवहणिकवणिजां, नात्र सन्देहः ।

मन्त्रोऽयम् । तथा—ॐ इंदसेण महाविज्जा देवलोणाउ आगया ।
दिट्ठिवंधं करिस्सामि भंडाणं भोइआणं अहीणं १दिट्ठीणं चोराणं चारियाणं
जोहाणं वग्घाणं सीहाणं सूआणं महोरगाणं गंधव्वाणं अन्नेसिं दुट्ठसत्ताणं
दिट्ठिवंधणं २करिस्सामि इंदनरिंदे स्वाहा ।

अनया जाप्यमानया सर्वत्रापि भयं न भवति ।

तथा—ॐ भेलुपे मरौ मरौ रत्ता मत्ता चोरा मारहिं (मरेहिं)
अंवीहिं जालाकरेहिं तालाहियए मुहे निलाडेहिं खिल्ला ॐ सेइ ॐ
भेलुपे माए ठः ठः स्वाहा । तत्स्कररक्षामन्त्रोऽयम् ।

प्रथमं सहस्र १००८ जाप्यं । वार २१ कार्यसिद्धिः स्यात् ।
एषोऽपि पूर्वोक्तरीत्या गुरूपदेशतः साध्यः ॥

इतो जलभयानन्तरं ज्वलनभयापहारमाह—

१ °दड्डीणि° क । २ °करेमि° क ।

खरपवणुद्धुअवणदवज्जालावलिमिलियसयलदुमगहणे ।

ढञ्जंतमुद्धगयवहुभीसणरवभीसणंमि चणे ॥ ६ ॥

जगगुरुणो कमजुअलं निव्वावियसयलतिहुअणाभोअं ।

जे संभरंति गणुआ न कुणइ जलगो भयं तेसिं ॥ ७ ॥

व्याख्या—

खरपवनोद्धुतवनदवज्जालावलिमिलितसकलद्रुमगहने ।

दह्यमानमुग्धमृगवधूभीपणरवभीपणे वने ॥

ये मनुजा जगद्गुरोः श्रीपार्श्वनाथस्य क्रमयुगम् ।

निर्वापितसकलत्रिभुवनभोगं यो संस्मरन्ति न करोति ज्वलनो भयं तेषाम् ॥

इत्यक्षरार्थः ।

५. धृष्टसम्प्रदायश्चात्र—

प्रथममाग्नेयमण्डलं परिकल्प्य मध्ये श्रीकाराक्षरपूर्वं देवदत्त-
नामालिख्य तदपि च अकाराक्षरैर्यथेष्टं वेष्टयेत् । उपरि षोडशस्वरैर्वेष्टनीयं,
उपरि भागे त्रिगुणमायायीजमित्येकं यन्त्रम् । [द्वादशं यन्त्रम् १२]

तथा प्रणयौभयसम्पुटं नामालिख्योपरि मायाबीजेनावेष्टय बहि-
रष्टपत्रे षोडश स्वराणि दत्त्वा ह्रीं इत्यक्षरं सर्वं सर्वतो वेष्टयित्वा ठकारेण
वेष्टनीयम् । उपरि निरन्तरं व्न् इत्यक्षरं सर्वतो दापयेत् । ईकारेणोर्ध्वं
वेष्टयित्वा माहेन्द्रमण्डले स्थापनीयम् । [त्रयोदशं यन्त्रम् १३]

इति यन्त्रद्वयं कुङ्कुमादिद्रव्यैरालिख्य बाहौ घारणीयं प्रदीपनादिभयं रक्षति ।
ॐ ह्रीं क्लीं व्न् ठः ठः स्वाहा । अनेन मन्त्रेण अष्टोत्तरशतपुष्पैः पूज-
नीयम् । इदमपि च आकर्षणे आग्नेयमण्डलस्यं ताप्राभाजने कुनटया
लिखेत् । पैश्वानरेण तापयेत् । आग्नेयच्यानेन सप्तरात्रेण आकर्षयति ।

अथवा-हरितालेन भूये लिखित्वा गृहद्वारे निखनेत् शत्रोः कार्याणि
न सिद्ध्यन्ति । विशेषतः पुनरिदमपि कुङ्कुमगोरोचनया कनिष्ठिकारक्तेना-
लिख्य बाहौ धारयेत्, परमत्र पार्थिवमण्डलं कर्तव्यम् ।

इति यन्त्रविधिः ।

अधुना मन्त्रसम्प्रदायः—

ॐ सुवर्णपक्षं वैनतेयं महावलं ।

नागान्तकं जितारिं च अजितं विश्वरूपिणम् । कपिलजटाजूट रहि रहि

ॐ क्रौं अग्निं स्तम्भय स्तम्भय स्वाहा ।

मन्त्रोऽयं रक्तकण्ठीरपुष्पैर्जपनीयः त्रिसन्ध्यम् । सप्तदिनानि
यावत्, ततस्तीरस्थमग्निमभिमन्त्रयेत् । तैलधारा दद्यात् (दीयते) प्रदीपने
काञ्चिकधारा देया ।

मन्त्रः—

ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय हा हंसः अमृतहंसः वनदेवहंसः वा
गुदेव हंसः ह्रौं हंसः अग्निं स्तम्भय स्तम्भय हुं फट् स्वाहा । एषोऽपि
वन्धि स्तम्भयति ॥

एकविंशतिवारं काञ्चिकमभिमन्त्र्य धारां दद्यात् प्रदीपनके गृहं
न दद्यात् ॥

अधुना वन्धिस्तम्भनानन्तरं विषधरमन्त्रप्रतिपादकं
गाथायुगलमाह—

विलसतभोगभीसणफुरिआरुणनयणतरलजीहालं ।

उगगभुअंगं नवजलयसत्थहं भीसणायारं ॥ ८ ॥

मन्नन्ति कीडसरिसं दूरपरिच्छू डुविसमविसवेगा ।

तुह नामक्खरफुडसिद्धमंतगुरुआ नरा लोए ॥ ९ ॥ युग्मम् ॥

व्याख्या—

मन्यन्ते कीटसदृशं उग्रभुजं नवजलदसच्छायं विलसद्भोगभीषणं
स्फुरितारुणनयनतरलजिह्वं दूरपरित्यक्तविषमविषवेगाः तव नामाक्षरस्फुट-
सिद्धमन्त्रगुरवो नरा लोके । इत्यक्षरार्थः ।

प्रथममात्मरक्षा—

क्षिकारं वसुसङ्ख्यया पादाभ्यां पीतवर्णं न्यस्तव्यम् । ततः त्रयो-
दशसङ्ख्यया एकारं श्वेतवर्णं नामिपर्यन्तं न्यस्तव्यम् । ततः ॐकारमष्ट-
सङ्ख्यं रक्तवर्णं हृदये कृष्णवर्णं वायुबीजं स्वाक्षरं मुखे धूम्रवर्णं, आकाश-
बीजं हाक्षरं शिरसि न्यस्तव्यम् । तथा क्षिमनुष्ठे, पकारं तर्जन्याम्,
ॐकारं मध्यमायाम्, स्वाकारं अनामिकायाम्, हाकारं कनिष्ठिकायाम् ।
पुनरपि हाकारं इति प्रतिलोमतो न्यस्य वारत्रयं, सतो वासुकी-
शङ्खपालाचागुष्ठे मस्तके-हृदये-मणिसहितौ न्यस्य अनन्त-कुलिकौ तर्जन्याम्,
तदक्षमहापद्मौ मध्यमायाम्, कर्कोटक-पद्मौ अनामिकायाम्, जयविजयौ
कनिष्ठिकायां विन्यस्य, पुनरपि हस्ततले सत्त्वं रजस्तम इति त्रिकं त्रिकं
सर्वाङ्गुलिपर्वसु न्यस्यते । हरहुंहुः, सरसुंसः इत्यक्षराणि प्रणवाद्यानि सर्वा-
ङ्गुलिमूर्धसु न्यस्यन्ते । एवं च त्रिपञ्चसप्तवारमात्मरक्षां कृत्वा ॐ नमो
भगवतो अर्हंत-सिद्ध-आयरिय-उवज्ज्ञाय-साहु-सव्यधम्मत्तित्ययराणं
(एत ?) ॥ १ ॥

ॐ नमो भगवईए सुमदेवयाए सव्वेसि पवयणदेवयाणं दसण्ह
रिसापालाणं पंचण्हं लोमपालाणं ऐं ह्रीं धीं नमः ।

अनेन सप्ताभिमुखितेन प्रनिर्यन्धनीयः तस्मिन्मयं न भवति ।
अन्येऽपि व्यालदयो दूरतो यान्ति ।

ॐ नमो भगवतो पाससामिस्स जस्सेअं जलंतं गच्छइ चरुं तेण
सद्वेण जं विसं, चउरासीवायाओ, यत्तीसं भूआइ, सत्तावीसं अंधगडाइ,

अद्वावीसं ल्याओ ॐ हन हन दह दह पच पच मय मय छिन्द छिन्द
मिंद मिंद सुदर्शनचक्रेण चन्द्रहासवज्रेण इदं सर्वत्रेण हुं फट् स्वाहा ।

अनेन गडादीनामुन्ननं कार्यम् ।

तथा—ॐ पद्मे ! पद्माक्षि ! पद्मसुभगे ! हुं फट् चक्रे चक्राय
स्वाहा । अक्ष्णोरुन्ननं भस्मना कार्यम् । तथा—

ॐ सुदर्शनचक्रेण छिन्द छिन्द टः ठः ठः कण्ठ—गलमालामन्त्रः ।

तथा—ॐ नमो भगवओ अरहओ पाससामिस्स सिज्जउ मे जलंतं
गच्छइ चक्कं चक्कं सव्वत्थ अपराजिअं आयावणी ओहावणी मोहणी
यंभिणी जम्भिणी हिलि हिलि कालि कालि अरीणं भंडाणं भोइ-
याणं अहीणं दट्ठोणं सिंगीणं चोराणं चारियाणं जक्खाणं रक्खसाणं पिसा-
याणं सुहं वंधामि दुइगइवंधणं करिस्सामि ठः ठः ठः

एया एव चउत्थेण भूयतिहीए पाससामिस्स भवणे अटुत्तरसय-
अक्खं अखंडजवाकुसुमेहिं वा तप्पमाणेहिं कायव्वो । पंथे भयपत्ताइयाणं
उवगरणस्सयस्स संघस्स रक्खा कीरइ ।

एकविंशतिवारं जप्त्वा धूल्या प्रक्षेप्या सर्वभयहरी विद्या ।

अधुना यन्त्रमुच्यते—

प्रथमं ' देवदत्त ' नामालिख्यते, तदुपरि अष्टदलकमलं कृत्वा
कमलदलेषु अनन्त—वासुकी—तक्षक—कर्कोटक—पद्म—महापद्म—शङ्ख—कुलिकेति-
नामानि स्रष्ट्या दलेषु न्यस्येत् । पश्चादुपरि संहारेण हा है हे हौ हु हू
है हः । [चतुर्दशं यन्त्रम् १४]

अपि च दलाग्र आलिख्य सुरभिद्रव्यैरर्चितं वामकरस्थितजलेनाच्छो-
टयेत्, यन्त्रं बाहौ ध्रियते सर्वविषापहारं करोति ॥

इति पन्नगभयापहरणानन्तरं तस्करभयापहं गाथायुगलमाह—

अडवीसु मिलितकरपुलिंदसदूलसदभीमासु ।

भयविहुरवुन्नकायरउल्लूरियपहियसत्थासु ॥ १० ॥

अविलुत्तविहवसारा तुह नाह ! पणाममत्तवावारा ।

वयगयविग्धा सिग्धं पत्ता हियइच्छियं ठाणं ॥ ११ ॥

॥ युगम् ॥

व्याख्या—

प्राप्ता इदयेप्सितं स्थानम्, किंविशिष्टाः ? अविलुप्तविमयसाराः, तव नाय ! प्रणाममात्रव्यापाराः, व्यपगतविघ्नाः । शीघ्रम् । काष्ठ ? अटवीपु । किंविशिष्टास्तु ? । मित्र-तस्कर-पुलिन्द-शार्दूलशब्दमीमास्तु । भयविह्वल-उपकातरोत्कुरितपयिकसार्थास्तु । इत्यक्षरार्थः ।

अधुना घृक्षसम्प्रदायो दृष्टव्यः—

एह अंधे गच्छामि पंथं बंधिदुपयं पंथं बंधि चउप्पयं घोरं आसी-
विंसं बंधे जाव न गंठीं मुंचामि ।

पंथे धूर्त्तं जपित्वा दशस्वपि दिक्षु प्रतिसिपेत् तस्करमयं न
प्रभवति ।

तथा ॐ नमो अरिहंताण आभिणि मोहिणि मोहय मोहय स्वाहा ।
एषा मार्गे गच्छद्भिः स्मर्तव्या । तस्करदर्शनमपि न भवति ।

ॐ धनु धनु महाधनुर्धरी पद्मावती देवी सर्वेषां चौराणां सर्वदुष्टा-
नामायुधं बन्ध बन्ध मुलस्तम्भं कुव कुव स्वाहा ।

एनया विद्यया मार्गे सप्त धारान् यष्टिमभिमन्त्रयेत्, पथि धनुषमा-
लिखेत् चौरभयं न भवति । कृपान्तरं यावत् ।

ॐ नमो भगवते धरणेन्द्राय राजविद्याधराय धनुः राजं गृह्ण गृह्ण
स्वाहा ।

अष्टोत्तरशतं श्वेतपुष्पैर्जपेत् दिनत्रयेण सिद्धिर्भवति । राजस्तम्भन-
मन्त्रः ।

ॐ कुबेराय मुह(मह?)चौरं गृण्ह गृण्ह, स्थानं दर्शय दर्शय आगच्छ
आगच्छ स्वाहा । आदित्यदिने दुग्ध भस्म करोटके क्षिप्त्वा रक्तकणवीर-
पुष्पैः पूजयेत् अष्टोत्तरशतसहस्रया कुमारीहस्तेन चम्पाव्यते यत्र चौरस्य
नाम तत्र आगच्छति ।

तथा ॐ देव ह्रीं दत्त हँ ह्रूं इत्यादि लिखित्वा वलकंवागे ॐ ह्रीं ह्रूं
स्वाहा इत्यक्षरैरुपरितो वेष्टनीयं तदुपरि अष्टदलकमलमालित्य द्दिरूपत्रेषु
चतुर्षु ॐ नमो अरिहंताणं स्वाहा, कोष्पे ॐ ह्रीं ह्रूं नमः ह्रीं हः इति
सर्वत्र पदानि न्यस्येत् । बहिस्त्रिगुणमायावीजेन वेष्टनीयम् । [पञ्चदशं यन्त्रम्
१५] कुङ्कुमादिसुरभिद्रव्यैरालिखितं रणे राजकुले मार्गे सर्वत्र भयं हरति ।
मन्त्रध्वान्न—

ॐ तमो ह्रीं ह्रूं (ह्रूं) अरिहंताणं नमः । अस्य मन्त्रस्य पूर्वसेवायां कर-
जाप्येन द्वादश सहस्राणि जाप्यन्ते ततः सिद्धयति । सिद्धश्च सर्वकार्येषु
रक्षाकरः ।

यन्त्रस्याष्टोत्तरशतपुष्पैः पूजा कर्तव्येति ।

इति तस्करभयानन्तरं सप्रपञ्चं मृगारिभयरक्षां गाथाद्वयेमाह-
पञ्जलियानलनयणं दूरवियारियमुहं महाकायं ।

णहकुलिसघायवियलियगइंदकुंभत्थलाभोअं ॥ १२ ॥

पणयससंभमपत्थिवनहमणिमाणिक्कपडियपडिमस्स ।

तुह वयणपहरणधरा सोहं कुद्धं पि न गणंति ॥ १३ ॥

व्याख्या—

प्रज्वलितानलनयनं दूरविदारितमुखं महाकायम् ।

नखकुलिशघातविदारितगजेन्द्रकुम्भस्थलाभोगम् ॥

प्रणतससम्भ्रमपार्थिवनखमणिमाणिक्यपतितप्रतिमस्य ।

तव वचनप्रहरणधराः सिंहं कुद्धमपि न गणयन्ति ॥ इत्यक्षरार्थः ।

सम्प्रदायश्चात्र—

सिद्धादिभये प्राप्ते म्लौं म्लीं म्लूं म्लौं म्लः इति पञ्चाङ्गुलि-पञ्चाक्षराणि
पञ्चाङ्गुलियु न्यस्त्यैकाग्रमानसैः म्लूं मन्त्रं परिजप्य सम्मुखं पुष्पादि क्षेप्यम् ।
सिद्धभयं न भवति, अपि प्रत्यनीको विलयमेति ।

तथा परप्रवादभयप्राप्तौ म्लौं म्लीं म्लौं म्लूं म्लः करान्न-
न्यासं कृत्वा म्लौं मन्त्रं परवादजिह्वायां ध्यायमानमेकाग्रमानसैस्तेषां वाचम-
पहरति । परयिद्याविच्छेदे आतुरक्षरीरे ध्यातं परमन्त्रानपहरति ।

तथा शत्रुप्रतिकृतिं नदीउभयतटमृत्तिकया कृत्वा हरितालेन म्लूं
मन्त्रमालिख्य सलवणं तस्य हृदये निधाय उपरि पापानं दत्वा पादप्रहारेण
ताडयित्वा धारयेत् सप्तरात्रेण शत्रुं वश्यमानयति ॥ १४ ॥

अधुना गजेन्द्रभयमाह—

ससिधवलदन्तमुशलं दीहकरुलालवुड्ढिदुच्छाहं ।

महुर्पिगनयणजुअलं ससलिलनवजलहरारावं ॥ १४ ॥

भीमं महागइदं अद्यासन्नपि ते न वि गणंति ।

जे तुम्ह चलणजुअलं मुणिवइ । तुंगं समल्लीणा ॥ १५ ॥

व्याख्या—

भीमं महागजेन्द्रमत्सासथमपि ते न विगणयन्ति । ते किं ? ये
समाङ्गीनाः त्वं चरणयुगं मुनिपते ! तुङ्गं समाधिताः । किंविशिष्टं गजेन्द्रम् ?
शशिषवलदन्तमुशलं, दीर्घकरोलालवुड्ढितोत्साहम्, महुर्पिगनयनयुगलम्,
सलिलनवजलधरावम् ॥ इत्यक्षरार्थः ।

पकारोदरे देवदत्तनामालिख्योपरि हींकारेण चेटयेत् । चाग्रे षोडश-
स्वरावेष्टयेत्, तद्वाच्यं ॐ हौं ह्रीं चामुण्डे ! स्वाहा निरन्तरं चेटय
कलयं पूरयेत् । उपरि मायावीजं दत्वा यन्त्रं कारयेत् । [षोडशं यन्त्रम्
१९] इदं यन्त्रं कुङ्कुमगोरोचनया भूयं संलिख्य धारणीयं हस्तिभयं मुक्त-
क्षेत्रप्रचुरमपि न भवति ॥ १५ ॥

अधुना रणरक्षोच्यते—

समरन्मि तिक्रखखगाभिघायपाविद्रउद्धवकवंधे ।

कुंतविणिभिन्नकरिकलहमुक्कसिक्कारपउरन्मि ॥ १६ ॥

निज्जिअदप्पुद्धररिउ—नरिंदनिवहा भडा जसं धवलं ।

पावंति पावपसमिण ! पासजिण ! तुह प्पभावेणं ॥ १७ ॥

व्याख्या—

समरे तीक्ष्णखड्गधाराभिघातप्रविद्धोद्धूतकवन्धे ।

कुन्तव्रणभिन्नकरिकलभमुक्कसीत्कारप्रचुरे ॥

निजितदर्पोद्भुररिपुनरेन्द्रनिग्रहा भटा यशो धवलम् ।

प्राप्नुवन्ति पापप्रशमन ! पार्श्वजिनं ! तव प्रभावेन ॥ इत्यक्षरार्थः ।

वृद्धसम्प्रदाय इदानीम्—

मायावीजगम' नाम कृत्वा टकारेण वेष्टनीयं, वहिरष्टतुर्दलेषु हौं पा १
हौं र्ध्वं २ हौं ना ३ हौं य ४ अधः सृष्ट्या नाम दत्त्वा वहिरष्टपत्रं कम-
लमालिख्य कमलदलेषु स्फूर्त् इत्यक्षरं देयं, ततो मायावीजेन त्रिवेष्टनीयम् ।
[सप्तदशं यन्त्रम् १७]

इदं यन्त्रं सुरभिद्रव्यैरालिख्य बाहौ वद्धं हौं हूं स्फूर्त् हस्तव्यू कस्तव्यू

पार्श्वनाथाय ! स्वाहा । अनेन मन्त्रेण अष्टोत्तरसहस्रत्रयकुसुमैरर्चितं
रणे काण्डघातनिवारणं करोति । नात्र संशयः कार्यः ।

तथा— पारदाचूरितां शस्तां संग्रामे च कपदिकाम् ।

गलिकां धारयेत् यस्तु काण्डवृष्ट्या न बाध्यते ॥

पूर्वोक्तमन्त्राभिमन्त्रितं । तथा—कट्टतुम्बिनीमूलं दीपोत्सवदिनसन्ध्यायां
नानीभूत्वा गृहीतं (को) लोहेनावेष्ट्य मुखे युद्धकाले कर्तव्यं असिमुगलकाण्ड-
घातनिवारणं कुरुते ॥

इदानीं अष्टानामपि भयस्थानानां रक्षामाह—

रोगजलजलणविसहरचोरारिमइंदगयरणभयाइं ।

पासजिणनामसंकित्तणेण पासमंति सव्वाइं ॥ १८ ॥

व्याख्या—प्रशाम्यन्ति । कानि ?

रोगजलज्वलनविषधरचोरारिमृगेन्द्रगजरणभयानि ।

पार्श्वजिननामसङ्कोर्तनेन (प्रशाम्यन्ति) सर्वाणि ॥ चेत्यक्षरार्थः ॥

यन्त्रमधुना—

हुं ततो देवदत्तं हुं कृत्वा ठकारेण वेष्टनीयम् । ततः षोडशस्वरै-
र्बल्यं पूरितव्यम् । बाह्ये ककारादिह्रस्वन्तयणैरावेष्टय बाह्ये मायावीजेन
वेष्टनीयम् । [अष्टादश यन्त्रम् १८] इदं यन्त्रं सुरभिद्रव्यैर्लिखितं मूलमन्त्रेण—

ॐ ह्रीं श्रीं नमिऊण पास विसहर वसह जिणफुलिग

ह्रीं श्रीं नमः स्वाहा ” एतलक्षणेन पूजितं सर्वभयरक्षां करोति ॥

अधुना उपसंहारमाह—

एवं महाभयहरं पासजिणिंदस्स संथवमुत्तारं ।

भविजजणाणंदयरं कल्लाणपरंपरनिहाणं ॥ १९ ॥

रायभयजक्खरक्खसकुमुमिणदुसउणरिक्खपीडासु ।

संज्ञासु दोसु पंये उवसग्गे तह य रयणीसु ॥ २० ॥

व्याख्या—

एवं महाभयहरं पार्श्वजिनेन्द्रस्य संस्तवमुत्तारम् ।

भविजजनानन्दकरं कल्याणपरम्परनिधानम् ॥

राजभययशराक्षसकृत्स्नदुःस्वप्नशूलपीडासु ।

सन्ध्ययोर्द्वयोः पथि उपसर्गे वा तथा रजनीषु ॥ इत्यक्षरार्थः ।

गुरुसम्प्रदायध्यात्र—

प्रथमं सकारोदरे देवदत्तनामालिख्य ऐद्वारेण उँकारेण स्वाकारेण
शब्दारेण च वेष्टय उपरि बल्यं कृत्वा षोडशस्वरैर्वेष्टनीयम् । बाह्ये ह

समाप्तमिति ।

साह श्री वच्छासुत साह सहस्रकिरणेन पुस्तकमिदं गृहीतं सुत साह
वर्द्धमानशान्तिदास पाल(पठ)नार्यम् ।

[३]

श्रीमानतुङ्गसूरिशिष्यश्रीधर्मघोषसूरिविरचितः

श्रीचिन्तामणिकल्पः ।

किञ्चिद् गुरूणां वदनारविन्दान्निशम्य सम्यक् परमार्थमुच्चैः ।

विलिल्यते स्वान्यजनोपकृत्यै श्रीपार्श्वचिन्तामणिमन्त्रकल्पः ॥ १ ॥

नत्वा प्रणतनागेन्द्रं पार्श्वनाथं जिनेश्वरम् ।

चिन्तामणिसुमन्त्रस्य वक्ष्ये कल्पं समासतः ॥ २ ॥

चिन्तामणिर्मूलमन्त्रः कामधुक् कल्पपादपः ।

मन्त्रराजः सर्वकर्मा निधिः कामघटोऽपि च ॥ ३ ॥

पाठान्तरः—

कल्पवृक्षो महातेजा महाचिन्तामणिर्नवः ।

कामधुक् कल्पराट् कर्मनिधिः कामघटोऽपि च ॥ ४ ॥

एतानि तस्य नामानि मन्त्रशास्त्रपरायणैः ।

प्रथितानि प्रयत्नेन ज्ञातव्यानि गुरोर्मुखात् ॥ ५ ॥

यस्य तस्य न दातव्यो मन्त्रोऽयं गुरुणापि हि

यतः कुपात्रदानेन दोषाः स्युरुभयोरपि ॥ ६ ॥

कुलीनं धार्मिकं भक्तं पूजाकर्मरतं तथा ।

धनिनं दानशीलं च गुरोर्वचनतत्परम् ॥ ७ ॥

ईदृशं साधकं ज्ञात्वा मूलमन्त्रं प्रकाशयेत् ।

विधाय परमां पूजां दीपोत्सवादिपर्वणि ॥ ८ ॥

लब्धे मन्त्रे ततो धीमान् श्रीमत्पार्श्वजिनप्रभोः ।

विधायाष्टाहिकापूजां गुरोर्वस्त्रैश्च पूजनम् ॥ ९ ॥

सौवर्णे राजते पात्रे ताम्रपात्रे सिताम्बरे ।

कर्पूरोचनावर्णैर्लिखेद् यन्त्रं प्रयत्नतः ॥ १० ॥

गुरुः प्रतिष्ठयेद् यन्त्रं पूजां कर्तुं समुद्यते ।

शिव्ये पवित्रगात्रेषु (ऽथ) धौताम्बरावृते मुखे ॥ ११ ॥

शुचिस्थाने न्यसेद् यन्त्रं देवालये सुनिश्चितम् ।

पूर्वोत्तरमुखो भूत्वा श्रीपाणिपुटकेऽपि वा ॥ १२ ॥

आत्मरक्षां विधायोच्चैर्मूमिशुद्धिं प्रकल्पयेत् ।

हंसपूजां ततः कृत्वा पुष्पं शिरसि धार्यते ॥ १३ ॥

ईडायां वहमानायां ततः पूजाः समारमेत् ।

दक्षिणा वर्तमाना चेत् कृत्वा स्नात्रविधिं पुरा ॥ १४ ॥

वीरासनोपविष्टेन पूजा कार्या सुधीमता ।

वामेतरकराङ्गुष्ठपवित्राङ्गुलियोजनात् ॥ १५ ॥

शतपत्रैर्जातिपुष्पैर्बकुलैश्चम्पकैस्तथा ।

कर्पूरागुरुसन्मिश्रैः पूजा कार्या विवेकिना ॥ १६ ॥

अथाहं सम्प्रवक्ष्यामि यन्त्रोद्धारं शुशोभनम् ।

येन विज्ञातमात्रेण फलसिद्धिः प्रजायते ॥ १७ ॥

मध्यभागे प्रभोर्विग्वं फणिमण्डपराजितम् ।

पार्श्वयक्षं यक्षिणीं च दक्षिणोत्तरमांगयोः ॥ १८ ॥

प्रणवाद्यं प्रभोर्नाम ॐ नम इतिसंयुतम् ।
 फणिचक्रोपरि न्यासे प्रथमं वलयं मतम् ॥ १९ ॥
 चतुर्दलं द्वितीयं तु वामादेवीतिनामकम् ।
 आह्वाननाख्य(मवाचन्ती) तार्तीयीकं चतुर्दलम् ॥ २० ॥
 प्रणवाद्यं चतुर्थं तत् ह्रीं नम इति संयुतम् ।
 ब्रह्म-धरण-नागाश्च पद्मादित्यपि नामतः ॥ २१ ॥
 षोडशार्धदलं तुर्यं मूलमन्त्रसमन्वितम् ।
 अआ आदौ अंअः अन्ते दले दले स्वरद्वयम् ॥ २२ ॥
 पञ्चमे वलये पञ्च पदानि परमेष्ठिनाम् ।
 ॐ नमो ह्रीं नम इति पदाद्यन्ते ज्ञानादि च ॥ २३ ॥
 षष्ठे षोडश नामानि देवीनां प्रणवैः सह ।
 ह्रीं नमोऽन्तः प्रविष्टानि रोहिण्यादि दले दले ॥ २४ ॥
 प्रणवो मरुदेव्यादिः सप्तमे जिनमातरः ।
 चतुर्थ्यन्तपदैर्युक्ताः पत्रे पत्रे तु ह्रीं नमः ॥ २५ ॥
 अष्टमे वलये चाष्टौ द्विगुणानि ग्रहैः सह ।
 विजयाद्येकान्तरितः प्रणवो ह्रीं नमस्तथा ॥ २६ ॥
 नवमे वलये चाष्टाविन्द्राद्याः प्रणवैः सह ।
 ह्रीं नमश्चात्र सर्वत्र चतुर्थकवचं पुनः ॥ २७ ॥
 मायाबीजेन संवेष्ट्य प्रणवेन तथोपरि ।
 अङ्कुशं चापि रेखान्ते विद्यामन्त्रेण वेष्टयेत् ॥ २८ ॥
 पृथ्वीमण्डलमध्यस्थं लक्षाक्षरत्रिशूलयुक् ।
 कल्पद्रुमसमायुक्तः गुरुपादुकयान्वितः ॥ २९ ॥

यन्त्रोद्धारः समासेन विवृतो मन्दमेघसा ।	
जापध्यानक्रमं वच्मि विधिवद् गुरुणोदितम्	॥ ३० ॥
अर्वाचीनफलं ज्ञेयं वश्यस्तम्भनमोहने ।	
विद्वेषोच्चाटकर्माणि मनसापि न चिन्तयेत्	॥ ३१ ॥
शान्तिकं पौष्टिकं चापि धर्मध्यानविवर्द्धकैः ।	
इहलोकार्थकृन्नित्यं सद्दकार्ये विशेषतः	॥ ३२ ॥
करजापो द्विधा ज्ञेयः सृष्टिसंहाररूपतः ।	
नन्दावर्तः श्रुते कार्ये शङ्खावर्तस्तु मङ्गले	॥ ३३ ॥
अथालम्बनहेतुत्वात् शुद्धः स्फटिकमालया ।	
कुर्याज्जापं प्रयत्नेन कर्मक्षयनिबन्धनम्	॥ ३४ ॥
अक्षतैः कुसुमैश्चापि जापः कार्यो निरन्तरम् ।	
मूलमन्त्रस्य यत्नेन परलोकविधित्सया	॥ ३५ ॥
ध्यानकाले प्रथमतश्चन्द्रकान्तसमप्रभम् ।	
पार्श्वेनाथप्रभोर्बिम्बं संस्थाप्य प्रविचिन्तयेत्	॥ ३६ ॥
आत्मनश्च प्रभोश्चापि नान्तरं चिन्तयेद् बुधः ।	
दुग्धधाराप्रवाहश्च विद्यमानं विचिन्तयेत्	॥ ३७ ॥
मूलमन्त्रस्य बीजानि पट्टसु स्थानेषु योजयेत् ।	
शिरसि वक्षःकरयोः सृष्टिमार्गेण धीधनैः	॥ ३८ ॥
नादविन्दुकलाभ्यासाज्ज्योतिरुत्पद्यते पुनः ।	
तत्प्राप्तौ च मनुष्याणां जायते परमं पदम्	॥ ३९ ॥
परमेष्ठिमुद्रयाथ सौभाग्यमुद्रयाथवा ।	
ध्यायेत् परमबीजानि साधकः सुसमाहितः	॥ ४० ॥

विद्या सौभाग्यमारोग्यपुत्रप्राप्तिविभूतयः ।

कल्याणं सफलं विद्धि करुणां च कुटुम्बितः ॥ ४१ ॥

दश त्रिंशद्विंशहितैः सहस्रैर्लक्षयाथवा ।

जपेद् यः परमं मन्त्रं स प्राप्नोति शिवालयम् ॥ ४२ ॥

विधाय सकलां पूजां प्रभोश्चिन्तामणेरपि ।

ढौकयित्वा च नैवेद्यं जलताम्वूलसंयुतम् ॥ ४३ ॥

ततः कर्पूरफालीनि घण्टानादपुरस्सरम् ।

आरात्रिकं विधायोच्चैर्मङ्गलं च प्रभोः पुरः ॥ ४४ ॥

लवणाञ्जलमुत्तार्य स्तूयात् स्तोत्रैः सदण्डकैः ।

पञ्चाङ्गप्रणतिं कृत्वा योजयेत् करसम्पुटम् ॥ ४५ ॥

माता पिता जगन्नाता भ्राता स्वामी त्वमेव मे ।

त्वमेव जीवितं नाथ ! मूयो जन्मनि जन्मनि ॥ ४६ ॥

श्रीमानतुङ्गशिष्येण धर्मघोषेण सूरिणा ।

रचितोऽनघकल्पोऽयं चिन्तामणिजगत्प्रभोः ॥ ४७ ॥

[३]

अधुना चिन्तामणिसम्प्रदायः ।

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमिऊण पास विसहर वसह जिणफुल्लिं ह्रीं
नमः । एष मूलमन्त्रः ।

चिन्तामणिचक्रं वहिकापट्टे कुङ्कुमगोरोचनाकस्तूरिकाकर्पूरा-

दिभिः सुगन्धद्रव्यैः पूर्वलिखितपटसन्दर्शनेन श्रोपार्थनाथस्य जन्मक-
ल्याणकदिने जन्मनक्षत्रे च सूरिणा शिष्येण च कृतस्नात्रेण ब्रह्मचर्यो-
पवासरतेन च सदशवस्त्राभरणेन साधिष्ठायकश्रीपार्थनाथप्रतिमाकृत-
पञ्चामृतस्नात्रपूजोपचारेण तदग्रे वलिधूपनैवेद्यपूजापूर्वं एष मन्त्रः
प्रदातव्यः । अस्य करजापो लक्षमेकं कार्यः । पुष्पजापः श्वेतजाति-
पुष्प २४००० ततः सिद्धिः । सर्वकर्मकरः ।

[४]

श्रीचिन्तामणिकल्पसारः ।

अष्टदलपद्मकोशे श्रीमत्पाशे जिनेश्वरं न्यस्य ।
नागेन्द्रविधृतच्छत्रं प्रियङ्गुपत्रावदाताङ्गम् ॥ १ ॥
विजयाजयात्तचमरं वैरोढ्यावन्दितं विगतमोहम् ।
सत्प्रातिहार्यकलितं देवीपद्मावतीपूज्यम् ॥ २ ॥
श्रीपार्थयक्षसकलत्रसंस्तुतं चाष्टनागकुलकलितम् ।
विद्यादेवीषोडशपरिकरितं ध्याययेद् देवम् ॥ ३ ॥
प्रणवं न्यस्य ललाटे जिनस्य गोक्षीरचन्द्रकरतुल्यम् ।
मायाबीजं हृदये ध्येयं तरुणार्कविम्बनिभम् ॥ ४ ॥
हरिकान्ताया बीजं काञ्चनवर्णं निधाय पदकमले ।
अर्हमिति देवबीजं ध्येयं शिष्यैर्गुरोर्वचसा ॥ ५ ॥
शान्तिकपीठिकहेतोः श्वेतं ध्यायेच्छशाङ्ककरकल्पम् ।
पीतं स्तम्भादिविधौ वस्याकृष्टौ तथा रक्तम् ॥ ६ ॥

धूम्राभमथोच्चाटे कृष्णभं मारणं विनिर्दिष्टम् ।

मोक्षार्थं व्योमाभं ध्येयं श्रीपार्श्वनाथजिनम् ॥ ७ ॥

यो योगी श्रावकः साधुः शुक्लध्यानपरायणः ।

ध्यायति श्रीजिनं देवं वामेयं भुजगावृतम् ॥ ८ ॥

भूतप्रेतपिशाचाद्यो नालम्भूण्युस्तदग्रतः ।

नित्यावेलाकृतो रात्रिस्तथैकान्तरस्यन्तरः (?) ॥ ९ ॥

त्रि-चतुर्थ-पक्ष-मास- षणमास-व्यन्तरादिकाः ।

ज्वराः सर्वेऽपि नश्यन्ति वातपित्तकफोद्धवाः ॥ १० ॥

डाकिनी शाकिनी चण्डी याकिनी राकिनी तथा ।

लाकिनी नाकिनी सिद्धा सप्तधा शाकिनी स्मृता ॥ ११ ॥

एतेषां खलु ये दोषास्ते सर्वे यान्ति दूरतः ।

चिन्तामणिसुचक्रस्थपार्श्वनाथप्रसादातः ॥ १२ ॥

विलिख्य काञ्चनस्थाले श्रीखण्डेन घनेन च ।

चिन्तामणिमहच्चक्रं दर्भमूलेन योगिना ॥ १३ ॥

लिखनीयमिदं चक्रं गन्धधूपादिपूजितम् ।

जातिपुष्पसहस्रेण मूलमन्त्रेण पूजितम् ॥ १४ ॥

प्रक्षाल्याथ च दुग्धेन वारिणा वा प्रयत्नतः ।

ज्वरदोषादिभिर्ग्रस्तं पात्रं पातव्यमेव हि ॥ १५ ॥

एवं सप्तदिनान्याशु पुष्पजाप्यपुरस्सरम् ।

प्रीतं हि रोगदोषादीन् विनाशयति निश्चितम् ॥ १६ ॥

कार्मणं याति दूरेण यन्मध्यात् केनचित् कृतम् ।

यन्त्रपानप्रयोगेण देहिनां नात्र संशयः ॥ १७ ॥

रक्तकणवीरपुष्पैर्द्वादशसङ्घैः सहस्रसङ्घतम् ।

वश्याकर्षणकार्यं करोति मन्त्राधिराजोऽयम् ॥ १८ ॥

स्तम्भयति शत्रुवाचं पीतध्यानेन पीतपुष्पोधैः ।

इतिस्तम्भं करोति विधिना वरवालुकां जप्त्वा ॥ १९ ॥

अनवच्छिन्ना रेखा देया क्षेत्रेषु मूलमन्त्रेण ।

नाशयति शलभवृन्दं गुरुपदेशेन सङ्घतम् ॥ २० ॥

श्मशानकर्पटे खलु श्मशानाङ्गारराजिका च विपैः ।

धत्तूरकरसलिलितं परिजप्तं काहलीपुष्पैः ॥ २१ ॥

उच्चाटयति महेश्वरध्वजातिवद्धं समस्तशत्रुगणम् ।

मारयति चिताङ्गारैः परिजप्तं नास्ति सन्देहः ॥ २२ ॥

इति सङ्क्षेपेण मया कथितं चिन्तामणेः फलं सारम् ।

विस्तरतो विज्ञेयं बृहदुद्धारान्महामतिभिः ॥ २३ ॥

इत्येवं तीर्थनाथप्रवरगुणगणं पार्श्वनाथस्य सम्यक्

चक्रं चिन्तामणिर्यः स्मरति विधिपरो भावशुद्धिस्त्रिसन्ध्यम् ।

सम्प्राप्नोत्याशु राज्यं त्रिदशपतिपदं तीर्थपत्वं च सिद्धिं

का वार्ताऽप्येवसिद्धिप्रदमुवनपतेः पादपद्मप्रसादात् ॥ २४ ॥

[५]

श्रीतरुणप्रभमूरिविरचितं श्रीपार्श्वजिनस्तोत्रम् ।

श्रीस्तम्भन ! स्तम्भनपार्श्व ! नेतः ! प्रतिष्ठितारिष्टघटापनेतः ॥
 मृगारिनागारिमहाविनेत !—र्जय प्रणम्रात्मशिवप्रणेतः ! ॥ १ ॥
 वामेतराङ्घ्रौ धरणोरगेण वामे च पद्मासनपद्मया त्वम् ।
 निपेव्यमाणोऽष्टदले मदीये हृत्पुण्डरीके निविशस्व पार्श्व ! ॥ २ ॥
 पदोस्तले नागकुलानि यस्याधिमस्तकं ब्रह्म परं स नन्द्यात् ।
 दुर्वर्ण सू.....रत्न....शालश्रीशोभन ! स्तम्भनपार्श्वनाथ ! ॥ ३ ॥
 अहं परब्रह्म रविस्फुलिङ्गं त्वं ह्रीं नमः श्रीं नमदिन्द्रवृन्द ! ।
 प्रणम्यसे पार्श्व ! विषं हर त्वं जिनर्षभ ! श्री भवते नमो ह्रीं ॥ ४ ॥
 दले दले मन्त्रपदाद्रघस्ताद् वर्णोऽनुमानां रुचिरस्वराणाम् ।
 सयागवाहैर्युगलैः प्रकीर्त्यः श्रीपार्श्वचिन्तामणिमन्त्र एषः ॥ ५ ॥
 द्वितीयपङ्क्तौ वलयच्छेदेषु तस्यौ पदाद्यं परमेष्ठिनाम् ।
 रत्नत्रयस्यापि च नाम नित्यं स ह्रीं नमोऽन्तं प्रयतः स्मरामि ॥ ६ ॥
 दलस्थिताभिर्वलये तृतीये समाजितः षोडशदेवताभिः ।
 तुर्ये चतुर्विंशतिदेवमातृस्वनामभिः पत्रगतैः समर्च्यः ॥ ७ ॥
 दिगष्टके दिक्पतयः सखेटा देव्योऽन्तरे श्रीअपराजितान्ताः ।
 जयाजिता श्रीविजया च जम्भा मोहा च वोरा र(सं)हिता महन्ति ॥ ८ ॥
 अयस्वभावः प्रकटप्रभावो गुरूपदेशेन विना न गम्यः ।
 ध्यानं च कर्मक्षयहेतुरस्याभीष्टप्रदं निर्विषये विधेयम् ॥ ९ ॥

कृत्वा चेतः स्वतन्त्रं त्रिदिवशिववशीकारसंस्कारतन्त्रं
 सम्मोहापोहमन्त्रं त्रिभुवनजनताभाग्यसौभाग्यतन्त्रम् ।
 दुर्गालीभङ्गयन्त्रं मदमदनरिपुध्वंसतन्त्रं सुयन्त्रं
 ये ध्यायन्ति मिमेसां(!) मुदितद्वदि सदाध्यक्षलक्ष्योऽस्ति पार्श्वः ॥ १० ॥

इति मया तरुणप्रभया चितं
 परिणुतः प्रभुपार्श्वजिनेश्वरः ।
 त्रिजगतीवलिराजसभाजितः
 स्वचरणं....मम यच्छतु ॥ ११ ॥

[६]

श्रीकमलप्रभाचार्यप्रणीतं
 श्रीपार्श्वप्रभुस्तवनम् ।

जरुस फणिंदफणोहो सोहइ सीसभि पणयमणुयाणं ।
 मणिदित्तिहिं दलणो दुरियत्तमं जगपईवु व्व ॥ १ ॥
 वज्जसारिक्खनहे सरणागयवज्जपंजरब्भहियं ।
 तं शाएमि तिसंशं पासजिणं परमभत्तीए ॥ २ ॥
 क्षिपं ॐ स्वाहा अक्खरपंचयरक्खाइ रक्खिओ संतो ।
 पासपसायाइ जणो भमेउ भुवणम्मि निव्विग्घं ॥ ३ ॥
 नमिऊण पास विसहर वसह जिणफुल्लिगाहीय(मं)ते ।
 ॐ ह्रीं श्रीं नमक्खरेहि मह वंछियं दिसउ ॥ ४ ॥

न दरिद्रय तसु दीणय भिच्रंति सुरासुरा इ दासंति ।
 जो समरइ पासपहुं फुलिंगवरमंतमज्झत्थं ॥ ५ ॥
 रक्खस पिसाय साइणि गहा वि गच्छंति दूरदेसम्मि ।
 पासस्स नामवरसिद्धमंतजावेण किं बहुणा ॥ ६ ॥
 इय हणिऊण तमोहं फुलिंगमंतक्खरप्पहापसरो ।
 हवउ जणे सुहहेऊ कमलप्पहगुरुप्पसायाओ ॥ ७ ॥

[७]

श्रीरत्नकीर्तिमूरिप्रणीतं
 श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

नमिऊण पासनाहं विसहरविसनासिणं तमेव धुणे ।
 वसहजिणफुलिंगजयं फुलिंगवरमंतमज्झत्थं ॥ १ ॥
 पणवो मायावीयं नमो जयं सयललच्छिवुडिकरं ।
 जो झाणइ तिकालं सो कल्लाणं लहइ विउलं ॥ २ ॥
 जलजलणवाहिविसहररायभयजक्खरक्खसगगहणं ।
 चोरा य भूयसावयजरडाइणिसाइणीण भयं ॥ ३ ॥
 रक्खइ सिरिपासजिणो अडदलकमलम्मि संठिओ संतो ।
 धरणिंदवंदियकमो पउमावइसेविओ निच्चं ॥ ४ ॥
 किं देवयदेवीहिं किं वा अण्णेहिं मंतजंतेहिं ।
 किं पढियवहुयसत्थेहिं झाइज्जइ पासजिणनाहो ॥ ५ ॥

जा हवइ पढमगाहा सा गाहा होइ विइयठाणम्मि
जा पढमा सा बोया एयं पत्तेयसारं च ॥ ६ ॥

सिरिमुणिसमुदसुहगुरु-

सोसेणं रयगकित्तिणा रइयं ।

भवियाण भंगलकरं

संथवणं पासनाहस्स ॥ ७ ॥

[८]

मन्त्राधिराजस्तोत्रम् ।

श्रीपार्श्वः पातु वो नित्यं जिनः परमशङ्करः ।

नाथः परमशक्तिश्च शरण्यः सर्वकामदः ॥ १ ॥

सर्वत्रिग्नहरः स्वामी सर्वसिद्धिप्रदायकः ।

सर्वसत्यहितो योगी श्रीकरः परमार्थदः ॥ २ ॥

देवदेवः स्वयं सिद्धिदानन्दमयः शिवः ।

परमात्मा परमहा परमः परमेश्वरः ॥ ३ ॥

जगन्नाथः सुरज्येष्ठो भूतेशः पुरुषोत्तमः ।

सुरेन्द्रो नित्यधर्मश्च श्रीनिवासः शुभार्णवः ॥ ४ ॥

सर्वज्ञः सर्वदेवेशः सर्वदः सर्वगोत्तमः ।

सर्वात्मा सर्वदर्शी च सर्वव्यापी जगद्गुरुः ॥ ५ ॥

तत्त्वमूर्तिः परादित्यः परब्रह्मप्रकाशकः ।

परमेन्दुः परप्राणः परमाभृतसिद्धिदः ॥ ६ ॥

अजः सनातनः शम्भुरीश्वरश्च सदाशिवः ।

विश्वेश्वरः प्रमोदात्मा क्षेत्राधीशः शुभप्रदः ॥ ७ ॥

साकारश्च निराकारः सकलो निष्कलोऽव्ययः ।

निर्ममो निर्विकारश्च निर्विकल्पो निरामयः ॥ ८ ॥

अमरश्चाजरोऽनन्त एकोऽनङ्गः शिवात्मकः ।

अलक्ष्यश्चाप्रमेयश्च ध्यानलभ्यो निरञ्जनः ॥ ९ ॥

उँकाराकृतिरव्यक्तो व्यक्तरूपलयीमयः ।

ब्रह्मद्वयप्रकाशात्मा निर्भयः परमाक्षरः ॥ १० ॥

दिव्यतेजोमयः शान्तः परामृतमयोऽच्युतः ।

आद्योऽनाद्यः परेशानः परमेष्ठो परः पुमान् ॥ ११ ॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशः स्वयम्भूः परमाच्युतः ।

व्योमाकारस्वरूपश्च लोकालोकावभासकः ॥ १२ ॥

ज्ञानात्मा परमानन्दः प्राणारूढो मनःस्थितिः ।

मनःसाध्यो मनोध्येयो मनोदृश्यः परापरः ॥ १३ ॥

सर्वतीर्थमयो नित्यः सर्वदेवमयः प्रभुः ।

भगवान् सर्वतत्त्वेशः शिवश्रीसौख्यदायकः ॥ १४ ॥

इतिश्री पार्श्वनाथस्य सर्वज्ञस्य जगद्गुरोः ।

दिव्यमष्टोत्तरं नामशतमत्र प्रकीर्तितम् ॥ १५ ॥

पवित्रं परमध्येयं परमानन्ददायकम्

भुक्तिमुक्तिप्रदं नित्यं पठतो मङ्गलप्रदम् ॥ १६ ॥

श्रीमत्परमकल्याणसिद्धिदः श्रेयसेऽस्तु वः ।

पार्श्वनाथजिनः श्रीमान् भगवान् परमः शिवः ॥ १७ ॥

घरणेन्द्रफणच्छत्रालङ्कृतो वः श्रियं प्रभुः ।

दद्यात् पद्मावतीदेव्या समधिष्ठितशासनः ॥ १८ ॥

ध्यायेत् कमलमन्यस्थं श्रीपार्थं जगदीश्वरम् ।

ॐ ह्रीं श्रीं ह्रः समायुक्तं केवलज्ञानभास्करम् ॥ १९ ॥

पद्मावत्यान्वितं वामे घरणेन्द्रेण दक्षिणे ।

परितोऽष्टदलस्थेन मन्त्रराजेन संयुतम् ॥ २० ॥

अष्टपत्रस्थितैः पञ्चनमस्कारैस्तथा त्रिभिः ।

ज्ञानार्थैर्वेष्टितं नाथं धर्मार्थकाममोक्षदम् ॥ २१ ॥

सप्तोडशदलारूढं विद्यादेवीभिरन्वितम् ।

चतुर्विंशतिपत्रस्थं जिनमातृसमावृतम् ॥ २२ ॥

मायावेष्टत्रयाग्रस्थं क्लींकारसहितं प्रभुम् ।

नवप्रहावृतं देवं दिक्पालैर्दशभिर्वृतम् ॥ २३ ॥

चतुष्कोणेपु मन्त्राद्य-चतुर्वाजान्वितैर्जिनैः ।

चतुरष्टदशदित्रिदिधाङ्गसंज्ञैर्युतम् ॥ २४ ॥

विद्वु क्षकारयुक्तेन विदिक्षु लाङ्कितेन च ।

चतुरसेन वज्राङ्गक्षितितथै प्रतिष्ठितम् ॥ २५ ॥

श्रीपार्थनाथमित्येवं यः समाराधयेज्जिनम् ।

तं सर्वपापनिर्मुक्तं भजते श्रीः शुभप्रदा ॥ २६ ॥

जिनेश ! पूजितो मक्त्या संस्तुतः प्रस्तुतोऽथवा ।

ध्यातव्यं यैः क्षणं वापि सिद्धिस्तेषां महोदया ॥ २७ ॥

श्रीपार्थमन्त्रराजान्ते चिन्तामणिगुणास्पदम् ।

शान्तिपुष्टिहरं निर्यं भुद्रोपदवनाशनम् ॥ २८ ॥

एवं भूमण्डले ध्यायेत् सवज्रचतुरस्रकैः ।

धरावर्णाङ्घ्रितैर्दिक्षु चिदिग्भागेषु लाञ्छितम् ॥ १४ ॥

इति चिन्तामणिर्नाम चक्रं त्रैलोक्यपूजितम् ।

ज्ञानबीजं जगद्वन्द्यं सर्वतत्त्वैकनायकम् ॥ १५ ॥

मालतीनां सहस्रैस्तु पुष्पैर्द्राक्षभिर्वरैः ।

विधिनाचान्मलभक्तस्थो मन्त्रराजेन योऽर्चयेत् ॥ १६ ॥

लेखिन्या हेमजात्या वा लिखित्वेदं सुगन्धिकैः ।

ताम्रेऽथ वह्निकापट्टे भूर्जे गोरोचनादिकैः ॥ १७ ॥

तस्य सन्तुष्य प्रत्यक्षं पार्श्वनाथो जिनेश्वरः ।

दर्शयत्यात्मकं रूपं कामं दद्यात् समीहितम् ॥ १८ ॥

अथान्तरात्मशुद्धयर्थं प्रभुं ध्यायेच्चतुर्विधम् ।

पिण्डस्थं च पदस्थं च रूपस्थं रूपवर्जितम् ॥ १९ ॥

आदौ पवित्रमात्मानं शुद्धमत्यन्तनिर्मलम् ।

प्रोक्ताभिर्धारणाभिश्च पञ्चभिः पार्थिवादिभिः ॥ २० ॥

क्षिपुर्जैस्वाहेति पञ्चमहद्भूतैश्च तैरपि ।

साक्षादिव्यमयं कृत्वा चतुर्धा ध्यानमभ्यसेत् ॥ २१ ॥

अब्जगर्भसमासीनमात्मानं तद्विभोरिव ।

तत्त्वोपलक्षितं ध्यायेत् तत् पिण्डस्थं प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥

ततोऽस्मिन्निश्चलाभ्यासाद् योगस्तन्मयतां गतः ।

मन्त्रराजं स्मरेद् वीरस्तत् पदस्थं च संस्पृष्टम् ॥ २३ ॥

संस्मरेन् मन्त्रराजस्य त्रिशुद्ध्याऽष्टोत्तरं शतम् ।

भुञ्जानोऽप्युपवासस्य प्राप्नोति तपसः फलम् ॥ २४ ॥

अमुमेव महामन्त्रं लक्षसङ्ख्यमिति स्मरन् ।
 ध्यात्वा ज्ञानमवान्नाति छिप्त्वा कर्माष्टकम्पम् ॥ २५ ॥
 शनैर्मन्त्रगुणोद्भूतमात्मानं सिद्धरूपकम् ।
 चिन्तयन् सर्वगं शान्तं सर्वज्योतिर्मयं शिवम् ॥ २६ ॥
 सर्वावयवसम्पूणे सर्वलक्षणलक्षितम् ।
 निष्पन्नं पुरुषाकारं रूपस्थं तद्व्युद्भूतम् ॥ २७ ॥
 सर्वं विहाय सालम्बं ध्यानं ध्यायेच्च केवलम् ।
 आत्मन्येव यदात्मानं तदा मुक्तिर्न चाऽन्यथा ॥ २८ ॥
 ज्योतिर्मयं महाबीजममूर्तं परमेश्वरम् ।
 सर्वात्मगं तमोज्ञानमनन्तं विश्वव्यापिनम् ॥ २९ ॥
 पश्यन्निति निरालम्बं परमात्मानमव्ययम् ।
 शिवसौख्यागतश्चासौ रूपातीतं हि मन्यते ॥ ३० ॥
 इत्येवं मोक्षफल्येन पार्श्वनाथः स्तुतो मया ।
 स जिनः पातु मां देवः पतन्तं भवसागरे ॥ ३१ ॥
 इति जिनपतिदिव्यस्तोत्रलक्षान्तरेण
 परमपदनिमित्तं ज्ञानयोगस्वरूपम् ।
 प्रकथितमिह नूनं पार्श्वनाथप्रसादात्
 तदग्निलक्ष्मि भीरैः सर्वदान्वेषणीयम् ॥ ३२ ॥

[१०]

श्रीमेस्तुङ्गसूरिविरचितं
श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

ॐ नमो देवदेवाय नित्यं भगवतेऽर्हते ।

श्रीमते पार्श्वनाथाय सर्वकल्याणकारिणे ॥ १ ॥

ॐ रूपाय धरणेन्द्रपद्मावत्यर्चिताङ्घ्रये ।

सिद्धातिशयकोटीभिः सहिताय महात्मने ॥ २ ॥

अष्टे मष्टे पुरो दुष्टविघ्ने वर्णपङ्क्तिवत् ।

दुष्टान् प्रेतपिशाचादीन् प्रणाशयति तेऽभिधा ॥ ३ ॥

स्तम्भय स्तम्भय स्वाहा शतकोटिनमस्कृतः

अधमत् कर्मणां दूरादापतन्तीर्विडम्बनाः ॥ ४ ॥

नाभिदेशोद्भवन्नाले ब्रह्मरन्ध्रप्रतिष्ठिते ।

ध्यातमष्टदले पद्मे तत्त्वमेतत् फलप्रदम् ॥ ५ ॥

तत्त्वमत्र चतुर्वर्णी चतुर्वर्णविमिश्रिता ।

पञ्चवर्णक्रमध्याता सर्वकार्यकरी भवेत् ॥ ६ ॥

क्षिप ॐ स्वाहेति वर्णैः कृतपञ्चाङ्गरक्षणः ।

योऽभिध्यायेदिदं तत्त्वं वश्यास्तस्याऽखिलाः श्रियः ॥ ७ ॥

पुरुषं बाधते बाढं तावत् क्लेशपरम्परा ।

यावन्न मन्त्रराजोऽयं हृदि जागर्ति मूर्तिमान् ॥ ८ ॥

व्याधिचन्धवधज्यालानलाम्भःसम्भवं भयम् ।

क्षयं प्रयाति पार्श्वेशनामस्मरणमात्रतः ॥ ९ ॥

यथा नादमयो योगी तथा चेत् तन्मयो भवेत् ।

तदा न दुःकरं किञ्चित् कथ्यतेऽनुभवादिदम् ॥ १० ॥

इति श्रीजीरिकापल्लीस्वामी पार्श्वजिनः स्तुतः ।

श्रीमेरुदुद्रमूरेः स्तात् सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ ११ ॥

जीरापल्लीप्रभु पार्श्व पार्श्वयक्षेण सेवितम् ।

अर्चितं धरणेन्द्रेण पद्मायत्या प्रपूजितम् ॥ १२ ॥

सर्वमन्त्रमयं सर्वकार्यसिद्धिकरं परम् ।

प्यायामि हृदयाम्भोजे भूतप्रेतप्रणाशकम् ॥ १३ ॥

श्रीमेरुदुद्रमूरीन्द्रः श्रीमत्पार्श्वप्रभोः पुरः ।

प्यानरिधितिं हृदि प्यायन् सर्वसिद्धिं लभेद्भुवम् ॥ १४ ॥

[११]

श्रीपूर्णकलशगणिप्रणीतं
मन्त्रयन्त्रादिगर्भितं

श्रीस्तरुभनपार्श्वजिनस्तवनम् ।

जसु सासणदेविवएसि कथाभयदेवगुरुहि पइहुतया ।
अरिथंभणए अरिथंभणए पुरि पासमिमं थुणि पुण्णकए ॥१॥

स्वोपज्ञा वृत्तिः ।

जं संथवणं विहियं तस्स य टिप्पेमि किंचि मंताइं ।

उवयारत्थं संघे संभरणत्थं च अप्पस्स ॥ १ ॥

जुमोणेण०२ इत्यादिद्वितीये वृत्ते—‘ॐ ह्रीं नमः’ इति श्रीजिनदत्त-
सूरोणां मूलविद्या । तथा च १श्रीजिनदत्तसूरिपादैरेवोक्तम्—

“ वर्णान्तः पार्श्वजिनो रेफस्तदधः स २धरणेन्द्रः ।

तुर्यस्वरः सविन्दुः स भवेत् ३पद्मावतीसंज्ञा ॥

त्रिभुवनजनमोहकरी विद्येयं प्रणवपूर्वनमनान्ता ।

एकाक्षरेति सञ्ज्ञा जपतः फलदायिनी नित्यम् ॥ ”

(श्रीमल्लिषेणसूरिविरचिते श्रीभैरव पद्मावतीकल्पे ३देव्याराधनक्रमे

गा. ३३।३४)

वार्तिकोऽर्थो लिख्यते—

जुमोणेण धत्यादि द्वितीय वृत्तनर्ध विषध ॐ ह्रीं नमः धति
श्रीजिनदत्तसूरि भूण विद्या मन्त्र. धार्यसिद्धिदायक श्रीपार्श्वनाथ
धरणेन्द्र पद्मावती साधनं ॥२॥

१ °तैरेवोक्तम्° क-ख-ग । २ °गणधरेन्द्रः । °ग । ३ °देवी ॥ °ग ।

जुमोणेण ॐ ह्रीं नमोऽणेण मंते मणोवंछियं शक्ति देई सरंते ।
 स ते मे जिणो पासु इदं करिजा मणोवंछिआ लच्छि सिद्धो उ
 ५ दिज्जो ॥ २ ॥
 जु कोपं धुरे हंस हंसेण मंते विसं नासए थावरं भत्तिमंते ।
 अयावारि-हिंगू-यजाजोगि जेवं मुअंगत्स ज्ञायामि तं पासदेवं ॥ ३ ॥

शक्तिः ।

जु कोपं धुरे ३ इत्यादि- ' कोपं हंसः हंसः ' चार १०८ अनेन
 मन्त्रेण ३ पानीयमभिमन्त्र्य पाठ्यते हस्तवाहनं च क्रियते ३ स्थावरविपनाशः ।
 तथा-हिंगू ववा सममात्रा ५५ नोहृत्य अजामूत्रेण सह पातव्यं
 ५ सर्वविपनाशः । स्थावरविपये ५ किञ्चिदनुष्मपि दृष्टव्यवत्पादः लिख्यते- ' हउं
 तिव हउं धंरु हउं सुपरम तात ६ विरहउं विप राजउं विस अयल्लेयणि करउं
 जादिसि चाहउं सा दिवि निर्विप करउं हरो हरः तिव नास्ति विमु । '
 स्थावरविपमक्षमन्त्रः । मक्षिते वा कालापानीयं पातव्यं चार २७
 अभिमन्त्र्य पाठ्यते ७ विपनाशः । नीलकण्ठमहि रावण कण्ठह विस हरह जादि
 विरहउरोह सं संपरउह भगइ हरो हरः छयः नास्ति विप । मक्षिते
 विरे सुगे चरगउरो भवति । अनेन चार ७ अभिमन्त्र्य कण्ठे पठ्यते
 सुरयो भवति ॥ ३ ॥ '

मार्तिकोऽर्थः ।

जु कोपं धुरे इत्यादि ३ वृत्तान्त विष्णु कोपं हंस हंस चार १०८
 मक्षि मंति हरो हरः अभिमन्त्री करो पापपथ, दाय वादिपथ-
 आदिपथ स्थावर विप विनश्य ॥ ३ ॥

१ * सुहृदिदिविज्जा ० ग । २ * जल ० क-घ । ३ * स्थावर-
 विपनाशो भवति ० । क-घ । ४ * सर्वदृष्टविषोक्तनो भवति ० । क-घ ।
 ५ * केदनुष्मपि दृष्टव्यवत्पादः ० क-घ । ६ * विरह रंजउं ० क । विरह
 रंजउं ग । ७ * निर्विपः रंजत् ० क-घ । ८ * दाहयुं आः
 रीगृह. सापविप विनश्य. ० ग ।

સમા પિપ્પલી સિંધવં તહ મિરીયા તહિં તુલ્લમેલેવિ નિમ્બસ્સ વીયા ।
વિસં નાસિઆ સપ્પકેરં હરંતી તહા નામ તે પાસ ! સિદ્ધા મુણંતિ ॥ ૪ ॥

વૃત્તિઃ ।

વૃત્તે સર્પવિષસ્ય ઔષધં પ્રોક્તમ્ । પુનરાહ—

સમા પિપ્પલીઃ ઇત્યાદિ । પિપ્પલી-સૈન્ધવ-મરીચિ-નિમ્બવીજાનિ
સમમાત્રયા મેલયિત્વા પાનીયેન સહ ઘૃષ્ટ્વા નાશો દિયતે સર્પવિષં
નાશયતિ ॥ ૪ ॥

વાતકોડ્યઃ ।

તથા પીપેર. સૈન્ધવ અથવા હોંગુ, વયા સમમાત્રા કરી સૂક્ષ્મ
કીજઘ, છાલી મૂત્ર સેતી પાઘયઘ સર્પ વિષ ઉતરઘ. સ્થાવર વિષનો
ઉપચાર અત્ર અણુ કલ્હો પિણુ લિખિયે છે, દૃષ્ટ પ્રત્યયથી “
સિવ” એ સ્થાવરવિષભક્ષણ મંત્ર. કિણહી વછનાગ પ્રમુખ વિષ
ખાધુ હુધ તેહનઘ ધણેઘ મંત્રિ કરી કલવાણી વાર ૨૭ અભિમંત્રી
પાઘયઘ, વિષ ઉપશમઘ.

નીલકંઠ મહિરાવણ કંઠહ વિસુ હરહ જાહિ વિસ ।

સયલ્લંક તસં કરિશહ મળહ હરો હરઃ શિવ નાસ્તિ વિષમ્ ॥ ૩ ॥

વિષા વિષ ખાધઘ ગળઉ ઘુંટીજઘ તિવારઘ એ મંત્ર ભણી
ભણી ગળઘ હાથિ ફેરીજઘ. વાર ૭ ગળઉ સાજઉ થાઘ. વિષ
ઉતરઘ ॥ ૩ ॥

સમા પિપ્પલી ૪ વૃત્તનઘ વિષઘ પીપલી, સૈન્ધવ, મિરચ, નીંબ
ખીજ સમમાત્રા મેલ કરી પાણી સેતી ઘસી નાસ દીજઘ સર્પ
વિષ નાશઘ. ॥ ૪ ॥

जहा ॐ नमोऽतोऽपि रत्नत्रयाय ततश्चामले । विमले । स्वायहाय ।
 विसं उंजिमं सण्केरं हरेई तहा नामु ते पास ! सिद्धिं समेई ॥५॥
 जहा ॐ तु कं खं फटो वांत साहा विसं लंगेली मूल जे आलिढाहा ।
 करंताण नासेइ नामस्स जावो तुहं पास ! तेणं अचित्तप्पमावो ॥६॥

श्रुतिः ।

जहा ॐ नमो ५ इत्यादि । ॐ नमो रत्नत्रयाय अमले । विमले ।
 स्वाहा । १०८ हस्तवाहनं क्रियते ३ अभिमन्त्रितवारिपानं च सर्पविपनाशः ।
 कदाचित् कोऽपि विषं चटापयति तदा तस्य विषमन्त्रोऽयम् ४ 'ह्रीं हूं हः' अनेन
 चार ७।२१ तथा १०८ हस्तवाहने विषबन्धः । तथा 'क्षः' इति स्मर्यते सर्पो
 न लगति । तथा ॐ कुरुकुले । मातङ्गशबराय शङ्खं वादय वादय ह्रीं
 फट् स्वाहा । ५ मन्त्रतवालुकाक्षेपे गृहात् सर्पो नश्यति । इति ६ मन्त्रत्रयं
 श्रुतेऽनुक्रमपि सोपयोगित्वाद्भिहितम् ॥ ५ ॥

जहा ॐ तु कं ६ इत्यादि । 'ॐ कं खं फट् स्वाहा' ७ वृद्धि-
 कविर्षं नश्यति । तथा लाल्लीमूलं पानीयेन संघृष्य डंके देयं वृद्धिकविर्षं

मार्तिकोऽर्थः ।

जहा० ५ वृत्तान्ध विषधं ॐ नमो रत्नत्रयाय अमले विमले स्वाहा
 ओषधं मंत्रधं वार १०८ कलवाक्षी ६ करी पाविषधं सर्पविष नाशधं,
 द्विपारधं कौधं तेहनधं विष अजानधं तडि तेहनधं ह्रीं हूं हः धष्टि
 भन्नि करी वार ७।२१।१०८ हाथ आटीपधं विष उत्तरधं तथा क्षः
 धति मंत्रं समरिजधं सर्पं न लागधं तथा ॐ कुरुकुले ! मातङ्ग-

१ 'नंगली' क-ग । २ 'आलिहाहा' क-ग । ३ 'पानीयम-
 भिमन्त्र्य पाप्यते' क-ख । ४ 'यथा' ख । ५ 'वालुकाऽभिमन्त्र्य वार
 २१ गृहे क्षिप्यते' क-ख । ६ 'त्रयमप्येतदनुक्तं' क-ख । ७ 'वृद्धि-
 कविपमन्त्रः' क-ख । ८ 'उत्तरति' क-ख । ९ हाथस्थं कर दीजधं,
 अथवा आडि दीजधं.

जु ॐ भूरु भूरेत्यतो वांत साहा वडीनं कवित्थस्स खज्जूर वाहा ।
जिवं साणजो वाहा ठठो वांतसाहा हरेई स पासो हविज्जस्स नाहा ॥७॥

वृत्तिः ।

याति । यदुक्तं विजयप्रकरणे—‘अह १लंगलीअ मूलं आलेवे हणइ विच्छिआण विसं ।’

तथा ॐ हृदये ठः ठः, ललाटध्याने उक्तादपि वृश्चिक उत्तरति ।
इति । तथा कासपमर्दिकामूलं उर्ध्वं स्पृश्यते तदा चटति, अधो वा
नीयते तदा उत्तरति । सुसुहूर्ते ग्राह्यम् । इदमप्यनुक्तम् ॥ ६ ॥

जु ॐ भूरु ७ इत्यादि । ॐ भूरु भूरु स्वाहा । वार २१ हस्त-
वाहनं क्रियते २खर्जूरकविषनाशः । तथा कपिकच्छुवटिका पानीयेन सह

वार्तिकोऽर्थः ।

शबराय शङ्खं वादय वादय हीं फट् स्वाहा वार २१ धृष्टि मंत्रि करी
वालूका मंत्री धर मध्ये नांभीयध गृध्रयक्षी सर्प नीक्षणी नमः ।

धृति मंत्र उ अनुक्तं सोपयोगं लिखितं ॥ ५ ॥

जहा ॐ तु ६ वृत्तनध विषध ॐ कं खं फट् स्वाहा धृष्टि
मंत्रि करी ३वीं विष उतरध. नंगली (उत्तर वाइली, भीनड नाम
हूवेली) मूल पाणी संधाति धसी करी उंकि लगाडीनध वीं विष
उतरध. ॐ हृदये ठः ठः ओ मंत्र गुणीने, तिवारे ललाटने ध्यान
डीने. वींलीने विष उंकि सुधी उतरे. तथा कासपमर्दिकानी नउ उंथी
उंथी इरसीनध तड विष उंथध उंथड यउध. नीथी नीथी इरसी
नध तड विष उतरध, परं उउध दिहाउध, उउध सुहूर्तध लीनध
ओम आम्नाय अत्र अणुडला लिप्या छध ॥ ६ ॥

ॐ भूरु धृति ७ वृत्तनध विषध ॐ भूरु भूरु स्वाहा वार २१

१ “नंगलीअ” ख । २ “खर्जूरकविषोपशमो भवति” क-ख ।

३ “ओ वींली मंत्र” ग ।

जु रं रांतरां स्तरौ रः सुवाहा हरे कामलं उंजियणेण वाहा ।
 तहो क्षीति हेतं सिरस्सावि पासो हरिजा दुहं पत्तनिव्वाणवासो ॥८॥
 मिरीया वया कुट्ट पत्था विमीया तमिजाण सखाण नाही अकीया ।
 अयाजोइ पीसेवि गोली अ छाए हरंतं जणे अक्खिरोगा जियाए ॥९॥

वृत्तिः

सङ्ख्येय दृष्टे दीयते स्वर्गकविषं तत्क्षणादेव व्रजति । ॐ ठः ठः
 स्वाहा । वार २१ हस्तवाहने श्रानविषोपशमः ॥ ७ ॥

जु ॐ रांत ८ इत्यादि । ॐ रां रीं हं रौं रः स्वाहा । वार २१
 संजने कामलयातोपशमः । तथा ॐ हां क्षीं क्षः हः शिरोऽर्तेऽपशमः ॥८॥

मिरीया घया ९ इत्यादि०, मरीच-यचा-कुष्ठ-मम्या-विमीतकमिञ्चा-
 शाहनामिसममात्रया मेलयित्वाऽजामूत्रेण पेययित्वा सप्तभिषक्नक्षत्रे गुटिकाः
 कृत्वा छायायां शोष्यन्ते, तामिथभुरजने नेत्ररोगोपशमः । मरीच-मणसील-
 सममात्रयाऽजामूत्रेण सह पेययित्वा गुटिकाः कारयेत्, पानीयेन सह चक्षु-
 रजने चक्षुरोगोपशमः ॥ ९ ॥

वार्तिकोऽर्थः ।

अथैष भन्ति करी अङ्गिपथ कान्धनूरान्ति विम्र उतरध. तथा कथं
 वडी (हृत्थीनी नड) पाप्पी अंधाति धसी डंकि दीगध कान्धनू-
 रान्ति विम्र उतरध.

ॐ ठः ठः स्वाहा वार २१ दाथ वादियध श्रान विम्र उतरध. ७

जु ॐ धति ८ वृत्तनध विपध ॐ रां रीं हं रौं रः स्वाहा वार
 २१ आडो दीगध कभणो नयध. ॐ हां क्षीं क्षः हः स्वाहा दाथस्थुं
 अंगीगध मधराय नयध. मायडि ह्मपतडि रदध ॥ ८ ॥

मिरी०९ मिरी, वज, कूड, हरजध, वेदडाणीज, रांभनामि अतदा
 औपध समभात्रा मेसी जालीभूतस्थुं गोगी दीगध, अंधडी सुकावीनध
 देपते नक्षत्रे (सतभीया) पाप्पी अंधाति धसीने नेत्राजन दीगध
 नीसिनाम नेत्ररोग नध. ८

१ "रोगे त्रिवाप" क । २ "अर्द्धशिरोऽस्तिनामः" क । ३ "आडो दीगध" ग ।

મિરિયા મળાઈસિલા જાહમુત્તે

જિવં પીસિ ચક્કૂ અ અંજીય સુત્તે ।

મરી અંચિ પુલ્લં વહેડાળ વીઅં હરે સિંધવં સંઘનાહી જિતેઅં ॥ ૧૦

તહા તુલ્લ નામસ્સ મેસજ્જોગે હરેઈ અ અન્નેવિ અક્કીળ રોગે ।

અઓ અગ્ગા પાસઘનંતરીસો મહં ફોરિઅં હોઈ લોણ વિમીસો ॥ ૧૧ ॥

વૃત્તિ: ।

તથા-વિભીતકવીજાનિ સૈન્ધવં શઙ્ખનામિશ્વ સમમાત્રા સૂક્ષ્મં ચૂર્ણં કૃત્વા નેત્રાજ્ઞને પુષ્પકં યાતિ । તથા શર્કરાસમુદ્રફેનયુતા સમમાત્રચૂર્ણં કૃત્વા નેત્રાજ્ઞને પુષ્પકં યાતિ । તથા કદલીમૂલં અશ્વમૂત્રેણ ઘૃષ્ટ્વા નેત્રાજ્ઞનેઽજ્ઞનમાત્રેણ નીલીનામ રોગો યાતિ । એતદૌષઘટ્વયં સોપયોગિત્વાદનુક્રમપ્યુક્તમ્ ॥ ૧૦ ॥

હુંગર ૧૧ ઇત્યાદિ. ચથેયં ગાથા સૂર્યવાયુહર્ત્રી, તથૈષ, મન્ત્ર:-જિવં સુજ્જવાયં (ગા° ૧૨) ઇત્યાદિ ।

વાર્તિકોઽર્થ: ।

મિરીયા મળાસીલજાઈ° ૧૦ મિરી, મણુસિલ, બહેડા, સૈંધવ, શંખનાભિ, અળમૂત્ર ગોલી ૧૪ દિન અંજનં સર્વ નેત્રરોગ બાઈ સત્યં ॥

મિરય ૧ મણુસિલ ૨ બાધરા ફૂલુ ગોળી ફૂલઉ બાઈ, સિંધવ, બહેડામીંજ, શંખનાભિ એ ૪ બરાબર મેલી છાલીમૂત્રસ્યું ગોળી કરી. છાંહ સુકવીયષ્ઠ, અંજન કીબધ; ફૂલઉ બાઈ, શાકર, સમુદ્રફેણુ સમમાત્રા ચૂર્ણ કીબધ આંખિ આંજીયષ્ઠ ફૂલઉ બાઈ. કણુયરમૂળ ઘોડાના મૂત્રસ્યું ધસી આંખિ આંજીયષ્ઠ નીલપિંદ બાઈ. એ ઔષધ બે અણુકલાં લિખ્યાં છઈ. ॥ ૧૦ ॥

તહા તુમ્હ નામસ્સ મેસજ્જ° એ બે વૃત્ત પ્રગટાર્થ: બાણિયા. ૧૧

सै हंगर उप्परि रिसि मुअउ सोअ अप्पुत्तु वराउ ।

समु कारणि मई पाणिउ दिन्नउ फिट्टु सूरिजवाउ ॥ १२ ॥

जिवं मुज्जवायं इमं उञ्जणेणं तहों श्रीं द्वि ठः स्वादिहाणं खणेणं ।

हुट्टपीअ नासेइ नामं तुम्हाणं तहा पास । चित्तं अओ पंडियाणं ॥ १३ ॥

जहा सै इटोतो मिटीतोडपि भस्सं करि स्वायहेति प्रजप्तं जळं स्वम् ।

करे पिट्टपोडापहारेण सुत्थं पवीअं तहा पास । नामं तवित्थं ॥ १४ ॥

वृत्तिः ।

ॐ श्रीं ठः ठः स्वाहा हस्तमादनान् हुट्टपी १ याति ॥ १२ ॥

ॐ उदितो भगवान् सूर्यः पद्मासः वृक्षकेतने ।

आदिपत्स्य प्रसादेन अनुस्सर्गमेटकं माशय नाशय स्वाहा ॥ अनेन

१०८ धारणा प्रियते । अथवा कुङ्कुमेन भूमे निमित्तं कणे बद्धं अर्द्धमेटकं
नाशयति ॥ १३ ॥

जहा ॐ इटि १४ इत्यादि०, ॐ इटिमिटि भस्सं करि स्वाहा ॥

वार ४ तथा २१, १०८ पानीयमभिमन्त्र्य पाप्यते उदरपीडा याति ॥ १४ ॥

वार्तिकोऽर्थः ।

हंगर उप्परि० हंगरि आयाउ आउअ हसवाओ सुअवात

११५४. ॥ १२ ॥

जिवं मुज्जवायं ॐ श्रीं ठः ठः स्वाहा प्रजुअ भंजि आउउ दीअअ

दिउओ आवनी २६४. तथा ॐ उदितो भगवान् सूर्यः पद्मासो वृक्षकेतने ।

आदिपत्स्य प्रसादेन अनुस्सर्गमेटकं माशय नाशय स्वाहा वार

१०८ आदर्श दाथ देहं शुभोत्तमं. अथवा कुङ्कुम इरो भूर्भुवः

ओ भंज दिओ वंज इरो हानि जंओत्तमं आभाओओ ११५५ ॥ १३ ॥

जहा ॐ इटीओ ॐ इटि मिटि भस्सं करि स्वाहा वार १७,

न "शतान्त्रि" । क-ख ।

जु ॐ चक्रवाकी सुवाहाय मंते वडे सत्तकीअंगमाणेण ^१सुत्ते ।
 गुडेणं समंताभिमंते वि गोली जहा नासयंती जणे वालओली ॥१५॥
 जहो यस्ततः क्षस्ततः स्वाद्यहेणं जिवं तेव ! पास ! नामं खणेणं ।
 न वा चित्तमेअं जओ दंसणेणं सुही हुंति ते पाणिणो तक्खणेणं ॥१६॥

वृत्तिः ।

जु ॐ चक्रवाकी १५ इत्यादि । ॐ चक्रवाकी स्वाहा, सूत्रं
^२पुरुषप्रमाणं ^३सप्तवडं कृत्वा अनेन मन्त्रेण वार १०८ जपित्वा गुडमध्ये
 धूपोद्वाहपूर्वकं प्रक्षिप्य गुटिकाकार्या, तां च गुटिकां ^४भक्षयेत् वालकं
^५नाशयति ॥ १५ ॥

जहो ०१६ इत्यादि । ॐ यः क्षः स्वाहा अनेनापि सर्वं तथैव कार्यं
 वालकोपशमः । तथा ॐ ही श्रीं कलिकुण्डस्वामिने अप्रतिचक्रे जये विजये
 अजिते अपराजिते स्तम्भे मोहे स्वाहा । नरमानं कन्याकर्तितं सूत्रमादाय रवौ
 १०८ जपपूर्वं खण्डानि कृत्वा गुडमिश्रैकविंशतिगुटिकाः कृत्वा भक्षयेत् वालको
 वार्तिकोऽर्थः ।

२१, १०८ धण्ड मंत्रध करी पाणी मंत्री पाधणध, अथवा पेट
 छांटीयध उदर पीडा उपशमध सर्वं द्व्यपतु २६ध. ॥ १४ ॥

जु ॐ चक्रवाकी १५ वृत्तनध विषध ॐ चक्रवाकी स्वाहा विधि-
 दुमारी आलिङ्ग अतियउ सूत्र पुष्प प्रमाणु वड ७ करी तेहना ७
 दुड्डा करी धण्ड मंत्रि करी वार १०८ नपी धूप उगाडी गुलती
 गोली मध्ये ते धाडी अवाविधध वालउ नध सत्यं ॥ १५ ॥

जहो यस्ततः क्षः १६ वृत्तनध विषध ॐ यः क्षः स्वाहा धण्ड मंत्री
 करी नलि पूर्विली विधि डीनध (वार १०८ मंत्री दुमारीडांतुं

१ "माणेषुणत्ते" क । २ "नरमानं" क । ३ "सप्तशिरं" ख ।
 ४ "तद्गिलने वालको नश्यति ।" क । ५ "वालको न भवति" ख ।

जिव ॐ इटि तिटि स्वाहा मंति वार उ अद्भुतर सयं निष्मंति ।

५ फरकबिलाई उंजिअ जाई तिम तुह पास । नामसज्जाइ ॥ १७ ॥

वृत्तिः ।

न भवति । ॐ ह्रौं ह्रूं ह्रीं हौं स्वाहा । वार २१ तैलमभिमन्त्र्य वीयते
बालको नश्यति । ॐ ह्रौं थ्रौं ह्रन्त्र्युं स्वाहा । अनेन मन्त्रेणार्कपत्राणि ७
संलिह्य धुल्लके मथ्यते । तथा तन्त्रोपरि बन्धनाद्वा उपशाम्यति । ॐ समे
समे भ्रमते भ्रमते गर्दभो ध्रामके सिग भमुकस्य महरकं बन्धामि ठः ठः
स्वाहा । अनेन मन्त्रेण वार २१ उच्यते । तथा रवौ कुमारिकाकतित-
सूत्रं सप्तशतवरकं कृत्वा भणित्वा एकैका गण्डिका देया धूपप्रदानपूर्वकं ।
एवं ग्रंथि ७ तत्त्वरक्मभिमन्त्र्य तदुपरि बन्धनाद् वा बालको याति ।

५ इदमनुक्तं दृष्टप्रत्ययमिति लिखितं ॥ १६ ॥

जियं आ० १७

ॐ इटि तिटि स्वाहा ३ दिन वायव १०८ वारान् उषणे फासबिलाई
याति ॥ १७ ॥

वार्तिकोऽर्थः ।

सूत्र सरीर प्रभाय ७ दुःखः कुरी शुभ गोणीभाते धात्रीने)
वाधते मध. ॐ ह्रीं थ्रौं फलिकुण्डस्याग्निने अप्रतिबले जये विजये । अजिते
गाराजिते तस्मै मोहे स्वाहा दुभारी क्षान्तिपति सूत्र पुत्रप्रभाय लेख आदि-
त्यवारि १०८ ओषधुभ भंनये ७११ भंन २१ धीनस ५७४ शुभमिथ
गोली धीनस भवाविषय वाधते मध. दृष्टप्रत्ययोऽयमन्त्रः । स्तव-
नपाठेऽवधिनाऽप्यपे तूरयनुसारतोऽलेति ।

जियं ॐ इटि० १७ दृष्टप्रत्यय विषय ॐ इटि तिटि स्वाहा ओ भंन
३ दिन १०८ वार उंजिअ ६५५जिला ५५५ भमाधि था. ॥ १७ ॥

जुं लैं चंद्रपरिश्रमं द्विः सुवाहा मुणा हत्थमाणं सरं गिण्ह वाहा ।
 हरेरिं धिणीं ताडिया तेण मंते जिवं तेव ! पासो किओ जे हु चित्ते ॥ १८ ॥
 गड्डी हरिदा य रंघूअसन्नं तहा दुद्ध मेलेवि गोली मणुन्नं ।
 हरे पीसि दिन्नं वणं तक्खणेणं जिवं तेव ! ते पास ! नामं खणेणं ॥ १९ ॥
 जहौं ह्रीं ततो ग्रां च हुं फट् वणेणं जणे उंजिअं साइणी तक्खणेणं ।

वृत्तिः ।

जुॐ चन्द्र० १८

ॐ चन्द्रपरिश्रमः चन्द्रपरिश्रमः स्वाहा । हस्तप्रमाणं शरं गृहीत्वा
 रिंघिणीवातं ताडयेत् दिनानि २१ यावत् १ नश्यति विशीर्यते वा ॥ १८ ॥

गुड्डी० १९

गड्डी हरिदा धूसउ द्वो सममात्रया एकत्र संप्रीत्य जलेन वर्तयित्वा
 वध्यते व्रणो याति । तथा ॐ पक्षि स्वाहा यः यः यः फट् स्वाहा । दुष्ट-
 व्रणमन्त्रः । ॐ वं क्षः स्वाहा । गडमन्त्रः । एतावध्यनुक्तो दृष्टप्रत्ययो १९

जहौं ह्रीं० २०

ॐ ह्रीं ग्रां हुं फट् स्वाहा हस्तवाहनं १०८ शाकिनी^२ याति ।
 वार्तिकोऽर्थः ।

जु ॐ चन्द्र० १८ वृत्तनष्ट विषष्ट ॐ चन्द्रपरिश्रमः चन्द्रपरिश्रमः
 स्वाहा हाथ ३ प्रमाणं शरं लेष्ट दिन २१ रांघिणि ताडीयष्ट (आडो दीणष्ट)
 रांघिणिवाय णष्ट १८

गड्डी १८ वृत्तनष्ट विषष्ट गिलोष्ट, हलिष्ट, धमासडि, द्रोय अे सर्व
 सममात्रा अेकत्र मेळी पाणी संधाति, पीसी प्रणु विषष्ट प्रणु मंत्र. तथा
 लगाडीयष्ट दुष्ट प्रणु णष्ट. तथा ॐ पक्षि स्वाहा यः यः यः फट् स्वाहा
 ॐ वं क्षः स्वाहा गड मंत्र. अे अेडि मंत्र अनुक्त छडां छला छष्ट ॥ १८ ॥

जहौं ह्रीं ततो २० वृत्तनष्ट विषष्ट ॐ ह्रीं ग्रां हुं फट् स्वाहा वार

वणीमूल हिंगू अ सुंठी अ नासं जले पीसि कीअं तहुज्जोइ वासं ॥२०॥
जिवों पक्षिपक्षी सुवाहेति मंते हरे वाहिए हथि भूए खणंते ।

श्रुतिः ।

तथा वणिमूल हिङ्गु-सुंठि सममात्रया जलेन सह पेययित्वा नाशो रूदेयः
शाकिनी याति ॥ २० ॥

जिवों पक्षि० २१

ॐ पक्षि पक्षी स्वाहा । हस्तवाहनं २१ भूतदोषोपशमः । तथा ॐ
अप्रतिचक्रे कट् विचक्रय स्वाहा । ६४ सर्पपाजलेन वार ७ प्रक्षाल्य अनेन
तन्मध्यादेरैकं अभिमन्त्र्य भूतकटोरिकामये तारयेत् समैः शाकिनी, विषमैर्भूत-
दोषः । अथ न तरति तदा भूतशाकिन्योर्मध्यात् एकोऽपि दोषो नास्ति । एवं
च ४ दोषहाने अननैव मन्त्रेण सप्ताभिमन्त्रितमुद्वृत्तं ताडयेत् चीवरं फाटयेत्

वार्तिकोऽर्थः ।

★ १०८ उजियध आडियध शाकिनी दोष उतरध. तथा पक्षिभूण, कृषि,
सुंठि, अ ३ सभमानाध पाथी सपाति पीसी करी नास दीजध
शाकिनी जध. सत्यं ॥ २० ॥

जिवों पक्षि २१ वृत्तनध विधध ॐ पक्षिपक्षी स्वाहा अक्षुध
भनध करी ५ आडि दीजध भूत उपधभध. तथा ॐ अप्रतिचक्रे कट्
विचक्रय स्वाहा विधि-सर्पपा ६४ जलेन वेला ७ पक्षाधी करी अ ३
अ ३ सरिसव भनियध, वाटली पाथी जरी ते मध्ये सरिसव धाक्षी-
मध, दोपाक्ष माधुसनध दिनारध अधसि कयोली मांडीजध, ते धोध
सरिसवे अ ३ अ ३ भंत्री कयोलीमाहि मुंडी जध. पछे दोपार्धसि उ-दध
५ गुथुधजध, दोपाधल गिथुध नही तछि कुमारी छोकरी तथा छोकरा पासे
गुथुधजध, ते सरिसव मध्ये ७ सरिसव तरध ते जछि सभ दधध

१ "दाय मंते" क । २ "नाशो दीयते शाकिनी नश्यति" क+घा ।

३ "भूतदोषो नश्यति" क-घ ४ "दोषे परिहृते" क-घ । ५ "द्विधध
दाय देरी जध, अथवा गिटगुथी लीयी जध" ग ।

જિવં પાસ ! તે નામુ એવં મુણિત્તા જિ લીળા સુહી તે હુઆ જ્ઞત્તિ સત્તા ॥

ૐ એહુ ઊગાણ સૂરો એણ જિજ્ઞંતિ તિમિરસંઘાયા ।

નલિળીવળો વિવુદ્ધો અમુગસ્સ જરં પળાસેહ સ્વાહા ॥ ૨૨ ॥

સયં મંતુ અદુત્તરં જસ્સ નામં. મળેવી ગુણિજ્ઞંતુ તં નિન્વિરામં ।

હેરેઈ અ સત્તાવરી જિમ્વ હત્થે સિયા પાસ ! તે તેવ ! નામત્થિં સત્થે ॥

વૃત્તિ: ।

યથા યથા તાઢયતે સ્ફાટયતે તથા તથા શાકિની કન્દમાના મુદ્ધતિ । અયવા
અનેન હસ્તવાહનેડપિ શાકિનીભૂતપ્રેતપિશાચાદીનાં નાશઃ સ્યાત્ નિશ્ચયેન
વહુશો દૃષ્ટપ્રભાવોડયમનુષ્કોડપિ લિખિતઃ ॥ ૨૧ ॥

ૐ એહુ જુ ૨૨ ઇત્યાદિ ૦ ઇયં મન્ત્રગાથા ૧૦૮ યસ્ય નામ્ના ગુણ્યતે
તસ્ય ૧ જ્વરં પ્રણયતિ । તથા શુક્કશિતાવરીચ્છળં હસ્તે વદ્ધ જ્વરં
નાશયતિ । ૨૨ । ૨૩ ।

વાર્તિકરૂપોર્ધઃ ।

૨, ૪, ૬ થાઇ તઉ શાકિની દોષ બાણિવઉં, અનઇ જઉ ૧, ૩, ૫, ૭
વિપમ ઉપરિર તરિ આવઇ તઉ ભૂતદોષ બાણિવઉં, અનઇ જઉ
૧ માત્ર ન તરઇ તઉ કોઇ દોષાશ્રય નહીં. ઇમ શાકિની, ભૂતના
દોષ બાણી એણઇ મંત્રઇ કરી ૭ વાર ઠાલો ઉપલ મંત્રી કરી
(ખાંડીયઇ) તાડીયઇ, જિમજિમ લુગડું મુસલરથું કાડિયઇ
તિમતિમ શાકિની નાસી બઇ. અથવા ઉનિયઇ, કાડિયઇ
શાકિની ભૂતદોષ નિવર્તઇ નિશ્ચય કરી. ઘણીવાર દૃષ્ટ પ્રત્યય એ મંત્ર
સત્યમ્. અણુકલો લિખ્યો છે. ॥ ૨૧ ॥

ૐ એ હુજુ ઇત્યાદિ ૨૨ ગાથા પ્રકટાર્થઃ એ ગાથા જિણુરો
નામ લેઈ ૧૦૮ વાર ગુણીબઇ તિણુરો જવર બઇ. તથા શુકક
શિતાવરી હાથિ બાંધી બઇ જવર બઇ. ॥ ૨૨ ॥ ૨૩ ॥

૧ ૦ જ્વરો યાતિ ૦ ક-સ્વ । ૨ ૦ ગિણુતાં ભૂલઇ, ખખર ન
પડઇ તઉ શાકિની દોષ નહીં. ભૂત દોષ પિણુ નહીં ૦ ગ ।

जिवं ॐ हरे द्विर्भ्रमद्विध चक्षुः सुवाहेति पूर्णं कृतं कटुकदाक्षं ।
हरे दंतदोषं प्रनप्येह निदा खणे तक्खणे तेव ! ते पास ! मुदा ॥
जिवं सेयवंशाइ कंकोडियाए जिवासंधिना गावि दुद्धे कियाए ।
हवे पुत्त इत्थोण सिद्धीइ जोगे तिवं पास ! ते नाम शायंति लोगे ॥
घंघस्स मुखकरणी वासरज्जणं सहस्सजावेणं ।

इतिः ।

ॐ हर द्वि० २४ इत्यादि, हर हर भ्रम भ्रम चक्षुः स्वाहा ।
वार १०८ पूगोपलान्यभिमन्थ्यन्ते, स्वापकले तत् खण्डं मुखे क्षिप्या
गुण्यते ततो दन्तकटकडाटो न भवति ॥ १४ ॥

जिवं सेत० २५ इत्यादि, भेतवन्प्याककोटिकामूलं एकवर्णगोदुधेन
सह पिबेत् वन्प्या गर्भं धारयति । एवमसगन्धामूलमपि । परं स्नानानन्तरं
धार्यम् ॥ १५ ॥

घंघस्स २६-२७ इत्यादि । ॐ हिलि हिलि नमः स्वाहा इतिपर्यंतं
प्रतिदिनं राहस्यमेकं गुण्यते शीघ्रं मन्दिमोक्षो भवति । तथा हा ह हा इति
वार्तिकोऽर्थः ।

जिवं ॐ हरद्वि २४ वृत्तनष्ट विपष्ट हर हर भ्रम भ्रम चक्षुः स्वाहा
ओषुष्ट भंत्रष्ट करी वार १०८ सुपारी क्षालि भंत्री भुज्य भध्ये धालिष्ट
हांत करकडनड २६ष्ट २४

जिवं सेत० २५ वृत्तनष्ट विपष्ट भेतवन्प्या कंकोडीनी नष्ट
ओषुष्ट गाधना दुग्धसेती नक्तुस्नान कियां पछी पाधनष्ट तड वन्प्या
भंत्रष्ट धरष्ट, धम आभगंधा भृगु पुष्टि पाधनष्ट, गर्भं याष्ट, परं
नक्तु स्नानानन्तरं दिन ३ होगष्ट तथा उधाहसी पंथांग छायागुष्ट
होष्ट. २ टांष्ट भपुष्टुं भोगी पाधोष्ट. ६ नक्तुसभये वंध्या पिण्ड
गर्भं धरष्ट. ॥ २५ ॥

वन्प्या २६-२७ ॐ हिलिहिलि नमः प्रति पर्यंत ओ भंत्र दिनं
प्रति सदस्य ओष्ट गुष्टिष्ट, वदितुं भूमि भोक्ष थाष्ट. तथा राहस्य

जिवोँ क्रौ सुवाहेति मुञ्जे लिहिता धरे वामधंगुलि पक्खित्तु तत्ता ।

वरं रोयेणा मेलि टिल्लं व क्रीअं जयं देइ पासे वि जं नाम लीअं ॥ ३० ॥

जिवोँ ह्रीँतक्रौँह्रीँ हूं फट् सुवाहे

मिगा जाव दिन्नं फलाए सिणाहे ॥

वसे आणए ह्रीँव ते नाभि सञ्चं

अओ पासनाहुप्प किंपी अपुञ्चं ॥ ३१ ॥

वृत्तिः ।

गोरोचनाभ्यां भूजे लिखित्वा वामकराशुल्यां वीदीकृत्वा ध्रियते राजकुलादौ
जयो भवति । तथा कुङ्कुमगोरोचनाया तिलकं कृत्वा व्रजति राजकुलादौ
जयङ्करः ॥ ३० ॥

जिवोँ ह्रीँ ३१ तमित्यादि । ॐ ह्रीँ क्रौँ ह्रीँ हूं हूं फट् स्वाहा । अनेन
मन्त्रेण पूगफलवस्त्रपत्रकुसुमानि वार १०८ अभिमन्त्र्य यस्मै दीयते स
सानुकूलो भवति । तथा ह्रीँमन्त्रः केवलोऽपि जप्यमानः ३ सर्वासीष्टार्थप्रदः,
प्रणवादिर्नमोऽन्तश्च प्रागेव व्यावर्णिहस्वरूपः ॥ ३१ ॥

वार्तिकोऽर्थः ।

स्थानदि. ३५४ ६५४ पड़िरीय४ राजसय दिवानसय न था४. तथा
कुङ्कुमगोरोचना करी ओणु४ मंत्र४ तिलक दीज४ राजकुल वश्य था४,
जय हु४ ॥ ३० ॥

जिवोँ ह्रीँ ३१ वृत्तन४ विप४ ॐ ह्रीँ क्रौँ ह्रीँ हूं हूं हूं फट् स्वाहा
सुपारी, पान, वस्त्र, फूल, धणु४ मंत्र४ करी वार १०८ मंत्री करी
जेहन४ दीज४ ते वश्य था४. तथा ॐ ह्रीँ नमः ओ मंत्र सदा
जपिय४ सर्व धृष्टि सिद्धि था४. मनोवांछित संपन्न४ ॥ ३१ ॥

जिवो ह्रीं श्रीं कलिकुण्डदण्डस्वामिनागच्छद्भि अखंड ।

परविजाच्छेदं कुरु कुरु त स्वाहा इति निसर्लं निरुत्त ॥ ३२ ॥

भिवंती जवित्ता य तेलं तण्णं पलेवाउ नाभिस्स त्थीओ' खणेणं ।

जिवं चाउलं मेघिया पीसि वंसा जडा पास । ते नाम तेम प्पसंसा ॥

वज्रपहरणमुगारमुट्टिआर विन्नवडं भराडा खित्तवाल ।

नरनयरनारीपुरपट्टणाई वैणविहुरविंज्ञगुहिरंवरार्इ ॥ ३४ ॥

वृत्तिः ।

जिवो ह्रीं ३२-३३ इत्यादि । ॐ ह्रीं श्रीं कलिकुण्डदण्डस्वामिना-

गच्छ आगच्छ परविजाच्छेदं कुरु कुरु स्वाहा । वार २१ अथवा १०८ बारान्

तैलमभिमन्त्र्य प्रसूतिकाले नाभिलेपे सर्वाङ्गमर्दने मुखेन प्रसूतिः । तथा

पेशजदतण्डुलोदकेन पेपयित्वा पाने मुखेन प्रसूतिः ॥ ३२-३३ ॥

५ वज्रपहरणं ३४ इत्यादि वृत्तेन ह्रीं खोमि ह्रीं खोमि ५ एतत्पर्यन्तेन

मन्त्रेण फर्कराः ७ गंडाहरमध्यात् गृह्यन्ते, वार १०८ जपित्वा क्षीरवृक्षः

एकैकेन फर्करेण ताडयते, प्रथमं फर्करं मुक्त्वा सप्तमो मध्यमो वा फर्करो

वार्तिकोऽर्थः ।

जिवो ह्रीं श्रीं ३२, भवन्ति जवित्ता यं ३३ वृत्तनष्ट विषयं

ॐ ह्रीं श्रीं कलिकुण्डदण्डस्वामिनागच्छ आगच्छ परविजाच्छेदं कुरु

कुरु स्वाहा वार २१, १०८ भीडि तेन भंत्री श्रीनाभि अधःकाय

योपडिअध, श्री मुअध प्रसवध. (दृष्टो दृष्ट) ॥ ३२-३३ ॥

५ वज्रपहरणमुगारं ३४ तहो खोमिहि ३५ तओ पट्टणाई ३६ ॐ

वज्रमुगार तहि खोमिहो खोमि ओ भंत्रेने छेडे हो स्वाहा । उहीअध

ओअध भंत्रि ठरी ठाठरी ७ ओत्र (गडादरा) भूमि मध्य यही धीअध,

वार १०८ अपी भंत्री क्षीरवृक्ष आध, अथवा रायसि

१ 'वीओ' ग । २ 'मिपीया' फ । ३ 'घण' ग । ४ 'विज्ञति' ग ।

५ 'एतत्पदम् । अनेन' फ-ख ।

तद्भिं खोमि ह्रीं खोमि एएण जत्ता सयं कक्करा सत्त खीरदुखित्ता ।
 लिए वीअगंडाहरा उप्पडंता पुरं भित्तिह मज्झं तु वत्थेण तंता ॥३५॥
 तथो पट्टणार्इइ मज्झंमि मग्गे पक्खित्तोणुजार्इ करेत्तांमि वग्गे ।
 जिवं तेव ! ते नामु एयं मुणंतीति पामुत्स त्तिं ह्रीं नमत्वं कुणंती ॥

दिल्याशीर्नागकन्या नयनमुखपुरी मांडहिल्लाप्रबोन्दी

श्रीसूपावन्यनेकक्षितितलतिलकग्रामवर्गेषु नन्दी ।

वृत्तिः ।

गृह्यते । १ वत्थेण भूमौ अप्राप्तः आगत्य च मगरादिमध्ये चतुःपथे
 २ निःक्षिप्यते तत्रस्थः सर्वोऽपि लोकोऽनुयायी भवति ॥३४-३५॥३६॥

ॐ चिवि चिवि स्वाहा । अनेन मन्त्रेण वार २१ सूत्रमभिमन्त्र्य
 खट्वापादेऽभिवध्यते शत्रूणां मुखस्तम्भः । ॐ ह्रीं सर्वे ग्रहाः सोमसूर्याङ्गार-
 कबुधबृहस्पतिशुक्रशनिश्वरराहुकेतुसहिता नमः सानुग्रहा भवन्तु, ॐ ह्रीं
 असिआउसा स्वाहा । २१ । ७ स्मृता ग्रहपीडां नाशयति । दृष्टिमहादृष्टि
 विदृष्टि स्वाहा । दृष्टिउत्तारणमन्त्रः । ॐ राजा मुखि राजाधिमुख
 वश्यमुखि वश्याधिमुखि वश्याधिमुखि ॐ श्रीं श्रीं श्रीं क्लीं क्लीं
 सर्वजनस्य मुखद्वयं मम वश्यं कुरु कुरु स्वाहा । पानीयमभिमन्त्र्य मुखं
 क्षालनीयं सर्वजनवश्यता ।

ॐ विद्ये विद्ये गोविद्ये टगमग स्वाहा । वार २१ जिह्वादिमृत-
 कलं नीत्वा वामकरेणाधोमुखं तिलकः क्रियते सर्वजनवश्यता ।

वार्तिकोऽर्थः ।

अेकेके डांकरध डरी ताडीयध, पडेधुं १, सातमुं ७ अथवा
 यउधुं डांकर धूमि अणुपडियउ लुगउध डरी धीणध, पछध आपी
 नगरमध्ये यउहउध, गलि, पोलि, प्रमुअस्थानके ते डांकरउं नाप्पी-

कृत्वा यत् प्रापि पुण्यं तदिह जैनहितं स्वे सुसह्योपचारात्
मन्त्रै रत्नैः सुपूर्णं कलशमिव कृतं पार्श्वे । ते स्तोत्रमेतत् ॥३७॥

वृत्तिः ।

ॐ कपाल कपाल मांदि सीनि सीनीमांदि सीस करामसाहइ भीम
तारइ वाचनप्रचण्डवीरफी शक्ति फुरइ । एकसासि वार २७ उज्जयते ।
शरोऽर्तिर्याति । अनुक्तान्यप्येतानि सोपयोगित्वाल्लिखितानि ।

जिम एयं मंताई कुणंति पुव्वुत्तमेव वुइ नामं ॥

एयं कुणैई सव्वं ॐ ह्री नमः ४ मंतविज्जाण ॥ १ ॥

कहइ वाणारिओ पुण्णकलसो इमं

थवणु जिम दिहु तिम तिहवि मंते समं ।

किंपि विसीइ जण मुणवि घणदुक्खिअं

तं गुणिता तयं होठ जणि सुक्खिअं ॥ २ ॥

वाचनाचार्यपुण्यकलशगणिकृतिरियम् ।

वार्तिकोऽर्थः

नम (गारम भांदी गाडीनम) ते नगरनछि लोक सहु वश्य थाछ.
नगरमध्ये नय नय दुध. लोक सर्व तेदना आराकारक दुध.
(माया करध, जि हांछ कदीनम भछि करध) सत्यं, विशेष
आम्नाय अेदना ओयुप्रसाद थकी गच्छिवा.

१. "जनयितुं" ग । २ "सुसह्योपचारात्" क-ग । ३ "स्तो-
म्यहं तत्" फ । ४ "मंतति उज्जाने" र । "मंतविज्ज उज्जाण" क ।

[१२]

श्रीशिवनागविश्रुतं श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

धरणोरगेन्द्रसुरपतिविद्याधरपूजितं जिनं नत्वा ।

क्षुद्रोपद्रवशमनं तस्यैव हि महास्तवं वक्ष्ये ॥ १ ॥

सुरलोकनाथपूजित ! हर हर हरहासरोपजुष्टमपि ।

पन्नगविषं महाबल ! शुक्लध्यानानलाक्षेपात् ॥ २ ॥

वृत्तिः ।

प्रणिपत्य लोकनाथं सर्वज्ञं सर्वसत्त्वहितयुक्तम् ।

मन्त्रस्तवस्य वृत्तिं वक्ष्ये ^१ज्ञातोपदेशेन ॥

येषामन्यगारुहेष्वज्ञानतो ग्राहस्तान् प्रत्याह—

उक्तानि च तत्त्वज्ञैर्विपतिषु शास्त्रेषु मन्त्रबीजानि ।

तान्यपि भगवन्मन्त्रस्तवानुसारेण सञ्चिन्त्य ॥

सङ्ग्रहः कण्ठकं स्तोभो मण्डलं स्तम्भनिर्विषम् ।

सङ्क्रामं चार्द्धनारीशं जैनाह्लाक्षरयोगतः ॥ भवतीति क्रिया ॥

धरणोरगेन्द्र० जिनं नत्वेति क्रिया । किंविशिष्टम् ? धरणश्चासाङ्-
रगेन्द्रश्च स च सुरपतयश्च विद्याधराश्च तैः 'पूजितं' पुष्पादिभिरर्चितम्
जिनं नत्वा । यैः (ये) क्षुद्रसत्त्वैः कृता उपद्रवास्तेषां 'शमनं' नाशकं नत्वा
तस्यैव महास्तवं 'वक्ष्ये' कथयिष्ये इत्यर्थः । एतच्चादौ मङ्गलार्थम् ॥१॥

सुरलोक० हे सुरलोकानां नाथैः पूजित ! पन्नगविषं 'हर हर'
नाशय नाशय । किंभूतम् ? हरस्य हारो-वासुकिस्तस्य रोषस्तेन 'जुष्टम्'
आसेवितम् । हे महाबल ! ^३निर्विषभावं नय । कथम् ? शुक्लध्यानमेवाग्नि-
स्तस्य क्षेपेण । अपिशब्दाद् विषमपि लोकानां नैगसाद्यभिगमेन विनाशयेति ॥

१ ° ज्ञानो ° क । २ ° द्वि ° क । ३ ° निर्विषतां ° क ।

विद्यासहस्रपोडशगणनायकत्रोरवर्धितानन्द !

पद्मगकुलं कुलोत्तम ! निर्निपतां नय नयामिगमात् ॥ ३ ॥

सर्वेऽपि महानागा नागाधिपकृतफणा ^१तपच्छाय ! ।

कलिकुण्डदण्डनिहता नश्यन्ति विषापहारेण ॥ ४ ॥

वृत्तिः ।

अस्यामार्यायां यन्त्रमुपन्यस्तम् । तन्मध्यमगण्डिकामिधानस्य प्राक् प्रति-
पादितम् । ' पार्श्वनाथे 'त्यभिधानं क्रमाच्चतुर्षु दलेषु न्यसेत्, दलामेषु दला-
न्तरेषु च हर हरैति क्रमेण न्यसेत् 'नयस्य' हकारस्य आभिमुख्येन
गमो नयामिगमस्तस्मात् नयामिगमात् पद्मगविषं निर्निपतां नयेति ॥ ३ ॥
एतदयन्त्रस्य स्थापना । [प्रथमं यन्त्रम् १]

विद्यासहस्र० स च ^२पूर्वसिद्धाभिः कलाभिर्वैष्टनीयो भूयस्त्रिगुणमाय-
या चेति । अस्य यन्त्रस्य ^३फलम्—

कुटुम्बगोरोचनया भूये संलिख्य धामभुजदण्डे ।

धारयति यस्तु पुद्वः ^४स भवति जनवत्तमः श्रीमान् ॥

अपुत्रा लभते पुत्रं निन्दको जीवितप्रजाः ।

यन्त्रधारणमात्रेण दुर्भगा ^५मुभगायते ॥

प्रमपति विषं न शुक्लं सन्निहिता खतपिटकभूताश्च ।

संस्मरणादस्य सतां पापमपि नाशमुपयाति ॥

यिन्यस्तं करतलयोरेतद् विपनाशनं क्षणात् फुटते ।

ह्रीं हर हुंहः भणनाद् धामकराक्षेपणनियोगात् ॥

द्विषुटे भूये विद्या लिखनीया ॥ ३ ॥

सर्वेऽपि० नागानामधिपैः कृता फणाभिः शातपच्छाया यस्य,
तस्यामन्त्रणम् । हे भगवन् ! तय पादप्रसादेन नश्यन्ति सर्वेऽपि
महानागा भटाः कलिकुण्डदण्डनिहताः सन्तः । कथम् ? अपहृत-
विपदाया इत्यर्थः ॥ ४ ॥

१ " फणाधिप " क । २ " ऊर्ध्व " ग । ३ " साफल्यम् " क ।
४ " लीला " ग । ५ " मुभगा भवेत् " ख ।

ऊँकारसम्पुटगतं वामकरे दण्डरूपकं ध्यातम् ।

ज्वालालिपरिस्फुरन्तं कलिकुण्डाज्ञामिवामोघम् ॥ ५ ॥

नाशयति सर्वनागान् भूतान् व्यालग्रहांश्च विस्फोटान् ।

ज्वालगर्दभशाकिनिविषवेगांश्चापि रोगांश्च ॥ ६ ॥

दैत्यामरेन्द्रपूजित ! निर्नाशितदुष्टकर्ममलपटल ! ।

क्षिपय जिन ! हुं फट् २त्वं पन्नगकुलविषमविषदर्पम् ॥ ७ ॥

वृत्तिः ।

तस्यैव कलिकुण्डदण्डस्य फलस्वरूपमाह—

ॐकारं० नाशयति०

मारण स्तम्भनं चव शत्रोस्त्वाटनं तथा ।

मोहनं द्वेषणं चापि क्रियाभेदात् करोति तत् ॥ ५ ॥

ॐहूँ ॐहूँ ॐहूँ ॥ ६ ॥

[द्वितीयं यन्त्रम् २]

दैत्यामरे० हे दैत्यामरेन्द्रपूजित ! निर्नाशितं दुष्टकर्म एव मल-
पटलं येन स तथा । तस्यामन्त्रणम् । हे जिन ! क्षिपय—क्षयं नय ।
किं तत् ? पन्नगकुलानां विषमं विषदर्पम् । हुं फट्कारनादेनेति ॥ ७ ॥

निर्विषीकरणमन्त्रवीजं सूचितम् । अष्टदलपद्ममध्यस्थस्य देवदत्तस्य
क्रमेण दलेषु ॐ नमो अरिहंताणं जिननामाक्षरसहितानि कृत्वा । क्षिपहुं
फटपदैस्तद् वेष्टयेत् । तत् करशखासु ध्यात्वा गरुडकल्पेन वामकरेण
तत्पदोच्चारणसहितेन सर्वं विषमविषं अपहरतीति । यन्त्रं दर्शयति—

[तृतीयं यन्त्रम् ३]

निर्मथितभवभयोल्बण । षोडशविद्याधिपत्वमुपपन्न । ।

श्रीपार्श्वनाथ ! विषहर ! हिलि हिलि मातङ्गिनो स्वाहा ॥ ८ ॥

ॐ हर हर हुतभुक्पवनेरितज्वलितमङ्कुशं ध्यायेत् ।

उत्थापयति सरोपं पुनरुक्तैर्भोगहस्तोऽयम् ॥ ९ ॥

आगच्छन्तु महानागाः पन्नगाश्च महाविषाः ।

गरुडस्येनां विद्यां हिलि हिलि मातङ्गिनो स्वाहा ॥ १० ॥

वृत्तिः ।

निर्मथित० निर्मथितं भवभयं उल्बणं—अधिकं येन सः, तस्या-
मन्त्रणम् । षोडशविद्याधिपत्वमुपपन्नं—प्राप्तं येन सः तथा, तस्यामन्त्र-
णम् । हे श्रीपार्श्वनाथ ! हिलिहिलि मातङ्गिनी स्वाहा प्रयोगेण विषं हरति
यः स तथा, तस्यामन्त्रणं क्रियते । हे विषहर । प्राणिनां जरामरण-
विषहर इत्यध्याहार्यम् ॥ ८ ॥

सूचितं परमं तत्त्वं पवित्रं यन्त्रमुत्तमम् ।

साधनं तस्य पुण्येऽन्वि क्रियते स्वामिनोऽग्रतः ॥

श्वेतवस्त्रः शुचिर्भूत्वा सितपुष्पविलेपनैः ।

समभ्यर्च्य जिनं पार्श्वं बलिं कुर्यात् स्वशक्तितः ॥

आत्मारक्षां ततः कृत्वा परमेष्ठिस्तवाधुरैः ।

^१नाभ्यास्याक्षिशिरोदिक्षु सोद्धारैर्न्यासयोगतः ॥

पार्श्वनाथं पङ्कजान्तस्यमात्रारूपाभिरावृतम् ।

देवीभिर्यन्त्र^२मामिस्तद् द्रव्यष्टसङ्ख्याभिरंशकैः ॥

विद्यां मातङ्गिनीं तस्य विलिखेच्च समन्त^३तः ।

अष्टोत्तरसहस्रं ^४जातिपुष्पैस्ततो जपेत् ॥

पूजयित्वा^५ ततः साधून् भूयः पार्श्वं च भक्तितः^५ ।

१ "नाभ्यास्यद्विच्छिन्ना" ग-घ । २ "यन्त्रमात्राभि" ग । ३ "ततः
क्रमात्" घ । ४ "पूजयेच्च" घ । ५ "श्रीपार्श्वं भक्तितः" ख ।

१ ॐ पार्श्वनाथ ! सुरपतिमुकुटतटोद्घृष्टपादनलिनयुगम् ।

नागाष्टकुलविषापह ! हा है हे हौ हु हू हं हः ॥ ११ ॥

वृत्तिः ।

ततः सिद्धिं वहेद् योगं वाहौ विद्यासुसम्पुटम् ॥

शान्त्यर्थे शान्तिदं तस्य पुष्ट्यर्थे पुष्टिदं भवेत् ।

धनार्थे धनदं ज्ञेयं सुतार्थे सुतदं भवेत् ॥

सर्वसौभाग्यजननं सर्वोपद्रवनाशनम् ।

कर्तनं सर्वपापानां जिनभक्त्या भवेत् फलम् ॥ ९-१० ॥

[चतुर्थं यन्त्रम्. ४

ॐ पार्श्वनाथ ! ० हे श्रीपार्श्वनाथ ! सुरपतीनां मुकुटतटानि १
उत्-प्रावत्येन घृष्टं-परामृष्टं पादपद्मयुगं यस्य स तथाविधः तस्यामन्त्रणम्
नागानामष्ट कुलानि तेषां विषं तत् अपहन्ति यः स तथाविधः तस्यामन्त्र
हे नागाष्टकुलविषापह !, कथम् ? । हा है हे हौ हु हू हं हः प्रयोगे
तस्यामन्त्रणम् । हे विषापह ! विषमविषं अपहर इत्यध्याहार्या क्रिया ।
अस्याम्— सूचितं कामदं यत्र सर्वनागात्मकं परम् ।

नागानां हृदयं यस्मात् कालभेदेन २ तु क्रमात् ॥

समभ्यर्च्य जिनं पार्श्वं पुष्पदीपानुलेपनः ।

अष्टोत्तरसहस्रं तु विचित्रकुसुमैर्जपेत् ॥

सिद्धो मन्त्रो गरुड ३ इव करोति विषनाशनम् ।

क्रीडते सर्वनागैस्तु ४ सर्वभूतमचावहः ॥

कजपत्रे स्थितान् नागान् यो ५ वहेत् शाकिनीभयम् ।

तस्योपजायते नैव दाघञ्वरोपशामकम् ॥

ॐ हूँ पा हूँ श्वं हूँ ना हूँ थ हूँ स्वा हूँ हौं हूँ

१ ० श्री ० ग-घ । २ ० कालभेदादिह ० घ । ३ ० गरुडवत् ० ग

० गरुत्मेव ० घ । ४ ० श्व ० ख । ५ ० नागा लो ० ख ।

ॐ चुरु चुरु मुरु मुरु फुरु फुरु फर फर फार फार फलदत्त्वम् ।
 किलि किलि कलकल कलितैः कलिकुण्ड ! कलाकलापज्ञ ! ॥१५॥

वृत्तिः ।

पूजाविधानतस्त्वेतद् वृत्तं कल्याणकारकम् ।
 निष्फलं भक्तिहीनस्य जिनपादाम्बुजं यथा ॥
 नृपबन्धिपिशाचानां हरितस्करहस्तिनाम् ।
 नाशनं विषदुष्टानां शाकिनीशत्रुमर्दनम् ॥

[अष्टमं यन्त्रम् ८]

कुङ्कुमगोरोचनया भूर्यदले कनकलेखिनीलिखितम् ।
 घृतमधुमध्यनियुक्तं व्यर्थकरं शत्रुवर्गस्य ॥
 हुं फट्कारविहीनं गृहनिहतं तत्कुलं क्षयं नयति ।
 विषरुधिरचिताक्षरैः श्मशानचीवरैऽग्निसन्निहितम् ॥
 यन्त्रं मङ्गलदिनेऽमावास्यायां वा ॥ १४ ॥

ॐ चुरु चुरु० — हे कलिकुण्ड ! कलानां कलापः कलाकलापः
 तं जानातीति कलाकलापज्ञः, तस्यामन्त्रणम् । फारादपि फारतरं फलं
 प्रयच्छतीति फारफारफलदत्त्वम् । भवसीति क्रिया । ॐकारपूर्वैः चुरु
 चुरु मुरु मुरु फुरु फुरु फर फर फारफारपदैश्चिन्तामणिकल्पैः किलि
 किलि कलकलकलितैरेतदुपलक्षितैरिति ।

चतुरष्टपोडशदलं जिनबीजकलाभिरावृतं कमलम् ।
 अपहरति समस्तविषं न्यस्तं कुम्भे करे दण्डे ॥
 कुङ्कुमगोरोचनया लिखितमिदं दुष्टपिटकलताख्यानम् ।
 ज्वालागर्दभशाकिनीविस्फोटकसङ्घांश्च नाशयति ॥ १५ ॥

[नवमं यन्त्रम् ९]

ॐ यः यः यः सः सः हः हः वः वः उरुलिख रुह (हु)

रुहान्त ! शान्त ! त्वम् ।

विषवन्देर्विष्यपनं कुरु शीघ्रमुरुप्लवाख्यानात् ॥ १६ ॥

दंष्ट्राकरालभीषणकुपितासुरजलदञ्जलधरापातैः ।

अभ्यस्ततपोऽनलजाज्वलन्त ! दह दुष्टनागविषम् ॥ १७ ॥

श्रुतिः ।

ॐ यः यः० हे शान्त ! त्वं मम विषात्मकस्य वन्देर्विष्यपनं—
उपशमनं शीघ्रं कुरु-कुरुष्व । कथम् ? उरुप्लवाद्-विस्तीर्णविगात् । यः यः सः
सः हः हः वः वः उरुलिख रुह रुहान्तमन्त्रपदाख्यानजलसेकात् इति ।
यः यः सः सः हः हः वः वः कलितं पदं इति दष्टकस्य विन्यस्य
पाशेषु तस्य बीजानि, मध्ये देवं कलातीतम्—

मन्त्रमुद्राकलातीतं ह्रस्वदीर्घकलोद्भिन्नम् ।

सर्वतत्त्वनिरपेक्षं ध्येयधारणवर्जितम् ॥

काकेभट्टपद्मेभ्यो श्रुताग्निनाशसम्भवात् ।

निर्विषीकरणं कुर्यान्नोकविस्मयकारकम् ॥ १६ ॥

[दशमं यन्त्रम् १०]

दंष्ट्रा०-दंष्ट्राभिः करालाभिः २भीषणः-भीमः स चासौ । कुपितासुरश्च,
निर्जलोऽपि मेघः स्यादतो विशेष्यते कुरितासुरजलदञ्जलधराणां आ-समन्तात्
पातास्तैः अभ्यस्ततपोऽनलेन हे जाज्वलन्त !-देदीप्यमान ! पार्श्वेनाप । दह-
भूर्माकुल । दुष्टानां नागानां विषमिति । जाज्वलन्तेति एन्द्रोमहत्भयात्
हृतम् । अस्यां जिननाम्नैव यन्त्रं सूचयति । जाज्वलन्तं जिन-
मेवामन्त्रयति—

काष्ठं पोषं विषालं चउदलकलियं पासनाहस्य नामं ।

मग्ने पाशेषु तप्तं सकलकल्मषं तपि विज्जादिगुहं ।

१ "श्रुताग्निविस्मयकारकम्" ग-घ । २ "भीषणधामी" क-घ ।

कमलदलस्थितदिक्पतिमध्ये भुजगावृतं जिनं नत्वा ।

षोडशदेवी^१ सहितं बीजाक्षरसंयुतं तद्वि ॥ १८ ॥

वन्ध्यानां सुतजननं म्रियमाणापत्यरक्षणं परमम् ।

पद्ममिदं रोगहरं ग्रहशाकिनिभूतनिर्नाशम् ॥ १९ ॥

वृत्तिः ।

पूआपुव्वं^२ जिणाणं फलयति लिहियं कुंकुमाईहि लोए

नासेई ईइदोसं^३ अकमवरिसणं सीचवन्हीण दाहं ॥

[एकादशं यन्त्रम् ११]

ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल
हूं हूं महान्नि स्तम्भय स्तम्भय हुं फट् स्वाहा । एकविंशतिवारान् जप्तं
जलं अग्निं स्तम्भयति ।

ॐ नमो भगवओ पासनाहस्त थंमेउ सव्वाओ ईईओ जिणाण
आणाए मा इह अहिइवंतु स्वाहा । अष्टोत्तरशतजापात् ईत्युपशमं करोति ।
दुष्टराजानं च पुष्पदानेन शमयति ॥ १७ ॥

कम०—अस्यामार्यायामशेषयन्त्रख्यापनायात्मनैव यन्त्रमुक्तम् ।
अष्टसु पद्मदलेषु दिक्पाला^४भिधानानि । पद्ममध्ये भुजगावेष्टितं जिनमिति
हुंकारम् । तस्योपरि ब्रह्माणमधस्तान्नागान् पूर्वोक्तान् भूयो भूयः षोडश
पत्रेषु देव्यः ॐ चुर चुर बीजैः प्रथमार्योक्तैर्वेष्टयेत्, ततो भूयष्टकारवेष्टितम् ।
किलि किलि कल कल बीजैर्वेष्टयेत् ततस्त्रिगुणमायया वेष्टयेदिति शेषः ॥ १८ ॥

[द्वादशं यन्त्रम् १२]

यन्त्रफलदर्शनायास्य फलं दर्शयति । वन्ध्यानां —

वन्ध्यानां पुत्रदम्, म्रियमाणापत्यानां प्रधानमपत्यरक्षणम् । एन
पद्म—कुवलयं रोगिणां रोगहरम्, बालानां ग्रहशाकिनीभूतोपद्रवनाशकमिद-
मिति ॥ १९ ॥

१ °देव्योपगतम्° ग-घ । २ °पूअं° ग । ३ °सुकय° ख ।

४ °दिक्पत्यभि° ख ।

दष्टकसर्वाङ्गगतं पञ्चमिदं ध्यायतोऽमृतप्लवहम् ।

कुर्याद् विपापहारं प्रणवाद्यैः पञ्चभिर्वर्णैः ॥ २० ॥

वृत्तिः ।

भूयोऽपि फलमाह—

दष्टक०—दष्टकस्योपरि सर्वाङ्गगतं इदं पञ्च अमृतप्लवहं ध्यायतो-
ध्यायमानस्य विपापहारं-विपक्षयं कुर्यात् । प्रणवाद्यैः—ॐकारपूर्वैः पञ्चभि-
र्वर्णैः—अक्षरैः । पठ्येति सङ्ख्यां कुर्वन् पञ्चनामचतुर्क्षरं सूचयति—‘तं
चतुर्बलं’ मिति । अनेन व्यस्तसमस्तेनानैकधा कर्म कुर्यात् । कुर्वन्
बलं कुपलं, कुबलयमेव च बलं च कुबलयबलं यन्त्रं, तत्तु विचिन्तयेत् ॥

किं तदूर्ध्वचतुष्टयेन वनज वर्णैस्त्रिभिर्मूपणं

आशङ्केन महो द्वयेन विहगो मध्यद्वयं प्राणदम् ।

व्यस्ते गोत्रतुङ्गवारि कुसुमे प्राप्ते च सम्प्रेषणं

ये जानन्ति विचक्षणा भुवि नरास्तेषामहं किञ्चरः ॥

हृत्पा पूजां जिनेभ्यो दधिपल्लिकरैर्धान्यपक्वाम्रपूरैः

सुधैर्वर्षैः सुपुष्पैश्चुगतनिजभूषणन्दनेनानुलिप्त्वा (सः) ।

दत्ताक्षः पञ्चवर्णैः कुसुमशरैश्चैर्जापमेतद् विदध्या—

ॐ यन्त्रः विद्वस्ततोऽसौ विलसति भुवने पक्षिराजेव नागैः ॥

व्यस्तसमस्तं—मन्त्रोपगंहारमतस्तत्त्वकथनात् करोति—व्यस्त-

कमेण पञ्चभिर्वर्णैर्विंशति वक्ष्यमाणं बहुधा—अनेकप्रकारैः परिकल्प्य जिना-

भिधानाक्षरमहितस्तेविंपतिवर्णैः सर्वमपि पदं—मन्त्रसौत्रं तत् सर्वविधमपनम् ।

श्रिति दीर्घकतामुक्तं शृण्वन्तरिनो दलेषु विन्यस्तं मध्येषु तत्समन्तात् ।

ॐ नमो भगवते पार्श्वनाथाय डि ह्रीं पद्मै ॐ स्वाहा ह्रीं ॥

अष्टसप्तजापत्तिद्वयति । [त्रयोदशं यन्त्रम् १३]

१ “पुनश्च” क-यत् । २ “मध्ये वलप्राणम्” क-यत् ।

“मातः शिष्टि” यत् ।

व्यस्तसमस्तं विपतिं बहुधा परिकल्प्य पञ्चभिर्वर्णैः ।
 जिननामाक्षरसहितैः पदं पदं सर्वविषमथनम् ॥ २१ ॥
 क्षिप ॐ स्वाहा पञ्चकमनिन्दितं पञ्चभूतपरिकल्पम् ।
 नागाष्टककुलोपेतं सत्वरजस्तमःकलानुगतम् ॥ २२ ॥

वृत्तिः

कुङ्कुमगोरोचनया भूर्जदले जातिलेखनीलिखितम् ।
 धारयति यस्तु बाहौ स भवत्यपराजितो लोके ॥
 शमनं विषद्रष्टिकां (दष्टानां) यशः श्रीसौख्यदायकम् ।
 धर्मार्थकाममोक्षाणां चैनं नित्यं समुद्रहेतु ॥

एतत् परमसद्भावं एतत् तत्त्वं मनोरमम् ।
 सारं तु सर्वशास्त्राणां सर्वकर्मसु योजयेत् ॥ २१ ॥

क्षिप ॐ स्वाहा पञ्चक०—

अस्यां तमेव विपतिं ^१सप्रपञ्चं कथयति—

‘क्षिप ॐ स्वाहा’ अयं अनिन्दितो विपतिः,

भूम्यादिभूतयुक्ताः सुरपतिजलवन्द्वायुमण्डलगाः ।

अकवासतमकपाख्या नागा विप्रादयः क्रमशः ॥

[अजिताः] कृष्णा रक्ताः शुक्लाः (श्वेताः) ।

पीताः कुलिशाब्जस्वस्तिकध्वजैः कलिताः ॥

करशाखास्तु न्यस्ताः सत्वादित्रितययुक्ताः स्युः ॥

देव्यश्च जया विजया अजिता अपराजिताः स्थितास्ताः स्युः ।

एवं हि विपतिवर्णाः स्तोमस्तम्भादिकं कुर्युः ॥

करन्यासं पुराकृत्वा (पुरस्कृत्वा) स्वदेहविपतिं ततः ।

न्यसेत् पश्चाद्दि दष्टस्य ततः कर्म ^२समाचरेत् ॥ २२ ॥

रेफसम्पुटमध्यस्थः कैकारो वह्निमण्डले ।

आक्रान्तदीप्तवर्णामः स्तोमयेत् त्रिदशानपि ॥ २३ ॥

नीलोत्पलदलस्यामैः कैकारोपरि संस्थितः ।

यकैरवेष्टितः शुद्धः पर्वतानपि चालयेत् ॥ २४ ॥

लसद्ब्रजद्वयाक्रान्तमिन्द्रगोपुरमध्यगम् ।

पद्मकिञ्जल्कसङ्काशं स्तम्भयेत् त्रिपुरान्तकम् ॥ २५ ॥

वृत्तिः ।

तमेव स्तोमं दर्शयति—

‘रेफसम्पुट०—

अग्निमण्डले एकारमस्याने स्वस्तिकविभूषिते स्वकीय उँकारविपत्ति-
गुक्ते धकारो देवदत्तनामगर्भो रेफसम्पुटमध्यस्थः समन्ततोऽग्निबीजाक्रान्तः
तद्वर्णमैव त्रिदशानपि स्तोमयति—व्याकुलितचित्तान् करोति ॥ २३ ॥

[चतुर्दशं यन्त्रम् १४]

नीलोत्पल०—नीलोत्पलदलस्यामो-धकारो वायुबीज-यकारस्तस्य उपरि
स्थितः ठकाररूपवायव्यमण्डलस्थः शुद्धः-धवलः पर्वतानपि चालयेत् ।
अनन्तरोदित ५वायव्यमण्डलस्थ इति । किमुक्तं भवति ? अग्निघ्नतापदं
दह्यमानधूमध्यामलितगात्रो नश्यति । [पञ्चदशं यन्त्रम् १५]

आलुङ्कफले लिखितं यन्त्रमिदं काकपिच्छलेखिन्या ।

मिजरफचिताक्षरैस्तापितं नाशयेत् शत्रून् ॥ २४ ॥

अधुना स्तम्भमाह—

लसद्ब्रज०—

देवदत्ताभिधानं लसत् मध्यस्थं-वज्रद्वयेनाक्रान्तं स्वनाम्ना
इन्द्रगोपुरस्य-माहेन्द्रमण्डलस्य च मध्यगं भूयस्तत्पद्मरूपं किञ्जल्कवत् पीतवणे
त्रिपुरान्तकमपि-शङ्करमपि स्तम्भयति ॥ २५ ॥ [षोडशं यन्त्रम् १६]

१ ‘धकारो’ ख । २ ‘म’ ख । ३ ‘धकारं योपरि’ ख ।
४ ‘तकारोर्वाष्टत’ ख । ५ ‘जानय’ ख ।

सुवर्णपक्षं चैनतेयं पक्षिराजं महाबलम् ।

नागान्तकं जितारिं च अजितं विश्वरूपिणम् ॥ ३१ ॥

विनतायाः सुतं दैत्यं विहङ्गं पन्नगोत्तमम् ।

गरुन्मन्तं खगेशं च तार्क्ष्यं काश्यपनन्दनम् ॥ ३२ ॥

द्वादशैतानि नामानि गरुडस्य महात्मनः ।

यः स्मरेत् प्रातरुत्थाय स्नातो वा यदि वाशुचिः ॥ ३३ ॥

विषं न क्रमते तस्य न च हिंसन्ति पन्नगाः ।

न दुष्टा द्रावयन्त्येनं सर्वकार्याणि साधयेत् ॥ ३४ ॥

एवंभूतैस्तु यो नामैः श्रीपार्श्वं स्मरयेज्जिनम् ।

तस्य रोगाः प्रणश्यन्ति विषं च प्रलयं व्रजेत् ॥ ३५ ॥

श्रुतिः ।

तदभिधानान्याह—

सुवर्णं चैनतेयं च तार्क्ष्यं काश्यपनन्दनम् ।

महाबलं जितारिं च अजितं विश्वरूपिणम् ॥ ३१ ॥

शोभनवर्णत्वात् सुवर्णम् । विनयेन नता विनता, तस्या अपत्यं चैनतेयम् । काश्यपगौत्रराज्ञः पुत्रम् । अमितबलत्वान्महाबलम्, शत्रुविनाशज्जितारिम् । रिपूणामभावाद् अजितम् । सर्वगतत्वाद् विश्वरूपिणम् । जिनगरुडं भो लोका । विषघ्नं स्मरत इति ।

फलं दर्शयति—एवंभूतैरन्यैरपि नामभिर्यः पुरुषः श्रीपार्श्वजिनं स्मरयेत्—चिन्तयेत् तस्य पुरुषस्य रोगाः—ज्वरादयः प्रणश्यन्ति—दूरमपसरन्ति, विषं तु—पुनः प्रलयं व्रजेत्—गच्छेत् ॥ ३५ ॥

ग्रहदुःस्थसुस्थजननं सर्वविपोच्छेदनं प्रशान्तिकरम् ।

प्रध्वस्तदुरितनिचयं पार्श्वं योगीश्वरं वन्दे ॥ ३६ ॥

इति मालामन्त्रपदैरभिष्टुतं यः स्मरेत् त्रिसन्ध्यमपि ।

स करोति नागक्रीडां शिव इव विषवेदनातीतः ॥ ३७ ॥

भक्तिर्जिनेश्वरे यस्य गन्धमाल्यानुलेपनैः ।

सम्पूजयति यश्चैनं तस्यैतत् सफलं भवेत् ॥ ३८ ॥

इति श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् । लि० राजविजयसूरिशिष्य...विजयेन
स्वपठनार्थम् । शुभं भवतु ॥

श्रुतिः ।

स्तवोपसंहारमाह—

ग्रहदुःस्थः—

अन्यमङ्गलमेतत् ।

पार्श्वनाम्ना तीर्थकरम् । योगो-ध्यानाभ्यासो विद्यते येषां ते योगिनः—

५ साधवस्तेयामोशः—स्वामी तमहं वन्दे। कथम्भूतम् ! ग्रहैः दुःस्थं—ग्रहदुःस्थं ग्रहकृता
या पीडा तदपनोदनेन सुस्थजननम् । स्थावरजङ्गमविषस्य च्छेदनं—विनाशनम् ।
प्रकर्षेण शान्तिकरं इत्यर्थः । ध्वस्तदुरितसङ्घातं पार्श्वं वन्दे । इति ॥ ३६ ॥

तत्प्रणामादैर्हि कं फलं भूयो दर्शयति—

इति मालामन्त्रपदः—

इति—अनेन प्रकारेण मालामन्त्रपदैः मालारूपतया व्यवस्थितमन्त्र-

बीजैरभिमुख्येन स्तुतं पार्श्वजिन यः पुरुषः स्मरयेत्—ध्यायेत् त्रिमन्त्रम् । अपि—
शब्दात् भक्त्या ॥ एवम्भूतो नागक्रीडां करोति । शिव इव—महादेव इव
विषवेदनोज्झितः इति ।

शिवनागयोः संशब्दनादात्माभिधानं कर्ता सूचयति ॥ ३५ ॥

५ भक्तिरित्यादि—यस्य जिनेश्वरे—पार्श्वनाथे भक्तिरस्ति, चक्रगन्धमास्य-
नुलेपनद्रव्यतः सम—एकीकृत्येन पूजयति भावपुण्यैरेनं पार्श्वजिनं तस्यैत-
न्मन्त्रस्तवनं सफलं—साधकं भवेत्—भवति ॥ ३८ ॥

इति पार्श्वजिनस्तवनटीका ।

लिखिता सं. १५२३ वर्षे वैशाख शुद्धि २ दिने पं० हंसहर्षगणि-

शिष्येण गन्धारम(ब)न्दिरे ॥

श्रीधरणारणेन्द्रस्तवनटीका समाप्तेति ॥

[१४]

श्रीअजितसिंहाचार्यविरचितं

‘ अष्टे मष्टे ’ मन्त्रगर्भितम्

श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ह्रीं प्रणे ।

धरणेन्द्रपद्मावतसहिताय सदा श्रिये ॥ १ ॥

अष्टे मष्टे तथा क्षुद्रविघ्ने क्षुद्रमेव हि ।

स्तम्भय स्तम्भय क्षुद्रान् स्वाहान्तैरेभिरक्षरैः ॥ २ ॥

पद्ममष्टदलोपेतं मायाङ्गं जिनलाञ्छितम् ।

पद्ममध्यान्तरालेषु पत्रोपरि यथाक्रमम् ॥ ३ ॥

अष्टौ अष्टौ तथैवाष्टौ विन्यस्याक्षरमण्डलम् ।

तत्राष्टशतजापेन ज्वरमेकान्तरादिकम् ॥ ४ ॥

रिपुचौरमहीपालशाकिनोभूतसम्भवाम् ।

अरण्यदेहिजां भीतिं हन्ति वद्धं भुजादिषु ॥ ५ ॥

पुष्पमालां जपित्वा च मन्त्रेणोष्टशताधिकम् ।

प्रक्षिता पात्रकण्ठेषु भूतादीन् स्तम्भयेद् ध्रुवम् ॥ ६ ॥

गुग्गुलस्य गुटीनां च शतमष्टोत्तरं हुतम् ।

दुष्टमुच्चाटयेत् सद्यः शान्तिं च कुरुते गृहे ॥ ७ ॥

देवस्याजितसिंहस्य नीलवर्णस्य संस्तवात् ।

लभन्ते श्रेयसीं सिद्धिं कवयो वाञ्छितैः सह ॥ ८ ॥

श्रीअश्वसेनकुलपङ्कजन भास्करस्य

पद्मावतीधरणराजनिषेवितस्य ।

वामाङ्गजस्य पदसंस्तवनाल्लभन्ते

भक्त्याः श्रियं सुभगतामपि चाञ्छितानि ॥ ९ ॥

[१५]

श्रीसङ्घविजयगणिप्रणीतं

श्रीपार्श्वसप्ततीर्थीस्तवनम् ।

ॐ नत्वा जिनमण्डलीसुरगवोमिष्टार्थसम्पादनीं

स्मृत्वा सद्वरदायिनीं भगवतीं श्रीसारदां सारदाम् ॥

ऐं क्लीं मन्त्रपदैर्मुदा मुनिजनध्येयां नमदैवतां

ह्रीं स्वाहाक्षरसंयुतैः सुखकरां श्रीसप्ततीर्थीं स्तुवे ॥ १ ॥

जयति नमदनेकाखण्डलश्रेणिमौलि—

प्रकटमणिमयूपोद्योतिपादारविन्दः ।

सुवनविदितनामा ध्येय 'शङ्खेश्वरो'ऽयं

दुरितहरणपार्श्वः पार्श्वनाथः प्रसिद्धः ॥ २ ॥

चन्दे श्रीअणहिलपत्तनपुरालङ्कारहारोपमं

श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथमनघं प्रौढप्रभावास्पदम् ।

ॐ ह्रीं श्रीं धरणेन्द्रसेवितपदं विश्वत्रयोमण्डनं

विघ्नव्राततमःप्रसारमयने पायोजिनोवल्लभम् ॥ ३ ॥

न रोगो न च सम्मोहो न शोको न च साध्वसम् ।

न दुःखं न च दारिद्र्यमलं स्थातुं नते त्वयि ॥ ३ ॥

तव प्रभावतः स्वामिन् ! कलिकालो विनश्वरः ।

जज्ञे कृतयुगाश्लेष इव लोकोऽपि वैभवात् ॥ ४ ॥

जय श्रीस्तम्भनाधीश ! श्रीपार्श्व ! पुरुषोत्तम ! ।

धूरयन्नघसङ्घातं पूरयन् नरवाञ्छितम् ॥ ५ ॥

[१७]

शृङ्खलालङ्कारमयं

श्रीस्तम्भनपार्श्वजिनस्तवनम् ।

स्तवीमि तं पार्श्वजिनं सदैव तं वतंसकं स्तम्भनपत्तनावनेः ।

वनेचरा मत्तमतङ्गजादयो दयोदधिं नाभिभवन्ति यं श्रितान् ॥ १ ॥

श्रितामराधीशमधीशमागता गता महासङ्गरगोचरं नराः ।

न राजिभिर्जेयवपुःपराक्रमाः क्रमानमन्मलमतद्विचिन्तकाः ॥ २ ॥

करा न किं राजभरस्य दुःखदाः खदारण ! त्वां यतां शमाश्रयम् ।

श्रयन्ति सिंहेन किमङ्कितं वनं वनन्त उच्चैर्धृगधूर्तसञ्चयाः ॥ ३ ॥

चयाय लक्ष्मीर्यतते प्रमेदुरा दुरायतिर्नश्यति तस्य सुप्रिया ।

प्रिया च पुत्राः सुजनाः स्युराश्रवाः श्रवाय यः पार्श्वगिरः प्रमोदवान् ॥ ४ ॥

दवानलः शाम्यति वारिधिर्धरा घराघरो मन्दिरमन्दिराकुलम् ।

कुलं पिशाचादि कुलन्तमर्हतोऽर्हतो नमस्यां जगतोऽपि यः स्मरेत् ॥ ५ ॥

स्मरेशुलक्षं न तवेश ! मानसं न सङ्गतं मानमहोमृताऽनिमम् ।

निभं त्यजंल्लोभपयोधिरोधनं घनञ्जयं क्रोधरिपुं जयन्मुः ॥ ६ ॥

तु मह्यमेनं जगतामधीश्वरं स्वरं ध्रुवन्तं ससितं सुधारसम् ।

रसं त्रिलोकाद्भुतमंगमिश्रितं श्रितं न कैः कैः प्रवदन्ति कोविदाः ॥ ७ ॥

विदालोकैर्लोकप्रकटनपटुः स्तम्भनपतिः

पतित्वादावङ्घ्रयोर्विनुत इति भावेन भगवान् ।

॥ भव्यश्रोत्राप्यवटकुहराणीक्षुशिरया

रयात् प्रीणन् मह्यं तरुणकरुणं रातु चरणम् ॥ ८ ॥

[१८]

श्रीदेवसुन्दरसूरिप्रणीतं

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् ।

स्फुरत्केवलज्ञानचारुप्रकाशं फणामण्डपाडम्बरोद्घोषिताशम् ।

महाकर्मपङ्क्तौघनाशे दिनेशं स्तुवे स्तम्भनाधीशपार्श्व जिनेशम् ॥ १ ॥

प्रभो ! सद्गुणश्रेणिलक्ष्मीनिवासं भवन्तं प्रदत्तान्तरारिप्रवासम् ।

जगद्वन्ध ! पादाम्बुजं कोऽस्तहासं जनः स्तोतुमीष्टे लसदेवदासम् ॥ २ ॥

गहनन्दलक्ष्मीविलासैकगेहं तथापि प्रभो ! किञ्चन त्वां स्तुवेऽहम् ।

महामक्तिरागेरितो नीलदेहं जिनाज्ञोऽपि भव्यावलीपूरितेहम् ॥ ३ ॥

जय त्वं प्रभो ! प्राप्तसंसारतीर ! स्फुरत्पापघूलीप्रणाशे समीर ! ।

महामानमायावनीसारसीर ! ज्वलत्क्रोधदावानले मेघनीर ! ॥ ४ ॥

तथाभ्यतादित्यकान्तिप्रयोगत्रयुद्धेषु विष्वक्तरागादिरोग ! ।

सतां मानसान्नेषु खेलन् सहेलं प्रभो ! मृहसि श्यामलाङ्गोऽनुवेलम् ॥

चिदीयोरुमाहात्म्ययन्नाममन्त्रस्मृतेरप्यनन्तादभुतज्ञानसत्र ! ।

करिव्याघ्रसिंहोऽङ्गारातिभूतादिभोतिः क्षणात् क्षीयतेऽतिप्रभृता ॥१७॥

भवापारवारां निधौ विश्वनेतर्महादुःखनीरेऽन्तरङ्गारिजेतः ! ।

नृणां मज्जतां तारगायोरुकाष्टं तरण्डायते शासनं ते गरिष्ठम् ॥१८॥

चरोक्तिं तेऽर्चा जनो यो वरिष्ठां वरीभर्ति भक्तिं च चित्ते पटिष्ठाम् ।

नरीभर्ति श्रोतिर्जने तस्य कार्यं सरोसर्ति चाचिन्तितं सर्वमार्यम् ॥

प्रसर्पःप्रभावस्य तेऽरूपस्वभावा विमो ! नैव साम्यं श्रयन्तेऽन्यदेवाः ।

प्रभाभ्राजमानस्य मानोः किमेता लभन्ते तुलां तारका अप्यनन्ताः ? ॥

तुच्चित्तालवालप्ररूढा वरेण्यक्रियातोयमूरेण, सिक्ता शरण्य ! ।

तवाज्ञामहाकल्पवल्ली जनानां फलं पम्फलीतोप्सितैः सञ्जनानाम् ॥२१॥

सदाचीचरद् देवराजैः स्वदास्यं तथाचीकरवो महेशेन लास्यम् ।

जनेऽवीरुतत् त्वामिहाज्ञां च कामं त्वमर्हन्नजैपोस्तमप्याशु काम् ॥२२॥

विमो ! कल्पवृक्षोऽस्यभीष्टार्थदाने सुधाम्मोदसि क्षेमबद्धोविताने ।

दिनेशायसे भव्यराजीवचक्रे..... ॥ २३ ॥

अदीपिष्ट भूमी भवानीश ! विश्वं स्वतोऽवोधि सञ्ज्ञानयोगेन विशम् ।

अपरिष्ट कोट्यां समस्तं त्रिलोकं तथाऽतायि सूक्ष्मेतरं जीवलोकम् ॥२४॥

श्रोस्तम्भनामरण ! पार्श्व ! भवन्तमेवं

प्रातः स्तुते प्रतिदिनं घनवासनो यः ।

यस्याः श्रयन्ति भगवन् ! मनुजाधिपराज—

श्रीदेवसुन्दररमाशिवसम्पदस्तम् ॥ २५ ॥

[१९]

श्रीजिनसोमसूरिपादैः प्रणीतं

श्रीस्तम्भनकपार्श्वजिनस्तवनम् ।

श्रीस्तम्भनं पार्श्वजिनं निरञ्जनं स्तुमः समप्रातिशयाश्रयं वयम् ।
 फणीश्वरस्फारफणागणोल्लसन्मणिप्रभाडम्बरमण्डिताम्बरम् ॥ १ ॥
 स्तुत्यस्त्वमर्च्यस्त्वमसि प्रणम्यन्ताता त्वमेव त्वमुपासनीयः ।
 त्वत्तः प्रभुः स्तम्भनपार्श्व ! विश्वे न कश्चिदन्यः श्रितवत्सलोऽत्र ॥ २ ॥
 कृतानि तीर्थानि सुराः श्रिताश्च यन्त्राणि तन्त्राण्यपि सूत्रितानि ।
 स्मृताश्च मन्त्रा न हि तैरसाधि फलं जिन ! त्वच्चरणप्रसत्तेः ॥ ३ ॥
 अथ प्रभो ! जाग्रदभङ्गभाग्ययोगेन केनापि तवाङ्घ्रिसेवा ।
 लेभे मया तेन कृपालुमौढेर्मन्ये मनःकामितमद्य जातम् ॥ ४ ॥
 हित्वा वपुःपञ्चकमङ्गिनस्त्वद्ध्यानादनङ्गत्वमधुः शिवासाः ।
 चित्रं प्रसादात् तव चङ्गमङ्गं लब्ध्वाऽवुनाऽत्र स्मररूपिणः स्युः ॥ ५ ॥
 ददे मुनीन्द्राभयदेवसूरेर्वपुस्त्वया दिव्यमपास्य कुण्ठम् ।
 कृपां कुरु क्षिप्रमपाकुरुष्व दुष्कर्मरोगं मम सुप्रसन्नः ॥ ६ ॥
 कर्मव्यथाभिर्विधुरं वराकं त्वदेकभक्तं शरणागतं माम् ।
 उपेक्ष्यमाणस्य जगत्प्रभो ! ते कृपा कृपालोर्न हि किं भवित्री ? ॥ ७ ॥
 असह्यवाह्यान्तरोगहन्ता त्वमेव विश्वेऽस्त्यनवद्यवैद्यः ।
 जगत्प्रभो ! ते शरणागतस्य प्रसन्न मे रोगहरो भव त्वम् ॥ ८ ॥

न मत्समः कोऽपि परोऽस्ति दुःखी न दुःखहन्ता तु जिन । त्वदन्यः ।

मया त्वदङ्गे निहितं शिरस्तत् तवोचितं यत् कुरु तन्ममाशु ॥९॥

इदमेव तीर्थं मम देवता त्वं प्राणास्त्वमात्मापि मम त्वमेव ।

पुनः पुनर्विज्ञपयामि नाथ । नीरोगतां यच्छ जगच्छ्रप्य ! ॥१०॥

इति स्तुतिः स्तम्भनपार्श्व ! नेत—

धेतस्विचेतोऽर्थितदानदक्ष ! ।

श्रीस्तम्भतीर्थोत्तरण ! प्रसद्य

भक्तस्य मे पूरय पूरयाशाम् ॥ ११ ॥

[२०]

श्रीजयसागरविरचितं

धर्मफलमयं

श्रीपार्श्वजिनस्तवन्तम् ।

योगात्मनां यो मधुरं धुरन्धुरं भिन्दानमेनः सकलं कलङ्कलम्

यामेयमाहुस्सद्यो दगोदयो गुदे स मेऽदस्त्रमहामहामहा ॥

स्वोपज्ञावचुरिः ।

नमो जिताय ।

आनन्दी एतन्मिदं व्याख्यायते—

योगो—ज्ञानदानचारित्र्यलक्षणः परमपूज्य आनन्दी यथा ते योगात्मानः—
आनन्ददेवदत्तः तेषां मध्ये 'मधुरं' मनोज्ञम् । 'धुरन्धुरं' मुख्यम्, तथा

अहो तवास्था चरणे रणेरणे यदद् भुताकारधरा धराधरा ।

सुराङ्गना स्वान्तमनामनामनानयद् विकारं न विभा विभा विभा ।

अवचूरिः ।

‘भिन्दानं’ दूरीकुर्वाणम् । किं तत् ? ‘एतः’ पापम् । कीदृशम् ? ‘सकलं’ निरवशेषम् । कलङ्कान्-असद्भूतदोषारोपान् लाति-गृह्णातीति ‘कलङ्कलम्’ । एवंविधं ‘वामेयं’ वामासुतम् श्रीपार्श्वजिनं ‘आहुः’ कथयन्ति कवयः । सन्-शोभनः शुभभाष्यं यस्य स ‘सदयः’ (तथा दयया-कृपया उदयं-वृद्धिं याति ‘सदयोदयः’ अथवा दयाया उद्भवो यस्मात् ‘सदयोदयः’ । तथा अदभ्र इत्यादि । अदभ्रं-सर्वातिशयाद् बहुलं महः-शरीरद्युतिर्देवादिकृत-उत्सवो वा यस्य स ‘अदभ्रमहाः’, महन्तश्च ते आमाश्च-रोगाश्च तान् हन्तीति ‘महामहा’ । एवंभूतः स वामेयो ‘मे’ मम ‘मुदे’ हर्षाय भवत्विति क्रिया ।

‘अहो० ! अहो इत्याश्चर्ये, तव-भवतः आस्था-द्रढिमा चरणे-चारित्र्ये च रणो-भावरणः संसारः तस्य ईरणं-क्षेपणं यस्मात् तद् रणेण तत्र रणेरणे । यद्-यस्माद् अद्भुताकारधरा-हृदयाक्षेपकरूपधारिणी धरां-पृथिवीं अधरयति सौन्दर्यादिगुणैः, प्रोच्चैः स्वर्गवासदिना व अधःकरोति या सा धराधरा । सुराङ्गना-देवनारी तासां स्वान्तं-मन अनाम ! नामेति, न विद्यन्ते अमाः-रोगा यस्य स अनामः, नामेति कोमलामन्त्रणे । ततो हे अनाम ! नानयत्-न प्रापयति स्म । विकारं-विपर्यासभावम् । नवभेत्यादि०, भावाः परमनोमोहोपजनकाः प्रतीताः भा-देहद्युतिः, भावाश्च भाव-भावभा च न वाश्च ता भावभाश्च न भावभा । एषा पदघटना । पदार्थस्त्वेवम्—

हे नाथ ! चरणे रणेरणे अहो तवास्था यदद् भुताकारधरा धराधरा नवभावभा ईदृशा सुराङ्गना । हे अनाम ! तव स्वान्तं मनः नम विकारं सत्त्वं नयदहो चारित्र्ये दृढत्वं महदिति भावः ॥२॥

विभो ! तवासेवनयाऽनयाऽनया निवारिता वाच्यमयाः मया भयाः ॥
 अतः प्रसादाद् भवतोऽवतो वतोत्तीर्णोऽस्मि दुःखात् परमार्सार-मा ॥
 यन्मौलिदेशे त्वमदा मदामदा वाञ्छार्थसम्पत्तिकरं करं करम् । ॥ १७ ॥
 न तन्मनोऽरंस्त हरो हरो हरो मायामये नापि भवे भवे भवे ॥ १८ ॥

अवचूचिः ।

‘विभो०’

हे विभो ! तवं आसेवनया-पर्युपास्तया, अनया-अंशुनैव क्रियमाणया
 अनया-उन्मार्गमया निवारिताः किम्भूता वा (?) अनेयां ? इत्यत आह-
 वाच्येत्यादि० वाच्यमयाः-अवर्णवादमयाः कायवाङ्मनसोद्देजकाः सुहृत्प्रेष-
 रुपा येभ्यस्ते वाच्यमयाः । मया मयाः-करमाः इति ‘यत् एव’ अतश्च
 कारणात् भवतः-तव, अवतः-जगद् रक्षतः, प्रसादाद् वत इति विस्मये ।
 दुःखात् उत्तीर्णोऽस्मि इत्यर्थः ।

१ अन्यथा(द्वा!) परमेत्यादि०, परमा-प्रकृष्टा रमा-श्रीः, मा-इति
 साम्भार-प्राप, लक्ष्मीं च प्राप्तोऽहमित्यर्थः । आम् ‘अमादेश’ ()
 इतिसूत्रेण अमा सह युष्मदः स्थाने मा इत्यादेश इति ॥ ३ ॥

यन्मौलि०

हे देव ! यन्मौलिदेशे-यस्य मस्तकोपरि इत्यर्थः । त्वं अदाः-
 दत्तवान् । कीदृशमदा-जालादयः, आमाः-रोगाः, मदाश्च अमाश्च मदामा-
 स्तान् दत्ति-छिनत्ति चः मदामदाः, किं त्वं दत्तवान् ? करं-दक्षिणहस्तम् ।
 कीदृशम् ? वाञ्छार्थसम्पत्तिकरम् समस्तवाञ्छितसिद्धिविधायकम् । तथा
 कं-सुखं रातीति करं सुखदम् । कस्येदं विशेषणद्वयम् ? । यन्मस्तके त्वं
 दत्तवान् तस्य किं जातमित्याह-न तन्मनो इत्यादिः तस्य न म-
 नोऽरंस्त-न रमते स्म । केचित्त्याह-हरो-नारायणे, हरो-इन्द्रे, हरो-सूर्ये,
 तथा नापि भवे-ईश्वरे मयामये-सुधादेवत्वाभिमानसाजि इत्यर्थः । एतद्
 विशेषणं सर्वत्र ह्योदिषु सम्बन्धनीयम् । भवे भवे प्रत्येक जन्मनोति । अयमिह
 भावः-यन्मौली त्वं करं दत्तवान् तस्य मनो नान्यस्मिन् कौण्डिकदेवादी रमते,
 नहि कश्चित् प्राप्तपर्याप्तपरमात्रमोजनः कथं(?) कुशकबलमभिपतित्यर्थः ॥ १८ ॥

दिष्ट्या स्तम्भनकेश ! पार्श्व ! भगवन् ! नानागुणग्रामणी-

रेषा श्रीजयसागरेण रचिता स्वल्पाक्षरापि स्तुतिः ।

तर्कव्याकरणादिशास्त्रविदुषां यायादुपादेयतां

सौवर्णाभरणं सुरत्नखचितं यद्वा न कस्य प्रियम् ? ॥ ५ ॥

अवचूरिः ।

‘ दिष्ट्या स्तम्भनकेश ! ’ इत्यादि, अत्र दिष्ट्या-हर्षेण नानागुण-
ग्रामणीः इति कर्तुर्वक्तुर्वा अनेकसम्यक्शुद्ध्यादिना गुणसमूहप्राप्तिकारिणीति
स्तुतेर्विशेषणम् । शेषं पूर्वार्द्धं सुगमम् । अथ आशीर्वचनद्वारेण स्तुतेर्प्राह-
तामाह-तर्कत्यादि०, तर्कव्याकरणादिशास्त्रे विद्वांसस्तेषामेव एषा स्तुतिर्मे-
त्कृता उपदेयतां-प्राह्यतां यायात्-गच्छतु, न मूर्खाणाम् । यतः—

मूढाः कदाग्रहप्रस्ता न सूक्तं बहुमन्वते ।

वाक्कानां केवलं विष्टा मिष्टा भाति न शर्करा ॥

अमुमेवार्थं दृष्टान्तेन दृढयति । यद्वा-अथवा सौवर्णाभरणं-सुवर्ण-
मयालङ्कारः अन्यत्र सुरत्नखचितं-जात्युज्ज्वलमाणिक्यसंबद्धं कस्य सचे-
तसः प्रियं-प्राह्यतयाऽभीष्टं न भवति ? । अपि तु सर्वस्यापि तत् प्रियमेव
भवतीति ॥ ५ ॥

॥ इति ‘योगात्मना’ यमकबन्धश्रीपार्श्वनाथस्तवावचूरिः समाप्ता ॥

[२१]

श्रीरत्नशेखरसूरिशिष्यकृतं
महीशानापुरालङ्कार
श्रीपार्श्वजिनस्तवर्नम् ।

श्रीमान् पार्श्वः प्रभुरभिमतं भावभर्तुर्विभर्तुः
स्मर्तुः पुंसः पुरवरमहीशानकोर्वीवर्तसः ।
रत्नं भास्वत्तिलकमलके भाति यस्य स्मरारे
स्तार्तीयकं नयनमनिमं चित्रभान्वात्मकं तु ॥ १ ॥
श्रीवामामूर्भवतु भवतुद् दग्द्वयोपुण्ड्रदम्भात्
साक्षात्कृत्यादढ्यदिति यः सत्पुस्तनव्यवस्थाम् ।
स्थित्या तुल्येऽकलयत किल ज्ञानशीले फलादौ
ताभ्यामत्राभ्यधिकमहिमामर्शनं दर्शनं तु ॥ २ ॥
विश्वाधीशः शमयतुं सतामश्वसेनाङ्गजन्मां
जन्मांयर्त्ताः प्रतिकृतिगतैर्नेत्रयुग्मोदघं(च)पुण्ड्रैः ।
तुल्यावस्थौ विभवंमदनौ ज्ञापयन् कार्यरूपौ
धर्मं प्रोचं न्यंगददनयोः कारणं यस्त्रिवर्गे ॥ ३ ॥
सत्त्वानां स्यात् सुहृदमुहृदोस्तुल्यवृत्तिर्यदासौ
बुद्धिः शुद्धां सशदि घटते केवलश्रोस्तदैव ।
सन्न्यान्याह्णोरिव सममृता पुण्ड्रमङ्गला ममास्ये
मूर्तिर्यस्य ध्रुवमिति वदत्यस्तु पार्श्वः श्रियेऽसौ ॥ ४ ॥

पार्श्वः सोऽर्हन् सुरपरिवृढान्यर्हणीयाङ्घ्रिपद्मः
पद्मभोगं घटयतु गतच्छन्नसेवोद्यतानाम् ।

रत्नोद्भूता तिलककलिता यस्य आलाप्रभागे
भाति प्रौढोदयगिरिस्थं शुभ्रमण्डलीवः ॥ ५ ॥

ईदृग् नान्यत् पदमुदयकृद् विद्यतेऽस्माकमुच्चै-
रत्रैवेऽप्यस्मिन् जगति वत सञ्चिन्त्यमानं किमेवम् ।

ध्यात्वा लोकत्रितयकमलाः संश्रियुर्यन्मुखाब्जं
दृग्द्वन्द्वोद्यत्तिलकतनवः पार्श्वदेवः स जीयात् ॥ ६ ॥

विभ्रद् गर्भात् प्रभृति विमलज्ञानकृद्धीः समिद्धा-
स्तिष्ठोऽजस्रं प्रभुरतिशयी कृत्स्नवृन्म्यस्तदाभूत् ।

इत्यैतिह्यं स्मरति मतिमान् प्रेक्ष्य यस्याक्षिपुण्ड्रान्
सार्वः पार्श्वः स भवतु भवद्मारुहे पार्श्ववन्मे ॥ ७ ॥

त्रय्यास्तेजश्चयशुचिवपुर्मागैर्गैर्गर्ग्यमाणः
क्षिप्तोत्सर्पन्निविडजडिमादृक्प्रपञ्चैकबीजम् ।

ईदृक्षोऽपि श्रयति न तुला पङ्कजन्मार्द्धिकृत्वा-
यद्वक्त्रे गाम्बरमगिरसौ मां पृणात्वेष पार्श्वः ॥ ८ ॥

सप्तस्फूर्जः फगमणिलसलोचनोद्यल्ललाम-
व्याजात् प्राभृत्यकृत किमिह स्वस्वमेकैकरत्नम् ।

दिकूपालौघो दशहरिदधीशस्य यस्य प्रसत्यै
शैवं शर्म प्रदिशतु सतामाश्रसे निर्जितोऽसौ ॥ ९ ॥

श्रीवामेयः प्रथयतु ममामेयमाहात्म्यगेयः-

प्रेयः श्रेयस्ति लकनयनायत्कणारत्नदम्भात् ।

धत्ते दातुं दश सुरमणीन् भास्वरांस्तुल्यकालं ।

चेतोऽभीष्टान्यधिदशहरित्तस्युषां नेमुषां यः ॥ १० ॥

पोषोषीति स्वयमविरतं पोषयेच्चापरैर्नः

स्वामी विश्वेऽप्ययमिति मुदाः किन्त्वमान्तो यदङ्गे ।

एतेऽमूवन् बहिरनिष्ठाः साधुधर्मप्रकाराः

प्रेक्ष्यपुण्ड्रेक्षणफणमणिव्याजतः पातु सोऽर्हन् ॥ ११ ॥

अष्टानां यः शुभमृगदृशांकलये सिद्धिनाम्नां

धत्ते रत्नान् प्रवरमुकुरान् स्वेन पाणौ कृतानाम् ।

प्रोक्ष्यपुण्ड्रेऽस्फुटमणितनून्नुनमन्यूनरुद्धयै

भूयाद् भूयोऽतिशयमयनं वः स वामाङ्गजोऽर्हन् ॥ १२ ॥

एकाग्रोऽष्टौ प्रवचनमताः पालयेद् यः किलाम्बाः ।

स स्यान्मदत् परमपदसम्प्राप्तिमात्रं किमेतत् ।

जीप्सुर्न्यस्ताः स्वशिरसि सतां दर्शयेद् यः स्फुटास्ताः

प्रोक्ष्यपुण्ड्रेऽस्फुटमणिनिभाद् भूतयस्तात् स पार्श्वः ॥ १३ ॥

त्रैलोक्येऽप्यद्भुतगुणवरं प्राप्य वेगाद् वरोतुं

प्रीत्योपेता किल नवनिधिः श्रीयधूर्धूतमेदम् ।

सम्यक् सम्भावयितुमभवत् सङ्गमाद् योऽपि तावन्-

मूर्तिः पुण्ड्रेऽस्फुटमणिगणे स श्रिये चोऽस्तु पार्श्वः ॥ १४ ॥

शङ्के काष्ठाष्टकगतवृणां मुक्तिमार्गप्रचारे

द्व्यालोऽपि प्रचलतमसश्चित्तये व्यक्तशक्तीन् ।

अष्टौ पुण्ड्रस्फुटमणिनिभाद् यो विभर्ति प्रदीपान्

स श्रीवामात्मजजिनपतिः पातु नः पङ्कपातात् ॥१५॥

अज्ञान्यष्टौ न जहति हिताभोगयोगस्य येना-

कालैकात्म्याजितदृढसुहृत्त्वानि मुक्तेऽपि यस्मिन् ।

अत्रस्थां यत्प्रतिकृतिमपि प्रेमनिर्वन्धतः किं

पुण्ड्रप्रेङ्खलफणमणिमिषात् सैष देवो मुदे वः ॥ १६ ॥

शास्त्रेऽस्माकं मुनिभिरवमं द्रव्यतो मङ्गलत्वं

ख्यातं ततः प्रवितर शुभं भावतस्तत् स्वसंस्थम् ।

विज्ञप्त्यै यं किमिति समुपेतानि सान्द्राणि भद्रा-

ण्यष्टौ पुण्ड्रस्फुटमणिनिभाद् भद्रकृत् सोऽस्तु पार्श्वः ॥१७॥

नन्वाद् विद्याधरनरसुरारब्धपादाञ्जसेवः

पार्श्वो देवः फणमणिलसत्पुण्ड्रसङ्क्रान्तियोगात् ।

दध्रे मूर्तीर्नैव हितमनाः किं नु संत्वादितत्त्वा-

न्याख्यातुं यः कृतिजनततेर्विस्तरेणैककालम् ॥ १८ ॥

स्थास्नुर्यस्य प्रकटमहिमान्यानने काननेऽस्मिन्

श्रीमान् शान्तः प्रविदितरसाधीशिताऽसाधयन्तु ।

लक्ष्यं पुण्ड्रच्छलमसिवरं सूर्यहासं द्विभेद-

द्वेषिश्रेणीमदभिदमसौ पार्श्वदेवो मुदे वः ॥ १९ ॥

प्रापत् कोटिं लवणिमरमा यस्य सदेहगेहे

तेनासौ किं कनति निहितो रत्नपुण्ड्रच्छलेन ।

शृङ्गे तस्य प्रसूमररुचोश्चोनचोरध्वजः श्री-

पार्श्वः शश्वत् स भवतु भवभ्रान्तिभिद् भावभाजाम् ॥२०॥

कुर्याद् धूयांश्चरणरथधूर्धारिणे चारणेन्द्र-

प्रोत्रिद्राक्षच्छविरविरतं पार्श्वविश्वेश्वरो वः ।

भाळे यस्य स्फुरति तिलकं कमलकालेयकान्ति

प्राणप्राणां भुवि शिवपुरप्रापकः किं नु दर्ण्डः ? ॥ २१ ॥

तन्याद् धन्यात्मकजेनतौ नस्ततौजः प्रतिष्ठा

श्रीवामासूरितिलकमलकालङ्कृतिर्भाति यस्य ।

मन्ये न्यञ्चत्कुगतिनंगरदारसरोधकारी

मक्तानामप्रतिधमरिषः सज्जवज्जात्मकोऽसौ ॥ २२ ॥

वक्त्राम्भोजेऽमिमुखमभितौ बिम्बमृद्धिः फणोधद-

रनैस्तारावलयमभवत् तस्य मध्ये दधौ च ।

सदृष्टस्य ध्रुववरमां यस्य दीव्यललाम-

स्थाम स्थेयः स दिशतु जिनः कर्मवैरिच्छिदे नः ॥ २३ ॥

देयाद् गेयानणुगुणरमां पार्श्वनामां ममार्ह-

नैतद्रात्रं तिलकमनिर्भं यस्य वाभाति भाळे ।

किन्त्वाक्रान्तं प्रकटमहिमामत्रमन्त्रप्रयोगै-

गौशीर्षोत्थं भुवनसुदृशां वदयकृद् विष्वग्गतम् ॥ २४ ॥

एवं श्रीगुरुरत्नशेखरतुलस्फूर्जत्फणामण्डलः

श्रीपार्श्वस्तिलकाङ्कितार्धरचनारुच्यः स्तवैर्न स्तुतः ।

दधान्मे निरवधमुधमगुणं स्वाज्ञापरिज्ञाविधौ

येन स्यां नवसोमसुन्दरपरब्रह्मैकलोललयः ॥ २५ ॥

इति श्रीमहोशानकपुरचरालङ्कारश्रीअश्वसेननृपनन्दनजिनेनायकस्तवनेम्
श्रीतपागच्छाधिराजपरमगुरुप्रभुश्रीश्रीरत्नशेखरशिष्यपरमाणुविरचितम् ।

[२२]

श्रीचारूपमण्डनपार्श्वजिनस्तवनम् ।

श्रीचारूपपुरप्रधानवसुधालङ्कारचूडामणि—

प्रायं स्फारफणामणिद्युतिभरैराभासिताशामुखम् ।

कल्पक्षोगिरुहातिशैशववयःपत्र्यालिवित्रासकृत—

कायच्छायमहं स्तवोमि मुदितः श्रीपार्श्वविश्वेश्वरम् ॥ १ ॥

अतुल्यकल्याणलसल्लतानामारोढुमूर्ध्वं तव मूर्धसंस्थाः ।

जगत्प्रभो ! स्फारफणाः श्रयन्ते श्रियं सदा माण्डपिकीमुखण्डाम् ॥ २ ॥

अङ्गे शिरोऽग्रे च भुजङ्गधारी दृष्टोऽपि दुर्दोषविषापहारी ।

एकातपत्रो भुवने नरेन्द्रस्त्वमेव नम्रामरमानवेन्द्रः ॥ ३ ॥

धर्मोपदेशे फणानिःसपत्नरत्नोश्रमिश्रीकृतकृष्णकान्तिः ।

गर्जस्तडित्वानिव देव ! दत्से मुदं न केषाममृतार्थिनां त्वम् ॥ ४ ॥

फणामणीनां तव देव ! दीप्रतरा द्युतो व्योमनि विस्फुरन्त्यः ।

राजन्ति रेषा इव काञ्चनस्य कपोपले जात्यतरस्य दत्ताः ॥ ५ ॥

तव प्रभो ! स्फारफणा भुजङ्गाः स्फुरन्मणिश्रेणिरुचारुणाङ्गाः ।

तथा दशन्यान्तरवैरिवारं यथा प्रतीकारकथा पुनर्न ॥ ६ ॥

सत्कज्जलश्यामलतां वहन्ती फणानणोयोमणिभिर्विभान्ती ।

दीपालिकारात्रिरिव प्रदीप्रदीपाऽस्तु मूर्तिस्तव हर्षहेतुः ॥ ७ ॥

फणाग्रजाग्रन्मणिराजिराजमानेन्द्रनीलामलनीलकायः ।

सत्पुष्पमृत् पत्रलहेमपुष्पमहीरुहौपम्यमशिश्रियस्त्वम् ॥ ८ ॥

विभिद्य माद्यदुरपोहमोहमहान्धकारं प्रकटानि कुर्युः ।

सतापि तत्त्वानि विभो ! फणाग्रजाग्रत्तन्मास्ते मणिदीप्रदीपाः ॥ ९ ॥

सदर्पसर्पा अपि सर्पशत्रुकदर्थनामौतिमिवावहन्तः ।

त्वामाश्रयन्तोऽह ! फणामिषेण त्रलोक्यरक्षाविहितैकदीक्षाम् ॥ १० ॥

ऋणोरगाणां प्रणताङ्गिपापभेकास्त्वमाहारपदे प्रयच्छन् ।

स्यां देव ! सर्वाभयदानदीक्षां यज्ञात्यचारीस्तदिहाति चित्रम् ॥ ११ ॥

अद्यापि मूर्त्ता धरणोरगेन्द्रसेव्यस्ति पिद्वांशुमहोपसर्गम् ।

वहन्यमानां विपदेशतत्त्वं नेतः ! कृतज्ञेषु धुरि स्थितोऽसि ॥ १२ ॥

स्फुरत्फणानां तवं निःसपत्नप्रभा व्योमनि विस्तरन्त्यः ।

लोकत्रयीलोचनदत्तचित्रं विनापि भित्ति रचयन्ति चित्रम् ॥ १३ ॥

प्रमो ! गभीरप्रकृतेर्विनीलद्रलोत्पलश्यामलभूरिभासः ।

फणास्तवाग्धेरिव भान्ति रत्नमिश्रोपतत्तुप्ततद्गुल्याः ॥ १४ ॥

स्फुरन्मणिस्फारफणान् दधाना अपि प्रदर्पास्तव देव ! सर्पाः ।

हृषं प्रवर्षन्ति जनस्य दृष्टाः स्पृष्टाश्च सद्गो हि सतां शमाय ॥ १५ ॥

श्रिताः फणात्स्यां मणिराजिभाजो रेजुः कृतार्थाकृतमन्यसार्थ ! ।

अतुन्यवडयः कुमुमाभिरामाः फल्पद्गुमं नन्वधिरूढवत्यः ॥ १६ ॥

अतुन्यफन्याणमहानिधानं लभ्यं लसद्भाग्यभरोदयेन ।

प्रमो ! भजन्ते मुजगा भवन्ते युक्तं मर्णामण्डितमौलिमध्याः ॥ १७ ॥

स्फाररूर्जःफणानामनणुमणिगगोचोतविचोतिताशा-

चक्रं चारूपनामप्रवरपुरमहामण्डनं पार्श्वनाथम् ।

यः स्तोत्येवं तनाल्लङ्घनदलनटलस्फर्द्धमानामलाङ्ग-

ग्यांतिजांतिं स शर्माण्यनुभवति भद्राग्भोधिपारस्थितात्मा ॥

[२३]

श्रीहंसरत्नविरचितं

श्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

- महानन्दलक्ष्मीधनाश्लेषसक्त ! सदा भव्यवान्छाविदानाभियुक्त ! ।
 सुरेन्द्रादिसम्प्लुतावारिवाह ! प्रभो ! पार्श्वनाथाय नित्यं नमस्ते ॥१॥
 नमस्ते लसत्केवलज्ञानधारिन् ! नमस्ते महामोहसंहारकारिन् ! ।
 नमस्ते सदानन्दचैतन्यमूर्ते ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २ ॥
 नमस्ते जगज्जन्तुरक्षामुदक्ष ! नमस्तेऽनभिज्ञाततत्त्वैरलक्ष ! (ह्य !)
 नमस्तेऽव्ययाचिन्त्यविज्ञानशक्ते ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥३॥
 नमस्ते गहादर्पकन्दर्पजेतर्नमस्ते शुभव्यानसाम्राज्य ! नेतः ! ।
 नमस्ते मुनिस्त्वान्तपाथोजभृङ्ग ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥४॥
 नमस्ते सदाचारकासारहंस ! नमस्ते कृपाधार ! विश्वावतंस ! ।
 नमस्ते सुरप्रीयसंगीतकीर्त ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५ ॥
 नमस्ते सुदुस्तारसंसारतायिन् ! नमस्ते चतुर्वर्गसंसिद्धिदायिन् ! ।
 नमस्ते परब्रह्मशर्मप्रदायिन् ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥६॥
 नमस्तेऽमितागण्यकारुण्यसिन्धो ! नमस्ते त्रिलोक्याप्त सम्बन्धवन्धो ! ।
 नमस्ते त्रिलोकीशरणयाय नाथ ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥७॥
 नमस्ते सुरेन्द्रादिसंसेव्यपाद ! नमस्ते नतेभ्यः सदा सुप्रसाद ! ।
 नमस्ते तमःस्तोमनिर्नाशमानो ! नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८ ॥

नमस्ते विभो ! सर्वविधामयाय नमस्तेऽङ्गिसल्लब्धिलीलायाय ।

नमस्तेऽसमश्रेष्ठदेवेश्वराय नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥९॥

जय त्वं जगन्नेत्रपीयूषपात्र ! जय त्वं सुधांशुप्रभागीरगात्र ! ।

जय त्वं सदा मन्मनःस्थायिमुद्र ! जय त्वं जय त्वं जय त्वं जिनेन्द्र ॥१०॥

इत्थं स्वल्पयियापि भक्त(क्ति)जनितोत्साहान्मया संस्तुतः

श्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथ ! नतसदभक्तैकचिन्तामणे ! ।

सर्वोत्कृष्टपदप्रदानरसिकं सर्वार्थसंसाधकं

तन्मे देहि जिनाङ्घ्रिपद्मविमलश्रीहंसरत्नायितम् ॥११॥

[२४]

श्रीहंसरत्नमुनिविनिर्मितं

श्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथच्छन्दः ।

आर्या—

सकलसुरासुरवन्द्यं हृद्यगुणं जगदनिन्द्यमहिमानम् ।

श्रीशङ्खेश्वरपुरस्वरमण्डनमभिनीमि पार्श्वजिनम् ॥ १. ॥

त्रिमङ्गीच्छन्दः—

शिवमुखदातारं विश्वाधारं सौम्याकारं नेतारं

जितमदनविकारं करुणागारं हृतरिपुवारं जेतारम् ।

कृतभवनिस्तारं परमोदारं स्तवनापारं त्रातारं

गुणपारावारं कीर्तिस्फारं केवलधारं धातारम् ॥ २ ॥

आनन्दसक्तं तोषितभक्तं छद्मविमुक्तं सुव्यक्तं

मदमत्सरमुक्तं तारणसक्तं विषयविरक्तं शिवरक्तम् ।

अव्याहतभद्रं धैर्यगिरीन्द्रं क्षमासमुद्रं सन्मुद्रं

मुखनिर्जितचन्द्रं प्रणतसुरेन्द्रं महामुनीन्द्रं निस्तन्द्रम् ॥ ३ ॥

सुखदायोशरणं दुःखितशरणं वन्दितचरणं विगतरणं

कृतदीनोद्धरणं कलिमलहरणं विमलीकरणं प्रवरपणम् ।

प्रकटीकृतविनयं दर्शितसुनयं प्रवचननिलयं सत्यमयं

अगणितगुणनिचयं मुनिजनहृदयं लब्धसुविनयं क्षपितभयं ॥ ४ ॥

कवलीकृतकालं नापिकरालं नतजनपालं सुदयालु...

दुष्कृततृणदात्रं स्तुतिशतपात्रं सुखकृदयात्रं सत्गात्रम् ।

भयलतालवित्रं परमपवित्रं चारुचरित्रं दिनरात्रम्

..... ॥ ५ ॥

जृम्भितकलिजातं त्रिभुवनतातं योगिध्यातं विख्यातं

विहिताघविधातं क्षपितासातं निर्जितपातं निष्णातम् ।

सम्भावितदासं मुक्तायासं विश्वात्रासं सद्भासं

कीर्तिस्थगिताशं विभुमविनाशं सदाप्रकाशं पूर्णाशम् ॥ ६ ॥

अंकलितमहिमानं बुद्धिनिधानं मुक्तिनिदानं गतमानं

कृतकमठविगानं जगत्प्रधानं परमात्मानं सुज्ञानम् ।

यदुकुलकृतरक्षं सर्वसमक्षं विद्युतविपक्षं दुर्लक्ष्यं

दुर्गतिहृतिदक्षं साधुसंपक्षं वशीकृताक्षं पद्माक्षम् ॥ ७ ॥

स्तुतिशतैरमेयं परममुपेयं मुरनरगेयं मुच्येयं

अनुभवविद्येयं स्वास्तप्येयं वि (जि) ण्णमजेयं वामेयम् ।

मुजगेश्वरकेतुं भवजलसेतुं मलमपनेतुं सद्धेतुं

शान्त्या समुपेतं श्रुतिसमवेतं सिद्धिनिकेतं वन्दे तम् ॥९॥

गीतिः—

इत्थं स्तुतोऽति मरुया

निजसेवां सततमोश । मे वितर ।

बुधनानरत्नचरणा—

रविन्दसंसेविहंसरत्नाय ॥ ९ ॥

[१५]

श्रीजिनमद्रभूरिमणीतं

पद्पत्तनमण्डन—

श्रीपार्श्वजिनस्तोत्रम् ।

पद्पत्तनपुटभेदनमण्डनमभिनीमि पार्श्वजिनमेनम् ।

सिद्धासनमासीनं साविशयं नम्यकान्तिमनम् ॥ १ ॥

यः पद्मदिप्पद्माद्यादिपद्मदिप्पद्मविरतिविदभावान् ।

निर्दोषं कर्म गगदोषी च निहत्य निरपायः ॥ २ ॥

जीवाजीवादिपदार्थसार्थनिर्मासकं निरावरणम् ।

सकलं केवलमंतुलं प्राप्यामूत् सर्ववेदी यः ॥ ३ ॥

वचनातिशयैः पञ्चत्रिंशतालङ्कृतं य इह वचनम् ।

साष्टगुणं द्वात्रिंशदोषैर्विकलं कलं वदति ॥ ४ ॥

सेन्द्राः सुरा भुवनपा ज्योतिष्का व्यन्तराः सपरिवाराः ।

सव्यापाराः साराः सेवन्ते यच्चरणकमलम् ॥ ५ ॥

मूलातिशया एते चत्वारो यस्य जगति राजन्ते ।

अपरेऽपि चतुर्लिंगात् सङ्ख्याः ख्याता सकललोके ॥ ६ ॥

चत्वारः सहजाता एकादशधातिकर्मधातोत्थाः ।

एकोनविंशतिरथो देवकृताश्चेति सर्वेऽपि ॥ ७ ॥

इत्थं श्रीअश्वसेनान्वयजलधिसमुल्लासचन्द्रोपमानः

प्रोद्यन्मोहान्धकारप्रशमनविधये सूर्यतुल्योपमानः ।

नूतः सर्वाद्भुतेनातिशयगुणगणेनेह पांश्वो जिनेन्द्रः

सम्पत्तिं वस्तुनोतु प्रसृमरजिनभद्रानुगां सोऽस्तन्द्रः ॥ ८ ॥

[२६]

श्रीपार्श्वजिनस्तोत्रम् ।

जीरापल्लिपुरोत्तमाङ्गतिलकः श्रीपार्श्वकल्पद्रुमः

श्रीवर्मादरनन्दनः शिखरः श्रीअचसेनाङ्गम् ।

काशभासभगन्दरग्वरभरातीसारसंस्फुटकैः

श्रीदेवेन्द्रनरेन्द्रचन्द्रपटैः संसेव्यमानोऽवतात् ॥ १ ॥

न प्रेता नैव भूता न च निचितयथा मुद्गला नो पिशाचा

नो शाकिन्यो न चोग न च नरपतयो विप्रहा नो मश नो ।

नो रागाः स्पष्टमष्टाधिकशतमितयस्तं जनं पीडयन्ति

श्रीजीरापल्लिपार्श्वसृतिरतिमहिमा ह्येयसी यस्य चित्ते ॥२॥

देवापीशमपादलक्षद्वयालङ्कारसारस्फुर-

न्मुक्तागङ्गफलवर्षिकाभिगुरीनप्यस्थितो नायकः ।

सपांशाः परिभृग्यनिजमहत्कृत्यां सूक्ष्मा दध-

ण्डोर्मां धामपि वः पिपर्वनिमतं श्रीपार्श्वनिन्ताननिः ॥३॥

सौभाग्यमूर्तिः सप्रीको नानागोपगणैः स्तुतः ।

रात्रिं मां परमां प्रीतिं श्रोतार्यः पुरुषोत्तमः ॥ ४ ॥

[૨૭]

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિવિરચિતં શ્રીપાર્શ્વજિનસ્તવનમ્ ।

શ્રીવામેયં વિબુમધુસુધાસારસારસ્વભાવં

ન્યાયાપેતોદ્ધતમતિચમત્કારકારિપ્રભાવમ્ ।

‘જીરાપલ્લી’પદમવિપદં વારિદચ્છાયદેહં

નિઃસન્દેહં વિમલકમલાકેલિગેહં સ્તુવેઽહમ્ ॥ ૧ ॥

અવચૂરિઃ ।

અહં શ્રીવામેયં સ્તુવે । વામાયા અપત્યં વામેયઃ તમ્ । કિં વિશિષ્ટં
વામેયમ્ ? ‘ વિબુમધુસુધાસારસારસ્વભાવમ્ ’ વિબુઃ-ચન્દ્રઃ, મધુ-મધુરં
વસ્તુ, સુધા-અમૃતં, તેષાં આસારો-વેગવતી શૃષ્ટિઃ, તદ્વત્ સારઃ-
શ્રેષ્ઠઃ સ્વભાવો યસ્ય તમ્ । ન્યાયાપેતોદ્ધતમતિચમત્કારકારિપ્રભાવમ્ ।
ન્યાયાપેતા-ન્યાયરહિતા યે ઉદ્ધતમતય-ઉત્કટમતયસ્તેષાં ચમત્કારકારી
પ્રભાવો યસ્ય સ તમ્ । પુનઃ કિંવિશિષ્ટમ્ ? ‘ જીરાપલ્લીપદમ્ ’
જીરાપલ્લ્યાં પદં-સ્થાનં યસ્ય । પુનઃ કીદૃશમ્ ? અવિપદન્
વિપદરહિતમ્ । પુનઃ કીદૃશમ્ ? ‘ વિમલકમલાકેલિગેહમ્ ’ વિમલા
આસૌ કમલા ચ વિમલકમલા તસ્યાઃ કેલિગેહમ્-કીડાગૃહમ્ ॥ ૧ ॥

સાપાર્થ—

હું શ્રીવામેય-પાર્શ્વનાથનર્થ સ્તવૂં, ન્યાયિ કરી અપેત-રહિત છઈ જે
ઉદ્ધતમતિ-ઉત્કટમતિ તેહનહઈ ચમત્કાર કારિ જેહનક પ્રભાવ-મહિમા છઈ.
જીરાપલ્લી-જીરાફલી તિહાં પદ-સ્થાનક છઈ, ‘અવિપદ’ વિપદ-કષ્ટિય રહિત
છઈ. વિમલ-નિર્મલ છઈ જે કમલા-લક્ષ્મી તેહનહઈ કેલિગેહ-કીડાગૃહ
છઈ ॥ ૧ ॥

स्फाराकारा ननु जिनपते ! दृश्यते ते न मूर्तिः .

स्फूर्तिस्तस्याः पुनरनुपमा विश्वविश्वप्रसिद्धा ।

शौण्डीराणां न खलु महिमा मूर्तिमात्रानुयायी

यद् बालोऽपि प्रबलकरटिष्वंसघोरो मृगारिः ॥ २ ॥

चोराचारप्रचुरचरद्व्यालमालाकराले

प्रायो यस्मिन्नलमत पुरा न प्रवेशं मनोऽपि ।

अवधूरिः ।

हे जिनपते ! ननु-निधितम् , तव मूर्तिः स्फाराकारा न दृश्यते,
पुनस्तस्या मूर्तेः स्फूर्तिः अनुपमा वर्तते । पुनः किंविशिष्टा मूर्तिः ?
' विश्वविश्वप्रसिद्धा ' सकलजगद्विख्याता । खलु-निधितम् । शौण्डीराणां
महिमा मूर्तिमात्रानुयायी न । यतो-यस्मात् कारणात् बालोऽपि मृगारिः-सिंहः
प्रबलकरटिष्वंसघोरो भवति ॥ २ ॥

हे नाथ ! भवद्भक्तिदत्ता मनुष्याः साम्प्रतं तं शुद्धगिरिपथं गेहा-
ग्रणमिव लङ्घन्ते । किंविशिष्टा मनुष्याः ! ' भीतशङ्कातट्टाः ' प्रायो-

भाषार्थः—

हे जिनपते ! भोपार्थनाथ ! तादृशी मूर्ति स्फार-मिश्र आकार एवं-
विध न दीक्षते उल्लेख्यते तद मूर्तिनी स्फूर्ति-स्फुरत् अनुपमा-
व्यपमानरहित वर्तते, विश्व-सम्पत्ति विश्व-जगति प्रसिद्ध-विख्यात उल्लेख्य,
खलु-निधितम् । शौण्डीर पुरातनं महिमा मूर्तिमात्रानुयायी-मूर्ति नैव
नदी. तद आरम्भे तु नाथ-आश्रय मृगारि-सिंह प्रबल-भद्रो-भक्त करटी-
दस्ती वत्सा स्वसैन्य विषयि भीर-धैर्ययुक्त दुर्ग ॥ २ ॥

हे नाथ ! तादृशी अजिननर्त विषयी हस्त-प्रवीण मनुष्य-प्रश्न दपदां
ते अश-अश्व निरि-परिव वत् पथा-भाने, जेदांजल-परतलुं आंजलानी
परिदृष्टं, भीत-मिश्र संशयद्व आतंक-सम्य उर्ध्व, प्राय-आदुस्वित नेद

તં લઘ્વન્તે ગુરુગિરિપથં સામ્પ્રતં વીતશોકા-

તઙ્કા ગેહાઙ્ગણમિવ ભવદ્ભક્તિદક્ષા મનુષ્યાઃ ॥૩॥

યેષાં ક્રોડા પરધનપરપ્રાણસંહારરૂપા

ભૂપાઃ સર્વેઽપિ હિ વહુવલા યેષુ કુણ્ઠસ્વરૂપાઃ ।

જીરાપલ્લ્યાઃ પથિ વિચરતાં સોદરન્ત્યેવ તેઽપિ

સ્તેના યેનાનુપમિતિવલો રક્ષકસ્ત્વં જિનેશ ! ॥ ૪ ॥

અવચૂરિઃ ।

વાહુલ્યેન યસ્મિન્ માર્ગે પુરા-પૂર્વ મનોઽપિ પ્રવેશં ન અલભત । કિં-
વિશિષ્ટે માર્ગે ? ચૌરાચારપ્રચુરચરટવ્યાલમાલાકરાલે ॥ ૩ ॥

હિ—નિશ્ચિતમ્, યેષાં ચૌરાણાં પરધનપરપ્રાણસંહારરૂપા ક્રોડા
વર્તંતે, યેષુ ચૌરેષુ સર્વેઽપિ ભૂપા-રાજાનઃ કુણ્ઠસ્વરૂપા વર્તન્તે । કિં
વિશિષ્ટા ભૂપાઃ ? વહુવલાઃ ? તેઽપિ સ્તેનાઃ-ચૌરા જીરાપલ્લ્યાઃ પથિ
વિચરતાં પુરુષાણાં સોદરન્ત્યેવ હે જિનેશ ! યેન કારણેન ત્વં રક્ષકોઽસિ ।
કિં વિશિષ્ટસ્ત્વમ્ ? અનુપમિતવલઃ ॥ ૪ ॥

લાપાર્થ—

માર્ગનંધ વિષયિ પુરા-પૂર્વિર્ધ મનિધ પ્રવેશ ન લીધું. ચૌરના આચારનિ
વિષય પ્રચુર-ધણા છઈ જે ચરટ-અન્યાયીયા, તેણુ જે ભણિત, બ્યાલ કુટ
છવ તેહ તણી જે માલા-ઝેણી તેણિ કરાલ-રોદ્ર છઈ ॥ ૩ ॥

હિ-નિશ્ચય જે ચૌરની પરધન અનંધ પર પ્રાણનંધ સંહારરૂપ-સંહારિવાનંધ
વિષય ક્રોડા વર્તંધ. જેહ ચૌરનંધ વિષયિ સઘલા ભૂપ-રાજાન, કુંઠ-મંદસ્વરૂપ
સ્વભાવ એવંવિધ વર્તંધ. બહુ-ધણું-બલ-સૈન્ય છઈ. તેહઈ સ્તેન-ચૌર-જીરાપલ્લિના
પંથનંધ-માર્ગનંધ વિષયિ વિચરતા-બતા પુરૂષ હૂંઈ તેહનહ સોદરપણું
આચરંધ. હે જિનેશ !-શ્રી પાર્શ્વનાથ ! જેણઈ કારણિ તૂં રક્ષક-રાખણહાર
છઈ. અનુપમિત-હપમાનરહિત બલ છઈ. ॥ ૪ ॥

सार्थः पार्थ्यो न च न च बलं क्वापि कस्याप्यपेक्ष्यं

भूयो भूयो गहनगहनो गाहनीयश्च पन्थाः ।

एकैकस्यापि च विचरतस्त्वत्प्रसादेन मार्गे

जीरापत्न्याः परपरिमवो नैव भूतो न भावी ॥ ५ ॥

ये त्वद्ध्यानोपगतमतयो दूरदेशेऽपि तेषां

स्वस्थानस्थः स्थगयसि रुजः प्राणिनां प्राणतोऽपि ।

अथचूचिः ।

हे नाथ ! जीरापत्न्या मार्गे सार्थो न च प्रार्थ्यः, च-अन्यत्
जीरापत्न्याः मार्गे क्वापि कस्यापि बलं न अपेक्ष्यम् । च-अन्यत् भूयो
भूयः-पुनरपि पुनः जीरापत्न्याः पन्था गाहनीयः । किं विशिष्टः पन्थाः ?
गहनगहनः । च-अन्यत् हे नाथ ! त्वत्प्रसादेन एकैकस्यापि पुरुषस्य
विचरतः सतः परपरिमवो नैव भूतो न भावी ॥ ५ ॥

हे नाथ ! ये पुरुषाः दूरदेशेऽपि त्वद्ध्यानोपगतमतयो वर्तन्ते ।
तेषां प्राणिनां रुजः-रोगान् स्वस्थानस्थः सन् प्राणतोऽपि-मल्लाकारेण

आपार्थ—

हे नाथ ! शरापत्नीनर्था भार्जि सार्थ-संघात न प्रार्थितुं-न वांछितुं,
अ-अन्यत् शरापत्नीनर्था भार्जि द्विद्विष्ट द्विद्विष्टं नष्ट न वांछितुं, अ-अनर्था
भूयः-भूयः-बली बली शरापत्नीनुं भार्जि जायतुं, गहनं वनि करो गहन-दुःख-
नाद छर्त. अ-अनर्था हे नाथ ! तादृशं प्रसादित्वा ऐक्यं पुरुषं दुष्टं विचरतां-
नतां हृता पर-अनेरानुं परिशव-भराजय न दुष्ट-न दुष्टं दुष्टिष्ठ ॥ ५ ॥

हे नाथ ! प्रश्न दूरदेश-वेगवर्ध हृता तादृशं ध्याननष्ट विषयि उपगत
नष्ट मति-भुद्धि एव विधिवर्तते, तेन आशीना इन्द्र-शैव-स्व-आपलुष्ट स्थानि
स्थित-रदिगद्गदं आलु-जलात्प्रविष्ट स्थान-द्वैत-ये तादृशं प्रभाव-मद्विभा

नासम्भाव्यो भवति भवतो भावितोऽयं प्रभावः

सूरो दूरोऽपि हि न सहते लोकमध्येऽन्वकारम् ॥६॥

मुक्ता वैधैरपि बहुविधैरौषधैरप्यसाध्या

विध्याता ये चिरविरचितैर्नापि मन्त्रादियोगैः ।

तेऽप्यातङ्का गतभव ! भवन्नामधेयाभिराम-

ध्यानादेवाम्बुन इव दवा नाम निर्नाम नेशुः ॥७॥

अवधूरिः ।

स्यगयसि । अयं भवतः-तव प्रभावः भावितः सन् असम्भाव्यो न भवति ।

हि-निश्चितम् । सूरः-श्रीसूर्यः दूरोऽपि सन् लोकमध्ये अन्वकारं न सहते ॥

हे नाथ ! ये आतङ्काः-रोगा वैधैरपि मुक्ताः, ये रोगा औषधैः बहुविधैरपि असाध्या वर्तन्ते, ये रोगा मन्त्रादियोगैरपि न विध्याताः, किं विशिष्टैर्मन्त्रादियोगैः ? चिरविरचितैः । हे 'गतभव' गतसंसार ! । नाम इति कोमलामन्त्रणे । तेऽपि आतङ्काः, निर्नाम यथाभवति तथा । नेशुः-नाशं प्राप्नुः कस्मात् ? 'भवन्नामधेयाभिरामध्यानादेव ।' के इव ? दवा इव, यथा दवा अम्बुनः-पानीयात् निर्नाम नश्यन्ति तथा ॥ ७ ॥

भाषार्थः—

भावित-भविष्यति चित्तविहङ्ग असंभाव्य न भवति । हि-निश्चितं । सूर-श्रीसूर्यः दूर-वेगवृद्धं द्रुतं लोकं माहं अंधकार-अंधारं न सहति ॥ ६ ॥

हे नाथ ! ते आतङ्क-रोगा वैद्यैश्च भूक्ष्या, ते रोगा औषधिं बहुविधैः

-नानाविधैः असाध्यं वर्तते, ते रोगा मन्त्रादियोगैः नही विध्याता-असाध्या, चिरकालं लघु विरचित-रच्यता छति । नाम छसि कोमलामन्त्रणि, तेहति आतङ्क-रोग, निर्नाम-निम-हुति तिम । नाश-नाश पाप्मा । देव ! ताहारा नामधेय-नामना अक्षिराम-भनोइ ध्यान-ध्यायिवा तुंछ, निम-दव-दवानल अंथु-पाणीतु निर्नाम नाशति ॥ ७ ॥

काशश्वासज्वरकरशिरःकुक्षिचक्षुर्विकाराः

शोषं श्लेष्मा क्षतमबलता चातपित्तप्रकोपाः ।

कण्डू कुष्ठश्चयथुदवथुर्गुल्म दुर्नाम पामा

रक्षां दक्षे त्वयि विदधति व्याधयो नैव बाधाम् ॥८॥

रोगामोगा गहनदहनव्यालदुर्मन्त्रयोगा

ध्याते तात ! त्वयि तनुमतां नो भवेयुः पुरोगाः ।

भवचूरिः ।

हे नाथ ! त्वयि दक्षे रक्षां विदधति सति व्याधयो बाधां नैव विदधति-कुर्वन्ति । के ते व्याधयः ? काशश्वासज्वरकरशिरःकुक्षिचक्षुर्विकाराः, शोषः, श्लेष्मा, क्षतम्, अबलता, चातपित्तप्रकोपाः, कण्डू कुष्ठश्चयथुदवथुः गुल्म, दुर्नाम, पामा ॥ ८ ॥

हे नाथ ! त्वयि ध्याते सति तनुमतां-प्राणिनां रोगामोगा गहन-दहनव्यालदुर्मन्त्रयोगाः पुरोगा नो भवेयुः । हे नाथ ! जगति-विश्वे एष

आपाधः—

हे नाथ तव इक्ष-श्लेष्म रक्षा करतल इतर्ध व्याधि-रोग आपा-पीडा, न करतल रक्षा ते व्याधि ? काश-ज्वर, श्वास-सास, ज्वर-ताप, कर-दहन-तप विहार, शिर-भस्तजल विहार, कुक्षि-कुण्ठतल विहार, चक्षुः-आजिगल विहार, शोष-तृषा, श्लेष्म, क्षत-हीन, अजलता-अजलतप, रोगप्रकोप, पित्तप्रकोप, कण्डू-अर्श, कुष्ठ-कोट, चयथु-सोनिड, वयथु-ताप, गुल्म-नाडि, दुर्नाम-दुष्टनाम, पामा-पामा ॥ ८ ॥

हे नाथ ! तव व्याधि इतर्ध तनुमता-प्राणी नदति रोग तप्या आश्लेष-विस्तार, नदन-इतर इदन वैधानर, व्याध-इष्ट एव, दुर्मन्त्रयोग-शास्त्रिनी भेदादि पुरोग-अधिसर न दुष्ट, हे नाथ ! जगति-विश्वे ये व्याध-वदि-

वाह्योऽप्येष श्रुतिपथगतः कस्य चित्ते विधत्ते

नैवाश्चर्यं जगति महिमा तावकीनो नवीनः ॥९॥

यस्मिन्नन्येऽजनिपत सुरा निःप्रभा निःप्रभावाः

काले तस्मिन्नपि विलसति त्वत्प्रतापप्रभावः ।

यद् प्रोष्मर्तुर्नयति सलिलोल्लासमस्तं समस्तं

तस्मिन् काले कलयति किल प्रत्युताम्भोधि ऋद्धिम् ॥

अवचूरिः ।

वाह्योऽपि तावकीनो महिमा श्रुतिपथगतः सन् कस्य चित्ते आश्चर्यं नैव विधत्ते ? । अपि तु सर्वस्यापि विधत्ते । किं विशिष्टो महिमा ? 'नवीनः' ॥९॥

हे नाथ ! यस्मिन् काले अन्ये सुराः निःप्रभावाः अजनिपत, किं-विशिष्टाः सुराः ? निःप्रभाः । तस्मिन्नपि काले त्वत्प्रतापप्रभावः विलसति । यतः-यस्मात् प्रोष्मर्तुः समस्तं सलिलोल्लासं अस्तं नयति । किल इति सत्ये । तस्मिन् काले प्रत्युत अम्भोधिः ऋद्धिं कलयति ॥ १० ॥

सापार्थ—

सर्वतर्ह ताडइ महिमा-प्रभाव श्रुतिपथगत-सांख्यविड हुतु कडिनर्ह यित्ति आश्चर्यं न धरइ ? अपि तु सर्वनर्ह यित्ति धरइ. नवीन-नवुं छइ ॥९॥

हे नाथ ! जेखुं कालि अनेरा सुर-देव निःप्रभाव-प्रभावरहित होआ, निर्गत-गछ प्रभा छई तेखुं कालि ताडरा प्रतापनुं प्रभाव-महिमा विवसई, जेह कारण तु ओष्मर्तु समस्त-सुधहु सहिलोक्षास-जवाशय अस्त पमाउछ. किल छसिई सायछ. तेखुं कालि प्रत्युत-हायवासी (?) अम्भोधि-समुद्र ऋद्धि पामछ ॥ १० ॥

विश्वाधारामतरलतरत्तारतारामुदारा-

मीश ! स्वीयां क्षिप मयि दृशं देव ! ते सेवकोऽस्मि ।

ॐ कुर्वाणे भवति भवति स्वार्थसिद्धिः समस्ता

तन्मां स्वाहासनपतिनतोपेक्षितुं ते न युक्तम् ॥ ११ ॥

किं कल्पद्रुः किममरगवी कामकुम्भोऽपि किं वा

दत्ते चिन्तामणिरपि च किं किं च धन्वन्तरिर्वा ? ।

अवचूरिः ।

हे ईश ! मयि विषये स्वीयां दृशं क्षिप । किंविशिष्टां दृशम् ?

विश्वाधाराम् । पुनः कीदृशीम् ? अतरलतरत्तारताराम् । पुनः किम्भूतां दृशम् ?

उदाराम् । हे देव ! अहं ते-तत्र सेवकोऽस्मि । भवति-त्वयि ॐ

कुर्वाणे सति समस्ता स्वार्थसिद्धिर्भवति । हे स्वाहासनपतिनत ।-हे देव-

नस्तुत ! तत्-तस्मात् कारणात् ते-तव मां उपेक्षितुं युक्तं न ॥ ११ ॥

कल्पद्रुः-कल्पवृक्षः किं दत्ते ? अमरगवी किं दत्ते ? वा-अथवा

कामकुम्भोऽपि किं दत्ते ? च-अन्यत् चिन्तामणिरपि किं दत्ते ? धन्व-

न्तरिर्वा किं दत्ते ? हे श्रीवामेय ! त्वयि प्रसन्ने सति सुषुप्तं निरन्तरं

आपार्थ-

हे ईश ! आदरार्थं विषयं स्वीय-आपत्तौ दृश-दृष्टि क्षिप-आरोपि,

विश्वेन्द्रार्थं आधारेभूतं च । अतरल-नित्यं तत्-तत्तदी तारा-भनोक्तं,

तारा-क्षीया कनीनिका च । उदार-उत्कृष्टं च । हे देव ! इह तादृशं सेवकं त्वं

तर्हि आदरार्थं-स्वीकारं करोतु त्वत्तत् समस्त-सधर्मी स्व-आपत्ता अर्थनी

सिद्धिं त्वत् । हे स्वाहासन-देव तेदनुं पति धन्वन्ते त्वत् नत-स्तुत । ते

कारणं तु-तुल्यं तु-मठं इवेभवा युक्तं नही ॥ ११ ॥

कल्पवृक्षं किंसिद्धं द्रिष्टं ? अमरगवी-कामभेतुं किंसिद्धं द्रिष्टं ? वा-अथवा

कामकुम्भ-पूष्यप्रसन्नं किंसिद्धं द्रिष्टं ? च-अन्यत् चिन्तामणिं किंसिद्धं द्रिष्टं ? वा-

पिशाचदुर्मुद्गलवानमन्तरा महोरगा राक्षसयक्षकिन्नराः ।

परेऽप्यसद्दृष्टिसुरास्तव क्रमाश्रितान् न हन्तुं प्रभविष्णुविक्रमाः ॥१०॥

भयंकरा भिल्लभैर्यनुर्धरैः सुदुर्गमा कर्कशकर्करोत्करैः ।

अलङ्घनीया गिरिकूटकाटिभिर्विसङ्कटा कण्टकितैस्तरुच्चयैः ॥११॥

अपीदृशी त्वत्पदपद्ममण्डिता बलातुल्यैरिवलरखण्डिता ।

सुभूरभूत् पल्लिरियं पुरीनिभा सतां हि सङ्गः शुभसम्पदां पदम् ॥युग्मम्॥

सदा त्वदास्यद्युतिसारसागरे सुवृत्तमुक्तोपमदन्तसन्ततौ ।

सन्नेत्रमीने फणभृत्फणामणिप्रभाः प्रवालाङ्कुरवद् विरेजिरे ॥ १३ ॥

प्रभा भवत्यञ्जति धोरताखिला श्रयत्यपि श्रीः कलयत्यलं कला ।

इयंति मुक्तिर्न चिरात् तमादरात् प्रयासि यस्य त्वमिह प्रसन्नताम् ॥

एवं पन्नगराजराजितपदं पद्मावतीपूजितं

जीरापल्लिपुरीपुरन्दरमहं पापच्छिदेऽस्तग्रहम् ।

संस्तुत्योदयधर्मभासनपरं श्रीपार्श्वतीर्थङ्करं

नाथे नाथमिदं तदङ्घ्रियुगले चेतो ममालीयताम् ॥१५॥

[२९]

नवग्रहस्वरूपगर्भितं

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

अरिहं थुणामि पासं लच्छिनिवासं गुणाण आवासं ।

दुरियारिकयविणासं पसमियपावं नमह पासं ॥ १ ॥

सोलसविज्जादेवी पडमा विजया जया य वडरुद्धा ।

कलिकुंड धरण पासो पास जिणिदं नमंसंति ॥ २ ॥

जाओ कर्लिगदेसे भरणीए रत्तिकंत पउमकरो ।
 उड्ढमहो गहनाहो सहसकरो पणमए पासं ॥ ३ ॥
 समदिट्ठि सोमकंती चित्ताए जवणदेससंभूओ ।
 अमियकरो सोलकरो चंदो पणमेइ जिण पासं ॥ ४ ॥
 अरुणो मालवभाए उत्तरसाढाइ उड्ढदिट्ठोए ।
 नवकिरणो भूमिसुओ पणमइ पासं समुह्लासं ॥ ५ ॥
 पीओ कडक्खदिट्ठो जाओ मगहे धणिट्ठुरिक्खंमि ।
 रोहिणियल्लहतणओ पंचंसु बुहो नमइ पासं ॥ ६ ॥
 नीलरइ सम्मदिट्ठो वारसकिरणो य सिंधुदेसभवो ।
 उत्तरफग्गुणिजाओ सुरमंती नमइ जिण पासं ॥ ७ ॥
 जिट्ठ मरहट्ठु मूओ सोलसकिरणो कडक्खदिट्ठो य ।
 गहभूओ असुरगुरू सुक्को सुक्को नमइ पासं ॥ ८ ॥
 कसिणो सुरट्ठदेसे सत्तंसू रेवईइ अहिदिट्ठो ।
 सूरमुओ पणइपिओ पणमइ पासं सुणिब्भंतं ॥ ९ ॥
 अहिदिट्ठि कसिणकंती बन्वरकूळम्मि भरणिरिक्खम्मि ।
 सिरमित्तो गहमल्लो रांहु पणमेइ जिणपासं ॥ १० ॥
 जाओ पुट्ठिदेसे असट्ठेसाए अणेगवण्णो य ।
 अंडकूर रुददिट्ठो सफणो केऊ नमइ पासं ॥ ११ ॥
 इय गहगणपणयपयं पूयंति थुणंति जे जिणं पासं ।
 ते सिद्धिबुद्धिवररिद्धिसंजुया हुंति नरपवरा ॥ १२ ॥+

+ नयमहस्तुतिः—ॐ आदित्य-सोम-मंगल-बुध-शुक्र-शनि-धर-
 राहु-केतुप्रमुखाः श्रेवरा जिनपदपुरतोऽवतिष्ठन्तु स्वाहा ।

[३०]

मन्त्राक्षरगर्भितः
श्रीपार्श्वनाथस्तवः ।

ॐ ह्रीं अर्हमथो नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय यो
मध्ये पङ्कजमूर्ध्नि मूर्तिरतनुः स्फारस्फटामण्डितः ।

ॐ ह्रीं श्रीं धरणेन्द्रसेवितचतुर्दिक्पार्श्वभागेऽष्टभिः
पत्रश्रैः सहिताय वर्णनिवहैः पद्मावतीमुख्यकैः ॥ १ ॥

अष्टमेष्टे जिनेन्द्रक्रमकजनिकटे क्षुद्रसंसदविघ्ने
क्षुद्रं द्राग् देवि ! पार्श्वक्रमकमलजुपां स्तम्भय स्तम्भयोन्वैः ।
स्वाहान्तेऽथ त्रिलोकीत्रिगुणपरिवृता क्रौनिरुद्धे ! विदध्याः

सद्यः सिद्धिं मनीषां विजयमसुमतामिष्टदा कामधेनुः ॥ २ ॥
आस्थानेषु महीभुजां स विजयी नश्यन्त्यवश्यं ततो
वलैकान्तरिकत्रिनित्यकमहाचातुर्थिकाद्या ज्वराः ।

नालं मुद्गलशाकिनीप्रभृतयत्नातुः पुरस्त्वादृशे
निर्भीको भुवि वम्भमीति य इमां त्वत्पादसेवां वहेत् ॥ ३ ॥

नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ह्रीं धरणेन्द्रपद्मावतीसहिताय
अष्टमेष्टे क्षुद्रविघ्ने क्षुद्रान् स्तम्भय स्तम्भय स्वाहा ।

[३१]

श्रीजयकीर्त्तिश्रविरविरचितं श्रीपार्श्वदेवस्तवनम् ।

सदा वासना पासना पाय पेपी नवां काज संसारनां हो उवेपी ।
घरइ नाम जे ताहरउं देव । होयइ महीना हि तेना हया मे महीयइ ॥

व्याख्या ।

ॐ नमः श्रीसर्वज्ञाय ॥ श्रीपूज्याराध्यप्येय-श्रीमदध्वलगच्छेशश्री-
जयकीर्त्तिसूरीश्रविरचितश्रीपार्श्वदेवस्तवनामचूरिः सङ्क्षेपतो लिख्यते ।
तत्रेदमाविष्टतम्—

[सदावासनापासनापायपेपी नवाङ्गाजसं सारनाहो ! उवेपी ।
घरइनामजेताऽहर उदेव हि य इमहीनाहितेना हवामे महीय इम् । ॥
'हे 'सारन ।' सारे ज्ञ-ज्ञानं यस्य, तत्सम्बोधनम् । हे
'अहीनाहितेन ।' अहीनः-घरणेन्द्रस्तत्र आहिता-न्यस्ता या ई-अहमीः तस्या
इन । सेवकप्रियः स्वाम्यायतत्वात् । 'हे अहवामे' अहो सम्बोधने ।
परवम् ईपद्मीनस्तवतया अल्प मे अमे (?) इ-काम अहरः-हृतवान् ।
'ही' इति विस्मये । किंविशिष्टं इम् ? 'नवाङ्गाजसम्' नवा अङ्गा-अङ्ग-
सूत्राया येषां ते अङ्गाः-प्रज्ञायाश्च यो देवास्तान् स्यति-विदम्बयति इति
यस्तम् । किरूपस्तवम् ? सदावासनायाः-सुधदायाः अपाप्तेन-निराकरणं
यैस्तान् अपामान्-कलेशान् पिनष्टि-शूर्णयति इति 'सदावासनापासना-
पायपेपी' । पुनः किंविशिष्टस्तवम् ? ऊः-ज्ञानं तया येवेष्टि-विश्वं व्याप्नोति
रूपेवंशीलः । गद्वा उः-शिवः तद्वद्देवेष्टि इति 'उवेपी' । तथा 'घरइनामजेता'
घरः-कुलाचलः, इनः-सूर्यः तद्वद् आत्मानां-रोगाणां जेता । 'आरोग्यं
मास्मदिच्छेत्' () इति वचनात् । 'उम्
कुम्' घातोः त्रियपि उत् । ततः उदेव-वच्छा एव, अर्थात् धर्मस्य । 'इ' सम्बो-
धने । अहम् । वस्तुनोर्नित्यसम्बन्धात् । तं त्वां महीये 'महीइ' इत्यादि-
गणसत्त्वं, पूजयामि ॥ १ ॥

अथ अन्यध्यानापनयनायाह—

जगन्नाथ ! सेवा करउ कोटनामी मलउ मान माया न ही के मुधामी
इस्या ध्यान तोरा धरइ चित्त मोरा सही च्छांडिवा मार संचार दोर
कलावंत आहू रहइं द्रव्यकाजे महामोहिमूली जतां केडि धाजे ।
प्रभो ! हउं तुहाऽरा कमा राग मारा न जाणउ कि माया पतीजउ सकारा ।

व्याख्या ।

[जगन्नाथसेवाकर उ कोटनामी, मल उमानमाया नही के मुधाऽमी ।

इस्या ध्यानतोऽराधरइ ! चित्तमोरासहीच्छां डिवा मा रसं चारदोरा ॥]

अहं उमायाः आनाः—प्राणाः शिवः, मां—लक्ष्मीं यातीति विष्णुः,
आ—ब्रह्मा तान् । अशि 'लुगातोऽनापः' (सिद्ध० २।१।१०७) इत्यत
'उमानमाया ।' न 'मले' न दधामि । किरूपोऽहम् ? 'जगन्नाथसेवाकरः
'उः' पूत्थै । कोटः—कौटिल्यं तं नमयतीत्येवंशीलः 'कोटनामी ।' तय
'ही' इति खेदे । 'के ?' कियन्मात्राः । 'अमी'—ब्रह्मादयः 'मुधा'—निष्फलाः
तथा हे 'इस्' । कामविनाशक ! । 'हे अराधरइ !' अरे—दुःखमारूपे अधरे
—हीनसत्त्वा यस्तत्र 'इ' इत्यनुकम्पकः । 'आध्यानतो' अर्थात् भवद्ध्यानं
यावत् 'चित्तं' मनोयोगः । 'इच्छां' तृष्णाम् । रसं—रागं मा रत्—मा यासीत्
कया ? 'ओरा' । उर्व्वं तुर्व्वं धातोः क्विपि ऊर्—हिंसा ईषत् उः ओः
तया । किंविशिष्टया ? 'लिवा' 'लिम्पति कर्मणेति । किंविशिष्टं चित्तं
ओः—शिवस्य । आ—सामस्त्येन सहते इत्येवंशीलं 'ओरासहि ॥ २ ॥

[कलावन्त आहू रह इन्द्र ! व्यकाजे ! महामोऽहिमूलीजताऽङ्केलिधाजे ! ।

प्रमोह उं तु हाऽरा कमारागमारानजाण उ किमाया पतीज उसनारा ॥

कलावन्तः 'रहः'—एकान्ते आहुस्त्वाम् इति । अर्थात् हे इन्द्र !—
परमैश्वर्ययुक्त ! 'हे व्यकाजे !' विगतं अकं—दुःखम्, आजिश्च सद्ग्रामं
यस्य । 'हे अहिमूलीजत !' अदीनाय मां—वन्द्यं समग्रं लोकं—

मयाह नही नाह ! ता माय ताय प्रमो ! वंदिया हेव नितु देवपाय ।
अहो ऊपमा नाथ ! तउ साररेहा दमउ भाविको पावना नाम केहा ॥

अवचूरिः ।

यवनिस्तुकिता भीतत्वात्, इजता-कामसत्तेष यस्मात् सः । ततः संलग्न-
विशेषणद्वयसम्योधनम् । हे 'अद्वेष्टिभाजे !' अ-परश्रद्धा तत्क्रीडाधा-
रिका आजिः-समभूः । वयं त्वां महामः । तथा 'हे प्रम !' प्रकृष्टा मा
यस्य । 'हे अज !' हे 'अणो !' दृग्गोचराभावात् । उः-भर्त्सने । उं-
ईश्वरम् । किं इत्याक्षेपे । 'आयापती' -मद्राविष्णू । 'हा' सेदे ।
'कहे'-विचारयामि । 'अराकमारागमारान् ।' अरा-शस्त्री तद्वत्स्या इय
अर्क-दुःखं, मारध-मरणम्, सयोः आगमो येभ्यः । आराः-अरिसमूहाः ।
कर्मधारयं, ते, तान् । तुः-अवधारणे । तथा यः कामो निलीय स्थितः स किं
रूपः ? ईजः-रुद्धमीनन्दनः । 'उमकारा' उम-ईश्वरविद्यमयकः अत एव
कारा-गुप्तिग्रहम् । तद्वेनुत्वात्, विशेषणयुग्मम् । आयापती ईजे इत्यथ
अन्यमते न सन्धिः ॥३॥

[मया इतिहीनाहतामायताय । प्रमोऽवन्दि वाहेऽवनिस्तुदेऽवपाय ।]

अहो ऊपमा नाथ त उ साररेहाऽदम उमाविस्तेपावनानाम । केहा ? ॥]

'हे अवनिस्तुदे वाहेऽवपाय !' अवनिः-जगन्त्रयभूः, अर्थात् तत्र स्थि-
तान् तुदते-व्यपते इति अवनिस्तुदे । 'वाहे' संगारप्रवादे । ऊः-धीतिस्त-
स्याऽपायो-वपायः । न वपायो अवपायः तत्सम्योधनम् । मया मशान्
अवन्दि-स्तुतः । विरूपः ? हीना-निम्न्या अहताध-केनापि पूर्वं वादस्या
अर्चना स्तनाः-ठिप्राः, स्तनाय ते अर्हनाहतामाय तैः अवता-अवदा-
आयस्य-नामस्य प्रमा यस्य सः । 'अहो' इति विस्मये । 'उः' सम्योधने ।
हे 'सारर !' सार-प्रानादि रातीति-दशतीति रा । इह ते-तव ऊः-ज्ञानं त-
दुपमा नाऽस्ति । 'अथ' इति प्रतिज्ञायाम् । यतस्त्वं उमो इकोपौ-यामकोपौ
कदमः-दान्तवान् । हे 'अनानाम !' अनाना-अप्राणा, अलक्ष्मीर्यस्तत् ।
ईहा-इष्टा का-दिवन्ताप्रा ? यदि तन्मूर्तो कामकोपौ दन्ताविति ॥४॥

वहइ मान माया महामोह साह्या गमइ राग साचा रही लांवि बाह्या ।
 न को नांहतां सारतउ देव टाली न वेरउदही नेह तउ कर्म जाली ॥
 न वा मांगजे राजिनं काज केवा रुली नाथ ! तउ वासना त्वामि । सेवा
 प्रभो ! भंजिवा मोहना नाद पूरा मया छइं जितां लोभ एवारिवूरा ॥६॥

अवचरिः ।

[वहइ इमा न माया महामोहसा ह्यागम इराग ! साचार ! हीमाऽऽम्बि बाह्या ।

न कोऽनाहतासार ! तु उदेवटाली न वेर उदहीनेहत उ कर्मजाली ॥]

हे नाथ ! इमाः माया न वहे । 'हिः' यस्मात् । अहसाः सन्तस्त्वां
 महामः । 'हिः' यस्माच्च । इला-भूः बाह्या, न त्वात्मनः । इति आम्बि-
 कथिता तत्त्वज्ञैरिति । हे भग !-निश्चल ! । 'हे साचार !' आचारो-
 देशनादिः । तुः-पुनः । हे 'अनाहत !' महोदयप्राप्तत्वात् । 'हे सार !' हे
 'हे वेरउदहीन !' वेरे-शरीरे उत्-प्रावल्येन अहीन ! कः त्वां अर्हन्तं न
 ईहते ? किंस्वरूपः 'उदेवटाली' उदेवं-शिवं टालयितुं शीलं
 यस्य । अतो न कर्मजाली-कर्मजालमुक्तः, यत् उत्कृष्टकस्थितौ भगवदुप-
 लब्धिर्न । 'उः' पूर्त्यै ॥ ५ ॥

[न वामाङ्गजेऽराजिनं काजकेवार ! उ लीनाऽथ त उवा सना स्वाऽऽमि सेवा ।
 प्रभोऽभजि वामोहना नादपूरा मयाऽच्छ ! इंजिता लोभ एवारिवूरा ॥]

हे जिन ! त्वयि वामाङ्गजे न-ज्ञानं न अराजि ? अपि तु अराजि ।
 'हे काजकेवार !' कः-ब्रह्मा भजः-विष्णुः ईश्वरो वा, क-आत्मा,
 जातावेकवचनम् काजकं तस्मिन् वारं-अवसरम् सत्कर्मविधानायाऽऽ-
 चष्टे इति वारयतीति क्विपि वार ! । हे लीन ! - लयप्राप्त ! । अथ
 ते-तव सेवा आभि-प्राप्ता । किंरूपा ? उवा-प्रीत्या सना-नित्यं स्वा-ऽऽत्मीया ।
 हे प्रभो ! भवता वामा-प्रतिकूला ऊहना-वितर्को अभजि । किम्भूता ?
 'नादपूरा मया' नादपूरो-वाग्जालं तदेवामयो यस्याः । हे 'अच्छे !'

न हो सामिनइं नामि ते ताम लागी रहइ राग वीरागमायावि भागी ।
 अरे दोहिला माणुसा जन्मलंभो महारउ दया जीवतां मूढ ! दंभो ॥
 नदी नदी तामइं देव वात भोगे स दोधी नवसातघात ।
 विभो ! बली आपि न माम हाम परामवइ नाह सवामकाम ॥८॥

अवचूरिः ।

अच्छा-निर्मला ज्ञानादिर्हः-लक्ष्मीर्यस्य तत्सम्बोधनम् । त्वया लोभ एव
 लोभोऽपि अमजि । 'एव' इत्यवधारणे । अमज्ज्येव । किम्भूतेन ?
 इजिता-कामजिता । तथा 'अरिवूरा' अरीणां कः-हीतिस्तां उर्वते-
 विनाशयतीति 'अरिवूरा' ॥ ६ ॥

[नही छाऽऽमिन इनामितेताऽमला गी रह इरागवीरागमाऽयाविभागी ।]

अरेऽदोहिलाऽमा न साजन्मलंभो ! महार उदया भीयतामूढदम्भोऽ ! ॥]

हे आमिन इन ।-रोगिणां सूर्य । त्वयि अमिता-घना सा-लक्ष्मीः,
 'अमला गीः-सरस्वती रहः-एकान्ते न इता-न प्राप्ता । अपि तु प्राप्ता । 'ही'
 विस्मये । किम्भूता सा लक्ष्मीः ! 'इरागवीरागमा' इरायां-पृथ्व्याम्, अगः-सूर्यः
 तद्वदयं दीप्ता वीरास्तेषां आगनः-प्राप्तिर्यस्याः सा । पुनः किंरूपा ? 'अयावि-
 भाक्' 'अयां-अलक्ष्मीम् विमजते-वृषवरोति । अथवा अयं-अगुर्वर्त देवं न
 विमजते । 'ई' सम्बोधने । किंरूपा गीः ? इरायां-वाय्वा भाषणे अगवद्
 वीरा-निधत्ता आगमाः-विद्वान्तास्तेषां आयं-लाभे न विमजते ।
 अयाऽयं भगवत् उपदेशः । अरे मूढ ! अदः-प्रत्यक्षोपमस्यमाणेन स्त्रियेन
 इति शेषः । अमा-ग्रह अहिल-न हावे कृद् । यतः अदः स्त्रियेण
 'साजन्मलं' सा-लक्ष्मीः जन्मापि च स्रति-हरति । मो ! 'उदया ।'
 'उन्-प्रावर्त्येन वयः-अगुर्वर्त देवं देवां ते । मदान् अरिसमूहो महारः-
 रागारिभीयताम् । किम्भूतः ? 'ऊढदम्भः' प्राप्तकपटः । अकारः
 पूर्ण ॥ ७ ॥

[नदीन ! सीताम इदेवसाधभोगे ! उषशीर्षानयमानघात ।]

विभो ! बली आपि न मामहाम परामव इनाहप्रवामकाम ! ॥]

सुखज्जूरलुन्दे भरी भूरि भाणां न वा माप थीणां तिहां धी नमाणां
नवी द्राप साकर सुमुंडी मरुक्की रगइ दाढए जीभ ! रे तुं फुरक्की

अवचूरिः ।

नवीनः-नवस्तवः तद्वन्तो नविनः तेषां इनः-स्तुत्यानामपि स्वामीति ।
हे 'इदेववातभोगे !' इदेवः-कामदेवः स एव वातभोगः तत्र भोगः-
सर्पः भोगसर्पः पिण्डः स एव ईः-लक्ष्मीर्यस्य । 'हे असदीधीनवसा-
तघात !' सत्-सत्यम्, ई-सम्पत्, धीः-बुद्धिः नवं सातं-सौख्यं
चेति सदीधीनवसातानि । न विद्यते सदीधीनवसातानां घातः-अन्तो
यस्मात् तत्सम्बोधनम् । त्वं 'वीतामो' गतरागोऽसि । अत
एव हे विभो ! मया भवान् बली आपि-प्राप्तः । ततः हे इन !-
नाथ ! हे 'अहसवामकाम !' न विद्यते हसं वामश्च कामः-अभिलापः
यस्येति तत्सम्बोधनम् । 'अह पूजायाम्' अहां मां-संयमादिलक्ष्मीं न
आम-न प्राप्तः । अपि तु प्राप्तः । किरूपोऽहम् ? परामवः-पराणां-वैरिणां
अभवो-असत्ता यस्य सः ॥ ८ ॥

[सुखज्जूरलुन्दे भरी भूरिभाणां, नवाऽमाऽपथीणान्ति हाऽङ्गी न माणाऽम् ।
न वीद्राख ! साकरसुमुण्डी मरुक्की रगइ दाढए जीभ रे तुं फुरक्की ॥]

हे 'भूरिम !' बहुप्रभ ! भवान् परब्रह्म आण-कथयामास । किं-
रूपम् ? 'सुखज्जूरः' सुखमिवाचरन्तीति सुखन्तः-विषयाः जूर्यन्ते-क्षीयन्ते
यस्मिन् तत् । किरूपो भवान् ? अलते-समर्थो भवतीत्यल् । क्व ?
'उन्दे' क्लेदने, कठिनानामपि आर्द्रिकरणे । 'भरी' अतिशयवान् । हे
'नव !' न कदापि जीर्ण इति । त्वया अमा-अलक्ष्मी. आन्ति-बद्धा
'अतु वन्धने' । किरूपा अमा ? 'अपथी' सन्मार्गरहिता । तथा अणा-
निष्फला । तथा हे नाथ ! अहं अं-अर्हन्तं त्वां आण-आजगाम ।
'अः स्यादहंति सिद्धे च विष्णौ' () इति
वचनात् । किरूपोऽहम् ? 'हा' विस्मये । विस्मयं अङ्गते-गन्तुमारभते

यः खलु दण्डादिक्रियाक्षमः ॥ प्रभुरित्यतस्तदाह—

करंवा भरी त्राटना थाट बाधा चढ ले करी ताम तेंबोल लाधा ।
सुयाली तिहां सेज तां पाथरावी सुयउ वायनी लहरि तु फार फावी ॥

अवचूरिः ।

इत्येवंशीलः अङ्गी । किम्भूतं अम् ? ' इत्तम् ' । विगता हेः—लक्ष्मीः येषां
ते व्यो—निर्धनाः । न धीनां द्राक्षः—शोषणं यस्मात् सः । यतस्त्वं 'साकर-
सुमण्डी—' सायाः—लक्ष्म्याः आकरः अत एव सुष्ठु मण्डते—आधितमित्ये-
वंशीलः । विशेषणयुग्मम् । ' मरुक्की ' मः—चन्द्रः तदुचः ताः किरति-
विक्षिपतीति ' मरुक्की ' अतिसौम्यत्वात् ॥ ९ ॥

[इच्छ्याम्भोजनस्वामिनिनाऽऽमिषाम्यां, मयाङ्घ्रि..... ।

..... ॥ १० ॥]

प्राप्य रुचिः—कान्तितरेष । आ—सामस्त्येन अम्भो यस्य ॥ इच्छ्याम्भाः,
कान्त्या घषुपि जललहरिवद्गुणमित्यर्थः । जनानां—लोकानां स्वामी
जनस्वामी—राजादिः, इच्छ्याम्भायास्तौ जनस्वामी च इच्छ्या-
भोजनस्वामी तस्य सम्बोधनं हे इच्छ्याम्भोजनस्वामिन् ! ' इत्तम् ! '
जातावेकवचनमत्र, जनस्वामिनामपीत्यर्थः । हे 'आमिष ।' 'आमिनः—रोगिणः
तान् पातीति । हे 'अभ्यां ।' ' अम् शब्दविभक्त्योः ' इति पातोः
अभ्यं—कर्मनीयम् अं—परब्रह्म यस्य इति । केवलं तत्त्वमेव वाच्यमस्येति
भावः । मया अमा—अलक्ष्मीः आहि—उल्लङ्घिता अतिश्रान्ता इति यावत् ।
त्वयि उपात्तं श्रीः—प्राप्ता, अश्रीस्त्वतिक्रान्ता इति युक्तं त्वदुपादानमिति
वक्ष्याम्यर्थः ॥ १० ॥

[करं वा भरी त्राटनाऽऽयाऽऽट बाधाचढले करीतामनुम्वो रराधाऽ ।
सुयालीतिहासेजतापाऽय रावी सुय उयाऽय । जीह ! इरितुम्फाऽऽरफाऽऽवी ॥]

अवचूरिः ।

हे 'ईत्राटन !' ई-लक्ष्मीं त्रायते इति ईत्रं-लक्ष्मीपालकं अटनं-
 विहारो यस्यासौ तत्सम्बोधनम् । भगवद्विहारे सपञ्चविंशतियोजनशतान्तः
 ईतिवैरिमारिदुर्भिक्षस्वपरचक्रभयायभावात् जनाः परमसम्पदः सञ्जायन्ते इति
 युक्तमेतदाप्तव्रणम् । भवान् करंवा 'वा' उपमानार्थः । करमिव करं-
 प्रायश्चित्तदानादि 'आट' जगाम । 'अयं' इति अधिकारार्थः । यो यदधिकारं
 अशुभं आचरितवान् तस्य तदधिकारकरं प्रायश्चित्तरूपं कृतवानित्यर्थः ।
 किंविशिष्टो भवान् ? 'भरी' अतिशयवान् । तथा 'बाधाऽचल !' बाधनं
 बाधः-शीतोष्णादिपीडा तेन न चलति-न क्षुभ्यतीति बाधाचल ! । अयमु-
 पनयः । यो निजजनपदसम्पत्पालनाय दिग्विजययात्रापरायणः स्वप्रतापाति-
 शयत्रासितद्विषदगणः शीतोष्णक्षुत्पिपासाद्यनातुरः सम्यग् न्यस्तन्याया-
 नुसारिकरः स एव खलु प्रभुः । इति, स एव च सर्वतो वर्द्धते इत्याह ।
 'अ' इति सम्बोधने । हे प्रभो ! भवान् रराध-ववृधे । 'राधं च वृद्धौ'
 इति धातोः रलयोरैक्यम् । रलयोर्दलयोः, क्वचिच्छसयोः' ()
 इति वचनात् । कस्मिन् मध्ये ? 'ऊले' उवं-दीप्ति लाति-गृह्णातीति
 ऊलो-दीप्तिमान् जनस्तन्मध्ये भवान् वर्द्धते स्म । अक्षयपदप्राप्त्या महोद-
 यभाक्त्वात् । किं रूपः सन् ? 'करीतामतुंवः' करिणो-हस्तिनः तद्वत्
 इताः-प्रबलगर्जिततया जाता आमाः-सन्निपातादयो रोगाः तेषां तुम्बो-
 विनाशो यस्य स 'करीतामतुम्बः' । 'लुवण् लुवण् अर्दने' इति
 तुम्बनं तुम्बः । तथा हे 'असेजताप !' ईजः-कामः तस्य ताप ईज-
 तापः । ईजतापेन सह वर्तते इति सेजतापो, न सेजतापः असेजताप
 स्तस्य सम्बोधनम् । हे 'अय !'-अनुकूलदैव ! त्वमेव अनुकूलं दैवं नाऽन्यदि-
 त्यर्थः । हे 'नील !' नीलवर्णत्वात् । हे 'हरितुम्फ !' हरि-मृत-
 तुम्फति-हिनस्तीति हरितुम्फः । अजरामरपदप्रदायित्वात् । अथेति माङ्गलि-
 क्यार्थः । त्वं उवा-दीप्त्या 'आवी' अः-कृष्णः, अविः-सूर्यः तौ आरफ-

अथ भगवद्गुणस्तुतावलसायाः स्वीयरसनाया उपदेष्टुमित्याह—

एवली न रसना मिन ढौके पासनाह हीयडा मन मूके ।
एक एकहत्तकोप ममाडी मेरुतुंग गुरु वाणि सुमाडी ॥ १२ ॥

अवचूरिः ।

व्याप्नोषि । 'षर्फ रफ' इत्यादि 'रफ' गत्यर्थो धातुः । आडा सङ्ग
व्याप्यर्थः । आडोऽमिव्याप्यर्थत्वात् । अयमर्थः । यद् विष्णुः पालकः
सूर्यः प्रकाशक इति तत्तद् गुणव्याप्तिरिति । किंविशिष्टस्यम् ? 'सुयाली'
सुः-पूजायाम्, सुरासुरैः पूजितां या-तीयाधिपत्यलक्ष्मीं अलते-भूषयतीत्येवं
शीलः 'सुयाली' । सु-अतिशयेन या-समवसुतिलक्ष्मीं अलतीत्यादिना वा
सुयाली इति । 'ह' इत्यागमे । सिद्धान्ते हि तीर्थकरधरतिशयं वर्ण्यते
इति । तथा 'रावी' शवः-शब्दो-धर्मस्य भाषणं विद्यते यस्य स रावी ।
तथा सुयः सुष्ठु-शोभनं अर्थात् मोक्षं-सर्वोत्तमं यस्तु याति-व्याप्नोतीति
एषदशपदार्थः ॥ ११ ॥

[एव लीनरसनामिन । ढौकेऽपासनाह ! हीयडाऽऽमन मूके ।]

एक एकहत्तकोपममाडी मेरुतुङ्ग गुरुवाणी सुमाडी ॥]

हे इन !-स्वामिन् ! हे 'अपासनाह !' शवासनं-मरणं आ-
सामस्येन शपयति-त्याजयतीति 'अपामनाह !' शाश्वतपदप्रदन्वान् ।
अहं 'लीनरसना' प्रति ढौके 'लीनेव लीना-आलस्यान्तुकितेति शयत् ।
लीना यामी रसना य लीनरसना तां तव स्तवाय उरगाहयामि इत्यर्थः ॥
'एवः' अवधारणे । व्यपहितोऽपि क्रिययोपयुज्यते । तौके एवेति । कि
स्पोऽहम् ! एकः-अद्वितीयः, संसारे सर्वेदां अणि एसाकिवात् । अयया
एकः-धेष्टः, सोऽहन्तं लब्धवान् स धेष्टः इति । तथा 'एवहत्तकोपममाडी'
इता कोपस्य मा-श्रमा यया सा इतकोपमा । एव-वेवता । एव य

अहं स्तुतिपरिसमाप्तौ यत् स्वामिनो विज्ञप्यं तदाह कविः—
इसी भावभोली कही नाह मोरी करउ वीनती रंगतउ सफल धोरी ।
दयालु न वा मारभावारवारी करे वीरहीरोषिते सारसारी ॥ १३ ॥

अवचूरिः ।

हृत्कोपभा च एकहृत्कोपभा एवं विधायै मायै-शमलक्ष्म्यै अडति-उद्यमं
कुरुते इत्येवंशीलः । ' परतः स्त्रीपुंवत्० ' (सिद्ध० ३।२।४९) इत्यादिना
पुंवद्भावात् ह्रस्वत्वे एकहृत्कोपभमाडो । पुनः किरूपोऽहम् ? ' मेरुतुङ्ग-
गुरुवाणिसुमाडो ' मेरुतुङ्गगुरूणां-श्रीमदञ्जलगच्छाधीशश्रीमेरुतुङ्गसूरी-
न्द्रगुरुपादानां वाणि-वाणीं सुष्ठु-अतिशयेन मलत्ते-धारयतोत्येवंशीलः । तेषां
शिष्यलेशत्वात् गुरुवचनधारणत्वात् सकलश्रेयोऽवाप्तिरिति । गुरुमन्तरेण
चार्हद्मद्वारको दुराप इति युक्तं निजगुरुनामग्रहणम् । तद्वचनधारणं च ।
रसना अलसा सती भगवतः स्तुतौ कथं उत्साहिता ? इति तदाह—

हे मूके ! ' हि ' स्फुटम् । अह-उद्यम कुरु, कथमलसा सती
तिष्ठसि ? । ' ह्रियड ' इत्यत्र ' इवर्णादे० ' (सिद्ध० १।२।२१) इत्यनेन
अग्रे यत्त्वं दधियेतत्, मधुवेतत् इति वचनात् । तथा हे मूके !
आमन-वद, कथं मौनमाधाय तस्थुषी ? इति द्वादशपद्यार्थः ॥ १२ ॥

[इसीभाविभोऽलीकहीनः ! अह मोरीकर उवीनतीरङ्गत उ सफल ! धोरी ।

दयालूनवामारभावारवारी करे वीरहीरोषिते सारसारी ॥]

' अह पूजायाम् ' हे अलीकहीन !—हे असत्यरहित ! मा ऊरीकुरु
—मां स्वीकुरु । सेवकतया इत्यर्थः । किंस्वरूपस्त्वम् ? ' इसीभाविभः '
' शीमृड् वीमृड् शल्लि कथने ' शीमनं शीमा ' क्तेऽटो० ' (सिद्ध०
५।३।१०७) इत्यः । इसीभा-कामकथा तस्या न विद्यते विभा यत्र सः,
इसीभाविभः । शसयोरैक्यम् । ' क्वचिच्छसयोः ' (

अवचूरिः ।

इति वचनात् । तथा अव 'उवीन । तीरज्जतः ।' कः-प्रीतिः, आ-ईपत् कः
 ॐ तस्याः स्वल्पप्रीतेः, उवि-वृद्धिविषये इन !-स्वामिन् । प्रभो ! धम
 इति यावत् । 'तीरम्' संसारसागरपारं गतः-प्राप्तः, 'उः' सम्बोधनार्थः ।
 तथा हे सफल ! । धोरणं धोरः-गतेष्वानुर्यं स विद्यते यस्यासौ 'धोरी'
 गजगतित्वात् । 'हुंहुं करणे' इति घातोः प्रकृतेर्यथा उपत्ययस्तथा शिव-
 प्रत्ययऽपि । एवमुक्त्वात् 'उरीकर उवीन' इत्यत्र एवं सन्निधः । अउ
 माङीति पदेन उरीकरस्यस्याकारस्य उकारे लुक् । ततः 'ऊरीकरो' इति
 रूपम् 'ओदौतोऽवाव्' (सिद्ध० १।२।२४) इति पदेन निमित्तभूतेन
 उवि उ ऊरीकरो उकारस्य अव् 'स्वरे वा' (सिद्ध० १।३।२४ इति यलोपः
 इति सिद्धं ऊरीकर उवीति । 'अह' इति पूजार्थो मङ्गलार्थं स्तुतिपरिसमाप्तिः
 एहीतः । स्वामिना स्वीकृते यज्जातं तदाह-दयया लूनाः-छिन्ना वामाः-प्रति-
 मुक्ताः कूरष्टपादिना आरम्भावाः-कूरप्रहमक्षतरूपाः आरयो-वैरिणो यथा सा
 'दयालूनवामारम्भावारिः । एवरूपा वारी-सरस्वती 'वारिर्यद्व्या सरस्वत्याम्'

(हेम्यने० का० २, श्लो० ४४४)

इत्युक्तेः । सा सर्वजनप्रसिद्धा ई-लक्ष्मीः करे-हस्ते उपिते-वसतः
 स्म, हस्तगते सप्ताते इत्यर्थः । किरूपा लक्ष्मीः ? 'आरसात्' अरीणां
 समूह आरः तं सारयति-निर्गमयतीति आरसात् । ममेति शेषः ।
 विषमदृष्टेषु द्विपात्रयादिषु क्वचित् क्वचित् साध्याहारवचःप्रयोगदर्शनात्
 इह क्वचित् तत्प्रयोगो न दोषाय इति । यदि गगवान् प्रसन्नस्तर्हि
 मभीसारस्वत्यौ हस्तगते स्यातामिति किं चोद्यम् ? । 'वीरहीर' इति
 जिनसम्बन्धनम् । वीरेषु-पत्युरूपेषु हीरः-वञ्जरानम् ॥

इति त्रयोदशपद्यायः ॥ १३ ॥

इति समर्पितः स्तुत्यर्पणः ॥

[३२]

श्रीपूज्यश्रीजिनभद्रमूरिशिष्येण सिद्धान्तरुचिना कृतं
गुप्तभेदाग्रलङ्कृतं

श्रीजयरजपुरीशश्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

शश्वच्छासनवैरिदानववधूवैधव्यदानोदगतं

गीतं किन्नरकिन्नरीभिरभितो यस्य प्रतापं मुहुः ।

श्रुत्वा तेऽपि कुलाचलाः परिलसनीलप्ररोहच्छलाद्

रोमाञ्चं दधते स मे जिनपतिः श्रीआश्वसेनिः श्रिये ॥ १ ॥

यन्नाममन्त्राक्षरजापलेशाद् भव्या भवन्त्येव चिरं महेशाः ।

तं गुप्तभेदैर्भुवनभिरामं श्रीपार्श्वनाथं विनुवामि कामम् ॥ २ ॥

परेभ्यो जिनेभ्योऽपि वृद्धचै जिनेशस्त्वदालोकनोत्काधिकं स्याद् विशिष्यो

न पूर्णोऽपि वाणोऽधिर्निदूदयार्थं न वेलाग्रहार्थं न वेलासु भूयात् ॥ ३ ॥

[कर्तृगूढम्]

तदा मन्दरं गत्वरायुर्जनस्ते स्तुतेस्तात ! चेच्छित्तिविच्छित्यतुच्छः ।

न किं चात्र दारिद्र्यमुद्रादरिद्रो भवेन्निर्धनः कामधेनुप्रधानः ? ॥ ४ ॥

[कर्मगूढम्]

प्रसीद देवात्मपदाश्रयं श्रिया त्रिलोकलोकेतरलोकितस्थिते ! ।

त्वदेकरागस्य ममेदमान्तरं कदापि किं योजयितुं त्वमर्हसि ॥ ५ ॥

[करणगूढम्]

विदेकचित्तं चरितोच्च ! चारुचारित्र ! चक्षुर्विषयोऽकृतस्त्वम् ।

सां मुक्तिकान्तस्पृहयालुमेव त्रायस्व विश्वेश्वर ! विश्वमूर्ते ! ॥ ६ ॥

[सम्प्रदानगूढम्]

कृता देव ! वामामुवस्ते स्तुतिर्वैर्न मृतं भयं भूरिमव्येषु तेषु ।
तदन्तर्गन्तं लोलचक्षुःकटाक्षैः शतं वीक्ष्य किं मामुपेक्षां करोषि ? ॥७॥

[अपादानगूढम्]

भवेतां पदौ सर्वदौ सर्वदा ते स्तुतौ तात ! सैषा स्तुतिस्ते न सम्यक् ।
यदेतै न रोगं न चानिष्टयोगं न चेष्टैर्वियोगं लभन्ते कदापि ॥८॥

[सम्बन्धगूढम्]

जिन ! रुचिरमणीनां भूषणानां भरेणाभिनवलवणिमाग्वेऽप्रस्थितेनास्पदेन ।
तय चरणनखानां नाकिनायेन नम्रोन्नतमुकुटगलच्छोणाश्मनां मोह ऊहे ॥

[आधारगूढम्]

येन ते चरणपर्युपासिनाऽभावि भाविशिवभूविलासिना ।
तेन सा त्रिजगती स लोचना लोचना किमपरास्तशोचना ॥ १० ॥

[सम्बोधनगूढम्]

पर्वतात् धीरिमाधारो गम्भीरो वारिधेरपि ।
दानशौण्डोऽम्बुदेम्योऽपि देवो यश्चित्तचिन्तितम् ॥ ११ ॥

[क्रियागूढम्]

आनन्दरोऽरुचिरपातककूटकालः क्षिप्तस्त्वद्यावनतदेव ! नयाश्रितस्त्वम् ।
किं पूर्यते मम स तेन गुणोर्भिर्मालिनैर्वैरितलसति यो मजते हितात्
त्वाम् ॥ १२ ॥ [सप्तकारकसम्बोधनक्रियादिकर्मगूढम्]

ये मजन्ति नियतं त्रिकालवित् त्वां नवात्मभिमतान्स्तनोपि किम् ।
देव ! सेवक्रमिमं विभालयं किं निभालयसि नो भवालयम् ॥ १३ ॥

[पादगूढम्]

नाथ ! ते पदपयोजदर्शनं पूर्वपुण्यविभवेन यो जनः ।

दर्शनं सुपदताप नाथते पूर्वपुण्यविभवेन तासु न ॥ १४ ॥

[द्विपादगूढम्]

सन्दोहापोहकारी मदमदनगजे केशरी सारवाक्यो

निर्वाणं सम्प्रयातो वृजिनगणभवामापदां पिष्टिसज्जः ।

यो नित्यं वन्द्यमानः सुरनरविसरैर्नागचिन्हः परध्नो

नन्दाद् व्याधिप्रमन्था मुकुरसममुखः पार्श्वराट् कृष्णतेजाः ॥ १५ ॥

[श्लोकगूढम्]

श्लोकश्चायम्—

संसारवासनिर्नाशकरणं परमं जिनम् ।

यो वन्दते सकृदपि स निधिः सुखसम्पदाम् ॥ १६ ॥

इत्थं मया कम्प्रकवित्वपङ्क्तिकर्पूरपूरैर्महितः सुयुक्तिः ।

जीरापुरीशः सुखमातनोतु स्वकीयसिद्धान्तधियं धिनोतु ॥ १७ ॥

॥ इति गुप्तभेदैः श्रीजयराजपुरीशपार्श्वजिनस्तवनम् ॥

कृतं श्रीपूज्यश्रीजिनभद्रगणिशिष्येण पं० सिद्धान्तरुचिगणिना ।

[३३]

श्रीजयराजपल्लीमण्डन-
श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

(शर्मस्तवाऽपराभिधानम्)

शर्म प्रयच्छ सुदशर्म तदेव शर्म शर्मद्वयसारविदशर्मवितानशर्मन् ।
 शर्मप्रभासितसुशर्मनरेशशर्म शर्मप्रनिर्मितसुशर्मपुरेशशर्म ॥ १ ॥
 शर्मैत्यसन्नतकृशर्मदहद्वशर्म शर्मज्जनास्तकुदशर्मलसद्वशर्म ।
 शर्मर्ममेदकुलिशर्महिमालिशर्म शर्मव्यनिर्मितदिशर्म यशोमृशर्म ॥ २ ॥
 शर्म श्रियोऽस्मि कुलशर्म च जातिशर्म शर्म श्रुतस्य बलशर्म च कौर्त्तिशर्म ।
 शर्म प्रियस्य मुतशर्म कलत्रशर्म गर्मप्रभुत्वजनशर्महमेन्यशर्म ॥ ३ ॥
 शर्म प्रसिद्धहरिशर्म सयज्ञशर्म शर्मप्रभूतगुणशर्म ससोमशर्म ।
 शर्म प्रशस्य जयशर्म सदेवशर्म शर्मप्रणूत जयशर्मपुरस्चशर्म ॥ ४ ॥
 शर्मप्रदः सकलशर्मकरोऽस्तु शर्म शर्मप्रकाश्यमलशर्मकृतेऽस्तु शर्म ।
 शर्म प्रथो ग्रथितशर्म सुमोऽस्तु शर्म शर्मकमाशिपि सशर्म....शर्म ॥ ५ ॥
 शर्मत्वदा विदुरशर्म पगाधशर्म शर्मत्वशर्म तरशर्मतमित्विशर्म ।
 शर्म प्रभारत्रदिनशर्म वदायिशर्म शर्मत्वकाम्ययनशर्म मुखानि शर्म ॥ ६ ॥
 शर्म प्रभो ! प्रियमशर्म न किंत्वशर्म शर्मश्रियो नृपतिशर्म सुरेन्द्रशर्म ।
 शर्मप्रपानतमशर्मद मुक्तिशर्म शर्मत्वभागसदशर्मद देहि शर्म ॥ ७ ॥
 शर्मतचन्द्रसदशर्मद यास्यशर्म शर्मच्छिदा कुसुमशर्मदनादिशर्म ।
 शर्मस्यमृज्जलधिशर्मणि नेत्रशर्मशर्मत्युपांस्य शुभशर्मस्कायशर्मन् ॥ ८ ॥

शर्मप्रदानिशमशर्मवतामशर्म शर्मन्नन्त तमशर्म शिवस्थशर्मन् ।
 शर्मप्रराहि सुरशर्म मनुष्यशर्म शर्मप्रमोच्य भवशर्म तदाश्वशर्म ॥९॥
 शर्म श्रितातुलमशर्म ममानुशर्म शर्मप्रधावितमशर्म मनःकुशर्म ।
 शर्मक्षयि प्रतनुशर्म वहाप्यशर्म शर्मत्विदं हि शिवशर्म नुवेत्य शर्म ॥१०॥

इत्थं श्रीजयराजपल्लिनगरीसीमन्तिनीशेखरः

श्रीमत्पार्श्वजिनेश्वरः सविजयप्रौढप्रभावाकरः ।

शर्मप्रौढपदत्रिरूपकलिताद्यन्तान्तरालाखिल-

प्रोह्लासिक्रमवृत्त....विनुतः सम्पद्यतां शर्मणे ॥११॥

[३४]

श्रीमहेन्द्रमूरिसूत्रितं-

श्रीजीरिकापल्लीतीर्थालङ्कार-

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् ।

प्रभुं जीरिकापल्लिवल्लीवसन्तं लसद्देहभासेन्द्रनीलं हसन्तम् ।

मनःकल्पितानल्पदानैकदक्षं जिनं पार्श्वमीडे कलौ कल्पवृक्षम् ॥१॥

बुधा रत्नभूताः सुधासारवाचः क्व ते मन्दधोः क्वाहमेषोऽल्पकाचः ।

तथापीश ! भक्तिस्तु मां मौनमेषाऽधुना मोचयत्येव मान्त्रीव लेषा ॥

बुधानां गिरस्तुष्टुवुर्य महार्था ममाज्ञस्य कास्तत्र चैता अपार्थाः ।

विहायोऽध्वना येन वा वैनतेयः प्रयातः स किं चाटकैरेण हेयः ?

पुरा भूषणे दूषणे निर्विशेषा परिस्पृश्य मिथ्यात्वमातङ्गमेषा ।

मतिर्मे-जिन ! ध्यानतीर्थेषु शान्ताऽधुना स्नातु शुच्यै सतीवातिकान्ता ॥

कुदेवान्तराणां कृता चाट्टुदाऽऽशी रसज्ञे ! रसज्ञाऽपि किं वञ्चिताऽऽसीः ।
 तव क्षारनीरैर्यतो नो पपाय त्वमग्रे सुधामं जिनस्तोत्रपाथः ॥ ५ ॥
 क्षमासिन्धुरेकोऽपि निर्द्वन्द्वभावस्त्वमेवारुणः सप्रतापप्रभावः ।
 अमित्रं जगज्जैत्रमुर्वाशमोहं तवार्हन् ! स्तवायामवं मागधोऽहम् ॥ ६ ॥
 शिवश्रीकृते त्वद्विना वीतरागान्महेत् कः सुधीरन्यदेवान् सरागान् ।
 अथास्यामृतं कोऽत्र वा तृट्छिदाऽलं पिवेदारनालं दहत्कण्ठनालम् ॥
 नमस्ते विभो ! विश्वविश्वैकमत्रे नमस्ते समस्तापदापातहर्त्रे ।
 नमस्ते चिदानन्दकन्दाम्बुदाय नमस्ते गुणातीतसङ्ख्यावुदाय ॥ ८ ॥
 नराः किन्नराश्चामरा यस्य सेवाममी कुर्वतेऽखर्वगर्वा न के वा ।
 धृताः सम्पदः स्वं पदं याचमानाः प्रसादे सदापीशितुः सावधानाः ॥
 गङ्गाभ्रातृदपाः प्रसर्पन्ति सर्पा न मर्माविधो भूभुजा वावसर्पाः ।
 निघट्टावनीविप्रहाः कुप्रहा वा घनोच्छृङ्खला नो खला दुष्टभावाः ॥ १० ॥
 स्फुटं चौरिकावृत्तिशूरा न चोराः क्षुधाप्रस्तलोकाः समा नापि रोराः ।
 यमस्यैव दूताः प्रभूता न भूता न देहेऽपि रोगाधिरं वाऽनुभूताः ॥
 मदोन्मत्तकोपोद्धुराः सिन्धुरा वा न च व्याघ्रसिंहा महाघोररायाः ।
 न दावानला भूरिजिह्वाकराला न वाऽऽतङ्कदा वार्दिकलोलमालाः ॥
 महाकोपकालानला भूमिपालाः सशस्त्रा न योधाः फलौ भीममालाः ।
 पुङ्गवस्य पीडाहराः शुद्धवर्णा विभो ! येन जप्ता भवन्नामवर्णाः ॥
 चतुर्भिः फलापकम् ।
 तदैकव यामोदरस्थेन देव ! त्वया राजिता रत्नगर्भा नवैव ।
 यतस्त्वत्समं कापि पुण्यं न माता पुरासूत पुत्रं पवित्रावदाता ॥ १४ ॥

पुरी स्मेव हर्षाञ्जरीनर्ति काशिर्भवज्जन्मनि प्रस्फुरत्सौधराशिः ।

चलद्वैजयन्तीकरैर्मन्यमाना कृतानुग्रहं पावनं स्वं समाना ॥ १५ ॥

धराधीश्वरस्याश्वसेनस्य गेहे त्वयोशागते पुण्यलावण्यदेहे ।

सुदीपोत्सवोऽदीपि माङ्गल्यरूपे जने विश्वरूपे सदोद्योतरूपे ॥ १६ ॥

ग्रहाः कौतुकेनेव यद्द्रष्टुकामा ययुः स्थानमुच्चं समस्ता अवानाः ।

क्षणे जन्मनो ज्ञानलक्ष्मीसनाथः शिवं मे स दद्याज्जिनः पार्श्वनाथः ॥

पपौ स्तन्यमन्यार्भवत् यो न मातुः स्मित रेव सा तेन सम्प्रीणिता तु ।

ययौ वृद्धिमङ्गुष्ठपीयूषपोषैः शिशुत्वे फलैश्चामृतैरस्तदोषैः ॥ १८ ॥

क्षमायां द्विधा मन्दमन्दं दधानं पदं वीक्ष्य मातापि यं सावधानम् ।

हृदीदं दधौ जङ्गमः कल्पवृक्षः कथं मेऽङ्गणेऽसौ नमद्देवलक्षः ॥ १९ ॥

विभुः शैशवे हेलया नागराजं ज्वलद्वन्हितोऽमोचयद्दाहभाजम् ।

कृपालुश्च यः प्रापयामास ऋद्धिं स मे पार्श्वनाथः क्रियात् कार्यसिद्धिम् ॥

क्षमोऽपि प्रमुख्यैवने राज्यभारं वितृष्णो न शिश्राय जानन्नसारम् ।

किल ज्ञानवान् यो महानन्दलुब्धः कथं सोऽल्पऋद्ध्या भवेद् विप्रलुब्धः ॥

वृत्तिर्योषितां रूपतो या घृताची निरस्ता समस्ताऽपि चाशापिशाची ।

त्वया मोहमल्लं पराजित्य देवाऽनिशं तेन मे त्वत्पदद्वन्द्वसेवा ॥ २२ ॥

कथं प्राणिति प्राणवन्मोहजेतुः पुरस्ते स लोभद्विषस्तस्य केतुः ।

हते वा नृपे सेवकस्तत्सपक्षः किमु स्यात् प्रभूणां न वध्यो विपक्षः ॥

गृहे सुव्रतोऽपि व्रतं यद् त्वमीशाग्रहीरत्र हेतुं तु के वक्तुमीशाः ?

परं वाक्यदर्श्येवमाचार एष त्वया भाविनां भाविनां लब्धरेषः ॥ २४ ॥

कलौ नाम शैले सरः कुण्डमस्ति स्वयम्भूर्भवांस्तत्तटे स्माविरस्ति ।
तदासनभूपालमकथ्येति चित्रं पवित्रं च तद् वेद कस्ते चरित्रम् ? ॥
सैडित्पातधातस्फुटच्छैलशृङ्गास्तरत्तूलनीला लुठद्ग्रावशृङ्गाः ।
अदभ्राभ्रगर्जाद्वतप्राणिताशाः स्फुरद्दुर्दिनासाररुद्धाखिलाशाः ॥ २६ ॥
तथाहोमठाः कामठा चारिवाहा न निर्वापयामासुरापूर्णवाहाः ।
स्वचेतोऽभ्रकागारगं ध्यानदीपं भजन्तं चिदानन्दसौख्यं समीपम् ॥
यदूर्ध्वं फणाः सप्त नागाधिराजः स्फुरद्गतचूडा वभुर्भक्तिभाजः ।
विजित्येवतानारकान् दुर्गमारोन् सदोषा ध्वजा उच्छ्रिता दुर्गमारीन् ।
विधोर्येन्महो यच्च वा चण्डभानोर्मणीनां तु यच्चाविरासीत् कृशानोः ।
अहो यन्महो ज्योतिषां विश्वमर्त्तः । स सर्वोऽपि ते ज्ञानतेजोविवर्तः ॥
भ्रवाम्भोनिधौ कर्मणां भीतिभीतस्तवाज्ञान्तरीपं हि पुण्यादभीतः ।
कृपालो ! नृपालोकमार्गाध्वनीनं ततो मामवाऽनाथमेनं सुदीनम् ॥ ३० ॥
त्वया देव ! जिग्ये पुरा यस्तपस्वी सकोऽनङ्गवीरोऽधुना किं तरस्वी ?
महामोहराजो बले जायते न तृणेदि श्रितानाशुगैस्तेन तेन ॥ ३१ ॥
समार्थि निधिं हे मनस्सर्वं गृहाण स्वदोर्गत्यदुःखं समस्तं मुपाण ।
अनङ्गादिनागैर्नभोनीलिमाभैः सदा रक्षके पार्श्वनाथे च मा भैः ॥ ३२ ॥
तवास्याम्बुजे यो मनश्चञ्चरीकः पपावाधिवात्याभरात् कान्दिशीकः ।
ऋणेहत्य लावण्यपीयूषपूरं स कृष्णोऽप्यतः श्वेतपक्षोऽस्तदूरम् ॥ ३३ ॥
ज्वलत्क्रोधदावानलं मानगोत्रं छलाशापिश्याचीकुलाकीर्णगोत्रम् ।
महालीमदुःपूरगर्ताकरालं रसोत्तालपञ्चेन्द्रियव्यालमालम् ॥ ३४ ॥
महामोहपल्लीशसोकादिभिर्लुप्तं तमस्तल्पसङ्कल्पजल्पाच्छभिष्टम् ।
कलिश्राद्धरामाशिवाधोररावं रट्च्चाटुवाचाटदोषाटदावम् ॥ ३५ ॥

परिभ्रम्य भीमं भवारण्यमापं सरस्वत्युपान्तं विभो ! ते दुरापम् ।
 अपामागमं चामृतं यद्वरीयस्ततो मे पदं निर्वृतेनो दवीयः ॥३६॥
 सुधावर्षिणी वक्त्रचन्द्रप्रभा ते सदा भासमाना स्मृता सुप्रभाते ।
 मनो मोदयन्मे परं दृक्चकोरस्तदा नाप तृप्तिं विपादः स घोरः ॥
 तवाज्ञामहं मौलिमौलिं सयत्नं परागं पदाम्भोजयोर्भालरत्नम् ।
 गुणोत्कीर्त्तनं कण्ठभूषामपारं स्मृतिं नाथ ! दध्यामुरस्तारहारम् ॥
 प्रया शीतला ते कृपा जीवलोकेऽभ्रमं त्वत्समं यत्परं नालुलोके ।
 मनः पापतापाध्वखेदावभग्नं जगत्रातरत्राऽत एवाद्य लग्नम् ॥
 स्मृतौ मानसं निर्मलं मन्यमानः प्रभोर्दर्शने दर्शने स्वे पुनानः ।
 नतौ भालदुर्वर्णवल्लीं लुनानः स्तुतौ स्यामहं वावदूकाभिधानः ॥४०॥
 पुरो दह्यमानागुरुस्तोमधूपभ्रमद्धूममालोक्य रूपैकभूप ! ।
 तवेन्दीवरस्याममूर्त्तेर्हताशः कलिर्दशनाशं ननाश श्रिताशः ॥ ४१ ॥
 सतीवास्ति रत्नत्रयी रागरोषादिभिर्दस्युभिर्मुष्यमाणापदोषा ।
 प्रमत्तस्य मे त्वद्विधेयस्य तारं पुरः पूत्करोम्येष ते तामवारम् ॥४२॥
 भवेच्चेन्मुखे लोललोलासहस्रं तथा जीवितं पूर्वकोटोरजस्रम् ।
 स्तवैर्नव्यनव्यैः स्तुवे चेदुदारं ततोऽपीश ! तृप्तो मुदामस्मि नारम् ॥
 प्रकृष्टाणवः सन्ति यावन्त एते त्रिलोकीगता मोधितानङ्गहेते ! ।
 तवाङ्गी प्रणन्निभिर्मि तत्संख्य वारं ततोऽपीश ! तृप्तो मुदामस्मि नारम् ॥
 एवं देवाधिदेवं प्रतिदिनमपि यो जीरिकापल्लिराजं
 पार्श्वं स्तौति त्रिसन्ध्यं त्रिदशविटपिनं भक्तिभाजामवन्व्यम् ।
 विश्वा विश्वाद्भुतास्ता नवनिधिरुचिरा ऋद्धयः सिद्धयो वा
 तस्योत्सर्पति पुंसः सपदि जगति याः श्रीमहेन्द्रस्तवाहोः ॥४५॥

[३५]

श्रीभुवनसुन्दरसुरिप्रणीतं

श्रीजीराउलीमण्डन—

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

श्रीणां पदं सपदि दुर्विपदं विजेतुं 'पार्श्वप्रभुं' सकलमङ्गलकैलिहेतुम् ।
 जीराउलीनगरमण्डनतारहारं तं संस्तुवे त्रिजगदभ्युदयावतारम् ॥१॥
 वन्दारुसादरसुरेश्वरमौलिमौलिमाणिक्यमांसलमरीचिचयाम्बुभासि ।
 देव ! त्वदायचरणाम्बुरुहे मदीयं चेतो मधुवतकलां कलयत्यजस्रम् ॥
 सौवर्णपूरुपसुरद्रुमहाप्रभावधिकारकारिणि सुवारिणि दुःकृताग्नौ ।
 त्वदर्शने भवति तीर्थकरे हितार्थसार्थस्तरुर्मम फलेप्रहिरय भावी ॥३॥
 श्रीमज्जिनेश्वर ! तव स्तवनप्रभावाल्लप्स्येऽहमुज्ज्वलगुणप्रभवां प्रतिष्ठाम् ।
 प्रातः सहस्रफिरणारुणकान्तियोगात् प्रोत्फुल्लमुल्लसति पङ्कुरुहं न किं वा ॥
 रागादिवैरिनिकरः परितोऽपि पीडात्रीडावहो मम समस्ति जगन्नयेश ।।
 तद्भायकस्त्वदपरो नहि कोऽपि विश्वे त्वामेव देव ! तदहं शरणं
 श्रितोऽस्मि ॥ ५ ॥
 अन्येऽप्यमी हरिहरप्रमुखा जिनेन्द्र ! सन्त्येव तेषु न मनो मम लालगीति ।
 चिन्तामणावनणुदातरि वाऽऽप्यमाने कः काचखण्डसुररोक्रुरुते मनस्वी ॥
 मुक्तिं न दातुमलमन्यसुरास्त्वमेव तदानशौण्डमतिरस्यरिवलाङ्गमाजाम् ।
 त्वत्सेवकोऽहमपि देव ! ततस्तदर्थं त्वामेव विश्वजनवत्सलमाश्रयामि ॥
 विश्वप्रभो सफलदातरि विद्यमाने देवे भवत्यपि परे परमार्थशून्याः ।
 दुर्देवतान्यपि भजन्त्यथवा विहाय द्राक्षावणानि करमाः कलयन्ति
 निम्बम् ॥ ८ ॥
 त्वदर्शने भवति मास्वरधर्मवृद्धिर्धर्मप्रवृद्धिवशतस्तव दर्शनं च ।
 स्वर्भुवःप्रणतपादपयोरुहेत्यन्योन्याश्रयं मम निराकुरु देवदेव ! ॥

लोकेशताद्वयगुणं प्रगुणं स्वयम्भूर्मृत्युञ्जयत्वमपि शङ्कर एष देवः ।
 लक्ष्मीपतिश्च पुरुषोत्तमतामवापुस्त्वत्पूजनस्तदनसंस्मृतितो जिनेन्द्र ! ॥
 सच्चित्रवल्लिसुरधेनुसुपर्ववृक्षस्वःकुम्भमुख्यशुभकारिपदार्थसार्यैः ।
 आराधितैर्य इह सौख्यभरो नृणां स्यात् त्वन्नामसंस्मरणतः स भवेदनन्तः ॥
 रागादयः प्रवलकष्टकरा हि तावत् तावच्च संस्मृतिपरिभ्रमणं महीयः ।
 पीयूषवृष्टिकलया तव देव! दृष्ट्या स्पृष्टो न यावदयमङ्गिगणः सहेलम् ॥
 इन्दुः सुधानिधिवपुः कलकान्तिकान्तं भानुः समग्रजगतीतलभासकत्वम् ।
 इन्द्रादयोऽपि परमेश्वरतामवापुस्त्वद्ध्यानतः सकलवाञ्छितदानरक्ष ! ॥
 ते चक्रिणः स्फुटचतुर्दशदीप्रत्नभास्वन्निधानतुरगेभसवृद्धिवृद्धाम् ।
 यत्प्राज्यराज्यकमलां विमलां लभन्ते तत्तावकीनचरणार्चनजः फलांशः
 नारायणा हलधरप्रमुखाश्च भूपा रूपातिशायिवपुषः सुखसन्ततीद्वाः ।
 भोगप्रयोगसुभगं सुखमानुवन्ति तत्ते मताश्रयणजोऽतिशयांश एव ॥

गङ्गाजलेषु विलुठन्तु पठन्तु वेदान्

ध्यायन्तु किञ्चिदथ भान्तु तपस्क्रियाभिः ।

देवान् नमन्तु विरमन्तु भवात् तथापि

त्वद्ध्यानशून्यहृदयेषु विभो ! न मुक्तिः ॥१६॥

तेपे तपो न समयोऽपि समो न पेठे नेमे न तीर्थमथ दानगुणे न रेमे
 कश्चिन्नरैरलसमूर्तिधरैस्तथापि त्वद्ध्यानतः शिवपदं जिनराज ! लेभे ॥
 स्वान्यप्रकाशकरणप्रवणस्वरूपं यल्लक्षणं निजगदे जगदेकनाथ ! ।
 भास्वत्प्रमाणयुगलस्य जिन! त्वयेदं वाभाति सत्यमपरं तु न युक्तियुक्तम् ॥

मञ्चेतसस्तव गिरश्च सदाप्यभावमन्योन्यपूर्वक्रमपास्य जगन्नमस्य ।
तादात्म्यमेव कुरु येन विभो ! भजेयं तत्तावकीनपदमभ्युदयावदातम् ॥
यास्यत्ययं कुगातिमेव कुकर्मकृत्त्वादित्येष हेतुरिह लक्षणलक्षिताङ्गः ।
सिद्धोऽप्यसिद्धपदवीमयते यतीश ! त्वद्ध्यानवन्धुरतरस्य नरस्य सद्यः ॥
भास्वत्प्रमाणयुगलोज्ज्वललोचनश्रीर्देव ! त्वया सदसदात्मकवस्तुरूपः ।
स्याद्वाद एष निहितः प्रणिहन्ति सद्यः कण्ठीरवः

कठिनवादिमदद्विपेन्द्रान् ॥ २१ ॥

कालाद्यमेदवशतो युगपत् समग्रादेशात्मिका निगदिता खलु सप्तभङ्गी ।
स्वामिन् ! प्रमाणवचनं भवतेयमाशु वादे ददाति विजयश्रियमेव पुंसाम् ॥
वस्त्वंशमात्रकथनादसमप्रभावादेशात्मिका नयवचःशुचिसप्तभङ्गी ।
स्यादेवकारकलिता भवता न्यगादि या सापि देव !

कुमतद्विपराजिसिंही ॥ २३ ॥

एकत्र वस्तुनि जनिस्थितिनाशरूपैः कालत्रयेण गुणितैः स्वपरत्ययुक्तैः ।
भङ्गैस्त्वयोक्तमवगच्छति वस्त्वनन्तधर्मात्मकं प्रवरधीधन एव नाऽन्यः ॥
उच्चारितेऽपि तय नाम्नि विपद्दिनाशः सम्पद्यते सपदि सम्पदपि प्रकृष्टा ॥
मुक्त्यङ्गनाऽपि वृणुते तदयं जनौघो रात्रिदिवं स्मरति देव ! तदेव हर्षात् ॥

जन्मक्षणे तव विभो ! सुरसुन्दरीणां

नाट्यश्रुत्प्रवरहारलताच्युतैस्तैः ।

सद्रत्नमीकिङ्गणैर्महिलेव मेरो-

भूः काञ्चनीमुभगतां समवाप सद्यः ॥ २६ ॥

मत्तात्मकं परमसौख्यमयं प्रधानै-

श्रयं कुकर्मरहितं सहितं गुणौषैः ।

त्वद्रूपमेव समवेक्ष्य निजस्वरूपं

ते योगिनस्तव पदं भगवंलुभन्ते ॥ २७ ॥

त्वद्गोत्रमन्त्रवरवर्णततिं स्वकीये

हृत्पङ्कजे प्रवरपत्रततौ निधाय ।

यो ध्यायति त्रिजगदीश्वर ! तस्य पुंसो

वश्या भवन्ति सकला अपि सिद्धयस्ताः ॥ २८ ॥

सालत्रयान्तरतिशुभ्रतरातपत्रं

सिंहासनस्थममरेश्वरसेव्यमानम् ।

त्वां भासुरातिशयमाशयदेशमध्ये

ध्यायन्नरो भवति भाजनमीशतायाः ॥ २९ ॥

निःस्पर्शरूपरसगन्धमजन्ममृत्युं

सिद्धं निरञ्जनमनन्तचतुष्टयाढ्यम् ।

यश्चिन्तयत्यविरतं तव रूपमीदृग्

देव ! ध्रुवं पदमसौ लभते क्रमेण ॥ ३० ॥

चौरा इव प्रबलरोगगणा जिनेन्द्र !

त्वद्ध्यानभानुवशतः प्रलयं प्रयान्ति ।

पद्माकरा इव शुभप्रकराः श्रयन्ति

प्रोल्लासमाशु पुरुहूतनमस्कृताङ्घ्रे ! ॥ ३१ ॥

श्रीसोमसुन्दरगुरुत्तमसूरिराजशिष्याणुना भुवनसुन्दरसूरिणा त्वम् ।

देव ! स्तुतः प्रवरभक्तिभरेण दद्याः सानन्दशाश्वतपदाम्बुदयस्य लक्ष्मीम् ।

इति श्रीजीराउलिमण्डनश्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

भट्टारकश्रीभुवनसुन्दरसूरिकृतम् ॥

[३९]

श्रीमुचनसुन्दरसूरिसन्दृग्धं

श्रीजीराउलीमण्डन-

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् ।

श्रियः क्रीडागेहं रुचिरुचिरदेहघृतिमरं

त्रिलोकीविख्यातप्रकटपट्टमाहात्म्यविभवम् ।

स्तुवे जीरापल्लीयुवातिगुरुमल्लीयमुकुटं

प्रभुं श्रीवामेयं प्रणवमयताव्येयमनिशम् ॥ १ ॥

तव प्यानं स्यामिन् । विदधति सदा येऽधिमनसं

न सन्देहस्तेषाममरनिकरः किङ्कर इव ।

मुजिथीभावं सा भजति नृपतिश्रेणिरपि च

प्रभो ! ह्रींकाराभन् ! जनततिरतस्त्वां श्रितवती ॥२॥

सुपर्वदुधेगीसुरवरगवीनामनुपमः

सुषामुत्कुम्भादेरपि च महिमा विध्विदितः ।

भवेत् सख्योत्थीर्यदुग्धमहिमादित्यपुरतः

प्रभो ! श्रीवीजाभन् ! स भव भविनां त्वं सुस्वरः ॥

सदान्यहन्तं त्वामनरपनिससिन्धुचरणं

चतुर्विंशत्योदातिशयकमलोद्भासनरविम् ।

रुरद्रानस्पर्जप्रकरमयसिंहासनजुषं

ध्रुवन् भव्यः प्रागी भजति भगवंस्तत् तव पदम् ॥४॥

नगरदुर्वे सर्वहितमुत्सृज्य त्वां विव्रगती-

शरण्यं सार्वभौमयुवतिद्वये हारसदृशम् ।

सुपर्वस्वाम्यालीस्फुटमुकुटकोटीतटलठन्—

मणिव्योतिर्द्योत्यप्रवरचरणाम्भोजयुगलम् ॥ ५ ॥

प्रतिष्ठां पुष्यन्ते हरिहरविरिञ्चप्रभृतयः

सुपर्वश्रेणीशा अपि च यदवपुर्जिनपते ! ।

तव स्वामिन् ! पद्मानिलय ! कमलाभाङ्घ्रियुगली—

सपर्यावर्यासौ सततविहिताहेतुरिह तत् ॥ ६ ॥

निपिद्धा सिद्धान्ते सकलममता यद्यपि विभो !

तथापि त्वं स्वामी जिनवर ! सदा मे नहि परः ।

मयेत्थं निर्णिन्ये तदियमुचिता तेऽपि भगवन् !

ममानुप्राद्योऽसाविति च करुणा सन्ततमपि ॥७॥

अकुण्ठाः श्रीकण्ठाच्युतविधिमुखानामपि चिदो

नदीयन्ते तेऽस्मिन् प्रवरतरविज्ञानजलधौ ।

त्वमेव ध्येयोऽतस्त्वमसि शरणं त्वं च सुखकृत्

ततस्त्वामेवाहं शरणमभजं दैवतनत ! ॥ ८ ॥

अहं याचे मुक्तिं न च हरिविरिञ्चप्रभृतयः

समर्थास्तां दातुं तदहममलं ते पदयुगम् ।

श्रितस्तत्त्वं विश्वाधिप ! सकलकर्माभयमलं

मलं हत्वा सद्यो वितर तरसा तां श्रितवते ॥९॥

प्रभूता भूताद्याः प्रवलतररोगा अपि तथा

तव स्वामिन् ! नाम स्मरणवशतो यान्ति विलयम् ।

प्रचण्डे मार्तण्डे स्फुरति यदि वा द्योतितदिशा—

समूहेऽतिव्यूहस्तिमिरनिकरस्य प्रभवति ॥१०॥

प्रियप्राप्तेर्हेतुः सततमवलानामपि धरा—

वनश्रीशोभाकृत् प्रवरसुमनःशालिफलदः ।

सदालिप्रोद्धासी सुखिततमपुंस्कोकिल ! लस—

द्रसालभो देवस्त्वमसि सुरभिः प्रीतमुवनः ॥ ११ ॥

लसधादोनाथो रचयसि मुदं सोमरुचिभिः

प्रतापश्रीपोषं प्रचलजडताशोपमपि च ।

मरुच्चक्रासेव्यः परिमललसच्चम्पकतति—

जगद्दौक्याम्रौघो जयसि भगवंस्त्वं तपक्रतुः ॥ १२ ॥

जिन ! त्वत्तो रम्या प्रभवति सरस्वत्यमृतदा

निमित्तं शस्थानां त्वमपि सकलानां जिनपते ! ।

त्वदायत्तः सर्वो भुवनजनतायाः सुखभरः

पयोदस्त्वं चित्रं हरसि सकलं मेऽघपटलम् ॥ १३ ॥

सदाशालिस्फातिर्भवति सफला साशु कविभिः

श्रिता त्वत्तः स्वामिन् ! प्रवत्पुपपोषैकनिपुण !

स्फुरत्पद्मोद्धासिन् ! सकलमुवनानां कलुषता

निराकर्तुस्तत्त्वं जयसि शरदस्तुल्यमहिमा ॥ १४ ॥

सदा पुत्रागश्रीः प्रभवति विमो ! दुर्भगतमा

लमन्ते सौभाग्यं प्रसरति हिमाली जनतत्तौ ।

जनः प्रौढज्योतिःपटलपरिपेक्षी स्फुटतमा—

नुभावाद्यस्यासी त्वमसि गुरुहेमन्तविभवः ॥ १५ ॥

पलाशानां पातं विदधति सदा पादपततौ

रुचिं स्वामिन् ! दोषाकरगुरुगवां नो प्रथयति ।

सदानालीकालीर्दहति विलसत्कुङ्कुमततौ

स्फुरत्कुन्दामोदे त्वयि शिशिरताऽसौ समुचिता ॥ १६ ॥

जरासिन्धून्माथी नरकरिपुहा कामजनकः

स्फुरन्मायास्थानं प्रवरगुणगोपीवरतमः ।

सदानन्दोल्लासी जिनवर ! यशोदायकधनो

जगन्नाथोऽपि त्वं तदधिकगुणो रागहरणात् ॥ १७ ॥

अनात्मानो भूमिरुह इह विना कर्म यदि भोः

श्रयन्ते वृद्ध्यादीन् फलमुखभुजां भाग्यवशातः ।

तदा वर्णिन्योऽपि स्वपतिकृतपुण्यातिशयतो

भजन्तामुत्पत्तिप्रमृति समयुक्तीक्षणवशात् ॥ १८ ॥

तदीया भर्तारोऽप्यथ च महिलाकर्मवशातो

जुषन्तां जन्मादिस्वकृतवृषजन्त्वादिविकलाः ।

सदापीत्थं यूथ्याः परमतगता युक्तिरहिता

विडम्बन्ते येषां त्वमसि नहि शास्ताऽस्तकुमते । ॥ १९ ॥

हराद् भूतो ब्रह्मा रचयति जगन्तीह किमसौ

हरेरेतानि प्राग् यदुरुजठरे सन्ति सततम् ।

बहिश्चेदेतानि प्रणयति हरिस्तत्र जगता-

मभिव्याप्तेत्येवं त्वदपरकथा नाथ ! वितथा ॥ २० ॥

जगद्विश्रामार्थं यदि पशुपतिः संहतिविधा-

वदष्टं संरुद्धे प्रसृतकरुणास्तत्र कुरुते ।

कुतो दुष्टादष्टव्यथितवपुषः स्वक्रमजुषो

जनान्नित्यानन्दाननृतमिति नाथाऽन्यवचनम् ॥ २१ ॥

समर्थः संहारे यदि पुररिपुश्चेतनमनाः

ककुप्कालाणूनां किमु न कुरुते संहतिमसौ ।

स्वभावादुत्पत्तिस्थितिविलयिताभिस्त्रिपदिका

त्वयोक्ता या साऽतस्त्रिमुवनपतेऽर्थेषु घटते ॥२२॥

त्वया साद्वै स्पद्धा दधदतिगभीरत्वरमया

बभूवाभिक्षारक्षततनुरिहायोऽम्बुधिरतः ।

अयोग्यत्वात् क्षितो बहिरपि जगत्याः स विधिना

जनैरित्युक्तस्तत् प्रबलजडधीरूपमृदयम् ॥ २३ ॥

यथा दुग्धः शण्डः स तरुरवकेशीव शरदो-

ऽम्बुदो यद्वद् धन्या युवतिरिव काशे कुंसुमवत् ।

परे देवाः सेवाकृति नरि फलं नैव ददते

श्रितस्तत्त्वां स्वामिन्नभिमतविधाने सुरतरुम् ॥ २४ ॥

विमो ! कल्याणात्मन् ! सकलमुवनोत्कृष्टगरिमन् !

क्षमारामारम्याभरण ! शरण ! त्वं सुमनसाम् ।

जिन ! प्रोद्यज्जन्मावसरसुरकृष्टोत्सवततिः

सुखाभोगाश्लेषी जयसि सततं मन्दरगिरिः ॥२५॥

मया स्पद्धिं प्रोढ्या तव गुरुद्वदातोऽभवमघात्

धनश्यामं तन्मां कुरु जिनपते ! सुन्दरवपुः ।

किलेत्यं विज्ञपयै प्रहृततिरियं प्रैपि नभसा

त्वदद्भ्यः सा लम्बा सकलमनुजैर्वाक्ष्यत इह ॥२६॥

विमो ! त्वामेव श्रीनिकरमुरुमावात् प्रददतं

गुरुकृत्य प्रौढामरतरुगणः शिष्य इव यः ।

सदम्यस्तीचक्रे प्रवरतरदानं कथमसौ

प्रदातृत्वात् तुल्यो भवति भगवंस्ते सुरनत ! ॥ २७ ॥

यतो लोकः सर्वो भवति कलितः शस्यरमया

श्रयन् नव्यां भूषां विलसति सदा मोदकतया ।

स्फुरज्ज्ञानज्योतिःपटलकृतनीराजनविधि-

जिनेश ! त्वं दीपोत्सव इव जयस्येप गुणवान् ॥ २८ ॥

अशोकः शोकार्त्तिं हरति कुरुते चाद्भुतसुखं

सदा पौष्यो वृष्टिः किमु नु सुस्रसृष्टिबिजगतः ।

ध्वनिर्दिव्यः श्रोत्रेष्वमृतरसदानैकरसिकः

शरच्चन्द्रज्योत्स्नाधवलचमराली गतमला ॥ २९ ॥

स्फुरद्रात्रं सिंहासनमुरुचं मण्डलमिदं

जनाल्हादि प्रोद्यन्मधुरिमगुणो दुन्दुभिरवः ।

सितज्योतिश्छत्रत्रितयमिति रम्या अतिशया-

स्तव स्वामिन् ! ध्याता अपि विदधते मङ्गलततिम् ॥

प्रौढश्रीगुणरत्नरोहणगिरे ! श्रीपार्श्व ! विश्वप्रभो !

त्रैलोक्याम्बुधिसोमसुन्दरगुरो ! देवेन्द्रवृन्दस्तुत ! ।

श्रीजीराउलिनामधेयनगरीशृङ्गारहार ! प्रभो !

भूयास्त्वं भुवनस्य वाञ्छितविधौ चिन्तामणिः सर्वदा ॥

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् । श्रीभुवनसुन्दरसूरिकृतम् ।

[१७]

श्रीशुवनघुन्दरमूरिप्रणीतं

श्रीकृष्णपाफतीर्थालङ्कार-

श्रीकृष्णभजिनस्तवनम् ।

महाभाग्यसौभाग्यलक्ष्मीनिवासं प्रदत्तप्रमादादिदोषप्रवासम् ।

त्रिलोकप्रकाशिस्फुरज्ज्ञानगेहं युगादिप्रभुं कृष्णपाफे स्तुयेऽहम् ॥१॥

यथा मूष्यते भूतलं भानुकान्त्या वनंवास्फुरदगन्धविभ्राजिताम्बा ।

यथा कल्पवृक्षे गेरुप्रदेशस्त्वया नाथ । तद्वत् तिलज्ञाहृदेनाः ॥२॥

ललाटे विराराष्टि पीयूषरोनिः प्रधानौघबिम्बे च ते तीक्ष्णशोचिः ।

विभो ! नाभिदेशे च ते लिङ्गरूपं कराम्भोजयोः शङ्खचक्रस्वरूपम् ॥

त्वदोयेन पुत्रेण ते चारुमूर्तिर्विभो ! चक्रिणाऽकारि विस्तारिकीर्तिः ।

जटाकाररेखाङ्कितांसप्रदेशा लसन्तीन्त्राणित्रयरूपा नतेशा ॥ ४ ॥

अहं सृष्टमात्रोऽपि देवेश ! दिष्टया त्वदोयाभृतस्यन्दिरोचिष्पुष्टय्या ।

अमूर्ध्वं कुक्करोमयैर्विप्रमुक्तरसयाभीष्टलक्ष्मीविलासैः प्रयुक्तः ॥५॥

मयाऽऽज्ञा त्वदोया यदा हृष्यारि तदैवास्त्रिभुः पापपद्मोऽप्यहारि ।

त्रिलोकाद्भुतप्रौढलक्ष्मीरचारि स्वचित्तं च हृष्योभृतस्यन्दकारि ॥ ६ ॥

मुपर्वद्भुजिन्तामगोकामकुम्भस्फुरत्कामवेन्द्यादिवस्तूपलम्भः ।

प्रभो ! दर्शने तावकानेऽप्य जातः प्रमोदाश्रितानम्रदेवेन्द्रजात ! ॥७॥

मया प्रापि भाग्येन ते नाथ ! वाणी जडत्वादिदोषारिवृन्दे कृपाणी ।
 त्वदग्रे ततो नाथ ! संयोज्य पाणी स्तुतौ स्यामहं कोविदेषु प्रमाणी ॥
 मयान्तर्भवं भ्राम्यता देवदेव ! जरामृत्युविच्छेदकारी त्वमेव ।
 प्रमोदोत्थरोमाञ्चितेनाऽथ दृष्टस्तदैवापदोषः समग्रः प्रणष्टः ॥ ९ ॥
 मया वक्त्रलक्ष्मीस्त्वदीयाऽथ दृष्टा भवभ्रान्तिभीतिस्तदैवाशु नष्टा ।
 तमःस्येमरूपं भजेत् किं नु भानौ तृणौघोऽथवा सुस्थिरः स्यात्
 कृशानौ ? ॥ १० ॥

मुखे कोटिशथेद् भवेयू रसज्ञा दृशश्चापि रूपस्वरूपेषु विज्ञाः ।
 गुणान् वक्तुमालोकितुं रूपधेयं तथापि प्रभुः कस्तवेन्द्रादिगेयम् ॥
 समर्थः प्रभुः कोऽपि नास्ति त्वदन्यः कृपास्थानकं नास्ति विश्वेमदन्यः ।
 ममोपर्यतो देहि दृष्टिं प्रसन्नां प्रकुर्वे यतः कामसेनां विभिन्नाम् ॥ १२ ॥
 आराध्य सुस्थितसुरं लवणाब्धिमध्यादानीय शङ्करनृपो भगवंस्तिलङ्गे ।
 त्वां कुलपपाकनगरे प्रकटप्रभावं प्रातिष्ठिपद् विपुलमङ्गलरुद्धिवृद्धयै ॥

रुचिरचमरमाला श्वेतरम्यातपत्र-

त्रितयमनुपमोऽयं दुन्दुभीनां निनादः ।

विविधकुसुमवृष्टिश्चैत्यवृक्षः सुगन्धो

मणिनिकरविनिर्यत्कान्तिसिंहासनं च ॥ १४ ॥

प्रसृतबहुलतेजःपिण्डभामण्डलश्रीः

श्रवणपरमसौख्यादायिदिव्यध्वनिश्च ।

इति जिनवर ! वीक्ष्य प्रातिहार्यश्रियं ते

न भवति भुवनालङ्कार ! कस्य प्रमोदः ? ॥ १५ ॥

युग्मम् ॥

इत्थं श्रीश्रितकुलपपाकनगरालङ्कारचूडामणिं

श्रीमन्नाभिनरेन्द्रवंशकमलप्रोलासनाहर्मणिम् ।

यः श्रीआदिजिनं निरस्तवृजिनं तोष्टृयते भक्तिमाक्

तं वृण्वन्ति जगत्त्रयादमुतरमा रामा इवोत्कण्ठिताः ॥ १६ ॥

इति श्रीकुलपपाकतीर्थश्रीरूपभजिनस्तवनम् ।

श्रीश्रीसोमसुन्दरसूरिशिष्यश्रीभुवनसुन्दरसूरिकृतम् ॥ ;

(३८)

श्रीभुवनसुन्दरसूरिप्रणीतं

श्रीजीराउलिमण्डनपार्श्वनाथस्तवनम् ।

श्रियोऽभिवृद्धिं विजयोत्सवांश्च यस्यानुभावाल्लभते जनोऽयम् ।

जीराउलोमण्डनपार्श्वनाथं स्तोम्ये प्रभुं तं किमपि स्वभक्त्या ॥ १ ॥

प्रहो भवेन्नैव सहस्रजिह्वो न वाक्पतिः सन्मतिभाजनं सः ।

त्वद्वर्णनायां तदपि प्रभो ! मां भक्तिस्तवैषा तरलीकरोति ॥ २ ॥

रमापतिः प्रागरमोऽपि भाग्यैस्त्यक्तोऽपि भाग्याभ्युदयप्रधानः ।

आरोग्यवान् रोगयुनोऽपि सद्यस्त्वदर्शनादेव भवेन्नरोऽयम् ॥ ३ ॥

भक्तोर्तिरप्युज्ज्वलकोर्तिलक्ष्मीं रूपश्रियं रूपविवर्जितोऽपि ।

अबुद्धिरप्यद भुतबुद्धिसिद्धिमासादयेद्देव ! तव प्रसादात् ॥ ४ ॥

कल्पद्रुलभः शुभकामकुम्भध्विन्तामणिर्नाम महामणिश्च ।

यन्नैव दातुं प्रभवो भुवोऽपि ददासि सद्यस्तदपि प्रभो ! त्वम् ॥ ५ ॥

तवैव भक्तिर्जिन ! भुक्तिमुक्तिहेतुर्नरेष्वेव च सा समप्रा ।
 ध्यात्वेति देवा मनुजावतारं मनोहरं न स्पृहयन्ति के के ! ॥ ६ ॥
 प्रभो ! त्वदाज्ञावरहारवल्ली विमूषणं यस्य हृदो बभूव ।
 सौभाग्यभङ्गीसुभगं वृणीते तं सिद्धिलक्ष्मीरपि दुर्लभा सा ॥ ७ ॥
 तदेव वर्षं गुरुहर्षहेतुः स एव मासः सुखसन्निवासः ।
 दिनं घनाहोमथनं तदेव त्वं वीक्ष्यसे यत्र विभो ! जितात्मा ॥ ८ ॥
 रत्नानि रो णगिरेः कनकानि मेरोरूप्यानि च प्रवररूप्यगिरेर्गृहीत्वा ।
 सालत्रयं प्रवररत्नमयं नु यस्यां देवैस्तवेश । रचितं निचितं महोभिः ॥
 यस्यां तत्रोपरि परिस्फुटचन्द्रकास्तचन्द्रेशचन्द्रकरशुभ्रमदभ्रमूर्ति ।
 छत्रत्रयं प्रवरमौक्तिफरत्नराजिविभ्राजि राजति तत्रोज्ज्वलकीर्तितुल्यम् ॥
 तापप्रचारशमनः सुमनोनिषेव्यः पादैः पवित्रतधरो नृसुरप्रमोदी ।
 स्कन्धाश्रिया प्रवरयाऽतिविराजमानश्चैत्यद्रुमस्त्वमिव देव ! विभाति
 यस्याम् ॥ ११ ॥
 भास्वन्मणीमयमुदारतरप्रभाम्भः पद्मीभवत्प्रणतदेवकिरीटकोटि ।
 भाति त्वदीयवपुषांशुपुषा हि यस्यां सिंहासनं स्फुटरुचा मणिनेव मौलिः ॥
 सुरासुरैर्निर्मितदण्डमण्डितः सच्चामरैः शुभ्रतरैः प्रवीजितः ।
 त्वं राजसे यत्र जगत्पते । यथा सौदामिनीदामविराजिताम्बुदः ॥ १३ ॥
 तेजःश्रिया निर्जितमानुमण्डलं त्वद्रूपलक्ष्म्याः किल कर्णकुण्डलम्
 प्रमोदितारखण्डलमण्डलं मुहुर्भामण्डलं राजति यत्र ते विभो । ॥ १४ ॥
 सुरनिकरकराग्रस्तमन्दारजाति-
 प्रमुखकुसुमवृष्टेर्दम्भतः सेवितुं त्वाम् ।

उडुततिरवतोर्णा किं नु यत्र त्वदीय-

स्फुरदुरुतरकोट्या स्फूर्तिमत्या नितेयम् ॥ १५ ॥

अयमिव जिनभर्ता दुःखहर्ता सुसम्प-

न्मयशिवपदकर्ता वर्ततेऽग्न्यो न कश्चित् ।

इति वदति नभःस्थो दुन्दुभिस्ते पुरस्ता-

ज्जिन ! जलधरगार्जं तर्जयन् यत्र नादैः ॥ १६ ॥

विलसदधृतधाराः किं पिबाम्येष हर्षा-

न्मधुरतरपयो वा कामधेनुस्तनोत्थम् ।

इति जननिकरेण ध्यायताऽपायि यस्यां

पुलकिततनुमाना नाथ ! गौस्तावकीना ॥ १७ ॥

मोहाद्भूपतिरयं जगतामसाध्यो-

ऽसाधि त्वया मदनमुख्यभटैर्युतस्तत् ।

उत्तम्भितस्तत्र पुरः सुरसेव्य ! यस्या-

मिन्द्रध्वजस्य मिपतो विजयध्वजोऽयम् ॥ १८ ॥

धैर्येणावरितेन मेरुगिरिणा सर्वसहत्वेन वा

पृथ्व्या निर्मितया स्वरत्ननिचयः प्रादायि यस्ते विभो ! ।

तेजःश्रीभिरपाकृतैर्दिनकरैर्यद्वा रुचां मण्डलं

तैरेतद् विदधे किमित्यविरतं यत् तर्क्यते कोविदैः ॥ १९ ॥

तद्धर्मचक्रं भगवंस्तवाग्रे देदीप्यते दीप्तिविराजि यत्र ।

श्रीतोर्थलश्मीललनाल्ललाटे ललामशोभां प्रथयत् सदापि ॥ २० ॥

॥ युग्मम् ॥

मणिमयकपिशोर्षकालिरुघत्किरणगणागुरुवप्रशोर्षसंस्था ।

मुकुरति गगनस्पृशां सुरीगां वदनदिलोकविधौ सदापि यत्र ॥२१॥

मणिमयमुवि विन्वितं निरोक्ष्यामग्निकरं किमु नः पुरीर्जिवृक्षुः ।

प्रचलति सुरसार्थ एष इत्याकुलहृदयोऽत्रनि यत्र दैत्यवर्गः ॥२२॥

यत्रेन्दुकान्तमयभूमिषु चन्द्रकान्त्याश्लेषाद्भ्रामृतगर्भैर्वचनैश्च तेऽर्हन् ॥

पद्भ्यो हृदोऽपि च चलन्मृगलोवनानां रागः प्रयास्यद्विकलो

मलवञ्जलेन ॥ २३ ॥

द्वारेषु मौक्तिकमयीः प्रतिविम्बभाजो राज्ञा विलोक्य मणिभूषु

सिततन्मय ।

क्षस्ता किमस्मदुरुहारलेति यस्यामयाकुल्या मृगदृशो हृदयं स्पृशन्ति ॥

तोरणस्थाशतिरुमणिमालां विन्वितं स्फटिकभूमिषु यत्र ।

वीक्ष वातचपलां चलनोऽहेर्भीतितोऽतितरला महिलाः स्युः ॥२५॥

स्फटिककुडिमकोटितटालुडद्विविधनालमगीननगीयसः ।

समवलोक्य हरित्पूजवाञ्छया यदुपरि त्वरिता हरिणा न के ॥२६॥

हर्षोत्कर्षवशप्ररूढरभसप्रारब्धनाट्यक्रिया-

भ्रश्यन्निर्मलहारमौक्तिकगणं यं पातयाञ्चकुपी ।

पौलोमी पुलकोलसत्तनुलता विश्वेश्वर ! त्वत्पुर-

स्तस्या यत्र स एव बीजति महानन्दद्रुमोद्भूतये ।

भक्त्याविष्कृतभावभासुरनरस्त्वर्वासिनां सन्तते-

रुद्गच्छत्पुलकप्रवर्द्धिततनौ चित्तेऽपि यस्यां मुहुः ।

स्वामिस्तेऽङ्घ्रिप्रतिविष्टविस्फुटनखप्रोद्यद्गुचां मण्डलं

भ्याहाराश्च मनोहराः सततमप्युद्घोतमातन्वते ॥ २७ ॥

इति विविधविकल्पांस्तन्वती कोविदानां

समवसरणभूमिः कस्य न स्यान्मुदे सा ।

जिनवर ! तव यस्याः श्रीविशेषावलोक्याद्—

भवति तदपि नूनं स्वर्विमानं विमानम् ॥ २९ ॥

किन्नर्यो गिरिकन्दरेषु महिला भूवल्लभानां क्षितौ

पाताले दनुजस्त्रियः सुरवधून्न्दानि देवालये ।

न्यन्तर्यो विविधाश्रयेषु भगवन् ! सङ्गच्छातिगांस्ते गुणान्

वीगावेषुवरकगातिमधुरं गायन्ति रात्रिन्दिवम् ॥ ३० ॥

मोहदोहकृदामहमहमदोन्मादप्रमादस्फुर-

ल्लोभक्षोभमुखान्तरारिनिकरैः पीडां परां प्रापितः ।

स्वामिस्त्वां शरणं श्रितोऽस्मि जगतां दुःखशयायैव य-

न्मुक्तिस्थोऽप्यवतीर्णगनसि भुवं त्वं विश्वविश्वेश्वरः ॥ ३१ ॥

निर्नारेऽम्बुरुहं मरौ सुरनदीदौस्थ्ये सुरद्रुः कुह

तम्यां पूर्णनिशाकरो हिमभरे मय्यान्हभानुदयः ।

स्यत्येऽप्यदमुतराज्यमापदि महासम्पत्प्रकर्षः कलौ

कालेऽस्मिन्नपि यज्जगन्नयपते ! त्वदर्शनं देहिनाम् ॥ ३२ ॥

सौधे लक्ष्मीरगण्या पटुकरटिघटा वाजिनः स्वर्णभूषा

आयुः प्रौढं प्रभुत्वं विमलतरयशो व्यापदः सम्पदाढ्यः ।

रूपं चातुज्यरूपं त्वदमलचलनोपासना कल्पवलेः

पुष्पाण्येतानि विश्वाधिप ! शिववनितास्त्रामिताहं फलंतु ॥ ३३ ॥

श्रीजीरापल्लिदेव ! त्रिजगदधिपते ! प्राग्यराज्यादिलक्ष्मी-

दातस्तात ! त्वदीयामलचलनयुगोपासनावसनातः ।

स्तुतुर्वैवं प्रार्थये त्वां महिमदिनकरज्योतिरुद्योतिताशं :

यस्मात् त्वं प्रार्थितार्थस्फुटघटनविधौ कल्पवृक्षाधिकश्रीः ॥३४॥

॥ इति श्रीजीराउलिमण्डनपार्श्वनाथस्तवनम् ।

भट्टारकश्रीभुवनसुन्दरसूरिकृतम् ॥

(३९)

श्रीभुवनसुन्दरसूरिविरचितं

श्रीपावकदुर्गमण्डनश्रीशम्भवनाथस्तवनम् ।

महाप्रातिहार्यश्रिया शोभमानं सुवर्णादिवप्रत्रयीदीप्यमानम् ।
 स्फुरत्केवलज्ञानवल्लीवसन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ १ ॥
 कलाकेलिकेलीविनाशैकदक्षं समस्ताङ्गिनां प्रार्थिते कल्पवृक्षम् ।
 त्रिलोकीतले पापपूरं हरन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ २ ॥
 महामोहसर्पप्रणाशे सुपर्णे प्रभामण्डलोल्लासिगाङ्गेयवर्णम् ।
 महाभाग्यसौभाग्यभङ्गीं धरन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ ३ ॥
 सुधासोदरोल्लासिवाणीविलासं प्रमादादिविद्वेषिदत्तप्रवासम् ।
 त्रिलोकीस्थितान् सर्वभावान् विदन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ ४ ॥
 स्थितं पुण्डरीकाचलस्यावतारेऽखिलह्माधरश्रेणिशृङ्गारहारे ।
 तृतीयं जिनं कुन्ददन्तं भदन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ ५ ॥
 प्रभो ! मज्जता भीमसंसारकूपे मया देव ! लब्धोऽसि दुःखौघरूपे ।
 दृढालम्बनं यस्त्वमहस्तदन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥ ६ ॥

ददात्यङ्गिनां देव । सर्वार्थसिद्धिं हरस्युग्रमिध्यात्वमायादिवुद्धिम् ।
 अतोऽभीष्टदो यस्त्वमेवोलसन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥७॥
 प्रभो ! देवत्वं मया लब्धमद्य समासादितः कल्पवृक्षोऽपि सद्यः ।
 यतः प्रापि भाग्योदयैर्भद्रवन्तं स्तुवे पावके भूधरे शम्भवं तम् ॥८॥
 चाम्पानेरपुरावतंसविशदः श्रीपावकादौ स्थितं
 सार्वं शम्भुवनायकं त्रिभुवनालङ्कारहारोपमम् ।
 इत्थं यो गुरुभक्तिभावफलितः संस्तौति तं वृण्वते
 ताः सर्वा अपि मङ्गलोत्सवरमाभोगान्विताः सम्पदः ॥९॥
 इति श्रीपावकदुर्गमण्डनश्रीशम्भुजिनस्तवनम् ।
 श्रीभुवनसुन्दरसूरिविरचितम् ।

[४०]

श्रीभुवनसुन्दरसूरिसृजितं
 श्रीशत्रुञ्जयस्तवनम् ।

श्रीशत्रुञ्जयशैलमासुराशिरःशृङ्गारचूडामणे ।
 श्रीनाभेय ! जगन्मनोऽम्बुजवनप्रह्लादनाहर्मणे ।।
 रम्यां सिद्धिवधूं वुवूपुरखिलं पापं जिहीर्षुर्निजं
 त्वामङ्गोऽपि निनीपुरस्मि भगवन् ! मार्गे गिरां किञ्चन ॥१॥
 भाग्यैरुत्पलमण्डलैरिव जगद्भर्तुः । समुन्मीलितं
 प्रौढप्राच्यभवार्जितैर्मुकुलितं पापैः सरोजैरिव ।

मानन्दाम्बुधिना च मेऽद्य भगवन् ! कलोललीलायितं

त्वद्वक्त्रमलचन्द्रमण्डलसद्भामण्डलेक्षोत्सवे ॥ २ ॥

त्वधात्रागतदेहिनां गजपतेः स्कन्धाधिरूढा सती

त्वन्मातव समप्रपापपटलं वेभिद्यते प्रागपि ।

तेन त्वं जगतां पते । किल कलप्रासादमध्यस्थितो

ध्यानासीन इवेक्ष्यसे विगततच्चिन्ताचयः प्राणिभिः ॥ ३ ॥

चेतश्चिन्तितदानदैवततरुः श्रीकपर्दीश्वर—

स्त्वद्यक्षाधिप एव देव ! सकलान् विघ्नान्निजेध्नीयते ।

यत्प्रागेव समप्रयात्रिकजनत्रातस्य रात्रिदिवं

तद्व्यापारविधौ समस्तु भगवंस्तत्ते कुतस्त्यः श्रमः ? ॥ ४ ॥

त्वत्प्रासादशिरोऽधिरूढ भगवन् ! दौकूल एष ध्वजः

प्रान्तालिकितकिङ्किणीक्वणनिभाद् ब्रूते किलैतद्वचः ।

हे लोका ! यदि सिद्धिनामकपुरीं द्रष्टुं समुत्कण्ठते

चेतस्तत्तदधीश्वरं जिनममुं सेवध्वमत्यादरात् ॥ ५ ॥

स्वामिस्ते गगनाप्रलग्नशिखरः प्रासाद एव ध्रुवं

हन्तुं पापभटानतीव विकटान् यद् गाढबद्धोद्यमः ।

दण्डं चण्डममुं विभर्ति तदयं तत्खण्डनायोत्कटं

तद्वन्धाय च पाशमप्यतिलसल्लम्बध्वजव्याजतः ॥ ६ ॥

देव ! त्वन्मुखवीक्षणक्षणभवद्रोमाश्चसंवर्मित-

बैलोक्योत्कटरागमुख्यसुभटान् शत्रून् यदत्राहभृत् ।

ध्यानास्त्रेण जयत्यहर्निशमतः शत्रुञ्जयेत्याख्यया

विख्यातस्तव भूधरोऽपि भगवन् ! लोकाप्रचूडामणे ॥ ७ ॥

श्रीधर्मो ज्वलनैकमण्डलमिलन्मानातिगप्राणिनां

माचददुष्कृतमण्डलं कुलमिव क्रीडत्कुरङ्गावलेः ।

मन्ये त्रासयितुं त्वदीयभवनद्वाराङ्गणे रङ्गतो

व्याघ्रोयं स्थितिमादधाति सकलप्राचीनवर्हिःस्तुत । ॥८॥

राष्ट्राणि प्रचुराण्यपोह भुवने जाप्रत्युदप्रश्रिया

नैकस्यापि परं सुशन्दघटना प्राग् जाघटीति प्रभो ।।

किन्वेतज्जगददमुतां सुभगतालक्ष्मीं समासीसदत्

त्रैलोक्याभरणेन देव । भवता ख्यातं सुराष्ट्रेत्यतः ॥९॥

स्वामिस्त्वन्मुखमण्डलोल्लसितरुक्पूरैः प्रभातोदये

स्पृष्टा ये न हि दुर्गतिं स्पृशति तान् वन्दारुजन्तूनिह ।

वे बोधत्प्रबलप्रतापतपनोदीप्रप्रभाचक्रकैः

श्लिष्टाः श्लिष्यति तान् किमञ्जनघनश्यामा तमिश्रावली ॥१०॥

मन्ये सिद्धरसः प्रसिद्धमहिमा स्वामिस्त्वदीयोऽल्लस-

त्पादाम्भोरुहसम्भवदशनखप्रेङ्गविषा मण्डलम् ।

यात्स्पृष्टाः किल क्रीडिशोऽपि मनुजाः कल्याणलक्ष्मीं नवा-

भासायाभरणोभयति भगवन् । सिद्धश्चक्ष्णनाया यतः ॥११॥

पौष्पद्रववर्षणं नयनयोस्त्वद्वक्त्रसंवीक्षणं

सज्जातं प्रकरोति देव । भगवन् । भाग्योत्तमत्वं मयि ।

किं नोद्धासयति प्रकाशितजगामित्तो वसन्तोत्सवः

क्रीडत्क्रीकिलमण्डलीषु मधुरारावस्य लीलायितम् ॥१२॥

नान्यो रत्नमहीधरोऽस्ति भुवने सोऽप्यस्तु वा किं सता

तेन प्रस्तरस्त्रण्डमण्डितमुवा रत्नाचलः किन्त्वयम् ।

ख्यातस्ते धरणीधरः प्रविलसन् यत्रैष चिन्तामणि-

स्त्वं नाथ । प्रथयस्यभीष्टमखिलं कालेऽधुनाऽङ्गिनाम् ॥१३॥

कीर्तिस्तम्भयुगं पदौ विजयिनौ धर्मस्य कल्पद्रुमौ

पाणी तत्सरलाङ्गुलीततिरियं स्वःशाखिनां पल्लवाः ।

स्कन्धौ बन्धुरशातकुम्भफलशौ सौवर्णपट्टोहि हृत्

कण्ठः कम्बुरयं स्वशब्दविधिना विश्वस्य कल्याणकृत् ॥१४॥

चन्द्रः सान्द्ररुचिर्मुखं नयनयोर्युगं नवाम्भोरुहं

कर्णौ काञ्चनशुक्तिके मुकुरयोर्द्वन्द्वं कपोलस्थली ।

नाशाम्भोरुहनालमद्भुतमिति त्वद्रूपलक्ष्मीं प्रभो !

प्रातर्मङ्गलकारिणीं प्रतिदिनं पश्यन्ति धन्या जनाः ॥१५॥ युगं

कालेऽस्मिन् भवसम्भवश्रमभैरपापीज्यमानाङ्गिनां

त्वार्मित्त्वं निजदर्शनामृतरसैरानन्दनित्यन्दिभिः ।

तापव्यापमपाकरोषि, सकलं वीक्ष्येति भूमण्डलात्

स्वःपातालतले सुधाप्यचकलनिर्हेतुकावस्थितिम् ॥१६॥

त्वं भक्तिप्रणमन्नरासुरसुराधीशार्च्यमानः प्रभो !

तापं खण्डयसि प्रचण्डमपि यज्जाड्यं च जन्मस्पृशाम् ।

तस्मात् तदघटने पटुत्वकमलामालिङ्गमानाविभौ

सूर्याचन्द्रमसौ त्वदीयतुलनामासादयेतां कथम् ? ॥ १७ ॥

रत्नालङ्कृतिभारिणी नयनयोर्नव्यामृतोद्धारिणी

माद्यन्मोहविदारिणी स्फुरदुरुज्योतिःकलाधारिणी ।

सूर्जन्मङ्गलकारिणी त्रिजगतामानन्दविस्तारिणी

भूर्तिस्तेऽघनिवारिणी जिनपते ! दत्ते मनोवाञ्छितम् ॥१८॥

रम्योऽशोकतरुः स्फुरत्परिमलाकृष्टालिमालाकुला

वृष्टिः सौमनसी सुरैर्विरचिता दिव्यो ध्वनिर्बन्धुरः ।

३ चञ्चलामरमण्डलं स्फुरदुरुश्चेतातपत्रत्रयी

भास्वदल्लगणाऽनणुद्युतिभरैराभासि सिंहासनम् ॥१९॥

व्योमन्यब्द इवातिमन्दमधुरध्वानो नदनं दुन्दुभि-

मार्तण्डद्युतिमण्डलाभममलं मामण्डलं चादमुतम् ।

इत्येतां भुवनेषु विस्मयकरां त्वत्प्रातिहार्यश्रियं

दृष्ट्वा फस्य जगन्नमस्य ! न भवेत् प्रौढप्रमोदोदयः ॥२०॥ युग्मम् ।

श्रीमन्नामेयदेव ! प्रथमजिन ! जगन्मानसाम्भोजहंस !

प्रौढश्रीपुण्डरीकाचलविमलतरोत्तुङ्गशृङ्गावर्तसः । ।

४ एतां यस्तावकीनस्तुतिकुमुमस्रजं स्थापयेत् कण्ठपीठे

सोत्कण्ठाः सम्पदस्तं त्रिजगदधिपते ! वृण्वते विश्वशस्याः ॥२१॥

इति श्रीशत्रुघ्नयस्तवनं श्रीभुवनसुन्दरसूरिकृतम् ।

[४२]

श्रीभुवनसुन्दरसूरिसन्दृग्धं

विविधयमकमयं

श्रीचतुर्विंशतिजिनस्तवनम् ।

विजयते वृषभः स शमास्पदं जिनपतेरिह यस्य शुभं पदम् ।

प्रणमतां विपदोऽपि हि सम्पदन्यविकलं विकलद्वारमापदम् ॥१॥

विपुलमङ्गललक्ष्मिनिकेतनं स्तुतिपरामरचारणकेतनम् ।

अजिततीर्थपते ! पदयामलं तव भजे स्थिरसौख्यमयाऽमलम् ॥२॥

मदनमर्दन ! सम्भव ! ते श्रियेऽमदनरेन्द्रनताङ्घ्रियुगं मुदा ।

प्रमदनिर्भरदेवगणस्तुताऽप्रमदयोपशमादिगुणालयः ॥ ३ ॥

शिववधूवरहारविनायकप्रभ ! भवन्तमघाहिविनायक ! ।

भजति तुर्यजिनं भुवि ना यकः स भवतीहितवस्तुविनायकः ॥४॥

विजयते सुमते ! जनताऽऽरकं तव मतं विदधद् भुवि तारकम् ।

निजयशस्ततिनिर्जिततारकं महिमधाम विभो ! निहतारकम् ॥५॥

कमलमीप्सुरहं निहताखिलाकमल ! ते चरणं शरणं श्रितः ।

कमलया कलया कलितानिशं कमललाञ्छन ! देव ! धरात्मज ! ॥६॥

जिन ! सुपार्श्व ! सुपर्वसभाजन ! प्रवलहर्षविकाशिसभाजन ! ।

प्रशमनाममहारसभाजन ! त्वमसि शस्यगुणो न सभाजन ! ॥७॥

जिनपते ! क्षणदेशरलाञ्छनाऽखिलविचक्षगदेशनरस्तुत ! ।

कृतशिवेक्षण ! देव ! सुखावलीः कुरु सदा क्षणदेश ! दयानिधे ! ॥

विहरति त्वयि भूमितले विभाविह रतिः समभूत् सुविधे ! सताम् ।

विहरति प्रथितां भवभीमतां विहर तिग्मकरादिसुरस्तुतः ॥९॥

गुरुरुचे रुरुचे तव यो मते जिन ! भवे दभवेदशिबो ह्यसौ ।

विनयिने नयिने प्रणतोऽस्मि तत् शुभवते भवते भव शीतल ! ॥१०॥

सुनयनं नयनन्दिसरोरुहोद्भवरविर्वरविष्णुसुतं जिनम् ।

सुविभवं विभवं जनता श्रिता सुविशदेऽविशदेव पदे ध्रुवम् ॥११॥

अकमनङ्कमनन्तमितं सदाप्यनवमं नवमं रसमाश्रितम् ।

जितमदं तमदम्भगिरं जिनं सजयया जयया जनितं स्तुवे ॥१२॥

विमल । ते मलतेऽमलतेजसः शिवरसं वरसंवरसङ्गतम् ।
 सुचरणं चरणं च रणं च यः स्थिरस्तपारतमार तमाप चित् ॥१३॥
 जिनमनन्तमनन्तचित्तं भजेत् सुखमपारमपारमित्तं च यः ।
 शिवरमा वरमाश्रयमाश्रयेत् तमुदितं मुदितं स्थिरसम्पदा ॥१४॥
 धवनतामर । तामरसाननं प्रवरमङ्गलमङ्गलता नृणाम् ।
 जननता नमतादिह सुमतासुतमसौ तमसौद्वेदमेदिनम् ॥ १५ ॥
 नमत शान्तिजिनं पदयोर्लुठसुरचरं रवरञ्जितसञ्जनम् ।
 एफुरति यस्य सुधर्मकथावनी सुखचिता खचिता मणिमौक्तिकः ॥१६॥
 सुरपतिस्तव कुन्थुविभो ! गुणान् सुरपतित्वमनारतमेव यत् ।
 सवितरस्यघतामसखण्डने स वितरस्यतुलं च सुखं नृणाम् ॥१७॥
 पदनदत्पयिनाशमुदर्शनं प्रमदनिर्भरतातमुदर्शनम् ।
 अरजिनं सुखकारणदर्शनं मुजन ! हे भज पद्मजदर्शनम् ॥१८॥
 जिनपतिं बहुलक्ष्मया चित्तं प्रददतं वसुलक्ष्मयाचित्तम् ।
 रूपतिरुम्भभवं तिमिरजितं प्रगमताद्भ्रिडुडसुराञ्जितम् ॥१९॥
 भुवनतारक । तारकलाः श्रयन् वरसभासित । भासितमूलक ।
 प्रशमनाशय । नाशय दुष्टं जिन । सुमित्रज । मित्रजनायकेः ॥२०॥
 अघनि(वि)शासनशासन ! हर्षदः प्रबलदर्पहृददर्पकलाजितः ।
 स्वमसमानसमानसतोपशुद्धिजयनन्दन । नन्द नयाश्रित । ॥२१॥
 पृतरसांतरसा दध्नी मुदां वरचयं रचयन्ति जनेर्महम् ।
 सुरजना रजनार्याय यस्य तं स्तुत तमांतवमाश्रितनेमिनम् ॥ २२ ॥
 स्मारहती प्रभवन्तमनारतं जिनपपार्धमवन्तमनारतम् ।
 गुणजितेन्दुमयं तप आश्रयं गतमयं तमहं विमुमाश्रयम् ॥ २३ ॥

निजगिराऽमृतयूपमुधाकरं गुणविनिर्जितपूर्णमुधाकरम् ।

जिनमजातरसं महिलासु तं प्रणिदधे प्रयतविशलासुतम् ॥ २४ ॥

भुवनमुन्दरमूरिवरस्तुताः सकलकेवलिनो वलिनो गुणैः ।

भुवि भवन्तु विभास्वरसम्पदे स्फुटमहोदयिनो दयिनो मुदे ॥ २५ ॥

इति विविधयमकमयचतुर्विंशतिजिनस्तवनम् ।

श्रीभुवनमुन्दरसूरिपादैः कृतम् ॥

[४२]

मन्त्राक्षरगर्भित

श्रीपार्श्वजिनस्तोत्रम् ।

ॐ ह्रीं श्रीं [अहं] धरणारगेन्द्रमहितः श्रीसप्तभोगोलस-
न्माणिक्यावलिकान्तिसञ्चयदिनध्वान्तप्रपञ्चप्रभुः ।

श्रीवामोदरचारुपङ्कजवनीमार्तण्डविम्बायते

विघ्नश्रेणिविमन्थनो विजयते श्रीपार्श्वनाथो जिनः ॥ १ ॥

ॐ कारैः ह्रींकारः श्रीकारैर्वर्णमन्त्रसङ्घातैः ।

हृत्पुण्डरीकपीठे स्मरत श्रीपार्श्वतीर्थकरम् ॥ २ ॥

ध्यायन्तिस्फटिकश्वेतमभिप्रेतं परं पदम् ।

ह्रींकारश्रीवशीकारचतुरं पार्श्वतीर्थपम् ॥ ३ ॥

लभते सकलामृद्धिं बुद्धिं सिद्धिं सपुत्रताम् ।

प्राज्यं राज्यं कलत्रं च सम्यक् तत्त्वं सुनिश्चलम् ॥ ४ ॥

निःशेषमन्त्राक्षरचारुमन्त्रं

श्रीपार्श्वतीर्थेश्वरनामधेयम् ।

सदा स्मरामः प्रमुदा महामः

प्रोत्था नमामः कुशलं छमामः ॥ ५ ॥

[४३]

श्रीजिनप्रभसूरिविरचितं

ययकययं

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

श्रीपार्श्व भावतः स्तौमि महोदधिमगर्हितम् ।

उद्धरन्तं जगद् दुःखमहोदधिगर्हितम् ॥ १ ॥

दृग्गोचरं भवान् येषां प्रियङ्गुरुचिरायते ।

प्राप्नुवन्ति सुखं नाथ । प्रियं गुरु चिराय ते ॥ २ ॥

त्वां चतुःपष्टिरिन्द्राणां तुष्टायामेयवैभवम् ।

समूलकापं कपितुं तुष्टा वामेय ! वै.भवम् ॥ ३ ॥

पवनीभयितुं कर्मवनदक्षेपेणा यते ।

को ना हि कमले नम्रावनदक्षे पणाय ते ॥ ४ ॥

वन्धस्त्वं-गतेर्मुक्त ! विनतामरसासनः ।

स्वप्नेऽपि स्वदते तेन विनतामरसाननः ॥ ५ ॥

भुवि स्तुतो येन भवानिन्दावरदलासितः ।

स्वकीर्तिपूरस्तेनेन्दुनिन्दी वरद ! लासितः ॥ ६ ॥

अपि व्यामोहिताशेषसुरदानवमानवाः ।

न त्वामचक्षुमन्तारी सुरदा नवमा नवा ॥ ७ ॥

फुल्लफणिफणारन्नरुचिरा जितविप्रहे ।

त्वयि प्रीतिः स्फुरतु मे रुचिरा जितविप्रहे ॥ ८ ॥

द्युपतिमुकुटप्रोद्घृष्टां हि जगत्कमलाकर—

द्युपतिमनघं स्तुत्वेति त्वां कृताञ्जलिरर्थये ।

प्रशमद्वल्लघे ! मह्यं सद्यः प्रमथ वितर्कतां

प्रशमनविधौ भावारीषां जिन ! प्रभविष्णुता ॥ ९ ॥

[४४]

मुनिरत्नश्रीचतुरविजयविरचितं

श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

जिनराज ! सदा तव मे शरणं शरणागतवत्सल ! पार्श्वविभो ! ।

गुणिनां विदधासि शिवं सुभगं सुभगेत्यवगत्य ततस्तरसा ॥ १ ॥

अहमागत आसि ! भवचरणं चरणे मम देहि मतिं विमलाम् ।

विमलं मम मानसमीश ! कुरु यदि चेत् तत्र दानगुणोऽवितथः ॥

गुणिनां भविनां विभवं कुरुषे किमु चित्रमिदं तदहो मुनिप ! ।

मुनिपापमिमं यदि तारयसि भवतीश ! तदा तव तारकता ॥ ३ ॥

मदमानयुतं व्यसनेर्व्यथितं मथितारिगणेश ! विधाय कृपाम् ॥

समये भणिताच्च रणाद् विमुखं जिन ! तारय मां गुणहीनमिमम्

चरितं मम तीर्थपते ! गहनं भगतीति नियोज्य करौ चतुरः ।

भवसागरपर्यटनं परमं परमेश्वर ! वारय वारय मे ॥ ५ ॥

[४५]

श्रीजिनसमुद्रमूरिसन्दूषम्

जेसलमेरुमण्डन-

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

—

आनन्दभन्दगनपद्मने वसन्तं चित्ते सनां शिवपदे च सदा वसन्तम् ।
 विश्वोपकारियस्यैवमपलाभयन्तं श्रीपार्श्वदेव ! विनुवामि मुदा भवन्तम् ॥
 संसारसागरनरुण्ड ! करुण्ड ! सम्यग् ज्ञानादिरत्ननिचयस्य जगद्भूयस्य ॥
 वामेय ! निघजनगेय ! गुणैरमेय ! त्वं गौःपतेरपि गिरां न हि
 गोचरोऽसि ॥ २ ॥

त्वया यदर्धमर्जितः स तस्य कृतः पुण्य फोऽपि महोपकारः ।
 अपि द्वित्रिहो द्विगहर्जितहो बभूव संस्तोतुमिवेनमेव ॥ ३ ॥
 यत्ते व्यस्यसि फलेन फटोऽप्योरयागफलाब्जल्लहृष्टिदिहोपरिष्ठान् ।
 तेनैव फेदयस्योऽधुना गता ये दुःकर्मरुद्धिवगमेर निग्रस्तम् ॥ ४ ॥
 रतुर्देवतागमिभ्यः परमं मज्जन्तं यन्वापि पानक्रमठं फमठं दिपन्तम् ।
 त्वं मज्जन्ते सुरगणदशमोक्ष ! शोके भोगगतनिष्ठसि न मितं नयेय ॥
 दोषवन्तान्निर्दिष्टं त्वत्पदं कृत्वा त्वयाप्राप्तिनातिव्यासः ।
 मोक्षयन्ते कश्चन देव ! पञ्चार्द्धनोदयेऽपि त्वगर्ध्वचन्द्रः ॥ ६ ॥
 त्वज्जगत्पानपुत्र ! ये जदन्ति नरकान्ति दूरं दुर्गितानि तेभ्यः ।
 कुर्वन्ति ते पापदण्डमप्येव यत्कृतं पञ्चार्द्धनोदयेः कथं ते ! ॥ ७ ॥

य एव निध्यायति मानसस्थमन्तर्दशा त्वां जिनराजहंसम् ।
 स एव साक्षात्कुरुते समग्रं लीलायितं सद्गतिसम्पदस्ते ॥ ८ ॥
 जगन्मतं त्वन्मतमत्र येषां न सम्मतं हन्त हताशयानाम् ।
 प्रभातविद् घूकविहङ्गमानां हि केवलालोकवहिःस्थितास्ते ॥ ९ ॥
 क्षुद्राशयैः कैश्चिदनाश्रितस्याप्यादेयता देव ! न हीयते ते ।
 किं मक्षिकोपेक्षितचन्दनस्य प्रयाति सौरभ्यगुणः कदापि ? ॥ १० ॥
 जगद्गुरो ! गौरवमेव तत् ते कुदृष्टिभिर्न प्रतिपद्यसे यत् ।
 न येन तेनाभरणीकृतस्य महार्घताऽपैति महामणेः किम् ॥ ११ ॥
 कुदृष्टिरागग्रहिला वराका ये त्वां जगन्मित्रममित्रयन्ति ।
 ते कल्पवृक्षं विषवृक्षयन्ति चिन्तामणिं कर्करयन्ति मूढाः ॥ १२ ॥
 त्वदास्यलावण्यवरेण्यलक्ष्मीं निरीक्ष्य नेत्राणि समुल्लसन्ति ।
 हर्षप्रकर्षेण सदृष्टिभाजां चकोरकाणामिव चन्द्रलेखास् ॥ १३ ॥
 त्वत्पादसेवारसिकं मनो मे नाऽन्यत्र तोषं लभते हरादौ ।
 विहाय वा मञ्जरिमञ्जुमात्रं किं कोकिलः क्रीडति कर्णिकारे ? ॥ १४ ॥
 निशम्य कर्णामृतमर्हतो वचो न रोचते मे कुवचः कुतीर्थिनाम् ।
 निपीय को वा मधुरं गवीपयः पिपासति क्षीरमिहार्कशाखिनः ॥ १५ ॥
 अशोऽङ्कुरक्षयभगन्दरदुष्टकुष्टमुख्या रुजः क्षयमयन्ति तव प्रसादात् ।
 सर्पन्ति सर्पनिवहा भुवि तावदेव यावन्न हि स्फुरति गारुडपक्षवातः ।
 शार्दूलपन्नगमतङ्गजचौरमुख्याः स्वाध्यायतो नहि पराभवितुं क्षमन्ते ।
 किं कान्तिमन्मणिशशिप्रमुखान् पदार्थान् व्याप्नोति सान्द्रमपि
 सन्तमसं कदाचित् ? ॥ १७ ॥

मयङ्करव्यन्तरभूतशाकिनी पिशाचवैतालकरालरक्षसाम् ।

भयानि नश्यन्ति तव स्मृतेर्दृष्टां यथैगयूथानि मृगेन्द्रहुङ्कृतेः ॥ १८ ॥

धन्यास्त्रिसन्ध्यमपि केचन भक्तिभाज-

स्त्वां पूजयन्ति विधिवद् विविधप्रकारः

द्रव्यार्चयापि परमेश्वर ! पूजितस्त्वं

भव्यात्मानां भवसि भावसमाधिहेतुः ॥ १९ ॥

विश्वातिशायिगुणमौक्तिकमद्रकुम्भ ! लोकश्रियः शिरसि शाश्वतमद्रकुम्भ !

सद्ब्रह्मसुद्धरदलोकृतकामकुम्भ ! श्रीपार्श्वदेव ! जय कामितकामकुम्भ !

नमः शमश्रीमुभगाय तुभ्यं नमः समस्ताङ्घ्रिहिताय तुभ्यम् ।

नमः क्रमप्रह्वमुराय तुभ्यं नमस्तमःस्तोमहराय तुभ्यम् ॥ २१ ॥

आरोग्यदीपितिमनोरमता तदङ्गे सौभाग्यभाग्यविजयाम्युदयध तस्य ।

आणी च तस्य वदने सदने च लक्ष्मीः पार्श्वेश्वरस्य वरिवस्यति

योऽङ्घ्रिपद्मम् ॥ २२ ॥

अयाजगाम मम कामगवी नवीना

कल्पद्रुमोऽपि फलितो मिलितो ममाद्य ।

चिन्तामणिश्च मम पाणितले निलीनः

श्रीपार्श्वदेव ! तव संस्तवनानुभावात् ॥ २३ ॥

एवं श्रीपार्श्वजिनं श्रीमज्जिनचन्द्रमूरिगुरुशिष्यैः ।

श्रीजिनसमुद्रसूरिभिरभिन्दुतोऽभ्युत्पलहेतुः ॥ २४ ॥

श्रीजेसलमेरुमहादुर्गे विधिचैत्यभूषणं भगवान् ।

श्रीविधिसङ्गाम्युदयं दिशतु श्रेयःश्रियां सप्त ॥ २५ ॥

[४६]

श्रीकुङ्कुमरोलापार्श्वजिनस्तवनम् ।

कुङ्कुमरोलमिधं पार्श्व जालोरपुरसंस्थितम् ।

श्रेयःश्रेणिलतामेघं संस्तुवेऽहं जिनेश्वरम् ॥ १ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं संयुक्त ! श्रीपार्श्व ! जगदीश्वर ! ।

त्वन्नामस्मरणाद् भक्तलोकानां स्युर्महर्द्धयः ॥ २ ॥

सुरासुरेन्द्रसन्दोहसंसेव्यपदपङ्कज ! ।

जगद्ध्येय ! गुणामेय ! जय त्वं करुणानिधे ! ॥ ३ ॥

पीनोऽहं पापपङ्केन हीनोऽहं गुणसम्पदा ।

दीनोऽहं तावक्रीनोऽहं मीनोऽहं त्वद्गुणाम्बुधौ ॥ ४ ॥

दासः प्रेक्ष्यः प्रसादार्थी सेवाहेवाकिसेवकः ।

किङ्करस्तावकीनोऽस्मि तत्प्रसीद मयि प्रभो ! ॥ ५ ॥

अश्वसेनमहीपालकुलपाथोजभास्करः ।

वामाकुक्षिसरोहंसः पार्श्वोऽसौ भवतान्मुदे ॥ ६ ॥

इत्थं पार्श्वजिनेन्द्रः कुङ्कुमरोलमिधानविख्यातः ।

स्वर्णगिरिशिखरमण्डनमानन्दं वः सदा देयात् ॥ ७ ॥

[४७]

सपस्यामयं

श्रीनवखण्डपार्श्वजिनस्तवनम् ।

श्रीपार्श्व नवखण्डाल्यं तं स्तुवे हर्षसंयुतः ।

दीपश्रेणीयुते यस्य 'गेहे दीपालिका दिवा' ॥ १ ॥

यस्याप्रे दिव्यनारीणां नृत्ते वृत्ते मनोहरे ।

विराज 'दिनारम्भे शतचन्द्रं गहोलम्' ॥ २ ॥

जन्माभिपेके मुरशैलमौली देवेन्द्रकल्पतां मुतगोविपाणैः ।

सत्यापितं धीरजलं धारद्भिर्गोशृङ्गतः क्षीरसमुद्रवो यत् ' ॥ ३ ॥

चित्तान्तरस्ये त्वयि देवदेव ! दुःखं कथं नो भजते विरामम् ।

रात्रौ दिवा यः सततं विरोधो 'दीपे करस्ये तिमिरेण बाधा' ॥ ४ ॥

भवे दीःस्थद्वारिद्र्यदुष्कर्मभीमे कलौ आम्यता भूमिमप्ये भ्रमेण ।

पद्मार्जं त्वदीयं विभो ! यन्मयाप्तं 'प्रफुल्लं करीरे सरोजं हि दृष्टम्' ॥

त्वयि प्रभो ! दृष्टिपथं समागते मनो यदीयं भजते महाऽरतिम् ।

तस्यैव जन्तोर्वदुपापयोगतः 'समुद्रमप्ये किल धूलिसम्भवः' ॥ ६ ॥

त्वदर्शनं नाथ ! मयेदनाप्तं दुःप्रापनन्तर्भवसन्तनोह ।

गुह्याग्ययोगाञ्जगदीश ! तस्मात् 'पद्मः प्रयातो गिरिमेकशृङ्गम्' ॥ ७ ॥

गयाश्विनप्ये भगतां स्वकर्मतो जिनन्द्र ! राज्यादिभूतं न दुष्करम् ।

सुदुर्लभं दर्शनमत्र ते यथा 'पलाशपृष्ठे सहस्रारमन्त्ररी' ॥ ८ ॥

त्वयि विभो ! समदः कनठो घनं सज्जलभारभूतं विपुलं यदा ।

रत्नितयाज जगत् क्लिप्त लस्यते 'न रजनी न दिवा न दिवाकरः' ॥ ९ ॥

घोरादृहासकलिताः प्रचुराः पिशाचा

व्यालास्तथा प्रवलभूतगणाः सुरेन्द्राः ।

दैत्याधिपेन विकृता भयहेतवे यत्

‘स्वर्णाद्रिराप व्यजनानिलतः प्रकम्पम्’ ॥ १० ॥

त्वच्छासनं दुरितभारहरं वरेण्यं

मूढा नराः परमतत्त्वविचारशून्याः ।

ये शासनान्तरेण सदृशं गणयन्ति तेऽत्र

‘मुक्ताफलानि वदरैः परिवर्तयन्ति’ ॥ ११ ॥

देवेशमज्जनले सरसे सुरम्यं

कर्पूरसुन्दरतरे गुरुकेशराढये ।

विम्बं निरीक्ष्य किल मत्तदशाः सुरङ्गा-

‘श्वन्द्रं महीतलगतं मधुपाः पिवन्ति’ ॥ १२ ॥

स्वामिन् ! प्रसीदादिश किङ्करे मयि सौम्यां दृशं देहि कृपां विधेहि च
भोवी कदा मे तव सङ्गमो यथा ‘क्षाराकरे वा घनसारदर्शनम्’ ॥ १३ ॥

मोहान्धा ये मदनजडिमाक्रान्तचित्ता अभव्याः

काले चास्मिन्निखिलतिमिरैर्मुक्तमास्यं त्वदीयम् ।

पादाब्जं वा भवति सुलभं पार्श्वमायुः किमेषां

‘वन्ध्याजोऽन्धः कुहुनिशि रविं पश्यति व्योमपद्मम्’ ॥ १४ ॥

यः पावित्र्यभरं तनोति सुमहान् यो दानशृङ्गारयुक्

यश्चान्तं न लभेत मुक्तिदयितो मालिन्यवान् यश्च न ।

सर्वेषां प्रियकारकं ननु विभो ! देवाधिदेव ! त्वतो

'गङ्गावद् गजराजवद् गगनवद् गाङ्गेयवद् गेयवत्' ॥१५॥

इत्थं श्रीनवखण्डपार्श्वजिन ! यो भक्त्या मया संस्तुतो

भक्त्यानां दुरितापहारनिपुणा देवेन्द्रबन्धो विभुः ।

काले दुःखमये प्रभावभवनं गन्धारवेलातटे

संस्थः सिद्धिसमृद्धिवुद्धिजनको भूयात् समस्यास्तुतः ॥

[४८]

श्रीहेमविमलसूरिशिष्यआनन्दमाणिक्यविरचितं

श्रीनवखण्डपार्श्वजिनस्तवनम् ।

विपुलमङ्गलमङ्गलदायकं जिनपतिं प्रमुपार्श्वसुनायकम् ।

सकलसम्पदवृद्धिविधायकं नमस्तु रूपरमासुमसायकम् ॥ १ ॥

रासक— कमठमहामुरमदभरभञ्जन ! भविकजनावलिमानसरञ्जन

खञ्जननयनविशाल ! तु जयु जयु ॥ २ ॥

श्रीअश्वसेनभूमीपतिनन्दन ! पापतापसन्तापनिकन्दन !

चन्दन शीतलवाणि ! तु जयु जयु ॥ ३ ॥

असमसंसारपयोनिधितारण ! विषमगहनगतितारण !

चारणकर्ममहीन ! जयु जयु ॥ ४ ॥

निरुपमसकलमहागुणधारक ! सेवकलोकसमोहितकारक !

तारकलकलितान्न ! तु जयु जयु ॥ ५ ॥

काव्यम्—

पातालधिपशेषनागवदलं जिह्वासहस्रद्वयं
वक्त्रे स्यादपि यस्य बुद्धिरतुला जीवस्य तुल्या तथा ।
सोऽपि श्रीजिनपार्श्वराज ! तव यान् स्तोतुं भवेन्नो क्षमः
सङ्ख्यातीतगुणानहो जडमतिः स्तोप्ये कथं तान् प्रभो ! ॥६॥

रासालुद्धट—

रसनाविंशतिशतं यदि वदने वदने वचनविलासे ।
नागाधिप इव भवति निकामं कामं करसोल्लासे रे ॥ ७ ॥
देवसूरीश्वर इव यदि हृदये हृदयेश्वरसुविकाशे रे ।
विलसति विमलमतिर्जनजीवन ! पीवन तव गुणदासे रे ॥८॥
यदि बहुसागरजीवितमानं मानद ! भवति संसाररे रे ।
अमरनायक इव धनधनसहितं हितकर ! भव द्रव्यारे रे ॥९॥
तदपि तवामलगुणगणराशिं वासितभुवनविचालं रे ।
नोतुमलं न भवामि हि जिनवर ! नवरससरसविचालं रे ॥१०॥

काव्यम्—

श्रीसर्वज्ञ ! जिनेश ! तावकलसत्पादारविन्दद्वयं
प्रातर्यो नमति प्रभो ! प्रमदतो लक्ष्मीविलासालयम् ।
प्रीतिप्रेमवशादवश्यमवशा सेवेत सेवापरा
पद्मा पुण्यपरंपरा परनरं तं सर्वकालं कलम् ॥ ११ ॥

आढेआ—

कमलाकेलिनिवास ! शमरसविहितोल्लास !
वासवनिकरपते ! जय जय विमलमते ! रे जिन ! जिन ! ॥१२॥

वामादेवीजननीजात ! प्रभावतोवर ! गतितात ! ।

मुखकर ! विनतजने चरणपवित्र ! मुने ! जिन ! जिन ॥ १३ ॥

मोहनबल्लीकन्द ! निर्मितनयनानन्द ! ।

सुन्दरसदयमते ! त्वयि मनो मे रमते जिन ! जिन ! ॥ १४ ॥

उपशमरसमृत्तार ! जगतोयुवतिशृङ्गार ! ।

शं कुरु मे भजते भवसागरविरते ॥ १५ ॥

काव्यम्—

वाणीं सैव मनोहरा ननु यया त्वं गोयसे नित्यशः

ऋष्या दृष्टिरियं यया च नितरां त्वं दृश्यसेऽहर्निशम् ।

हरतः शस्ततरः स एव फलदा यः पूजयेत् त्वां जिनं

ध्यानं धन्यतमं तदेव सुखदं यस्मिन् प्रभो ! त्वं भवेः ॥ १६ ॥

काग—

विषयमहारसभूरितदूरितधर्ममतिम् ।

शरणागतमथ मां जिन ! अवृजिनं कुरु स्रमतिम् ॥ १७ ॥

मदनमहोरगनुविषमविषमलभरितहृदम् ।

त्वं जिननायक ! मां प्रति संप्रति दिश सुपदम् ॥ १८ ॥

मौधदशनलकोलितमोहितनयनसुगम् ।

कुरु यचनामृतगोपगतोरगतः सुभगम् ॥ १९ ॥

लोभप्रदोभयवद्विद्वद्विशितधर्मधनम् ॥

मामथ जिनवर ! पालय लालय सर्वदिनम् ॥ २० ॥

काव्यम्—

त्वां ये नाथ ! नुगन्ति सादरतया निन्दन्ति ये पापिन—

स्तोषां यान्ति त्वत्पदं च विषदं भोरां ददासि रकुटम् ।

नीरागोऽपि गतस्पृहोऽपि विगतद्वेषोऽपि सङ्गोयसे

विज्ञैश्चित्रमदोऽथवा हि महतां महान्मयीदृग्विधम् ॥२१॥

त्रिपदी—

शृङ्गारसकला नारी सौभाग्यसुन्दरी रे

जाने वरसुरी रे अभिनवयोवन हरिहरी रे ॥ २२ ॥

कुचभरनमदङ्गी सुरङ्गनिरङ्गी रे ।

प्रेमपुष्पभृङ्गी रे विरचितमृगमदभङ्गी रे ॥ २३ ॥

शीलशालि सदाचारा सततमुदारा रे ।

सुधर्मविचारा रे जिनगुणगानसुतारा रे ॥ २४ ॥

आनन्दप्रूरितवाला तव सुममालाभिः ।

विविधविशालाभी रचयतिपूजां वरकला रे ॥ २५ ॥

एवं संस्तुतिगोचरं जिनवरं नीत्वा गुणैर्भासुरं

त्वां श्रीमन्नवखण्डपार्श्व ! सुतरामेकं तु याचे वरम् ।

देया मे गुरुराजहेमविमलं त्वं सर्वसौख्यात्पदं

ज्ञानं मान्यतमं महोदयमना आनन्दमाणिक्यदम् ॥२६॥

[४९]

श्रीलक्ष्मीलामप्रणीत

श्रीनवपल्लवपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

लवत्फणामुकुटभूषितमस्तकान्त ! त्रैलोक्यलोकनयनामृतपूर्णचन्द्र ! ।

विल्यातमङ्गलपुरस्थित ! वीतराग ! मां पाहिः पाहि नवपल्लवपार्श्वनाथ !

कन्दर्पराजघनमानतमोवित्तानं प्रद्योतनामलकलानिलयाञ्जनेत्र । ।
 शुद्धेन्द्रनीलमणिनीलतमालनील । मां पाहि पाहि नवपल्लवपार्श्वनाथ ॥२॥
 कौसमोरसम्मिलितचन्दनचर्चिताङ्ग । सद्गाङ्गवारिमृतकुम्भकृताभिपेक । ।
 श्रीमालतीचक्रुलचम्पकपुष्पपूज्य । मां पाहि पाहि नवपल्लवपार्श्वनाथ ॥३॥
 कादम्बिनीपतिहठदुमसत्कुठार । नीहारगौरजिनशासनपद्मभानो । ।
 काकोदरेन्द्रवरिवसितपादयुग्म । मां पाहि पाहि नवपल्लवपार्श्वनाथ ॥४॥
 ह्रींकारसारविहिताश्रयसिद्धिलक्ष्मीलभेन कोमलगिरः स्तवनीयमूर्ते । ।
 वामेय ! गेय । मुरकिन्नरकामिनीभिः मां पाहि पाहि नवपल्लवपार्श्वनाथ ॥५॥

[५०]

अन्तरीक्षपार्श्वनाथस्तवनम् ।

श्रीश्रीपुराभिधपुरप्रथितावतारं प्रोक्षासिमुक्तिकमलाद्बिदितारहारम् ।
 श्रीपार्श्वनाथ ! जिनराज । मुदा भवन्तं स्तोष्ये प्रभावभवनं जगतीभवन्तम् ।
 स्वामिन् । निर्मलवालुकाकणगणैर्निर्माप्य सम्पूजिता
 राज्ञा श्रीस्वरूपणेन भवतः श्रीपार्श्व । मूर्तिः पुरा ।
 श्रीपुञ्जेन नराधिपेन तदनु श्रीश्रीपुरेऽस्थापि या
 सा देव ! प्रतिमा तवेयमनघा दिष्ट्याऽच दृष्टा मया ॥२॥
 स्वामिन् ! नम्रामरनरपते ! त्वात्रमात्राम्भसा ते—
 ऽद्यापि प्रोचैः पुर इह दृशो दीप्यते दीप्रदीपः ।
 तस्य स्पर्शादपि च सकलप्राणभाजां समग्रा
 रोगा यान्ति क्षतिमथ भवेद् भाग्यसौभाग्यलक्ष्मीः ॥३॥

नश्यत्सर्वातिशयविभवे म्लेच्छमालावकीर्णे

पूर्णे पापैः प्रवहति कलावत्र काले कराळे ।

आकाशस्थां तव जिनपते ! मूर्तिमालोक्य के के

नेचैर्भूयुर्भविकनिकरा विस्मयस्मेरनेत्राः ॥ ४ ॥

श्रीमद्वामेय ! देव ! त्रिभुवनजनताचिन्तितार्थप्रदाने

चिन्तारत्नोपमान ! प्रविलसदमलज्ञानसम्पन्निधान ! ।

रागाद्यान् वैरिद्वान् हृदि कृतवसतीन् दुःखदौर्गत्यदानून्

स्वामिन्नन्तं नय त्वं मम चरणधनं लुम्पमानानमानम् ॥ ५ ॥

आधिव्याधिज्वरभरमहादुष्टकुष्ठप्रमुखायान्

रागान् बाह्यान् रतिमदनाज्ञानमित्यात्यमोहान् ।

अन्तःशत्रून्पि च निखिलांस्त्वां हरन्तं हि दृष्ट्वा

मन्ये धन्वन्तरिरयमगात् कापि लज्जां दधानः ॥ ६ ॥

भ्रामं भ्रामं सम्यममितं पूर्वदुष्कर्मयोगा-

ल्लभं लाभं कुमतिवशतो दुःखलक्षणि साक्षात् ।

आतः प्रातस्त्वमिह मयकाऽचिन्तितार्थप्रदाता

शश्वद्विश्वत्रितयजनतात्राणकर्तृजिनेन्द्र ! ॥ ७ ॥

रागद्वेषकषायभीषणमहानक्रौघचक्रग्रह-

ग्राहग्रस्तसमग्रविग्रहभृतां दीनारवैर्व्याकुलं ।

संसाराम्बुनिधौ पतन्तमतुलैर्दुष्कर्मभिर्माऽधुना

रक्ष त्वं जगतोजनवजपरित्राणप्रभूणुः प्रभो ! ॥ ८ ॥

१ निखिलप्राणभाजां समग्रो, रोगव्रातो विलयमयते राज्यक्षमाख्य
मुख्यः ॥ क । २ राज्यक्षम० क ।

प्रस्फूर्जत्फणमण्डलोचलमणिश्रेणीसमाविर्भव—

चञ्चच्चन्द्रमरीचिसञ्चयपरित्रस्यत्तमोमण्डलः ।

अम्भीलज्वनीलनीरजदलस्यामाभिरामधुतिः

श्रेयःश्रेणिमनुत्तरां प्रथय नः श्रीपार्श्व ! विश्वप्रभो ! ॥९॥

लब्धः कामघटः स्फुटं सुरगवी गेहाङ्गणेऽद्यागता

चिन्तारत्नमथोऽचिरात् करतले प्राप्तं चिरत्नैः शुभैः ।

प्राज्यं राज्यमुपार्जितं त्रिजगतां निःशेषसौख्यावहं

यत्तेऽजायत दर्शनं जिनपते ! काले करालेऽप्यहो ॥ १० ॥

मनोवचःकायविजृम्भणैर्भृशं शुभेतरैः पापमुपार्जि यन्मया ।

तन्मे त्वदीयाननपद्मवीक्षणात् क्षयं क्षणाद् गच्छतु न थ ! सम्प्रति ॥११॥

अपारसंसारमहाम्बुराशौ दुरुत्तरे वंभ्रमता मयाऽद्य ।

श्रीपार्श्व ! विश्वत्रयबान्धवस्त्वं लेभे लसत्पोतसमः स्वपुण्यैः ॥१२॥

पचेलिमैः प्राचिकपुण्यपूरैः समुज्जजृम्भे सकलैर्ममाद्य ।

यज्जन्मजातैरपि नैव दृष्टो जिनाधुना दृग्विषयीवभूव ॥ १३ ॥

नेत्रे पवित्रे विशदा च घाणो करो कृतार्थो शुचि मानसं च ।

यैर्वीक्षितो नाथ ! गुणैः स्तुतश्च सम्पूजितश्चाऽऽरुचि चिन्तितश्च ॥१४॥

कर्माणि दारुणमवार्ण चदुःखदानि

क्षौगानि मेऽद्य सुदृप्तानि तथाऽऽविरासन् ।

अद्यापि मे जिनपते ! शुभभाग्ययोगो

जागर्ति यत्तव धर्मव्य पदप्रणामः ॥ १५ ॥

इत्थं श्रीपुरभूमिशालिललनामाले ललामोपमः

श्रीमत्पार्श्व ! जिनारतसर्ववृजिनश्चन्द्रोपमानाननः ।

भूयो भक्तिभरावनम्रशिरसा नृतो मया भावतो

देहि त्वं निजपादपद्मयुगलोपास्तिं प्रशस्तां मम ॥१६॥

[५१]

महोपाध्यायश्रीकल्याणविजयगणिविरचितं

श्रीमगसीपार्श्वस्तोत्रम् ।

परमगुरुश्रीहीरविजयसूरिभ्यो नमः ।

कल्याणकारं कमनीयसम्पदं जिनेश्वरं सद्गुरुपादपङ्कजम् ।

प्रणम्य सिद्धयै महिमोदयं स्तुवे पार्श्वप्रभुं श्रीमगसीविभूषणम् ॥१॥

भवद्गुणानां गणनापि दुःशका जिनेश ! वाचस्पतिनापि धीमता ॥

कुतो हि तेषां तद्दशक्यवर्णना प्रयत्नसाध्या महतां मम प्रभो ॥२॥

तथापि भक्तिस्वरयत्यनन्तरा गुणामृतास्वादसमुद्भवा स्तुतो ।

जिनेन्द्र ! मां कोकिलमात्रमञ्जरी त्वादो यथा पञ्चमरागजल्पने ॥३॥

असावपूर्वाचरितो विराजते प्रतापभानुस्तव सन्ततोदयः ।

यशःसुधाधामविभूषितः सदा जगन्नयसिद्ध्यवहारकारकः ॥४॥

समग्रविश्वोद्धरणक्षमो भवाननन्तराक्तिर्ब्रुवमव्यवन्तिषु ।

अधित्वयि श्रीमगसीकृतस्थिताववन्तयोऽपीप्सितसिद्धिसाधके ॥५॥

जगन्नयव्यापनतत्परस्य ते प्रतापभानोरतिशायितेजसः ।

सहस्रभानुप्रमुखा इमे सदा प्रकाशिनोऽशा इव विभ्रति श्रियम् ॥६॥

तव प्रतापद्युमणिप्रभाभरापहरिता हस्तगृहीतविष्टप ! । ।
 परप्रभावाः स्वपदैकचारिणः कृशाङ्गखद्योतगणन्ति सर्वतः ॥७॥
 हृदीयपादाम्बुजपट्पदायितैक्तानचेतस्कनराः सुवैभवाः । ।
 तृणावमन्यन्त इहादमुतं सुरद्रुमादिकं चिन्तितसाध्यसिद्धितः ॥८॥
 त्रैलोक्यभक्तुरस्तव मङ्गलात्मनोऽप्यनन्तशक्तेः पुरतः स्वभक्तिः ।
 पूर्वं प्रभाते ननु दर्पणीभवन्निजाधिकारं कुरुते ततो रविः ॥ ९ ॥
 सुरद्रुचिन्तामणिकामधुग्मरुद्धटादयो वाञ्छितसिद्धिमङ्गिनाम् ।
 त्वदीयजाग्रन्महिमांशवेशनदिवानिशं नाथ ! वितन्वतेतराम् ॥१०॥
 प्रणेमुपां प्राणजुपां प्रभो ! भक्त्यदारविन्दं स्वरसैकभक्तिः । ।
 चिन्तामणीकामघटादयोऽप्यमी गृहाङ्गणे सन्ति निदेशवर्तिनः ॥११॥
 त्वमेव बुद्धोऽसि विदां चरत्वतः श्रिया श्रितत्वात् पुरुषोत्तमोऽतमाः ।
 प्रजापतिस्तत्प्रतिपालनादपि त्वमीश्वरो विश्वसमृद्धिसेवनात् ॥ १२ ॥

शंपोषपोषदशमीदिवसार्हतत्व—

सम्पादकाय निजजन्महोत्सवेन ।

श्रीअश्वसेननृपवंशविभूषणाय

नमामरेन्द्रमहिताय विभो ! नमस्ते ॥ १३ ॥

हृदयकमले ध्येयोऽमेयो गुणर्वतयोगिनां

त्रिदशरमणीगेयोऽजेयोऽपरैस्त्रिजगज्जयी ।

महितमगसीपार्श्वधीशः सतां जनयेन् मुखं

सुवि विजयतां स त्रैलोक्यश्रियां कुलमन्दिरम् ॥१४॥

इत्थं निर्भरभक्तियुक्तमनसा भट्टारकग्रामणी—

श्रेणीशेखरहीरहीरविजयश्रीसूरिशिष्याणुना ।

वामाकुक्षिसरोमरालमगसीपार्श्वप्रभुः सन्ततं

कल्याणोदयमातनोतु विजयी देवाधिदेवः स्तुतः ॥

[५२]

श्रीआल्हादमन्त्रिप्रणीतं

श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

श्रीपार्श्वनाथ ! भवतो भवतोयराशिकुम्भोद्भवस्य चरितं किमु वर्णयामि
यः शङ्करप्रभृतयो भृतयोगमुद्रादोधूयिताः कुविषयैर्भुवि तज्जिगीषोः॥१

जाने जिनेश ! नाह वक्तुमलं प्रसिद्धा

सिद्धान्तवागपि तवागणितं प्रभावम् ।

भक्तिप्रसक्तहृदयस्त दपि स्तवीमि

त्वां भूतलेशसुकृतादिह भूतलेषः (शः) ॥ २ ॥

पापोदयादिह दयाविभवं भवन्तं

ये स्तोतुमेव भविनो भुवि नोत्सहन्ते ।

दारिद्र्यदारुणविषाधिजुषां तु तेषां

जाने जगन्ति भुजगन्ति जिनाधिनाथः ॥ ३ ॥

व्यातः क्षणं दुरितराशिविनाशकर्त्ता

श्रीपार्श्वनाथ ! हतमोह ! तमोऽपहर्त्ता ।

दुःकर्ममार्गपथिकोभवतोऽपि जन्तोः

सन्तोषपूर्णनभवानभवाय कस्य ? ॥ ४ ॥

सङ्कोचमञ्चति न चन्द्ररुचा न पङ्क

पृक्तं न कण्टकचितं न परागराजि ।

दत्ते पदाम्बुजयुतं तव पार्श्वनाथ ।

ध्यानैकतानमनसा धनसान्द्रमोदम् ॥ ५ ॥

भूपा बभूवुरवनौ शतशः सुरूपा

दध्रेऽपि यैर्मुजगतो जगतोऽपि भारः ।

पापापगापतितले पतयालु विश्वं

विश्वम्भराचलयभूषण ! रक्षसि त्वम् ॥ ६ ॥

ये जन्तवः स्तवपरास्तव विश्वनाथ !

शङ्केश्वरे सुखमयं समयं नयन्ति ।

ते मातुरातुररयं नहि गर्भवास-

क्लेरां दिशन्ति मनुजा ननु जातमोक्षाः ॥ ७ ॥

पापैर्वलेन तिलतन्दुलितेऽत्र विश्वे

विश्वेश ! केशवशिवादिषु दूषितेषु ।

अद्यापि ते कलियुगेऽप्यनुभावमेरो

सेरीसकै सुकृतिनां श्रुतिमूलमेति ॥ ८ ॥

अम्मोदरूपिणि रूपा कमठे हठेन

वृष्ट्या विकुर्वति भवन्तमवन्तमूर्खम् ।

लीलातपत्रधरणे धरणेन्द्रनाग-

स्त्वत्पर्युपासिषु विमो ! परमार्गमाप ॥ ९ ॥

श्रीपार्श्वनाथस्य नवस्तवार्चां (नवां तथार्चां ?)

चकार कारुण्यनिघेर्जिनस्य ।

आल्हादमन्त्री परमप्रमोद-

क्रमोदयदभक्तिमृतान्तरङ्गः ॥१०॥

[५३]

श्रीविल्हणकविकृतं

श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रम् ।

जयति भुजगराजप्राज्यफुल्लफणाली-

मणिकिरणकदम्बाडम्बरी पार्श्वनाथः ।

भुवनभवनगभदिभ्रमोहान्वकार-

च्छिदुरतरुणदीपोदीपने कौतुकीव ॥ १ ॥

दिशतु सुकृतिलोकप्रस्तुतश्चाध्यपूजा-

विलसदगुरुधूमस्तोमसङ्गादिवाङ्मम् ।

दधदभिनवमेघश्यामलं मङ्गलं व-

खिजगदभयदीक्षादीक्षितः पार्श्वनाथः ॥ २ ॥

कमपि कमठदैत्याकालकालाम्बुवाह-

व्यतिकरविधुरेऽपि श्रीविशेषं दधानः ।

मदनमदविकाराम्भोरुहम्लानिहेतु-

र्जनयति स जिनेन्दुर्युष्मदाशाः प्रकाशाः ॥ ३ ॥

जयति भवदवाग्निव्याप्तिनिर्दह्यमान-

स्त्रिभुवनजनरक्षादेशकः पार्श्वनाथः ।

धनमयमिव देहं पन्नगस्वामिचूडा-

मणिविरचितचञ्चनाकिचापं दधानः ॥ ४ ॥

कलितगरलशोभाभोगिमर्तुः शंरीरे

निजकरकमलाग्रे मृङ्गिमालायमानाः ।

दिशि दिशि मृगनाभीपत्रभङ्गाभिरामा

ददतु शुभगतिं वः पार्श्वनाथस्य मासः ॥ ५ ॥

तरलतरललामानङ्गहाराङ्गहारा

मरसमरसरामारङ्गसारङ्गसारम् ।

नवननवनवोक्तिं (!) दीप्रसिद्धं प्रसिद्धं

नमति नमति मास्त्वां कोऽञ्जनामं चनामम् ॥ ६ ॥

कुवलयवननीलश्वारं विभ्रत् स्वभावं

नवनयधनशैलः पौरुषाद् भट्टभावम् ।

वितरतु मम तानि श्रीजिनेन्दुः सुखानि

श्रितचतुरमितानि श्रीजिनेन्दुः सुखानि ॥ ७ ॥

फणिपतिफणरत्नोद्योतविद्योदितश्री—

दिशतु शिवगतिं वः पार्श्वनाथस्य मूर्तिः ।

रणरणकविशेषशौभवंमोक्षलक्ष्मी—

सरमसपरिरम्भात् कुङ्कुमेनारुणेव ॥ ८ ॥

इति जिनपतेः स्तोत्रं चित्रं महाकविविल्हण—

प्रथितमसिलत्रैलोक्यैकप्रकाशनमास्वतः ।

पठति सततं यः श्रद्धावान् मज्जति सज्जनो

भवजलनिवो सप्रशुम्नस्थितिं चिरयाश्रितः ॥ ९ ॥

[५४]

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् ।

पार्श्वनाथ ! नमस्तुभ्यं विघ्नविघ्नंसकारिणे

निर्मलं सुप्रभातं ते परमानन्ददायिने ॥ १ ॥

विजयस्व जगन्नाथ ! परमात्मन् ! वृषध्वज ! ।

कृत्तिकर्मरिसंहारत्रिदोषत्रिपुरान्तक ! ॥ २ ॥

विजयस्व परब्रह्मन् ! परमेष्ठिन् ! पितामह ! ।

जगत्रयज्ञानमह्यां सृष्टौ तृष्ठा त्वमेव हि ॥ ३ ॥

विजयस्व केवलश्रीविलासनुभग ! प्रभो ! ।

विश्वरक्षणप्रौढश्रीसम्भारपुरुषोत्तम ! ॥ ४ ॥

सर्वविद्यामन्त्रवीजाक्षरनामाक्षरप्रभो ! ।

श्रीपार्श्वनाथ ! मे नाथः स्यास्त्वमेव भवे भवे ॥ ५ ॥

[५५]

श्रीजिनप्रभसूरिप्रणीतं
श्रीपार्श्वजिनस्तोत्रम् ।

श्रीपार्श्व परमात्मानं त्रैलोक्याभयसाक्षिणम् ।

विज्ञानादर्शसङ्क्रान्तलोकालोकमुपास्महे ॥ १ ॥

जिन ! त्वन्नाममन्त्रं ये ध्यायन्त्येकाग्रचेतसः ।

दुराराधामपि श्रेयःश्रियं संवनयन्ति ते ॥ २ ॥

नमस्ते जगतां पित्रे विधात्रे सर्वसम्पदाम् ।

सवित्रे भव्यपद्मानामीशित्रे भुवनत्रयम् ॥ ३ ॥

प्रणताखण्डलोत्तंसर्गसिमन्दारदामभिः ।

त्रिसन्ध्यं रचिताम्यच्च पादाम्भोजं तव श्रये ॥ ४ ॥

भवदीयाननाम्भोजे लक्ष्मीविभ्रमधामनि ।

दृष्टिः सरभसं मृङ्गोभङ्गीमङ्गीकरोतु मे ॥ ५ ॥

सूते यशः श्रियं धत्ते विघ्नव्यूहमपोहति ।

पिपतिं परितः कामान् प्राणिनां तव दर्शनम् ॥ ६ ॥

रक्ष रक्षान्तरारिभ्यः कारुण्यामृतकुण्ड ! माम् ।

त्रैलोक्यत्राणशौण्डस्य गतोऽस्मि शरणं तव ॥ ७ ॥

यः स्तुते त्वामिति श्राद्धः सिद्धिस्तं वृणुते स्यात् ।

लोकाद्याक्षरनामानस्तवैनं विदधुः स्तवम् ॥ ८ ॥

[५६]

श्रीसोमसुन्दरसूरिप्रणीतं

यमकमयं

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

विभाति यद्भास्तरुणारुणारुणा किमङ्गमेवे रुचिरा चिराऽचिरा ।
तवात्र ते पार्श्व ! महेमहे महेश्वरायितुं निर्विपदे पदे पदे ॥ १ ॥

अत्रचूरिः ।

ययोः पदयोर्भाः—कान्तिः तरुणोऽरुणः—सूर्यः तद्वद् अरुणा—शोणा ।
ननु अत्र तरुणशब्देन लक्षणया युवा गृह्यते । युवा च सूर्यो न शोणः
स्यात्, तरुणस्यैव तस्य शोणत्वात् । मैवम् । तरुणशब्दस्यात्र नूतनार्थ-
प्रतिपादकत्वम् । ' तरुणः कुब्जपुष्पे स्यादेरण्डे यूनि नूतने । ' इत्यनेकार्थ-
वचनात् (हेम्यने० श्लो. १९५) तथा च न विरोधः । अत्रैवोत्प्रेक्षा
' किमङ्गमेवे ' प्रस्तावाद् श्रीपार्श्वस्य शरीररूपे जलदे रुचिरा—मनोहरा
चिराचिरा । चिरशब्दस्यानव्ययस्य अकारान्तस्य बहुकालावस्थायिन्यर्थ-
वर्तनात् स्थिररूपा अचिरा—विद्युत्, कोऽर्थः ? प्रभोर्देहे नीलश्यामयोरेक
त्वाज्जलदोपमे । इयं पदयोः द्युतिः स्थिरा विद्युदिव ।

निरङ्को राकेन्दुः किमु किमुत सौम्यो द्युतिपतिः

किमब्दः शुद्धात्मा किमु सुरतरुर्जङ्गमतनुः । ' (

इत्यादिष्विवात्र सविशेषणमेवोपमानं व्यतिरेकालङ्कारसदभावात् । हे पार्श्व
हे महेश्वर ! परमस्वामिन् ! वयं निर्विपदे—विपदरहिते मोक्षरूपे पदे—स्थाने
अयितुं—गन्तुं तव पदे—चरणे महेमहे—पूजयामः । ' अहं मह पूजयाम्
णिजि शवि चेदं रूपम् । ' वाचा निशा गिरा ' इत्यादिवद् व्यञ्जनान्त
तादप्यापूर्वादिनो भागुरेवैयाकरणस्य मतेन श्रीहेमसूरिसम्मतानि विपच्छब्दाः

विदुर्यदुधैः सुकृते कृते कृते प्राप्यं स्वसंविकलया लयालयाः ।

तन्मेऽस्त्यधदुप्रकरे करे करे । त्वम्यध दृष्टेति सुखं सुखं सुखम् ॥२॥

अवचरिः ।

दमि विपदा । 'तत् तेऽयितुं पार्श्वं । 'महेमहे महेशितः । पदेऽप्येकपदे पदे पदे ।' इति चोत्तरार्धपाठः । अर्थव-ते-ते तच्छब्दविशिष्टे ते-तव पदे पदेऽपि-मोक्षरूपेऽपि पदे-स्थाने एकपदे सद्य अयितुं-गन्तुम् धर्यं महेमहे, महेशितः ! पार्श्वं ! 'पदान्ते पदमध्येऽपि न प्रायः क्रियते गतिः ।' (११), इत्यत्र प्रायःशब्दोक्तेरत्र पाठद्वयेऽपि महेमहे इत्यत्र यतिकरणेऽपि न दोषः । पदशब्दः पादेऽपि । परस्मै क्लीबः ॥ १ ॥

लयः-प्रकर्षप्राप्तं ज्ञानं ' ध्यानकोटिसमो लयः ' इति वचनात् तस्याऽऽलयाः-निलया योगिन इत्यर्थः । कृते-शुगे श्रीगुणादीशसमये उच्चैरति-शयेन मुकृते कृते सति यत् किञ्चित् प्रस्तावात् सुखरूपं फलं 'प्राप्यं' प्राप्तुं शक्यम् 'स्वसंविकलया' निजज्ञानरूपविज्ञानेन विदुः-विदन्ति । हे अधदुप्रकरे-पापतरुनिचये, करिशब्दस्येकारान्तस्यापि गजार्ये औणादिकस्य भवति । 'भवकरोणां' इत्यादिषु प्रयुक्तस्य सद्भावात् । करे-इस्तिन् अथ त्वयि दृष्ट सति तत् सुखं मम करेऽस्ति, सुखं ज्ञान-मिल्यर्थः । तत् सुखं कीदृशम् ? 'सुखं त्रिदिवशर्मणोः ।' (हेम्यने० श्रौ. २८) इत्यनेकार्थवचनात् सुखं-स्वर्गस्तत् अतिक्रान्तं ततोऽप्यति-शायि परमपदं सुखमित्यर्थः । ननु सुखस्य सुखादेवातिशायित्वं प्रयुज्यते, न तु स्वर्गात् प्रस्तरपृष्ठीविमानादिरूपात् । नहि गुणस्य द्रव्यादतिशयो पठते, किन्तु गुणादेव । सखम् । अत्र सुखशब्दः स्वर्गोऽयं तत् सुखेऽपि वर्तते । 'मद्याः कोशन्ति' इतिवत्, 'तदाग्रयात् तद्व्यपदेन' इति न्यायात् पुनः कीदृशम् ? 'सुखम्' सुख-ज्ञानं सहचारितया यस्मिन् ततः ॥ २ ॥

न ते प्रपीड्याः पुरुषा रूपाऽरूपा न तांश्च दृष्टाः समया मयाऽऽमयाः ।
 नमन्ति तां मुद्रसवास ! वासवा येषां मतिस्ते रमते मते मते ॥ ३ ॥
 वन्देर्विनम्रद्युसदा सदा सदायताक्ष ! नागं भवता वताऽवता ।
 आर्द्राकृतान्तर्हृदयो दयोदयो निदर्शितः सद्विधिनाऽऽधिनाधिना ॥ ४ ॥

अवचूरिः ।

रूपा—रोपः सैव अरुः—पीडादिहेतुत्वाद् व्रणस्तेन तान् समया-
 तेषां समीपे इत्यर्थः । मयोपलक्षणत्वादन्यैरप्यामया वाह्यान्तरा न दृष्टाः ।
 गौणात् समया इत्यनेन तानित्यत्र द्वितीया । मुदेव रसस्तस्य वासः 'आचारे
 घञ्' स्थानमित्यर्थः । अनन्तानन्तमयत्वात् तस्य—सम्बोधनं मुद्रसवास !
 वासवानां विशेषणं वा 'मतन्तु सम्मतेऽर्चिते' (हेम्यने. श्लो. २।१८३)
 इत्यनेकार्थवचनात् । ते—तव मते सम्मते—स्याद्वादरूपे इत्यर्थः । कीदृशे
 मते ? पूज्यत्वात् अर्चिते इन्द्रादिभिरित्यप्याहार्यम् । मतशब्दो विशेषण-
 रूपोऽपि केवलः प्रयुक्तो दृश्यते 'यद्वाधावेधिनो लक्ष्ये तन्मनो मेऽस्तु ते
 मते ।' () इत्यादिष्विव ॥ ३ ॥

हे सदायताक्ष ! सती—रुचिरे आयते अक्षिणी—नेत्रे यस्य तस्य
 सम्बोधनम् । विनम्रद्युसदा सदा । वत इत्याश्चर्यं । वन्देर्नागं भवता सता
 आर्द्राकृतं । अन्तः—हृदयं आर्द्राकृतं चित्तं येन । बाह्यहृदयस्यार्द्रा-
 करणासम्भवात् । एवंविधो 'दयोदयः' दयाया उदयो निदर्शितः—नितरां
 वर्णितः, परैरपि दुःखे—पतितो विपधरोऽपि पालनीयः एतन्नागवत् इत्येवं
 स दृष्टान्तीकृतो वा । केन ? सद्विधिना 'सन्—प्रधानो विधिः कमठतापस-
 हितशिक्षावेप्रदानादिरूपस्तेन । कीदृशेन ? आधि—चित्तसन्तापं प्रस्तावात्
 कृतिनां नाधिना 'नाष्ट् नाष्ट्वच्' इति धातोरुपशमायेंऽपि वर्तनात्
 शमयतीति शीले आधिनाधी, तेन ॥ ४ ॥

यदीयङ्गगीश्वगमागमावनीसमा मोहरतीरतीरती ।

उपासते त्वामदरादरा दरापहं न के सन्महितं हितं हि तम् ॥५॥

सौख्यं कुविद्यागुरवो रवोरवो वादान्दवः संयमधाम ! धामधा ।

यावद् भवत्तीर्थ्यधनाधना धना नोद्यन्ति तद्विप्लवदा वदावदाः ॥६॥

अवचरिः ।

चक्षा गमाः—सदृशपाठाः चेपु ईदृशा ये आगमाः—सिद्धान्तास्त एव

अगमा—युक्तास्तेषां उत्पत्तिहेतुत्वात् अवनीसमा—पृथ्वीसमा यदीयगीः त्रिप-
दीरूपा संवेगजनकतया मोहमिथ्यात्वक्यायाश्चाविंशतिमेदमोहनीयकर्माणि
रती—विलसितानि प्रकरणादभयानां अतीरति—अतिशयेन क्षिपति 'इरण
क्षेपे' इत्यस्य धातोर्यौजादिकत्वात् निज्, विकल्पात् ईदृश्यव्ययः प्रत्यक्षेऽर्थे ।

'६ स्यात् खेदप्रकोपोक्तावीकोधे दुःखमावने । प्रत्यक्षे सन्निधावपि ।'

(हेम्यने० ५ ।) इत्यनेकार्थवचनात् । हि इति निश्चये । त्वां दरापहं
मयच्छेदिनं—सन्महितं—उत्तमजनपूजितम् । हितं जगत्सामपि यत्सलत्वात् ।

अदरादराः—अनापदादराः सन्तः के न उपासते ? अपि तु सर्वेऽपि ।

काशकिरियम् । दशशब्दस्तु दशेत्यव्ययम् दशपदं वा ' (हेम्यने० २।४१९)

इत्यनेकार्थवार्तिकवचनेऽपि समाहितः प्रयुक्तो दृश्यते—

'दरतलिनदरिद्रापिप्रसङ्गवद्वकानि

त्यनुराधि मम कृत्वा यत्र निद्रामगाता । ' () इत्य-

पञ्जरपूजामणौ दर्शनात् ॥५॥

१ हे संयमधाम । यादिरूपा इन्द्रवः तावद् धामधाः—तेजोधारिणः ।

कीदृशास्ते ? कुविद्यागुरवः—कुविद्यायाः कुतिसुज्ञानस्य मिथ्यात्वस्येत्यर्थः ।

प्रवर्तयाः । तथा रवेण—वितग्नाकोलाहलेन उरवो—महान्तः । इन्दुरपि कोः—

पृथ्व्याः विद्यागुरुः प्रकाशकत्वात् ज्ञानहेतुः । रुः—दास्यन्तं यत्नति—शोषयतीति

प्रपञ्चितामप्यतिभीतिभीतिभो रुणद्धि भक्त्योल्लसतां सतां सताम् ।
 त्वन्मूर्तिरर्तिः सकला कला कलावपीश ! क्लृप्तव्यसनासना सना ॥७॥
 त्वयि प्रसन्ने प्रगुणा गुणागुणा द्विपोऽपि च प्राज्यमहा महामहा ।
 भवेत् सदोदित्वरधीरधीरधीशता च जन्तुप्रतिभृतिभृतिभूः ॥८॥

अवचरिः ।

रवः-शम्भुः तेन शिरसा धारिणा उरुः-महान्, सर्वे हि बहुमानदार्ढ्यकेन महान्
 स्यात् इत्यव्ययमप्युक्तिलेशो ज्ञेयः । भवन्तीत्या एव घनाघना-मेघाः घनाः-
 सान्ना वा दृढा वा न उद्यन्ति, न उद्भवन्ति, तेषां वादोद्भूतां विप्लव
 ददतीति तद्विप्लवदाः वदावदा-युक्तिभिर्गजिताश्च ॥६॥

अतिभीः-वज्रज्वाला इतयः सप्त अतिवृष्टयनावृष्ट्यादयः, भीतयोऽपि
 इहलोकभवाद्याः सप्त, ताभिः प्रपञ्चितामपि अति त्वन्मूर्तिः-तव प्रतिम
 कलावपि हे ईश ! भक्त्योल्लसतां सतां वर्तमानानां सतां-उत्तमानां रुणद्धि
 इस्तीत्यर्थः अपिशब्दाद् व्यालादीनां । कीदृशी ? सकला-कलया-शल्ये
 प्रस्तावात् सूत्रधारसत्केन वर्तते या सा । तथा कला मनोहरा । फलशब्द
 सामान्येनापि मनोहरार्थे दृश्यते । यथा माघे 'सुन्दरमान्तकलमावि कलस्वरैः
 () इत्यादौ । तथा क्लृप्तव्यसनानां दुःखानां द्यूतादीन्
 वा असनं-विध्वंसो यया । सना-सदा ॥

गुणाः ज्ञानादयः प्रगुणाः-सज्जीभवन्ति इत्यध्याहार्यम् । द्विषः-वैरिण
 गुणाः-गौणाः स्युः 'गुणो जया सूत्रतन्तुषु । रज्जौ सत्वादौ सन्ध्याय
 शौर्यादौ भीम इन्द्रिये । रूपादावभिप्रधाने च दोषान्यस्मिन् विशेषणे ॥
 (हेम्यने० श्लो० २।१३७) इत्यनेकार्थवचनात् गुणाः गौणाः स्युः

इत्थं स्तोत्रपथं कथञ्चन घनश्यामाङ्ग । वामाङ्गज !

त्वां नीत्वा तनुवीरपि त्रिसुवनत्राणैकदोक्षागुरो । ।

नेन्द्रत्वादिवरं जिनेश ! न वरं नाथामि नाथामिता—

नन्दश्रीगुरुसोमसुन्दरपरब्रह्मप्रकाशोदयम् ॥९॥

तथा त्वयि प्रसन्ने जन्तुषु अधीशता-प्रभुता भवेत् । कीदृशी ? प्राज्यं-महः-
तेजो यराः सा । तथा महान्तो महा वरसवा यस्यां सा । तथा उद्विग्न
धीषु याग्रान्तरवैरिभिरक्षोभ्या धीर्यस्याः सा । तथा अतिशयेन भूतेः-
भूतिः-उत्पत्तिः तस्या भूः-भूमिः स्थानमित्यर्थः ॥ इत्थं स्पष्टम् ॥

[५७]

श्रीशिवसुन्दरसूरिविरचितं

गतप्रत्यागतयमकाङ्क्षितं

श्रीपार्श्वनाथलघुस्तवनम् ।

शान्तानम्रोकरक्षा रतिपरवचन कमालसन्नाम धीरो

तापासिव्याधिपः स्वो नवनयमतगः क्षीरकल्पो शयोभूः ।

रायादच्छो गजव्यासमलमदमुगक्षोभिचित्ताङ्गरन्ता

क्षापः सुप्तावविज्ञो विभवनततमस्तोयदस्वो विरोधी ॥१॥

धीरो विश्वोदय स्तोमततनवभविज्ञो विवप्तासुपदमा

तारङ्गतां चिभिक्षो गमुदमलमसव्याजगच्छोदयारा ।

भूयोऽश्लपोकरक्षी गतमयनवनस्वोपधिव्याप्तिपाता

रोधी मन्नासलक्ष्मा न च वरपतिरक्षारकप्रोन्ताशाम् ॥२॥

[वृत्तगतप्रत्यागतम्]

जाते रुद्रो मनस्वी शययमलवरः स्वीयभक्तावकोऽसौ

नेत्रा प्रक्षारवर्जी भुवि समहि मसद्दामनव्यो भगी भोः ।

भोगी भव्यो नमद्वा समहि मसविभुर्जीवरक्षाप्रताने

ऽसौ को वक्ता मयस्वी रबलमय यशस्वी नमद्रोरुतेजाः ॥३॥

[अर्धगतप्रत्यागतम्]

भीशोकच्छेदनस्थो दुररिहतिरसः श्रीमयः सोधमोरो
 रोमोवः सोऽयमः श्रीसरतिहरिरदुस्थो नदच्छेकशोभी ।
 नीयादुत्पादकर्ता हहममस—नष्टो ममत्तो विरोधा
 धारो वित्तामनष्टो नसममहहता कदत्पादुयाजी ॥ ४ ॥

[पादगतप्रत्यागतम्]

एवं गतागतैः काञ्चैः संस्तुतः श्रीजिनेश्वरः ।
 क्षेमङ्करः श्रिये भूयादपूर्वः शिवमुन्दरः ॥५॥

[५८]

श्रीरविसागरविरचितं
 यमकाङ्कितं

श्रीपार्श्वनाथस्तवनम् ।

श्रीअम्रसेनस्तनयो नयो नयोत्पत्तिर्विनीतो विधुनाऽधुना धुनाः ।
 दुःस्वान्यवधै रहितो हितोऽहितोज्झितः प्रभो ! श्याममहा महा-महाः ।
 कैवल्यचक्षुक्कमला मला मलानालिङ्गित । ध्वस्तबलावलाचलाम् ।
 जगत्प्रभो ! भाजि महोमहो महोदयः पुनानो जगतां गतागताम् ॥२॥
 नैजे भवन्तं सकलाः कलाः कलाः स्वामिन् । मुनीनामचलाचलाचला ।
 मृगाङ्गवन्नात्र कलं कलं कलं मर्त्यस्य मोक्षे सदनं दनं दनम् ॥३॥
 प्याने गते वल्गवलिके लिके लिके स्थाणुः सरोजे त्वयि मायि मायिमा ।
 दूरेऽस्ति किं त्वद्गरिमारिमारिमातन्वत्यमूलं तरसा रसा रसा ॥४॥

सम्मोहितोर्वीवल्या लया लया मर्त्यप्रभास्वत्प्रमदा मदामदा ।
 ध्यानं न जह्रे भवतोऽवतो वतोदारा मरीचीः किरणे रणे रणे ॥५॥
 विभो । भवन्तं जनता नतां नतां मसावलीर्वैपदरा दरा दराः ।
 चिक्षेप किं भक्तिमती मती मती सम्बिभ्रती सद्विस्ती रतीः रतीः ॥ ६ ॥
 भवत्प्रभावाच्छमधामधामधा पुनर्भवे सद्गरं गरं गरम् ।
 विश्रद् गुणौघं कर्मितामितामिता क्षयं न किं मुक्तिजिनाजिनाजिनाः ॥७॥
 सर्वे नराः शर्मधरा धरा धरा इवाप्तभोजन्वसुरासुराः सुराः ।
 स्पष्टीकृता पुण्यमया मया मया युक्तं त्वया कामनया नया नयाः ॥८॥

श्रीराजसागरमनीषिभुजिष्यशिष्यः

श्रीमत्सुधीसहजसागरसुप्रभावात् ।

भक्ताशयः शिवमुदे रविसागराह-

स्तुथाव पार्श्वमधिपं यमकाष्टकेण ॥ ९ ॥

[५९]

श्रीविद्याविमलशिष्याणुप्रणीतं

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

पण्डितोत्तम पं. श्री ६ वानरगणिगुरुभ्यो नमः ।
 निजगुरोरभिनम्य पदाम्बुजं स्तुतिपथं जिनपार्श्वमहं नये ।
 भविकलोकचक्रोरनिशाकरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ १ ॥
 विततसाधुगुणास्पदसातदं सुकृतकाननपद्मवनाम्बुदम् ।
 निजगभीरुगुणैर्जितसागरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ २ ॥

निजसुरूपविनिर्जितमन्मथं विनतमानवदर्शितसत्पथम् ।

सकलसिद्धिकरं करुणापरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ३ ॥

कठिनकल्कविताननिवारकं विकटसङ्कटकोटिविनाशकम् ।

निखिलविघ्नहरं श्रमणेश्वरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ४ ॥

सकलसेवकनिर्मलबुद्धिदं कुमुदचान्धवकान्तगुणास्पदम् ।

धरणनाकिनतं परमेश्वरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ५ ॥

दुरितमानकदाग्रहखण्डनं कुमतिमोहमहारिपुभञ्जनम् ।

विगतदोषभरं सुखसागरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ६ ॥

विजितदुर्जयदर्पकदर्पकं प्रवरनिर्वृतिसत्पथदायकम् ।

कचिरभक्तिविनम्रसुरासुरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ७ ॥

नलिनपुष्पविकस्वरलोचनं सकलमङ्गलवह्निघनाघनम् ।

प्रवरलक्षणलक्षितसंचरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ८ ॥

प्रवरमङ्गलमण्डलसन्मुखं विमलक्रीर्तिविकाशितदिङ्मुखम् ।

विमलकेवलचारुदिवाकरं भजत पार्श्वजिनं जनशङ्करम् ॥ ९ ॥

इत्थं पार्श्वजिनेश्वरः स्तुतिपथं नीतो मया भक्तिः

श्रेयःसर्ग सदेश्यसेनचृपतेर्विशैकचूडामणिः ।

श्रीविद्याविमलाभिषेयसुकवेः शिष्याणुना श्रेयसे

सर्वारिष्टविनाशकस्तनुमतां देयात् सदा मङ्गलम् ॥ १० ॥

[६०]

कल्याणमन्दिरचरमचरणपूर्तिरूपं

श्रीपार्श्वजिनस्तवनम् ।

कल्याणकेलिनिलयं विलयं वितन्वद्

विघ्नावलेर्भवति को न कृती कृतार्थः ।

श्री 'पार्श्वदेव' भवतोऽडग्रियुगं भवाब्धौ

पोतायमानमभिनम्य जिनेश्वरस्य ॥ १ ॥

प्राञ्चत्प्रभावपटहः पटुहर्षहेतु-

र्दन्ध्वन्यते त्रिजगदङ्गणरङ्गजीवः ।

अद्यापि यस्य भुवनादभुतवैभवस्य

तस्याहमेप किल संस्तवनं करिष्ये ॥ २ ॥

नीचाः परेऽल्पमतयोऽनुभविष्णवोऽपि

साक्षाद् भवद्गुणगणान् कथमुद्गृणन्तु ? ।

आजन्मवाग्बिभववन्ध्यमुखः कदापि

रूपं प्ररूपयति किं किल धर्मरश्मेः ॥ ३ ॥

त्वामन्तरेण विमलोज्ज्वलकेवलार्कं

कः प्रत्यलो हरिहरप्रभृतिः प्रमातुम् ।

धर्मान् पदार्थनिवहस्य समानहो यत्

मीयेत केन जलधेर्ननु रत्नराशिः ? ॥ ४ ॥

वामेय ! गेयगरिमाढ्य ! भवत्प्रणीत-

विश्वप्रतीतवरवाङ्मयपारदश्चा ।

यूकायवैरथ रथत्रसरेणुभिश्च

विस्तीर्णतां कथयति स्वधियाम्बुराशेः ॥ ५ ॥

ते कर्मभारगुरवः परवावदूका

ये तावकीनवचनान्यपि संशयानाः ।

ग्रामाण्यतस्तदुपयन्ति यदाचरन्ति

जल्पन्ति वा निजगिरा ननु पक्षिणोऽपि ॥ ६ ॥

कल्याणकक्षणनिरोक्षणमस्तु ते तत्

तर्किकचदन्त्यपि सतां मुदमादधाति ।

यत्पद्मिनीप्रणयिनं भ्रमरं भ्रमन्तं

प्रीणाति पद्मसरसः सरसोऽनिलोऽपि ॥ ७ ॥

सनद्य सद्यगुरु(गिरि)कुञ्जरवाजिराजि—

प्रेक्ष्यत्पदाजिरसमाजि भवत्युपेते ।

म्लेच्छैरमाजि भुजगैरिव तैरुपान्त—

मभ्यागते वनशिखण्डिनि चन्दनस्य ॥ ८ ॥

स्वामिंस्तव क्षम । ममापि मनागुपेक्षा—

महन्ति नो गुणगणाः स्वकसेवकस्य ।

कामं कपायविषयैः परिमुष्यमाणा—

धौरैरिवाशु पशवः प्रपलायमानैः ॥ ९ ॥

मामीदृशं जडमतिं दृढभक्तिरेव

स्वामिंस्तव स्तवविधौ त्वरयत्यवश्यम् ।

यत्तोयमुच्छलति तोयनिधेरगाध—

मन्तर्गतस्य मरुतः स-किञ्चानुभावः ॥ १० ॥

लोकत्रयस्मयमयामयनाशवैद्य !

सद्यस्त्वयैव निहतः स हि मोहराजः ।

आप्लाव्यतेऽपि जगदव्युदकेन येन

पीतं न किं तदपि दुर्धरवाडवेन ? ॥ ११ ॥

नीचैर्विनम्य चतुरान् चरणारविन्दं

ये वन्दते विदधते तव कर्म नेतः । ।

ते दूरतः कथमधोगमनं त्यजन्ति

चिन्त्यो न हन्त महतां यदि वा प्रभावः ॥ १२ ॥

युक्तं चिरेण परिलालितपालितानि

कर्माणि देव ! कपसीह समूलजालम् ।

नेतापि कृन्तति नितान्तमपायबुद्ध्या

नीलद्रुमाणि विपिनानि न किं हि मानी ? ॥ १३ ॥

देव ! त्वदङ्घ्रिकुसुमार्चनसंशयालोः

सिद्धान्तवारिधिविगाहनलीनबुद्धेः ।

सन्देहदावदहनोपशमे घनाभं

दक्षस्य सम्भवि पदं ननु कर्णिकायाः ॥ १४ ॥

पीत्वा गिरस्तव निरस्तरसान्तरास्ते

भव्याङ्गिनो दधति शान्तरसात्मकत्वम् ।

लोहाह्वयाः परिणता रसनायकेन

चामीकरत्वमचिरादिव धातुभेदाः ॥ १५ ॥

दुष्टे दशस्त्वपि भवेषु विसष्टरोषे

तत्कालमेव कमठेऽतिशोऽप्यवैरः ।

स्वैरं व्यधाश्च हृदयं सदयं नयोऽयं

यद् विग्रहं प्रशमयन्ति महानुभावाः ॥ १६ ॥

लोकत्रयीतनुगतं परमाणुदेशे

शुक्लस्मृतिप्रचलमन्त्रबलान्निरुध्य ।

[दुष्कर्म ?] मर्मगरभेदकरं त्वदन्यः

किं नाम नो विषविकारमपाकरोति ? ॥ १७ ॥

त्वामेव केवलचिदास्पदमन्यतोऽप्या—

स्ते स्वस्वतोर्यपतयो हृदयेषु दध्युः ।

आधेयवस्तुमिलितः स्फटिकोऽमलः किं

नो गृह्यते विविधवर्णविपर्ययेण ? ॥ १८ ॥

यप्रत्रयोदयगिरीन्द्रशिरोऽधिरोह—

त्युप्रासयत्यमुमतां सुतमां तमांसि ।

मित्रे त्वयि व्रजति लोचनगोचरत्वं

किं वा धियोऽनुपयाति न जीवलोकः ? ॥ १९ ॥

नारायणन्ति विधिना जिनशासनं ये

नाभ्यर्चयन्ति च रुच्यः क्रमयामहे ते ।

ते देवपुत्रिण्यः सततं स्मरन्तो

गच्छन्ति नृनगरं पुन हि बन्धनानि ॥ २० ॥

यस्मै सविस्मयमुपाति चिरं विरिञ्चि—

रस्मायत रमयमपास्य च चरुपाणिः ।

श्रीवीनराग ! भवदागमवेदिनस्तद्

मन्या व्रजन्ति तस्माभ्यवरामस्त्वम् ॥ २१ ॥

त्वज्जन्मनोच्छ्रितवती चतुरङ्गुलानि

भूमिर्निवेदयति देव ! सतामितीव ।

येऽस्मै सहर्षहृदयाः स्पृहयन्ति मर्त्या-

स्ते नूनमूर्ध्वगतयः खलु शुद्धभावाः ॥ २२ ॥

जन्माभिपेक्षसमयेऽशनिशोभयाढ्यं

धाराभिवर्षणसहं हरिवाहनं त्वाम् ।

के के विवेकिनिकरा नवृत्तुर्न दृष्ट्वा

चामीकराद्रिशिरसीव नवाम्बुवाहम् ॥ २३ ॥

प्रादुर्भवंस्तव समं सितदन्तकान्त-

पूरोऽधरस्य विदधाति समग्ररागम् ।

वाचं पुनस्तव मुनीश ! निशम्य सम्यग्

नीरागतां व्रजति को न सचेतनोऽपि ? ॥ २४ ॥

गोदण्डकोश्वव बुधाः परदर्शनेषु

मा गुः परं शिवपुरं प्रति वः स्पृहा चेत् ।

एतं समाश्रयत सत्पथमित्यमाह

मन्ये नदन्नमिनमः सुरदुन्दुभिस्ते ॥ २५ ॥

स्मृत्वा हितान्यवहितं स हि नागराजः

सद्भक्तिसम्भ्रमविनिर्मितचित्रवर्णः ।

श्रीपार्श्वदेव ! कपिशोर्षफणत्रिवप्र-

व्याजात् त्रि-

श्रामण्यकेवलरमासुकृतोपदेशान्

धातव्यशोकफलदेषु यकेष्वलब्धाः ।

१ ध्यानावधाननिरतेषु नरेषु तेन

सालजयेण भगवन्नमितो विभासि ॥ २७ ॥

स त्वं चिरं जय जिनेश्वर ! यस्य वाच-

श्चित्ते विचिन्त्य चतुराः कुसुमास्त्रमेव ।

सन्बोधयन्ति दुरितस्य विदुर्विमुक्ताः

त्वत्सङ्गमे मुमनसो न स्मन्त एव ॥ २८ ॥

सन्विन्ति तार्थरचनावचनातिगाभः

सर्वैः सुपर्वनिवहैः परिपेव्यमाणः ।

१ त्वं पार्थिवप्रभवकामघटः प्रभासि

चित्रं विभो ! यदसि कर्मविपाकशून्यः ॥ २९ ॥

व्याघातवर्जितमनन्तमनन्तरायं

नानाविधावरणवर्गानिसर्गमुक्तम् ।

सदर्शनेन सहचारि पुनः प्रपूर्णं

ज्ञानं त्वयि स्फुरति विश्वविकासहेतुः ॥ ३० ॥

१ व्यर्थोक्ते क्षणमहासि महात्तमांसि

सद्यानि दुष्टमनसा क्रमठेन यानि ।

न स्पृष्टमैस्यविभवानुदितोऽनुबेलं

प्रस्तुत्यमीभिरयमेव परं दुरात्मा ॥ ३१ ॥

स्वामिन्ननार्यविषयेषु सृजन् विहार—

माशातितस्त्वमसि जाड्यमयेन येन ।

संसारवारिनिलयेऽजनि दुःखरूपं

तेनैव तस्य जिन ! दुस्तरवारिकृत्यम् ॥ ३२ ॥

वैर्विमुक्तवति देव ! तदैव वैरं

यत्त्वय्यपि प्रतिपदं दृढमूढबुद्धिः ।

चक्रेऽतिवक्रहृदयः कमठः प्रहारं

सोऽस्याभवत्प्रतिभवं भवदुःखहेतुः ॥ ३३ ॥

तत्त्वोदकं त्वमुदितं प्रकटीचिकीर्षुः

सत्त्वोपकारकरणाय भवोदपाने ।

प्रादुर्बभूव धुरि यत्पुरुषोत्तमस्य

पादद्वयं तव विभो ! भुवि जन्मभाजः ॥ ३४ ॥

त्वत्साग्रयोजनशते वसते जनाय

मारीतिभीप्रभृतयः प्रभवः कथं स्युः ? ।

यज्जाग्रतः स्वगपतेरपि पश्य तस्य

किं वा विषद्विषधरी सविधं समेति ? ॥ ३५ ॥

आशातना विदधिरे विविधा बृहत्यो

हत्या इव त्वयि मया विधिदुर्विधेन ।

तन्नारकादिकभवोद्भववेदनानां

जातो निकेतनमहं मथिताशयानाम् ॥ ३६ ॥

अभ्यस्तकेवलमनुद्धतपःप्रभाव—

प्राग्भारसारविभवास्तव देव ! मन्ये ।

सर्वत्र भक्तजनविघ्नमिदे व्रजेयुः

प्रोद्यत्प्रबन्धगतयः कथमन्यथैते ॥ ३७ ॥

वाहीकबुद्धिशबलेन न भावपूजा

द्रव्यार्हणाऽप्यनुपयुक्ततया च चक्रे ।

उद्यावचासु जिन ! योनिषु तद भ्रमामि

यस्मात् क्रियाः प्रतिफलन्ति न भावशून्याः ॥ ३८ ॥

नेतः ! कृपालुकुलकुञ्जर ! भीमसप्त—

भीवज्जपञ्जर ! जरामरणप्रहीण ! ।

स्यान्तालवालपरिणाममयः प्ररूढ—

दुःखाक्षूरोदलनतत्परतां विधेहि ॥ ३९ ॥

मानुष्यकार्यविषयान्वयजातिरूपा—

रोग्यासुरार्हतमतादिकमप्यवाप्य ।

त्वष्टासने निधिडभक्तिमना दधानो

वन्द्योऽस्मि चेद् भुवनपावन ! हा हतोऽस्मि ॥ ४० ॥

'निष्कारणातिकरुणापरिणामधाम

व्याधामपाणिगणवर्ण्यगुणामिराम ! ।

पाहि प्रसीद भगवन् ! सुकृतेषु मां कु—

सीदन्तमद्य भयदव्यसनाम्बुराशेः ॥ ४१ ॥

मात्राधिकत्वात्^१ कमले न तुण्यसि प्रियप्रदः सत्कमलोपलक्षितः ।

जिनेन्द्र ! मुक्ताङ्कमलक्ष्यदर्शनं पदं न नम्रं कमलम्भयः शुभम् ॥

वाह्यं तथान्तरमसौ^४ कमलं भिनत्ति

मात्राधिकं^६ कमलवं न दधाति माने ।

एनोगतांशकमलम्ब^७ (लं च ?) परप्रभावं

भूभृद्धराकमलसैतरसेव्यतुल्यम् ॥ ७ ॥

पश्यन्तमेकमलकाधिपतीभ्यपूज्यं

सेवे शिवार्पकमलक्तकरक्तपादम् ।

क्षोणीविशेषकमलं^{११} कपदाब्जसक्त-^{१२}

सच्चञ्चरीकमलकोच्चयवृद्धचपेतम् ॥ ८ ॥

व्याख्याक्षणे कमलभूश्चतुराननत्वात्^{१४}

ल्यातस्तथा कमलबन्धुरिव प्रतापी ।

पद्मापतिः^{१६} कमलनाभिरिव प्रभो ! त्वं

ध्यानं करोषि कमलासनमाश्रितः^{१७} सन् ॥ ९ ॥

टिप्पणम् ।

१ कामे । २ क्लोम० । ३ मुक्ताङ्कम्-कलङ्करहितम् । ४ कं
भव्यप्राणिनं न अलम्भयः-प्रापयः ? अपि तु सर्वमपि । ५ रोगम् ।
६ कामं-इच्छाम् । ७ अरं-अत्यर्थम् । ८ अलसेतरः-आलस्यरहितः ।
९ रलयोरैक्याद् अरङ्गवैश्रमण० । १० मोक्षदायकम् । ११ पृथ्वीतिलकम् ।
१२ सूर्य० । १३ कुन्तलवृद्धिरहितम्० । १४ ब्रह्मा । १५ सूर्यः ।
१६ विष्णुः । १७ पद्मासनम् ।

संक्षिप्तशोक ! मलयाद्रिजशीतवाक्यं

विस्तार्यशोकमलपन्तमवधवाचम् ।

मात्रोल्लसत्कमलसंसृतिकल्पवृक्षं

सत्पुण्यतोऽकमलवद्विरनाप्यमीडे ॥ १० ॥

मानाद्यशोक ! मलमुक्त ! परित्यजन्तं

संस्तौम्यभीकमलयुक्वनिताङ्गरङ्गम् ।

क्षितार्यनीकमलघुप्रशमोपसेव्यं

त्वां मात्रिकाधिकमलं श्रयतां दविष्ठम् ॥ ११ ॥

सम्भूषितान्तकमलर्कसमं घनाप्तौ

त्यक्त्वातुलांशुकमलज्जमपीश ! रम्यम् ।

सत्सेवितान्तिक ! मलत्रजदत्तदुःखं

श्रेयो लतासु कमलं किल मात्रयाढ्यम् ॥ १२ ॥

टिप्पणम् ।

- १ चन्दन० । २ विस्तारवान् अशोकवृक्षो यस्य । ३ मरुदेश० ।
 ४ पापमलयुक्तैः । ५ मानसर्पदर्पदलने वञ्जुलवृक्षः । ६ कलङ्कमुक्तः ।
 ७ निर्भयं विष्ठायुक्तं च ललनायाः अंगरङ्गं परित्यजन्तम् । ८ विध्वस्त-
 शत्रुसैन्यम् । ९ मात्रयाधिकमलशब्द मालं-कपटम् । १० भूषितान्वयम् ।
 ११ श्रेतार्कसमम् । १२ कदर्यम् । १३ पापौघ० । १४ मात्रयाधिकं
 कमलमिति कामलं-वसन्तम् ।

ददानः सद्बोधं कमलजनतानामपि विभो !

द्वितीयत्वे पूर्णः कमलश इव प्रीतिकरणः ।

परिस्फूर्जत्कीर्तिः स्फुरति कमलभृद्द्युतिसिता

क्रियाणां पुण्यानां तव ककर्मलापं प्रवदतः ॥ १९ ॥

प्रतीक्ष्यः स्वर्गाधीश्वरकमलनाथादिमसुरैः—

र्महातेजस्वेन त्वमसि कमलः कर्मदहनः ।

सतां विघ्नव्यापव्यपगमविधौ मूषकमल—

स्तव श्लोकः पूर्ण कमलभवंमप्याशु जितवान् ॥ २० ॥

तमोदैत्यध्वंसे कमलशयवद् भाति भुवने

नमत्पुंसाभीशो भविकमललीनिर्मितिचणः ।

परिक्षिप्तन्यक्षाहितकमललः पावनगति—

र्जगत्प्रौढावासांगणकमलली भूतसुयशाः ॥ २१ ॥

चिरं जीयात् सार्वः कमलरुहपाणिक्रमयुगः

स्वयं भावात् सेवाणुकमललगीर्वाणनिकरः ।

टिप्पनम् ।

१ कमरो-मूर्खः । २ द्वितीयमक्षरं मकारस्तलोपे कलश इव । ३ मलोपे कलाभृत्-चन्द्रः । ४ कलापम् । ५ श्रीपतिः । ६ सूर्यः । ७ गणेशः । ८ जलमवः-चन्द्रः । ९ जलशयः-कृष्णः । १० भविनां कं-क्षेम तन्मण्डली-श्रेणिः तत्र कृतोद्यमः । ११ हिषतकः-वैरी । १२ मण्डलः-श्वानः । १३ मण्डलीभूतः-परिधीभूतः । १४ जलरुहं-कमलम् । १५ सेवार्थं समागतः मण्डलं-द्वादशराजकम् ।

सदा सम्यग् निर्नाशितनिजयशःस्तावकमलः

चलन्मायुर्दुष्टज्वरकमललाघामयहरः ॥ २२ ॥

यदाहं त्वत्सेवां च कमलगिकर्माकृतमुख-

स्तदा स्यां सत्पुण्यात् कमलसि वधत्याजनकृते ।

चरित्रस्वीकारे कमलपमलोऽसीन्द्रियदमे

चरित्रस्वीकारे कमलसि यथा नैव भवसि ॥ २३ ॥

शरप्राप्तप्राञ्चत्कमलमुखशलाङ्कितकरे

गृहस्थत्वे स्वामी कर्मलकरणो नैव चरणे ।

मदक्रोधन्यापत्कमलभरनिर्नाशनचणाः

प्रणम्यःश्रेयःश्रीयुवतिकमलस्त्वं तनुमताम् ॥ २४ ॥

यथा वर्णग्यैष्ठः कमलनलमर्चत्यनुदिनं

सुरज्यैष्ठं स्पष्टं कमलनिशमार्शसति यथा ।

दिप्पनम् ।

१ मण्डः-शोकः । २ मण्डल-कुष्ठः । ३ अमिलपितवान्, आ-
रुग्मेपदमनित्यमिति । ४ कमलं आवृष्टे । ५ कमलः-कच्छपः स इव-
आचरसि कमलसि । ६ कमल-मुनिभाजनं वहसि इति कमलसि । ७
कमरे-पतुः । ८ कमल-कौमल्यशरीरम् यस्य । ९ कमलः-चौरः । १०
कमलः-कान्तः । ११ प्राज्ञानः । १२ कं-अग्निं महति इति कमल-अग्नि-
होत्री । १३ अमिम् । १४ प्रज्ञानम् । १५ कं-प्रज्ञानं महति-
प्रज्ञानकः ।

यथा चाहर्नाथं^१ कमलति^२ नयादर्कयति वा

त्वदेकत्राणस्त्वामणुकमलहं^३ स्तौमि च तथा ॥ २५ ॥

युवापि त्वं स्वामी सुकमलधिकारनिपुण-

स्ततः ख्यातो गौरीकमल इव दुष्टान्धकहरः ।

नवव्याख्याकाले^४ कमलधरविस्तारिनिनदः

स्वयं पूज्यः स्वामी ननु कमलया^५ भक्तिवशतः ॥ २६ ॥

निर्णिक्तीकृतसत्सहस्रकमलः^६ स्वाङ्घ्रिद्वयस्पर्शनैः

पूज्यस्त्वं कमलप्रभादिभिरभूत् त्वद्राकरहस्यं विभो !

जानानः^{१०} कमलप्रभोऽप्यपलपत् संसारचक्रभ्रमी

श्रीपालं कमलप्रभेव^{११} सुषुवे त्वामीश ! वामोत्तमम् ॥ २७ ॥

प्रस्फूर्जत्कमलप्रभावजलधिख्यातप्रतापोदयः^{१२}

श्रीसार्वः^{१३} कमलस्वरामृतवरद्वीपानुगच्छद्यशाः ।

टिप्पणम् ।

१. सूर्यम् । २. कं-सूर्यं महति-सूर्याचिकः । ३. अणुकं-स्वल्पं मठति-
माद्यतीति-अणुकमठ-स्वल्पमदोऽहम् । ४. रलयोरैक्ये कमरं-धनुः, पुष्प-
धनुः-कन्दर्पः । ५. गौरीकान्तः-ईश्वरः । ६. कमलधरो-जलधरः । ७.
कालव्यन्तरेन्द्रस्याग्रमहिषी कमलानाम् । ८. शत्रुञ्जयः । ९. कमलप्रभा
नाम व्यन्तरपत्नी । १०. गुरुः कश्चित् । ११. यथा कमलप्रभा माता श्रीपालं
सुषुवे तथा वामादेवी त्वाम् । १२. असंख्येसमुद्रद्वीपमध्ये कमलाभिधः समुद्रः ।
१३. कमलाभिधो द्वीपः ।

प्वस्तानीकमलप्रभः प्रथयतात् सन्तापनिर्वापणौ

सौख्यं जन्मनि निःकलङ्कमलले^१ पूर्णेऽपि शान्तिप्रदः ॥ २८ ॥

अर्द्धेणाङ्गविभास्यलीक ! मलयस्यूतलं पत्कजैः

सञ्जातः किल निःकलङ्कमललाघीशान्वये त्वं जिनः ।

त्वद्वाचं कमलव्रजा निजगिरा शृण्वन्ति हर्षोन्नताः

पार्श्वेषु कृतान्ततर्कमललप्रादुष्कृतिप्रत्यलः ॥ २९ ॥

संसारश्रान्तलोके कमलभवति यः पापतापापनोदा—

दमे संवाद्यमानानक ! मल्लवदुद्दामतेजाः सुरौघैः ।

नम्रोमृतक्षमातृङ्गणकमललमृनिर्मलश्लोकराशे—

निर्ह्रादायः कृतश्रीपिकमललमृदावाः स मे सेवकास्ते ॥ ३० ॥

टिप्पणम् ।

१ अनीकं-रणः । २ मण्डा-आमलकी तस्याः फलं मण्डं । शीत-
गुणत्वात् । ३ मण्डले-देशे । ४ अर्द्धचन्द्रवद् शोभितं अलीकं-
मौलं यस्य । ५ मण्डयसि । ६ निरपवादः । ७ मण्डलाधीशो-राजा ।

८ मृगसमूहाः । ९ मण्डसः-समूहः । १० कमण्डलुः-प्लक्षशृङ्गविशेषः

इव आचरति कमण्डलवति । ११ मण्डलं विद्यते यस्य स मण्डलवान्-

सूर्यः १२ निपुणं मण्डलं-सर्पं विभर्तीति मण्डलमृत-ईश्वरः । १३ मण्डलं-

श्वानं विभर्ति वाहनतया स मण्डलमृत क्षेत्रपालः ।

क्षोणीपावित्र्यहेतोः कमललवदिदं पादपद्मद्वयं ते

नैवाज्ञानप्रवृत्तेः कमललुधरणैः श्रीयते सौख्यदायि ।

भक्तप्रत्यूहनाशाम्बिक ! मलनमिव ब्रह्मलक्ष्म्यास्तमौघे

सर्वालोकप्रवृत्ताम्बिक ! मलनजनासेव्यपार्श्वोऽसि पार्श्वः ॥ ३१ ॥

क्षोणीविख्यातकीर्त्यानक ! मलयमुखानेकदेशस्थलोकान्

स्वव्याहारेण लक्ष्मीजलधिरनुदिनं बोधयन् बोधिसाधुः ।

इत्थं स्पष्टार्थमाद्यन्मधुकमलभरैः पूज्यपादारविन्दः

श्रीपार्श्वो हेमशुद्धाभरणधरतनुः श्रेयसे संश्रितानाम् ॥ ३२ ॥

टिप्पणम् ।

१ कमण्डलुः—कुण्डिका तद्वत् आचरत् कमण्डलुवत् । २ कमण्डलु-

धरणैः—तापसैः । ३ अम्बिका—पार्श्वजिनोपासिका । ४ मण्डनं—भूषणम् ।

५ अम्बिका—माता । ६ मण्डनाः—अलङ्कारिण्यो जना—इत्यादयः ।

७ पटहः । ८ देशविशेषः । ९ पद्मस्तोमैः ।

[६२]

श्रीसागरचन्द्रसूरिविरचितः

श्रीमन्त्राधिराजकल्पः ।

श्री पार्श्वनाथाय नमः ।

कल्याणाङ्कुरवारिदः शमसुधाबाधौ सुधादीधितिः

कारुण्याम्बुजतिग्मरीचिरखिलक्ष्मापीठकल्पद्रुमः ।

मोहध्वान्तततिप्रदीपकलिका संसारनिस्तारकृत्

भगवान् वामासुतोऽयं जिनः ॥ १ ॥

भूमङ्गमङ्ग न दधे नयने न ताप्रे

दधे न शस्त्रमपि नो परुषं वमापे ।

कामं जिगाय गतकायममाय एव—

मेव प्रणम्रकमठः स शिवाय देवः ॥ २ ॥

श्वभ्रप्रदाऽशुचिरियं प्रथितेति दोषाद्

योपां हि संयमवधूवशमो हि हित्वा ।

बन्धाम मुक्तिललनागमने सरागो

नीरागतायुगापि यच्छंतु शं स पार्श्वः ॥ ३ ॥

अन्तःस्फुरद्गुचिरसश्वितसप्ततत्त्व—

क्रोटीपतिर्जिनपतिः प्रकटध्वजोऽस्तु ।

वामासुतः फणमिषात् फणिपस्य विश्व—

विश्वार्तिसंहतिहरो व्यवहारिवद् यः ॥ ४ ॥

अज्ञोऽपि विज्ञजनविस्मयकारि काव्यं
यस्याः प्रसादलवमाप्य जनस्तनोति ।

मोहान्धकारनिकरार्ककरप्रभावा
सा भारती भवतु जाड्यतमश्छिदे वः ॥ ५ ॥

शून्यात्मकोऽहमपरं स्वकसङ्गतोऽपि
कुर्वन्नगण्यमिह पूर्वपदाधिकां तु ।

सङ्ख्यां यदेकपुरतः स्थितिमाप्य लेभे
वन्देऽतिगीष्पतिगुरुन् सुगुरुन् मुदा तान् ॥ ६ ॥

दुष्कर्मकण्टककटुद्रुममूलभेद-
नेमिप्रभं सुललितप्रभयाभिरामम् ।

सद्भावदेवविनतं गतकोपमानं
सानन्दमूर्जितमतिं सुगुरुन् नमामि ॥ ७ ॥

वाचालयत्यनुकलं सकलं जिनेन्द्र-
भक्तिस्ततोऽहममतिः स्तवने प्रवृत्तः ।

सद्भिः प्रशान्तमतिमद्विरतो विमृश्य
सेर्थं मनो नहि विधेयमिहाऽञ्जलिस्तत् ॥ ८ ॥

काव्ये सुधाकृतसुधालहरीसमूहे
दोषेक्षिणः खलु खलाः सततं भवन्ति ।

स्वादून् मृदून्पि तरून् करभा विहाया-
ऽपोच्छन्ति हा ! कटुककण्टकिनः करीरान् ॥ ९ ॥

कान्याध्वनि प्रवसतामिह सत्कवीनां

वामस्वरः स्वर इवार्थकरोऽनुकूलः ।

कर्णेजपः प्रकृतितः कलुषाशयोऽपि

चित्रं तु दक्षिणरवः प्रतिकूलताद्वृत् ॥ १० ॥

निर्यातमन्धितलतो हरकण्ठमाप्य

योयूयदोषितियुतं तु विहाय मन्ये ।

सर्पालिदुर्जनकुलेषु विषं मुखेन

तस्यौ मुखाङ्कटमनःसु मुदाऽऽस नन्दि ॥ ११ ॥

पक्षद्वयेऽपि मलिनः खलकोशिकोऽयं

दोषाकरेऽपि हि कलङ्किनि वदरागः ।

वित्रासहेतुरपि वामरवोऽपि बाढं

कान्याध्वनि प्रवसतामिह हर्षकारी ॥ १२ ॥

साधौ सुधारसलसद्वचनप्रदाने

क फालकूटनिबहस्य खलस्य चिन्ता ? ।

प्रयोत्तने शुतिमतीव यितन्वतोह

जागर्ति किं जगति कस्तमसोऽवकाशः ? ॥ १३ ॥

अन्यो विधौ मसविधौ फणमृन्निवासे

मोहात् सुधामिह मुधा विबुधा वदन्ति ।

क्षारे क्षयिष्यथ क्षिप्तिप्रहते विपार्ते

सास्येव सत्यपृथतासिल्लोकशोके ॥ १४ ॥

शक्तस्तव स्तवनमस्तगुणौघसङ्ख्य !

वाचस्पतेरपि समानमतिर्न कर्तुम् ।

मीनाति वीतमतिकः सिकताकणान् कः

कूलङ्कपाविपुलकूलतले सुराणाम् ॥ १५ ॥

निर्दोषतो वत नरोऽतिवलो विदन्तो

दन्तीव शूकर इवातिवपुर्विदंष्ट्रः ।

चक्रीव दैवतवपुर्जितशत्रुजातः

सञ्जातचित्तविभवः पुरुषश्चकास्ति ॥ १६ ॥

केचित् सुरा इह भवे हितमाचरन्ति

नामुत्र केचिदिह नो परलोक एव ।

वामासुतः पुनरसाविह विघ्नहर्ता

दाता श्रियां परभवे शिवसौख्यकर्ता ॥ १७ ॥

बालोऽपि देवततिसंस्तुतपादपद्म-

युग्मस्य संस्तवनमस्य ततः करिष्ये ।

मन्त्राधिराजजिनभर्तुरमर्त्यनागे

किं माधतीह न गजाः प्रमदा भवन्ति ? ॥ १८ ॥

इति प्रस्तावना ।

दाता जितेन्द्रियचयोऽथनिरामयश्चा-

ऽमायो दयार्द्रहृदयो विनयावनम्रः ।

स्नातः प्रशस्तदिवसे धृतधौतवस्त्रः

शिष्यो गृहीतफलपुष्पसमृद्धगन्धः ॥ १९ ॥

सम्पूज्य पार्श्वजिनबिम्बमुपोष्य कृत्वा

वाचाम्लमुत्तमतपःप्रवरोऽब्जवारे ।

सज्ज्ञानचन्द्रधवलीकृतविश्वविश्वं

ब्रह्मव्रतस्थिततरं गुरुमिथ्यमाह ॥ २० ॥ युग्मम् ॥

कृत्वा प्रसादमसमं मयि पादलग्ने

मग्ने जडत्वजलधौ यदि योग्यतास्ति ।

मन्त्राधिराजवरयन्त्रयुतं तु मन्त्रं

पात्रे निधेहि भगवन् ! सुतरोसदृक्षम् ॥ २१ ॥

हजानुनाभिमुखमस्तक्रमस्य पञ्च—

तत्त्वाक्षरैस्तु सकलीकरणं विधाय ।

अभ्यर्चिते श्रवासि मन्त्रमथ त्रिवारं

पाणौ क्षिपेद् गुरुरमुष्य सुवर्णमम्भः ॥ २२ ॥

क्षेत्रे सुवीजमिव मे भवतां प्रसादान्

मन्त्रप्रभुः सफलतां कलयत्वमेयः ।

इत्थं वदन् नमति पादयुगं गुरुणां

शिष्यो यतो भवति कार्यकरः प्रणामः ॥ २३ ॥

इति प्रस्तावना—प्रदानविधिर्नाम प्रथमः पटलः ॥

॥ २३ ॥

॥ २३ ॥

श्रीअश्वसेनतनयं विनयावनम्र-

देवेन्द्रमौलिमणिरञ्जितपादपद्मम् ।

द्वचंसालिकद्विभुजसन्धिगुदान्तकोण-

षट्कोणयन्त्रगतमादरतो नमामि ॥ ११ ॥

कुलकम् ।

पाषाणदुर्विपशरेभरिपुप्रहार-

मोघाम्बुवाहकरकाशनिसन्निभैस्तु ।

वाक्यैर्जघान शमिनं जनमाप्य तस्मा-

च्छान्तिं विवश कमठः शटतोञ्जितोऽयम् ॥ १२ ॥

श्रीस्तम्भने परमतो....कृतावतारं

वामासुतः परिगतोऽभयदेवसूरिः ।

कुष्ठं पिनाष्टि गलदङ्गमसौ स्म तस्माद्

वृत्तिं चकार गुरुरेष यतो नवाङ्घ्राः ॥ १३ ॥

श्रीपद्मदेवसुगुरोस्तपसोत्तमस्य

विस्फूर्तयोऽद्भुततमा हि यतो बभूवुः ।

यस्याक्षराणि तुरगावनिसम्मितानि

क्राष्टौषधीपतिमितानि वदन्ति चान्ये ॥ १४ ॥

यस्माद् भवन्ति भविनां भुवि सिद्धयोऽष्टौ

कष्टं विनश्यति समस्तपमोह यस्मात् ।

तन्मन्त्रवर्णनिचयं स्थितिवर्णकर्म-

भेदैर्भणाम्यहमिहात्महिताय बालः ॥ १५ ॥

कलापकम् ॥

भाले नीलं^१ दक्षिणेऽसे च रक्तं^२ वामस्कन्धे पञ्चवर्णं^३ तु हस्ते ।
सिन्दूरामं^४ वामकुक्षौ तु धूम्रं^५ मेघश्यामं वामकट्यामरिप्सुम्^६ ॥१६॥

मूयो वामे जानुनीहापि धूम्रं^७ वामे पादे पीतवर्णं^८ वदन्ति ।
नाभौ^९ विश्वरवामिनः....पञ्चवर्णा धूम्रं वर्णलिङ्गं^{१०} भणन्ति ॥१७॥

१३।१४

१५

वामे पादे^{१२} जानुकटयोः सुवर्णवर्णान् कुक्षौ दक्षिणे कृष्णवर्णम् ।
याग्ये हस्ते नीलवर्णं^{१३} तमाहुः श्वेतौ प्राहुः सूरनोम्^{१४} (?) दंथिस्थौ ॥१८॥

मुक्तावस्थं मस्तके^{१५} श्वेतमेव वणनिवे प्राहुरष्टादशापि ।
यन्त्रस्यान्तः पट् बहिः पट् पट्टेव कोणाद्धेऽयं स्यात् क्रमः सर्वदैव ॥१९॥

भाले नीलं दक्षिणेऽसे च रक्तं नाभौ वर्णं पञ्चवर्णं वदन्ति ।
विज्ञा वक्षस्यक्षरे श्वेतवर्णे शेषान् रक्तान् योगिनः केचिदाहुः ॥२०॥
इत्यक्षरविवक्षा ।

अथ मन्त्राधिराजस्य क(म)ठस्यैवोपदेशतः ।

प्रकटस्य तु बीजानां निष्पत्त्यतिशयो ब्रुवे ॥ २१ ॥

निष्पन्नः प्रथमो वर्णरत्नहतामशरीरिणाम् ।

आचार्याणामुपाध्यायमुनीनां प्रथमाक्षरैः ॥ २२ ॥

मोक्षसौख्यप्रदो भाले पार्श्वनाथस्य नीलरुक् ।

सकलो नादविन्दुभ्यामुपेतस्तेजसां त्रयः ॥ २३ ॥

स एव दक्षिणे स्कन्धे रक्तवर्णस्तु चिन्तितः ।

जगदस्यमवश्यं हि प्रवृत्ते योगिनां पुनः ॥ २४ ॥

शून्यबन्धक्षरभवः प्रभवः सर्वसम्पदाम् ।

नादविन्दुकलोपेतः साकारः पञ्चवर्णरुक् ॥ २५ ॥

वामातनूजवामांससंस्थितो रूपकोर्तिदः ।

घनपुण्यप्रयःनानि जयज्ञाने ददात्यसौ ॥ २६ ॥

स एवेस्वरसंयुक्तः स्थितो हस्ते जिनेशितुः ।

योगिभिर्ध्यायमानस्तु रक्तामोऽतिशयप्रदः ॥ २७ ॥

षष्ठस्वरयुतोऽरिघ्नो धूम्रवर्णः स एव हि ।

पूज्यतां विजयं रक्षां दत्ते ध्यातोऽस्य कुक्षिगः ॥ २८ ॥

विसर्गद्वयसंयुक्तः स एव श्यामलघतिः ।

जिनवामकटीसंस्थः प्रत्यूहव्यूहनाशनः ॥ २९ ॥

सर्वाशिवप्रशमनोऽञ्जनकान्तिर्विसर्गयुक् ।

वामजानुस्थितो ध्यातः षड्विंशतितमोऽक्षरः ॥ ३० ॥

वामेयवामचरणे पीतवर्णः कषात्मकः ।

पिशाचग्रहभूतानां शाकिनीनां प्रमर्दनः ॥ ३१ ॥

सुवर्णभरद्वां नीलवर्णोकारसमन्वितम् ।

रक्तं प्रसकलं श्यामविन्दुं कुम्भन्दनादयुक् ॥ ३२ ॥

नाभिपद्मास्थितं ध्यायेत् पञ्चवर्णं जिनेशितुः ।

तत्स्थुर्हरे षोडशामी सुवर्णद्युतयो जिनाः ॥ ३३ ॥

ऋषभोऽप्यजितस्वामी सम्भवोऽप्यभिनन्दनः ।

सुमतिः श्रीसुपार्श्वः श्रीश्रेयांसः शोतलोऽपि च ॥ ३४ ॥

विमलो ध्वनन्तजिनो धर्मः श्रीशान्तितीथकृत् ।

कुन्धुनाथो ह्यरजिनो नमिनाथो वीर इत्यपि ॥ ३५ ॥

ईकारे संस्थितौ पार्श्वमल्ली नीलौ जिनेश्वरौ ।

पद्मप्रभवासुपूज्यावरुणाभौ कलास्थितौ ॥ ३६ ॥

सुव्रतो नेमिनाथस्तु कृष्णाभौ बिन्दुसंस्थितौ ।

चन्द्रप्रभपुष्पदन्तौ नादस्थौ कुन्दसुन्दरौ ॥ ३७ ॥

हितं जयाघहं भद्रं कल्याणं भङ्गलं शिवम् ।

तुष्टिपुष्टिकरं सिद्धिप्रदं निर्वृत्तिकारणम् ॥ ३८ ॥

निर्वाणामयदं स्वस्तिशुभघृतिरतिप्रदम् ।

भक्तिबुद्धिप्रदं लक्ष्मीवर्द्धनं सम्पदां पदम् ॥ ३९ ॥

त्रैलोक्याक्षरमेनं ये संस्मरन्तीह योगिनः ।

नश्यन्त्यवश्यमेतेषामिहामुत्रभवं भयम् ॥ ४० ॥

द्वाविंशतितमो वर्णः पञ्चमस्वरसंयुतः ।

धूम्रवर्णो जिनेन्द्रस्य लिङ्गस्थानाग्रतः स्थितः ॥ ४१ ॥

वामेयदक्षिणे पादे रुद्रसङ्ख्याक्षरः स्वरः ।

हेमवर्णो जानुकट्योर्द्वाविमावेव सङ्गतौ ॥ ४२ ॥

खान्तं लान्तसमायुक्तः साकाशस्यामलघुतिम् ।

वामेयदक्षिणे कुक्षौ मरुद्वर्णं विचिन्तयेत् ॥ ४३ ॥

साकारं नीलवर्णं तु त्र्यधिकत्रिंशदक्षरम् ।

विचिन्तयेज्जिनेन्द्रस्य संस्थितं दक्षिणे करे ॥ ४४ ॥

चिन्त्यमानमिदं वर्णपङ्कं च संस्पृष्टं सदा ।

योगिभिर्ध्यानिभिः पूर्णैर्जिनधर्मपरायणैः ॥ ४५ ॥

तोयानिलविषादीनां ग्रहराजाजिरक्षसाम् ।

अरातिमारिदस्यूनां श्वापदानां भयं हरेत् ॥ ४६ ॥

श्रापार्थनाथवक्षोजयुग्मे कुन्दसमंघुती ।

रुद्रार्यमस्वरौ चिन्त्यावाद्यस्याधिपतिर्जया ॥ ४७ ॥

शिवा शान्तिकरी तुष्टिपुष्टिस्वस्तिकरी हि सा ।

विजयान्यस्य वर्णस्य ते चामरपरे उभे ॥ ४८ ॥

त्रैकालमक्षरमूर्ध्नि कोणे रेखोपरि स्थितम् ।

हिमेन्दुकुन्दसङ्काशं पार्श्वनाथस्य चिन्तयेत् ॥ ४९ ॥

जातरूपसमाकारा यन्त्ररेखासु कारयेत् ।

मन्त्रयन्त्रात्मकं पार्श्वमित्थं योगी विचिन्तयेत् ॥ ५० ॥

ह्रौ वामकांसशिखरस्य तु मध्यगो ह्रौ

ह्रामङ्गदौ ह्र इति कूर्परमध्यदेशे ।

यः कूर्पराप्रवसतिस्तु कलाचिकास्थो

नाभेरधो विहितहुः स्फुटपार्श्वनाथः ॥ ५१ ॥

गे दक्षिणानघविशालकलाचिकान्तः

यः कूर्परान्तरगतोऽवनदग्रगण्डः ।

स्वा बाहुरक्षकमयः शुभहोसकाप्रा-

स्तन्मध्य उमिति कृतप्रकृतिः श्रियेऽस्तु ॥ ५२ ॥

नादाग्रविन्दुतलचन्द्रकलाशिरस्क-

ब्रह्मस्वरूपममलं जित्पार्श्वनाथम् ।

रम्भादलभवपुषं हि निजे ललाटे

ध्यायन्ति ते त्रिजगतीं प्रविलोकयन्ति ॥ ५३ ॥

चन्द्रामनादसितविन्दुकलारुणत्व—

भास्यसुवर्णभहरं शिर ई विनीलम् ।

ये वोजमेतदनघं मुधियः स्वनाभौ

ध्यायन्ति ते त्रिजगतां प्रविलोकयन्ति ॥ ५४ ॥

शोतांशुनिर्मलजयाविजयास्वरूप—

रुद्रार्यमस्वरयुगप्रथितप्रचारम् ।

ये दक्षिणोत्तरकुचस्थितमध्यभागे

ध्यायन्ति तेऽभिजगतां प्रविलोकयन्ति ॥ ५५ ॥

पद्कोणयन्त्रवलये नवपार्श्वरूप—

भास्यत्किरीटमणिरश्मिविवृद्धशोभम् ।

ध्यायन्ति ये निजशरोरकृतावतारं

ते नाथ । शाश्वतपद्माश्रयिणो भवन्ति ॥ ५६ ॥

देवोऽष्टादशोपवर्जितपुरोऽष्टप्रातिहायान्वितो

नाशावंशनिषेसतारनयनः सर्वप्रभायैर्युतः ।

स्फूर्जेत्कर्मकरीन्द्रविद्रवहरिः कर्माष्टकरभूर्तिमान्

चामेयः कमठामुरेण पिनतः पायादपायादसौ ॥ ५७ ॥

इति मध्यवलये जिनेन्द्रमन्त्रन्यायवर्णनो नाम

द्वितीयः पटलः । मं० ७७

तृतीयः पटलः ।

भक्तिप्रद्वेन्द्रालीवन्धः फणिपरिवृढफणनिबहैः कृतातपवारणः

श्रीमत्पार्श्वल्लोक्यकक्षितिहरणविहितसुमतिर्हताघततिर्जिनः

प्राज्यस्फूर्जकर्मस्तम्भेरमगणकटदलनहरिर्विनीलतनुच्छवि-

वित्तं कीर्तिं सिद्धिं दद्यादतिशयसमुदयसहितो जितातुलमोहम (!)॥१॥

भुजङ्गविजृम्भितवृत्तम् ।

मन्त्राधिराजवलये विमले द्वितीये

षट्चन्द्रकोष्ठकयुते १६ परितः स्थिताश्च ।

विद्यासुरी रसविधि १६ प्रमिता हि युक्ता

वर्णास्त्रिवाहनभुजैरथ संस्तवीमि ॥ २ ॥

गोवाहना कुन्दसमानवर्णा चापाक्षमालाशरशङ्खहस्ता ।

चतुर्भुजा भूषणभूषिताङ्गी सा रोहिणी नो दुरितानि हन्तु ॥ ३॥

त्रिशूलदण्डाभयबीजपूर-हस्ता प्रशस्ता वरलोहिताङ्गी ।

या देवता प्रज्ञपतीति नाम्नी सर्गासनस्था दुरितानि हन्तु ॥४॥

श्वेतधुतिर्या वरदानपद्मसत्शृङ्गलारुद्वभुजा.....भा ।

या वज्रपूर्वा भुवि शृङ्खलाख्या पद्मासनस्था दुरितानि हन्तु ॥५॥

जाम्बूनदाभा गजगामिनी हि फलाक्षमालाङ्कुशशूलपाणिः ।

अनेकदेवाभिनता नताङ्गी वज्राङ्कुशी नो दुरितानि हन्तु ॥६॥

या भिन्नवर्णा नरवाहनस्था भुजैश्चतुर्भिर्धृतमव्यचक्रा ।

विभूषणालङ्कृतदेहभागा चक्रेश्वरी नो दुरितानि हन्तु ॥ ७ ॥

रक्ताब्जवद्भासनसंस्थितिर्या हेमप्रभा खेटकखट्टहस्ता ।

सर्वाजपूराभयदानशस्ता नृदत्तनाम्नी दुरितानि हन्तु ॥ ८ ॥

धनाधनाभा कमलासनस्था त्रिशूलमालावरमुद्गराङ्गा ।

काली कलाभासुरसञ्चरीरा सा देवता नो दुरितानि हन्तु ॥ ९ ॥

कलापिकण्ठावलिनीलदेहा सरजमालावरघण्टिकाङ्गा ।

नृपृष्ठसंस्था तु महेतिपूर्वा सा कालिका नो दुरितानि हन्तु ॥ १० ॥

उत्तसजाम्बूनदमूर्तिकान्तिः ककुब्धवाहाभिरता वराङ्गी ।

अब्जक्षमालावरदण्डहस्ता गौरीति देवी दुरितानि हन्तु ॥ ११ ॥

धाराधराकारशरीरयष्टिः सहस्रपद्मासनसंस्थिता या ।

त्रिशूलदण्डाभयदानहस्ता गान्धारिदेवी दुरितानि हन्तु ॥ १२ ॥

श्वेतच्छेदस्था सितरोचिरङ्गा चतुर्भुजन्यस्तसरीसृपाङ्गा ।

चतुर्भुजा या तु महेतिपूर्वा ज्वालाभिधाना दुरितानि हन्तु ॥ १३ ॥

या भिन्नवर्णा कमलासनस्था वृक्षाक्षमालावरदानपाणिः ।

सा मानवी मानवनम्यपादपद्मद्वया नो दुरितानि हन्तु ॥ १४ ॥

विहङ्गराजासनवदसंस्था पयोधराभा भुजगेन्द्रपत्नी ।

फणोन्द्रयुग्मासिसुखेटकाङ्गा वैरोट्यदेवी दुरितानि हन्तु ॥ १५ ॥

तुरङ्गवाहा सितनित्यकाया खट्वासिपत्रीशरखेटकाङ्गा ।

या जातरूपप्रतिजातरूपा अञ्जुमदेवो दुरितानि हन्तु ॥ १६ ॥

हेमांशुरीचिः प्रतिमा नितान्तश्चेतच्छेदस्था घृतशूलमाला ।

वरप्रसन्नाननपूर्णचन्द्रा सा मानसी नो दुरितानि हन्तु ॥ १७ ॥

सारङ्गसंस्था हिमरोचिराभा मृङ्गारखङ्गाभयखेटकाङ्गा ।

श्रीमानसी यापि महेति पूर्वा सा देवता नो दुरितानि हन्तु ॥१८॥

द्विरैर्ध्वविधावरदेवतानां स्पष्टाक्षरं स्तोत्रमिदं पठेत् यः ।

स प्रीतियोगं लभते मनुष्यः श्रीपार्श्वतः सागरचन्द्ररूपम् ॥१९॥

वामासुतक्रमकुशेशयमृङ्गभावं

ये विभ्रतीह भविका मुदिताशयास्तु ।

तेषां गृहेषु दुरितप्रकरंहरन्त्य-

स्तन्वन्ति शान्तिकममूर्खिदशाङ्गना हि ॥ २० ॥

इति विद्यादेव्यः ।

ततस्तृतीये वलये ह्यमुष्य स्थिताश्चतुर्विंशतिकोष्ठकेषु ।

स्तवीमि सर्वज्ञततेः सवित्रीर्जगन्नयोवन्दितपादपद्माः ॥ २१ ॥

श्रीमरुदेवी विजया सेना देवी ततश्च सिद्धार्था ।

स्यान्मङ्गला सुसीमा पृथिव्यथो लक्ष्मणा देवी ॥ २२ ॥

रामा नन्दा विष्णुर्जया ततः श्यामिकाथ सुयशा च ।

स्यात् सुव्रताऽचिरापि श्रीरथ देवी प्रभावती पद्मा ॥ २३ ॥

वप्रा शिवाथ वामा त्रिशला देवी च....जिनजननीः ।

निजनिजपुत्रसमेता एताः सन्ततमहं नौमि ॥ २४ ॥

इति जिनजनन्यः ।

तुर्ये जिनेन्द्रवलये जलधिदि २४ कोष्ठे

यक्षान् जिनेन्द्रपदपङ्कजचञ्चरीकान् ।

वर्णासनाननमुजायुधकीर्तनेन

स्तोष्यामि कामितददानहमादरेण ॥ २५ ॥

हेमच्छविर्गजगतिर्वरजापमाला—

॥ संयुक्तदक्षिणकरो वृषभस्य भक्तः ।

सन्मातुलिङ्गकलपाशगवामपाणि—

र्दधात् सुखानि मम गोमुखयक्षराजः ॥ २६ ॥

श्यामो गजेन्द्रवदनो वरतुर्यवक्त्रो

याम्येऽक्षदामवरमुदगरपाशपाणिः ।

सन्मातुलिङ्गशृणिशक्त्यभयाङ्गवाम—

पाणिर्महोदयदयक्षवरः सदा(वो)ऽस्तु ॥ २७ ॥

धाराधरच्छविरवत्वमयाहिशत्रु—

॥ रङ्गदग्दायुगपसव्यमुजखिनेत्रः ।

नागाक्षसूत्रफलवामकरः शरीरं

सर्पासनस्थितिरयं त्रिमुखो मदीयम् ॥ २८ ॥

श्यामो गजेन्द्रगतिरीश्वरनामधेयः

॥ सन्मातुलिङ्गजपमालिकयाक्तहस्तः ।

चम्चकुशप्रवरवामकरः पुनातु

तुर्योऽभिनन्दनजिनक्रमपद्मशृङ्गः ॥ २९ ॥

शीतयुतिच्छवितनुर्वरशक्तियुक्त—

हस्तो गदोरगपपाशगवामपाणिः ।

यो वैनतेयगमनो दुरितापहारी

यक्षः स तुम्बर इह प्रथितप्रभावः ॥ ३० ॥

रम्भादभाभवपुरेपकुमारयानौ

यक्षः फलाभयपुरोगभुजः पुनातु ।

बम्बक्षदामयुतवामकरस्तु गात्रं

पद्मप्रभक्रमगतः कुसुमाभिधानः ॥ ३१ ॥

दुर्वाङ्कुराकृतिरिभासनवद्भ्रसंस्थो

ब्रह्मद्रुचिन्वयुतदक्षिणपाणियुग्मः ।

मातङ्ग एष नकुलाङ्कुशवामहस्तो

विघ्नत्रजं हरतु नः सततं त्रिहस्तः ॥ ३२ ॥

हंसासनस्त्रिनयनो विजयो विनीलो

दद्याज्जयं हि मम मुद्गरचक्रपाणिः ।

भेतोऽजितः कमठगोऽभयमातुलिङ्ग-

पाणिस्तनुं नकुलकुन्तकरः पुनानु ॥ ३३ ॥

पीयूषदीधितिसितः कमलासनस्थो

ब्रह्माभिधस्त्रिनयनोऽथ चतुर्मुखश्च ।

सन्मातुलिङ्गवरमुद्गरपाशपाणि-

र्जाप्यस्त्रगङ्कुशगद्गानकुलाङ्कहस्तः ॥ ३४ ॥

पीयूषपानधवलो वृषयानयानो

यक्षो ददातु सुखमीश्वरनामधेयः ।

पाणिद्वयीधृतगदाकलमातुलिङ्ग-

बम्बक्षदामयुतवामकरस्त्रिनेत्रः ॥ ३५ ॥

कुन्दद्युतिर्वरमरालातिः कुमारो

यक्षोऽथ दक्षिणभुजेषु फलैः प्रशस्यः ।

विभ्रद धनुः सनकुलं त्विह वामपाणि-

युग्मे ददातु सुखमेव चतुर्भुजश्च ॥ ३६ ॥

चक्राक्षदामफलशक्तिभुजङ्गपाश-

खट्वाङ्कदक्षिणभुजः सितरुक् सुकेकी ।

चक्राङ्कुशामयधनुः फलकोरगारि-

पाणिः श्रियं दिशतु षण्मुख एव यक्षः ॥ ३७ ॥

पद्मासनस्त्वरुणरुक् त्रिमुखस्त्रिनेत्रः

पदपाणिरम्बुजकृपाणसुपाशपाणिः ।

पातालनामकलितः फल्काक्षमाला-

बन्धवक्षदामभुजयुग्ं दुरितानि हन्तु ॥ ३८ ॥

कूर्मस्थितिखिवदनोरुणरुक्शरीरः

सद्वीजपूरमभयं च गदां दधानः ।

यान्यैः करैर्नकुलपङ्कजजापमाला-

वामैः करैर्हरतु किन्नर एव दुःखम् ॥ ३९ ॥

धाराधरद्युतिकलः किरिवाहनस्थः

सन्मातुलिङ्गजलजे भुजयोर्दधानः ।

बन्धवक्षदामयुतवामकरो वराह-

यक्षस्त्वयं मम सुखानि ददातु चपः ॥ ४० ॥

पानीयपूरमृतनीरदतुल्यदेहः

प्रत्यूहसञ्चयमभिगतु हंसयानः ।

गन्धर्व एव वरपाशमृदम्यपाणिः

सन्मातुलिङ्गयुगिणिवामकरो मदीयम् ॥ ४१ ॥

वक्षोऽसितो वृषगतिः शरमातुलिङ्ग-

शूलाभयासिकलमुद्गरपाणिषट्कः ।

शूलाङ्कुशस्रगहिवैरिधनूषि विभ्रद्

वामेषु खेटकयुतानि हितानि दद्यात् ॥ ४२ ॥

इन्द्राक्षकान्तिरभराजगतिः कुबेरः

शूलाभये वरकुठारयुते दधानः ।

याम्येषु मुद्गरजपक्षजमग्रयशक्ति

सद्बीजपूरमपरेषु करेषु रातु ॥ ४३ ॥

कर्पूरपूरधवलोऽष्टभुजो वृषस्थ-

त्र्यक्षो जटी फलगदाशरशक्तिपाणिः ।

चापं कुठारमुदजं नकुलं दधानो

वामेष्वधस्य वरुणो हरणाद्यतः स्यात् ॥ ४४ ॥

स्वणधुतिर्वृषगतिश्चतुराननश्च

त्र्यक्षोऽष्टपाणिरधहृद् भृकुटिर्विवेत्तः (स वोऽस्तु) ।

याम्ये फलाभयसुमुद्गरशक्तिपाणि-

र्वज्राक्षसूत्रपरशूरगवैरिपाणिः ॥ ४५ ॥

षट्पाणिरम्बुदविभो नृगमिखिनेत्रो

गोमेध एष सुखमाप्तजनस्य दद्यात् ।

सद्बीजपूरपरशावथ चक्रमग्र-

हस्तेषु शक्तिनकुलो दधदग्र्यशूलम् ॥ ४६ ॥

श्यामो गजेन्द्रवदनोऽहिफणादचमूर्धो

स्यात् कूर्मगः सुसकरः किल पार्श्वयक्षः ।

सन्मातुलिङ्गमुजगावपपसव्यगौ च

बभ्रूरगावितरतः सततं दधानः ॥ ४७ ॥

श्रीवर्द्धमानजिनपादमराललीलः

श्यामो गजेन्द्रगमनो द्विमुजः पुनातु ।

भातैर्यक्ष इह मङ्गलसिद्धिकारी

सद्वीजपूरनकुलौ भविर्न दधानः ॥ ४८ ॥

बामासुतक्रमकुशेशयमात्मचित्ते धत्ते हि योऽनवरतं नवरङ्गभक्तिः ।

यक्षावली किल विलीनविपक्षलक्षस्यामुष्य शान्तिमियमोकसि सन्तनोतु ४९

इति यक्षाः ।

मानाननायुधकराङ्गरुचिप्रमेदः

सङ्कीर्त्तयाम्यहमतः स्थितिमादधानाः ।

यक्षाङ्गनाक्ष वलये जिन२४सद्व्यकोष्ठे

यन्त्रस्य चास्य किल पञ्चमके मुकेशयः ॥ ५० ॥

तार्क्ष्यस्थितिः कनककान्तितनुस्तु पाश-

चक्रेपुपुञ्जवरदक्षिणपाणिरेषा ।

चक्राङ्कुशाशनिघनुर्युतवामहस्ता

चक्रम्बरी सुसकरी भविर्नां सदा स्यात् ॥ ५१ ॥

क्षीरार्णवोर्मिचयनिर्मलदेहकान्ति-

लोहासनाऽहिवरपाशयुताभ्यपाणिः ।

सद्वीजपूरशृणिसङ्गतवामहस्ता

भूयादियं हि विजया विजयाय पुंसाम् ॥५२॥

देवी तुषारगिरिसोदरदेहकान्ति-

र्दधात् सुखं शिखिगतिः सततं परीताः ।

जापत्तजं परमियं तु फलभये तु

सम्बिभ्रती भुजचतुष्टयशोभमाना ॥ ५३ ॥

सा कालिका मधुकरोत्करतुल्यदेहा

पद्मासनासिवरपाशगयाम्यपाणिः ।

नागाङ्कुशावितरपाणियुगे वहन्ती

सौख्यान्यसावसुभृतां विनता ददातु ॥ ५४ ॥

सम्मोहिनी कनकरुक्ं वरपाशहस्ता

दद्यान्मुदं फलशृणो दधती कजस्था ।

श्यामा नृत्यानगतिकृद् वरवाणपाणि-

श्वापामयान्वितकराप्यथ मानसी च ॥ ५५ ॥

ज्वालाकरालवदना द्विरदेन्द्रयाना

दद्यात् सुखं वरमथो जपमालिकां च ।

पाशं शृणि मम च पाणिचतुष्टयेन

ज्वालाभिघा च दधती किल मालिनीव ॥ ५६ ॥

पीता वराहगमना ह्यसिमुदगराङ्गा

भूयात् कुठारफलभृद् भृकुटिः सुखाय ।

चाण्डालिका हिमसमा वरजापमाला-

युगोपतिश्च कलशाङ्कुशवामहस्ता ॥ ५७ ॥

गोमेधिका सवरपाशकराऽम्बुजस्था

नीला फलाङ्कुशकराऽभिमतानि दधात् ।

सिंहरिथितिर्हिमसमा वरमुदगराङ्का

विद्युन्नदा भवतु कुम्भशृङ्गी दधाना ॥ ५८ ॥

कृष्णाजिता तुरगगा वरशक्तिहस्ता

भूयाद्विताय सुमदामगदे दधाना ।

पीतप्रभा कमलगा शरपाशहस्ता

चापाहिषाङ्कितकरा च विजृम्भिणीव ॥ ५९ ॥

पद्मासना वरभृता हिमरुक् सपाश-

खल्लान्विता सुखकरा शृणखेटकाङ्का ।

कन्दर्पिकाथ क्षपगोत्पलमङ्कुशं च

पद्मद्वयं हिमसमासि....वहन्ती ॥ ६० ॥

कुन्दघतिः कमलगोत्पलपुस्तकाङ्का

स्थादारिणी वरकमण्डलयुक् सुखाय ।

गान्धारिणी शिखिगतिः किल बीजपूर-

शूलान्वितोत्पलयुग्दिकेन्दुगौरा ॥ ६१ ॥

नीलोत्पलं कलमथाम्बुजमक्षसुत्रं

काली तमालदलरुक् कजमावहन्ती ।

कृष्णा मुदे जलदमा वरजापमाला-

युक् शक्तियुक्फलकरा वनजासदेवी ॥ ६२ ॥

भद्रासना हिमसमा वरजापमाला-

पाणिः सुगन्धिरिह शूलफलाभ्युपेता ।

श्वेता मरालगमना सुममालिनी शं

दद्यादसिं वरफलं फलकं वहन्ती ॥ ६३ ॥

कुष्माण्डिनी कनककान्तिरिभारियाना

पाशाम्रलुम्बिसृणिसत्फलमावहन्ती ।

पुत्रद्वयं करकटीतटगं च नेमि-

नाथक्रमाम्बुजयुगं शिवदा नमन्ती ॥ ६४ ॥

पद्मावती भुजगराजवधूर्विधूत-

विघ्ना सुवर्णतनुकुर्कुटसर्पयाना ।

पाशाम्बुजाश्रितकरा त्रिफणाढ्यमौलिः

पायात् फलाङ्कुशविराजितवामपाणिः ॥ ६५ ॥

सिद्धार्थिका नवतमालदलालिनील-

रुक् पुस्तिकाभयकरा नखरायुधाङ्गा ।

वीणाफलाङ्कितभुजद्वितया हि भव्या-

नव्याजिनेन्द्रपदपङ्कजबद्धभक्तिः ॥ ६६ ॥

श्रीअश्वसेनतनयं विनयावनम्रा

भ्यायन्ति ये स्वहृदये विगतान्यकृत्याः ।

यक्षाङ्गना जिनपतीनिव तान्नताङ्ग्य-

आराधयन्ति सततं दुरितं हरन्त्यः ॥ ६७ ॥

इति यक्षिण्यः ।

एतस्य लाञ्छनतनुच्छविदेहमान—

नामानुवादजननीजनकामिधानैः ।

स्तोम्ये जिनानहमिमान् वलये स्थितांश्च

पप्तेऽधुनेह परितो हितहेतवेऽपि ॥ ६८ ॥

श्रीनामिभूपमरुदेविभवो घृषाङ्को

गाङ्गेयगौरशरपञ्चधनुःप्रमाणः ।

संसारसागरवितारतरी विनेता—

स्वामी शिवं दिशतु मे स युगादिनाथः ॥ ६९ ॥

भट्टापदचतिधरो द्विरदेन्द्रचिह्नः

पञ्चाशतीशतचतुष्टयचापतुङ्गः ।

दधान्मतानि विजयाजितशत्रुपुत्रो—

ऽयोध्याजनिर्जिनपतिस्त्वजितो द्वितीयः ॥ ७० ॥

गाङ्गेयमः शतवतुष्टयचापदेहः

श्रावस्तिपूःकृतजनिस्तुरगाङ्किताङ्गः ।

सेनाजितारितनयो विनयाजितोऽयं

श्रीसम्भवः प्रभवताच्छिवतातये च ॥ ७१ ॥

सिद्धार्थसंवरसुतः कपिपोतचिन्हो—

ऽयोध्याजनिर्मथितमन्मथसङ्कथस्तु ।

हेमद्युतिः स्वशरवन्धिधनुःशरीर—

मानोऽभिनन्दनार्जिनो भविनः पुनातु ॥ ७२ ॥

हेमद्यतिलयधनुःशतदेहमाना-

ऽयोध्याजनिर्नृपतिमेघरथाङ्गजन्मा ।

चक्राङ्कितः सुवनतः किल मङ्गलाम्भू-

भूयादयं भवभिदे सुमतिर्जिनेशः ॥ ७३ ॥

पञ्चशतीद्विशतचापतनुं सुसीमा-

श्रीमद्वराभिधनृपप्रभवो विभूतिम् ।

कौशाम्बिभूकृतजनिर्जलजाङ्गलक्ष्मा

पद्मप्रभोऽरुणतनुर्वितनोतु देवः ॥ ७४ ॥

वाराणसीकृतजनिः फणपञ्चकाङ्को

हेमद्युतिः शतधनुर्द्वितयप्रमाणः ।

श्रीमत्प्रतिष्ठपृथिवीतनयो विभूति

मत्स्वस्तिको जिनपतिर्जयतात् सुपार्श्वः ॥ ७५ ॥

व्योमेषुशीतरुचिसङ्ख्यधनुःप्रमाणः

श्रीलक्ष्मणाजठरभूर्महसेनपुत्रः ।

चन्द्राङ्कचन्द्ररुचिचन्द्रपुरीसुजन्मा

चन्द्रप्रभः प्रभवतां भवभीभिदे वः ॥ ७६ ॥

कामन्दकीकृतजनिः शतचापतुङ्गो

रामाङ्गमूर्धवलरुग् मकराङ्गचिन्हः ।

देवेन्द्रवन्द्यचरणः सुविधिर्विभूति

सुग्रीवभूर्वितरतां मम पुष्पदन्तः ॥ ७७ ॥

श्रीवत्सयुग् नवतिचापतनुप्रमाणो

नन्दासुतो दृढरथान्वयमण्डनोऽयम् ।

उत्ततहेमरुचिभदिलपूः सुजन्मा

श्रीशीतलोऽवतु जनं किल शीतशीलः ॥ ७८ ॥

श्रेयांस एष कलधोतसमो ह्यशीति—

चापोच्चदेह इह गण्डकलाञ्छनस्तु ।

श्रीविष्णुभूमिपतिविष्णुवधूतनूजः

श्रेयांसि यच्छतु सुसिहपुराधिजन्मा ॥ ७९ ॥

रक्तप्रभो महिपलाञ्छनलाञ्छिताङ्ग—

धम्पाजनिस्त्वय जयावसुपूज्यपुत्रः ।

यथापसततितनुप्रमितिर्मतानि

श्रीवासुपूज्यजिन एष सतां ददातु ॥ ८० ॥

श्यामामयो ह्यवनिभृत्कृतवर्मपुत्रः

काम्पिल्यपत्तनजनिः कनकावदात्रः ।

कोदण्डपटितनुयष्टिरसौ वराह—

लक्ष्मा ददातु विमलः कमलां जिनेशः ॥ ८१ ॥

श्येनाङ्गसिंहरथभूः कनकस्त्वयोध्या—

जन्मा विनीतसुरसंस्तुतपादपथः ।

व्योमेपुकार्मुकतनुः सुयशातनूजो

दद्यादनन्तसुखमेव जिनस्त्वनन्तः ॥ ८२ ॥

वज्राङ्ग ! रत्नपुरसम्भव ! हेमकान्ति—

श्रीमानुभूपकुलदीपक ! सुव्रतामूः ।

पञ्चाब्धिकार्मुकतनो ! जितमन्मयेश !

श्रीधर्मनाथ ! जयनाथ ! श्रुताधिनाथ ! ॥ ८३ ॥

सज्जातिरूपवररूपधरो मृगाङ्कः

श्रीविश्वसेननृपभूरचिरातनूजः ।

व्योमाब्धिचापतनु-हस्तिपुरातजन्मा

शान्तिं तनोतुं भविनामिह शान्तिनाथः ॥ ८४ ॥

श्रीसम्भवो गजपुरप्रतिलब्धजन्मा

हेमद्युतिः शरकृशानुधनुःप्रमाणः ।

यः छागलाञ्छनधरो नृपशूरजातो

देवो व्यपोहेतु तमो मम कुन्धुनाथः ॥ ८५ ॥

त्रिंशद्वनुस्ततवपुः कनकाम ! नन्दा-

वर्ताङ्क ! नागपुरसम्भव ! देवबन्ध ! ।

देवीद्वदम्बुजरवे ! च सुदर्शनाङ्ग-

जातारनाथ ! घननाथभवारिमारे ॥ ८६ ॥

श्रीमल्लिनाथ ! कदलीदल नीलदेह !

पञ्चद्विकार्मुकतनो ! नृपकुम्भपुत्र ! ।

श्रीमत्प्रभावतिजने ! मिथिलापुरीज !

कुम्भाङ्क ! भाविनरनेन्तरमर्त्यजन्म (?) ॥ ८७ ॥

तैलाक्तकज्जलकेलवर ! कूर्मचिन्ह !

त्रिंशद्वनुस्तनुविमान ! सुमित्रसूनो ! ।

पद्मावतीप्रभव ! राजगृहातजन्मा

जन्माघसङ्घमपिघातय सुव्रतार्हन् ॥ ८८ ॥

हेमद्युतिः कलविनीत महोत्पलाङ्कः

पञ्चेन्दुकार्मुकतनुर्मिथिलापुरीस्थः ।

वप्राभवो विजयभूपतिलब्धजन्मा

स्याच्छान्तये नमिजिनो भविनां तु नाम ॥८९॥

श्रीमत्समुद्रविजयात्मज ! शङ्खचिन्ह !

कृष्णाङ्ग ! आपदशकोच्चतनो ! मत्तो नः !

श्रीमच्छिवाभव ! भवाघभवाधिहीनं

श्रीनेमिनाथ ! कुरु शौर्यपुरावतंस ! ॥ ९० ॥

वाराणसीपुरजने ! फदलीदलाम !

सर्पाङ्क ! हस्तनवकोच्चशरीर ! धीर ! ।

श्रीअश्वसेनकुलपङ्कजराजहंस !

वामातनूज ! जय मोक्षद ! पार्श्वनाथ ! ॥ ९१ ॥

सिद्धार्थपार्थिवभव ! त्रिशलतनूज !

हेमद्युते ! हि भुजसत्ततनुप्रमाण ! ।

कण्ठीरवप्रकटलाञ्छन ! वाञ्छितार्थ

श्रीवर्द्धमान ! मम देहि विमानमाय ! ॥ ९२ ॥

यथिते मुदितेऽवसोय सुपदद्वन्द्वं विघत्ते शिवं

शश्वद्दासनया प्रज्पदायो (?) मायः सुकायः पुमान् ।

एते वीतमदाः सदा दिविषदां वृन्देन ये वन्दिताः

सानन्दं शिवसम्पदं शमदयावन्तोऽस्य दधुर्जिनाः ॥९३॥

इति जिनाः ।

त्रैलोक्यख्यातवर्णस्तपन इव तमस्तोमइती नितानं

विस्फूर्जद्विन्दुनादौ निजपरशिरसीकारमात्तस्तु सज्जौ ।

एतद् यन्त्रं समस्तं क्षितिवलयमिवाम्भोनिधिं व्याप्य सिद्धौ

मायावर्णाभिधानः स्थित इति सततं योगिभिर्ध्याय एव ॥९

इति मायावर्णः

एतद् यन्त्रं बहिःपीठे यद् धरायां व्यवस्थितम् ।

न तस्याराधकाः सूत्रयन्ति यतो भणाम्यहम् ॥ ९५ ॥

एकचक्ररथ उष्णमयूषः सप्तसात्तरिह पङ्कजहस्तः ।

सेवतेऽरुणरुचिः शुचिचेताः पार्श्वनाथपदपङ्कजमर्कः ॥ ९६ ॥

क्षीरसागरतरङ्गसमाङ्गः श्वेतवाजिदशकस्तु शशाङ्कः । ।

सर्वदा जिनपतिक्रमसेवासङ्घि मानसमसावपि धत्ते ॥ ९७ ॥

मङ्गलोऽयमथ हिङ्गुलवर्णः शक्तिपाणिरिह मङ्गलहेतुः ।

भक्तियुक्तिपरिभावितचित्तः सेवते क्रमयुगं जिनभर्तुः ॥ ९८ ॥

बाणबाणधिशराशनपाणी रोहिणीरमणसंहत एषः ।

नीलदेहरुचिरस्य जिनस्य प्रादसेवनविधिं विदधाति ॥ ९९ ॥

स्वर्णकेतकसमानशरीरो वाक्पतिर्जिनपतिस्तुतिकारी ।

निर्जितामर मलि (?) लहरीभिस्तर्जितामृतरसोत्तमगीर्भिः ॥ १०० ॥

भागवोऽसुरविताननताङ्घ्रिः क्षीरनीरनिधिगौरशरीरः ।

सेवते क्रमयुगं जितभर्तुरश्वसेनकुलपङ्कजमानोः ॥ १०१ ॥

चण्डदीधितिसुतोऽपि सुचेतोदुःखनीरनिधितीरगमाय

सेवते जिनपतिं बत धूमस्तोमकान्तिरिह दण्डधरश्च ॥ १०२ ॥

ह्री शरीररहितोऽपि हिताय सिंहिकासुत इतोऽपि जिनेशम् ।

पश्यति प्रतिकलं कलभक्तिः स्यन्दनं तिमिरभो ह्यधिरूढः ॥१०३॥

देवदेवमभिवन्दति केतुः पातकाम्बुनिधिबन्धनसेतुः ।

स्वप्नपाणिरिह पादतलस्थश्चित्रवर्ण इव कन्मुपमालः ॥ १०४ ॥

ये जिने नित्यमनस्युरुभक्तित्यक्तरोमनिवहाङ्गुरसाराः ।

संबहन्ति त्रिपदा अपि तेषां खेचरा मुदमिवेह वयस्याः ॥ १०५ ॥

इति महानवकम् ।

बहुनेत्रसम्भववपुर्भगतां शमितुं जिनेन्द्र ! चरणौ शरणम् ।

तव देवराट्टिव नवस्तवनं कुरुतेऽनिशं समभिगम्य मुदा ॥ १०६ ॥

निजतापसम्पदमितः शमितुं तव सेवते चरणयुग्ममिव ।

ध्रुवलस्फुलिङ्गपटलाकुलितं वपुरुद्वहनिह महःसंचितम् ॥१०७॥

बहुजन्तुपातततपातकतोऽञ्जननिभं महिषयानगतिः ।

वपुरुद्वहनिव नवस्तवकृतं तव च दण्डपाणिरिह सच्छमितुम् ॥१०८॥

सकलाम्बुदधतिरिव स्तुतिकृत् तव देव ! पादयुगलं नमति ।

शृङ्गपालपाणिरिव रौद्रसं शमितुं श्रितः प्रशमवारिनिधेः ॥१०९॥

निननाद वै जडपतिर्वरुणरश्मिरणस्तुतिं नत जिनाऽयि कथम् ? ।

तव मकिरेव मुखरीकुरुते त्वयवा जने जडमपीह विभो ॥११०॥

चञ्चलकुरङ्गतराशुचलः पवनः स्मवजमति श्रयति ।

तव पादयुग्ममत एव जगत्तदनु स्वरूपमतदेव जिन ! ॥ १११ ॥

धनदोऽन्धकारचित्तिहिताश्रयतोऽस्यमवत् कुबेर इति नामयुतः ।

प्रमजन् पदे हि तव पुण्यनिधेर्विदितस्तु पुण्यजनराडिति सः ॥११२॥

भसितत्रिनेत्रकदिगम्बरतामुजगास्थिरुपणच्छटापटलिः ।

वहतः शिवाश्रयसुतो नवपुर्भवतो भवस्य शिवनाभ मुवि ॥ ११३ ॥

विधिरच्छ्वत् स्तुतिवचःसलिलैरभिवर्षति प्रतिजिनं यदिह ।

विमलीकरोति तदघं दुहितुः सुरताभिलाषजनिपङ्कमिव ॥ ११४ ॥

वलिधामसंस्थितिरभसं नमति स्तवसेवनं च नमनं नमितः ।

वदयन्त ईदृगतिसङ्गतिमन्त्रिजवित्तमत्र....दति प्रकटाम् ॥ ११५ ॥

प्राच्यामिन्द्रो वह्निराग्नेयकोणे याम्यासंस्थो दण्डपाणिस्ततोऽपि ।

रक्षोराजः स्याच्च नैऋत्यसंस्थो यादोनाथः पश्चिमाशाकृतास्थः ॥ ११६ ॥

वायव्यस्थो गन्धवाहस्तु यक्षः कौबेरोस्थो रुद्र ईशानसंस्थः ।

ब्रह्मा प्राच्यां पश्चिमायामनन्तो यं सेवन्ते लोकपाला दशमी ॥ ११७ ॥

इति लोकपालाः ।

दक्षिणतो धरणेन्द्रो बहुफणमृत् कनकवर्णतनुरत्र ।

जिनभक्तं जननिवहं हृदयस्थितजिनवरस्त्ववति ॥ ११८ ॥

चामे पद्मावत्यथ कज्जलकालद्युतिस्त्रिफणकलिता ।

सर्पाभरणा कुर्कुटसर्पगतिस्त्रिभुवनं त्ववति ॥ ११९ ॥

क्षेत्राधिपतिर्मण्डलयानो व्यालोलकुन्तलकरालः ।

विहितभुजङ्गममालः पट्टपाणिः सेवतेऽत्र जिनम् ॥ १२० ॥

सितदीधितिसमवर्णे चामरजपमालिकावरफलाढ्ये ।

विमलालङ्कृतिवस्त्रे देव्यौ विजयाजये भवतः ॥ १२१ ॥

श्रीवामासुतभक्ते गजपतियाने करचतुष्कधरे ।

यन्त्रवाहिःकोणगते एते दुरितालिमपहरतः ॥ १२२ ॥

अथ योजितकरकमलो मन्त्राधिपतिर्जिनाप्रतो ध्येयः ।

कमठो यन्त्रद्वारे कृतस्थितिर्द्वारपाल इव ॥ १२३ ॥

भ्रूणरुचिः शुचिमहीरुहहारिश्च विहितपीनकोपीनः ।

उच्छिखपायककीलापिङ्गलकुन्तलजटाजूटः ॥ १२४ ॥

चनतललाटपट्टप्रकटितभृकुटो कठोरकृतदृष्टे ! !

विहितविकटाद्वहासत्रासितजगतीत्रितयसत्त्व ! ॥ १२५ ॥

तर्जितसघनधनाघनगर्जितहुंकारत्यवधिकराल ।

जिनपतिसकरुणवाचः श्रवणोत्पन्नासमदयासुख्य ! ॥ १२६ ॥

जय कमठदुरितसन्ततिगजपतिमेनमृगपतितनूज ! !

अहिपतिफणगणभूषण ! जिनवरचरणाम्बुरुहपुष्पलिह ! ॥ १२७ ॥

कलापकम् ।

विगतमदैर्यशनावशतः सुगतिं विना वरचरणतपोभिः ।

सरसफला चमरकुलाविव शरणं कमठ ! जिनचरणौ ॥ १२८ ॥

इति कमठः ॥

मन्त्राधिपराजसर्जोविहितातिशयः सदाशयो जयति ।

श्रीपद्मदेवसुरिर्विख्यातो देवरिमूरिव ॥ १२९ ॥

प्रोद्यन्मार्तण्डबिम्बप्रतिमरुचिमरस्यास्य यन्त्रस्य विश्वक्

सर्वशालोसुरेन्द्रामुरसुरयुवतोयश्रयक्षान्नानाम् ।

सैन्दोहैः सेवितस्य त्रिदशगिरिवनस्यावकासो वनाली-

नीलामा भाति भूयो विबुधजनकृतानन्दकन्दप्रमेदाः ॥ १३० ॥

इति मन्त्राधिपराजयन्त्रोद्धारस्तृतीयः पटलः । प्र० २१२ ॥

चतुर्थः पटलः ।

पूजाविधानमधुना सकलीकरणादिकं च सन्दर्श्य ।

कल्पेभ्यो विज्ञाय प्रवक्ष्यते निजहिताय मया ॥ १ ॥

मं १ गां २ इं ३ अं ४ वां ५ सं ६ आं ७ खं ८ लां ९ जं १०

वां ११ इवौ १२ क्षां १३ वौ १४ वां १५ ऊँ १६ स्युः

सकलीकृते कनिष्ठाद्यङ्गुलिपर्वस्ववतलौ च ॥ २ ॥

हरहुंहः सरसुंसः हरहुंहः पुनरथापि सरसुंसः ।

सकलीकरणं कुर्यात् पुरा चतुर्थं द्वितीयमपि ॥ ३ ॥

सत्त्वं रजस्तमो वाङ्गुलिपवसु चिन्तयेत् तृतीयं च ।

क्षिप्य ऊँ स्वाहा वेन्यं.....गस्वेव तुर्यं तु ॥ ४ ॥

भूमि-जल-वसनशुद्धिर्विधिवद् विदधीत बुद्धिमान् मन्त्रैः ।

आह्वाननादिमुद्रापञ्चकमत्र प्रकुर्याच्च ॥ ५ ॥

ऊँ विमले ! निर्मले ! सर्व तीर्थजले अशुचिः शुचिर्भवामि लो
वो इवौ स्वाहा ।

इति जलशुद्धिः ।

ऊँ ह्रीं इवौ ह्रीं पां वां स्वाहा ।

इति वस्त्रशुद्धिः ।

इति मन्त्रान् त्रिरुच्चरन् भूमि-जल-वस्त्राणि चक्षुभ्यां पश्यन्
हस्तेन स्पृशेत् ।

हृदयान्तः समं लत्वा ससमौ सम्मुखौ करौ ।

कृत्वोत्तानाविधौ नीत्वा मण्डले स्थापयेदिति ॥ ६ ॥

इति आह्वानमुद्रा ।

पराङ्मुखौ करौ कृत्वा हृदन्तांससमौ पुनः ।

उत्तानौ स्थापयेद्यत्र मुद्रा सा स्थापनेति च ॥ ७ ॥

इति स्थापनमुद्रा ।

युक्तमुष्टिद्वयं बद्ध्वा सृष्टौ मध्ये विनिक्षिपेत् ।

यन्त्रस्य दर्शयेन्मूर्ध्वा सन्निरोधाद्वयेति च ॥ ८ ॥

इति सन्निरोधमुद्रा ।

हृदयान्तःस्कन्धसमौ सरलोर्व्यांसकांगुली ।

करौ संयोजयेच्चेति मुद्रेयं सन्निधानिका ॥ ९ ॥

इति सन्निधानमुद्रा ।

संस्पृशान् मध्यमा पृष्ठमङ्गुष्ठान्वा तर्जनीम् ।

कृत्वोर्वौ बाहुमुष्टौ च नामयित्वा करौ ततः ॥ १० ॥

प्रत्येकं मण्डलं अल्पे (?) कदयाय मथानयेत् ।

अवगुण्ठनमुद्रेति कार्या मन्त्रविचक्षणः ॥ ११ ॥

इत्यवगुण्ठनमुद्रा ।

इति मुद्रापञ्चकम् ।

क्षिप ॐ स्वाहा हास्वा ॐ पश्चिरिति क्रमेण कृतरक्षः ।

अनुलोमं प्रतिलोमं यज्जानूदरमुखशिरस्तु ॥ १२ ॥

इत्यात्मरक्षा ।

ॐ ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं पातालवासिने च धमलवर्यम् ।

धरणेन्द्राय स्वाहेति मन्त्रतः शीर्षरक्षाकृत् ॥ १३ ॥

इति शीर्षरक्षा ॥

ॐ ॐ यः क्षौं ह्रीं फट् फट् कमलवरयूं च ।

श्रीपार्श्वाय स्वाहेति बाहुकुक्षिस्वल्लिङ्गकृतरक्षाः ॥ १४ ॥

इति बाहूदररक्षा ।

ॐ ॐ स्वाहा कठ कठ कमलवरयूं जये ! विजये ! ।

नम इति मन्त्राद् हृदये कृतरक्षो मन्त्रविधिवेत्ता ॥ १५ ॥

इति कण्ठहृदयरक्षा ।

पणवपुःत्वं य वामाएवि ! य नियपुत्तपरियरिय रमसजाणे ।

मण्डलमञ्जे आगच्छ तिष्ठ तिष्ठे य स्वाहेति ॥ १६ ॥

ॐ वामाएवि ! सपुत्ति ! सपरिवारे ! सवाहणि ! मंडल मञ्जे

आगच्छ आगच्छ, अत्र स्थाने तिष्ठ तिष्ठ स्वाहा ।

इत्याह्वाननमन्त्राः ।

इत्याह्वानं कृत्वा विधाय मुद्रां जिनेन्द्रपार्श्वस्य ।

क्षुद्रोपद्रवरक्षाकृते जपेन्मन्त्रमिममेव ॥ १७ ॥

स्वसम्मुखौ करौ कृत्वा पाणावप्रथिताङ्गुली ।

चक्राङ्गुष्ठौ क्षिपेन्मध्ये पार्श्वमुद्रेति कीर्त्यते ॥ १८ ॥

ॐ उग्रे महाउग्रे उग्रे उगजसे पासे सुपासे पासमालिणि

ॐ ठः ठः ठः स्वाहा ।

अयं विघ्नोपशामको वार १०८ स्मरणीयः ।

यक्षाधिप-कमठ-जया-विजया-पद्मावतीप्रमुखमन्त्रैः ।

क्षेत्रपतेर्मन्त्रेण च स्मृतेन नश्यन्ति दुष्टाद्याः ॥ १९ ॥

मन्त्रा यथाक्रमम्-

ॐ क्लृव्यं मुद्गरत्रिशूलमुदया प्रां प्रौं धूं प्रौं प्रः छिन्दि, छिन्दि
भिन्दि भिन्दि, विहरि विहरि क्लृव्यं त्रां त्रौं त्रूं त्रौं त्रः ताडय ताडय
क्लृव्यं प्रां प्रौं धूं प्रौं प्रः यूः यूं व्दं व्दं फट् हक्लृव्यं हाँ हो हूँ ह्रौँ
हः हा हा इह कठोरमुदया ज्वल ज्वल, चालय चालय, प्रज्वल
प्रज्वल, प्रज्वालय प्रज्वालय ॐ नमो भगवते पार्श्वयक्षाय चण्डकोषाय हूं
क्ष स्तूं सक्लृव्यं साँ सौँ स्रौँ स्रः हा हा घे घे वज्रासित्रिशूलधारया
इदं भूतं हन हन, दह दह, पच पच, त्रासय त्रासय, स्वः स्वः,
खाहि खाहि, मन्त्राधिराज आज्ञा पयति हुं फट् स्वाहा ।

इति पार्श्वयक्षमन्त्रः ।

१. ॐ क्लृव्यं रः रः रां रां हाँ होँ आं क्राँ ह्रौँ ह्रौँ व्दं द्रां द्रौँ
पार्श्वयक्षिणी ज्वल ज्वल, प्रज्वल प्रज्वल, हन हन, पच पच, इदं
भूतं निर्घाटय निर्घाटय घृमान्धकारिणी ज्वलनशिखे । हुं फट् फट्
यः यः यः ॐ मात्री दूतिका सहिते ! पार्श्वयक्षिणी आज्ञापयति स्वाहा ।

इति पार्श्वयक्षिणीमन्त्रः ।

ॐ ॐ हाँ हीँ ह्रौँ ह्रः पातालवासिने क्लृव्यं प्रां प्रौं धूं प्रौं धूः
अनेकफणमण्डिताय धरणेन्द्राय हुं क्लृव्यं हुं फट् स्वाहा ।

इति धरणेन्द्रमन्त्रः ।

ॐ ॐ क्लृव्यं कठ कठ पञ्चामितपःसाधकाय ठक्लृव्यं द्रां द्रौँ
कमठाय ह्रौँ फट् स्वाहा ।

इति कमठमन्त्रः ।

ॐ ॐ ऐं श्रीं जये विजये हर हर, सर सर, धम धम
हरय हरय, चूरय चूरय क्स्ल्व्यू ह्स्ल्व्यू स्स्ल्व्यू क्स्ल्व्यू उस्ल्व्यू स्वा
इति जयाविजयामन्त्रः ।

ॐ ऐं क्लीं हस्क्लीं हसौ देवी पद्मावती नमः ।

इति पद्मावती मन्त्रः ।

ॐ आं हसौ हस्क्लीं हौ क्षेत्रपाल इदं स्थानं आगत
आगच्छ मम चिन्तितं कार्यं कथय कथय हुं वषट् ।

अथवा—

ऐं ह्रीं क्षां क्षौ क्षू क्षौ क्षौ क्षः क्स्ल्व्यू मण्डलक्षेत्रपाल
नमः । इति क्षेत्रपालमन्त्रः ।

एते मन्त्राः पूजासमये स्मरणीयाः ।

इति मण्डलमन्त्रोद्धारः ।

वक्ष्ये विशेषमधुना ध्यानविधानस्य पार्श्वनाथस्य ।

यस्मात् साधकवर्गे त्रैकाल्यं ज्ञानमाविः स्यात् ॥ २२ ॥

क्षारम्भोनिधिमध्ये जम्बूद्वीपाभिधोऽस्ति सद्द्वीपः ।

सुरयोजनलक्षपृथुः पृथ्वीधरतरुनदीभिरभिनीलः ॥ २३ ॥

अन्तर्नाडीनिर्गतजिनवरमौलौ विकस्वरं चिन्त्यम् ।

तदुपरि गैरिककमलं जलधिरस (६४) भ्राजमानदलम् ॥ २४ ॥

इदमुपरि कोमलतरा गन्धिका ततश्चिन्त्या ।

पूर्वोक्तरूपमहिमा तत्रासीनो जिनो ध्येयः ॥ २५ ॥

श्रीपार्श्वनाथवामे श्वेतामरणां स्वकानि बिभ्राणा ।

भुजपट्कं नेत्रत्रयमन्तो घरवरशरीररुचि ॥ २६ ॥

पद्मावतीह देवी ध्यायन्ती तीर्थराजपदकमले ।

ध्यातव्या निजहृदये साधकवर्गेण सन्तुष्टा ॥ २७ ॥ युग्मम् ॥

सितवाससी वसाने श्वेतामरणे च चामराढ्यकरे ।

विजयाजये च देव्यौ पक्षद्वितये ततश्चिन्त्ये ॥ २८ ॥

षोडशदलेषु षोडश विद्यादेव्यः स्थितास्तु परितोऽस्य ।

यक्षाः शासनदेव्यो नव ग्रहा लोकपालाश्च ॥ २९ ॥

एते चिन्त्याश्चेतसि धरणेन्द्रः फणसहस्रतः छत्रम् ।

बिभ्राणो जिनशिरसि स्फुटभक्तिव्यक्तिकश्चिन्त्यः ॥ ३० ॥

अब्धिरसौ(६४) गीर्वाणाः कुर्वाणाः पञ्चवर्णमुमवृष्टिम् ।

राजपतिकरघृतकलसैध्येयं च जिनेन्द्रमुभिपिञ्चन् ॥ ३१ ॥

परितः स्थितोऽस्य वप्रो रत्नमयस्फुरितकिरणकपिशोर्षः ।

वज्रमयं तदुपरिगतमाञ्छादनमत्र चिन्त्यं तु ॥ ३२ ॥

देदीप्यमानमूर्तिर्जिनवचनमनार्तिमाननुध्यायन् ।

करघृतवेत्रलतोऽयं कुर्वाणो द्वारपाल्वम् ॥ ३३ ॥

कमठः शठतारहितो ध्यातव्यो दुरिततिमिरदिनभर्ता ।

कुमत्तक्षितिजकुठारो दर्शनपङ्केरुहैकपुष्पलिहः ॥ ३४ ॥

वप्रवहिस्तात् परिखा स्मर्तव्या खादिराङ्गारमृता ।

साधक एकाग्रमना ध्यानविधानं करोतोत्थम् ॥ ३५ ॥

इति विशेषध्यानम् ।

दक्षिणेतरभुजान्तरमध्यान्निःसरन्नथ सरीसर्पराजः ।

उज्जमेण सकलानपि वर्णानाश्लिषन्निजजनान्निव बन्धुः ॥ ३६ ॥

स्वर्णसोदरसहस्रफणाभिशातयत्रमंडलं तु दधानः ।

योगिभिर्जिनवरस्मृतिकाळे सन्ततं मनसि संस्मरणीयः ॥ ३७ ॥

इति ध्यानम् ।

युग्मम् ।

अथ भगामि फणाङ्गजिनार्चनं न जपहोमविधौ विवद्यतः ।

फलति मन्त्र विहमतुं रात् (?) जलदवारिभरादिव पादपः ॥ १ ॥

जय जिनेति वचः प्रथमं भणन् धुसणचन्दनतः कृतकङ्कणः ।

अगुरुधूपसुधूपितशुद्धरुक् सिचयसञ्चितदेहरुचिर्मृशम् ॥ २ ॥

त्रिंशांसकुसुमाञ्जलिपूर्वकं विलसीदलमम्बरपूरितैः ।

कनकमृत्कलधौतमयैर्विभुं स्नपयति प्रमदः कलसैरसौ ॥ ३ ॥

मृगमदागुरुचन्दनकुङ्कुमैर्मलयजैर्धनसारविमिश्रितैः ।

जिनवपुः परिलिप्य प्रपूजयेत् वकुलचम्पकमुख्यसुमैः शुभैः ॥ ४ ॥

घृतविपक्त्रिममोदकसंयुतं सघृतमामिषमस्य च दौकयेत् ।

विमलतन्दुलमङ्गलसत्फलावलिदलप्रददः कृतदीपकः ॥ ५ ॥

प्रणवपूर्वपदैस्तु नमोऽन्तगैरपि तुरीयविभक्तिगनामभिः ।

कलमण्डलमर्चयति स्फुटं फलदलैः कुसुमैरसमैस्ततः ॥ ६ ॥

जय जयेति वदद्वदनाम्बरो जिनपदावभिनम्य सिताम्बरः ।
 रजतहेममृदां वरकर्णिकामयमथो कुरु मङ्गलदीपकम् ॥ ७ ॥
 धरणतदयिताविजयाजयाकमठपार्श्वनवग्रहसंयुतम् ।
 सुरपवह्निकृतान्तपलादिनां वरुणवायुकुबेरपिनाकिनाम् ॥ ८ ॥
 अजनरायणयोरपि नामभिः प्रणवपूर्वनमोऽन्तगतैरपि ।
 समभिपूजयति स्फुटभक्तियुक् कुसुमधूपफलप्रमुखैः क्रमात् ॥ ९ ॥
 गुदग-नाभिग-हृत्त-कण्ठगा-ऽऽस्यग-ललाटगवक्त्रचयादिवित्
 श्वसनपञ्चकचारविचारणाकृदवबुद्धसमस्तसुतस्त्वकः ॥ १० ॥
 रहसि शीतमयूपमुपागते मरुति चारि कुमण्डलगे सति ।
 कृतसमत्वरसो धनपावनः सुरपदिग्वदनो मदनोज्झितः ॥ ११ ॥
 निजकरा वदित (?) सुधराभवावनिरुहप्रभवं सुदलावलि ।
 अशिथिलं विशदप्रमयान्वितं परिमलप्रसरं तु सुदन्तकम् ॥ १२ ॥
 परिहृताखिललोककथाप्रथः कुसुममेकमथैकमुदारधीः ।
 अचलनिश्चलचित्तशरीरकं पवनयुक् प्रविधाय हृदग्राम् ॥ १३ ॥
 स्थिरतरीकृतनेत्रकनीनिको हृतसमस्तखवारमनोहरः ।
 जिनपतिं परिवारयुतं स्मरन् वचनो मरुता सह साहसी ॥ १४ ॥
 त्रिनपतिक्रमयुग्मतले क्षिपन् रविसहस्रसुमानि पुमानिति ।
 त्रितयमन्त्रजपप्रवराणि वै जपविधिर्गदितः सकलस्त्वसौ ॥ १५ ॥
 कुलकम् ।

जापान्ते नित्यपूजान्ते स्तवान्ते चैत्यवन्दनाम् ।

विदध्याद् बुद्धिमान् शुद्धां वामेयस्याग्रतो व्रतो ॥ १६ ॥

मलयसम्भवशालिकतन्दुलोत्तमसिताघनसारविमिश्रितान् ।

जपितपुष्पचयीदशमांशतः सुरभिदुग्धघृतेन तु चूर्णितान् ॥१७॥

चनकमानगुटीः प्रकटार्चिषि रविशतप्रमिता ज्वलने कृताः ।

रसशशाङ्कमिताङ्गुलपिप्पलतरुसमिद्धिरथै महिषामत्ततः (?) ॥१८॥

दिवसते कमुते तृतयं यकः स्थिरमना अपि विघ्नशतादितः ।

निरशनैरहसि स्थितवान् मुनि र्धतयुताशयतः प्रतिहोमयेत् ॥१९॥

कुलकम् ।

जिनपतिक्रमयुग्ममधुव्रतः सपदि वै कमठः शठतोञ्जितः ।

प्रकटमूर्तिरिमुष्य सुधाभुजां द्रम इवालिमतानि ददात्यहो ॥ २० ॥

जिनपति....न जनं स्फुरच्छमदयं मदयन्त मुदारभम् ।

गतमर्तिर्वत नन्तुमहं तु सच्छमदयं मदयन्तमुदारभम् ॥ २१ ॥

बहुजनातपनस्त....पः पुनः शतकरो त रोति कलङ्कयुक् ।

जिनवरो....नववर्ण्यता मुपमया....न मया कया ॥ २२ ॥

जिन भवेद् भवते भवते ह वै न समता समता समता कृता ।

असुमते सुमतेर्निचयं तता वितरता तरता भवसागरम् ॥ २३ ॥

किमधुना मधुना मधुनान्त सुर-सुरवृत्तैरमृतैरपि तैः किमु ? ।

जिनपतिं न पतिं न दधे लये त्रिजगती जगती तरशं किमु ? ॥२४॥

जिनमते न मते भविनां मनः परमते रमते भवसङ्गते ।

जिनमतोद्यतभावनया विना विमदनं मदनं दम-त्वह ॥ २५ ॥

परममिच्छसि सद्प्रतिभेदनेऽवनमितं भजतं वशमाचले ॥

सकलभं कलभञ्जितमोहभं सकलभं कलभं जितमोहभम् ॥ २६ ॥

विन्दुसञ्चारकम् ।

दमो महानन्द....नाश्रितो ददाति देवः पदमच्चमुत्तमम् ।

वीरोऽथ हन्ता विदलं भवव्रजदवानलध्वंसदवारिवाहकः ॥ २७ ॥

चक्रम् ।

तमानन्दकरं शान्तोद्धततोपगतागमम् ।

नमत्यविपदं भ्राजन्मोहारिसमरं न कः ? ॥ २८ ॥

परिधिः ।

मार्तण्डबिम्बवत् फान्तिः सिचये यद्यपुर्नवा ।

वारिदा सुरविप्लावेऽप्यौञ्जतो यन्मनः क्षमा ॥ २९ ॥

मायान्ते चक्रिबान् योऽपि यं तत्याज न चिद्रमा ।

मारबाणसुजेतारं तं जिर्न नौमि सुस्थितम् ॥ ३० ॥

युग्मम् । खड्गबन्धः ।

व्यञ्जितानेकलोकस्य जितानन्तरुचेर्गुणान् ।

तानङ्ग ! वक्तुमाशास्ते नेतर्वर्यकलोऽपि कः ॥ ३१ ॥

रमासारविदा रम्यतारसंसारसागर ! ।

गम्भीरसुन्दर अव्ययान्तरतमो रवेः ॥ ३२ ॥ युग्मम् ।

कमलबन्धः ।

दीव्यदेवेन्द्रवृन्दोद्यद्वादवन्धं दिवोददम् ।

देवदेवं विदं वन्देऽवधवादेधदावदम् ॥ ३३ ॥

द्वयक्षरः ।

सर्वासुरसुरैः सेव्यो विश्वविश्वेश्वरः श्रिये ।

आश्रयः श्रेयसां सारः शिवसौख्याश्रयो वशी ॥ ३४ ॥

पञ्चवर्गपरिहारः ।

मन्त्रक्रमान्तरगतं किल साध्यनाम

यत्रापि सम्पुटमिदं वशहेतवे स्यात् ।

साध्याभिधान्तरगतोऽपि च यत्र मन्त्रो

रोधं तमाहुररिसंहतिवन्धनाय ॥ ८ ॥

मन्त्रक्रमग्रथितमत्र च साध्यनामै-

कैकाक्षरं ग्रथनकं त्विति लाभपुष्ट्यै ।

व्यस्ताभिधाक्षरगतं तु विदर्भणाख्यं

स्तम्भोऽत्र शत्रुनिवहस्य वदन्ति विज्ञाः ॥ ९ ॥

देवदत्तं ॐ इति दीपनम् । १

ॐ देवदत्त इति पल्लवः । २

ॐ देवदत्तं ॐ इति सम्पुटः । ३

देव ॐ दत्त इति रोधः । ४

ॐ देॐव ॐदॐत्त इति ग्रथनम् । ५

ॐत्तॐदॐवॐदे इति विदर्भणम् । ६

इति दीपनादियोगषट्कम् ।

दण्डासनं_१ स्वस्तिकं_२ पङ्कजे_३ च

स्यात् कुक्कुटं_४ वज्रं_५ युतं च भद्रम्_६ ।

आकर्षणे_१ वश्यं_२ वधे च_३ पुष्ट्यै_४

शान्त्यै_५ तथा द्वेषकृते_६ वदन्ति ॥ १० ॥ इत्यासनानि ।

आकृष्टि-वश्य-वध-रोध-विबोध-शान्ति-

विद्वेषणेषु सृणिरम्बुज-वज्र-शङ्खाः ।

बोध-प्रवाल सहिताः पडमूर्हि मुद्रा

विद्रावणाय दुरितस्य सदा विदध्यात् ॥ ११ ॥

वदध्वा वामभुजस्य तु मुष्टिं वदध्वा तु तर्जनीचक्रम् ।

सन्दर्शयेदमुष्य तु मुद्राऽसावङ्कुशाख्येति ॥ १२ ॥

यन्मणिबन्धे पाणौ सरल-प्रसृताङ्गुली बतौर्ध्वमुखौ ।

कुर्माद् यन्त्रस्याग्रे विधिविज्ञः कमलमुदेति ॥ १३ ॥

दक्षिणभुजेन वामा वामभुजेनापि दक्षिणा युगपत् ।

प्रसृताङ्गलिना ग्राह्या कलाचिका वज्रमुदेति ॥ १४ ॥

क्षिप्रवाङ्गुष्ठौ मध्ये मीलितसरलाङ्गुलीत्रयो यत्र ।

चक्रिततर्जनिकावध भुजौ विदध्यात् तु शङ्खमुद्रा सा ॥ १५ ॥

चक्रैकनिष्ठानामा न्यस्ताङ्गुष्ठाप्रयोर्यदिह भुजयोः ।

सरलचले तर्जनिकामध्यमिके स्तः प्रवालमुदेति ॥ १६ ॥

तिष्ठोऽङ्गुलीस्तु सरलास्तर्जन्यङ्गुष्ठकौ च सम्मिलितौ ।

कुर्याद् युत्र प्रवचनबोधाख्या ज्ञानमुद्रा सा ॥ १७ ॥

इति मुद्राः ।

दृष्ट्वा

मोक्षेऽ ॥ १८ ॥

इति स्रजः ।

स्तम्भद्वेपाकर्षणपोषणशान्त्यादिवश्यमृत्तिकर्म ।

पूर्वादिकदिग्वदनः सुधीर्विदध्यात् सदा सर्वम् ॥ १९ ॥

इति दिशः ।

उच्चाटनद्वेषणमारणानि चण्डद्युतौ वायुरवतैजसस्ये ।

शान्तिं च पुष्टिं वशतां विबोधं चन्द्रे जलोर्वाप्रवहे विदध्यात् ॥ २० ॥

इति नाडि ।

काकोलककपोतकङ्कतगरप्रेतालयास्थ्यंशुक-

क्षाराङ्गारकपालवालमहिषोष्ट्रस्योत्थवालेयजाः ।

दन्तास्थ्य मृजचर्मकेशनिचया भद्रा च रिक्ता तिथि-

र्मन्देशार्कयमाग्निभं च मृत्तिकृत् योगादिरुच्चाटने ॥२१॥

मध्यापराण्हास्तमयं हराग्निरक्षोयमाशा हरितालराज्यः ।

निम्बार्कपत्राणि च धूसकेशनिर्माल्यधूलीतिलतैलभाषाः ॥२२॥

मषी च धत्तूरकपुष्पभूतद्रुशाल्मलीपिप्पलकीलकाद्याः ।

एतानि बीजानि बुधा भणन्ति विद्वेषणोच्चाटनमारणेषु ॥२३॥

कर्पूरचन्दनसुकुङ्कमगन्धधूली प्रातर्निशार्धर विपुष्यभमूलयोगात् ।

श्वेतांशुकं दधिमधुप्रमृति प्रकामं शान्त्यादि कर्मणि करोति-

बुधोऽथ सिद्ध्यै ॥ २४॥ इति द्रव्यसमुदायः ।

विद्वेषणाकर्षणचालनेषु हैनं वौषडन्तं फडिति प्रयोज्यम् ।

वश्ये वषट् वैरिवधे च घे घे स्वाहा स्वधा शान्तिकर्पोष्ठिकेषु ॥२५॥

इति रञ्जिकाः ।

उदयार्करक्तशशधरधूमहरिद्रासिता वर्णाः ।

आकृष्टिवश्यशान्तिकविद्वेषणरोधवधसमये ॥ २६ ॥

मोहोषातरणिः प्रभाद्रुसरणिश्चिन्तामणिः प्राणिनां

चिन्तातीतफलप्रदानकुशलः कल्पद्रुदावानलः ।

मानस्फूर्तिहरः सरोसृपवरप्रोद्यत्फणाडम्बरः

पायात् पार्श्वजिनः समस्तभविनः पापेभपञ्चाननः ॥२७॥

कर्मषट्कम्—

षट् कर्माण्यहमधुना विधिना वक्ष्ये परार्थबोधाय ।

मन्त्राधिराजसत्कान्यवबुध्य च विमलकल्पेभ्यः ॥२८॥

प्रातः पवित्रवसनो दीपनयोगेन पङ्कजासनकृत् ।

पूर्वाभिमुखः शुक्लव्यानयुतो बोधसंयुक्तः ॥२९॥

हिमरुचिमञ्जनसङ्गतहंसो विस्फूर्जदग्निजलतत्त्वे ।

शरदि प्रसन्नवदनो ह्यङ्गुष्ठेन प्रचालयेन्मालाम् ॥३०॥

कुङ्कुमचन्दनचन्द्रैः सुवर्णकुशलेखिनीभिरभिलिख्य ।

यन्त्रं पवित्रपात्रेऽष्टरवेन्दु^{१०८} कुसुमैः सितैर्जतम् ॥३१॥

पूर्वोक्तं योऽर्चयति च नित्यं शान्तिं करोति वामेयः ।

तस्य गृहे दुरितालो शाम्यति शरदीव घनमाला ॥ ३२ ॥

शमयति दुरितश्रेणिं दमयत्यरिसन्ततिं सततमसौ ।

पुष्पाति भाग्यनिचयं मुष्पाति व्याधिसम्बाधाम् ॥३३॥

शान्तिकयन्त्रम् ।

ह्रामलके ए स्कन्धे हा स्कन्धे फुं भुजे तु कुक्षावो ।

हूं कटीतटगतः टो जानुनि वामपादे लैं ॥३४॥

क्षौ नामौ त्या लिङ्गे ए पादे दक्षिणे यः फुः ।

जानुनि ह्रौं कटि कः कुक्षौ ह्रौं टः करयुगे योज्येः ॥३५॥

ह्रौं शिरशि यन्त्रमिदं प्रवालमुद्रोऽथ कुङ्कुटासनकृत् ।

वायव्यकोणवदनो मध्यान्हे हुं त्विति प्रयुञ्जानः ॥३६॥

प्रावृट्काले श्वसने तिग्मद्युतिनाडिकां समाश्रयति ।

निश्चलचेताः पवनगतत्वेऽसौ तर्जनीजापः ॥३७॥

घनसारधुसृणधूसकसुगन्धधूलीभिरेभिरभिलिख्य ।

कनकतरोर्लेखिन्या पात्रे जातीसुमैर्मपीमित्रैः ॥३८॥

अष्टरवविधुप्रमाणैर्जपति नरो योऽनिशं विशङ्कः सन् ।

तदरिकुलं विद्वेषं मिथः प्रियातीह वामेयात् ॥३९॥

नार्या नरेण साकं नार्या सार्धं नरस्य विद्वेषम् ।

कुरुते कृष्णाशयतो ध्यातो वामासुतः सततम् ॥४०॥

शत्रूयति मित्रततिः सर्पति जनकः सपत्नति सचित्री ।

दस्यूयति दयितापि हि साधकशत्रोर्जिनप्रभावाच्च ॥४१॥

इति विद्वेषयन्त्रं द्वितीयम् ॥२॥

भाले ह्रीमै स्कन्धे ए स्कन्धे टो भुजे च कुक्षादौम् ।

ह्रः कटिगो जानुनि फुः पादे ॐ नाभिगो ह्रीं वः ॥४२॥

टो लिङ्गे चरणे ह्रां ह्रः कट्यां जानुनि स्वा तथैव ।

मायां कुक्षौ हस्ते हा कुचयोर्यस्तथा हि फुः शिरसि ॥४३॥

सम्पुटयोगविधायी सरोजमुद्राविचक्षणो मन्त्री ।

रक्ताशयो वषट्कृत् पूर्वाभिमुखस्त्विदं यन्त्रम् ॥४४॥

उदयति हिमरुचि विलसति सलिलधरामण्डले ह्यनामिकाया ।

जपमालां संवास्य प्रफुल्लहृदयश्च साधको ध्यायन् ॥४५॥

कर्पूरगन्धधूलीकुङ्कुमगोरोचनादिभिर्विमलगन्धैः ।

अभिलिख्य भूर्यपत्रे रक्तैः कुसुमैर्वसुखचन्द्रमितैः ॥ ४६ ॥

पूर्वान्हे पूजयति च रक्ताशययुक् जिनेश्वरं भक्त्या ।

तस्यावश्यं वश्यं प्रयात्यरं विष्टपत्रितयम् ॥४७॥

नरनरपतियुवतिततिदुर्जनधीधनजिघांसुजनतापि ।

अपदद्विपदचतुःपदमुख्यं सर्वं हि वश्यं स्यात् ॥४८॥

इति वश्ययन्त्रं तृतीयम् ॥३॥

भाले लै स्कन्धे लै अंसे ए स्वान्तरो च यौ भुवनगः फुः ।

कुक्षौ टो जानुनि दुः पादे नाभिगोऽस्य भवति क्षः ॥४९॥

ह्रीं लिङ्गे पादयोर्धौ ह्रूं जानुनि कुक्षिगो भवेद् द्विहः ।

मायामुजान्तरे ह्रीं हा कुचयोर्विद्धि ऐं शिरसि ॥ ५० ॥

साधकयोगे निपुणो हरिहरिदुःखक्षतरुद्रनयनयुगः ।

अपरार्धे वज्रासनविहितास्थः शङ्खमुद्रया कलितः ॥५१॥

चण्डघुताबुदयति ध्वलने तत्त्वे समुद्यते नितराम् ।

मध्यमया कृतजापः साध्यं पीतप्रभं पश्यन् ॥५२॥

पीतप्रभमवनीतलमभितः पश्यन् हरिद्रया युतया ।

कुङ्कुमगोरोचनया लिखितं विजपंश्च हुंशब्दम् । ॥५३॥

पीतैः कुसुमैरष्टखण्डेन्दुमितैरर्चयत्यनिशम् ।

यन्त्रमिदं यो योगी तत्पारीन् स्तम्भयेत् ॥ जिनः ॥५४॥

कालसरीसृपरसनाप्रायान् दधतो हि तांश्च करवालान् ।

स्तम्भयति स्तम्भनकावतारपूजिनपतिस्तस्य ॥५५॥

गर्भव्याधिविबाधादुर्जनवादीन्द्रचोरदहनानाम् ।

निजपरचक्रजलाहिं प्रभृतीनां स्तम्भनं कुरुते ॥५६॥

इति स्तम्भनयन्त्रं चतुर्थम् ॥४॥

ॐ भाले स्कन्धे ह्रीमंसे हृत्पाणिगो भवेत् प्रणवः ।

कक्षायां फुः कुक्षौ फुर्जानुनि ह्रीं पादे हि स्वा ॥५७॥

ह्रीं नाभौ लिङ्गे ह्रीं या पादे ह्रूं भवेत्तथा.....।

जानुनि टः कुक्षौ फुः कक्षां (?) भुजेह्रीं कुचे एऐ ॥५८॥

यः शिरसि

याम्यादिग्वदनोऽयं दण्डासनसंस्थितो हि वौषट्कृत ।

अङ्कुशमुद्रासहितोऽभ्युदितादित्यौजसं जिनं ध्यायन् ॥५९॥

हेमन्ते हिमकिरणे समुद्यते वायुमेदिनीतत्त्वे ।

पूरकवातविधाता कनिष्ठयाक्षस्तजं गमयन् ॥६०॥

अरुणोदयवेलायामिदं लिखित्वा तु भूर्यपत्रादौ ।

धुसृणघनसारचन्दनगोपितैर्यो हि पूजयति ॥६१॥

आयान्ति सम्पदस्तं नदीनमिव दूरतः सदा नद्यः ।

त्यजति नरं न हि सिद्धिर्वशीकृता मत्तनेत्रेव ॥६२॥

कनकगिराविव कनकं मणिरिव जलधौ निधाविव घनं च ।

रत्नमिव रोहणगिरौ तस्य गृहे चाक्षयं भवति ॥६३॥

इति लाभयन्त्रं पञ्चमम् ॥५॥

ह्रामलके ह्रीमंसे ह्रीमास्ये भुजान्तरे हि ह्रः फुः ।

फुः कटचाद्या जानुनि ह्रीं पादे नाभियोगो हि ॥६४॥

ऐं लिङ्गे टः पादे हा जानुनि ह्रीं भवेत् कटीतटगः ।

कक्षायां क्षः करगः फुः कुचगावस्य चोकारौ ॥६५॥

फट् शिरसि ।

कज्जलमलिनं भुवनं घनाघनश्यामलं जिनं पश्यन् ।

ज्वलनदिशि विहितवदनः सायं वज्रासनाश्रितो मन्त्री ॥६६॥

शिशिरे सवितरि वहति ज्वलनं तत्त्वं च कुम्भकविधायी ।

मध्यमया रिं नागैर्जपयुक्.....सं नमति ॥६७॥

योगविदर्भणवेत्ता यन्त्रमिदं मृतककर्पटं लिखति ।

कुङ्कुभकोकिलरक्तैर्हरिद्रया मिश्रितैस्तु शितिकुसुमै ॥६८॥

पूजयति पार्श्वनाथं प्रसादतस्तस्य सुम....दरिनिवहः ।

क्षयति क्षुयति शीयति निवकृलब्ध्वा (?) । ॥६९॥

अमिजातिजातिरस्य क्षयति हि कमलेव हीनपुण्यस्य ।

रोगैर्द्रव्यविनाशैरशुभैर्दुरितैश्च नृपरिपुभिः ॥७०॥

इति मारणयन्त्रं षष्ठम् ॥६॥

भाले क्ष्मीं (क्ष्मीं) ऐं स्कन्धयोः फुः करेऽन्तरे फुः स्वा ।

फट्यां ना तुंन्यो ह्रीं पदे ह्रीं प नाभिगस्तस्व ॥७१॥

लिङ्गे पदगो ह्रीं जानुनि हा कटान्तरे टो हि ।

टः पाणावथ कुचयोर्यः क्षः शिरसि स्थिता माया ॥७२॥

हृत्थं शशधरसदृशौ भुवनजितौ बोधमुद्रगा पश्यन् ।

.....नो घनसारैर्यन्त्रमभिलिख्य ॥७३॥

जातीकुसुमैरर्हति शशत्स्फटिकाक्षमालया जपति ।

एकाग्रमानसान्तर्निश इति घटिकाचतुष्टये मन्त्रो ॥७४॥

स कविर्देवज्ञोऽपि हि वादीन्द्रो मन्त्रतन्त्रनिपुणश्च ।...

सर्वकलाकुलसदनं भवति नरोऽवश्यमेवात्र ॥७५॥

इति ज्ञानयन्त्रं सप्तमम् ॥७॥

द्वीमलके ॐ स्कन्धे ज्जामङ्घ्री मुजान्तरे हि वल्लू टेः ।

कट्यां जानुनि ह्रीं पादे फुः नाभिगो भवेद् द्विहः ॥७६॥

टों लिङ्गे त्वा पासा हा जानुनि वः कटीतटगतोऽपि ।

एऐ कक्षाकरगौ क्षः फुः कुचयोः शिरसि च प्रणवः ॥७७॥

इत्थं ग्रथनाभिज्ञः स्वस्तिकसंस्थश्च शङ्खमुद्राकृत् ।

पीतध्यानविधिज्ञः शब्दं फडिति प्रयुञ्जानः ॥७८॥

यन्त्रमभिलिख्य कुङ्कुमकोकिलरक्तैर्हरिद्रया युक्तैः ।

अष्टस्वस्वचन्द्रकुसुमैः कृष्णैरर्चयति....मध्यान्हे ॥७९॥

ग्रामं नगरं जनपदमरातिमवनीपतिं युवतिजातम् ।

क्षोभयति पार्श्वनाथः सन्ततमित्याग्रहव्यातः ॥८०॥

इति क्षोभयन्त्रं सप्तमम् ।

दिक्कालमुद्रासनवस्तुवर्णप्रभञ्जनादीनथ योगषट्मम् ।

विज्ञाय कल्पाद्रजतादिपट्टे संलिख्य कर्माणि बुधो विदध्यात् ॥८१॥

अथ प्रस्तावाद् ध्यानविशेषं वच्मि-

जानुयुग्ममन्तिहेमसमानं रोहिणीरमणभं त्वमिनानि ।

कण्ठमानवदिवाकरकान्तिं कद्रुलेनमसिलोलिसरोजम् ॥८२॥

वैनतेयमिव पार्श्वजनेशं व्याधिविघ्नतिमिरौघदिनेशम् ।

जङ्गमास्थिरगरोत्करनाशमेनमस्मरत हर्षविकाशम् ॥८३॥

उक्तं च-

युक्तं कमलपद्माभ्यां धरणेन्द्रेणेह पद्मया ।

जयाविजयादेवीभ्यां सप्तफणाझरत्सुधम् ॥८४॥

श्वेतं पार्श्वं जिनास्याद्य निर्गत्य प्रविशच्छ्रूमम् ।

मुखे ध्यायति यस्तस्य शान्तियुगलामनुष्ठयः ॥८५॥

युग्मम् ॥

ध्यानवर्णमिवं फेणैरुणामिः सुषां क्षरन् ।

पार्श्वः स्वास्वरिपोरास्तेन्यातः सम्मोहवश्यकृत् ॥८६॥

अप्यष्टकोटिफणाभिर्ज्ञेयं तममृतं जिनम् ।

स्वाङ्गे ध्यायति यस्तस्य दिव्यस्तम्भो भवेदिह ॥८७॥

अप्यष्टकोटिफणाभिर्विपाचैः करकैर्जिनः ।

वर्षेभिरगडबन्धं पुष्पैर्यस्तदमङ्गहेतवे ॥८८॥

नवलक्षफणाग्रैस्तु श्यामैः पार्श्वो विपं क्षरन् ।

ध्येयः शत्रुशरीरस्य दोषोद्योतनमारिहृत् ॥८९॥

स्यान्तव्यः प्रविगच्छद्भिर्नवलक्षफणाग्रतः ।

विपं वर्षेन् जिनधीरभूताङ्गास्तेषु बन्धकृत् ॥९०॥

इति ध्यानविशेषः ।

उत्तमक्रान्तमरकतविद्रुमधनचन्द्रबिम्बसङ्काशम् ।

सगार्यमोसावसेन्या घटातपत्रं प्रमोरुपरि ॥९१॥

तद्वितयानिजदेहं छदितमर्तितोऽपि सन्ततं ध्यायेत् ।

यः पार्श्वनाथजिनवरपद्मद्वजमधुकरो हि नरः ॥९२॥

सप्तविधा ढाकिन्यः सदस्यवो हरितनो रुजः सिंहाः ।

भरयः किरयो भूमीपतयो रक्षोऽधिपतयश्च ॥९३॥

भूतप्रेतपिशाचग्रहमुद्रलखेचराः सर्वैतालाः

फणिनो दुर्जननिवहास्तमभिद्रोतुं न शक्ताश्च

॥९४॥

इति प्रभावः ।

यच्चेतः शंशान्तं करणगणो येन चाथ दंदान्तः ।

तन्तान्तं पुण्यमितो चंचान्तं तेन सिद्धिसुखम्

॥९५॥

मन्त्राधिराजजिनपतिचरणाम्बुजसेवनात् सततमेव ।

ज्वरवातसन्निपातश्लेष्माद्याः शामयन्ति गदाः

॥९६॥

शाकिन्यो यक्षिण्यः कुष्माण्डिन्यो जलादिवासिन्यः ।

वनवासिन्योऽथ नभोगामिन्योऽरण्यचारिण्यः

॥९७॥

रेवत्यः क्षेत्रभवाः ग्रामभवाः शैलकोद्धवाश्चापि ।

जताक्षतकणनिकराज् झटिति विमुञ्चन्ति देवताः पात्रम् ॥९८॥

युग्मम् ।

नित्यध्यानविधानाद् विधिना सिद्ध्यन्ति सिद्धयोऽष्टौ हि ।

दहनसमीरणसलिलस्तम्भनमपि चिन्तितः कुरुते ॥ ९९ ॥

दौर्भाग्योपहतानां सौभाग्यं रोगिणां तथाऽऽरोग्यम् ।

सन्ततिमपुत्राणां मृतवत्सानां सजीवसन्ततिताम् ॥१००॥

विजयार्थिनां तु विजयं धनार्थिनामिह महद् विभवम् ।

जायार्थिनां तु जायां नियोगिनां विज्ञपतिनि योगम् ॥१०१॥

निजदेशभ्रष्टानां भूमिपतीनां च भूमिलभं च ।

विद्यार्थिनां तु विद्यां बहुपुत्रान् पुत्रकाम्यानाम् ॥१०२॥

अपदद्विपदचतुःपदजनपदवशतां वशार्थिनां सततम् ।

१. अभिजातिजने निधनं स्तम्भनमथ मोहनं सुमहत् ॥१०३॥

२. ऋद्धिं बुद्धिं सिद्धिं मतिं गतिं संस्मृतिं जने प्रीतिम् ।

३. कीर्तिं स्फूर्तिमनर्तिं दत्ते वामासुतो घ्यातः ॥१०४॥ कुलकम् ।
इतिभाववर्णनम् ।

मन्त्राधिराज ! जिनराज ! तव प्रसादा—

दासादयन्ति यदिहाभिमतानि भव्याः ।

४. चित्रं किमत्र सुरमानवसर्पनाथ—

सम्प्रार्थितं निजपदं हि यतो ददाति ॥ ॥१०५॥

वामेय ! वाक्पतिमतिप्रकरोर्जितोऽपि

५. को वक्तुमत्रभवतोऽतिशयान् प्रगल्भः ।

यस्य प्रसादलवतोऽप्यचिरात् प्रसूते

वन्ध्या तनूजमपि पश्यति नेत्रहीनः ॥१०६॥

देवाधिदेवाङ्घ्रिसेरोजसेवाहेवाकमेवाकलयामि तेऽहम् ।

तदस्मि हंसः सुगतिप्रशंसोऽसत्सज्जलक्षीरविवेकमिच्छुः ॥१०७॥

त्वदध्यानसन्धानसुधानिषानपानान्न दीनाऽऽननतां भजन्ते ।

फीनाशसेनां सगदां विजित्य मृत्युञ्जितो यान्ति शिवालयं ते ॥१०८॥

सौभाग्यमारोग्यमवन्ध्यमाग्यं श्रीकीर्तिविस्फूर्तिमनार्तिमन्तः ।

अत्रापि मन्त्रस्मरणाल्लभन्ते सद्यः समुधदवरमकिमाजः ॥१०९॥

त्वदङ्गसङ्गद्युतियामुनाम्भः स्नानेऽपि गङ्गाजलवद् विशुद्धाः ।

चकासति त्वां समुपासते ये प्रभो ! प्रमृणां महिमा महीयान् ॥११०॥

सेवा लतावत् फलशालिनी ते सेवा भवाभव्यमयी नयस्व ।

स्तृणाति ते ध्यानसरो विशालं पिपासिनां संसृतितापहारम् ॥१११॥

संसारकान्तारचिरप्रचारनिवारणे कारणमासन्ति ।

त्वामेकमेवेति नमामि तेऽङ्घ्री भक्त्या तव भ्रान्तिहराबुदारौ ॥११२॥

श्रीवामेय ! गुणैरमेयमहिमा किं मादृशेनामुना

वाणीगोचरमत्र तत्रभवतः स्वा लीयते ते विभो ! ।

सर्वज्ञ ! स्मरणस्तुतार्चननतिध्यानप्रभावोद्यते

मूको जल्पति संशृणोति बधिरः प्रह्वर्नरीचृत्यति ॥११३॥

वन्दे पार्श्वजिनं प्रभावसदनं विश्वत्रयीपावनं

श्रेयोवृक्षवनं नतामरजनं सम्फुल्लपद्मासनम् ।

सिद्धेः संवतनं मदद्बुद्धनं श्रद्धामयूरीधनं

विघ्नालीशमनं खवाजिदमतं संसारनिर्नाशनम् ॥११४॥

जम्बूद्वीपसरः सरोरुहसमुल्लासाय मानामर-

क्षोणीभृद्भरविष्ठरस्थिरतरं यत्तिष्ठते प्रष्टमम् (विष्टमम् ?) ।

यत्तत्रास्ति भुजङ्गमुज्ज्वफणारत्नप्रभाभासुरः

श्रीमत्पार्श्वजिनेश्वरः स्वरसतस्तस्य स्तुतिः प्रस्तुता ॥११५॥

त्रिसन्ध्यं सन्धत्ते मत्तसि विशदां यः स्तुतिमिमा-

ममानध्यानश्रीप्रणयपरिणद्धप्रणतिभिः ।

श्रियो देवादीनामपि च स समासाद्य विभुतां

धुतान्तःकर्माघः प्रणयति शिवश्रीप्रणयिताम् ॥११६॥

इति स्तवनम् ।

वज्रासनाघासनसंविधानैस्त्वगादिभिर्मेपजसञ्चयैवां ।

सीमन्तिनीदर्शनवर्जनाद् वा प्रणीतभोग्योज्जनतोऽपि यागो ॥११७॥

निद्राजयध्यानविधानतोऽपि ब्रह्मानघं ब्रह्मकृते विदध्यात् ।

समोहितार्थाः प्रभवन्ति यस्माद्द्रुमा इवाम्मोघस्वारिपूरात् ॥११८॥

युग्मम् ।

किं चेष्टाभिरिहासनैः किमु तपोजापैस्तु किं सेवया

किं होमेन किमन्धरेण कुसुमैः किं किं सुभोगैरिति ।

एकं सुस्थिरमानसे तु विसृतं ब्रह्मव्रतं कारणं

सिद्धीनामिह मन्त्रयन्त्रविधयो मोघा यदेकं विना ॥११९॥

सीमन्तो वनिताशिरःसु पदवी सीमन्तकस्य स्फुटं

बाला व्यालनिभा सुदुर्गतिपदानेतृणि नेत्राण्यपि ।

यासां भ्रूररगीव कालकुटिला मोक्षाप्यसंरोधकृद्

यदेहं मलगेहमेव मनसि ध्यात्वेति नारी त्यज ॥१२०॥

इति ब्रह्मव्रतधारणम् ।

नो दाक्षिण्यवशान्न लोभवशतो नो वा भयात् स्नेहतोऽ

नो कस्मायतिविस्मयार्थजनको मन्त्राधिराजः प्रभुः ।

देयः किन्तु परीक्ष्य मास.....पट्टं सुचित्तं नते—

गाम्भीर्यं च कलादिकं च सुगुरुः शिष्याय यत्नादसौ ॥१२१॥

मन्त्राधिराजजिनभर्तुरमर्त्यमर्त्य—

नागेन्द्रचन्द्रकमटासुरसेवितस्य ।

प्रत्यङ्गिरादिनवकल्पसहोदरोऽयं

कल्पस्तु पञ्चपटलः सकलार्थदोऽस्तु ॥१२२॥

नेत्रानन्दकरस्तमस्ततिहरः सल्लोकपद्माकर-

श्रेणीघस्रकरः सुरासुरनरप्रत्यूहभिद् विद्धरः ।

संसारच्छिदुरप्रतोपनिकरः सर्वश्रियामाकरः

श्रीमद्भोगिवरश्रितो जिनवरः स स्यात् प्रसादे परः ॥१२३॥

शश्वत्श्रीप्रभ ! कर्मवृक्षपटलीनेमिप्रभ ! प्रोलस-

च्छान्तिश्रीललितप्रभामलविभाप्रोद्भाव ! देवैर्नत ! ।

श्रीसर्वज्ञ ! सुपुण्यसागरपरिस्फूर्जद्यशश्चन्द्रमः ।

सूरिप्रस्तुत ! सिद्धिवुद्धिसहित ! त्वं देहि मे मङ्गलम् ॥१२४॥

इति श्रीषट्कर्मद्रव्यसमु-

दयाष्टकर्ममन्त्रोद्धार-

नाम पञ्चमः

पटलः ॥ ५ ॥

सर्वसङ्ख्या ६२९

समाप्तोऽयं श्रीसागरचन्द्रसूरिविरचितो मन्त्राधिराजकल्पः ॥

यंत्र विवरण.

100

‘શ્રી નમિઉણુ (ભયહર) સ્તોત્ર’ના ચંત્રોની વિધિ.

ચંત્ર. ૧—

કંકુ, ગોશ્યંદન વગેરે સુગંધી પદાર્થોથી આ ચંત્રને ભોજપત્ર પર લખી, કુંવારી કન્યાએ કતિલા કાચા મુતરથી ચંત્રને વીંટાળી ભુજ્યે બાંધવાથી મહાભયોનું નિવારણ થાય છે. સાધન-મંત્રનો ૧૨૦૦૦ વાર જાપ કરવો. ત્રિદોષ કુંડમાં ૧૨૦૦૦ હોમ કરવો, અને મંત્ર જાપવાના દિવસે ઉપવાસ કરવો, દાનદેવું તથા શ્રીપાશ્વ-નાથપ્રભુની (અષ્ટપ્રકારી) પૂજા કરવી. વિધિ:-સોપારી ૨૧, રૂપૈયો ૧, ઓઢવાનું વસ્ત્ર તથા પુષ્પ વગેરે.

ચંત્ર. ૨—

આ ચંત્રને સુગંધી દ્રવ્યોથી લખી ઘરે પૂજા કરવાથી શાંતિને આપનારો થાય છે.

ચંત્ર. ૩—

૧ ગુભદિવસે, શુભનક્ષત્રે સુગંધી દ્રવ્યથી લખી હરદ્વંમેશ પૂજા કરવાથી સર્વકાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

ચંત્ર. ૪—

આ ચંત્રની વિધિ મૂળપ્રતોમાં નહિ મળી આવવાથી અત્રે આપી નથી, પરંતુ આ ચંત્રની રચના ઉપરથી આ ચંત્ર શાંતિદાયક હોય એમ લાગે છે.

—સારાભાઈ નવાજ.

યંત્ર. ૫—

આ યંત્રની પાના ૧૬ ઉપર દીક્રમાં બતાવેલા અપ્રતિચક્રે !
*મંત્રથી પૂજા કરીને પોતાની ભુજાએ ધારણ કરવાથી જવાહાગર્દભ
(ક્રોધ રોગ વિશેષ) શીતળા, લૂક, ફેડા (વાના) અને દાંત તથા
દાઢની પીડાનો નાશ થાય છે.

યંત્ર. ૬ થી ૧૦ સુધી—

આ પાંચે યંત્રો કંકુ, ગોરુચંદન વગેરે સુગંધી દ્રવ્યોથી ભોજ-
પત્ર પર લખી, કુંવારી કન્યાએ કાંતેલા સુતરથી વીંટાળી ગળે અથવા
ભુજાએ ધારણ કરવાથી અનુક્રમે—અપમૃત્યુ (અકાળે મરણ) ૬ યંત્ર,
જ્વર (તાવ) ૭ યંત્ર, અપરમાર (ગાંડપણ) ૮ યંત્ર, ભૂત, પ્રેત
૯ યંત્ર, તથા પિશાચ ૧૦ યંત્ર—ઉપરના ઉપદ્રવોથી બચાવ થાય છે.

સાધન વિધિ:—

સૌથી પહેલાં ઐ હ્રોં શ્રીં મગવતે પાર્શ્વનાથાય આ મંત્રનો જમણા
હાથે ૧૦૦૦૦ દશહજાર જાપ કરવો, ત્યારપછી આ મંત્રે મંત્રી
૧૦૮ પુષ્પોથી યંત્રની પૂજા કરવી.

યંત્ર. ૧૧—

આ યંત્ર હરતાલ મિશ્રિત કંકુ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યોથી લખી
૧૦૦૮ પુષ્પોથી પૂજી, નૈવેદ્ય મુકી પોતાની પાસે વહાણ, આગબોટ
વગેરેમાં જલની મુસાફરી કરતી વખતે રાખવાથી જળનો લય ક્યે
નહિ. તે વાત નિઃસંદેહ સત્ય માનવી.

*ન્યા મંત્રથી પૂજા કરવાની લખી હોય અને તેની સંખ્યા
દર્શાવવામાં ન આવી હોય ત્યાં સામાન્યપણે ૧૦૮ની સંખ્યા જાણવી.

યંત્ર. ૧૨ તથા ૧૩—

આ બંને યંત્રો કંકુ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યથી લખી. ભુજાએ બાંધીએ તો લ્હાય, દાવાનલ વગેરે અગ્નિના ઉપદ્રવોથી રક્ષણ થાય. સાધન વિધિ:—

ૐ હૌં ક્લૌં ઠઃ ઠઃ સ્વાહા । આ મંત્રથી-૧૦૮ વાર પુષ્પથી યંત્રની પૂજા કરવી.

આજ યંત્રનો આકર્ષણ કાર્યમાં ઉપયોગ કરવો હોય ત્યારે આ યંત્રને આગ્નેયમંડલપૂર્વક (ત્રિકોણ) તાંબાના પતરાં ઉપર મનશીલથી લખીએ અને તે પતરાંને અગ્નિથી તપાવીએ. આગ્નેય ધ્યાન ધરવાથી છ સાત રાત્રિમાં આકર્ષણ કરે.

આ યંત્ર હરતાલથી *ભોજપત્ર પર લખી ધરમાં પેસવાના ઉપરે દાટીએ તો શત્રુનાં કાર્ય સિદ્ધ થાય નહિ.

આજ યંત્ર કંકુ, ગોરચંદન તથા કનિષ્ઠિકા (સૌથી નાની) આંગળીના લોહીથી લખી પોતાની ભુજાએ ધારણ કરવાથી વિશેષે કરીને શત્રુની આશાઓ સિદ્ધ થાય નહિ, પરંતુ આ કાર્યમાં પાર્થિવ-મંડલથી ધ્યાન કરવું.

યંત્ર. ૧૪—

આ યંત્ર પાંદડા પર લખી સુગંધી દ્રવ્યથી પૂજન કરીને ગળા હાથમાં રાખેલા જળથી છાંટીને પછી યંત્રને ભુજાએ બાંધવાથી દરેક પ્રકારના ઝેર દૂર થાય છે.

*જ્યાં જ્યાં ભોજપત્રપર યંત્ર લખવાનું વિધાન કયું હોય ત્યાં ત્યાં ભોજપત્રની જગ્યાએ કાસ્તીરી કાગળ અથવા મજબુત અને પવિત્ર કાગળ લેવાથી કોઈ પણ જાતનો બાધ નથી આવતો એવું મારું માનવું છે.

યંત્ર. ૧૫—

આ યંત્રને કંકુ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યથી [ભોજપત્ર પર] લખીએ [લખીને જમણી ભુજાએ બાંધીએ] તો સંગ્રામમાં, રાજદરબારમાં અને માર્ગમાં સર્વપ્રકારના ભયથી રક્ષા કરે.

સાધન વિધિ:—

સૌથી પહેલાં ઐ નમો હૈં હૂં અરિહંતાણં નમઃ । આ મંત્રનો જાપ ૧૨૦૦૦ વાર કરવો. સિદ્ધ થાય. સિદ્ધ થયા પછી આ મંત્રથી ૧૦૮ પુષ્પ મંત્રી યંત્રની પૂજા કરવી (પૂજા કરી યંત્ર પાસે રાખવાથી) સર્વ કાર્યમાં રક્ષા કરે.

યંત્ર. ૧૬—

કંકુ, ગોરાચંદન વગેરે સુગંધી દ્રવ્યોથી ભોજપત્ર પર લખી યંત્રને ભુજાએ ધારણ કરવાથી હાથીના ભયનો નાશ થાય.

યંત્ર. ૧૭—

આ યંત્ર સુગંધી દ્રવ્યથી લખીને હૈં હૂં સ્મૃં હ્રસ્વ્યં ક્ર્મ્લ્વ્યં પાર્શ્વનાથાય સ્વાહા । આ મંત્રથી મંત્રી ૩૦૦૮ ત્રણહજારને આઠ પુષ્પથી પૂજા કરીએ, પછી (પોતાની) ભુજાએ બાંધીએ તો શસ્ત્રભય થાય નહિ. તેમાં કોઈ જાતનો સંદેહ નથી.

અથવા પૂર્વોક્ત મંત્રે મંત્રીને પારો ચડાવેલી કોડીની ગોળી બનાવી ધારણ કરે તો યુદ્ધમાં શસ્ત્રના ભયથી મુક્ત રહે.

અથવા કડવી તુંબડીનું મૂળ દીવાળીની સાંજે નગ્ન થઇ ગ્રહણ કરે પછી લોહ વેષ્ટિત કરી મુખે રાખે તો યુદ્ધમાં શસ્ત્ર ભય હરે.

યંત્ર. ૧૮—

આ યંત્ર સુગંધી દ્રવ્યથી લખી. ઐ હૈં શ્રીં અર્હે નમિક્ષણ પાસ વિસહર વસહ જિણ ફુલિંગ હૈં શ્રીં નમઃ સ્વાહા । આ મૂળ મંત્રથી પૂજીએ તો સર્વભયથી રક્ષા થાય.

યંત્ર. ૧૯—

આ યંત્ર કેસર વગેરે સુગંધી દ્રવ્યથી લખી ૬૦ પાર્શ્વજિનેન્દ્રાય ક્ષો હૃદયે હંસઃ હ્રા હ્રા સ્વાહા । આ મંત્રથી ૧૦૮ વાર મંત્રેલા સુગંધીદાર શ્વેત ૧૦૮ પુષ્પથી પૂજન કરી જમણી ભુજાએ ધારણ કરવાથી શાંતિદાયક, પુષ્ટિદાયક થાય અને સર્વભયનું નિવારણ કરે.

યંત્ર. ૨૦—

કંકુ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યથી લખી આ યંત્રનું ૧૦૮ ઉત્તમઃપુષ્પો વડે પૂજન કરવાથી સર્વત્ર જય આપનાર થાય. દરેકે દરેક પુષ્પને મૂળમંત્રથી મંત્રીને પૂજન કરવું જોઈએ.

યંત્ર. ૨૧—

આ યંત્રની વિધિ ટીકામાં નથી, પરંતુ અમદાવાદના ડહેલાના ઉપાશ્રયના ભંડારની પ્રતના અંતભાગમાં આ યંત્રની આકૃતિ ચીતરેલી હોવાથી ઉપયોગી ધારીને અત્રે ઉપાવેલ ઉચિત ધાર્યો છે; પરંતુ યંત્રમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલ ધર્મ શબ્દ, લક્ષ્મી બીજ હોવાથી આ યંત્ર લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ માટે હશે એમ મારું માનવું છે.

—સારાભાઈ નવાળ.

‘શ્રી ધરણોરગેન્દ્ર (પાર્શ્વનાથ) સ્તોત્ર’ ના યંત્રોની વિધિ.

યંત્ર. ૨૨—

આ યંત્ર કંકુ, ગોરોચન વગેરે મુગધી દ્રવ્યથી લખી જે પુરૂષ પોતાની વામભુજાએ ધારણ કરે તે લોકોને વલ્લભ અને લક્ષ્મી સંપન્ન થાય.

આ યંત્રને ધારણ કરવાથી પુત્રહીન પુત્ર પામે, પુત્ર થઈને જીવતા ન હોય તેની સંતતિ દીર્ઘાયુષ્ય પ્રાપ્ત કરે, અને દુર્ભાગ હોય તે સુભાગ બને.

આ યંત્રને ધારણ કરનારને ખાધેલું વિષ પરાભવ ન કરે, લૂતા (એક જાતનો રોગ), ફેફસા તથા ભૂત વગેરે પાસે પણ ન આવે અને આ યંત્રના સ્મરણ માત્રથી સનનન પુરુષોનું પાપ પણ નાશ પામે.

આ યંત્રને બંને હાથમાં સ્થાપીને ડાબો હાથ પછાડીને હૈં હર હું હઃ ઉચ્ચાર કરવાથી જરાવારમાં વિષનો નાશ થાય.

વિશેષ નોંધઃ—એ પડવાળા ભોજનપત્ર પર આ વિદ્યા લખવી.

યંત્ર. ૨૩—

આ યંત્રને જીદીજીદી રીતે ઉપયોગમાં લેવાથી શત્રુનું મારણ, સ્તાંભન, ઉચ્ચાટન, મોહન તેમજ વિદ્વેષણ પણ થાય છે.

યંત્ર. ૨૪—

ઉત્તમ દિવસે, ઉત્તમ નક્ષત્રે અને ઉત્તમ ચોદસીએ શ્રી પાર્શ્વ-પ્રભુની પ્રતિમા આગળ શ્વેતવસ્ત્ર પહેરી, શ્વેતપુષ્પ, સ્નાન વિલેપનાદિ

કરી, પવિત્ર યજ્ઞ, શ્રી પાર્શ્વપ્રભુની પૂજા કરી, પોતાની શક્તિ અનુસાર બધા વગેરે મૂકીને પરમેષ્વરસ્તવના અક્ષરોથી આત્મરક્ષા કરીએ. ૧ નાભિ, ૨ મુખ, ૩ નેત્ર, ૪ મસ્તક અને ૫ દિશાઓમાં હંકાર યુક્ત શ્રીપાર્શ્વનાથનો ન્યાસ કરવો. પછી ૨૮ અંશથી માતાંગિની વિદ્યા લખાએ. તેને ૧૦૦૮ જામના ફૂલથી જપિએ, પછી પાર્શ્વપ્રભુને તથા સાધુઓને ભક્તિલાવથી પૂજિ વંદન નમસ્કાર કરી યંત્રને જુગાએ ધારણ કરવાથી સિદ્ધ થાય. આ યંત્ર સિદ્ધ થયો થકા શાંતિના અભિલાષિઓને શાંતિ આપનાર, પુષ્ટિના અભિલાષિઓને પુષ્ટિના દેનાર, ધનની આર્કાક્ષાવાળાઓને ધન આપનાર, પુત્રની પ્રાપ્તિ માટે ઝંખનારાઓને પુત્ર આપનાર છે. શ્રી જિનેશ્વરદેવની ભક્તિ કરવાથી આ યંત્ર સર્વ સૌભાગ્યનો દેનાર, દરેક ઉપદ્રવોનો નાશ કરનાર અને સર્વ પાપનો નાશ કરનાર થાય છે.

યંત્ર. ૨૫—પ્રતર્થા વિધિ નથી.

યંત્ર. ૨૬—

નાગોના હૃદય સમાન શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુને કાળાદિ બેદાનુસાર પુષ્પ, દીપ, વિલેપનાદિથી પૂજન કરીને વિચિત્ર પ્રકારના ૧૦૮ પુષ્પોથી જાપ કરીએ, સિદ્ધ થએલો મંત્ર ગરગની પેઠે વિધનો નાશ કરે છે. [તે પુરુષ] દરેક નાગ જાતિ સાથે ક્રોધ કરી શકે છે સર્વ પ્રાણીઓના ભયને દૂર કરે છે.

જે માણસ કમળપત્ર પર રહેલા નાગોને ધારણ કરે છે, તેને શાંતિનીનો ભય થાય નહિ અને દાહજ્વર વગેરેની શાન્તિ થાય.

યંત્ર. ૨૭—

ઐ વર્ષનાથ હું સ્વાહા । આ મંત્રના હંકારનો નાગાત્મક જલ વડે હાથ ઉપર વિન્યાસ કરવાથી વિધનો નાશ કરે.

(સ્નાન કરી) પવિત્ર યજ્ઞ, પુષ્પ, ધૂપ, વિલેપનાદિવડે શ્રીપાર્શ્વનાથની પૂજા કરી તેમના સન્મુખ ઐ હૌં. લાઘાવલ્કલી પુર પુર ઐ

સ્વાહા । આ પૂજા મંત્રનો ૧૦૦૦૦ દસ હજાર જાપ કરવો, પછી શાક, પિન્યાક, કંદાદિ, સર્વધાન્ય, શુભદ્રણ, દહિં અને પકવાન્ન વગેરેના નૈવેદ્યથી તથા જાલિ અને દીપ દાન કરવાથી વિદ્યા સિદ્ધ થાય. શરીરમાં સ્પંદન થાય અને નાડીઓના હલન ચલનથી બોધ થાય. ઈશ, પિંગલા અને સુષુમ્ણા એમ ત્રણ નાડી છે. આ ત્રણે અનુક્રમે સ્ત્રી, પુરુષ અને નપુંસક સંજ્ઞાવાળી છે. એમના પ્રવાહથી સાધ્ય તથા અસાધ્યનું જ્ઞાન થાય, આ નાડીઓની ૨૧ વર્તના છે.

યંત્ર. ૨૮—

૧૬ પાંખડીયા કમળાકૃતિવાળું ચિત્રદ્રાવ્ય છે.

યંત્ર. ૨૯—પ્રતમાં વિધિ નથી.

યંત્ર. ૩૦—

આ યંત્ર પ્રભુ પાર્શ્વનાથના પૂજાવિધાનથી સર્વકલ્યાણકારક થાય છે અને જિનેશ્વરના ચરણારવિંદની માદક ભક્તિ વગરના જીવોને નિષ્ક્રમ નીવડે છે.

આ યંત્ર કંકુ, ગોરોચન વડે સોનાની લેખિનીથી ભોજપત્ર પર લખી ઘી અને મધમાં સ્થાપન કરે તો શત્રુવર્ગનો નાશ કરે.

આ યંત્ર હું અને ફટ્ શબ્દથી રહિત અમાવસ્યા અથવા મંગળવારના દિવસે સ્મશાનના વસ્ત્રઉપર વિપ, રૂધિર અને (સ્મશાનના) અંગારાથી લખી અગ્નિએ તપાવે અગર શત્રુના ઘરે નાંખે તો તે શત્રુના કુલનો નાશ કરે.

આ યંત્ર રાજ, અગ્નિ, પિશાચ, સિંહ, ચોર, હાથી, દુષ્ટ વિપ, શાકિની અને શત્રુ વર્ગનો નાશ કરનાર છે.

યંત્ર. ૩૧—

આ યંત્ર કળશ ઉપર, હાથે અથવા દંડ ઉપર સ્થાપન કરવાથી સર્વ પ્રકારના વિપને દૂર કરે છે.

આ યંત્ર કંકુ, ગોરોચનથી લખીને આપવાથી મેરી રોગ, લૂક
જવાલાગર્દભ, શાકિની અને વિરોદ્ધક વગેરેના નાશ કરે છે.

યંત્ર. ૩૨—

આ યંત્રનું પાણી છાંટવાથી અથવા ત્રિપથી બાધિત યજ્ઞેશ્વરના
હૃદયે આ યંત્રનો વિન્યાસ કરવાથી દાગ, જ્વાળ, બિંટ, ઉદર,
અગ્નિ, વાનર વગેરેના જેર આદિની ઉપશાંતિ થાય અર્થાત નિર્વિંય
કરે અને સોડોને વિરમય પમાડે.

યંત્ર. ૩૩—

આ યંત્ર કંકુ, ગોરોચન વગેરે સુગંધી દ્રવ્યથી પાટીયા ઉપર
લખવાથી સર્વ પ્રકારની ઇતિ, વર્ષાદની ખેંચ (અનાવૃષ્ટિ) અથવા
અતિવૃષ્ટિ, ટાંડ અને અગ્નિદાહ વગેરેના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

યંત્ર. ૩૪—

જિનેશ્વરની પૂજા કરી, તેમના સન્મુખ દધિ, ફળ, ધાન્ય, પક-
વાળ વગેરે નૈવેદ્ય મુકી, શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી શ્રેષ્ઠ પુષ્પ અને ચંદનાદિથી
પૂજન કરી પાંચ રંગના યાપા (હાથના) દહ શ્રેષ્ઠ ૧૦૮ પુષ્પોવડે
જાપ કરવાથી સિદ્ધ થાય અને તેથી મનુષ્ય ગરડની માફક નાગોની
સાથે કીડા કરે.

આ યંત્ર વંધ્યાને પુત્ર, મૃતવત્સાને જીવિત પુત્ર (આપનાર),
શગિઓના રોગ અને શાકિની, ભૂત વગેરેના ઉપદ્રવોને મટાડનાર છે.

યંત્ર. ૩૫—

કંકુ, ગોરોચનાદિસુગંધી દ્રવ્યથી ભોજપત્ર ઉપર જાઈની કલમ
વડે આ યંત્ર લખી ભુજાએ ધારણ કરવાથી મનુષ્ય કાઈ પણ સ્થળે
પરાજય પામે નહિ.

દરેક પ્રકારના વિધનો નાશ કરે, યશ, લક્ષ્મી અને સૌખ્ય
આપે. ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ આ ચારે પુરુષાર્થ સાધવા માટે
આ યંત્ર ઉપયોગી છે.

આ પરમ સદ્ભાવ છે, મનોહર તત્ત્વ છે અને સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર છે, માટે દરેક કાર્યમાં યોગ્ય શકાય છે.

યંત્ર ૩૬—પ્રતમાં વિધિ નથી.

યંત્ર ૩૭—

અરલુના પત્ર ઉપર કાગ પીંછાની લેખિનીથી પોતાના રક્ત વડે લખી આ યંત્ર અગ્નિ ઉપર તપાવવાથી શત્રુઓનો નાશ કરે છે.

યંત્ર ૩૮—

શરાવ સંપુટમાં (જે કોડીઆ ઉપરાઉપરી મૂકી) અગર પાટીઆ ઉપર પીતલવર્ણ હરતાલ અથવા હલદરથી આ યંત્ર લખવાથી વિપતો નાશ કરે.

યંત્ર ૩૯—

આ યંત્ર શુભ દ્રવ્યથી લખી ઘરે સ્થાપન કરવાથી સર્વ પ્રકારે શાંતિને આપનાર છે.

યંત્ર ૪૦—

આ યંત્ર કંકુ, ગોરૂચંદન અને ચંદન આદિ સુગંધી દ્રવ્યોથી લખી ભુજાદિ સ્થળે બાંધવાથી ગ્રહશાંતિ કરે, આ યંત્રમાં જણાવેલા પાંચે વર્ણુ ભિન્ન ભિન્ન રચનાના પ્રકારથી સર્વ કાર્ય કરનાર છે. તે આ પ્રમાણે:—દરેક શુભકાર્યમાં માહેંદ્રમંડળ યોજવું અને દુષ્ટકાર્યમાં આગ્નેય તેમજ વાયવ્યમંડળનો ઉપયોગ કરવો.

‘અટ્ટે મટ્ટે’ યંત્રની વિધિ.

યંત્ર ૪૧ ની વિધિ:—

મંત્ર:—ૐ નમો ભગવતે શ્રીપાર્શ્વનાથાય હૈં ધરણેન્દ્રપદ્માવતીસહિતાય
અટ્ટે મટ્ટે કુદવિષ્ટે કુદાન્ દુષ્ટાન્ સ્તમ્ભય સ્તમ્ભય સ્વાહા ।

વિધિ:—

કુહુમગોરોચનાદિ સુરભિદ્રવ્યૈર્ભૂયપત્રોપરિ પૂર્વલિખિતમન્ત્રેણામિમન્ત્ર્ય
૧૦૮ જાતિ લેખિન્યા લિખિત્વા તદનન્તરં મન્ત્રેણાનેન યન્ત્રં જપિત્વા કળ્ઠે
શીર્ષે બાહ્યે હસ્તે વા ચપ્નીયાત્ । તત્તોડરણ્યે દુષ્ટશ્વાપદાદિ ભયેડપરાજિતો,
રાજકુલે ચાપરાજિતો ભવતિ । શાકિની-ભૂત-પિશાચ-રાજકુલાનાં મુસયન્ધો
ભવતિ । સર્વકર્મકરી રક્ષા નિશ્ચયેન સિદ્ધિઃ ॥

ભાષાર્થ:—

કંકુ, ગોશ્યંદનાદિ સુગંધી દ્રવ્યથી ભોળપત્ર ઉપર જણાવેલ
મંત્રથી ૧૦૮ વાર મંત્રી, જળની કલમથી યંત્ર લખી પછી એજ
મંત્રથી યંત્રને મંત્રી, ગળે, મસ્તકે, ખુજાએ અથવા હાથે બાંધીએ
તો અરણ્યમાં દુષ્ટ હિંસક જનવગ્ધી પરાભવ ન પામે, રાજદરબારમાં
જય મેળવે, શાકિની, ભૂત, પિશાચ, રાજકુલનો મુખબંધ થાય;
આ વિદ્યા સિદ્ધ્યએલી હોય તો સર્વ કાર્યમાં રક્ષા કરવા વાળા
નિશ્ચયે કરીને છે.

યંત્ર ૪૨ ની વિધિ:—

મંત્ર:—

ૐ નમો ભગવતે શ્રીપાર્શ્વનાથાય હૈં ધરણેન્દ્રપદ્માવતીસહિતાય અટ્ટે
મટ્ટે કુદવિષ્ટે કુદાન્ દુષ્ટાન્ સ્તમ્ભય સ્તમ્ભય સ્વાહા ।

વિધિ:—

મન્ત્રેણાનેન વાર ૧૦૮ પુષ્પમાલા જપિત્વા પાત્રસ્ય કળ્ઠે પ્રક્ષેપ્યા
ભૂત-પ્રેત-પિશાચ-શાકિની-દાકિન્યાદીનાં સર્વરોગાદીનાં ચ સ્તમ્ભનં ભવતિ

નિશ્ચયેન । મહાપ્રતાપકૃદિદં યન્ત્રમ્ । ચિન્તામણિસમાનમ્ ગુરોઃ પ્રસાદાત્
સિદ્ધિર્ભવતિ । શ્રીપાર્શ્વનાથસ્ય ચરણકમલપ્રભાવાત્ નિર્વિઘ્નં સિદ્ધિરસ્તિ ॥

ભાવાર્થ:—

ઉપરોક્ત મંત્રથી ૧૦૮ વાર પુષ્પમાળા મંત્રી પાત્ર (અસ્ત
અથવા રોગી) ને ગળે નાંખીયે તો ભૂત, પ્રેત, પિશાચ, શાકિની,
ડાકિની વગેરેનું તેમજ સર્વરોગોનું સ્તંભન કરે. આ યંત્ર મહા
પ્રતાપ વાળો છે. ચિંતામણિ રત્ન સમાન છે. ગુરુ કૃપાએ સિદ્ધિ
થાય [અથવા] શ્રીપાર્શ્વનાથભગવંતના ચરણકમલના પ્રભાવથી
નિર્વિઘ્ન પણે સિદ્ધિ થાય.

યંત્ર ૪૩ ની વિધિ:—

इदमपि यन्त्रं पूर्वविधिना पट्टे विलिख्य, पात्रं निवेश्य, गुग्गुलुगुटिकां
१०८ जुहुयात् ततो भूतोच्चाटनं भवति ।

एकान्तर-वेलाज्वर-तृतीयज्वरादिषु अभिमन्त्रितरक्षया कुण्डकत्रयं कृत्वा
इदं यन्त्रं भूर्ये लिखित्वा कुङ्कुमादिना पुनर्यन्त्रस्य पूजां कृत्वा एतन्मध्य-
वर्तिना क्षुद्रविघट्टे इत्यत्र पुरुषरोगनामोच्चारणपूर्वकं मन्त्रेणानेन जापं
विधाय कुमारीसूत्रेणात्मप्रमाणेन दवरकं कुर्यात् तत् तस्य हस्तादौ बध्यते
क्षुद्रोपद्रवं दूरं स्यात् ।

પુનરિદમેવ યન્ત્રં ચન્દનાદિના પૂજ્યતે પવિત્રસ્થાને રક્ષા અભિમન્ત્ર્ય
પ્રાકારાકારેણ ક્રિયતે દૂરસ્થો રોગિણઃ શ્રીચ્છંડેન ચ્છટિકયા લિખિત્વા પૂજ્યતે
ભવ્યો ભવતિ ।

પટ્ટે લિખિત્વા સહસ્ર ૧૨૦૦૦ જાપો જાતિપુષ્પૈર્દશાંશેન હોમઃ તતો
મન્ત્રઃ સિદ્ધયતિ ।

ઉપરોક્ત વિધિ પ્રમાણે આ યંત્ર પાટલા ઉપર લખી તે ઉપર
પાત્રને ખેસાડી ગુગ્ગલ ગોળી ૧૦૮ હોમીએ તો ભૂતોચ્ચાટન થાય.

એકાંતર (એકાંતરીયો) વેલાજ્વર (ટાઇમે ટાઇમે આવનાર)
પને તૃતીયજ્વર (ચોથીયો) વગેરે તાવમાં ઉક્ત મંત્રથી મંત્રેલી

રક્ષા વડે. ૩ ત્રણ કુંડાળા કરી આ મંત્ર કંકુ વગેરેથી ભોળપત્ર પર લખી કરી મંત્રની પૂજા કરી, મંત્રની મધ્યે આવેલા ક્ષુદ્રવિષદંટે ચળદને બદલે-દેકાણે પુરુષના રોગનું નામ બોલીને આ મંત્રથી જાપ કરી કુંવારી છોકરીએ કાંતેલા સુતરનો શરીર પ્રમાણુ દોરે. રોગીના હાથ વગેરે સ્થાને બાંધવાથી ક્ષુદ્રોપદ્રવ દૂર થાય.

આજ મંત્ર ચંદન વગેરેથી લખી પૂજા પવિત્ર સ્થાને રક્ષા મંત્રી કુંડાળા ૩ ત્રણ કરી, રોગીને દૂર બેસાડી શ્રીખંડ તથા ખંડીથી લખી પૂજાએ તે (રોગી) નિરોગી થાય.

આ મંત્ર પાઠલા હિપર લખી ૧૨૦૦૦ ખારહળર જાળના ફૂલથી જાપી, દશાંશ (ખારસો) હોમ કરવાથી મંત્ર સિદ્ધ થાય છે.

‘तिजयपहुत्त (सत्तरिसय) स्तोत्र’ ना यंत्रोनी विधि.

यंत्र. ४४--

तिजयपहुत्तप्रथमयंत्रविधि:--

पणमिय सिरिसंतिजिणं थुणामि एकेहिं अरिहसत्तरिसयं ।
परमिठ्ठिकुट्ठेसुं आगमविहि सव्वओभदं ॥१॥

तेयाला चउवीसा तीसा छत्तीस सत्ततीसा य ।
कम्मवणदहणनिउणा जिणवसहा दितु मम सिद्धिं ॥२॥

पणतीसा इगताला वायाला तिविस ईगुणतीसा य ।
कल्लाणपंचकलिया संघस्स कुणंतु कल्लाणं ॥३॥

बावीसा अट्ठवीसा चउतीसा दुगुणवीस छायाला ।
सिद्धि अहियाहि अहि अहिय दुट्ठद्विय मोहजोहहरा ॥४॥

गुणयाला पणयाला छव्वीसा सत्तवोस तित्तीसा ।
जरमरणरोगरहिया मंगलं दितु मे (मम सिद्धिं) ॥५॥

इगतीसा वत्तीसा ठतीस चउवत्त पणवीसा ।
वंतरभूयणिसाया रक्खस मुहरक्खगा हुंतु ॥६॥

इय विहिणा सत्तरिसयं पडिलेहिअ जो थुणेइ ।
अच्चेई तस्स नय हवइ विग्घं सिग्घं सिद्धिं समेइ य ॥७॥

सिरि नणसूरि पणयं सत्तरीसय जिणवराणं भत्तीइ ।
भवियाण कुणउ संति रिद्धिबुद्धि धिइकिंति ॥८॥

-इति सत्तरिसयं यन्त्रस्तवं-इति प्रथम यन्त्रविधि: ॥१॥

ભાવાર્થ:—

ધી શાંતિનાથપ્રભુને નમસ્કાર કરીને પરમેષ્ટિકાષ્ટકર્મા આગમ વિધિ પ્રમાણે સર્વતોભદ્ર નામના મંત્રથી ૧૭૦ અરિહંતોને સ્તવું છું. (૧)

૪૩, ૨૪, ૩૦, ૩૬, અને ૩૭ એ કર્મવળને દહન કરવામાં નિપુણ એવા જિનશ્વરો મને સિદ્ધિ આપો. (૨)

૩૫, ૪૧, ૪૨, ૨૩, અને ૨૯ એ પંચકલ્યાણકથી યુક્ત જિનેશ્વરો મને સિદ્ધિ આપો. (૩).

૨૨, ૨૮, ૩૪, ૪૦, અને ૪૬ એ જિનેશ્વરો અગ્નિ, સર્પ, વ્યાધિ, શત્રુ, રાજા અને મોહરાજના કુપ્ત એવા મહાજ્વેદાઓને હરો. (૪).

૩૯, ૪૫, ૨૬, ૨૭, અને ૩૩ એ જરા, મરણ અને રોગથી રહિત તીર્થંકરો મને મંગળ અને સિદ્ધિ આપો. (૫)

૩૧, ૩૨, ૩૮, ૪૪ અને ૨૫ એ તીર્થંકરો વ્યંતર, શૂત, પિશાચ અને રાક્ષસ પ્રમુખથી રક્ષણ કરનારા થાઓ. (૬)

આ વિધિ પ્રમાણે ૧૭૦ મંત્ર વચ્ચે પર લખી જે પુરુષ સ્તવે અને પૂજે તેને કોઈ વિપ્ન થાય નહિ અને તરત સિદ્ધિ થાય. (૭)

ધીનત્રસૂરિથી નમસ્કૃત આ ૧૭૦ જિનેશ્વરો ભક્તિ કરનાર ભવિકોને શાંતિ, ઋદ્ધિ, ખુદ્ધિ, ધૃતિ અને કીર્તિ કરો. (૮)

મંત્ર. ૪૫—દ્વિતિયગ્રંથવિધિઃ ॥ સ્તોત્રં ॥

; આનંદોત્સાસનમન્ત્રિદશષતિશિરઃપ્રસૂનપૂજ્યપદં ।

જિનસપ્તતિશતમાનમ્ય ઘન્ધિમ તસ્યૈષ સંસ્તવનમ્ ॥૧॥

જંગૂદીપે મરતૈરાવતયોરેકમેકમભિનોમિ ।

તત્ દ્વાત્રિશદ્વિજયેષ્યેકંકં જિનવરં ઘન્દે ॥૨॥

ઘાતકિર્ગંડદીપે દ્વિગુણેમરતદ્વિષ્ટે જિનદ્વિતયં ।

યેરાયતે જિનયુગલમમલમભિનોમિ સદ્ગત્તપા ॥૩॥

घन्दे महाविदेहे जिनां धनुःपट्टिचिजयसंभवितः ।
केवलकिरणोद्द्योतितजगप्रया (ध्वस्त) स्तंभस्तान् ॥२॥

श्रीपुष्करार्चनाग्नि च तावत् पय प्रमाणतः प्रयतः ।
परमेष्ठिनः समभिष्टौमि नष्टकम्पमोष्ठिहोष्यान् ॥३॥
वरकनकशोणविट्टममरकनमनस्ततिभं धिगतमोहं ।
सततिशतं जिनानां सर्वांमरगूजितं घन्दे ॥४॥

द्वयदानं भृशदंभस्तस्करचिह्नतृफणीभविस्फोटम् ।
हरिमारिचन्धनभयं तत्कालं संस्तुतं हरति ॥५॥

यो यंत्रस्थं ध्यायति सततिशतमहंतां पुलकिताङ्गः ।
न भवंति रुजो नश्यन्ति चारयस्तरय सर्वेऽपि ॥६॥

द्वौ सप्त सप्तसप्ततिरशीतिरय संयुता चतुर्भिश्च ।
एकाशीतिरशीतिः पदं च प्रयोऽष्टौ तथैकः स्यात् ॥७॥
त्र्यधिकाशीतिः सप्ततिरष्टयुक्ताऽशीतिरेकयोना च ।
द्वयशीतिश्चत्वारः पंच च यंत्रे विधिर्ज्ञेयः ॥८॥

क्षितिपतिमतिसंकुलं जपितं बीजाक्षरैः प्रसाधयति ।
हरहुंहुः सरसुंसः ॐ फलीं ह्रीं हुं फट् स्वाहा ॥९॥

घनसारचंदनद्रव्यैर्लिखितं पात्रे पयः प्रपोतं च ।
विस्फोटनाशनं खलु कुर्यात् द्वारे तथा न्यस्तम् ॥१०॥

पापमलं दहति भृशं हृत्पंकजकोटरे तथा ध्यातम् ।
त्रिभुवनमपि वशमानयति यंत्रमेतत् प्रपूजयतः ॥११॥

पोडशकोष्ठगतं यः सवीजमेतत् करेऽनिशं दध्यात् ।
तस्य करस्था पुंसः कल्याणपरंपरा सकला ॥१२॥

इति सप्ततिशतजिनपतिसंस्तवनं ये प्रपठ्य पटुमतयः ।
ध्यायति मनसि तेषां तु हरिभद्रं पदं मुचिरम् ॥१५॥

-इति सप्ततिशतं यंत्रविधिः-द्वितीययंत्रस्तोत्रं ॥

ભાવાર્થ:—

આનંદના ઉલાસપૂર્વક નમસ્કાર કરતા ઈશ્વોના મસ્તક ઉપર
શરદેલાં પુષ્પો વડે પૂજાએલા છે ચરણો જોમના એવા ૧૭૦ જિનેશ્વરોને
નમસ્કાર કરીને તેઓનું સ્તવન રચું છું. ૧

જંજુડીપના એક ભરત અને એક ઐરવતશ્ચેત્રમાં એકેક તથા
મહાવિદેહશ્ચેત્રનો ૩૨ વિજય છે તે દરેકમાં એકેક, આ પ્રમાણે ૩૪
જિનેશ્વરોને વંદન કરું છું. ૨

જંજુડીપ કરતાં ધાતકીખંડનું પ્રમાણ બમણું હોવાને લીધે
તેમાં શરદેલા એ ભરત અને એ ઐરવતશ્ચેત્રમાં બે, એ પ્રકારે ૪ જિન-
શ્વરોને ભક્તિપૂર્વક નમસ્કાર હો. ૩.

ધાતકીખંડમાં બે મહાવિદેહશ્ચેત્રો હોવાથી તેની ૬૪ વિજયોમાં
દિપલ યએલા, અને કેવલજ્ઞાનથી પ્રકાશિત કરેલા તથા જોમતના
અજ્ઞાનરૂપી અધિકારને તેમજ માદ પાપનો નાશ કરનારા જિનેશ્વર
દેવોને નમસ્કાર-વંદન હો. ૪

૧. પુકરાધંક્ષેત્રમાં પણ પ્રમાણમાં તેટલાજ (ધાતકીખંડના સમા-
નજ) અષ્ટકર્મરૂપ ઇન્દ્રોનો નાશ કરનારા જિનેશ્વરોને સ્તવું છું ૫.

એક સુવર્ણ (પીતલર્ણ), સંખ (સ્વેતરર્ણ), પરવાળા (રક્ત-
વર્ણ), મરકત મણિ (નીલા), વર્ણદયી પૂર્ણ વાણાં જેવા (રણમ)
વર્ણવાળા, મોહ રહિત અને સર્વ દેવતાઓથી પુજિત ૧૭૦
જિનેશ્વરોને વંદન કરું છું. ૬

દાવાનલ, રાજ, પાણી, સોર, વિજળી, સૂર્ય, હાથી, વિરહોટક,
સિંહ, મારી (મરકી) અને બધેન વગેરે બધો (જેઓના) રમણ
માત્રથી તત્કાલ નષ્ટપણને પામે છે. ૭

આ જંત્રમાં શરદેલા ૧૭૦ જિનેશ્વરદેવોનું આનંદથી પુણ્યકિત
દેવાને યજ્ઞને જે મનુષ્ય જ્ઞાન કરે છે તેને કાર્ત્ત્વ પણ પ્રકારના રોમ

યતા નથી અને (તેના) સર્વે પ્રકારના શત્રુઓ નાશ પામે છે. ૮
આ સ્તોત્રમાં યંત્રનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે જણાવેલું છે.—

૨, ૭, ૭૭, ૮૪ (પ્રથમ લીટીમાં), ૮૧, ૮૦, ૬, ૩ (બીજી
લીટીમાં) ૮, ૧, ૮૩, ૭૮ (ત્રીજી લીટીમાં), અને ૭૯, ૮૨, ૪,
૫ (ચોથી લીટીમાં) આ પ્રમાણે યંત્ર લેવાનો વિધિ જાણવો. ૯-૧૦

હરહંહઃ સરસુંસઃ ૐ ક્લૌં હ્રીં હું ફટ્ સ્વાહા આ બીજાક્ષરોથી
જાપ કરતાં અત્યંત ક્રોધિત થએલો રાજા પણ પ્રસન્ન થાય છે. ૧૧

કેસર, ચંદન વગેરે મુગંધી દ્રવ્યોથી કોઈ પાત્રમાં લખી તે
પાણી પાવામાં આવે અગર દરવાજા ઉપર લખે તો વિરોધાટકનો નાશ
કરે. ૧૨.

આ યંત્રનું હૃદયકમળમાં ધ્યાન ધરવાથી પાપરૂપી મળને
બાળી નાંખે છે અને પૂજન કરતાં ત્રણે લોકને વશ કરે છે. ૧૩

૧૬ સોળ કોટકમાં દર્શાવેલ બીજાક્ષર સહિત આ યંત્રને જે
માણસ હાથમાં ધારણ કરે છે તેને સર્વ કસ્યાણની પરંપરા પ્રાપ્ત
થાય છે. ૧૪.

આ ૧૭૦ જિનેશ્વરોનું સ્તવન જે મનુષ્ય નિર્મલ બુદ્ધિપૂર્વક
મનમાં ધ્યાવે છે તે દીર્ઘકાલીન સુખથી મનોહર (મોક્ષ) સ્થાન
મેળવે છે. ૧૫.

યંત્ર. ૪૬—

તૃતીયયંત્રવિધિઃ । યંત્રં પ્રથમમેવ ॥

પુષ્પદર્શનાનંતરં વૃહત્ સપ્તતિશતં યંત્રં શ્રીપર્ણપટ્ટે ચંદનકર્પૂરેણ જાતિ-
લેખિન્યા પવિત્રાંગો મંત્રિ વિલિખ્ય એકમક્તેન બ્રહ્મચર્યેણ ભૂમીશયનાદિ
દિનત્રયં શ્વેતસુરભિપુષ્પૈઃ તદ્ગૃહે ગત્વા અષ્ટોત્તરસહસ્રજાપં પ્રતિદિનં ત્રિકાલં
અષ્ટપ્રકારી પૂજાં કૃત્વા ૐ વરકનકશંખ ૦ ૧ અનેન ગાયામંત્રેણ જાપો
દેયાત્ જાપે સમાપ્તે તૃતીયદિને રાત્રૌ પાશ્ચાત્ય ઘટીકા ૪ સમયે સા
હી ગુપ્તગૃહે સ્નાનં કાર્યતે સા હ્રી કૃતસ્નાનાં મુક્તકેશાં નીરાવરણીં હર્દિ-

કૃત્યા સાપિ ભર્તાં એકવર્ણીગોદુઘમાનયેત્ તત્ર સ્નાનગૃહે નીત્વા સ્વયમા-
નિસ્મપત્તેઃ સંગાસાવદિગ્ રૂપ્યમયં યંત્રં પ્રક્ષાલ્ય કચ્ચોલકે પ્રક્ષાલ્ય પલ ૧
પ્રમાણં દુગ્ધં પૂર્વાભિમુખીભૂય ઉર્ધ્વે પિવતિ તત્તોમુલશુદ્ધિઃ તાંદૂલાદિ ગૃહિત્વા
પવિત્ર અદ્ભૂત ઠુંગારં કૃત્વા અન્યમુલં નાવલોકયંતિ દેવાલયં ગત્વા દેવાનાં
દેવાન્ ગોપ્રદેવતાં દીપ ધૂપં પૂજયિત્વા તત્ર મંત્રિણં ગુરું નમસ્કૃત્ય આશિ-
ર્વાદં ગૃહિત્વા તત્ર ગુરુના રક્ષાં કારયેત્ ઐ ભવળ૦ એતદગ્રાધયા રક્ષા
કાર્યાં । સા હ્રી દેવગુરુપુરો વાંછિતં યાચયિત્વા પથ્યાત્ સૂર્યોદયે શયનગૃહે
પ્રવિશતિ તત્રૈવ સ્વેચ્છાયાં સંમોગો કાર્યઃ । તાનિ ત્રિણી અપિ દિનાનિ તે
દંપતીભ્યાં અમૃતાહારો વિધેયઃ । તસ્યાઃ પુત્રપ્રાપ્તિઃ । સર્વદોષા વાતપિત્ત-
કફોદ્મવાઃ રોગાથ પ્રશામ્યન્તિ ।

—ઇતિ તૃતીયયંત્રવિધિઃ- સંતતિફલપ્રદં સમાપ્તં સત્યમિદં નિઃસંદેહઃ ॥૫૧॥

ભાવાર્થઃ—

૧. શ્રીને રત્નેદર્શન થયા બાદ શ્રીપર્ણના પાટલા ઉપર ચંદન,
કર્પૂરના મિશ્રણથી ભઘની કલમથી જુદત્ સમતિશત યંત્ર લખી
પવિત્ર અંગવાળો મંત્રી (મંત્રવાદી) તેને ઘેર જઈ ઉપવાસ, બ્રહ્મ-
ચર્ય, ભૂમિશયનાદિ પૂર્વક ત્રણ દિવસ સુધી શ્વેત સુગંધી પુષ્પથી
હરહરમિશ ૧૦૦૮ બપ કરે, ત્રિકાળ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરે પછી ઐ
વરકનકશંકર૦ આ ગાથા મંત્રનો બપ કરે, બપ સમાપ્ત કરી ત્રીજે
દિવસે રાત્રે, રાતની પાછળની ચાર ઘડી બાકી રહે તે સમયે તે
શ્રીને ગુપ્તગૃહે (કોઈ દેખી ન શકે તેવી જગ્યાએ) સ્નાન કરાવી,
છુટા કેસે કંઈ પણ આચ્છાદન વગર (નખાવરચામાં) બિભી રાખી
તેના પતિ પાસે એકવર્ણી માયનું દૂધ મંગાવી તે રૂપ્યમય યંત્રને
પંખાલીને વાટકીમાં ૧ પલ પ્રમાણ દૂધ પૂર્વ દિશા સન્મુખ બિભી
રાખીને પીવડાંવડું પછી મુખ વગેરે શુદ્ધ કરી તાંબૂલાદિ (પાન
વગેરે) લઈ ખીજ કોઈનું પણ મુખ જોયા વગર એક શૃંગાર કરી
(વસ્ત્રાભૂષણ પહેરી) જિનમંદિરમાં જઈ જિનેશ્વર દેવ તેમજ ગોત્ર-
દેવતાની ધૂપ, દીપ આદિથી પૂજા કરી, મંત્ર આપનાર ગુરુ વગેરેને

વંદન-નમસ્કાર કરી આશિર્વાદ મેળવી ગુરૂ પાસે [તે સ્ત્રીએ] રક્ષા કરાવવી. [ગુરૂ] ઓ મવળવડો આ ગાથાથી રક્ષા કરે. પછી સ્ત્રી ગુરૂ પાસે વાંછિતની યાચના કરે. ત્યારપછી સૂર્યોદય સમયે શયનગૃહમાં પ્રવેશ કરે અને ત્યાં (પોતાના પતિ સાથે) સ્વેચ્છાપૂર્વક સંભોગાદિકમાં પ્રવૃત્ત થાય. તે ત્રણે દિવસ પતિ-પત્નિએ અમૃતાહાર (દુધ, સાકર, ઘી અને ઘઉં વગેરે સાત્ત્વિક આહાર) કરવો પુત્ર પ્રાપ્તિ થાય. દેવ, ક્ષેત્રપાળ વગેરેના સર્વ દોષ તથા વાત, પિત્ત, કફાદિકથી ઉદ્ભવેલા તમામ રોગો શાંત થાય. સંતતિ પ્રાપ્ત થાય. આ ત્રીજો યંત્ર સત્ય છે. સંદેહ નથી.

યંત્ર. ૪૭—

ચતુર્થયંત્રવિધિર્લિખ્યતે ।

ઓમ મંજુરવં મંજુઘોષં હન હન દહ દહ પ્વ પ્વ મથ મથ ક્રીડ ક્રીડ પ્રસ્કંદ પ્રસ્કંદ વિધ્વંસય વિધ્વંસય સર્વદોષાન્ વિનાશય વિનાશય સર્વ-
ભૂતાન્ વિમર્દય વિમર્દય હું ત્રિલોકાધિપતયે હું ફટ્ સ્વાહા ।

સપ્તતિશતયંત્રં સર્વદોષાણાં નાશનં જિનમાતૃનામસહિતં શ્વેતદ્રવ્ય-
ર્લિખ્યતે શ્વેતપુષ્પૈઃ પ્રપૂજ્યતે મંત્રો જપ્યતે સર્વદોષનાશનં ।

—ચતુર્થયંત્રવિધિઃ સમાપ્તઃ ॥

ભાવાર્થઃ—

૧૭૦ નો યંત્ર જિનેશ્વરદેવોની માતાઓનાં નામ સહિત શ્વેત-
દ્રવ્યથી લખી શ્વેતપુષ્પથી પૂજિને મંત્ર જપિએ તો સર્વ દોષનો નાશ થાય.

યંત્ર. ૪૮—

પંચમં યંત્રં લિખિત્વા ગૃહે પૂજ્યતે શાંતિર્ભવતિ । સત્યં નિઃસંદેહઃ ॥

ભાવાર્થઃ—

આ યંત્ર લખી ઘરે પૂજિએ તો શાંતિ થાય. સત્ય છે; એમાં સંદેહ રાખવા જેવું નથી.

यंत्र. ४—

सत्तरिसयं जिणार्ण षोडश विद्यादेव्याः बीजाक्षरसमन्विता मूलमंत्रेण
सत्तरिसयं जापः पुष्प १७० सुगंधि पुष्पैः षोडशदेव्याः पुष्प १६ हरहुं हः
पुष्प १६ क्षिप ओं स्वाहा पुष्प ५ मध्ये पुष्प ६ बीजाक्षर हस्त्यूर्ध्वं ह्रीं
१ पुष्प २ चतुष्कोणे यक्ष ४ पुष्प अंबिकाशासनदेवी पुष्प २ ओं ह्रीं ह्रीं
ह्रीं ह्रीं हः पुष्प ६ एवं पुष्प ६ २२८ मूर्जपत्रेषु वा पटे लिखित्वा
पूजनीयं एहे संपदां सर्वां करोति । कुडुमकर्पूरकस्तुरीकायाः सुरभिद्रव्यैः
लिख्यते मध्ये फलं प्रयोज्यं सफलो भवति ।

—दति पष्ठ सप्ततिशतं यंत्रं । रक्षायंत्रं । सत्यं ॥

आचार्यः—

१६ विद्यादेवी अने बीजाक्षर युक्त १७० नो यंत्र बीजाक्षर
अथवा पाठसा छिपर, कंक, कर्पूर अने कस्तुरी पत्रे सुगंधी द्रव्योत्थी
संभवो. पछी मूल मंत्रथी १७० निनेश्वरी १७० पुष्पथी, १६
विद्यादेवीया १६ पुष्पथी, हरहुं हः १६ पुष्पथी, क्षिप ओं स्वाहा
५ पुष्पथी, मध्य प्रदेश ६ पुष्पथी, बीजाक्षर हस्त्यूर्ध्वं ह्रीं १ पुष्प ३,
आरभुणे यक्ष ४ पुष्प ४ थी, अंबिका शासनदेवी २ पुष्पथी, ओं
ह्रीं ह्रीं ह्रीं हः ६ पुष्पथी, आ प्रभाणे २२८ पुष्पथी हरहुं हः
[यंत्रनी] पूजा करे तो सर्व संपदानी प्राप्ति थाय. सदन थाय.
आ रक्षा यंत्र छे.

यंत्र. ५—

गोरोचनादिना लिखित्वा कट्यां ध्यते सर्वज्वरमहविषाचादि शाकिन्यादि
दोषं नाशयति । स्याटे लिखित्वा पिवेत् क्षीतलिकां नाशयति ।

आचार्यः—

गोक्षयं दनादि सुगंधी द्रव्यथी लभी कम्भरे नाभिवातां आवे
तो सर्व प्रकारना ताव, अद, पिशाच, शाकिनी आदिना दोष

ટળે. અને થાળીમાં લખી પીવાથી શીતળા (માતા) નો ઉપદ્રવ શાંત થાય.

યંત્ર. ૫૧—

સત્તરિસયં યંત્રં સર્વકાર્યેષુ સુખ ઉપજીયવં ॥

ભાવાર્થ:—

આ ૧૭૦ ના યંત્રથી સર્વ કાર્યમાં સુખ ઉપજે.

યંત્ર. ૫૨—

इदं सप्ततिशतं यंत्रं प्रधानचंदनेन स्थाल्यां लिखित्वा जाति-
लेखिन्या अष्टोत्तरशतं पुष्पैः संपूज्य ततः स्थालीं प्रक्षाल्य पानीयं सप्त-
दिनानि पिबेत् सर्वदोषा यांति तं संहरति । पट्टे भक्त्या पुष्पादिभिः संपूज्यः
सकलदूषितोपद्रवं राज्यादिभयं च प्रशमयति सर्वजनानुरागं च करोति ।
नवमं यंत्रविधिः संपूर्णम् ॥

ભાવાર્થ:—

આ ૧૭૦ નો યંત્ર ઉત્તમ ચંદનથી બાંધી કલમથી થાળીમાં લખી
૧૦૮ પુષ્પથી પૂજી તે થાળી પખાલીને પાણી ૭ સાત દિવસ સુધી
પીવાથી સર્વ દોષોનો નાશ થાય. પાટલા ઉપર લખી ભક્તિપૂર્વક
પુષ્પાદિથી પૂજન કરવાથી સર્વ પ્રકારના દુષ્ટ ઉપદ્રવો, રાજ્ય વગેરેના
ભયની શાંતિ કરે, (અને) સર્વ લોકને અનુરાગી બનાવે.

યંત્ર. ૫૩—

यंत्रमिदं गृहे चतसृषु भित्तिषु लिखेत् सर्वचौरभयं हरति ।

ભાવાર્થ:—

આ યંત્ર ઘેર આરે દિશાની ભિંતે લખવાથી ચોરના ભયનું
નિવારણ કરે છે.

યંત્ર. ૫૪—

पणवीसा य असिभा पनरस पन्नास जिणवर समूहो ।

नासेउ सयलदुरिअं भवियाणं भत्तिजुत्ताणं ॥१॥

વિસા પળયાલા વિય તીસા પત્રત્તરી જિણવરિદા ।
 કમ્મરયવિપ્પમુક્કા જ્ઞાપહ્વ ષપ પયસેણં ॥૨॥
 સત્તરિ પળતીસા વિ ય સદ્દી પંચેવ જિણગણો પસો ।
 જો જ્ઞાપહ્વ પડ્દો સો મુચ્ચહ્વ સયલદુરિપહ્વિ ॥૩॥
 પળપન્ના ય દસેવ ય પન્નદ્દી તહ્વ ય ચેવ ચાલીસા ।
 અકોદ્દે ય તિત્થયરા સોલસ કુદ્દેહિ જ્ઞાપહ્વ ॥૪॥
 પંચદસકમ્મભૂમિસુ ઉપ્પન્નં સત્તરિ જિણાણ સયં ।
 વિવિહરયણાદ્વચ્છો-ધસોહિમં હરહ્વ દુરિયાદ્ ॥૫॥
 કમ્મયવિત્તુપ્પન્ને તિત્થયરે લોગસામિણો રહ્વિ ।
 તિવિહંમિ હ કાલજુપ સન્નં તિવિહેણ વંદામિ ॥૬॥
 કાઠ્ઠણં સુહં જ્ઞાણં દેવગુરૂપ્પયણં સુહમુદ્દત્તેણં ।
 કુદ્ધમરોયણકપ્પૂરેણ ય લિહ્વ ચકં તુ ॥૭॥
 ન ય પહ્વંતિ પિસાયા સાદ્દણિ નહ્વ ધોરગાદ્ દુદ્ધવેયાલા ।
 અન્નેય દુદ્ધસન્ના યયાય ધરિજ્જમાણીય ॥૮॥

ભાષાર્થ:—

૨૫, ૮૦, ૧૫ અને ૫૦ જિનેશ્વરોના સમૂહ ભક્તિ મુક્તિ ભવિક જનોના સર્વ પાપનો નાશ કરે. ૧

૨૦, ૪૫, ૩૦ અને ૭૫ એ કર્મ રજથી મુક્તિ થએલા જિનેશ્વર દેવોનું પ્રયત્નપૂર્વક ધ્યાન કરીએ. ૨

૭૦, ૩૫, ૬૦ અને ૫ એ જિન સમૂહનું જે મનુષ્ય હર્ષ પૂર્વક ધ્યાન કરે છે તે [મનુષ્ય] સર્વ પાપથી મુક્ત થાય છે. ૩

૫૫, ૧૦, ૬૫ અને ૪૦ એ ક્રોધ રહિત જિનેશ્વરોનું ૧૬ ખાનામાં ધ્યાન કરવું. ૪

પંદર, કર્મભૂમિમાં (૫ ભરત, ૫ ઐરવત અને ૫ મહાવિ-દેહમાં) ઉત્પન્ન થએલા અને વિવિધ રત્નોના જેવા વર્ણથી શોભિત

પચીશ, એંસી, પંદર અને પચાસ એ પ્રમાણે તીર્થંકરોના સમુદાય લક્ષિતવંત લબ્ય જીવોના સમગ્ર પાપનો નાશ કરો. ૩

વીશ, પીસ્તાલીશ, ત્રીશ અને પચોતેર એટલા તીર્થંકરો ગ્રહ, ભૂત, રાક્ષસ અને શાકિનીના ઘેર ઉપસર્ગનો વિનાશ કરો. ૪

સીતેર, પાંત્રીશ, સાઠ અને પાંચ એટલા જિનેશ્વરો વ્યાધિ, જળ અથવા જ્વર, અગ્નિ, સિંહ, હાથી, ચોર અને શત્રુ સંબંધી મહા લયને દૂર કરો. ૫

પંચાવન, દશ, પાંસઠ અને ચાલીશ એટલા સિદ્ધ થએલા તીર્થંકરો કે જેઓ દેવો અને અસુરોથી નમસ્કાર કરાએલા છે તેઓ મારા શરીરનું રક્ષણ કરો. ૬

ૐ હરહુંહઃ અને સરસુંસઃ તથા વળી ફરીથી હરહુંહઃ અને સરસુંસઃ એ પ્રમાણે મંત્રના બીજાક્ષર સહિત મધ્યમાં સાધકનું નામ લખવું એ રીતે નિશ્ચે કરીને સર્વતોલદ્ર (નામનો) યંત્ર થાય છે. ૭

તે યંત્રમાં ૐ (પ્રણવબીજ), હ્રીં (માયાબીજ) અને શ્રીં (લક્ષ્મીબીજ), એ ત્રણ મંત્રબીજ પૂર્વક સોળ વિદ્યાદેવીઓનાં નામ લખવાં તે આ પ્રમાણે:—રૌહિણી, પ્રજાપતિ, વજ્રશૃંખલા, વજ્રાંકુશી, ચક્રેશ્વરી, નરદત્તા, કાલી, મહાકાલી, ગૌરી, ગાંધારી, મહા-જ્વાળા, માનવી, વૈરોટ્યા, અચ્યુતા, માનસી અને મહામાનસિકા આ સર્વે વિદ્યાદેવીઓ રક્ષણ કરો. ૮-૯

પંદર કર્મભૂમિ માં ઉત્પન્ન થએલા ઉત્કૃષ્ટ એકસો ને સીતેર જિનેશ્વરો [શ્રી અજિતનાથ તીર્થંકરના સમયમાં એકસો ને સીતેર જિનેશ્વરો વિદ્યમાન હતા તે આ પ્રમાણે:—એક એક મહાવિદેહ ક્ષેત્રની બત્રીશ બત્રીશ વિજય હોવાથી પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની એકસો સાઠ વિજયમાં એક એક તીર્થંકર હોવાથી એકસો સાઠ તીર્થંકરો, વળી પાંચ ભરત અને પાંચ ઐરવત ક્ષેત્રમાં એક એક ક્ષેત્રમાં એક એક દશ ક્ષેત્રમાં દશ, સર્વ એકસા મળી એકસો ને સીતેર જિનેશ્વરો],

જેઓ વિવિધરત્નોના વર્ણવડે શોભિત છે તે જિનેશ્વરો (મારા) પાપને હરો. ૧૦

ચોત્રીશ અતિથયવડે યુક્ત, અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્યવડે શોભિત અને નાશ પામ્યો છે મોહ જેમનો એવા તીર્થ કરો આદરથી. ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ૧૧

ત્રેષ સુવર્ણ, શંખ, પરવાળા, નીલમણિ અને મેઘ સમાન વર્ણવાળા, મોહ રહિત અને સર્વ દેવોવડે પૂજિત એવા એકસો સીતેર જિનેશ્વરોને હું વંદન કરું છું. ૧૨

આઠ વળી આઠસો, આઠ હજાર અને આઠ કોડ (જિનેશ્વરો) કે જેઓ દેવો અને અસુરોથી નભરકાર કરાવેલા છે તેઓ મારા શરીરનું રક્ષણ કરો. ૧૩

લવનપતિ, વાણ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક એ ચારે દેવોની જાતિ મધ્યે જે કોઈ દુષ્ટ એટલે શાસનના દેવી દેવ હોય તે સર્વે મારા પર હિપશાંત થાઓ-મને વિધન ન કરો. ૧૪

ચંદન અને કપૂરવડે પારીયા હિપર આ યંત્ર આલેખી પછી તેને જળવડે ઘોષ તે જળ પીવાથી એકાંતરીયો વગેરે તાવ, ગ્રહ, ભૂત, શાકિની, મુદ્ગર વગેરેનો નાશ કરે છે. ૧૫

એ પ્રમાણે સમ્યક્ યંત્રરૂપ આ એકસો સીતેર જિનેશ્વરોના યંત્ર દ્વારે વિશે લખ્યો હોય તો તે કષ્ટ અને શત્રુનો વિનાશ કરે છે. તેથી (હે ભગ્યજીવો!) તેને સદેહ રહિત પણે નિરંતર પૂજે ૧૬

યંત્ર. ૫૭-૫૮-૫૯-૬૦-૬૧ ની વિધિ શ્રૂણ પ્રતમાં નહિ હોવાથી આપી નથી પરંતુ આ બધાએ યંત્રો જૂત, ત્રેત, દુષ્ટગ્રહ વગેરેની પીડાની શાંતિ કરનાર છે.

યંત્ર. ૬૨—

ॐ હરહંહઃ સરસુંઃ ॐ અતિમારુતા ક્ષમ્યુઃ ઝમ્યુઃ મમ્યુઃ હમ્યુઃ
સ્ત્યુઃ નમઃ । યદોત્તરસત્ત્વુઃ યંત્રસ્ય સ્થાપના કાર્યા । ॐ રોહિણીપ્રમુલ

ષોડશવિદ્યાદેવીનાં પૂજા વિધેયા । ભુવણં ઇતિ ચંત્રપૂજા । તથા ચંત્ર સ્થાપ્ય ઐં હ્રૌં શ્રૌં અર્હે અસિઆડસા ૧૨૫૦૦ જાપઃ, ષોડશવિદ્યાદેવી પૂજાયાં નમઃ ઇતિ ॥

ભાવાર્થ:—

ૐ હરહુંહઃ ૦ આ મંત્રથી મંત્રી ૧૦૮ પુષ્પથી ચંત્રની સ્થાપના કરવી. ૐ રોહિણિ-પ્રમુખ ૧૬ વિદ્યાદેવીઓની પૂજા કરવી. ૐ ભવણવર્હં ગાથાથી ચંત્ર પૂજા કરવી, તથા ચંત્ર સ્થાપન કરીને ૐ હ્રૌં શ્રૌં અર્હે અસિઆડસા નો ૧૨૫૦૦ જાપ કરવો. સોળ વિદ્યાદેવીઓની પૂજામાં નમઃ શબ્દ કહેવો.

ચંત્ર. ૬૩—

ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ ૐ અસિઆડસા ક્ષમ્ભ્યૂ જમ્ભ્યૂ મ્ભ્યૂ હમ્ભ્યૂ ક્ષમ્ભ્યૂ નમઃ । અષ્ટોત્તરશતં પુષ્પૈઃ ચંત્રં સ્થાપ્ય ઐં અસિઆડસા ૧૨૦૦૦ જાપ્ય ષોડશવિદ્યાદેવી પૂજાયાં નમઃ અનયા યુક્ત્યા ૐ ભવણં ઇતિ ચંત્રે જાપં ૧૦૮ એષાં દોષાણાં નિગ્રહાય ચંત્ર પૂજા । તથા મંત્ર મળ્ય મળ્ય પુષ્પ ૧૦૮ ચંત્રઃ સંસ્થાપ્યઃ । પૂર્વ સેવા લિખ્યતે ૐ ક્રૌં હ્રૌં શ્રૌં અર્હે શ્રી અસિઆડસા નમઃ અનેન મંત્રેણ જાપ્ય ૧૨૦૦૦ તથા ભવણં ગાથા મંત્રેણ દશાંશ હોમઃ ઇતિ સમાપ્તં ॥

ભાવાર્થ:—

ૐ હરહુંહઃ આ મંત્રથી ૧૦૮ પુષ્પ મંત્રી ચંત્રની સ્થાપના કરવી. ૐ અસિઆડસા મંત્રનો ૧૨૦૦૦ જાપ કરવો. સોળ વિદ્યાદેવીઓની પૂજા કરતી વખતે નમઃ શબ્દ કહેવો. આજ પ્રમાણે ૐ ભવણવર્હં ગાથાનો જાપ ૧૦૮ વખત કરવો. દેવાદિ દોષ ટાળવા માટે ચંત્રની પૂજા કરવી. તથા મંત્ર ભણી ભણીને ૧૦૮ પુષ્પથી ચંત્રની સ્થાપના કરવી. પૂર્વ સેવા:—

ૐ ક્રૌં હ્રૌં શ્રૌં અર્હે શ્રી અસિઆડસા નમઃ આ મંત્રથી ૧૨૦૦૦ જાપ કરીજે. તથા ૐ ભવણવર્હં આ ગાથાના મંત્ર વડે દશાંશ હોમ કરવો.

श्रीमुनिसुंदरसूरिविरचित श्रीसंतिकरस्तव

संतिकरं संतिजिणं, जगसरणं जयसिरीइ दायारं ।
समरामि भत्तपालग-निव्याणीगरुडकयसेवं ॥१॥
ॐ सनमो विप्पोसहि-पत्ताणं संतिसामिपायाणं ।
झैंस्याहामंतेणं, सव्वासिवदुरिअहरणाणं ॥२॥
ॐ संतिनमुफारो, खेलोसहिमाइलद्धिपत्ताणं
सैं हीं नमो सव्वो-सहिपत्ताणं च देइ सिरिं ॥३॥
याणीतिहुअणसामिणि-सिरिदेयीजफ्फरायगणिपिडगा ।
गहदिसिपालसुरिंदा, सया वि रफखंतु जिणभत्ते ॥४॥
रफखंतु मम रोहिणि-पन्नत्ती वज्जसिखला य सया ।
घज्जंकुसि चफेसरि, नरदत्ता कालिमहाकाली ॥५॥
गोरी तह गंधारी, महजाला माणयी अ घइरुट्टा ।
अच्छुत्ता माणसिमा महामाणसिआउ देयीओ ॥६॥
जफ्फा गोमुह महजफ्फ, तिमुह जफ्फेस तुंयर कुसुमो ।
मायंगयिजयमजिआ, यंमो मणुओ सुरकुमारो ॥७॥
छम्मुह पयाल किन्नर, गरुडो गंधव्य तह य जफिस्सदो ।
फूयर घरणो मिउडो, गोमेदो पासमायंगा ॥८॥
देयीओ चफेसरि, अजिआ दुरिआरि कालि महाकालो ।
अच्छुआ संता जाला, सुतारयाऽसोय सिरिवच्छा ॥९॥
चंडा विजयंकुसिपन्नइत्ति निव्याणि अच्छुआ घरणी ।
घैरुट्टुत्तगंधारि, अंध पउमावई सिद्धा ॥१०॥
एअ तित्थरफ्फणरया, अणेऽघि सुरा सुरो य चउद्धा वि ।
यंतरजोइणिपमुद्धा, कुणंतु रफखं सया अमहं ॥११॥

एवं सुदिद्विसुरगण-सहिओ संघस्स संतिजिणचंदो ।
 मज्झ वि करेउ रक्खं, मुणिसुंदरसूरिथुअमहिमा ॥१२॥
 इअ संतिनाहसम्म-दिद्वी रक्खं सरइ तिकालं जो ।
 सव्वोवद्दवरहिओ, स लहइ सुहसंपयं परमं ॥१३॥

भावार्थः—आ गाथाओनो अर्थ पंचप्रतिष्ठमणु सूत्रना
 पुस्तकभां द्वेक ठेकाणु आपेक्षा होवाथी अत्र आपवांभां आव्यानथी.

—सारासारं नवाय.

श्रीसंतिकरस्तवस्याम्नायः ॥

एतत्स्तोत्रं त्रिकालमुभयकालं वा स्मर्यते । दुष्टभूत-
 शाकिनीरोगादिभयं न भवति, महापुण्यं च भवति, सुलभ-
 बोधिश्च ।

विशेषमरकीमान्द्यादिशंकायामुपसर्गहरस्तोत्रं पंचपरमेष्ठि-
 नमस्कारादिवत् सम्यगऽधीत्य प्रतिगृहं सर्वजनैः पवित्रीभूय
 त्रिकालं सप्तकृत्वस्त्रिस्त्रिंशं गुण्यते स्तोत्रमिदम् । यस्य
 नायाति स श्राव्यते च । गुणयितुः श्रोतुश्च मरक्यादिक्लेशा
 न प्रभवन्ति ।

नित्यमुभयकालं प्रतिक्रमणानन्तरं पाक्षिकप्रतिक्रमणा-
 नन्तरं वा । कश्चित् सप्तवारं त्रिवारं वा गुणयति । अपरे च
 सावधानाः शृण्वन्ति । सर्वेषां तस्मिन् दिने तस्यां रात्रौ
 तस्मिन् पक्षे वा केप्युपद्रवाः नोत्पद्यन्ते । एवं वार्षिकचातु-
 र्मासिकप्रतिक्रमणेऽपि ज्ञेयम् ।

कदाचित्कस्यचिद् ग्रंथिः सज्वरो निर्ज्वरो वा निर्गतः
 स्यात् तदा शीघ्रमेव पवित्रीभूय कश्चित् शुचिवस्त्रे रुधि-
 रास्थिमांसमलमूत्रकेलाद्यनुच्छिष्टे शुचिस्थाने पट्टाद्युपविष्टः

श्रीमुनिसुन्दरसूरिगुरुभ्यो नमः इति वार २१ रोगिणं था-
पयन्नुच्चार्य, वार ७ स्वशरीरं शीर्षादारभ्य सर्वांगं स्पृशन्
गुणयित्वात्मरक्षां कृत्वा सावधानमनाः परिहृतव्यापारांतरो
वस्त्रांचलेन रोगिग्रंथि प्रतिस्तोत्रं स्पर्शेनोज्यघ्नखंडं वार
१०८ संपूर्णस्तोत्रं गुणयेत् । ज्वरो ग्रंथिश्चोपशाम्यति । सहस्र-
शोऽपि परःशतैश्च दृष्टप्रत्ययमिदम् ।

पतस्तोत्रं च जपतांऽतरालेऽपरं किमप्युपसर्गहरस्तवा-
द्यपि न जपनीयम् । न च मिथ्यात्वाद्यपि कार्यं । जनैरप्यजनैश्च
प्रकारान्तरैर्मिथ्यकरणे तथाविधफलस्य दुःसाध्यत्वात् ।

त्रयोदशैवाऽस्य गाथाऽध्येया जप्याश्च । स लक्ष्मि० इति
यावत् । अधिकगाथापि कापि केनापि न योजनीया । ग्रंथी-
ज्वरादेरुत्पत्तेरनु च शीघ्रमेव अपरमिथ्यात्वादिप्रतिकार-
शक्तित्यागेन तस्यैव प्रयोगेण सद्यः सुखेन च गुणो भवति ।
अन्यथा कष्टेन स्यादनैकांतिक इति ।

संपूर्णं प्रण वार सात वार स्मृतेन । ॐ नमो विष्णो-
सहि० ॐ संति नमुष्कारो० । इति द्वितीयतृतीयगाथाभ्यां च
वार १०८ अथवा वार २१ स्मृताभ्यामभिमेजितं जलं पीतं
तत् सर्वविषमज्वरादिरोगान् विशिष्य च दैवतधिकारान्
भूतादिछलशाकिन्यादिदोषान् अपहरति ।

अनेन संपूर्णस्तोत्रेण वार २१ अथवा वार ७ । द्वितीय
तृतीयगाथाभ्यां वार १०८ अथवा वार २१ रोगिशरीरं हस्तेन
स्पृशेत् । रजोहरणादिना चोत्तयेत् । रोगो दोषश्च उपशाम्यति ।

यद्येतद् स्तोत्रं गाथाद्वयं च बहु बहुतरं बहुतमं च
प्रत्यहं स्मरति । यस्य चास्मिन् स्तोत्रेऽस्य स्तोत्रस्य प्रणे-
तरि च यद्वा बहुतरा बहुतमा च भक्तिरास्था च स्यात् ।
य(न)स्य भृश भृशतरां भृशतमां च स्फुरतीति तत्त्वं ।

यस्य च रोगिणो दोषिणो वा गात्रभंगो जाते तस्मिन्ने-
तन्न प्रयुज्यते प्रयोगेऽपि गुणोऽनैकांतिक इत्यादेशः ।

यस्य रोगिणो दोषिणो वा आयुःप्राचुर्यसद्भावेन रोगो
दोषो वा साध्यः स्यात् तस्य सम्यग् विधिर्नैतत् प्रयोगे
सद्यो गुणः स्यादग्रतः । पुनरेतत् प्रयोगे च शनैः शनैः गुणो
वर्धते । अपरस्य तु सकृद्गुणः समाधानादिः स्यात् । परं न
वर्धते नापि च स्थिरः स्यादिति रोगा(ग)दोषयोः साध्यतायुः
सद्भावपरिज्ञानोपायोऽपि ।

यस्य च सम्यग् विधिना सर्वप्रकारैरेतत् प्रयोगेऽपि
गुणो न जातस्तस्य प्रायोऽन्यस्तोत्रमंत्रयंत्रादिभिर्बहुभिरपि
प्रयुक्तैः सुदुर्लभः ।

एतस्य संप्रत्यत्र विषये सर्वोत्कृष्टमहिमात्वादित्य साध्यता
प्रत्ययः । दोषे ध्रुवो गुणः संपूर्णोऽपि च । रोगे तु नैकांतिकः ।
सर्वे इति विधिः प्रयत्नसाध्यो चेति ।

यत्र चास्य प्रणेता स्मरणपरश्चतिष्ठति कियत् समयं
स्थितो वा स्यात् । तत्र प्रायो दैवतं मरकमाद्यं नोत्पद्यते ।
मिथ्यात्वादिदेवताद्यर्चनैः, तदर्थहिंसाकरणैः तत्स्तोत्रगुणनैः
तत्कर्त्रेऽवज्ञादिभिस्तु कदाचिदुत्पद्यते तदापि सुसाध्यं स्यात् ।
सुखेन च प्रतीकारो लगतीत्यर्थः । अन्यत्र त्वसकृदुत्पद्य(ते)चेति ।
दुर्वारं दुःसाध्यं च स्यादिति । पट्टिकाकांस्यभाजनादौ लिखित्वा
पूजादिना शुभफलं स्यात् ।

कदाचित् कोप्येतान् मंत्रान् कथमपि ज्ञात्वा जपति न
तु स्तोत्रं तस्य तथा न गुणो यथा स्तोत्रजापेन देवतावर-
कारत्वात् गुणस्येति ।

एतत् गीतेनापि श्रुतेन शाकिनीगृहीतो ध्रियते, मुच्यते
च । शाकिन्यादि बहुगा नालायादिनेति ।

इति बहुदेशेषु शक्तिशतग्रंथविकारज्वरादि मरकमांघ्रेण
भरतदेशे दुःपमायामपि श्रीधर्माधारभूतश्रीसंघलोकहानि दम्भा-
ममुत्पन्नखेदकरुणादिभावैः श्रोपरमगुरुपूज्यश्रीसोमसुंदरसूरि-
पादप्रसादलब्धश्रीसूरिमंत्रसाधनाम्नायैर्वहुतपोध्यानादिश्रीसूरि-
मंत्रसाधनाप्रसादितश्रीसूरिमंत्राचिष्टायकप्रदत्तवरैः श्री मुनि
सुंदरसूरिभिः ॥ श्री संघस्य मरकमांघ्राद्युपद्रवनिवृत्त्या रक्षार्थं
कृतं, सर्वदेशेष्वाराधकानां मरकाद्युपद्रवनिवृत्त्या जगतः
प्रकटप्रख्यातनिष्प्रतिमप्रभाववैभवस्य श्रीशान्तिकरस्तोत्रराजस्य
किंचिदाम्नायप्रकटनमिदं मिथ्यादृशमधर्मधियां शौचसदाचार-
रहितानां च शौचादिविकलानां बालानां तादृगु स्त्रीणामपि च
न देयमिदम् । सदाचारवतां सर्वाभ्युदयहेतुरिति ॥

साधनाः—

पर्यૂપણાનો અઢમ કરો ૧૦૮ વાર સંતિકરં સંપૂર્ણ ગણવું ।
૫ સાધના પછી વાર ૧૦૮ વીજી ત્રીજી ગાયા સ્તોત્રનો
ગણવી સહી રોગ જ્વરાદિક જાપ મહાપ્રભાવક ॥ इति श्री-
संतिकरस्तोत्राम्नायः ॥

ભાવાર્થ:—

આ સ્તોત્રનું ત્રિકાળ (સવાર, બપોર અને સાંજ) આયવા
માત્ર સવારે અને સાંજે સ્મરણ કરવાથી કુષ્ટ ભૂત, શાહિની અને
રોગાદિ ભય થાય નહિ. મહાપુષ્પની પ્રાપ્તિ થાય અને સુવ્રત બોધિ-
પદ્ધતી પ્રાપ્તિ થાય.

વિશેષ:—

મરઠી વગેરે રોગાહિની સંકટ હિલ્પન થાય ત્યારે ઉવસગ્ગદર૦
તથા પંચપરમેષ્ઠિ (નવકાર) નમસ્કારની આદ્ય આ સ્તોત્ર સારી
રીતે ૩૨ દરીને દરેક ધરમાં સર્વ આત્મસોએ પવિત્ર યજ્ઞને ત્રણે કાળ

સાત સાત વાર અગર ત્રણ ત્રણ વાર ગણવું જોઈએ. જેને આવડતું ન હોય તેને બીજાએ સંભળાવવું. ગણનાર તથા સાંભળનારને મરડી વગેરે ઉપદ્રવોના કલેશ થાય નહિ.

હરહંમેશ બંને વખત (સવાર અને સાંજ) ના પ્રતિક્રમણની સમાપ્તિ વખતે અથવા પાશ્વિક [પાખી] પ્રતિક્રમણના અંતે કોઈ સાત વાર તો કોઈ ત્રણ વાર ગણે છે અને બાકીના સર્વ સાવધાન થઈને સાંભળે છે તે સર્વને તે દિવસે, તે રાત્રીએ અને તે પાખવાડીએ કોઈપણ પ્રકારના ઉપદ્રવો થતાં નથી. આ પ્રમાણે આતુર્ભાસિક અને વાર્ષિક (સંવત્સરી) પ્રતિક્રમણના અંતે પણ સમજવું.

કદાચ કોઈને તાવ સહિત અથવા તાવ રહિત ગ્રંથી (ગાંઠ) નીકળી હોય, તો તરત પવિત્ર થઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી, રુધિર (લોહાં) હાડકાં, માંસ, મલ (વિષા), તથા મૂત્રાદિ રહિત શુચિ (પવિત્ર) સ્થાનકે પાટલા વગેરે ઉપર બેસી ‘ શ્રી મુનિસુદંસૂરિ ગુરુભ્યો નમઃ ’. આ શબ્દ રાગી સાંભળે તેવી રીતે ૨૧ વાર બોલીને પોતાના શરીરને મસ્તકથી માંડી ૭ વાર આખા શરીરે સ્પર્શ કરીને સાવધાન મનથી આત્મરક્ષા કરીને, બીજાં બધાં કામકાજ છોડી દઈને સ્તોત્ર ભણીને વસ્ત્રનો છેડો ગાંઠને અડે તેવી રીતે રાખીને ઉંઝયે. અખંડ ૧૦૮ વાર સ્તોત્ર ગણવું. આ પ્રમાણે કરવાથી જ્વર તથા ગાંઠ વગેરે ઉપશાંત થાય, હજારો વાર અજભાવેલ છે અને બીજાઓએ પણ સેંકડો વાર [આ પ્રયોગનો] પ્રભાવ જોયેલો છે.

આ સ્તોત્ર ભણતાં વચ્ચે ઉવસગ્ગહરં વગેરે અન્ય કોઈપણ સ્તોત્રનો જાપ ન કરવો તથા ગિથ્યાત્વાદિના કોઈ પણ પ્રયોગ કરવા નહિ. કોઈપણ જૈન અગર અજૈન પ્રયોગનું મિશ્રણ કરવાથી જોઈએ તેવું ફળ મેળવી શકાતું નથી.

સ લહહ સુહ સંપયં પરમં સુધી આ સ્તોત્રની ગાથા તેરજ કંઠે કરવી અને જાપવી. અધિક ગાથા કોઈએ પણ યોજવી નહિ. ગાંઠ

વગેરે નીકળતાં તુરતજ અન્ય મિથ્યાત્વીઓનાં ઉપચારોનો ત્યાગ કરી આ સ્તોત્રનો પ્રયોગ કરવાથી તુરતજ સુખેથી ગુણ થાય અને આથી વિપરીત વર્તન કરે તો મુશ્કેલીથી ગુણ થાય. આ વાત એકાંતે નથી.

સંપૂર્ણ સ્તોત્ર ૩ વાર અગર ૭ વાર ગણવાથી અને ઓં નમો વિષ્ણોસહિં ઓં સંતિ નમુકારોં આ જે (ખીજી અને ત્રીજી) ગાથા વડે ૧૦૮ વાર અથવા ૨૧ વાર ગણીને મંત્રીને તે મંત્રિત જળ પીવાથી (રોગીને પાવાથી), દરેક પ્રકારના વિપમ જ્વરાદિ રોગો અને નિશંખે કરીને દેવતા સંબંધી વિકારો જૂન પ્રેતાદિના છળ તથા શાકિની વગેરેના દોષોનો નાશ કરે.

આ સંપૂર્ણ સ્તોત્રથી ૨૧ વખત અથવા ૭ વખત, તથા ખીજી અને ત્રીજી ગાથાથી ૧૦૮ વખત અથવા ૨૧ વખત રોગીના શરીરને હાથ વડે સ્પર્શ કરવાથી અથવા રજ્જેહરણ્યાદિ વડે ઉજવાથી રોગીના રોગો તથા દોષો ઉપશમે છે.

જે કોઈ મનુષ્ય આ જે ગાથાને હમેશાં અનેકવાર સ્મરણ કરે, જેને આ સ્તોત્ર ઉપર અગર આ સ્તોત્રની રચના કરનાર આચાર્ય તરફ બહુમાન અને ભક્તિ તથા રહત હોય તેને આ સ્તોત્ર તાત્કાલિક ફાયદો કરે.

જે કોઈ રોગી અગર દોષીના ગાત્રનો ભંગ થયો હોય તેને આ સ્તોત્રનો પ્રયોગ કરવો નહિ, કારણકે પ્રયોગ કરવાથી પણ ફાયદો થાય અગર ન પણ થાય નિશ્ચિત નહિ.

જે કોઈ રોગી અથવા દોષીના આયુષ્યની પ્રચુરતા હોય તેને તરત ફાયદો થાય અથવા તો જેમ જેમ પ્રયોગ ચાલુ રહે તેમ તેમ ફાયદો થાય. પરંતુ વધે નહિ તેમ લાંબાય નહિ.

યથોક્ત વિધિ પ્રમાણે ઉપચાર [પ્રયોગ] કરવા છતાં ગુણ ન થાય તો ખીજા કોઈ સ્તોત્ર, મંત્ર, યંત્ર વગેરે ધણાએ અજાણે તો પણ ફાયદો થવો મુશ્કેલ છે.

દેવાદિ દોષવાળાને તો આ પ્રયોગથી નક્કી સંપૂર્ણ કાયદો થાય. રોગી માટે એકાંતિક નહિ, આ સર્વ વિધિ પ્રયત્ન સાધ્ય છે.

આ સ્તોત્રના રચનાર અગર સ્મરણ કરનાર જે સ્થળે ઉભા હોય, અગર કેટલાક સમય સુધી રિચિત રહ્યા હોય ત્યાં દૈવી દોષ તથા મરકી વગેરેના ઉપદ્રવો થાય નહિ.

મિથ્યાત્વી દેવતાઓની પૂજા કરવાથી, પૂજા માટે હિંસા કરવાથી, મિથ્યાત્વીઓનાં સ્તોત્ર લાગુવાથી અથવા આ સ્તોત્રના કર્તા આચાર્યની અવજ્ઞા કરવાથી કદાપિ ઉપદ્રવ ઉદ્ભવે તો પણ થોડા સમયમાં નિવૃત્તિ પામે તેવાં થાય, પરંતુ દુઃખથી અટકાવી શકાય અગર દુઃસાધ્ય ઉત્પન્ન થાય નહિ. પાટલી અથવા કાંસાના પાત્ર પર લખી પૂજન કરવાથી શુભ ફળ આપે.

કદાચિત્ કોઈ પણ મનુષ્ય આ સ્તોત્રના મંત્રાક્ષરોને કોઈ પણ રીતે જાણીને તેનો જાપ કરે અને સ્તોત્ર લાગુ નહિ તો તેને ધાર્યા પ્રમાણે ફળની પ્રાપ્તિ થાય નહિ અને સ્તોત્રનો જાપ કરવાથી તુરંત શુભ થાય.

આ સ્તોત્ર ગણવાથી અગર સાંભળવાથી શાકિનીથી ઘેરાએલી વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે અથવા તેનાથી મુક્ત થાય.

આ દુઃખમા નામના પાંચમા આરાના સમયમાં અધિવિકાર જ્વરાદિ અને મરકી વગેરેથી લોકોને દુઃખી જોઈને, ધર્મના આધાર ભૂત શ્રીસંઘના મનુષ્યોની હાની થતી જોઈને ખેદ તથા કરુણા ઉત્પન્ન થવાથી પરમપૂજ્ય પરમગુરુ શ્રી સોમસુંદરસૂરિની ચરણ કૃપાથી સૂરિમંત્રની સાધના કરતાં પ્રસન્ન થએલા સૂરિમંત્રના અધિધાયક દેવે આપેલા વરદાન વડે શોભતા શ્રી મુનિસુંદરસૂરિએ આ સ્તોત્રની રચના કરી છે.

શ્રી સંઘમાં વ્યાપેલા મરકી વગેરે ઉપદ્રવોના નિવારણ માટે સને સર્વદેશોમાં રહેલા આરાધક મનુષ્યોનાં મરકી આદિ ઉપદ્રવોનું

નિવારણ કરવા માટે પ્રગટ છે પ્રભાવ જગતમાં જોના એવા આ
‘સંતિકર સ્તોત્ર’ નો કંઈક આશ્નાય (વિધિ) અમોએ વર્ણવેલ
છે, તે ક્રોધ પણ મિથ્યાત્વીને, અધર્મિજનોને, સદાચાર વગરના
માણુઓને, શૈયાદિ નિત્યકર્મ નહિ પાળનારાઓને, બાગકાને તેમજ
ઔઓને (મંદબુદ્ધિ હોવાને લીધે) આપવો નહિ. કેમકે સદાચાર
પાળનારાઓને દરેક રીતે આબાદીને આપનાર આ સ્તોત્ર છે,

સાધના:—

પૂર્વપણપર્વનો અદ્વિત કરી ૧૦૮ વાર સંતિકરં સંપૂર્ણ ગણવું
એ સાધના કર્યા પછી ત્યારે જરૂર પડે ત્યારે બીજી અને ત્રીજી ગાથા
૧૦૮ વાર ગણવી, રોગ જ્વરાદિક જન્ય, આ સ્તોત્ર મહા પ્રભાવિક છે.

શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્રનું ભાષાંતર.

જગતના ગુરુ, જગતના દેવ, જગતને આનંદ આપનાર, જગતને વંદન કરવા યોગ્ય, અને જગતના નાથ શ્રીપાર્શ્વનાથ જિતેશ્વરની હું સ્તવના કરું છું. ૧

હે પાર્શ્વનાથ પ્રભુ! આ લોકમાં (મનુષ્ય લોકમાં) જ્ઞાનના દીપક તુલ્ય આપનું મનુષ્યો તત્ત્વાર્થ રૂપે ધ્યાન ધરે છે, અને ઉર્ધ્વ લોકમાં (દેવલોકમાં) સર્વેર્ધ્વ વગેરે દેવતાઓ મુક્તિને માટે આપને હમેશાં નમસ્કાર કરે છે. ૨

પાતાલમાં (અધો લોકમાં) અનંત, વામુદિ, તક્ષક વગેરે સર્વે નાગદેવતાઓ હે સર્વજ્ઞ [સર્વ ચરાચર વસ્તુઓ માત્રને જ્ઞાનથી જાણનાર] આપની મહેરબાનીથી હમેશાં કીડ કરે છે. ૩

હે સ્વામિન! હે વિશ્વનાયક ! હરિ રૂપાદિક સર્વે ત્રણે ભુવનના સ્વામી ત્રણે ભુવનમાં આપના પ્રસાદ વડે વર (વરદાન) પ્રાપ્ત કરીને રમી રહ્યા છે. ૪.

હે જિતેશ્વર ! જગતના ઈશ્વર, પરમ આત્મારૂપ, અને જેઓએ બાહ્ય, અભ્યંતર શત્રુઓનો નાશ કર્યો છે એવા તમને સર્વ યોગિઓ વિક્કસ્વર અને ઉત્તમોત્તમ પુણ્યો વડે નમન કરે છે. ૫.

શ્રમણત્વાદિ લિંગ (પહેરવેષ)થી યુક્ત તેમજ રહિત જીવો ઉચ્ચ તત્ત્વની સંગ્રાવાળા હોઈ કાર રૂપ આપનું હૃદયમાં નમઃ સ્વાહા વગેરે પદો પૂર્વક ધ્યાન ધરે છે. ૬.

[પાંચમા અને છઠ્ઠા શ્લોકમાં દર્શાવેલ ચંત્ર (પદ્મ)નું સ્વરૂપ આગળના શ્લોકોમાં દર્શાવેલું છે, જે નીચે પ્રમાણે છે.]

મંત્ર (કમલ)ના મધ્યમાં ચતુરાયમાન નીલમણિના સમાન વર્ણવાળા, કેવળસાનથી સંપૂર્ણ એવા આપતું ઝંડ હોઈ શ્રી ઝર્હે આ ચાર વર્ણથી યુક્ત (ચાર વર્ણના સ્થાન અનુક્રમે આ પ્રમાણે-ઝંડ મસ્તકે, હોઈ વામ ભુજએ, ઘોઈ પડે અને ઝર્હે જમણી ભુજએ-ચારે વર્ણથી) ચારે દિશામાં ઘેરાએલા યોગી તેમજ રાગદેવ છતનાર આપતું સ્મરણ કરે છે. ૭-૮

હાથી આજી શાસનની હિતિ કરનાર પદ્માવતી દેવી, અને જમણી આજી શ્રીપાર્શ્વપ્રભુના હંમેસના ભક્ત થી ધરણેન્દ્ર-નાગરાજની સ્થાપના કરવી. ૯.

તેની આજીઆજી અષ્ટદલ કમલમાં ખીજ શ્લોક સિવાય પાંચ શ્લોકોના પદોથી મંત્રરાજના વાક્યો લખી વેદિત કરવાં. ૧૦.

તેની આજીઆજી સોળ પાંખડીઓ વાળા કમલમાં રોહિણી પ્રમુખ સોળ ૧૬ વિદ્યાદેવીઓ, અને તેને ફરતા ચૌવીસ ૨૪ પાંખડીઓ વાળા કમલમાં ૨૪ છત માતાઓનાં નામ (લખવાં) સ્મરણ કરવાં. ૧૧.

ત્રણ પ્રકારે માયાખીજથી ત્રણ વખત વેદિત કરી તેની રેખાની આગળ ક્રોં સ્થાપન કરી (દસ) દિગ્પાલ અને (નવ) મહોથી વેદિત કરવાં ૧૨.

મંત્રના આઠ ખીજાક્ષર (ઝંડ) પૂર્વકે ૨૪ દલ કમલમાં એ પ્રકારે ૪-૮-૧૦-૨, આ પ્રકારે કોણ-ખુણામાં ૨૪ ગિરેશ્વરોનાં નામ લખવાં. ૧૩.

આવી રીતે જૂમંડળ પર ચતુરસ્રવચ્ચના આકાર રૂપ ધરા વર્ણ (પૃથ્વી તત્ત્વ) વગેરેથી અંકિત દિશાઓ અને નિદિશાઓમાં લાંકિત શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુનું ખ્યાન ધરવું. ૧૪.

આ પ્રમાણે ત્રણે લોકથી પૂજિત, જ્ઞાનના બીજ સમાન, જગતને વંદનીય અને સર્વતત્ત્વના એક નાયક તુલ્ય શ્રીચિંતામણિ નામે ચક્ર (ચંત્ર) થાય છે. ૧૫.

વિધિ પૂર્વક આચાર્યલાદિ (આચાર્ય, ઊપાસાદિ) તપમાં રહી ૧૨૦૦૦ બાર હજાર (સુગંધિત) પુષ્પો વડે આ ચંત્રનું [ચિંતામણિ મંત્રના અક્ષરો વડે] પૂજન કરવું. ૧૬.

તાંબા પત્ર પર, વહિ (કાગળ) પર, ભોજપત્ર પર ગોરચંદન વગેરે સુગંધી દ્રવ્યવડે સોનાની કલ્પમથી આ ચંત્ર લખી જે મનુષ્ય પૂજન કરે તેને તુષ્ટમાન થઈ શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુ (અહિયાં અનુમાનથી શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુના અધિષ્ઠાયક દેવ ક્ષેત્ર, કારણકે ઇતર સંપ્રદાયાનુયાયિઓની માફક જૈનો તીર્થંકર દેવો તુષ્ટમાન થાય છે. આ કોપાયમાન છે એવી માન્યતા ધરાવતાજ નથી કારણ કે તીર્થંકરો નિર્વાણ પામેલા છે) પ્રત્યક્ષ થઈ દર્શન આપે અને ઇચ્છિત વસ્તુનું દાન કરે. ૧૭-૧૮.

હવે અંતરાત્માની શુદ્ધિને માટે પ્રભુનું ચાર પ્રકારે ધ્યાન કરવું. ચાર પ્રકારના ધ્યાનનાં નામ:- ૧ પિંડસ્થ, ૨ પદસ્થ, ૩ રૂપસ્થ અને ૪ રૂપાતીત. ૧૯.

ધ્યાનનું સ્વરૂપ:-

શરૂઆતમાં પવિત્ર થઈ, શુદ્ધ, અત્યંત નિર્મલ અને દિવ્ય રૂપ આત્માને ઉપર જણાવેલ પૃથ્વી વગેરે પાંચ ધારણાથી અને ક્ષિપ ઐ સ્વાહા આ પાંચ મહાભૂતો વડે સાક્ષાત્ કરી ચાર પ્રકારે ધ્યાન કરવું. ૨૦-૨૧.

પિંડસ્થનું સ્વરૂપ:-

કમળના આસને બિરાજમાન તે પ્રભુની પેઠે આત્માને તત્ત્વથી ઝોળખી તેનું ધ્યાન કરવું તે પિંડસ્થ ધ્યાન કહેવાય છે. ૨૨

પદસ્થતું સ્વરૂપઃ—

ત્યાર બાદ તેમાં નિશ્ચલ અભ્યાસ થવાથી મન, વચન અને કાયાના યોગો વડે તન્મય (તદાકાર) બની જે વીગ્નરૂપ મંત્રરાજતું સ્મરણ કરે તે પદસ્થ ધ્યાન કહેવાય છે. ૨૩.

મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિથી આ મંત્રરાજને ૧૦૮ વાર જાપે તો ભોજન કરવા છતાં પણ [તે] ઉપવાસના તપનું ફળ મેળવે. ૨૪.

આ જ મંત્રનો ધ્યાનપૂર્વક એક લાખ વાર જાપ કરે તો આઠે કર્મનો ક્ષય કરો કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મી મેળવે. ૨૫.

રૂપસ્થતું સ્વરૂપઃ—

ધીમે ધીમે આ મંત્રના શુભ્રથી સિદ્ધ રૂપ જાનેલા, સર્વ વ્યાપી, શાંત, નિરૂપદ્રવ, સર્વ જ્યોતિર્મય, સર્વ અવયવોથી યુક્ત, સર્વ લક્ષણથી ઝોળખાતા, પુરુષાકાર નિષ્પન્ન આત્માનું ચિંતન કરવું તેને વિદ્વાનોએ રૂપસ્થ ધ્યાન જણાવેલું-કહેલું છે. ૨૬-૨૭.

સર્વ આલંબનવાળું ધ્યાન તજીને કેવળ પોતાના આત્મામાં આત્માનું ધ્યાન ધરવામાં આવે તો સુક્તિ પ્રાપ્ત થાય, નહિ તો નહિ. ૨૮ રૂપાતીતતું સ્વરૂપઃ—

આ રીતે તેજોમય, મહાબીજ રૂપ, અમૂર્ત (અદશ્ય), પરમ ઐશ્વર્યવાન, સર્વ આત્મામાં રહેલા, અંત વગરના અને વિશ્વવ્યાપી પરમાત્માનું ધ્યાન ધરવું તે મોક્ષસુખ આપનાર રૂપાતીત ધ્યાન માનવામાં આવે છે. ૨૯-૩૦.

આવી રીતે મોક્ષકરૂપ [ચિંતામણિ યંત્ર, મંત્રનું વિધાન] થી મારા વડે શત્તુતિ કરાએલા શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુ મને આ સંસારમાં પડતો બચાવો. ૩૧.

આ પ્રકારે મોક્ષપદના કારણ રૂપ અને જ્ઞાનયોગ સ્વરૂપ શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનું ધ્યાન દિવ્ય સ્તોત્રમાં લક્ષ્યાંતર (ઐહિક કામના પ્રાપ્તિ) થી ખરેખર શ્રી પાર્શ્વનાથની કૃપાથીજ કહેલું છે તે, સઘળું એ ધીર પુરોએ વિચારવું જોઈએ. ૩૨.

શ્રી મંત્રાધિરાજ સ્તોત્રનું ભાષાંતર.

—૦—

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ હમેશાં તમારું રક્ષણ કરે.

[પાર્શ્વનાથ પ્રભુના દિવ્ય એવા ૧૦૮ નામો આ પ્રમાણે છે.)

- (૧) જિન—રાગ દ્વેષને છૂતનારા.
- (૨) પરમશક્તિ—ઉત્કૃષ્ટ સુખના કરનારા.
- (૩) નાથ—માલિક.
- (૪) પરમશક્તિ—ઉચ્ચ શક્તિવાન.
- (૫) શરણ્ય—શરણ લેવા યોગ્ય.
- (૬) સર્વકામદ—સર્વ ઇચ્છિત આપનાર.
- (૭) સર્વવિઘ્નહર—સર્વ વિઘ્ન હરનાર.
- (૮) સ્વામી—ઉપરી.
- (૯) સર્વસિદ્ધિપ્રદાયક—સર્વ સિદ્ધિ આપનાર.
- (૧૦) સર્વસત્ત્વહિત—દરેક છવોને હિતકારક.
- (૧૧) યોગી—યોગ વાળા.
- (૧૨) શ્રીકર—ઐહિક અને મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીના કરનારા.
- (૧૩) પરમાર્થદ—ઉચ્ચ સ્થાન-મોક્ષ આપનાર.
- (૧૪) દેવદેવ—દેવોના પણ દેવ-પૂજનીય.
- (૧૫) સ્વયંસિદ્ધ—પોતાની મેળે સિદ્ધ થયેલા.
- (૧૬) ચિંદાનન્દમય—કેવળ જ્ઞાનરૂપ આનંદવાળા.
- (૧૭) શિવ—ઉપદ્રવ રહિત.
- (૧૮) પરમાત્મા—ઉત્કૃષ્ટ-નિર્દોષ આત્મા.
- (૧૯) પરબ્રહ્મ—ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનવાળા.
- (૨૦) પરમ—સર્વથી ઉચ્ચ અથવા ઉત્કૃષ્ટ લક્ષ્મીવાન.

(૨૧) પરમેશ્વર—સર્વથી ઉચ્ચ હકુરાધવાળા.

(૨૨) જગન્નાથ—જગતના નાથ.

(૨૩) સુરજ્યેષ્ઠ—દેવતાઓમાં મોટા.

(૨૪) મૂતેસ—પ્રાણીમાત્રના નાયક.

(૨૫) પુરુષોત્તમ—પુરુષોમાં ઉત્તમ.

(૨૬) સુરેન્દ્ર—દેવતાઓમાં પરમ ઐશ્વર્યવાળા.

(૨૭) નિત્યધર્મ—નિત્યધર્મ વાળા—હમેશાં એક સ્થિતિએ રહેનાર.

(૨૮) ધીનિવાસ—હૃદયની નિવાસ સ્થાન.

(૨૯) શુભાર્ણવ—શુભ વસ્તુઓના સમુદ્રરૂપ [સાન દર્શનાદિ અનેક શુભ ગુણુ યુક્ત.]

(૩૦) સર્વજ્ઞ—સર્વ લોક તથા અક્ષોકને કેવળગાનથી જાણનાર.

(૩૧) સર્વદર્શી—કેવળદર્શનથી સર્વ લોક તથા અક્ષોકના સ્વરૂપને જાણનાર.

(૩૨) સર્વદેવેશ—સર્વ દેવોના માસિક.

(૩૩) સર્વદ—સર્વ મનોવાંછિતને આપનાર.

(૩૪) સર્વગોત્તમ—સર્વવ્યાપી અને ઉત્તમ.

(૩૫) સર્વાત્મા—સર્વભવજીવોના આત્મારૂપ.

(૩૬) સર્વવ્યાપી—સર્વત્ર વ્યાપ.

(૩૭) જગદ્ગુરુ—જગતના ગુરુ.

(૩૮) તત્ત્વમૂર્તિ—જીવાદિ તત્ત્વના પ્રરૂપક હોવાથી તત્ત્વભય છે મૂર્તિ જેમની.

(૩૯) પરાવિત્ય—ઉદય તથા અસ્ત રહિત, અતાપક, આદિ ગુણુ યુક્ત હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ સૂર્ય.

(૪૦) પરમદ્વાપ્રકાશક—અરિહંત—સિદ્ધાદિના સ્વરૂપના પ્રકાશક.

(૪૧) પરમેન્દુ—નિષ્કલંક, અનેક કળાયુક્ત અને સર્વદા અક્ષય સ્થિતિ હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ ચંદ્રમા.

- (૪૨) પરપ્રાણ—હિટકૃષ્ટ પ્રાણરૂપ.
 (૪૩) પરમામૃતસિદ્ધિદ—મોક્ષની સિદ્ધિ આપનાર.
 (૪૪) અજ—જન્મ રહિત.
 (૪૫) સનાતન—કાયમની સ્થિતિવાળા.
 (૪૬) શમ્ભુ—સુખરૂપ બનેલા.
 (૪૭) ईश्वर—પરમ ઐશ્વર્યવાળા.
 (૪૮) સદાશિવ—હમેશાં નિરૂપદ્રવ
 (૪૯) વિશ્વેશ્વર—જગતના માલિક
 (૫૦) પ્રમોદાત્મા—આનંદમય છે આત્મા જેનો.
 (૫૧) ક્ષેત્રાધીશ—સવ્યજનોના દેહના માલિક.
 (૫૨) શુભપ્રદ—શુભ-મોક્ષાદિના આપનાર.
 (૫૩) સાકાર—સીન દર્શન રૂપ સાકાર જ્ઞાનવાળા.
 (૫૪) નિરાકાર—દેહ રહિત હોવાથી આકાર વગરના.
 (૫૫) સકલ—કલા યુક્ત અથવા અક્ષય સ્થિતિ વાળા.
 (૫૬) નિષ્કલ—જેનું સ્વરૂપ કળી ન શકાય તેવા.
 (૫૭) અવ્યય—નાશ રહિત.
 (૫૮) નિર્મમ—મારા પણાથી રહિત.
 (૫૯) નિર્વિકાર—વિકાર વગરના.
 (૬૦) નિર્વિકલ્પ—વિકલ્પ રહિત.
 (૬૧) નિરામય—રોગ રહિત.
 (૬૨) અમર—જેનું કદીપણ મૃત્યુ થવાનું નથી એવા.
 (૬૩) અજર—નથી જરા-ઘડપણ જેમને એવા.
 (૬૪) અનન્ત—અંત વગરના.
 (૬૫) એક—કર્માદિ રહિત હોવાથી એક.
 (૬૬) અનન્ત—કદી જેમનો નાશ નથી એવા.
 (૬૭) શિવાત્મક—મુક્ત સ્વરૂપે બનેલા.

- (૬૮) અલક્ષ્ય—અરૂપો હોવાથી જેમનું સ્વરૂપ દરમ નથી એવા.
- (૬૯) અપ્રમેય—સામાન્ય જ્ઞાનવાળ જેના સ્વરૂપનું માન કરી શકે નહિ એવા.
- (૭૦) ધ્યાનલક્ષ્ય—ધ્યાનથી જેમના સ્વરૂપનો ભાસ થાય છે એવા.
- (૭૧) નિરક્ષ્મ—નિરાકાર.
- (૭૨) ઔંકારાકૃતિ—ઔંકાર શબ્દ રૂપ છે આકૃતિ જેમની એવા.
- (૭૩) અવ્યક્ત—સાધારણ જ્ઞાનવાળ જેમને ભણી નહિ શકે એવા.
- (૭૪) વ્યક્તરૂપ—સર્વ કર્મનો ક્ષય થવાથી પ્રગટ છે શુદ્ધ સ્વરૂપ જેમનું એવા.
- (૭૫) પ્રતીમય—જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રમય.
- (૭૬) વ્રહ્મરૂપ—ચૈતન્ય અને નપ રૂપ એ બ્રહ્મયુક્ત.
- (૭૭) પ્રકાશાત્મા—પ્રકાશ (તેજ) મય છે આત્મા જેમનો એવા.
- (૭૮) નિર્મય—ભય રહિત.
- (૭૯) પરમાક્ષર—ઉત્કૃષ્ટ અક્ષય સ્થિતિવાળા.
- (૮૦) સૌંદર્યજોમય—દેહીધ્માન તેજોમય.
- (૮૧) શાન્તિ—શાન્ત સ્વરૂપ.
- (૮૨) પરમામૃતમય—ઉચ્ચ મોક્ષસ્થાને પહોંચેલા.
- (૮૩) અચ્યુત—જે સ્થાનથી ફરી અવન-અવતાર નથી એવા.
- (૮૪) ભાવ—સર્વ ગુણ સંપન્ન હોવાથી સર્વથી પ્રથમ પડિને એ પહોંચેલા.
- (૮૫) અનાદિ—અનાદિ કાળના.
- (૮૬) પરેશાન—ઉચ્ચ દરજ્જાની સાહેબીવાળા.
- (૮૭) પરમેષ્ઠી—ઉચ્ચ (જેનો બીજો જેટો નથી) સ્થાને સ્થિત થએલા.
- (૮૮) પરપુમાન—ઉત્કૃષ્ટ પુરુષ.

- (૮૯) શુદ્ધસ્ફટિકસંકાશ—નિર્મલ સ્ફટિકરૂપ જેવા શુદ્ધ સ્વરૂપી.
- (૯૦) સ્વયમ્ભૂ—પોતાની મેળે મુક્ત બનેલા.
- (૯૧) પરમાંચ્યૂત—ઉત્કૃષ્ટ અને ફરીથી જન્મ તથા મરણ નથી જેમના એવા.
- (૯૨) વ્યોમાકારસ્વરૂપ—આકાશના જેવા સ્વરૂપવાળા.
- (૯૩) લોકાલોકાવભાસક—લોક તથા અલોકના સ્વરૂપનો ભાસ કરનાર અને કરાવનાર.
- (૯૪) જ્ઞાનાત્મા—જ્ઞાનમય છે આત્મા જેમનો એવા.
- (૯૫) પરમાનન્દ—ઉત્કૃષ્ટ છે આનંદ જેમને એવા.
- (૯૬) પ્રાણારુઢ—દશ પ્રાણના વળગણથી ફરીથી સંસારમાં જેમને ઉગવાનું નથી.
- (૯૭) મનઃસ્થિતિ—માત્ર મનોરૂપ છે સ્થિતિ જેમની એવા.
- (૯૮) મનઃસાધ્ય—મનથી જે સિદ્ધ થઈ શકે (સાધી શકાય) એવા.
- (૯૯) મનોઘ્યેય—મનમાં ધ્યાન કરવા યોગ્ય.
- (૧૦૦) મનોદૃશ્ય—મનથી દેખી શકાય એવા.
- (૧૦૧) પરાપર—ઉત્કૃષ્ટ અને બીજા દેવોથી ભિન્ન સ્વરૂપવાળા.
- (૧૦૨) સર્વતીર્થમય—સર્વતીર્થ સ્વરૂપ.
- (૧૦૩) નિત્ય—અક્ષયસ્થિતિવાળા હોવાથી હમેશના.
- (૧૦૪) સર્વદેવમય—સર્વદેવવાળા (જઘન્યથી ક્રોડ દેવતા જેમની સેવા કરે છે એવા).
- (૧૦૫) પ્રભુ—ઉત્કૃષ્ટ સ્વરૂપ વાળા થએલા.
- (૧૦૬) મગવાન્—ભગ શબ્દના ૧૪ અર્થ થાય છે, તેમાંથી પહેલા અને છેલ્લા અર્થને ગાદ કરતાં ગાડીના ૧૨ અર્થના ગુણોવાળા.

(૧૦૭) સર્વતત્ત્વેશ—સર્વ જીવાજીવાદિ તત્ત્વનો પ્રકાશ-વિપદેશ કરનાર હોવાથી તે તત્ત્વોના ધર્મર.

(૧૦૮) શિવશ્રીસૌહ્યદાયક—મોક્ષ લક્ષ્મીના સુખને આપનાર.

આ પ્રમાણે સર્વ વસ્તુના જાણનાર અને જગતના ગુરુ એવા શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુના ઉચ્ચ ૧૦૮ નામ આ સ્થળે જણાવ્યાં છે. (૧૫)

પરમ પવિત્ર, ધ્યાન કરવા યોગ્ય, પરમ આનંદના દેનારા, હમેશાં ભુક્તિ તથા મુક્તિના આપનાર અને મંગળના આપનાર આ ૧૦૮ નામ (પાર્શ્વનાથપ્રભુના) જાણવાં. (૧૬)

શ્રીમત્-ઉચ્ચ કલ્યાણ અને સિદ્ધિના આપનાર, ઉત્કૃષ્ટ લક્ષ્મી-વાળા એવા શ્રીમાન પાર્શ્વનાથભગવાન તમારા કલ્યાણ માટે થાઓ. (૧૭)

ધરણેન્દ્રની કલ્યાણ છત્રથી અલંકૃત, અને પદ્માવતી દેવીથી અધિષ્ઠિત છે શાસન જેઓનું એવા શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુ તમેને મોક્ષ લક્ષ્મી આપો. (૧૮)

[હવે યંત્ર બનાવવાની વિધિનું વર્ણન કરે છે.]

કમલની મધ્યમાં રહેલા, કેવળજ્ઞાનરૂપી સૂર્યવાળા જગતના ધર્મર શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું ઠંઠું હૈં કર્ણો ધ્રૌં આ બીજાક્ષર સહિત ધ્યાન ધરવું. (૧૯)

હામી બાણ પદ્માવતી, જમણી બાણ ધરણેન્દ્ર અને આણુબાણ મંત્રરાજના અક્ષરોથી યુક્ત અષ્ટદલ કમલ કરી તે આઠે દલમાં નમો અરિહંતાજ આદિ પાંચ અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણ લખવા. એ [આઠે પદો] ધર્મ, અર્થ અને કામને આપનાર થાય છે. (૨૦-૨૧)

પછી સુંદર ૧૬ સોળ પાંખડીના બનાવેલા ખાનામાં ૧૬ વિદ્યા-

‘યંત્રની આકૃતિ માટે જુઓ આ સાથે આપેલો ‘ચિંતામણિ યંત્ર.’

દેવીઓનાં નામ લખવા, પછી ૨૪ પાંખડી વાળા કમલમાં ૨૪ તીર્થ-કરોતી માતાનાં નામ લખવાં. (૨૨)

ત્રણ વખત માયા બોજ હોંના આંટા મારી, કોંશખંદથી વેણિત કરવાં, પછી નવગ્રહ અને દશ દિગ્પાલથી આવૃત્ત થએલા-વીંટાએલા પ્રભુનું ધ્યાન કરવું. (૨૩).

યંત્રના ચારે ખુણામાં મંત્રના ચાર (ઉપર જણાવ્યા છે તે) ચત્તારિ અઠ્ઠ દસ દો ચ (૪-૮-૧૦-૨) એમ તીર્થ-કરોતી નામ લખવાં. (૧૪)

દિશાઓમાં ક્ષ અને વિદિશાઓમાં લ શબ્દ લખવા, [આ રીતે લખીને યંત્રની] ચોરસ ક્ષિતિતત્ત્વથી રચના કરવી, અર્થાત્ ચોખડો યંત્ર કરવો. (૨૫)

આ પ્રમાણેની વિધિ પૂર્વક યંત્ર બનાવી શ્રી પાર્શ્વનાથપ્રભુનું જે [મનુષ્ય] આરાધન કરે છે, તે સર્વ પાપથી મુક્ત થઈને શુભ ફળ આપનારી [કવળજ્ઞાન રૂપી] લક્ષ્મીને લજનારો (મેળવનારો) થાય છે. (૨૬)

જે મનુષ્ય [શ્રીપાર્શ્વનાથ] પ્રભુનું ભક્તિપૂર્વક પૂજન કરે છે, સ્તુતિ કરે છે, અત્યંત સ્તવે છે અને ધ્યાન ધરે છે, તે ક્ષણ વારમાં મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરે છે. (૨૭)

શ્રીપાર્શ્વનાથનો યંત્રરાજ (બીજું નામ ચિંતામણિ યંત્ર) ગુણના સ્થાન રૂપ, શાંતિ અને પુષ્ટિનો કરનાર, અને ક્ષુદ્ર ઉપદ્રવોનો નાશ કરનાર છે. (૨૮)

વળી ઋદ્ધિ, સિદ્ધિ, મહાશુદ્ધિ, ધૃતિ, લક્ષ્મી, કીર્તિ અને કાંતિનો આપનાર છે, મૃત્યુનો જ્ય કરનાર, નિરૂપદ્રવ આત્માએ કરીને આનંદ પૂર્વક જપ્તો ભવ્ય જીવ સર્વ કલ્યાણ પૂર્ણ થાય, ઘડપણ અને

‘भी गंलापियान्न कोप’

मृत्युना लयथो मुक्त गाम, मने [१०००००]
 मादि मदासिद्धि ने पागे, (२५-३५)

हे स्वागित! [पापवनाम जगवान]
 योगथी तमाहं ध्यान नं ज्ञा करे के,
 ध्यान करवाथो सिद्ध थाय के, (३१)

परमानंद स्वप्नवाशा आ ज्ञान,
 निनेष्टु दयना कायना, क्षम, कायना,
 मने मनेष्टु दयना के न ज्ञान मनेष्टु के

मनेष्टु दयना के, मनेष्टु दयना के,
 मनेष्टु दयना के, मनेष्टु दयना के,
 मनेष्टु दयना के, (३३)

पं. १ श्री गायत्री (नमिष्ठि) स्तोत्र आथा १ (पृ. १४)

ॐ

॥ ॐ नवणवदु वानयनर ॥

॥ ॐ वरकणय - संखविदुम ॥

॥ ते सवेतवसमं तु मम स्वाहा ॥
॥ सवामर २६ अ वंदे स्वाहा ॥

अजि न	रोहि ला	मृग शी	ॐ	वज्र रत्ना	मना जा	शांति
महा मना	२५ र	५० र	ॐ	२५ र	५० र	६० र
मना सा	२० स	५५ र	५	२० स	५५ स	६० स
ॐ	ॐ	५	ॐ	६	६	ॐ
महा सा	५० र	२५ र	६० र	५ र	५ र	६० र
महा सा	५५ र	२० र	६० र	५ र	५ र	६० र
ॐ	ॐ	५	ॐ	६	६	ॐ

॥ ॐ सवामर २६ अ वंदे स्वाहा ॥
॥ मरगय वलसिद्धि विगयमेर ॥

॥ ॐ ॐ ॐ - ६६ ६६ ६६ ॥

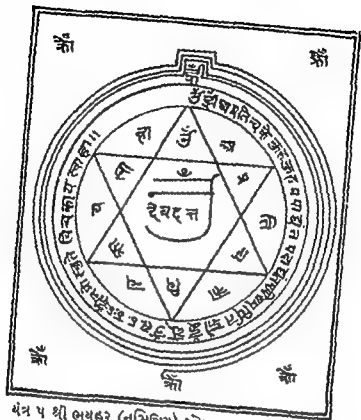
॥ ॐ ॐ ॐ - ६६ ६६ ६६ ॥

ॐ

यंत्र २ श्री लयहर (नभिउलु) स्तोत्र गाथा १ (पृ. १५)

न	मि	ऊ	झी	ल.	पा	स
नमः	ऊं २५	झी ८०	झि	झी २५	झ ५०	ल
झी	सुं २०	सः ४५	प	र ३०	झी ५५	म
झू	झि	प	ऊं	खा	झि	ऊं
ग	ऊं ७०	झी २५	सा	झी २५	झ ५	ह
झि	ऊं ५५	स १०	झा	र २५	झी ६०	र
क	ल	झि	झी	र	म	प

धन ३ श्री लक्ष्मण (नमिष्ठि) स्तोत्र गाय १ (५. १५)

यंत्र पंथी लखनऊ (नभिष्ठल) स्तोत्र गाथा १ (पृ. १६)

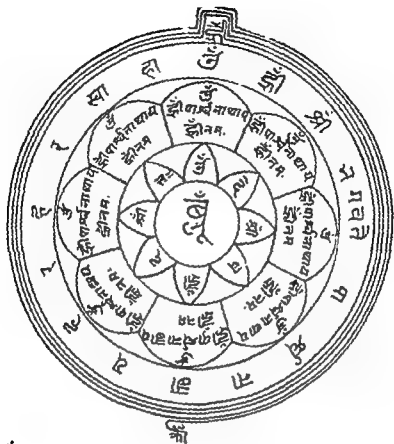

मंत्र ६ श्री लयहर (नभिष्ठणु) स्तोत्र गाथा २-३ (पृ. १६).

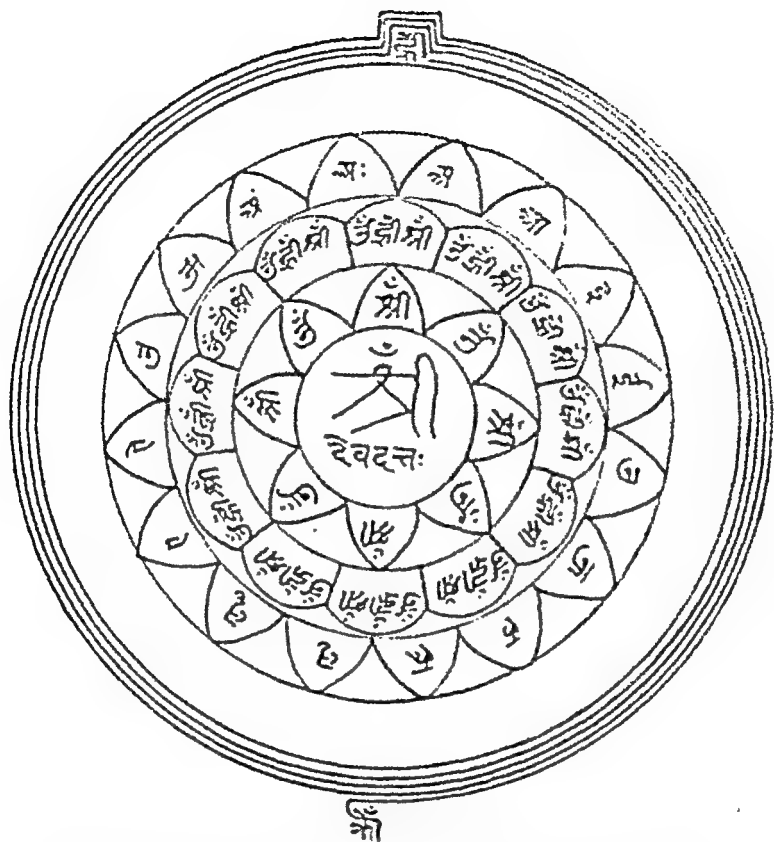

ॐ

मंत्र ७ श्री लक्ष्मी (नमिष्ठि) स्तोत्र गाथा २-३ (पृ. १६)

पं ६ श्री लयहर (नमिष्ठि) स्तोत्र गाथा २-३ (पृ. १७)

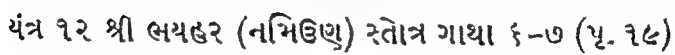
ॐ

यंत्र १० श्री लयडर (नभिछिद्य) स्तोत्र गाथा २-३ (पृ. १७)

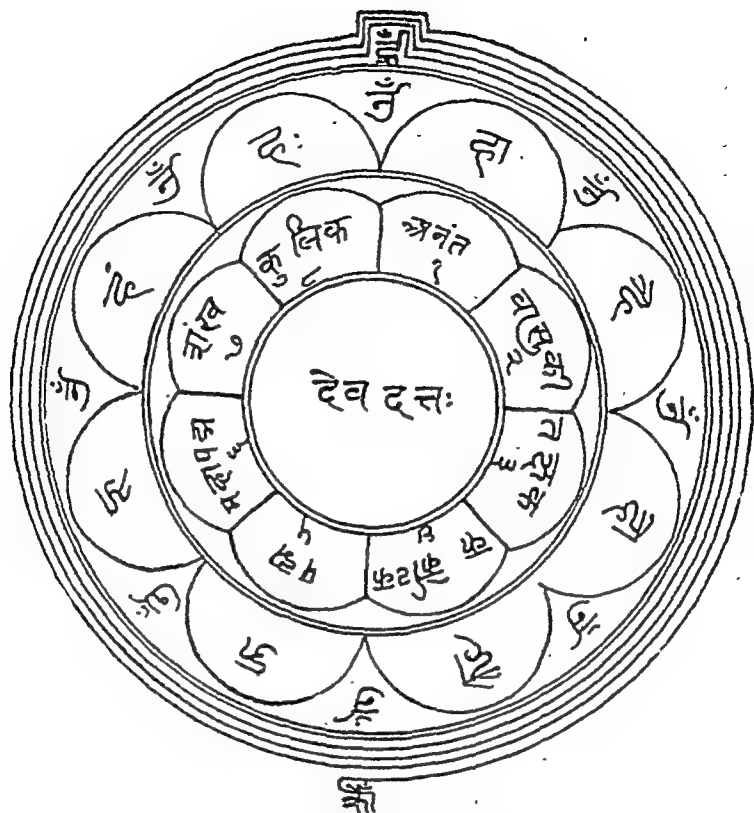
ॐ

पत्र ११ श्री लयहर (नमिष्ठ्य) स्तोत्र गाथा ४-५ (पृ. १८)

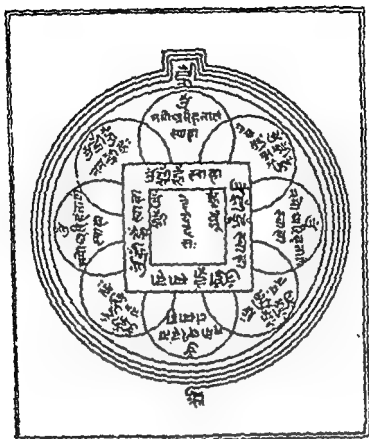

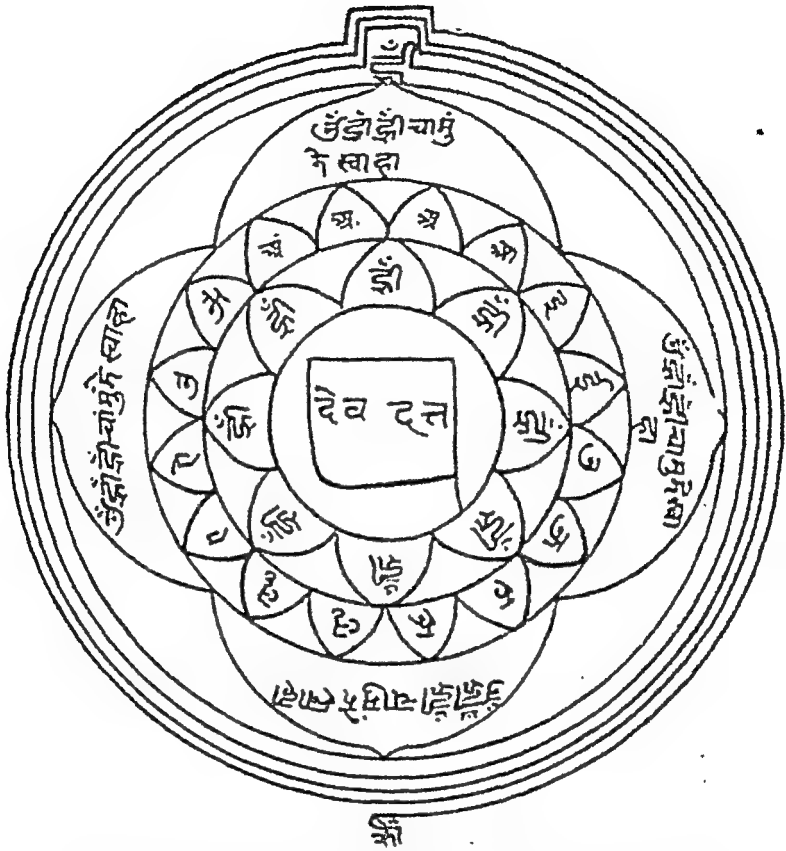
धंन १३ श्री आयदर (नभिष्ठल) स्तोत्र गाय ६-७ (५. १८)

यंत्र १४ श्री लयहर (नमिडिण) स्तोत्र गाथा ८-९ (पृ. २२)

સેક્ટ ૧૫ શ્રી ભાવદર (નામિકા) ઝાંઝા ગામ ૧૦-૧૧ (પૃ. ૨૮)

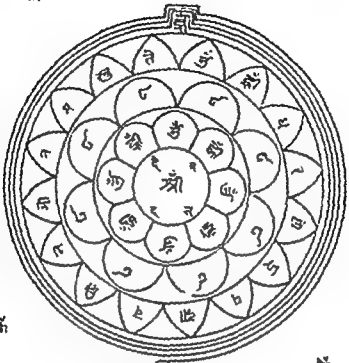
यंत्र १६ श्री लयहर (नमिष्ठि) स्तोत्र गाथा १४-१५ (पृ २५)

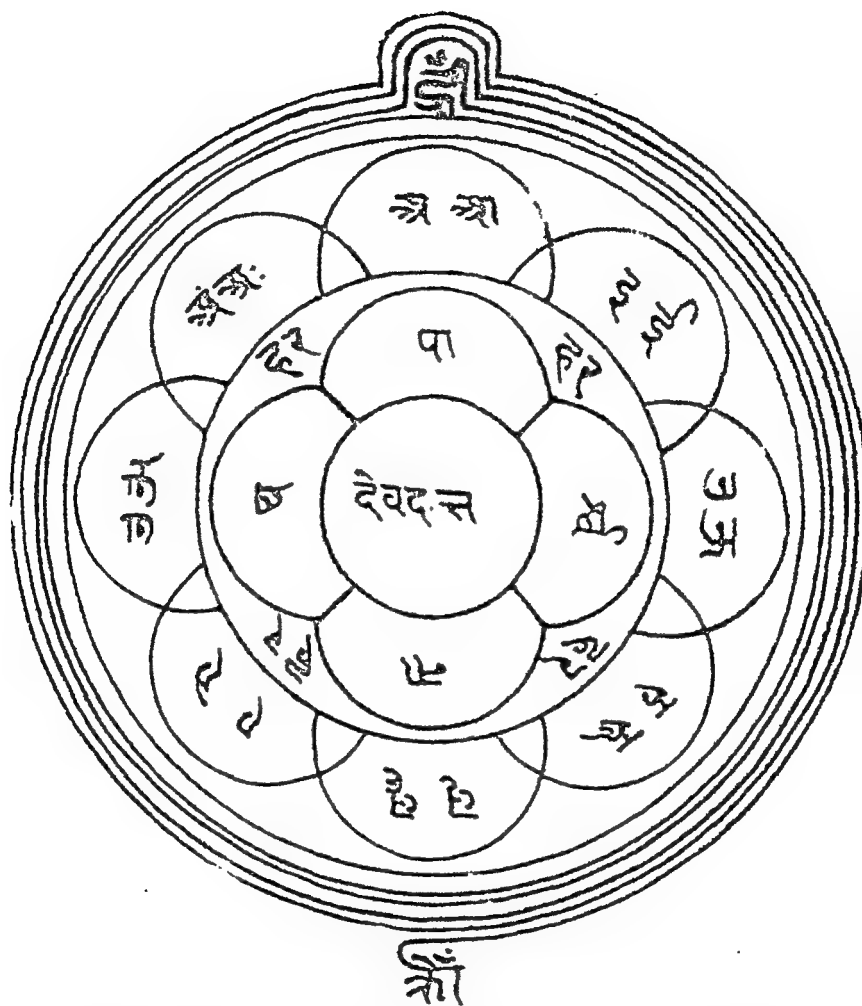
येन १७ श्री लयहर (नमिष्ठि) स्तोत्र गाथा १६-१७ (पृ. २६)

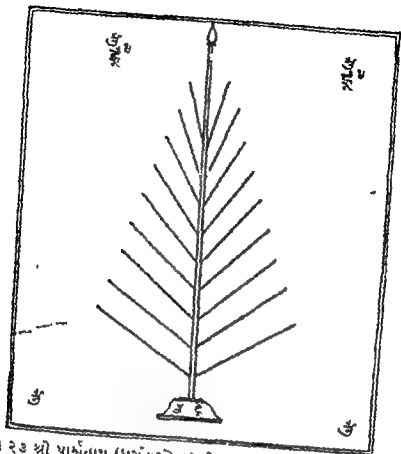
यंत्र २० श्री लयलर (नभिछिण्ण) स्तोत्र गाथा २१ (पृ. २८)

પંચ ૨૧ શ્રી ભયદર (નમિતિય) સ્તોત્ર

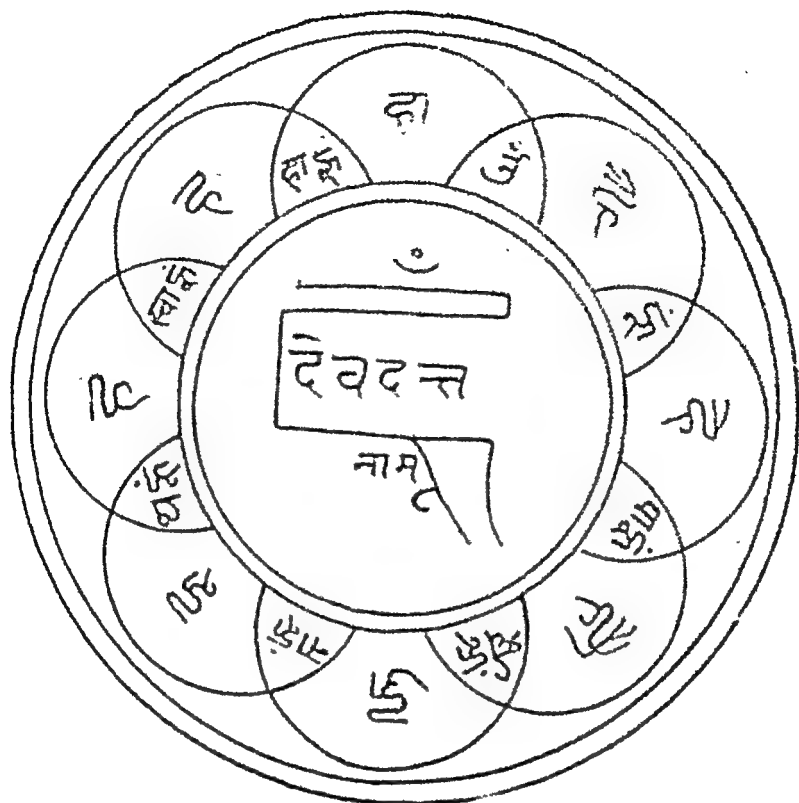
यंत्र २२ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा २ (पृ. ७१)

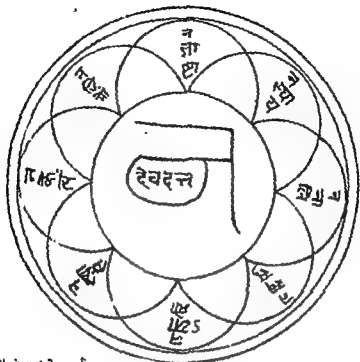
पत्र २३ श्री पार्श्वनाथ (धरंजयदेव) स्तोत्र गाथा ४-४ (पृ. ७१-७२)

यंत्र २४ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा ७ (पृ. ७२)

यंत्र २३ श्री पार्श्वनाथ (धरणीशेखर) स्तोत्र गाथा ११ (पृ. ७५)

पं. २७ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा १३ (पृ. ७६)

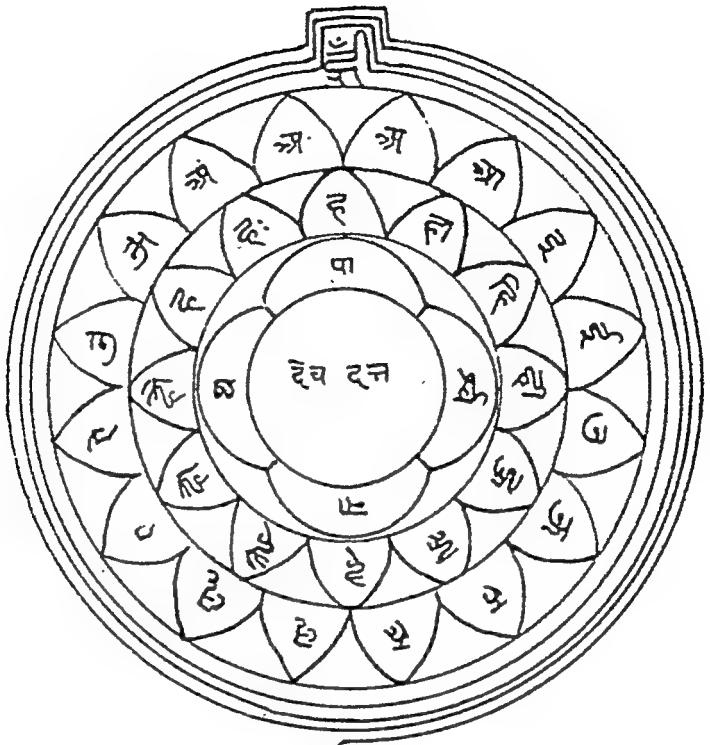
ॐ

यंत्र २८ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा १४ (पृ. ७७)

कौ

यंत्र २८ श्री भार्गवाय (धरणीरजेन्द्र) स्तोत्र भाषा १४ (पृ. ७७)

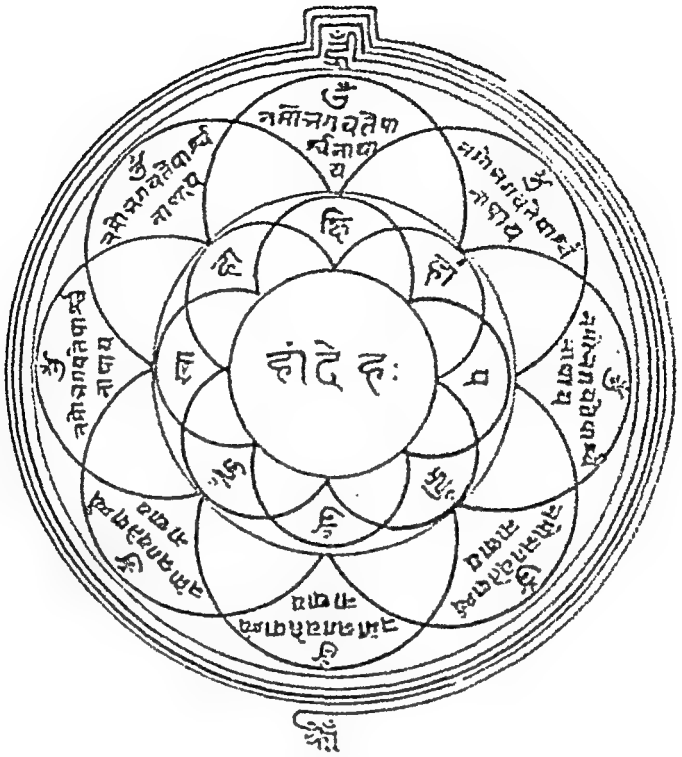

ॐ

यंत्र उ२ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा १७ (पृ. ८०)

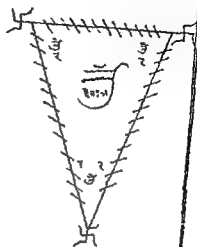
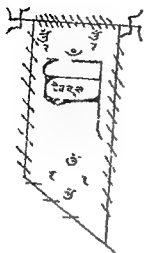
ચંદ્ર ૩૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ (ધરજોરગેન્દ્ર) રતોત્ર ગાથા ૧૮ (પૃ. ૮૦)

येन ३४ श्री पार्श्वनाथ (विजयारंगेन्द्र) स्तोत्र गाथा २३ (पृ. १३)

२४८५८-४-२३।

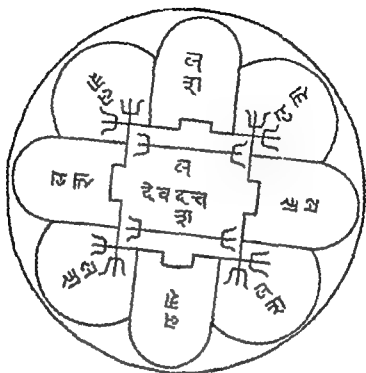
दिनीवाकृति

पत्र ३५-३६ या पार्श्वनाथ (धरणीःजे-५) स्तोत्र गाथा २३ (पृ. ८३)

यंत्र ३७ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगेन्द्र) स्तोत्र गाथा २४ (पृ. ८३)

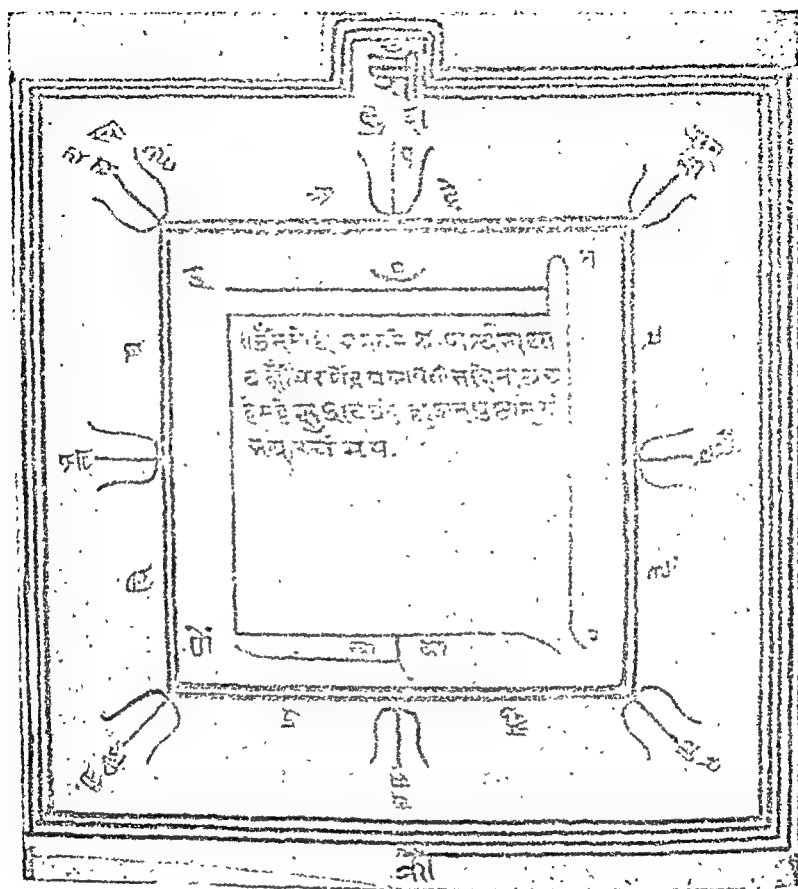
पंथ ३८ श्री पार्श्वनाथ (भरणीरोगेन्द्र) स्तोत्र गीता २५ (पृ. ८३)

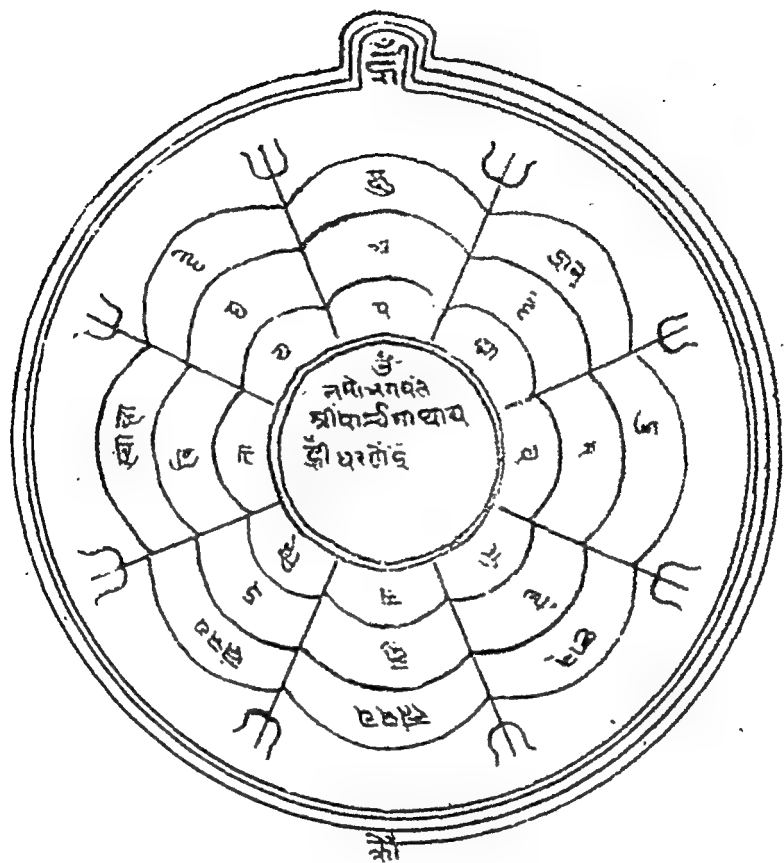
यंत्र ३८ श्री पार्श्वनाथ (धरणीरगन्ध) स्तोत्र गाथा २७ (पृ. ८४)

પંચ ૪૦ શ્રી યામિનાય (મહાવિદ્યા) રત્નોત્તર ગાથા - ૨ (૧૮ / ૫)

यंत्र ४१ 'अष्टभुज' यंत्र १२०।

यंत्र ४३ 'अष्टमं' यंत्र ३३

	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ
ॐ	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ ॐ ॐ विष्णवे नमः	ॐ

यत्र ८८ श्री सप्तविंशत्य (निष्कयपद्धत) श्लोक संख्या १

॥ जैवकणय शंख विष्णु मरकत ॥

॥ सर्वोपर पूजितं चंदे स्वाहा ॥

ह २	२ ७	७७ ऊं	हं ८४
स ८१	२ ८० हे	६ सं ब	सः ३
८ ८	१ ८० द	८३ ८० त	७ ८०
७९ फु	८२ ८	स्वा ४	हा ५

॥ ध्यान सलिलं विगतमोहं ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

यंत्र ४५ श्री सत्तसिय (तिनयपहुत) स्तोत्र यंत्र २

ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
ॐ सः ॐ उं ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ नमः	ॐ ॐ ॐ

येन ४६ श्री सत्तरिंशत् (विंशत्यध्याय) स्तोत्र येन ३

वरकणाय सग्य विदुस मरगय

ते ॐ ह्रीं श्रीं नमो नमिज्जा पा म दिम

ॐ २५	ह्रीं ८०	ह्रीं १५	ह्रीं ५०
मं २०	ग. ७५	वः ३०	ह्रीं ७५
ॐ ७०	ह्रीं ३५	ह्रीं ६०	ह्रीं ५
मं ५५	ग. १०	व. ६५	ह्रीं ७०

ह्रीं ५५ ह्रीं ७५

मां ५५ मां ७५ मां १० मां ३५ मां ६० मां ८५

पुनः पुनः पुनः पुनः

श्री नमः

ह्रीं नमः

पञ्च संनिवृत्ति विज्ञान

पंन ४८ श्री गतादिसय (निग्नपदृता) स्तोत्र पंन ५

शुभं नरकाय संवत् विष्णु मर मय छन

२५ श्रावण १० व २५ सं ५०

२० स. ६५ नं. ३० स. ७५ स.

ॐ ह्रीं ३५ ह्रीं ६० व ५ सं

५५ स १० र ६५ र ६० स,

የደቡብ ምስራቅ አፍሪካ

५ दिनांक २०/११/२०२३

1971-1972

यंत्र पर श्री सत्तरिभय (तिज्यपट्ट) स्तोत्र यंत्र ८

॥ उंचंनैज्जल्लणत्वंनिर्वाप्तान्मुक्तानेचरिमारिचरत्तुल्लङ्घ्येतरजणका ॥

१०५

संयुक्त

विहं देवास्तरणामयासिस्त्र
नैव कनक क्रोरविद्रुम

ब्याप

J.

३५

त्रि

94

49

20

U

६५

६०

起

५.

कु.

पुनः

१८

20

३५

स्वां

20.

१५

30

34

५

35

4

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

मंत्र ५३ श्री सप्तश्लोक (विष्णुपद्युत) स्तोत्र मंत्र १०

•

•